

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA SABA

Kikao cha Ishirini na Nane – Tarehe 23 Mei, 2022

(Bunge Lillianza Saa Tatu Asubuhi)

D U A

Spika (Mhe. Dkt. Tulia Ackson) Alisoma Dua

SPIKA: Waheshimiwa tukae. Katibu!

NDG. BAKARI KISHOMA – KATIBU MEZANI:

HATI ZA KUWASILISHA MEZANI

Hati zifuatazo ziliwasilishwa Mezani na:-

NAIBU WAZIRI WA UJENZI NA UCHUKUZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE):

Hotuba ya Bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2022/2023.

MHE. MIRAJI J. MTATURU K.n.y. MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOBINU:

Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

SPIKA: Ahsante sana. Waheshimiwa Wabunge tunaendelea.

Katibu.

NDG. BAKARI KISHOMA – KATIBU MEZANI:

MASWALI NA MAJIBU

SPIKA: Maswali tunaanza na Ofisi ya Rais, TAMISEMI, Mheshimiwa Sylvestry Francis Koka, Mbunge wa Kibaha Mjini sasa aulize swali lake.

Na 238

Mji wa Kibaha kuwa Manispaa

MHE. SYLVESTRY F. KOKA aliuliza:-

Je, ni lini Mji wa Kibaha utakuwa Manispaa ambao kwa sasa ni Makao Makuu ya Mkoa wa Pwani?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, Mheshimiwa David Silinde, majibu

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE) alijibu:

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Sylvestry Francis Koka, Mbunge wa Kibaha Mjini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Halmashauri huanzishwa au kupandishwa hadhi kwa mujibu wa Sheria za Serikali za Mitaa Sura ya 287 na 288 pamoja na Mwongozo wa Uanzishwaji wa Maeneo ya Utawala wa mwaka 2014 ambao umeainisha vigezo na taratibu zinazopaswa kufuatwa ili kuanzisha au kupandisha hadhi Halmashauri.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, ni kweli mapendekezo ya kupandisha hadhi Halmashauri ya Mji Kibaha kuwa Manispaa yaliwasilishwa Ofisi ya Rais, TAMISEMI. Mapendekezo hayo yalifanyiwa uhakiki na timu ya wataalam kutoka Ofisi ya Rais-TAMISEMI mwaka 2016 kati ya vigezo 20 Halmashauri ya Mji wa Kibaha ilikuwa imekidhi vigezo 15 sawa na asilimia 75 tu.

Mheshimiwa Spika, vigezo ambavyo havikuwa vimefikiwa na Mji wa Kibaha ni pamoja na idadi ya watu, idadi ya kata na mitaa, kutokuwa na mpango kabambe wa uendelezaji mji, kutofikia asilimia zinazohitajika za wakazi waliokuwa wameunganishwa na huduma ya maji. Hivyo, Halmashauri hii haikuweza kupandishwa hadhi kwa kuwa ililazimu kukidhi vigezo vyote kwa pamaoja kwa mujibu wa Mwongozo wa Kuanzisha Maeneo ya Utawala wa mwaka 2014 ili kupandishwa hadhi ya kuwa Halmashauri ya Manispaa.

Mheshimiwa Spika, pamoja na jitihada hizo za Halmashauri ya Mji wa Kibaha, Serikali kwa sasa inakusudia kuimarisha maeneo yaliyopo ili yaweze kutoa huduma zilizokusudiwa ikiwa ni pamoja na miradi ya maendeleo. Hivyo, ninashauri Halmashauri ya Kibaha, kujikita katika kuboresha zaidi huduma za wananchi.

SPIKA: Mheshimiwa Sylvestry Francis Koka, swali la nyongeza.

MHE. SYLVESTRY F. KOKA: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu ya Serikali nina maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, Mkoa wa Pwani ni mkoa mkongwe toka mwaka 1975 na maombi haya yalipelekwa Serikalini hadi kwa Katibu Mkuu Kiongozi toka mwaka 2016 tukiwa ni pamoja na Geita na Kahama.

Mheshimiwa Spika, hawa wenzetu walikwishapata Manispaa, vigezo alivyovizungumzia Mheshimiwa Naibu Waziri vinanipa utata, kwa sababu ukiangalia Manispaa...

SPIKA: Mheshimiwa Koka, swali la nyongeza.

MHE. SYLVESTRY F. KOKA: Mheshimiwa Spika, Manispaa ya Kigamboni wana kata nane, lakini wamepewa Manispaa na hadi sasa vigezo vyote alivyovizungumza hapo Mji wa Kibaha umekwishavitimiza.

Sasa je, ni kwanini hatujapatiwa manispaa na ni lini tutapata Manispaa ya Mji wa Kibaha ili tuweze kufikia hadhi tunayostahili?

SPIKA: Haya ahsante sana, Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Sylvestry Francis Koka, Mbunge wa Kibaha Mjini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kama nilivyojibu katika swali la msingi, sababu ambayo imechelewesha Halmashauri ya Mji wa Kibaha kupewa hadhi ya Manispaa ni kutokukidhi vigezo ambavyo tumeviainisha na Halmashauri inavifahamu. Kwa hiyo, ndiyo ilikuwa sababu kubwa ambayo imesababisha kuchelewa kwa Halmashauri hiyo.

Mheshimiwa Spika, lakini lini itapewa hadhi ya Manispaa kwa sasa hivi kwanza Serikali tunajikita katika kuboresha maeneo yaliyopo na naamini kwamba mara baada ya Halmashauri ya Kibaha itakavyokuwa imekidhi vigezo na mamlaka husika kuona haja ya kuipandisha, tutafanya hivyo. Ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Japhet Hasunga, swali la nyongeza.

MHE. JAPHET N. HASUNGA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, Mji wa Vwawa una Mamlaka Ndogo ya Mji wa Vwawa na Mkoa wa Songwe kwa muda mrefu umekuwa hauna Manispaa.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Je, ni lini Serikali utaupandisha hadhi Mji wa Vwawa ili iwe Manispaa kwa ajili ya kuhudumia Mkoa mpya wa Songwe?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Japhet Hasunga, Mbunge wa Jimbo la Vwawa kama ifuatavyo;

Mheshimiwa Spika, bahati nzuri Mheshimiwa Mbunge anayezungumza anajua kabisa katika eneo alilolitaja na mimi mwenyewe nina *interest* nalo kwa sababu ni mkoa wangu. Ni moja ya mjadala ambao tumekuwa tukijadili katika vikao vya *RCC*. Kwa hiyo, ambacho tulishauri Mkoa wa Songwe ni kwamba wafuate zile taratibu ambazo zimeianishwa kuleta maombi, halafu yatapelekwa kwa mamlaka, wakati huo sasa hivi mamlaka imejikita zaidi kwenye kuboresha. Kwa hiyo, tufuate taratibu na baada ya taratibu kukamilika basi tutashauri mamlaka kuona namna bora ya kulitekeleza hili. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Profesa Kitila Mkumbo, swali la nyongeza.

MHE. PROF. KITILA A. MKUMBO: Mheshimiwa Spika, ahsante, je, Serikali haioni haja ya kushughulikia mkanganyiko na mtanziko uliopo kuhusu dhana na mipaka ya Jiji la Dar es Salaam, na kama inaona haja hiyo lini itafanya hivyo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Profesa Kitila Mkumbo, Mbunge wa Jimbo la Ubungo kama ifuatavyo:-

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa ameanisha dhana ya kuangalia upya mipaka katika Jiji la Dar es Salaam kutokana na ukubwa wake na umuhimu wake kwa Taifa, sisi tumepokea jambo hilo na tutakwenda kushauriana na timu yetu tuone muda gani tunaweza tukalitekeleza ili tuangalie hivi vigezo ambavyo Mheshimiwa Mbunge amevaiinisha ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Joseph Kiswaga, swali la nyongeza.

MHE. JOSEPH G. KISWAGA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Iringa Vijiji ina majimbo mawili ambayo ni Kalenga pamoja na Isimani na tayari upande wa Isimani mwenzangu alishaomba tupate Halmashauri. Je, ni lini sasa Serikali itatekeleza ombi hili?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza Mheshimiwa Kiswaga, Mbunge wa Kalenga kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kupandisha hadhi majimbo kuwa Halmashauri yanafuata vigezo, na Halmashauri ambazo hapo nyumba zilikidhi vigezo zilipewa hayo mamlaka. Kwa hiyo, hili lililooombwa na Halmashauri ya Isimani maana yake lipo katika utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, sisi kazi yetu ni kuendelea kupitia vigezo na jambo hili litakapokuwa limekamilika maana yake tutatangaza kupitia sheria ambazo ziko nchini. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Issa Ally Mchungahela Mbunge wa Lulindi, sasa aulize swali lake.

Na. 239

Matumizi ya Fedha za Mfuko wa Jimbo

MHE. ISSA A. MCHUNGAHELA aliuliza:-

Je, fedha za Mfuko wa Jimbo zinaweza kutumika kununulia samani za Ofisi ya Jimbo? Na kama jibu ni hapana, samani hizi zinapaswa kununuliwa na nani?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais -TAMISEMI naomba kujibu swali la Mheshimiwa Issa Ally Mchungahela mbunge wa Jimbo wa Lulindi kama ifuatavyo;

Mheshimiwa Spika, mfuko wa kuchochea maendeleo ya Jimbo ulianzishwa kwa Sheria Na.16 ya mwaka 2009. Fedha za Mfuko wa Jimbo ni mahususi kwa ajili ya kutekeleza miradi ya kijamii iliyoanzishwa na wananchi wa Jimbo husika.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri zilielekezwa kuwapatia Wabunge Ofisi kwa ajili ya shughuli zao ikiwa ni pamoja na samani kulingana na uwezo wao wa ukusanyaji mapato yao ya ndani. Nachukua fursa hii kuwasihhi Wakurugenzi wa Halmashauri kushirikiana na Wabunge katika kutekeleza majukumu yao.

SPIKA: Mheshimiwa Issa Ally Mchungahela, swali la nyongeza.

MHE. ISSA A. MCHUNGAHELA: Mheshimiwa Spika, ofisi ya jimbo ni nyenzo muhimu sana katika utekelezaji majukumu ya jimbo. Ofisi nyingi sana za jimbo zimekuwa hazina samani wala vitendea kazi vya ofisi. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Je, Serikali haioni sababu ya kuimarisha ofisi kusudi iwe inafanya kazi zake kikamilifu?

Mheshimiwa Spika, swali la pili, ni lini Serikali itatoa fedha ya kutosha kuhakikisha Mfuko wa Jimbo unafanya kazi inayostahili jimboni?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Issa Ally Mchungahela, Mbunge wa Jimbo la Lulindi, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, natambua kwamba ofisi nyingi za Wabunge katika majimbo yao hazina samani na tunaziagiza Halmashauri zote nchini kupitia kwa Wakurugenzi kutenga fedha na kuzikamilisha ofisi hizo ili Wabunge waweze kuzitumia. Kwa hiyo, hilo ni agizo kwa Halmashauri na wakurugenzi wote.

Mheshimiwa Spika, jambo la pili amezungumzia kuhusu ongezeko la fedha katika Mfuko wa Jimbo. Nimshukuru sana Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye ndiyo anasimamia Ilani ya Chama cha Mapinduzi, kwa kuongeza fedha za Mfuko wa Jimbo kwa mwaka huu kutoka shilingi bilioni 11 ambazo zilitumika mpaka shilingi bilioni 15.99 kwa hiyo ni ongezeko kubwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, katika mwaka unaouja huu kutakuwa na ongezeko la fedha za Mfuko wa Jimbo katika majimbo yote nchini. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Condester Sichalwe swali la nyongeza.

MHE. CONDESTER M. SICHALWE: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Ni nini kauli ya Serikali kuhusiana na majimbo ambayo hayana ofisi kabisa mpaka sasa ikiwa ni sambamba na kuona kama wanaweza...

SPIKA: Swali moja Mheshimiwa.

MHE. CONDESTER M. SICHALWE: ...wakaziboresha ofisi ambazo zilijengwa na Bunge na zimechakaa?

SPIKA: Mheshimiwa Sichalwe, ni swali la nyongeza, kwa hiyo, unauliza moja.

Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Condester Sichalwe, Mbunge wa Jimbo la Momba kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli Wabunge wengi bado hawajafikiwa kupata ofisi kamili katika maeneo yao na Serikali tumekuwa tukitenga bajeti kila mwaka kulingana na upatikanaji wa fedha kuhakikisha tunajenga. Kwa hiyo, ninaamini kabisa kwa muda ambao Serikali imejipangia, ninaamini Wabunge wote watapata ofisi kulingana na hadhi yao. Ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Kilumbe Ng'enda, swali la nyongeza.

MHE. KILUMBE S. NG'ENDA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, niliposikia majibu ya Mheshimiwa Waziri nimeona tatizo ni tafsiri katika matumizi ya fedha hizi, huwezi kusema kuchochea maenedeleo ya jimbo halafu ukatenganisha na samani za ofisi ya Mbunge ambaye ndiyo anasimamia jimbo. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kwa hiyo, ni lini utawapa watu wako huko kwenye halmashauri tafsiri sahihi ya kuchochea maendeleo ya jimbo ikiwa ni pamoja na ofisi ya Mbunge?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, swali hilo linahitaji majibu ya msingi kwa sababu Waheshimiwa Wabunge sheria tulitunga wenyewe hapa ya matumizi ya fedha za Mfuko wa Jimbo. Tusianze sisi wenyewe tena kutuma ujumbe tofauti kwa wale wananchi tunaowawakilisha hapa ndani.

Mheshimiwa Naibu Waziri swali la nyongeza lingine linatoka kwa Mheshimiwa Ramadhani Ighondo.

MHE. ABEID R. IGHONDO: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa kunipa fursa hii nzuri na muhimu sana, naomba kuuliza swali la nyongeza kwamba muda mwingi Wabunge wako hapa Dodoma kwa shughuli za Kibunge na kama unavyofahamu Mbunge wakati wote anafanya kazi za wananchi. Lakini kwa hapa Dodoma Wabunge hawana ofisi, ofisi zao zimekuwa ni magari, ukienda kwenye gari unakuta amerundika makabrasha mengi ambayo angepaswa kuwa na ofisi ili aweze ku-*attend issues* mbalimbali za kibunge.

Mheshimiwa Spika, naomba kumuuliza Mheshimiwa Naibu Waziri, Serikali ina mpango gani wa kuwajengea ofisi Wabunge hapa wawapo kwenye shughuli zao za Kibunge, lakini wawe na wasaidizi *research assistant*...

SPIKA: Kwanza ni swali moja, Mheshimiwa Ighondo, kwanza ni swali moja, halafu nilikuwa najjuliza hao Makatibu wa Mbunge sijui utajiri wangapi? Ukitaka na ofisi iliyokamili hapa na unataka na samani ziwepo. Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DAVID E. SILINDE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Abeid Ramadhani Ighondo, Mbunge wa Singida Kaskazini, kama ifuatavyo:-

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Mbunge ameleta mapendekezo, na kila mapendekezo yanahitaji bajeti, tunahitaji kwanza kufanya tathmini na kuona uwezekano wa utekelezaji wa jambo hilo. Kwa hiyo, niseme tu kwamba tumepokea jambo hilo, tutakwenda kulifanyia tathimini, ahsante.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge tunaendelea na ofisi nyingine, Mheshimiwa Naibu Waziri ahsante sana kwa majibu yako, kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge. *(Makofi)*

Ofisi ya Makamu wa Rais, Muungano na Mazingira, Mheshimiwa Mohamed Suleiman Omar, Mbunge wa Malindi, sasa aulize swali lake.

Na. 240

Fedha za Vichocheo vya Maendeleo ya Jimbo ya Mfuko wa Jimbo Zanzibar

MHE. MOHAMED SULEIMAN OMAR aliuliza:-

Je Serikali ina mpango gani wa kupitia upya fedha za Mfuko wa Vichocheo vya Maendeleo ya Majimbo na kuziongeza fedha kwa upande wa Zanzibar?

SPIKA: Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Rais, Muungano na Mazingira, Mheshimiwa Sulemani Jafo, majibu.

**WAZIRI WA NCHI, OFISI YA MAKAMU WA RAIS,
MUUNGANO NA MAZINGIRA** alijibu:-

Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mohamed Suleiman Omar, Mbunge wa Jibo la Malindi kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kifungu cha 5(3) cha Sheria ya Mfuko wa Jimbo kimefafanua vigezo vinavyotumika kugawa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

fedha za Mfuko wa Kuchochea Maendeleo ya Jimbo kama ifuatavyo:-

- (a) Mgao sawa kwa kila jimbo asilimia 25;
- (b) Idadi ya watu katika jimbo asilimia 45;
- (c) Kiwango cha umaskini katika Jimbo 20; na
- (d) Ukubwa wa eneo katika Jimbo 10.

Mheshimiwa Spika, Serikali itaendelea kuangalia uwezekano wa kuboresha mgao wa fedha za Zanzibar kulingana na upatikanaji wa mgao. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Mohamed Suleiman Omar, swali la nyongeza.

MHE. MOHAMED SULEIMAN OMAR: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ya kuuliza maswali mawili nyongeza. Kwanza namshukuru sana Mheshimiwa Waziri kwa majawabu yake haya mazuri.

Mheshimiwa Spika, swali langu la kwanza ningepomba tu kuuliza katika asilimia hizi alizototaja karibu majimbo mengi ya Zanzibar tayari yameongezwa ukubwa wa eneo na kwa maana hiyo idadi ya watu pia imeongezeka, lakini hata ile hali ya uchumi ya wananchi kwenye majimbo hayo pia hayako vizuri.

Je, Serikali haioni sasa ndio muda muafaka wa kupitia upya vigezo hivi? (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, swali langu la pili ni ushauri tu kwamba kiongezwe kifungu cha kuangalia gharama ya matumizi ya hizi fedha kwenye maeneo husika kwa sababu sisi kwa kule Zanzibar kama hizi fedha zinatumiwa kwenye miradi labda ya shule au madarasa vifaa vya ujenzi viko juu sana katika manunuzi yake. Kwa hiyo tungeomba kigezo hiki pia kiongezwe. Nashukuru sana. (*Makofi*)

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri wa Nchi, majibu.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA MAKAMU WA RAIS, MUUNGANO NA MAZINGIRA: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la ndugu yangu Mohamed Suleiman Omar kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kweli majimbo mengi sasa hivi idadi ya watu imeongezeka na hili si kwa upande wa Zanzibar peke yake isipokuwa kwa nchi nzima na ndio maana mwaka huu kuna umuhimu mkubwa sana. Katika sensa yetu ya watu na makazi, ni vyema watu wakajitokeza tukapata idadi halisi ya wananchi katika maeneo husika, hata *projection* zozote za masuala ya miradi ya maendeleo iweze kuakisi uhalisia wa watu. Kwa hiyo jambo hilo ni jambo la msingi sana, ni imani yangu kubwa baada ya sensa yam waka huu tutapata takwimu halisi ya kila eneo.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo ndio maana pale Naibu Waziri hapa alizungumza katika bajeti yetu ya mwaka huu wa fedha tumeona ongezeko hili sasa limeongezeka kutoka shilingi bilioni 11 kwa majimbo yote mpaka shilingi bilioni 15.99, hay ani mafanikio makubwa na tuna kila sababu kumshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa utashi wake wa kuona majimbo haya lazima yaongezewe fedha.

Katika suala lingine la kuangalia au utaratibu mwingine wa kuboresha hili ni jukumu letu kama Serikali na hasa kuangalia masuala ya mipaka na mambo mengine. Naomba nikuahidi Mheshimiwa Mbunge na kama unavyofahamu kwamba jukumu langu kubwa hata nikija kule Zanzibar kwa kuchechua *issue* mbalimbali za kuhusu maeneo ya Zanzibar ambayo mimi nimepewa jukumu la kulisimamia, lengo letu ni kwamba wananchi wanaotarajia katika Mfuko wa Jimbo waweze kunufaika katika miradi ile inayogusa katika maeneo ya majimbo yao, ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Lucy Mayenga swali la nyongeza.

MHE. LUCY T. MAYENGA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipatia nafasi ya kuuliza swali dogo la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, masuala mazima ya Mfuko wa Jimbo kwa wananchi wetu ni katika nia ya kuongeza maendeleo na mipango mizima ya kuinua uchumi wa wananchi wetu. Lakini Mheshimiwa Waziri katika Wizara yako kama utakumbuka Novemba mwaka jana Mheshimiwa Rais alipokuwa Glasgow alihutubia nchi tajiri na akaziomba kuongeza ufadhili wa fedha kwa nchi maskini ili kuweza kusaidia masuala mbalimbali ya kulinda mazingira. Fedha hizi zimekuwa nyingi sana, zimetolewa nyingi sana, lakini mbona Wizara hii iko kimya kutoa idhibaki (*accreditation*) kwa taasisi za Serikali na zisizo za Serikali kwa sababu tunafahamu kwamba nchi hii ikipata pesa hizi maendeleo yatapatikana...

SPIKA: Mheshimiwa Lucy Myenga, kwanza sina uhakika kama umeliona swali la msingi na majibu yake umeyasikiliza. Naona umeona Waziri anayehusika na Mazingira kasimama hapa umeona ulize kabisa hilo swali.

Mheshimiwa Waziri wa Nchi unao uhuru wa kujibu hilo swali sasa kama la nyongeza au kama huna majibu mahususi kwa swali hilo uje ulijibu kama swali la msingi.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA MAKAMU WA RAIS, MUUNGANO NA MAZINGIRA: Mheshimiwa Spika, kwanza naomba nimshukuru sana dada yangu Lucy Mayenga kwa ufatiliaji wake na kwa kweli katika mkutano uliofanyika mwezi Novemba mwaka jana kule Glasgow, Scottish; Mheshimiwa Rais alizungumza mambo makubwa sana. Naomba niwaambie Watanzania katika mkutano ule hii *image* ya Tanzania imekuwa kubwa sana kwa Rais wetu katika kushughulikia masuala mbalimbali. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, lakini jambo alilouliza halihusiani na Mfuko wa Jimbo isipokuwa kama Serikali katika masuala ya miradi ya maendeleo ndio maana pale ofisini kwetu sasa hivi tunafanya kazi kubwa ya uandishi wa miradi. Na mtakumbuka mwaka huu itakapofika tarehe 5 Juni tutazindua mpango mkakati wa kutekeleza maeneo mbalimbali ambao mpango huo ndani yake una jinsi gani tunafanya *resource mobilization* ya upatikanaji wa fedha

kushughulikia changamoto za kimazingira katika maeneo mbalimbali ndani ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

SPIKA: Mheshimiwa Waziri kuna swali lingine kutoka kwa Mheshimiwa Amour.

MHE. HAJI AMOUR HAJI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana na mimi nina swali langu la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, kisheria wahusika wakuu wa mfuko wa jimbo kwa upande wa Bara na Wizara inayohusiana na masuala ya Serikali za Mitaa, lakini kwa upande wa Tanzania Zanzibar wasimamizi wakuu ni Wizara ya Muungano inayohusika na masuala ya Muungano.

Swali langu je, ni sababu zipi fedha za Mfuko wa Jimbo kupelekwa katika Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais zisizimamiwe kupitia Ofisi ya inayoshughulikia masuala ya Muungano? Ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Rais, majibu.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA MAKAMU WA RAIS, MUUNGANO NA MAZINGIRA: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana, naomba kujibu swali la kaka yangu; ni kwamba Wizara yetu ni Wizara ya Muungano, lakini katika masuala ya uratibu kwa upande wa Zanzibar ofisi inayohusiana na masuala ya uratibu yote ni Ofisi ya Makamu wa Pili na hata hivi asubuhi nilikuwa naongea na pacha wangu, ndugu yangu Hamza katika masuala mbalimbali ya kimaendeleo. Kwa hiyo, jambo hili halina mashaka, isipokuwa ni kwamba jambo kubwa linahitajika ni jinsi gani tutafanya kama kulikuwa na changamoto mbalimbali ya utekelezaji wa miradi lengo letu sisi kubwa kuweza kuingilia.

Mheshimiwa Spika, ndio maana nishukuru sana hata hapa nyuma Bwana Abdulwakil pale nilienda mpaka jimboni kwake wakanieleza masuala mbalimbali ya changamoto na tukaanza kuyatatua. Na mimi niwashukuru sana Wabunge

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wa Zanzibar baada ya kuibua changamoto mbalimbali za fedha za Mfuko wa Jimbo sasa ninaamini japo kama inawezekana matatizo bado yapo lakini naamini sasa hivi angalau kidogo *speed* ya utekelezaji imebadilika sana ukilinganisha na miaka ya nyuma iliyopita. Kwa hiyo tunaamini kwamba suala la uratibu linaenda vizuri mpaka sasa.

SPIKA: Waheshimiwa tunaendelea na Wizara nyingine, kwa hiyo Mheshimiwa Waziri ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari Mheshimiwa Amina Ali Mzee, Mbunge wa Viti Maalum sasa aulize swali lake.

Na. 241

Hitaji la Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa Katika Wilaya Ambazo Hazijafikiwa

MHE. AMINA ALI MZEE aliuliza:-

Je, ni lini Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa utapelekwa katika Wilaya 14 ikiwemo za Mjini Magharibi na Kusini Unguja?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, Mheshimiwa Mhandisi Kundo, majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Amina Ali Mzee, Mbunge wa Viti Maalum Zanzibar kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Wakala wa Miundombinu ya Mawasiliano Zanzibar imefikisha huduma

za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano katika Mikoa na Wilaya zote za Zanzibar. Mjini Magharibi inapata huduma kupitia vituo vilivyopo maeneo ya *Jamhuri Garden*, Fumba na Ofisi za Miundombinu ya Mawasiliano Zanzibar (*ZICTIA*) na Kusini Unguja inapata huduma kupitia kituo kilichopo Paje.

Mheshimiwa Spika, hadi sasa jumla ya Wilaya 43 nchini zimefikiwa na Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa. Kwa bajeti ya mwaka wa fedha 2021/2022 jumla ya Wilaya mpya 23 zitafikiwa na hivyo kuwa na jumla ya Wilaya 66 nchini zenye huduma ya Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano.

Mheshimiwa Spika, Serikali imepanga kuwa Wilaya zote nchini zitafikiwa na huduma za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ifikapo mwaka 2025. Mwaka wa fedha 2022/2023 Wilaya zingine mpya 15 zitafikiwa na hivyo kuwa na jumla ya Wilaya 81. Wilaya zinazobaki zitafikishiwa huduma za Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa kwa kipindi kinachobaki kufikia 2025 kama ilivyopangwa. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Amina Ali Mzee, swali la nyongeza.

MHE. AMINA ALLY MZEE: Mheshimiwa Spika, asante kwa majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri, naomba kuuliza swali moja la nyongeza.

Je, Serikali haioni sasa iko haja ya kuharakisha juu ya mradi wa ujenzi wa Mkongo wa Taifa uenee nchi nzima?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Amina Ali Mzee, Mbunge wa Viti Maalum - Zanzibar kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa naomba nilishukuru Bunge lako tukufu kwa kutupitishia bajeti ambayo inaenda kuhakikisha kwamba ujenzi wa Mkongo wa Taifa unakamilika.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Lakini kama nilivyosema katika jibu la msingi ni kwamba tayari tuna Wilaya 43 ambazo zimeshakamilika lakini katika bajeti ya mwaka jana Wilaya 23 tena zinaenda kukamilishwa. Lakini katika bajeti ambayo imepitishwa Ijumaa Wilaya 15 zingine zinaenda kukamilika kufikisha jumla ya Wilaya 81. Hivyo tunaomba kabisa kwamba kufikia mwaka 2025 wilaya zote nchini zitakuwa zimepata huduma ya mkongo wa mawasiliano wa Taifa. Nakushukuru.

SPIKA: Mheshimiwa Maryam Azan Mwinyi, swali la nyongeza.

MHE. MARYAM AZAN MWINYI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, tatizo la Mkongo wa Mawasiliano lilipo Mjini Magharibi na Mkoa wa Kusini Unguja halitofautiani na tatizo la Kaskazini Pemba na Kusini Pemba. Nini kauli ya Serikali kuhusu mawasiliano katika maeneo hayo? *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mbunge kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, katika jibu langu la msingi Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa kwa upande wa Zanzibar umeshafika katika Wilaya zote kwa upande wa Zanzibar. Kwa hiyo labda tu tutaendelea kutoa elimu na ili kuwajulisha namna gani Mkongo wa Taifa huu unatoa huduma na kuwaonyesha vituo ambavyo vinatoa huduma hiyo. Nakushukuru sana.

SPIKA: Mheshimiwa Aleksia Kamguna, swali la nyongeza.

MHE. ALEKSIA A. KAMGUNA: Mheshimiwa Spika, ahsante, Ofisi ya Mkurugenzi wa Wilaya ya Malinyi na Mkuu

wa Wilaya ya Malinyi haina mawasiliano ya simu; je, Serikali ina mkakati gani kumaliza adha hiyo katika Wilaya hiyo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Aleksia Mbunge wa Viti Maalum kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, kwa bajeti ambayo Bunge lako tukufu limetupitishia jana katika kata ambazo Mheshimiwa Mbunge ameziongelea na makao makuu ya Halmashauri zote zipo katika mpango wa utekelezaji. Hivyo tuombe tu kwamba tuendeleo kushirikiana kuhakikisha kwamba tutakapofikisha huduma hii basi tupate ushirikiano kutoka kwa wananchi katika maeneo yetu, ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Mhata, swali la nyongeza.

MHE. YAHYA A. MHATA: Mheshimiwa Spika, mkandarasi aliyejenga Mkongo wa Taifa kutoka Mangaka kwenda Mtambaswala kwenye kituo cha Mtambaswala imegundulika ameweka vifaa vya zamani na alitakiwa ajenge *tank* la maji jambo ambalo hakufanya hivyo. Nini kauli ya Serikali juu ya mkandarasi huyu?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Ally Mhata, Mbunge wa Nanyumbu kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, ni kweli kabisa tumejenga kilometa 72 kutoka Mangaka mpaka Mtambaswala na Mheshimiwa Mbunge tulikuwepo wote wakati tunafika katika kituo kile ambacho ndio kinaenda kuunganisha na Msumbiji. Changamoto ambazo zimejitokeza katika kile kituo tayari

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Serikali inachukua hatua ili kujiridhisha ni wapi tatizo lilianza ili kuhakikisha kwamba kituo hiki kinaanza kufanya kazi mara moja, ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Benaya Kapinga, swali la nyongeza.

MHE. BENAYA L. KAPINGA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, Halmashauri ya Wilaya ya Mbinga pamoja na kwamba kata nyingi kutokuwa na mawasiliano ziko kata nne minara imekamilika sasa hivi zaidi ya miaka minne; Kata ya Muhongozi, Kipololo, Kijiji cha Lunolo, Kata ya Ukata Kijiji cha Litoho, kata hizi zimekamilisha minara. Ni lini itawashwa hii minara?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mbunge wa Mbinga kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, changamoto ya minara iliyopo katika Jimbo la Mbinga tayari Mheshimiwa Mbunge tumeshawasiliana na tayari hatua tumeshaanza kuchukua. Changamoto iliyokuwepo kwa kipindi kile ni kwamba mnara ukishasimama hiyo ni hatua ya kwanza ambayo ndio *passive equipment*. Lakini kuna hatua ya pili ambayo ni kuweka vile vifaa vya kurusha mawimbi ambayo ndio *active equipment*. Hapa katikati tumekuwa na changamoto kubwa sana ya *covid-19*, sasa hii changamoto imesababisha *production* ya vifaa kutoka katika nchi ambazo tunaagiza ndio imekuwa changamoto katika ukamilishaji wa vifaa hivi.

Mheshimiwa Spika, lakini mpaka sasa tayari *TTCL* wameshaagiza vifaa na vingine vimeshaingia nchini. Hivyo Mheshimiwa Mbunge atarajie kwamba minara hiyo ambayo tayari imeshasimama itawashwa hivi karibuni na mawasiliano yataanza kupatikana katika Jimbo la Mbinga. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Maji, Mheshimiwa Abubakari Damian Assenga, Mbunge wa Kilombero sasa aulize swali lake.

Na. 242

Mradi wa Maji Kiburubutu Ifakara

MHE. ABUBAKARI D. ASENKA aliuliza:-

Je, ni lini mradi wa maji mserereko wa Kiburubutu Ifakara utakamilika?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, Mhandisi Maryprisca Mahundi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maji, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Abubakari Damian Asenga, Mbunge wa Jimbo la Kilombero kama ifutavyo:-

Mheshimiwa Spika, mradi wa maji wa Mserereko wa Kiburubutu ni miongoni mwa miradi itakayotekelezwa kupitia mradi wa Miji 28 ikiwemo mji wa Ifakara. Ujenzi wa mradi huo utanza kabla ya kumalizika kwa mwaka huu wa fedha 2021/2022.

SPIKA: Mheshimiwa Abubakari Asenga, swali la nyongeza.

MHE. ABUBAKAR D. ASENKA: Mheshimiwa Spika, nashukuru. Ukizingatia majibu mazuri ya Serikali ni kwamba tumebakiwa takribani na mwezi mmoja mpaka kufikia mwisho wa mwaka wa Serikali.

Swali la kwanza je, ni lini tutaenda kusaini mkataba huo kwa ajili ya kuanza mradi huo wa miji 28 wa Kiburubutu?

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, swali la pili je, Serikali itakuwa tayari kwenda kusainia mikataba ya miradi ya miji 28 *site* maeneo ya matukio ilikuwathibitishia wananchi wa Jimbo la Kilombero kuwa Serikali ya CCM inaendelea kuupiga mwingi sana?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, ahsante; naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Abubakari kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, wakati wowote mradi huu utakwenda kusainiwa kwa umuhimu wake na heshima kubwa na kazi kubwa aliyoifanya Mheshimiwa Rais wa kuhakikisha mradi huu sasa unaenda kwenye utekelezaji wakati wowote Mheshimiwa Rais akipata nafasi naamini tutakwenda kusaini mkataba huu kwa wingi wake.

Mheshimiwa Spika, swali lako namba mbili sasa Wizara tumejipanga tutaeelekea kwenye hii miji 28 yote tutatawanyika na kila eneo husika tutasaini mkataba hapo.

SPIKA: Mheshimiwa Minza Mjika swali la nyongeza.

MHE. MINZA S. MJIKA: Mheshimiwa Spika, ahsante, ningependa kuuliza kutoka katika Wilaya ya Busega. Wilaya ya Busega ina changamoto kubwa sana ya maji hasa katika Kata ya Nyaruhande, Rutubija na Ngasangu. Je, ni lini Serikali itapeleka maji safi na salama katika kata hizo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, ahsante, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Minza kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Wilaya ya Busega binafsi nimeshika pale na kufanya kazi kubwa sana kuhakikisha kata zote zinapata maji na katika kata hizi alizozitaja tayari tuna mpango madhubuti wa kuhakikisha maji yanawafikia wananchi yakiwa safi na salama na ya kutosha.

SPIKA: Mheshimiwa Vita Kawawa, swali la nyongeza.

MHE. VITA R. KAWAWA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, kwa ruhusa yako naomba niishukuru Serikali mradi wa maji Namtumbo Mjini bomba jipya na chanzo kipya cha maji unaendelea vizuri. Kumbara, Litola mabomba ya chuma yamefika kwa ajili ya ukamilishaji.

Swali langu kwa kuwa Serikali ilitenga fedha kwa Mradi wa Mgombasi ambao unapita katika Kijiji cha Nangero, Mtumbati Maji na Mgombasi yenyewe mpaka sasa hivi mradi huo haujaanza katika bajeti hii. Je, ni lini mradi huo utaanza?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, ahsante, naomba kujibu swali la nyongeza ya Mheshimiwa Vita Kawawa, Mbunge wa Namtumbo kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Namtumbo ni moja ya maeneo ambayo yamepewa kipaumbele sana kuhakikisha tatizo la maji sugu linakwenda kuisha na mradi huu ambao ameutaja na wenyewe upo katika hatua za mwisho kabisa kuanza utekelezaji. Hivyo nipende kutoa wito kwa mameneja wetu wa Mkoa wa Ruvuma kuhakikisha wanafuata taratibu na kuhakikisha mradi unaanza mara moja.

SPIKA: Mheshimiwa Ester Bulaya, swali la nyongeza.

MHE. ESTER N. BULAYA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi niulize swali dogo la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, Mradi wa Maji wa Bunda unaotoka Nyabehu hivi sasa hivi una takribani miaka 15; na mimi Ester Bulaya huu ni mwaka wa 12 naulizia mradi huu. Ni lini mradi huu utakamilika ili wananchi wa Bunda Mjini wapate maji katika kata zote 14 na usifike mwaka wa 13 nikiwa nauliza hili swali?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, majibu.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Ester Bulaya, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Bunda tayari tupo kazini na kama miaka 15 kazi haikufanyika basi Mama Samia fupa lililomshinda fisi linakwenda kutafunwa, tumejionea miradi ambayo imekuwa sugu na sasa hivi inatoa maji, hivyo, Bunda pia wakae mkao wa kufungua bomba na kupata maji safi na salama na kata zote 14 tunahakikisha zinakwenda kupata maji safi na salama. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Pallangyo, swali la nyongeza.

MHE. DKT. JOHN D. PALLANGYO: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi na mimi niulize swali la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, Serikali ilitenga fedha nyingi kwaajili ya miradi ya maji kule Arumeru Mashariki mwaka huu wa fedha lakini kuna mradi ambao hatujajua hatma yake.

Je, ni lini mradi wa maji Kata ya Ibaseni, Maji ya Chai na Kikatiti utaanza kutekelezwa kwa maana ya kwamba upo kwenye miradi inayopaswa kutelezwa mwaka huu? Nakushukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri sijui kama umemsikia swali lake, mimi mwenyewe sijamsikia. Wewe umemsikia ili nikuambie umjibu?

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, nimemsikia.

SPIKA: Umemsikia?

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, ndiyo.

SPIKA: Haya Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, ahsante. Naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Dkt. Pallangyo, Mbunge wa Arumeru Mashariki kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Mbunge yeye mwenyewe kazi kubwa tuliyoifanya jimboni kwake, nimekwenda na tumetembelea miradi yote ambayo ilikuwa ni historia maji kufika tayari unafahamu maji yanatoka.

Mheshimiwa Spika, hivyo, katika mradi huu ulioutaja endapo mwaka huu wa fedha utaisha utekelezaji utakuwa haujakamilika mwaka ujao wa fedha ni lazima maeneo haya yote tuje tuendeleo kufanyia kazi na kuhakikisha maji yanapatikana. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Edwin Swalle, swali la nyongeza.

MHE. EDWIN E. SWALLE: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi. Kata ya Kichiwa hasa vijiji vya Kichiwa, Tagamenda, Upami na maeneo mengine kuna ahadi ya muda mrefu ya kupelekea maji kwa wananchi. Je, ni lini ahadi hii ya Serikali itakwenda kutekelezwa? Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, ahsante, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mbunge kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, maeneo haya aliyoyataja yapo katika mipango ya Wizara katika kuhakikisha maji yanawafikia wananchi. Kata hizi tutakwenda kuzitekeleza kadri ya jioografia yake, endapo bomba kuu itachukua muda mrefu kuwafikia basi visima virefu vitahusika lengo ni kuhakikisha maji yanapatikana bombani. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Subira Mgalu, swali la nyongeza.

MHE. SUBIRA K. MGALU: Mheshimiwa Spika, kwa kunipa fursa ya kuuliza swali dogo la nyongeza.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kwa kuwa Wizara ya Maji kupitia *DAWASA* inaendelea na kazi nzuri ya upanuzi wa miundombinu ya Ruvu Juu na Ruvu Chini, lakini yapo maeneo jirani na mitambo hiyo hayana maji kwa mfano; Kata ya Mzenga, Vihingo, Kisarawe.

Je, ni lini Serikali itasambaza maji kwenye kata hizo ambapo ni jirani kama kilometa 20 kutoka Mji wa Mlandizi? Ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Subira Mgalu kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nipokee kwanza pongezi na kutambua kazi kubwa inayofanywa na *DAWASA*; maeneo haya uliyoyataja Mheshimiwa Mbunge yanaelekea kufikiwa baada ya miradi mikubwa sana ambayo inaendelea kufanyika pale *DAWASA* na maeneo yote ya huko ulikotaja Mzinga, Kisarawe kote yanatarajiwa kupata maji ifikapo mwaka ujao wa fedha. (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi, Mheshimiwa Assa Nelson Makanika, Mbunge wa Kigoma Kaskazini sasa aulize swali lake.

Na. 243

Fidia kwa Wananchi Watakaoathirika na Ujenzi wa Barabara ya Mwandiga – Manyovu

MHE. ASSA N. MAKANIKA aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itawalipa fidia wananchi watakaoathirika na ujenzi wa barabara ya Mwandiga – Manyovu Mkoani Kigoma?

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi Mhandisi Msongwe, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi ninapenda kujibu swali la Mheshimiwa Assa Nelson Makanika, Mbunge wa Kigoma Kaskazini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, barabara ya Mwandiga – Manyovu yenye urefu wa kilometa 53 ilianza kujengwa kwa kiwango cha lami mwezi Agosti, 2008 na kukamilika mwezi Oktoba, 2010. Wakati wa ujenzi wa barabara hii Wananchi wote waliostahili kulipwa fidia kwa mujibu wa sheria kutokana na mali zao kuathirika na ujenzi huo walilipwa fidia. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Assa Makanika, swali la nyongeza.

MHE. ASSA N. MAKANIKA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana; kumekuwa na malalamiko kwa wananchi kadha wa kadha ambayo bado wanaonesha namna gani ambavyo hawakupata stahiki hizo.

Ninaomba kujua ni lini Mheshimiwa Waziri utatenga muda ukawasikilize wananchi wale ili uweze kupata ufumbuzi wa malalamiko hayo? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante, napenda kujibu swali moja la nyongeza la Mheshimiwa Assa Nelson Makanika, Mbunge wa Kigoma Kaskazini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, naomba nimuhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba nipo tayari kwenda kuwasikiliza wananchi, lakini pia nitaomba tukubaliane naye mara baada ya Bunge hili muda sahihi na maeneo ambayo

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

atataka Mheshimiwa Mbunge twende tukawasilize wananchi hawa ili tuweze kutatua hii changamoto ya fidia ambayo ni ya muda mrefu sana. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Saashisha Mafuwe, swali la nyongeza.

MHE. SAASHISHA E. MAFUWE: Mheshimiwa Spika, barabara ya *Machine Tools* kwenda Kialia *Machame Girls* ilijengwa mwaka 1930 kwa sheria ya mkoloni, lakini mwaka 2004 wananchi waliwekewa alama ya "X" nyumba zao wakarudia tena mwaka 2007.

Swali langu, je, ni lini Serikali italipa fidia wananchi ambao waliwekewa alama ya "X"?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Saashisha Mafuwe, Mbunge wa Hai kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, niwajibu na jukumu la Serikali kabla ya kuanza ujenzi wowote wa barabara kuhakikisha kwamba inalipa fidia; na kwa kuwa suala hili ni la muda mrefu mwaka 2004 - 2007 tunaongelea miaka kama 18 hivi. Kwa hiyo, nitamuomba Mheshimiwa Mbunge na nitoe agizo kwa Watendaji wa Wizara kutafuta *documents* zinazohusu barabara hii ili tuweze kukubaliana na Mheshimiwa Mbunge pia tuweze kwenda eneo hilo la barabara aliyoinisha kuongea na wananchi tuone tatizo ni nini ambapo mpaka sasa hivi hawajalipwa fidia hiyo. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Chaurembo, swali la nyongeza.

MHE. ABDALLAH J. CHAUREMBO: Mheshimiwa Spika, wananchi waliokuwa pembeni ya barabara inayotoka

Kongowe mpaka Kokoto wamefanyiwa uthamini zaidi ya miaka mitatu sasa.

Je, ni lini Serikali itawalipa fidia wananchi hao ili kupisha ujenzi wa barabara hiyo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Chaurembo, Mbunge wa Mbagala kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, naomba nimuhakikishie Mheshimiwa Mbunge na Wananchi wa Mbagala ambao wamewekewa alama ya kupisha eneo hili la mradi huu kwamba kabla ya kuanza ujenzi Serikali itahakikisha inawalipa fidia yao. Kwa hiyo, nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba Serikali inatafuta fedha kwanza kuanza kwa ujenzi na kuwalipa hao wananchi fidia yao. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge, aah! Bado swali lingine Mheshimiwa Hussein Nasser Amar, Mbunge wa Nyang'hwale sasa aulize swali lake.

MHE. HUSSEIN N. AMAR: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipa nafasi niweze kuuliza swali dogo la nyongeza.

Kwanza kuna marekebisho kwenye jina langu Nasser ni baba yangu na Amar ni babu na mimi jina langu ni Hussein wameandika kiarabu wameanzia kulia kwenda kushoto waanzie kulia kwenda kushoto. Baada ya marekebisho hayo

...

SPIKA: Mheshimiwa hebu ngoja twende sawa sawa. Ehee jina lako taja sasa jina lako unatakiwa uitweje.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

MHE. HUSSEIN N. AMAR: Mheshimiwa Spika, jina langu ni Hussein Nassor Amar.

SPIKA: Kwangu ndivyo nililivyoandikwa, kwako limeandikwaje?

MHE. HUSSEIN N. AMAR: Mheshimiwa Spika, limeandikwa Nassor Amar Hussein.

SPIKA: Basi Taarifa Rasmi za Bunge zipo sawasawa ni Hussein Nassor Amar.

MHE. HUSSEIN N. AMAR: Mheshimiwa Spika, ahsante. Kwa kuwa Mwenyezi Mungu...

SPIKA: Swali lako la msingi hajajibu bado. *(Kicheko)*

Na. 244

Ujenzi wa Barabara ya Kharumwa - Nyang'hwale

MHE. HUSSEIN N. AMAR aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itatekeleza ahadi iliyotolewa na Waziri Mkuu Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa ya Ujenzi wa barabara ya Kharumwa yenye urefu wa kilometa mbili kwa kiwango cha lami?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Hussein Nassor Amar, Mbunge wa Nyang'hwale kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia umuhimu wa barabara hii, Serikali kupitia Wizara yangu imeweka barabara

yote ya Nyankumbu kuanzia Geita – Nyang’hwale hadi Nyang’holongo yenye urefu wa kilometa 123.11 inayojumuisha sehemu ya Kharumwa – Nyang’hwale katika mpango wa kufanyiwa upembuzi yakinifu na usanifu wa kina katika mwaka huu wa fedha wa 2022/2023 hii ikiwa ni maandalizi ya ujenzi wa kiwango cha lami ambao utahusisha pia kilometa mbili katika eneo la Kharumwa anazozitungumzia Mheshimiwa Mbunge. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Hussen Nassor Amar, swali la nyongeza.

MHE. HUSSEIN N. AMAR: Mheshimiwa Spika kwa kunipa nafasi niweze kuuliza maswali mawili madogo ya nyongeza.

Kwa kuwa Mwenyezi Mungu amefungua neema katika Wilaya ya Nyang’ahwale kuwa na machimbo mengi sana ya dhahabu na kuwa kuna mzunguko mkubwa wa kiuchumi ikiwemo ongezeko la vipando vya magari pamoja na pikipiki; pamekuwa panapitika magari zaidi ya elfu moja kwenye makao makuu ya wilaya na kutimua vumbi jingi. Kwa kuwa Serikali imesema itajenga hizo kilometa mbili; je, ni lini kwa kauli ya Serikali ujenzi huo utaanza?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; niishukuru Serikali kwa kuweka mpango wa kujenga kilometa 123 kwa kiwango cha lami kutoka Nyankumbu – Nyalubele – Ijundu – Kharumwa - Bukwimba mpaka Nyang’holongo. Je, ni lini sasa ujenzi huo utaanza? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante, napenda kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Hussein Nassor Amar, Mbunge wa Nyang’hwale kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kama nilivyosema kwenye jibu langu la msingi kilometa hizo mbili ni sehemu ya hiyo barabara

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

ambayo tunategemea kuifanyia upembuzi yakinifu na usanifu wa kina ili baada ya kukamilisha tuweze kuijenga kwa kiwango cha lami. Kwa hiyo, ni lini tutaanza ni pale ambapo tutakamilisha hatua za awali za kuifanyia upembuzi yakinifu na usanifu wa kina ikiwa ni hatua za awali baada ya hapo tutaanza kuijenga kwa kiwango cha lami. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Getere, swali la nyongeza.

MHE. BONIPHACE M. GETERE: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza na naishukuru Serikali kwa Wizara ya Ujenzi kwa kuhangaika na ujenzi wa lami kwa barabara ya Bariri - Mgeta. Sasa kwa sababu mmekwishafanya upembuzi yakinifu na mmeshafanya tathimini ya ujenzi; ni lini sasa hii barabara ya Mgeta - Bariri itajengwa kwa kiwango cha lami? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Getere, Mbunge wa Bunda kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, barabara ya Bariri - Mgeta ni barabara ambayo inasimamiwa na Wakala wa Barabara (*TANROADS*) naomba nimuhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba Serikali inatafuta fedha ili ikishapata fedha basi hii barabara ambayo ni njia ya mkato kwenda Nata - Mgumu iweze kujengwa kwa kiwango cha lami. Ahsante. (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Dkt. Kimei, swali la nyongeza.

MHE. DKT. CHARLES S. KIMEI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, kwa vile ujenzi wa barabara ya Chekereni - Kahe - Mabogiri kwa kiwango cha lami ipo kwenye Ilani ya CCM na pia ni ahadi ya viongozi wakubwa wa kitaifa. Je, ni lini ujenzi huo utaanza?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Kimei, Mbunge wa Vunjo kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, barabara aliyoainisha iPo kwenye Ilani ya Chama cha Mapinduzi na nataka nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba katika kipindi hiki kuna hatua ambazo tutaanza kuzitekeleza kama tulivyoainisha kwenye Ilani lakini itategemea sana na kadri ya fedha itakavyopatikana. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Mariam Kisangi swali la nyongeza.

MHE. MARIAM N. KISANGA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, nilikuwa nauliza Je, Serikali lini itakamilisha kujenga barabara ya Kibamba - Kibwegere mpaka Mabwepande kwa kiwango cha lami?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mariam Kisangi, Mbunge wa Viti Maalum, Dar es Salaam kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, barabara aliyoitaja ipo kwenye mpango wetu kati ya barabara ambazo zipo Dar es Salaam kwa ajili ya kupunguza misongamano ya Dar es Salaam. Kwa hiyo, nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba Serikali inaendelea kutafuta fedha ili barabara hii iweze kujengwa kwa kiwango cha lami ikiwa pia ni mkakati wa kupunguza foleni kubwa zinazotokea katika Jiji la Dar es Salaam. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Anatropia Theonest, swali la nyongeza.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

MHE. ANATROPIA L. THEOENEST: Mheshimiwa Spika, nakushukuru; barabara ya Benako kuja Karagwe haina lami na hii ni barabara muhimu sana kwa sababu ya ulinzi, kule kuna utekajeji lakini pia ufanyaji wa biashara kati ya Tanzania na Rwanda. Swali ni lini hiyo barabara itajengwa kwa kiwango cha lami?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Anatropia Theonest, Mbunge wa Viti Maalum kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, barabara aliyoitaja ambayo inaanzia Bugene kupitia Chato hadi Benako ni barabara ambayo inaunganisha pia na nchi yetu Uganda nchi yetu, lakini pia kwenda Rwanda. Barabara hii ipo mbioni kuanza kujengwa kilometa 62 kwa kiwango cha lami na ipo kwenye mpango kuanzia mwaka huu wa bajeti. Ahsante. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge. *(Makofi)*

Wizara ya Kilimo Mheshimiwa Masache Njelu Kasaka Mbunge wa Lupa sasa aulize swali lake.

Na. 245

Skimu ya Umwagiliaji Kata ya Ifumbo Chunya

MHE. MASACHE N. KASAKA aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itatoa fedha ili kukamilisha ujenzi wa Skimu ya Umwagiliaji katika Kata ya Ifumbo, Chunya?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, Mheshimiwa Antony Mavunde, majibu.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Kilimo napenda kujibu swali la Mheshimiwa Masache Njelu Kasaka, Mbunge wa Lupa kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua umuhimu wa Skimu ya Umwagiliaji ya Ifumbo yenye eneo la hekta 250 inayolima mazao ya mpunga, alizeti, ufuta, mbogamboga na mahindi kwa wananchi wa Chunya. Kwa kutambua umuhimu wa skimu hiyo, Serikali ilitenga kiasi cha shilingi milioni 400 kupitia Programu ya Kuendeleza Kilimo na shilingi milioni 50 kupitia Programu ya Kuendeleza Kilimo Wilayani katika mwaka wa fedha 2008/2009. Fedha hizo zilitumika kujenga miundombinu ya umwagiliaji ikiwemo banio, vigawa maji 11, vivuko vya miguu 10 na mfereji mkuu wenye urefu wa mita 2,165.

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua umuhimu wa kilimo cha umwagiliaji nchini na hasa ukizingatia mabadiliko ya tabia nchi yanayopelekea mtawanyo wa mvua zisizotabirika. Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya kukamilisha Skimu ya Ifumbo na zingine zote za umwagiliaji nchini.

SPIKA: Mheshimiwa Masache, swali la nyongeza.

MHE. MASACHE N. KASAKA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, nashukuru sana kwa majibu mazuri ya Serikali, lakini sisi tunapenda kujua kwamba Serikali mradi huu wa maji wa Skimu ya Kata ya Ifumbo ulianza toka mwaka 2006 ni mradi wa muda mrefu na umetumia fedha nyingi sana za Serikali na kila siku Serikali imesema itakuwa inatenga fedha.

Je, ni lini sasa Serikali itatenga fedha kwa ajili ya mradi huu uweze kuanza?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; Mto Lupa unaopita kwenye kata nyingi pamoja na vijiji vingi una maeneo mazuri sana yanayofaa kwa kilimo cha umwagiliaji.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Je, Serikali haioni haja sasa ya kutuma wataalamu wake waweze kulitembelea hili bonde na baadaye waweze kuweka kwenye mpango na baadaye skimu iweze kujengwa kwenye Kata ya Mto Lupa?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, majibu.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Masache Njelu Kasaka, Mbunge wa Rukwa kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli tunatambua kwamba mradi huu ulikuwa ni wa muda mrefu na iko kazi ambayo inapaswa kufanyika ikiwemo ya ukarabati wa mfereji mkuu tumbakiza mita 750, lakini na mifereji ya shambani. Nimuondoe hofu Mheshimiwa Mbunge kwa sababu ya umuhimu wa mradi huu tutaangalia pia vyanzo vingine vya fedha kupitia Mfuko wa Maendeleo ya Umwagiliaji ili tuweze kukamilisha maeneo machache yaliyobaki ili wananchi waweze kutumia eneo hilo kwa ajili ya kilimo cha umwagiliaji hasa hekta 141 ambazo zimebaki.

Mheshimiwa Spika, swali la pili la kuhusu kuwatuma wataalam, namhakikishia Mheshimiwa Mbunge kwamba ndani ya wiki hii watendaji wa Tume ya Umwagiliaji nchini watakwenda kuangalia eneo hilo ili pia waje watushauri namna ya kuweza ya kuweza kutekeleza skimu hiyo. Nakushukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Zainab Katimba, swali la nyongeza.

MHE. ZAINAB A. KATIMBA: Mheshimiwa Spika, ahsante, nina swali moja la nyongeza.

Je, ni lini Serikali itakamilisha mradi wa umwagiliaji wa Bonde la Mto Ruichi uliopo Kigoma Mjini ili wanawake na wananchi wa Jimbo la Kigoma Mjini waweze kufaidika na kilimo cha kisasa? *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, majibu.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Zainab Katimba, Mbunge wa Viti Maalum kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Mradi wa Ruichi hivi sasa tumeshapata *no objection* kutoka *Kuwait Fund* na utaanza utekelezaji wake mwaka huu wa fedha 2022/2023.

SPIKA: Mheshimiwa Aysharose Mattembe, swali la nyongeza.

MHE. AYSHAROSE N. MATTEMBE: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

Kwa kuwa skimu za umwagiliaji za Udimaa, Ngaiti na Chikuyu za Wilaya ya Manyoni ni chakavu sana, jambo hili limepelekea shughuli za kilimo cha mpunga kusimama.

Je, ni lini Serikali itakarabati skimu hizo ili shughuli za kilimo ziendelee? Nakushukuru sana. (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, majibu.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Aysharose Mattembe, Mbunge wa Viti Maalum kutoka Mkoa wa Singida kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Wabunge wote ni mashahidi na wameona kazi kubwa ambayo Mheshimiwa Rais ameifanya na dhamira njema ya kuongeza bajeti ya kilimo hasa kwenye eneo la umwagiliaji.

Mheshimiwa Spika, nimuondoe hofu Mheshimiwa Mbunge yakwamba timu yetu inaendelea kupita na kuyapitia maeneo mbalimbali ili kuweza kufahamu *status* ya miradi hii ya umwagiliaji. Lengo letu ni kuhakikisha miradi yote inafanya kazi. Halikadhalika kwa Singida pia kwa maeneo

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

ambayo ameyataja nimuondoe hofu, tutakwenda kuyapitia na kuweza kuyafanyia kazi katika mwaka huu ujao wa fedha.

SPIKA: Mheshimiwa Ally Mlaghila Jumbe, swali la nyongeza.

MHE. ALLY A. J. M. JUMBE: Mheshimiwa Spika, ahsante sana; Bonde la Mto Songwe lina eneo la kilometa za mraba 3,500 kwa ajili ya umwagiliaji.

Je, ni lini Serikali sasa itaanza kutekeleza mradi huo ambao unahusisha ujenzi wa *dam* pale kwenye Bonde la Mto Songwe?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, majibu.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Ally Jumbe, Mbunge kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ukiangalia katika bajeti yetu ambayo tumewasilisha jedwali la kwanza yako mabonde 23 ambayo tunakwenda kuyafanyia upembuzi yakinifu na usanifu kwa ajili ya kuanza utekelezaji wake likiwemo Bonde la Mto Songwe. Nimuondoe hofu Mheshimiwa Mbunge ni sehemu ya mipango ya Serikali na tumedhamiria mabonde yote kuweza kuyafikia. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge. *(Makofi)*

Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Mheshimiwa Aida Joseph Khenani, Mbunge wa Nkasi Kaskazini sasa aulize swali lake.

Na. 246

Ujenzi wa Soko la Kisasa la Mazao ya Uvuvi - Nkasi

MHE. AIDA J. KHENANI aliuliza:-

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Je, Serikali ina mpango gani wa kujenga soko la kisasa la mazao yatokanayo na uvuvi Wilayani Nkasi?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI, alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Mifugo na Uvuvi, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Aida Joseph Khenani, Mbunge wa Nkasi Kaskazini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, mpango wa Serikali ni kujenga na kuboresha miundombinu ya uvuvi ikiwemo mialo na masoko katika maeneo mbalimbali nchini. Kwa upande wa mwambao wa Ziwa Tanganyika unaojumuisha Wilaya ya Nkasi shughuli za uvuvi zinafanyika katika mialo ipatayo 239. Kati ya mialo hiyo, Serikali iliboresha mialo minne ya Kibirizi, Ikola, Muyobozi na Kirando katika Wilaya ya Nkasi ambapo Mheshimiwa Mbunge anawakilisha.

Aidha, Serikali imejenga na kuboresha masoko mawili ya samaki ya Kibirizi na Kasanga Wilayani Sumbawanga. Pia kwa sasa Serikali inaendelea na jitihada za kuupandisha hadhi mwalo wa Kirando uliopo Wilaya ya Nkasi ili uweze kufikia hadhi ya kuwa soko la kisasa la samaki na mazao ya uvuvi. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Aida Khenani, swali la nyongeza.

MHE. AIDA J. KHENANI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru.

Mheshimiwa Naibu Waziri mwaka 2016 Serikali iliwekeza fedha kwenye mwalo wa Kirando wenye thamani ya shilingi bilioni 1.1. Lakini mwaka 2019 mwalo huo ulizama ikiwepo Kasanga pamoja na maeneo mengine yote ya Ziwa Tanganyika. Nataka kujua Serikali ina mkakati gani wa ziada wa kujengwa mwalo mwingine na kuupandisha hadhi kama ulivyosema kwenye Kata ya Kirando?

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, swali la pili; ili kunufaika na mazao yatokanayo na uvuvi kwenye ushindani wa soko ni lazima Serikali iwekeze kwenye kulinda mazalia ya samaki. Napenda kujua Serikali ina mkakati gani wa ziada wa kulinda mazalia ya samaki bila kuathiri wavuvi wetu? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi majibu kwa kifupi.

Waheshimiwa Wabunge, kelele zimezidi sana, kelele zimezidi sana.

Mheshimiwa Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi.

NAIBU WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Aida Khenani, Mbunge wa Nkasi Kaskazini kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, la kwanza Serikali imeshatoa maelekezo kwa Halmashauri ya Wilaya ya Nkasi kupendekeza maeneo wanayodhani kuwa yanaweza kufaa sasa mara baada ya maji kuingia katika mwalo ule wa mwanzo, na mara baada ya kupendekeza tutakuja kufanya tathmini ili tujiridhishe na mchakato sasa wa ujenzi uweze kuanza.

Mheshimiwa Spika, lakini jambo la pili juu ya mazalia; mazalia ya samaki nini mkakati wetu ni kwamba Serikali la kwanza kwa kushirikiana na jamii tuko tayari na tunajipanga katika kuyatambua, kuyaainisha na kuyatangaza kwa mujibu wa sheria ili baadae tuweze kuyalinda na naomba niihase jamii ya wavuvi maeneo yote nchini ya kwamba kazi ya kulinda rasilimali hizi hususan maeneo ya mazalia ni kazi ya jamii nzima, Serikali za Vijiji, Serikali za Kata, Serikali mpaka Wilaya na Mikoa ni kazi yetu sote Watanzania.

Mheshimiwa Spika, bila ya kulinda mazalia samaki wetu watakwisha na hatua kali tutaichukua kwa yeyote anayefanya maingilio ya kwenda katika kufanya kazi ya uvuvi kwenye eneo la mazalia. Huo ni uhalifu na hatutamvumilia

yeyote ambaye atakwenda kuharibu rasilimali hii ya watanzania.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Nishati, Mheshimiwa George Natany Malima, Mbunge wa Mpwapwa sasa aulize swali lake.

Na. 247

Tatizo la kukatika umeme – Mpwapwa

MHE. GEORGE N. MALIMA aliuliza:-

Je, Serikali ina mpango gani wa kutatua tatizo la kukatika kwa umeme katika Mji wa Mpwapwa?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Nishati, Wakili Stephen Lujwahuka.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Nishati naomba kujibu swali la Mheshimiwa George Natany Malima, Mbunge wa Mpwapwa kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, awali Mji wa Mpwapwa pamoja na maeneo ya Wilaya za Mpwapwa, Kibaigwa na Kongwa zilikuwa zinapata huduma ya umeme kupitia njia ya ya umeme ya Mpunguzi yenye msongo wa kilovoti 33 na urefu wa kilometa 660.4 kutoka katika kituo cha kupoza umeme cha Zuzu, Dodoma Mjini. Kutokana na urefu na uchakavu wa njia hiyo, kulikuwepo na tatizo la kupungua kwa nguvu za umeme yaani *low voltage* katika maeneo ya Wilaya za Kongwa na Mpwapwa. Hata hivyo, Serikali kupitia *TANESCO* ilikamilisha ufungaji wa kifaa kitiwacho *AVR* yaani *Automatic Voltage Regulator* katika eneo la Kibaigwa na hivyo kufanikiwa kupunguza tatizo hilo.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, tarehe 3 Agosti, 2021 Serikali kupitia TANESCO ilikamilisha ujenzi wa njia mpya ya kusambaza umeme ya msongo wa kilovoti 33 inayohudumia maeneo ya Wilaya za Kongwa na Mpwapwa. Kukamilika kwa ujenzi wa njia hii kumefanya njia iliyokuwepo awali kuendelea kuhudumia maeneo ya Kibaigwa pekee na hivyo kufanya maeneo ya Kongwa na Mpwapwa kuwa na umeme wa kutosha.

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia TANESCO inaendelea kuimarisha hali ya upatikanaji wa umeme nchini ikiwemo Wilaya ya Mpwapwa na katika mwaka wa fedha 2022/2023 TANESCO itatengewa shilingi bilioni 2.3 kwa ajili ya kufanya matengenezo na kuboresha nguvu za umeme katika njia chepushi za umeme yaani *spur lines* ikiwa ni pamoja na kubadilisha nguzo za miti kuweka za zege hasa katika maeneo korofi, kubadilisha vikombe na nyaya zilizochakaa pamoja na kufunga vikata umeme vinavyojiendesha vyenyewe yaani *auto reclosers*. (Makofi)

SPIKA: Mheshimiwa George Natany Malima, swali la nyongeza.

MHE. GEORGE N. MALIMA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru, nina maswali mawili ya nyongeza.

Swali la kwanza, pamoja na ujenzi wa njia mpya ya kusambaza umeme bado upatikanaji wa umeme katika Wilaya ya Mpwapwa na hasa maeneo ya vijijini siyo ya kuridhisha. Ni nini tamko la Serikali juu ya kuondoa tatizo hili kabisa? (Makofi)

Mheshimiwa Spika, swali la pili; ni lini Serikali itaanza zoezi la kubadilisha nguzo za miti ambazo zimekaa kwa miaka mingi na nyingi zimechakaa na kuanza kuweka nguzo za zege? (Makofi)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Nishati, majibu kwa kifupi. (Makofi)

NAIBU WAZIRI WA NISHATI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa George kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nianze na la pili kama nilivyosema kwenye jibu la msingi kuanzia mwaka wa fedha ujao, fedha imeshatengwa, itatengwa na kwa ajili ya kuweza kubadilisha nguzo zilizochakaa kuweka za zege, waya na vikombe na maeneo kama hayo.

Mheshimiwa Spika, kwenye swali la kwanza; kwanza nipende kuwaambia Waheshimiwa Wabunge kwamba tarehe moja na tarehe mbili tutaleta habari njema ya faraja kwa Watanzania kutoka kwa Mheshimiwa Rais kupitia bajeti ambayo tutakuja kuisoma hapa ikiwa imetengwa takribani shilingi bilioni 500 kwa ajili ya kuboresha Gridi ya Taifa na maeneo yanayohusika na Gridi ya Taifa.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, kwenye eneo hili, eneo la Mpwapwa litapata maendeleo ya ziada kwa sababu imetengwa pesa kwa ajili ya kujenga kitu kinaitwa *switch station* pale Mbande ambacho sasa kitapunguza urefu wa njia ya kutoa umeme Zuzu kwenda mpaka pale na tukishakijenga *station* pale Mbande itatoka na njia nne mojawapo itakuwa ikienda Mpwapwa. Kwa hiyo, itafikisha umeme kwa urahisi na utakuwa ni umeme mkubwa.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri tunakushukuru kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wabunge mnaosimama make; Mheshimiwa Musukuma tafuta kiti ukae. Namuona mwingine kule anatembea, Mheshimiwa Nyalusi tafuta kiti ukae.

Waheshimiwa Wabunge, tumefika mwisho wa kipindi chetu cha maswali kutoka kwenu na majibu kutoka upande wa Serikali na sasa nilete matangazo niliyonayo na mambo machache ya kuyaeleza.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kwanza ni tangazo la wageni walioko hapa Bungeni; Waheshimiwa Wabunge kabla sijawatangaza hawa wageni tunakusudia kubadili utaratibu wa kutangaza wageni kwa sababu wageni Bunge hili ni la wananchi wote na wote wanaruhusiwa kuja hapa ndani kuangalia namna Bunge linavyofanya kazi na kujifunza taratibu mbalimbali za namna Wabunge wao wanavyowawakilisha. *(Makofi)*

Kwa muktadha huo tutapunguza matangazo ya wageni ili yasituchukule muda sana. Wabunge wanaishia kuchangia dakika tano badala ya kuwasilisha hoja za wananchi. *(Makofi)*

Kwa hiyo, tutapunguza sana matangazo ya wageni na kwa sababu zoezi ndiyo linaanza, leo tutafanya kwa utaratibu kidogo wa tofauti, lakini tutaendelea kuboresha ili tuutunze muda kwa ajili yenu Waheshimiwa Wabunge wa kuwasilisha hoja za wananchi wenu. *(Makofi)*

Sasa tutakuwa tunawatangaza wageni wachache kwa mujibu wa Kanuni yetu ya 161 ambayo imetuwekea utaratibu mzuri. Kwa hiyo, tutawatangaza siku ya leo wageni wa Mheshimiwa Waziri Mkuu ambao ni viongozi na wachezaji wa Timu ya Namungo wakiongozwa na Ndugu Honour Janza na Ndugu Jamhuri Kiwelu, karibuni sana. Jamani hii ni Timu ya Namungo na hawa ni wachezaji wa Timu ya Namungo. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge tunao wageni 30 wa Mheshimiwa Naibu Spika ambao ni wanafunzi kutoka Chuo cha Taasisi ya Teknolojia cha Jijini Dar es Salaam, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao wageni wa Mheshimiwa Profesa Makame Mbarawa, Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi ambao ni viongozi na watendaji wa Wizara na taasisi zilizo chini ya Wizara hiyo wakiongozwa na Balozi Mhandisi Aisha Amour ambaye ni Katibu Mkuu Ujenzi na Ndugu Gabriel Migire ambaye ni Katibu Mkuu Uchukuzi, wote wasimame kwa pamoja, karibuni sana, karibuni sana. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Waheshimiwa Wabunge, tunao pia wageni mbalimbali wa Waheshimiwa Wabunge kutoka maeneo mbalimbali ya nchi hii. Wote wageni wa Wabunge wasimame kwa pamoja, karibuni sana wageni wetu, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao pia wageni waliotembelea Bunge kwa ajili ya mafunzo; wageni 35 na walimu watano kutoka Shule ya Sekondari Mlowa – Bwawani iliyopo Mvumi, Morogoro. Sijui wapo upande gani hawa, haya karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao wanafunzi 69 na walimu sita kutoka Shule ya Sekondari ya Bwawani iliyopo Chalinze, Mkoani Pwani, haya naona wameandikwa mara mbili hawa, ahsanteni sana. *(Makofi)*

Wapo wanafunzi 130 na walimu watano kutoka Shule ya Wasichana Michaudi iliyopo Karatu, Mkoani Arusha, karibuni sana, sana, sana wageni wetu. *(Makofi)*

Kwa hiyo, Waheshimiwa Wabunge tutaendelea kuboresha hilo.

Ninalo tangazo kutoka kwa Katibu wa Bunge; Katibu wa Bunge anawatangazia Waheshimiwa Wabunge wote kwamba Wizara ya Nishati imeandaa maonesho ya kazi na huduma mbalimbali zinazotolewa na Wizara pamoja na taasisi zake.

Maonesho haya yanafanyika katika viwanja vya Bunge kuanzia leo tarehe 23 mpaka 25 Mei, 2022 ambapo viongozi wa Wizara na taasisi zake kama vile *REA, TANESCO, EWURA, PURA, PBPA* na *TPDC* watakuwepo kutoa maelezo ya kazi zao na kuwasikiliza Waheshimiwa Wabunge.

Kwa hiyo, Waheshimiwa Wabunge wote mnakaribishwa kwenye maonesho hayo ili mkatazame namna taasisi zetu hizi zinavyofanya kazi lakini kwa wale wa Majimbo ya Vijijini, Ofisi za *REA* watakuwepo hapo na wakandarasi kadhaa watakuwepo. Kwa hiyo, tukapate

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

maelezo ya ziada hapo kuhusu maeneo yetu na maendeleo ya upelekaji wa umeme vijijini. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, nimesimama hapa na nawaona kuna Wabunge wanazungumza, inabidi uskilize kwa sababu huenda jambo linalosemwa hapa linakuhusu wewe.

Waheshimiwa Wabunge, majibu marefu leo yametoka Wizara tatu, TAMISEMI, Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari na Nishati; majibu ya msingi yalikuwa marefu kwa maswali.

Waheshimiwa Wabunge, maswali ya nyongeza, mwenye swali usimame ili upewe nafasi. Kwa sababu siku atakuja kukaa hapa mtu anayeendesha kikao hajakuona ukisimama halafu hajakuita, utaleta malalamiko. Hata kama una swali la msingi kama unalo la nyongeza unasimama. Usikae halafu ukafikiri utaitwa tuu kwa sababu umeuliza swali. Kwa sababu ukikaa maana yake umeridhika na majibu yaliyotolewa na Serikali. Kwa hiyo, huna swali la nyongeza. *(Makofi)*

Kwa hiyo, hata kama una swali la msingi, simama kuashiria kwamba pamoja na majibu hayo unayo maswali ya nyongeza. Kwa hiyo, Waheshimiwa Wabunge ni muhimu sana.

Lakini lingine nilishawahi kulisema huko nyuma, niliseme tena leo. Waheshimiwa Wabunge humu ndani wageni wetu wanaokuja hawa wengine wanakuja kwa sababu wana bajeti zao kama wageni kutoka Ujenzi na Uchukuzi, lakini wapo wengi wanaokuja hapa kututembelea, lakini pia kujifunza shughuli za Bunge. Kwa hivyo, tufuate zile kanuni zetu za utaratibu humu ndani, ikiwa ni pamoja na Kanuni ya 73 inayozungumzia kuhusu staha ndani ya Bunge.

Wako Wabunge siku nzima anazunguka kutoka kiti kimoja kwenda kingine. Hata akiambiwa jambo gani

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

limejadiliwa hiyo siku, hajamsikia mchangiaji hata mmoja. (Makofi)

Kwa hiyo, Waheshimiwa Wabunge kanuni zetu zimetaja wazi kutangatanga ndani ya Bunge bila sababu. Kwa hiyo, nalo tulizingatie Waheshimiwa Wabunge. Kanuni yetu ndio inavyosema hivyo na imetumia maneno hayo, si mimi ninayesema ndivyo ilivyosema. Kwa hiyo, kutangatanga humu ndani hairuhusiwi. (Makofi)

Waheshimiwa Wabunge, upo Mwongozo ambao uliombwa na Mheshimiwa Reuben Nhamanilo Kwagilwa, Mbunge kuhusu kutokujibiwa swali lake kikamilifu.

Waheshimiwa Wabunge, tarehe 20 Mei, 2022 katika Kikao cha Ishirini Saba cha Mkutano wa Saba wa Bunge (Mkutano wa Bajeti) Mheshimiwa Reuben Nhamanilo Kwagilwa, Mbunge wa Handeni Mjini aliomba Mwongozo wa Spika chini ya Kanuni ya 76 ya kanuni zetu za Kudumu za Bunge, wakati wa kipindi cha maswali na majibu Mheshimiwa Kwagilwa aliuliza swali la msingi namba 233 kwa Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi, kwamba; Je, ni lini Serikali itaanza ujenzi wa barabara ya Handeni - Kibirashi - Kondo hadi Singida kwa kiwango cha lami?

Swali hili lilijibiwa na Naibu Waziri wa Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi Mheshimiwa Mhandisi Msongwe kama ifuatavyo nanukuu; "Mheshimiwa Spika, Serikali imeanza ujenzi wa barabara ya Handeni – Kibirashi – Kijungu – Kibaya – Njoro – Olboloti – Mrijo Chini – Dalai – Bicha – Chambalo – Chemba – Kwa Mtoro hadi Singida kwa awamu. Taratibu za manunuzi za kumpata mkandarasi kwa sehemu ya Handeni – Mafuleta kilometa 20 zipo katika hatua za mwisho za kusaini mkataba.

Aidha, maandalizi ya kutangaza zabuni ya ujenzi kwa sehemu ya kutoka Mafulate – Kwediboma yenye urefu wa kilometa 30 yanaendelea na zabuni itakuwa imetangazwa kabla ya mwezi Juni, 2022. Kwa sehemu iliyobaki Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi." Mwisho wa kunukuu.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Waheshimiwa Wabunge, Mheshimiwa Kwagilwa alipata nafasi ya kuuliza maswali ya nyongeza ambapo aliuliza nanukuu; "Mheshimiwa Mwenyekiti, swali langu la msingi lilikuwa ni lini Serikali itaanza ujenzi wa barabara hii? Swali la pili la nyongeza ipo barabara ya Handeni - Kwa Magome - Mziha - Turiani lini pia itaanza kujenga barabara hii kwa kiwango cha lami?"

Naibu Waziri alijibu maswali hayo pamoja na mambo mengine alisema nanukuu; "Mheshimiwa Mwenyekiti, hivi ninavyoongea nataka nimhakikishie Mheshimiwa Reuben kwamba tayari kazi ya ujenzi imeshaanza na hivi tunavyoingia huku mkandarasi ameshapatikana na sasa ameanza *mobilization* kupeleka vifaa *site* kwa hizi kilometa 20 ambazo zilishatangazwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu barabara ya kutoka Handeni Mjini kuja Turiani naomba tusebiri bajeti ipitishwe halafu tuone tutakachofanya katika hiyo barabara." Mwisho wa kunukuu.

Waheshimiwa Wabunge, kutokana na majibu hayo, Mheshimiwa Kwagilwa Mbunge aliomba Mwongozo wa Spika akieleza pamoja na mambo mengine kuwa Naibu Waziri amevunja Kanuni ya 53 kwa kuwa majibu yanaonesha kuwa taratibu za manunuzi ya kumpata mkandarasi zipo katika hatua za mwisho za kutiliana saina.

Lakini Naibu Waziri ametoa maelezo zaidi kuwa mkandarasi tayari yupo *site* anafanya *mobilization*, hivyo Mheshimiwa Kwagilwa akauliza kuwa inawezekanaje mkandarasi awe *site* anafanya *mobilization* hili hali mkataba haujasainiwa?

Waheshimiwa Wabunge, nimepitia Taarifa Rasmi za Bunge yaani *Hansard* kuhusu majibu yaliyotolewa na Naibu Waziri katika majibu ya swali la msingi na alisema nanukuu; "Taratibu za manunuzi ya kumpata mkandarasi kwa sehemu ya Handeni - Mafuleta kilometa 20 zipo katika hatua za mwisho za kusaini mkataba."

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Lakini katika majibu ya swali la nyongeza, alisema ifuatavyo; "Nataka nimhakikishie Mheshimiwa Reuben kwamba tayari kazi ya ujenzi imeshaanza na hivi tunavyoingia huku mkandarasi ameshapatikana na sasa ameanza *mobilization* kupeleka vifaa *site* kwa hizo kilometa 20." (Makofi)

Waheshimiwa Wabunge, kwa majibu hayo ni kweli kwamba swali halikujibiwa kikamilifu kwa kuwa majibu ya swali la msingi na majibu ya swali la nyongeza yanakinzana. Kwenye swali la msingi majibu yanaonesha kuwa taratibu ziko katika hatua za mwisho za kusaini mkataba, lakini kwenye swali la nyongeza majibu yanaonesha tayari mkandarasi yuko *site*. (Makofi)

Naibu Waziri alitakiwa kuwa na majibu yaliyokamilika kuhusu swali hili kama tayari mkataba umesainiwa na mkandarasi yuko *site* basi majibu hayo ndio yalitakiwa kuwa majibu ya swali la msingi. (Makofi)

Waheshimiwa Wabunge, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 53 ya Kanuni za Kudumu za Bunge naelekeza swali hilo lipatiwe majibu sahihi. Na huu ndio mwongozo wangu. (Makofi)

Waheshimiwa Wabunge, niwakumbushe ninyi lakini pia Waheshimiwa Mawaziri ndio maana ni muhimu sana kuuliza maswali yanayohusiana na swali la msingi, lakini pia Waheshimiwa Mawaziri na Naibu Mawaziri majibu ya maswali ya Waheshimiwa Wabunge lazima yapewe uzito unaostahili. (Makofi)

Kwa hiyo, Mbunge apewe majibu halisi kwa swali aliloliuliza na ndio maana hapa mbele kazi yetu ni kusimamia utaratibu muulizwe maswali yanayohusiana na swali la msingi na ukishaulizwa hilo swali ulijibu kwa ukamilifu; huu ni mwongozo wa tatu kuhusu kujibu maswali kwa ukamilifu.

Kwa hiyo, Waheshimiwa niwaombe sana Mawaziri mnaposimama hapa kujibu maswali msikilize kwa makini

maswali ya Waheshimiwa Wabunge na myajibu kikamilifu kwa sababu wanauliza kwa niaba ya wananchi waliowatuma kuja kuwawakilisha hapa ndani. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge tunaendelea na ratiba yetu, Katibu!

NDG. BAKARI KISHOMA-KATIBU MEZANI:

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio na Mapato na Matumizi ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, nimwite Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi Mheshimiwa Profesa Makame Mbarawa aje awasilishe hoja yake.

WAZIRI WA UJENZI NA UCHUKUZI: Mheshimiwa Spika, kufuatia taarifa iliyowasilishwa humu Bungeni na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, ninaomba kutoa hoja kwamba Bunge lako sasa lipokee na kujadili taarifa ya utekelezaji wa mpango na bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2021/2022 na kupitisha mpango na makadirio ya mapato na matumizi ya wizara hii kwa mwaka wa fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwa kutujalia kukutana hapa leo tukiwa na afya njema. Naomba kutumia fursa hii kumpongeza Rais wa Jamhuri wa Muungano wa Tanzania Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan kwa uongozi uliotukuka ambao ameonyesha, tangu alipochukuwa kijiti cha kuongoza Taifa letu tarehe 19 Machi, mwaka jana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, uongozi wa Rais wa Awamu ya Sita umedhihiri kuwa wenye umakini wa hali ya juu, wenye maoni, ujasiri, maarifa na mikakati ya kuleta mabadiliko chanya na ya haraka katika ukuaji wa uchumi wa nchi yetu.

Mwenyezi Mungu amjalie Mheshimiwa Rais afya njema ili aweze kutelekeza majukumu yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ninaomba kumpongeza sana Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan kwa kutunukiwa nishani ya mwaka 2022 *Super Prize Great Builder* ambayo hutolewa na Benki ya Maendeleo ya Afrika. Nishani hiyo itatolewa tarehe 25 Mei, 2022 huu mjini Accra huko Ghana. Tuzo hiyo itatunukiwa kwa mchango wake mkubwa kwenye ujenzi wa mtandao wa barabara na reli nchini, tunakupongeza sana Mheshimiwa Rais. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ninaomba kumpongeza Makamu wa Rais Mheshimiwa Dkt. Philip Mpango kwa jinsi anavyoendelea kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na kuimarisha umoja wa kitaifa, ninamtakia kila la kheri katika kutekeleza majumuku yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumpongeza kwa dhati Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa Mbunge na Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Kiongozi wa Shughuli za Serikali hapa Bungeni, kwa uongozi wake mahiri na makini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa heshima kubwa nitoe shukrani zangu za dhati kwa Mheshimiwa Rais kwa imani kubwa aliyonayo juu yangu kwa kuniteua kuwa Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, naomba kumhakikishia kuwa mimi pamoja na wenzangu tutafanya kila linalowezezana kuhakikisha kwamba tunaendeleza sekta ya ujenzi na Uchukuzi ili kuweka mazingira wezeshi kwa sekta nyingine za kiuchumi na kijamii kuchangia katika maendeleo ya Taifa letu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kukupongeza wewe binafsi kwa kuchaguliwa kwa kishindo kuwa Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu kuwa Naibu Spika; na Wenyeviti wote wa Kamati za Bunge, hakika mnatosha na tuna imani kubwa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

kwamba chini ya uongozi wenu Bunge hili litatekeleza majukumu yake kwa umahiri na weledi mkubwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kipekee naomba kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu chini ya Mwenyekiti wake Mheshimiwa Selemani Moshi Kakoso na Makamu Mwenyekiti wa Kamati Mheshimiwa Anne Kilango Malecela. Kamati hii imekuwa msaada mkubwa sana kwa kutoa maoni na ushauri katika kuboresha utendaji kazi wa Wizara. Aidha, uchambuzi wa Kamati kwenye Taarifa ya Utekelezaji ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2021/2022 na Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2022/23 umetusaidia sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini si kwa umuhimu napenda kutoa pongezi kwa Mheshimiwa Emmanuel Shangai kwa kuchaguliwa kuwa Mbunge wa Jimbo la Ngorongoro na Mheshimiwa Shamsi Vuai Nahodha aliyeteuliwa kuwa Mbunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya salamu hizo nichukukue fursa hii kutoa mkono wa pole kwa Bunge lako tukufu kufuatia kifo cha Mbunge mwenzetu Marehemu Elias Kwandikwa aliyekuwa Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa. Marehemu aliwahi kuhudumu katika Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kama Naibu Waziri kuanzia mwaka 2016 hadi alipoteuliwa kuwa Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa Disemba, 2020. Sisi katika Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi tutaendelea kumkumbuka kwa mchango wake mkubwa katika kuendeleza miundombinu ya barabara.

Mheshimiwa Spika, aidha, ninatoa mkono wa pole kwa Bunge lako tukufu kufuatiwa kifo cha Mbunge mwezetu Marehemu William Ole Nasha ambaye alikuwa Naibu Waziri, Ofisi ya Waziri Mkuu na Mbunge wa Jimbo la Ngorongoro. Pia natoa pole kwa kifo cha Marehemu Irene Ndyamukama, Mbunge wa Viti Maalum CCM Mkoa wa Rukwa, Mwenyezi Mungu aziweke roho za marehemu mahali pema peponi, Amina.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, kabla ya kuendelea na hotuba yangu nitumie nafasi hii kuwashukuru na kuwapongeza Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa - Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba - Waziri wa Fedha na Mipango kwa hotuba zilizotangulia. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, naomba sasa nitoe maelezo kuhusu utekelezaji wa mpango na bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2021/2022 pamoja na mpango na bajeti na makadirio ya mapato na matumizi kwa mwaka wa fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, mapitio ya utekelezaji wa mpango na bajeti kwa mwaka wa fedha 2021/2022; Sekta ya Ujenzi Fungu 98; bajeti iliyoidhinishwa na fedha zilizotolewa kwa mwaka wa fedha 2021/2022; katika mwaka wa fedha 2021/2022 Sekta ya Ujenzi ilitengewa jumla ya shilingi bilioni 38.54 kwa ajili ya matumizi ya kawaida, hadi kufikia mwezi Aprili mwaka huu jumla ya shilingi bilioni 31.578 sawa na asilimia 81.94 zilikuwa zimetolewa na Hazina kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Aidha, kwa upande wa miradi ya maendeleo Sekta ya Ujenzi ilitengewa jumla ya shilingi trilioni 1.588 kiasi hiko kinajumuisha shilingi trilioni 1.288 fedha za ndani na shilingi bilioni 300 fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Aprili mwaka huu fedha za maendeleo zilizopokelewa ni shilingi trilioni 1.532 sawa na asilimia 96.48 kati ya fedha hizo shilingi tirioni 1.232 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 299.962 ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika utekelezaji wa miradi ya maendeleo; miradi ya barabara na madaraja; katika mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara kupitia Wakala wa Barabara Tanzania (*TANROADS*) ilipanga kutekeleza miradi ya barabara kuu inayohusisha ujenzi wa barabara zenye urefu wa kilometa 467.11 kwa kiwango cha lami, ujenzi wa madaraja 14 pamoja na ukarabati wa kilometa 32.47 kwa kiwango cha lami katika barabara kuu. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2022 ujenzi wa kilometa 216.26 za barabara kuu kwa kiwango cha lami sawa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

na asilimia 46 ulikuwa umekamilika. Aidha, utekelezaji wa miradi ya madaraja makubwa manne umekamilika na madaraja mengine yapo katika hatua mbalimbali za utekelezaji. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa barabara za mikoa, Wizara kupitia *TANROADS* ilipanga kujenga kwa kiwango cha lami jumla ya kilometa 103.0 ambapo kilometa 72.2 zilipangwa kujengwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na kilometa 30.8 zilipangwa kujengwa kwa kutumia Mfuko wa Barabara. Kazi nyingine ni ukarabati kwa kiwango cha changarawe jumla ya kilometa 1,124.3; kati ya kazi hizo, kilometa 698.3 pamoja na madaraja/makalvati 34 yalipangwa kukarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na kilometa 426 pamoja na madaraja/makalvati 32 yalipangwa kujengwa/kukarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko wa Barabara. Hadi kufikia mwezi Aprili, mwaka huu jumla ya kilometa 34.8 za barabara za mikoa zilijengwa kwa kiwango cha lami na jumla ya kilometa 307.41 zilikarabatiwa kwa kiwango cha changarawe. Aidha, utekelezaji wa miradi ya madaraja upo katika hatua mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, Wizara vilevile ilipanga kufanya matengenezo ya kawaida kwa kilometa 33,171.89 na matengenezo ya muda maalum kilometa 4,783.72 na matengenezo ya sehemu korofi kilometa 549.38 katika barabara kuu na barabara za mikoa.

Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kutekeleza miradi ya ujenzi wa madaraja makubwa ambapo hadi kufikia mwezi Aprili mwaka huu miradi iliyokamilika ni ujenzi wa Daraja la *Tanzanite* - Mkoa wa Dar es Salaam, Daraja la Sibiti - Mkoani Singida, Daraja la Kiyegeya - Mkoani Morogoro, Daraja la Magufuli - Mkoani Morogoro, Daraja la Ruhuhu huko Mkoani Ruvuma, Daraja la Momba - Mkoani Rukwa, Daraja la Mlalakuwa - Mkoani Dar es Salaam, Daraja la Magara - Mkoani Manyara, Daraja la Lukuledi - Mkoani Lindi na Daraja la Mara - Mkoani Mara.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa miradi ya barabara na madaraja umeoneshwa kwenye kitabu changu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 15 hadi ukurasa wa 50.

Mheshimiwa Spika, vivuko na majengo ya Serikali; katika mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara kupitia Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania (*TEMESA*) iliendelea kutekeleza miradi ya ujenzi na ukarabati wa maegesho ya vivuko. Hadi kufikia mwezi Aprili mwaka huu miradi iliyokamilika ni upanuzi wa jengo la abiria katika maegesho ya Kivuko cha Magogoni upande wa Kigamboni, Jijini Dar es Salaam, ujenzi wa maegesho ya Kivuko cha Nyamisati upande wa Nyamisati na ujenzi wa miundombinu ya Kivuko Kayenze – Bezi upande wa Kayenze na kadhalika.

Mheshimiwa Spika, kuhusu miradi ya ununuzi wa vivuko; hadi kufikia mwezi Aprili, mwaka huu ujenzi wa kivuko kipya kitakachotoa huduma kati ya Kisorya na Rugezi huko Mwanza, vivuko vitakavyotoa huduma kati ya Ijinga – Kahangala huko Magu, Bwiro – Bukondo huko Mwanza, Nyakarilo – Kome huko Geita, kivuko cha pili cha Nyamisati – Mafia na Kivuko cha Magogoni vipo katika hatua mbalimbali za manunuzi.

Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Wakala wa Majengo Tanzania (*TBA*) iliendelea kutekeleza miradi mbalimbali ya ujenzi na ukarabati wa nyumba na majengo ya Serikali katika mwaka wa fedha 2021/2022; hadi kufikia Aprili mwaka huu, ujenzi wa nyumba 20 za viongozi Jijini Dodoma ulifikia asilimia 90 na ujenzi wa nyumba 150 za makazi ya watumishi wa umma katika eneo la Nzuguni Jijini Dodoma ulifikia asilimia 90. Aidha, ujenzi wa nyumba za Majaji katika mikoa mbalimbali nchini ulifikia hatua mbalimbali za utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa miradi ya ukarabati wa nyumba 40 za viongozi Dodoma umefikia asilimia 75.7. Kwa upande wa ukarabati wa nyumba 30 za viongozi kwenye mikoa mbalimbali nchini pamoja na matengenezo kinga ya

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

majengo ya *Magomeni Quarters* utekelezaji wake umefikia asilimia 98.

Mheshimiwa Spika, ukarabati wa nyumba 40 kati ya 66 zilizohamishiwa *TBA* kutoka *CDA* unaendelea ambapo hadi Aprili, 2022 ulifikia asilimia 70. Utekelezaji wa miradi ya vivuko na majengo umeoneshwa katika kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa 52 mpaka 56.

Mheshimiwa Spika, viwanja vya ndege; katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara kupitia *TANROADS* imeendelea kutekeleza kazi za ujenzi pamoja na uboreshaji wa viwanja vya ndege katika mikoa mbalimbali hapa nchini. Miradi iliyotekelezwa na inayoendelea kutekelezwa ni pamoja na ujenzi na ukarabati wa viwanja vya ndege vya Songea, Mtwara, Iringa, Musoma na Songwe. Vilevile mikataba wa awamu ya kwanza ya ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato Mkoani Dodoma umesainiwa makandarasi wapo katika hatua za maandalizi ya kuanza ujenzi. Utekelezaji wa miradi ya viwanja vya ndege umeoneshwa katika kitabu cha hotuba ukurasa wa 57 mpaka 61.

Mheshimiwa Spika, Bodi ya Mfuko wa Barabara; katika mwaka wa fedha 2021/2022 Bodi ilipanga kukusanya jumla ya shilingi 908,355,896,000; kati ya fedha hizo shilingi 635,849,127,200 ni kwa ajili ya kugharamia kazi za barabara za kitaifa ambazo husimamiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi. Aidha, kiasi cha shilingi 272,506,768,800 zilitengwa kwa ajili ya kugharamia kazi za barabara za Wilaya ambazo husimamiwa na Ofisi ya Rais – TAMISEMI. Kati ya fedha hizo Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi ilitengewa shilingi 63,038,082,471; *TANROADS* shilingi 567,342,742,235; Ofisi ya Rais – TAMISEMI shilingi 27,016,321,059 na *TARURA* shilingi 243,146,889,529. Mgawanyo huo ni baada ya kutoa shilingi 7,811,860,706.00 kwa ajili ya kugharamia shughuli za uendeshaji wa mfuko kwa mujibu wa sheria.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Aprili, 2022, Bodi imekusanya jumla ya shilingi 541,641,298,899 sawa na asilimia

65 ya bajeti ya mwaka. Makusanyo hayo yaliongezeka kwa asilimia sita ikilinganishwa na makusanyo ya kipindi kama hicho kwa mwaka uliopita fedha 2020/2021. Utendaji wa Bodi ya Mfuko wa Barabara umeoneshwa katika kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa 61 mpaka 63.

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Uchukuzi - Fungu 62; katika mwaka wa fedha 2021/2022 Sekta ya Uchukuzi iliidhinishiwa jumla ya shilingi bilioni 91.743 kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Hadi kufikia Aprili, 2022 jumla ya shilingi bilioni 71.098 sawa na asilimia 77.5 zilitolewa. Aidha, jumla ya shilingi trilioni 2.028 ziliidhinishwa kwa ajili ya utekelezaji miradi ya maendeleo. Kati ya fedha hizo, shilingi trilioni 1.828 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 200 ni fedha za nje. Hadi kufikia Aprili, 2022 jumla ya shilingi trilioni 2.515 sawa na asilimia 124 zilikuwa zimetolewa. Tofauti ya matumizi ya fedha za ndani za maendeleo ikilinganishwa na bajeti iliyoidhinishwa ni kutokana na uwepo wa hati za madaai ya Wakandarasi wa Ujenzi wa Reli ya *SGR* pamoja na kuanza ujenzi wa reli ya *SGR* kwa vipande viwili; kipande cha Makutupora - Tabora yenye urefu wa kilometa 368 na Mwanza – Isaka yenye urefu wa kilometa 341 katika mwaka wa fedha 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa miradi ya maendeleo na utoaji huduma; udhibiti wa usafiri kwa njia ya barabara; Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (*LATRA*) imeendelea kutekeleza mpango wa kuwasajili madereva na wahudumu wa magari ya biashara kwa lengo la kuwarasimisha ili kuboresha ufanisi katika sekta ya usafirishaji. Hadi kufikia Aprili, 2022 jumla ya madereva wa magari ya biashara 9,933 walikuwa wamesajiliwa.

Mheshimiwa Spika, *LATRA* imeendelea kufuatilia mwenendo wa mabasi ya masafa marefu na treni kwa kutumia mfumo maalum ambao unaitwa *Vehicle Tracking System (VTS)*. Hadi mwezi Aprili, 2022 jumla ya mabasi 6,956 na vichwa vya treni 18 vilikuwa vimeunganishwa kwenye mfumo huo. Aidha, kazi ya kuboresha mfumo unaendelea. Utendaji katika udhibiti wa usafiri kwa njia ya barabara katika

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

mwaka 2021/2022 umeoneshwa katika kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 83 hadi wa 88.

Mheshimiwa Spika, Shirika la Reli Tanzania; Serikali kupitia Shirika la Reli Tanzania (*TRC*) imeendelea kusimamia, kuboresha na kuendeleza miundombinu na huduma za usafiri wa reli kwa ajili ya kutoa huduma nchini na nchi jirani za Burundi, Rwanda, Uganda na DRC. Katika kipindi cha Julai, mwaka jana hadi Aprili mwaka huu, *TRC* ilisafirisha tani 337,617 za mizigo ikilinganishwa na tani 257,747 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia 30.1. Sababu za ongezeko la mizigo ni uboreshaji wa miundombinu ya reli na mabehewa 240 ya mizigo.

Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, idadi ya abiria wa treni waliohudumiwa katika Jiji la Dar es Salaam kati ya Stesheni ya Kamata - Ubungo mpaka Pugu ni 2,570,740 ikilinganishwa na abiria 2,307,394 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia 11.4. Ongezeko hilo limetokana na uboreshaji wa huduma.

Mheshimiwa Spika, katika hotuba ya mwaka 2021/2022 tuliahidi kuendelea na ujenzi wa awamu ya kwanza ya Mradi wa Reli ya Kati kwa kiwango cha *Standard Gauge* kutoka Dar es Salaam hadi Mwanza yenye urefu wa kilometa 1,219 hususan katika vipande viwili vya awali; Dar es Salaam hadi Morogoro yenye urefu wa kilometa 300 na Morogoro hadi Makutupora yenye urefu wa 422.

Mheshimiwa Spika, ninapenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kuwa Wizara imeendelea kusimamia ujenzi wa vipande hivyo vya reli na hadi kufikia Aprili, 2022 kipande cha Dar es Salaam hadi Morogoro kimefikia asilimia 96.54 na tayari majaribio ya kuingiza umeme wa kuendeshea treni kwenye mfumo yamekwishaanza. Aidha, kwa kipande cha reli kutoka Morogoro hadi Makutupora yenye urefu wa kilometa 422 kazi ya ujenzi imefikia asilimia 85.02 na inatarajiwa kukamilika Februari, mwakani.

Mheshimiwa Spika, kuhusu kipande cha Makutupora hadi Tabora chenye urefu wa kilometa 368 mkataba wa ujenzi wa kipande hicho ulisainiwa tarehe 28 Disemba, mwaka jana kati ya *TRC* na mkandarasi na maandalizi ya kuanza ujenzi yanaendelea. Kwa upande wa ujenzi wa kipande kilichobaki katika awamu ya kwanza cha Tabora – Isaka kilometa 165, Serikali ipo katika hatua za mwisho za ununuzi wa mkandarasi. Kuhusu kipande cha reli cha Mwanza – Isaka (*Lot. 5*) chenye urefu wa kilometa 341 ujenzi umefikia asilimia 6.8.

Mheshimiwa Spika, Serikali imeanza maandalizi ya ujenzi wa awamu ya pili ya reli ya *Standard Gauge* ambapo ujenzi wa kipande cha Tabora –Kigoma chenye urefu wa kilometa 411 upo katika hatua za manunuzi ya mkandarasi. Aidha, Serikali ya Tanzania na Burundi zimesaini makubaliano ya kutafuta fedha kwa ajili ya kuanza ujenzi wa njia ya reli ya Uvinza-Musongati-Gitega yenye urefu kilometa 282. Vilevile Serikali ya Burundi na DRC tayari zilishatangaza zabuni ya kufanya upembuzi wa kina kutoka Gitega hadi Kindu huko DRC ili reli hiyo iweze kutoka Bandari ya Dar es Salaam mpaka Kindu huko DRC. Utekelezaji wa miradi ya reli ya Kati kupitia *TRC* umeoneshwa katika kitabu cha hotuba ya bajeti kuanziaa ukurasa wa 88 hadi wa 94.

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (*TAZARA*); huduma za usafirishaji wa abiria na mizigo kwa njia ya reli kati ya Dar es Salaam, Tanzania na *New Kipiri Mposhi* huko Zambia zimeendelea kutolewa na Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia yaani *Tanzania Zambia Railway Authority (TAZARA)*.

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai mwaka jana hadi Aprili, mwaka huu *TAZARA* ilisafirisha jumla ya tani 180,597 za mizigo ikilinganishwa na tani 173,490 zilizosafirishwa kwa kipindi kama hicho mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia 4.0. Ongezeko hili limechangiwa na kukarabatiwa kwa Injini saba pamoja na matengenezo ya njia ya reli hasa kwenye maeneo korofi. Utekelezaji wa miradi ya reli ya

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

TAZARA umeoneshwa kwenye kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 94 mpaka 97.

Mheshimiwa Spika, udhibiti wa huduma za usafiri kwa njia ya maji; Serikali kupitia Shirika la Wakala wa Meli Tanzania (TASAC) imeendelea kusimamia utekelezaji wa majukumu ya kudhibiti ulinzi na usalama wa vyombo vya usafiri majini. Serikali katika kipindi cha kuanzia Julai mwaka jana hadi Aprili mwaka huu Serikali kupitia Shirika la Wakala wa Meli (TASAC) imehudumia meli 384 ikiwa ni zaidi lengo lililopangiwa la kuhudumia meli 340, hii ni sawa na asilimia 14. (*Makofi*)

Aidha, Shirika limefanikiwa kuhudumia mahabaria 956 wanaotoka melini kwasababu mbalimbali ikiwemo mapumziko ya likizo, kuisha kwa muda wa mikataba ya kazi na pia mabaharia wanaoingia nchini kwa ajili ya kuja kuanza rasmi kazi melini. Aidha, Serikali imeanza kufanya upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujenzi wa boti moja ya utafutaji na uokoaji katika bahari ya Hindi na ununuzi wa boti mbili kwaajili ya matumizi kama hayo kwa upande wa Ziwa Victoria. Maelezo ya kina kuhusu TASAC yanapatikana kwenye kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa 97 mpaka 104.

Mheshimiwa Spika, huduma ya uchukuzi katikamaziwa; Serikali kupitia Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) imeendelea kutoa huduma za uchukuzi na usafiri kwenye Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Katika kipindi cha Julai mwaka jana hadi Aprili mwaka huu kampuni hiyo ilisafirisha abiria 242,107 ikilinganishwa na abiria 230,149 waliosafirishwa katika kipindi hicho mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Aidha, jumla ya tani za mizigo 20,484.67 zilisafirishwa ikilinganishwa na tani za mizigo 15,965.32 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia 28.31. Ongezeko hili limetokana na kampuni kujitangaza vizuri.

Mheshimiwa Spika, Kampuni ya MSCL imeendelea kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo ikiwemo miradi ya ujenzi wa meli ya MV Mwanza Hapa Kazi Tu yenye uwezo wa kubeba abiria 1,200 na tani 400 za mizigo katika Ziwa

Victoria ambapo ujenzi wake umefikia asilimia 66; Mradi wa ukarabati mkubwa wa meli ya MV Umoja yenye uwezo wa kubeba tani 1,200 za mizigo ambayo hufanya safari zake kati ya Tanzania na nchi jirani za Kenya na Uganda katika Ziwa Victoria, utekelezaji wake umefikia asilimia 25; na mradi wa ukarabati mkubwa wa meli ya MT Sangara katika Ziwa Tanganyika yenye uwezo wa kubeba mafuta lita 400,000 inayofanya safari zake kati ya Tanzania na nchi za jirani za DRC, Burundi na Zambia, utekelezaji wake umefikia asilimia 19.4.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa miradi ya ujenzi wa meli mpya na ukarabati wa meli zilizopo katika Maziwa ya Victoria, Tanganyika na Nyasa umeoneshwa kwenye kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia Ukurasa wa 104 hadi 106.

Mheshimiwa Spika, huduma za bandari; Serikali kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (*TPA*) imeendelea kusimamia Bandari za Mwambao na za Maziwa Makuu kwa kuendeleza miundombinu na kutoa huduma mbalimbali za kibandari.

Mheshimiwa Spika, katika cha Julai, mwaka jana hadi Aprili mwaka huu, *TPA* ilihudumia shehena ya tani za mapato milioni 16.898 na kukusanya mapato ya shilingi bilioni 895.275 ikilinganishwa na shehena ya tani za mapato milioni 14.94 na kukusanya mapato ya shilingi bilioni 751.293 iliyohudumiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/2021 sawa naongezeko la mapato la asilimia 19.16. Aidha, jumla ya magari 162,340 yalipakuliwa katika Bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na magari 119,854 yaliyopakuliwa katika kipindi kama hicho mwaka wa fedha 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia 35.5. Utekelezaji wa huduma za *TPA* umeoneshwa katika kitabu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 106 mpaka 111.

Mheshimiwa Spika, udhibiti wa huduma za usafiri wa anga; Mamlaka ya Usafiri wa Anga (*Tanzania Civil Aviation Authority - TCAA*) imeendelea kudhibiti huduma za usafiri wa anga ikiwa pamoja na viwanja vyote vya ndege nchini.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Lengo ni kuimarisha utoaji huduma, kukuza utalii nchini na kuendelea kuhakikisha utekelezaji wa sheria na kanuni za uendeshaji wa viwanja vya ndege. Aidha, TCAA iliendelea kusimamia masuala ya kiusalama na kiuchumi katika utoaji wa huduma za usafiri kwa njia ya anga na uongozaji ndege.

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai mwaka jana hadi Aprili huu idadi ya abiria waliotumia usafiri wa anga ilikuwa ni 1,748,278 ikilinganishwa na abiria 2,964,636 waliotumia usafiri huo katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2020/2021 sawa na upungufu wa asilimia 41. Sababu kubwa ya upungufu huu wa abiria ni uwepo wa janga la UVIKO-19. Maelezo ya kina kuhusu TCAA yanapatikana kwenye kitabu chetu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 112 hadi 118.

Mheshimiwa Spika, huduma za viwanja vya ndege; Serikali kupitia Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania imeendelea kusimamia, kuendesha na kuendeleza viwanja vya ndege 58 vinavyomilikiwa na Serikali. Aidha, TAA imeendelea kuhakikisha huduma zinaendelea kutolewa kwa viwango, kuboresha huduma za ulinzi nausalama katika viwanja hivyo pamoja na kutoa mafunzo ya kujenga uwezo wa watumishi wetu. Kwa upande wa Kiwanja cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KIA) jukumu lakuendesha na kuendeleza Kiwanja cha ndege hicho limeendelea kusimamiwa na Kampuni ya kuendeleza Viwanja vya Ndege ya Kilimanjaro (KADCO) ambayo inaendelea kusimamia uwanja huo. Maelezo ya kina kuhusu TAA na KADCO yanapatikana kwenye kitabu chetu kuanzia ukurasa wa 118 hadi 126.

Mheshimiwa Spika, huduma za usafiri kwa njia ya anga; Kampuni ya Ndege ya Tanzania (ATCL) imeendelea kutoa huduma za kusafirisha abiria na mizigo ndani na nje ya nchi. Katika kipindi cha Julai mwaka jana hadi Aprili mwaka huu Serikali ilikamilisha ununuzi wa ndege tatu mpya na kuzikabidhi kwa ATCL. Ndege hizo ni *Dash 8 Q400* ndege moja yenye uwezo wa kubeba abiria 76 na ndege mbili kubwa aina ya *Airbus A220-300* zenye uwezo wa kubeba abiria 132 kila moja. (*Makofi*)

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, kuongezeka kwa ndege hizo kumeifanya *ATCL* kuwa na jumla ya ndege mpya 11 kufikia mwezi Aprili mwaka huu ikilinganishwa na ndege nane zilizokuwepo kipindi kama hicho mwaka 2020/2021. Maelezo kuhusu huduma zinazotolewa na *ATCL* kwa mwaka 2021/2022 yanapatikana kwenye kitabu chetu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 126 mpaka 130.

Mheshimiwa Spika, huduma za hali ya hewa; Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (*TMA*) imeendelea kusimamia, kudhibiti na kuratibu utoaji wa huduma za hali ya hewa hapa nchini. Kwa sasa usahihi wa utabiri wa hali ya hewa umefikia asilimia 88.3 ambao ni juu ya asilimia 70 ya kiwango cha usahihi kinachokubalika na Shirika la Hali ya Hewa Duniani. Katika kipindi cha Julai mwaka jana hadi Aprili mwaka huu Serikali imeendelea kutekeleza mpango wa kuwa na mtandao wa rada saba za hali ya hewa hapa nchini kama ilivyoelezwa kwenye Ilani ya Chama cha Mapinduzi mwaka 2020.

Mheshimiwa Spika, malipo ya ununuzi wa rada mbili za hali ya hewa zitakazofungwa Mkoani Kilimanjaro na Dodoma yamefanyika kwa asilimia 80. Maelezo ya kina kuhusu huduma ya hali ya hewa yanapatikana kwenye kitabu chetu kuanzia ukurasa wa 131 mpaka 134.

Mheshimiwa Spika, taasisi za mafunzo; Taasisi za Mafunzo zinazosimamiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi zimeendelea kutoa mafunzo katika kujenga uwezo wa wataalam kwa ajili ya uendelezaji wa miundombinu na utoaji wa huduma. Maelezo ya kina ya utekelezaji wa majukumu ya Taasisi za Mafunzo zinazosimamiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi yanapatikana kwenye kitabu chetu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 134 mpaka 143.

Mheshimiwa Spika, changamoto zinazoikabili Wizara na mikakati ya kukabiliana nazo; katika utekelezaji wa majukumu yake Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi ilikabiliwa na changamoto mbalimbali na mikakati ya kukabiliana nazo

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

imeoneshwa katika kitabu chetu cha hotuba ya bajeti kuanzia ukurasa wa 147 mpaka 155.

Mheshimiwa Spika, mpango na makadirio ya mapato na matumizi ya fedha kwa Wizara kwa mwaka wa fedha 2022/2023; Wizara imeendelea na mpango na makadirio ya mapato na matumizi ya fedha kwa mwaka wa fedha 2022/2023 kwa kuzingatia mpango wa tatu wa maendelea wa miaka mitano na Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020.

Mheshimiwa Spika, sekta ya ujenzi; Sekta ya Ujenzi Fungu 98 imetengewa jumla ya shilingi trilioni 1.465 kati ya fedha hizo shilingi bilioni 44.293 ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi trilioni 1.421 ni kwa ajili ya matumizi ya maendeleo. Mgawanyo wa fedha za maendeleo kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali na Mfuko wa Barabara umeoneshwa katika viambatanisho namba moja, namba mbili, namba tatu na namba nne vya hotuba kuanzia ukurasa wa 256 mpaka 345. Aidha, mchanganuo wa matumizi ya fedha hizo umeoneshwa katika viambatanisho namba 5A mpaka namba 5D ukurasa wa 345 mpaka ukurasa 401.

Mheshimiwa Spika, miradi ya kushirikisha sekta binafsi; kutokana na bajeti ya Serikali kutokukidhi mahitaji ya ujenzi wa barabara na madaraja kwa mara ya kwanza katika historia ya nchi yetu Serikali itaanza utaratibu wa ujenzi wa barabara mbalimbali kwa kutumia utaratibu wa *PPP* pamoja na ule wa Sanifu, Tafuta, Mkandarasi, Jenga na Gharamia yaani *Engineering Procurement Construction and Finance (EPC plus Finance)*. Utaratibu huu utakuwa ndiyo mwarobaini wa kutatua changamoto mbalimbali za ujenzi wa barabara hapa nchini. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, barabara tutakazoziangalia kwenye utaratibu huo kwanza ni Kibaha – Mlandizi – Chalinze - *Morogoro Express Way* yenye urefu wa kilometa 205. Ukarabati wa barabara Igawa - Tunduma yenye urefu kilometa 218 na Uyole - *Songe bypass* yenye urefu wa kilometa 48.9; Arusha – Kibaya - Kongwe yenye urefu wa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

kilometa 493; Handeni – Kibereshi – Kwa Mtoro - Singida yenye urefu wa kilometa 411; Kidatu – Ifakara – Lupilo – Malinyi – Kilosa – Kwa Mpepo – Londo – Kitanda - Lumecha yenye urefu wa kilometa 486 na barabara nyinginezo. Tumechagua barabara hizi kwa sababu ni barabara ndefu na zina umuhimu mkubwa sana katika uchumi wa nchi yetu na kuunganisha Mikoa mbalimbali hapa nchini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sekta ya uchukuzi; katika mwaka wa fedha 2022/2023 Sekta ya Uchukuzi - Fungu 62 imetengewa jumla ya shilingi trilioni 2.4 kati ya fedha hizo shilingi bilioni 94.546 zimetengwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi trilioni 2.306 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Mgawanyo wa fedha za maendeleo pamoja na miradi iliyotengewa fedha ni kama inavyooneshwa kwenye kiambatanisho namba sita ukurasa 402 kwenye kitabu chetu cha hotuba ya bajeti.

Mheshimiwa Spika, shukrani; katika mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara imepata ushirikiano wa hali ya juu kutoka kwa wananchi na wadau mbalimbali wakati ikitekeleza malengo yake. Ninapenda kuchukua fursa hii kuwashukuru wote waliohirikiana nasi kimawazo na kivitendo. Shukrani za pekee ziwaendee Waheshimiwa Wabunge wote waliotolea michango mbalimbali katika kuendeleza Sekta ya Ujenzi na Uchukuzi.

Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii pia kutambua mchango mkubwa wa viongozi wenzangu katika Wizara nikianza na Naibu Mawaziri, Mheshimiwa Mhandisi Godfrey Kasekenya, Mbunge; na Mheshimiwa Atupele Mwakibete – Mbunge; Makatibu Wakuu Bwana Gabriel Migire anayesimamia Sekta ya Uchukuzi na Balozi Mhandisi Aisha Salim Amour anayesimamia Sekta ya Ujenzi; Naibu Makatibu Wakuu Bwana Ludovick Nduhiye anayesimamia Sekta ya Ujenzi na Dkt. Ally Possi anayesimamia Sekta ya Uchukuzi. Vilevile kipekee napenda kuwashukuru Wakuu wa Idara, viongozi wa taasisi zilizo chini ya Wizara na watumishi wote wa Wizara kwa jitihada zao katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii kuwashukuru na kuwatambua Washirika mbalimbali wa Maendeleo ambao wamechangia katika utekelezaji wa programu na mipango mbalimbali ya Wizara. Ninapenda kuwatambua wafuatao; Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Majini (*IMO*), Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (*ICAO*), Shirika la Hali ya Hewa Duniani (*WMO*), Benki ya Kiarabu ya Maendeleo ya Afrika (*BADEA*), *OPEC Fund*, Umoja wa Nchi za Ulaya, *UNESCO*, Benki ya Maendeleo ya Afrika (*AfDB*), Benki ya Dunia, Japan (*JICA*), Korea Kusini (*KOICA*), *Abu Dhabi Fund*, Ujerumani (*KfW*), Uingereza (*DFID*), Uholanzi (*ORIO*), Umoja wa Ulaya, Benki ya Maendeleo ya *Europe*, *USAID*, *KFAED*, *HSBC*, *TMEA* na kadhalika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mwisho nakushukuru tena wewe binafsi na Mheshimiwa Naibu Spika. Hotuba hii pia inapatikana katika tovuti ya Wizara www.mwt.go.tz.

Mheshimiwa Spika, muhtasari wa maombi ya fedha ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2022/2023; katika mwaka wa fedha 2022/2023 Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi inaomba kuidhinishiwa bajeti yake kama ifuatavyo; kwanza Sekta ya Ujenzi - Fungu 98 inaombewa shilingi 1,465,835,235,800; kati ya fedha hizo shilingi 44,293,050,000 kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi 1,421,542,185,080 ni kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Uchukuzi - Fungu 62 inaombewa jumla ya shilingi 2,400,781,440,000; kati ya fedha hizo shilingi 94,546,502,000 ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi 2,306,234,938,000.00 ni kwa ajili ya matumizi ya miradi ya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, pamoja na hotuba hii nimeambatanisha miradi ya Wizara itakayotekelezwa katika mwaka wa fedha 2022/2023, kiambatanisho namba moja mpaka namba sita ikiwa ni pamoja na kiasi cha fedha kilichotengwa kutekelezwa kwa kila mradi.

Mheshimiwa Spika, pamoja na marekebisho yaliyowasilishwa leo Bungeni na Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Nchemba - Waziri wa Fedha kuhusu Fungu 98 - Ujenzi na Fungu 62 - Uchukuzi ninaomba yakubalike kama sehemu ya hoja ya bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi.

Mheshimiwa Spika, ninaomba kitabu kizima cha hotuba yangu ya bajeti pamoja na viambatanisho vyote vichukuliwe kama sehemu ya hoja hii.

Mheshimiwa Spika, kwa heshima na unyenyekevu mkubwa naomba kutoa hoja. (*Makofi*)

**HOTUBA YA WAZIRI WA UJENZI NA UCHUKUZI
MHESHIMIWA PROF. MAKAME MNYAA MBARAWA (MB),
AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA
2022/23 – KAMA ILIVYOWASILISHWA MEZANI**

A. UTANGULIZI

1. *Mheshimiwa Spika*, ninaomba kutoa hoja kwamba, baada ya kupokea taarifa iliyowasilishwa hapa Bungeni na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu iliyochambua utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi ya mwaka wa fedha 2021/22, Bunge lako Tukufu likubali kupokea, kujadili na kupitisha Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2022/23.

2. *Mheshimiwa Spika*, nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwa kutupa kibali cha kukutana leo tukiwa wazima wa afya njema. Aidha, kwa unyenyekevu mkubwa ninamuomba Mwenyezi Mungu atuongoze katika kujadili wasilisho hili la Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi pamoja na bajeti nzima ya Serikali ili kuendelea kuchangia katika maendeleo ya wananchi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

3. *Mheshimiwa Spika*, naomba kutumia fursa hii kumpongeza Rais wa Jamhuri ya Muungano wa

Tanzania, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, kwa uongozi uliotukuka ambao ameuonesha tangu alipochukua kijiti cha kuongoza Taifa hili kufuatia kifo cha Hayati Dkt. John Pombe Joseph Magufuli aliyekuwa Rais wa Awamu ya Tano wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kilichotokea tarehe 17 Machi, 2021. Uongozi wa Rais wa Awamu ya Sita umedhihirika kuwa wenye umakini wa hali ya juu, utendaji uliotukuka, maono yenye manufaa makubwa kwa Taifa, ujasiri, maarifa na uwajibikaji. Ninamuomba Mwenyezi Mungu amjalie Rais wetu afya njema ili aweze kutekeleza majukumu yake.

4. **Mheshimiwa Spika**, napenda kumpongeza Makamu wa Rais Mheshimiwa Dkt. Philip Isdory Mpango kwa jinsi anavyoendelea kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi ya kuwaletea watazania maendeleo katika nyanja mbalimbali. Ni wazi kuwa Mheshimiwa Makamu wa Rais ameteketeleza majukumu yake kwa umahiri mkubwa na hivyo kuchangia katika maendeleo ya Taifa.

5. **Mheshimiwa Spika**, napenda kuchukua fursa hii kumpongeza Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Kiongozi wa shughuli za Serikali hapa Bungeni, kwa uongozi wake mahiri na makini. Sote ni mashuhuda wa kazi iliyotukuka anayoifanya katika utekelezaji wa majukumu yake ndani na nje ya Bunge.

6. **Mheshimiwa Spika**, kwa heshima kubwa nitoe shukrani zangu za dhati kwa Mheshimiwa Rais kwa imani kubwa aliyokuwa nayo juu yangu kwa kuiteua kuwa Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi tarehe 12 Septemba, 2021. Hii ni mara ya pili ninahudumu katika Wizara hii na ninaahidi kwake na kwa Taifa kwa ujumla kwamba nitaitumikia nafasi hii kwa uadilifu na kwa uwezo wangu wote. Nikiwa kama msaidizi wake katika kusimamia Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi, natumia fursa hii kumhakikishia kwamba mimi pamoja na wenzangu tutafanya kila linalowezekana kuhakikisha kwamba kazi ya kulijenga Taifa hili inaendelea ili kufikia malengo tuliyojiwekea

kupitia miongozo mbalimbali ikiwemo miongozo kupitia Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020.

7. ***Mheshimiwa Spika***, nitumie fursa hii kukupongeza wewe binafsi kwa kuchaguliwa kwa kishindo kuwa Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu kuwa Naibu Spika. Hakika mnatosha na tuna imani kubwa kwamba chini ya uongozi wenu Bunge hili litatekeleza majukumu yake kwa uadilifu, umahiri na weledi mkubwa. Aidha, niwapongeze Wenyeviti wa Kamati za Bunge kwa namna wanavyolisimamia na kuliongoza Bunge letu Tukufu ili litimize majukumu yake ya kushauri na kuisimamia Serikali.

8. ***Mheshimiwa Spika***, kipekee naomba kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu inayoongozwa na Mheshimiwa Seleman Moshi Kakoso, Mbunge wa Mpanda Vijijini, na Makamu Mwenyekiti wa Kamati Mheshimiwa Anne Kilango Malecela, Mbunge wa Same Mashariki pamoja na Wajumbe wote wa Kamati hiyo. Kwa ujumla Kamati imeendelea kutoa ushauri stahiki kwa Wizara na Taasisi zake katika kutekeleza majukumu yake na nikiri kwamba imefanya hivyo kwa ufanisi. Aidha, uchambuzi walioufanya kwenye Taarifa ya Utekelezaji ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2021/22 na Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2022/23 umetusaidia kwa kiasi kikubwa kuandaa Bajeti ya Wizara kwa ubora wa hali ya juu. Napenda kuiahidi Kamati hii kwamba Wizara itaendelea kupokea maoni na ushauri wao na kuufanyia kazi kwa kadri inavyowezekana kwa lengo la kuboresha utendaji na kutekeleza kwa ufanisi mipango ya Sekta za Ujenzi na Uchukuzi.

9. ***Mheshimiwa Spika***, sambamba na salamu hizo nichukue fursa hii kutoa mkono wa pole kwa Bunge lako Tukufu kufuatia kifo cha Mbunge mwenzetu Marehemu Elias John Kwandikwa aliyefariki tarehe 02 Agosti, 2021 ambaye hadi umauti unamkuta alikuwa Waziri wa Ulinzi

na Jeshi la Kujenga Taifa. Kabla ya hapo, Marehemu aliwahi kuhudumu katika Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kama Naibu Waziri kuanzia mwaka 2016 hadi alipoteuliwa kuwa Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa tarehe 05 Disemba, 2020. Tutaendelea kuienzi michango yake katika ustawi na maendeleo ya Jimbo la Ushetu alilotoka na Taifa kwa ujumla katika nyadhifa za Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa pamoja na Naibu Waziri (Sekta ya Ujenzi). Aidha, ninatoa mkono wa pole kwa Bunge lako Tukufu kufuatia kifo cha Mbunge mwenzetu Marehemu William Ole Nasha ambaye alikuwa Naibu Waziri, Ofisi ya Waziri Mkuu (Uwekezaji) na Mbunge wa Jimbo la Ngorongoro. Marehemu Ole Nasha alifariki tarehe 27 Septemba, 2021. Pia, natoa pole kwa Bunge lako Tukufu kwa kifo cha Mbunge wa Viti Maalum (CCM), Mkoa wa Rukwa, Marehemu Irene Alex Ndyamukama aliyefariki tarehe 24 Aprili, 2022. Tunamuomba Mwenyezi Mungu aziweke roho za marehemu mahali pema peponi, Amina.

10. Mheshimiwa Spika, nitumie nafasi hii kuwashukuru na kuwapongeza Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba (Mb), Waziri wa Fedha na Mipango kwa hotuba zao ambazo zimefafanua utendaji wa Serikali kwa mwaka 2021/22 na kutoa mwelekeo wa mpango na bajeti kwa mwaka 2022/23. Aidha, nawapongeza Mawaziri wote waliotangulia kwa mawasilisho mazuri ya hotuba za Wizara wanazosisimamia.

11. Mheshimiwa Spika, kabla ya kuwasilisha Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2021/22 pamoja na Mpango na Bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2022/23, naomba kwa muhtasari niainishe baadhi ya mafanikio yaliyopatikana katika Sekta za Ujenzi na Uchukuzi ndani ya mwaka mmoja wa Serikali ya Awamu ya Sita.

B. MAFANIKIO YA MWAKA MMOJA WA SERIKALI YA AWAMU YA SITA KATIKA SEKTA ZA UJENZI NA UCHUKUZI

12. *Mheshimiwa Spika*, sote ni mashahidi wa namna Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan ilivyopata mafanikio katika sekta mbalimbali. Nitaeleza kwa kifupi mafanikio katika sekta ninazoziongoza ambazo ni Sekta ya Ujenzi na Sekta ya Uchukuzi.

13. *Mheshimiwa Spika*, majukumu ya msingi ya Sekta ya Ujenzi ni kusimamia utekelezaji wa Sera ya Ujenzi (2003) pamoja na Sera ya Taifa ya Usalama Barabarani (2009); ujenzi, ukarabati na matengenezo ya barabara, madaraja na vivuko; ujenzi na uendelezaji wa miundombinu ya viwanja vya ndege; ujenzi na ukarabati wa nyumba na majengo ya Serikali; usimamizi wa masuala ya ufundi na umeme; usimamizi wa shughuli za ukandarasi, uhandisi, ubunifu majengo na ukadiraji majenzi; usimamizi wa maabara za vifaa vya ujenzi; usimamizi wa masuala ya usalama barabarani na mazingira katika Sekta; uboreshaji, utendaji na uendelezaji wa watumishi wa Sekta pamoja na usimamizi wa majukumu ya taasisi zilizo chini ya Sekta.

14. *Mheshimiwa Spika*, kwa upande wa Sekta ya Uchukuzi, majukumu yake ni kusimamia utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Uchukuzi (2003); ujenzi na uendelezaji wa miundombinu ya reli na bandari; usafiri na usafirishaji kwa njia ya anga, reli na bandari; utoaji wa leseni za usafirishaji; usalama katika usafirishaji; usimamizi wa huduma za hali ya hewa; kuendeleza rasilimali watu katika Sekta ya Uchukuzi na kusimamia Taasisi na Mashirika ya Umma yaliyo chini ya Sekta ya Uchukuzi.

15. *Mheshimiwa Spika*, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea kutoa fedha za utekelezaji wa miradi mbalimbali ya kimkakati ikiwemo ujenzi wa barabara za juu katika jiji la Dar es Salaam, ujenzi wa Daraja la J.P Magufuli katika eneo la Kigongo - Busisi mkoani Mwanza,

Daraja Jipya la Wami lililopo mkoa wa Pwani, na Daraja Jipya la *Selander* (Tanzanite) ambalo ujenzi wake umekamilika na limefunguliwa tarehe 24 Machi, 2022 na Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Vilevile, mradi wa ujenzi wa nyumba za makazi kwa ajili ya familia 644 za wakazi wa Magomeni Kota umekamilika na kufunguliwa rasmi na Mheshimiwa Rais tarehe 23 Machi, 2022. Kukamilika kwa mradi huu kutawawezesha wakazi hao kupata makazi bora na ya kisasa, kutoa fursa za biashara katika maduka na vizimba 186 zilizvyomo ndani ya eneo la mradi. Utekelezaji wa mradi huu umezalisha wastani wa ajira 600 kwa siku kwa mafundi na vibarua baba na mama lishe. Aidha, kukamilika kwa mradi huu kumebadilisha taswira nzima ya eneo la Magomeni na kuboresha muonekano wake na ustawi wa jamii.

16. ***Mheshimiwa Spika***, hivi karibuni mradi wa ujenzi wa barabara ya mzunguko wa nje (Outer Ring Road) yenye urefu wa kilometa 112.3 katika Jiji la Dodoma umezinduliwa na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan. Tayari Makandarasi wameanza ujenzi wa barabara hiyo ambayo itakuwa ni kichocheo cha ukuaji wa uchumi na kurahisisha usafirishaji wa mizigo inayotumia barabara za Ushoroba wa Kati. Vilevile, upanuzi kwa njia nane wa barabara ya Kimara - Kibaha (km 19.2) umeendelea kutekelezwa ambapo barabara hii ikikamilika itakuwa suluhisho la changamoto ya msongamano wa magari katika barabara ya Morogoro. Miradi mingine ya barabara ambayo iko hatua za ujenzi kwa kiwango cha lami kuanzia awamu ya sita ni pamoja na Mradi wa magari yaendayo kwa kasi awamu ya tatu katika jiji la Dar es Salaam (km 23.33) pamoja na vituo vya mabasi, barabara ya Tanga - Saadani-Bagamoyo (km 256 km) sehemu ya Mkange - Mkwaja Pangani (km 91.5) pamoja na Kipumbwi Spur (km 3.7), Malagarasi – Ilunde Uvinza (km 51.1), Bugene - Kasulo (Benaco) - Kumunazi (km 128.5) sehemu ya Bugene - Burigi Chato National Park (km 60).

17. **Mheshimiwa Spika**, miradi mingine ya barabara ipatayo 22 imepata kibali cha kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami. Kati ya miradi hiyo, mikataba ya kazi za ujenzi ambayo imesainiwa ni Barabara ya Ntendo – Muze – Kilyamatundu (km 179) sehemu ya Ntendo – Kizungu (km 25); Karatu – Mbulu – Haydom – Sibiti River – Lalago – Maswa (km 389) sehemu ya Mbulu – Garbabi (km 25); Matai – Kasesya (km 50.6); Tarime – Mugumu (km 87.14), sehemu ya Tarime – Nyamwaga (25); Mpanda – Mishamo – Uvinza – Kanyani (km 250.4) sehemu ya Vikonge – Luhafwe (km 25); Makongorosi – Rungwa – Itigi – Mkiwa, sehemu ya Noranga – Itigi (Mrongoji) (km 25); Handeni – Kibirashi – Kibaya – Kwa Mtoro – Singida (km 460) sehemu ya Handeni – Kwediboma (km 20); Kitai – Lituhi (km 85) pamoja na Daraja la Mnywamaji, sehemu ya Amanimakoro – Ruanda (km 35); Ntyuka Jct – Mvumi – Kikombo (km76) na Chololo – Mapinduzi (TPDF HQ (km 5) sehemu ya Ntyuka –Mvumi-Makuru (8.6) na Kikombo Jct – Chololo – Mapinduzi (TPDF HQ) (km 16.4); Kabaoni – Sitalike (km 74) sehemu ya Kibaoni –Mlele (km 50); Itoni – Ludewa – Manda (km 211.4) sehemu ya Itoni – Lusitu (km 50) na Mianzini – Ngaramtoni (km 18).

Aidha, barabara nyingine ziko katika hatua ya manunuzi ya kupata makandarasi ambazo ni barabara ya TAMCO – Vikawe – Mappinga (km 24); Ibanda – Itungi (km 26); Omugakorongo – Kigarama – Murongo sehemu ya Murongo – Kigarama (km 50); Sengerema – Nyehunge – Kahunda sehemu ya Sengerema – Nyehunge (km 54); Nzera – Nkome (km 20); Same – Kisiwani – Mkomazi (km 97); Ubena Zomozi – Ngerengere (km 11.6); Ifakara – Kihansi (km 50); Kibada – Mwasonga – Tundwi Songani – Kimbiji (km 41); Uyole – Ifisi (km 29); Likuyufusi – Mkenda (sehemu ya Likuyufusi – Mhukuru km 60); Bigwa Matombo – Mvuha (km 78); Isyonje – Kikondo – Makete (km 96.2) sehemu ya Ipelele – IHEME (km 25); Kibaoni – Sitalike (km 74) sehemu ya Mlele – Sitalike (km 24) na Kibondo – Mabamba (km 48).

18. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu usafiri kwa njia ya reli, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea na kazi za ujenzi

wa reli ya SGR kwa awamu mbili, ambapo Serikali imeendelea na ujenzi wa awamu ya kwanza iliyogawanyika katika vipande vitano (5) kati ya Dar es Salaam na Mwanza. Utekelezaji wa ujenzi wa vipande hivyo umefikia katika hatua mbalimbali za utekelezaji. Aidha, Serikali imeanza utekelezaji wa ujenzi wa reli ya SGR katika awamu ya pili kati ya Tabora na Kigoma ambapo fedha za utekelezaji huo zimeanza kutengwa katika mwaka wa fedha 2022/2023.

19. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita imeonesha dhamira ya dhati ya kuboresha viwanja vya ndege ili kurahisisha upatikanaji wa huduma bora za usafiri na usafirishaji kwa njia ya anga. Katika kufanikisha hilo, ujenzi pamoja na uboreshaji wa viwanja vya ndege katika mikoa mbalimbali nchini umeendelea kutekelezwa. Miradi hiyo ni pamoja na ujenzi na ukarabati wa Viwanja vya Ndege vya Songea, Mtwara, Iringa, Musoma na Songwe. Vilevile, mkataba wa Awamu ya Kwanza ya ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato Mkoani Dodoma umesainiwa na Mkandarasi yupo katika hatua za maandalizi ya kuanza ujenzi. Aidha, kuhusu Awamu ya Pili ya ujenzi wa Jengo la Abiria na Miundombinu yake katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato, tayari Serikali imesaini mkataba wa ujenzi. Sanjari na kuboresha viwanja vya ndege, Serikali imeendelea kuboresha Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) ambapo katika kipindi cha miezi tisa iliyopita, ATCL imepokea ndege tatu (3) ambapo kati ya hizo ndege mbili (2) ni za masafa ya kati na ndege moja (1) ni ya masafa mafupi.

20. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu upanuzi na uboreshaji wa Bandari ya Dar es Salaam, Serikali imekamilisha ujenzi wa Gati la kushusha magari (RORO) pamoja na kuboresha Gati Namba 1 hadi 7 na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan alizindua miradi hii tarehe 04 Disemba, 2021. Matokeo ya ujenzi na maboresho haya yameanza

kuonekana ambapo Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania imefanikiwa kuhudumia meli kubwa ya magari katika historia yake ikiwa imeshusha magari 4,397 tarehe 09 Mei, 2022. Hii imewezekana kutokana na maboresho yaliyofanywa kwenye Bandari ya Dar es Salaam.

21. *Mheshimiwa Spika*, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kupitia Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA) imewezesha upatikanaji wa karakana sita zinazotembea na hivyo kufikia saba kwa ajili ya kuongeza ufanisi wa matengenezo ya magari katika maeneo yasiyofikia kwa urahisi. Karakana hizo zinahudumia maeneo ya pembezoni katika mkoa ya Pwani, Arusha, Mbeya, Dodoma, Mwanza, Tabora na Mtwara. Vilevile, Wizara imefunga Mfumo wa Kielektroniki wa Kukusanya Mapato (N – Card) katika kituo cha Magogoni – Kigamboni mwezi Machi, 2022. Kwa sasa watumiaji wa kivuko hiki wanatumia kadi maalum kulipia tozo kwa ajili ya kuvuka badala ya tiketi zilizokuwa zikitumika awali. Ni matarajio ya Serikali kuwa Mfumo huu utaboresha ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali.

C. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA NA TAASISI ZAKE KWA MWAKA WA FEDHA 2021/22

22. *Mheshimiwa Spika*, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi imegawanywa katika mafungu mawili ya kibajeti: Fungu 62 (Sekta ya Uchukuzi) na Fungu 98 (Sekta ya Ujenzi). Nitaanza na maelezo kuhusu utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2021/22 kwa Sekta ya Ujenzi ikifuatiwa na Sekta ya Uchukuzi.

C.1 SEKTA YA UJENZI

Bajeti ya Matumizi ya Kawaida

23. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, Sekta ya Ujenzi ilitengewa jumla ya Shilingi **38,540,787,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, Shilingi **35,186,389,000.00** ni kwa ajili ya

Mishahara ya Watumishi wa Wizara na Taasisi zake na Shilingi **3,354,398,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo ya Wizara na Taasisi zake.

Hadi Aprili, 2022 jumla ya **Shilingi 31,578,893,459.84**, sawa na asilimia **81.94** ya fedha zilizoidhinishwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania zilikuwa zimetolewa na HAZINA kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 29,092,402,936.04** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara na Taasisi na **Shilingi 2,486,490,523.80** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo ya Wizara na Taasisi zake.

Bajeti ya Miradi ya Maendeleo

24. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa miradi ya maendeleo, katika mwaka wa fedha 2021/22, Sekta ya Ujenzi ilitengewa **Shilingi 1,588,703,487,200.00**. Kiasi hicho kinajumuisha **Shilingi 1,288,703,487,200.00** fedha za ndani na **Shilingi 300,000,000,000.00** fedha za nje. Fedha za ndani zilijumuisha fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali (Consolidated Funds) ambazo ni **Shilingi 652,854,360,000.00** na fedha za Mfuko wa Barabara ni **Shilingi 635,849,127,200.00**.

Hadi Aprili, 2022 fedha zilizopokelewa ni **Shilingi 1,532,703,487,200.00** sawa na asilimia **96.48** ya fedha zilizoidhinishwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa mwaka wa fedha 2021/22. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 1,232,741,391,541.94** ni fedha za ndani na **Shilingi 299,962,095,658.06** ni fedha za nje. Fedha za ndani zilizopokelewa zinajumuisha **Shilingi 691,100,092,642.94** kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali na **Shilingi 541,641,298,899.00** kutoka Mfuko wa Barabara.

UTEKELEZAJI WA MIRADI YA MAENDELEO

Miradi ya Barabara na Madaraja

25. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2021/22, Wizara yangu kupitia Wakala wa Barabara

Tanzania (TANROADS) ilipanga kutekeleza miradi ya barabara kuu inayohusisha ujenzi wa barabara zenye urefu wa **kilometa 467.11** kwa kiwango cha lami, ujenzi wa madaraja **14** pamoja na ukarabati wa **kilometa 32.47** kwa kiwango cha lami katika barabara kuu.

Hadi kufikia Aprili, 2022 ujenzi wa **kilometa 216.26** za barabara kuu kwa kiwango cha lami umekamilika, sawa na asilimia **46** na ukarabati wa **kilometa 2.5** sawa na asilimia **8** za Barabara Kuu. Aidha, utekelezaji wa miradi ya madaraja ya Kiyegeya (Morogoro), Daraja Jipya la Selander mkoani Dar es Salaam, Kitengule mkoani Kagera na Ruhuhu mkoani Ruvuma umekamilika na madaraja mengine yapo katika hatua mbalimbali za utekelezaji.

26. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa barabara za mikoa, Wizara kupitia TANROADS ilipanga kujenga kwa kiwango cha lami jumla ya **kilometa 103.0** ambapo **kilometa 72.2** zilipangwa kujengwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na **kilometa 30.8** zilipangwa kujengwa kwa fedha za Mfuko wa Barabara. Kazi nyingine ni ukarabati kwa kiwango cha changarawe jumla ya **kilometa 1,124.3**. Kati ya hizo, **kilometa 698.3** pamoja na madaraja/makalavati **34** yalipangwa kukarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na **kilometa 426** pamoja na madaraja/makalavati **32** yalipangwa kujengwa/kukarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko wa Barabara.

Hadi Aprili, 2022 jumla ya kilometa **34.8** za barabara za mikoa zilijengwa kwa kiwango cha lami na jumla ya kilometa **307.41** zilikarabatiwa kwa kiwango cha changarawe. Aidha, utekelezaji wa miradi ya madaraja upo katika hatua mbalimbali. Utekelezaji wa miradi uliathiriwa kwa kuchelewa kupatikana kwa misamaha ya Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT). Hata hivyo, Wizara ya Fedha na Mipango kupitia Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) imeandaa Mfumo wa

Kielektroniki utakaorahisisha upatikanaji wa misamaha ya kodi.

27. **Mheshimiwa Spika**, Wizara vilevile ilipanga kufanya matengenezo ya kawaida (routine and recurrent maintenance) kwa **kilometa 33,171.89**, matengenezo ya muda maalum **kilometa 4,783.72** matengenezo ya sehemu korofi **kilometa 549.38** pamoja na matengenezo ya madaraja **3,291** katika barabara kuu na barabara za mikoa. Kazi nyingine ni shughuli za udhibiti wa uzito wa magari na eneo la hifadhi za barabara na mradi wa matengenezo ya barabara kwa mikataba ya muda mrefu.

Hadi Aprili, 2022 mpango wa matengenezo katika barabara kuu na za mikoa ulikuwa umekamilika kwa asilimia **30**. Aidha, jumla ya magari **3,821,559** yalikuwa yamepimwa katika vituo **66** vya mizani iliyopo nchini ambapo kati ya hayo, magari **31,055** sawa na asilimia **0.82** yalikuwa yamezidisha uzito zaidi ya asilimia 5 ya uzito unaoruhusiwa. Jumla ya **Shilingi bilioni 2.97** zilikusanywa kutokana na tozo ya uharibifu wa barabara. Ili kuongeza uwazi na uwajibikaji na kupunguza vitendo vya rushwa kwenye mizani, Wizara kupitia TANROADS imeweka mifumo ya kamera (CCTV) katika mizani 13 na itaendelea kuweka katika mizani nyingine. Vilevile, Wizara inaendelea na utoaji wa vibali vya usafirishaji barabarani wa mizigo maalum nchini kwa kutumia mfumo ujulikanao *Special Load Permit System*.

28. **Mheshimiwa Spika**, hadi Aprili, 2022 jumla ya vibali **35,818** vilitolewa na jumla ya **Shilingi bilioni 12.80** zilikusanywa kutokana na tozo ya upitishaji wa mizigo maalum. Vilevile, mvua kubwa zilizonyesha nchini kuanzia Novemba, 2021 hadi Februari, 2022 zilisababisha uharibifu mkubwa wa barabara katika mikoa 14 ambayo ni Arusha, Dodoma, Mbeya, Morogoro, Ruvuma, Pwani, Dar es Salaam, Iringa, Manyara, Katavi, Singida, Tanga na Kilimanjaro. Matengenezo ya barabara hizo yalifanyika na kukamilika.

29. *Mheshimiwa Spika*, utekelezaji wa miradi ya barabara kwa mwaka 2021/22 hadi kufikia Aprili, 2022 ni kama ifuatavyo:

30. *Mheshimiwa Spika*, kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Soni – Bumbuli –Dindira – Korogwe (km 74)** inaendelea.

31. *Mheshimiwa Spika*, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Mtwara – Newala – Masasi (km 210)** umekamilika. Aidha, Serikali imekamilisha ujenzi wa sehemu ya **Mtwara – Mnivata (km 50)**. Mkataba wa ufadhili kutoka Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) kwa ajili ya kugharamia ujenzi wa sehemu iliyobaki ya **Mnivata – Tandahimba – Newala – Masasi (km160)** umesainiwa. Kwa sasa nyaraka za zabuni zimewasilishwa AfDB kwa ajili ya kupata kibali cha kutangaza (No Objection).

32. *Mheshimiwa Spika*, kwa **Barabara ya Likuyufusi – Mkenda (km 122.50)**, hadi kufikia Aprili, 2022, Upembuzi yakinifu na usanifu wa kina umekamilika. Taratibu za kutangaza zabuni za ujenzi wa barabara hii sehemu ya Likuyufusi – Mhukuru (km 60) zinaendelea.

33. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa ujenzi kwa kiwango cha lami wa **Barabara ya Nachingwea – Liwale (km 130)**, hadi kufikia Aprili, 2022, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina umekamilika.

34. *Mheshimiwa Spika*, kwa **Barabara ya Ubena Zomozi – Ngerengere (km 11)**, hadi Aprili, 2022, usanifu wa kina umekamilika na zabuni za kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa barabara hii zimetangazwa.

35. *Mheshimiwa Spika*, ujenzi wa **Barabara ya TAMCO – Vikawe – Mappinga (km 24)**, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami zinaendelea.

36. *Mheshimiwa Spika*, kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Makofia – Mlandizi (km 36.7)** zimekamilika. Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi.

37. *Mheshimiwa Spika*, kwa **Barabara ya Musoma – Makojo – Busekela (km 92)**, hadi kufikia Aprili, 2022, ujenzi wa barabara hii unaendelea kwa sehemu ya **Suguti – Kusenyi (km 5)** ambapo umefikia asilimia 74.

38. *Mheshimiwa Spika*, ujenzi wa **Barabara ya Kongwa Jct – Mpwapwa – Gulwe – Kibakwe (km 98)** unafanyika kwa awamu. Hadi Aprili, 2022, ujenzi wa kilometa 5.8 umekamilika na ujenzi wa kilometa tatu (3) unaendelea na umefikia asilimia 20.

39. *Mheshimiwa Spika*, ujenzi wa **Barabara ya Muhutwe – Kamachumu – Muleba (km 54)** unafanyika kwa awamu. Hadi Aprili, 2022, mradi huu unaendelea na kilometa 29 zimekamilika kwa kiwango cha lami. Aidha, ujenzi wa kilometa 6.5 kwa kiwango cha lami unaendelea na umefikia asilimia 30.

40. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu ujenzi wa **Barabara ya Iringa – Ruaha National Park (km 104)**, taratibu za kusaini makubaliano ya mkopo kutoka Benki ya Dunia kwa ajili ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami zinaendelea.

41. *Mheshimiwa Spika*, ujenzi wa **Barabara ya Muheza – Amani (km 36)** unafanyika kwa awamu. Hadi Aprili, 2022, kazi za ujenzi wa kilometa 7 zinaendelea na zimefikia asilimia 98.

42. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa ukarabati kwa kiwango cha lami wa **Barabara ya Mtwara – Mingoyo – Masasi (km 200)**, hadi kufikia Aprili, 2022, taratibu za kupata fedha za mkopo kutoka Benki ya Dunia kwa ajili ya kugharamia ukarabati wa barabara hii zinaendelea.

43. *Mheshimiwa Spika*, kwa **Barabara ya Kibaoni – Majimoto – Muze – Kilyamatundu (km 189)** hadi kufikia Aprili, 2022, kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina zimekamilika

kwa ajili ya ujenzi wa barabara ya Kibaoni – Majimoto – Inyonga (km 152) **na Ntendo – Muze – Kilyamatundu (km 200)** kwa kiwango cha lami. Aidha, mkataba kwa ajili ya ujenzi wa sehemu ya **Ntendo – Kizungu (km 25)** umesainiwa Machi, 2022. Vilevile, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa sehemu ya **Kizungu – Muze (km 12)** zinaendelea.

44. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa **Daraja la Kigongo – Busisi (J.P. Magufuli) na Barabara Unganishi** unaendelea na hadi Aprili, 2022, mradi umefikia asilimia 40.18. Aidha, hadi Aprili, 2022 ujenzi wa **Daraja la Kitengule na Barabara Unganishi (km 18)** umekamilika na kazi ya ujenzi wa barabara unganishi inaendelea na kwa ujumla mradi umefikia asilimia 73.89. Kuhusu **Daraja Jipya la Wami**, kazi za ujenzi zinaendelea na zimefikia asilimia 72.88. Vilevile, usanifu wa kina kwa ajili ya ujenzi wa **Daraja la Mzinga na Daraja la Ugalla**, umekamilika. Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi wa madaraja haya.

45. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Morogoro – Dodoma Pamoja na Daraja la Mkundi** inaendelea. Aidha, katika mradi wa **Barabara ya Njombe – Makete – Isyonje (km 157.4)**, hadi kufikia Aprili, 2022, ujenzi wa sehemu ya barabara ya **Njombe – Moronga (km 53.9)** kwa kiwango cha lami umekamilika na ujenzi wa sehemu ya **Moronga – Makete (km 53.5)** umefikia asilimia 85. Vilevile, taratibu za manunuzi ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa kilometa 25 za sehemu ya **Isonje – Makete (km 50)** zinaendelea ambapo zabuni zimefunguliwa tarehe 22 Aprili, 2022 na tathmini ya zabuni inaendelea.

46. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Barabara ya Omugakorongo – Kigarama – Murongo (km 105)**, hadi kufikia Aprili, 2022 mradi huu uko katika hatua za manunuzi ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi.

47. **Mheshimiwa Spika**, kwa **Barabara ya Nanganga – Ruangwa – Nachingwea (km 145)**, hadi kufikia Aprili, 2022

ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu ya Nanganga – Ruangwa (km 53.2) umefikia asilimia 42. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi wa sehemu ya **Masasi – Nachingwea (km 45)** na sehemu ya **Ruangwa – Nachingwea (km 47)**.

48. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Barabara ya Mpemba – Isongole**, hadi kufikia Aprili 2022, ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu ya **Mpemba – Isongole (km 51.2)** ulikuwa umekamilika na ujenzi wa daraja la Songwe unaendelea. Aidha, kazi ya Upembuzi Yakiniifu na Usanifu wa kina inaendelea ikiwa ni hatua za maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya **Ruanda – Iyula – Nyimbili (km 21)** na **Katumbasongwe – Kasumulu – Ngana – Ileje (km 90.1)** kwa kiwango cha lami.

49. **Mheshimiwa Spika**, katika **Barabara ya Tanga – Pangani – Makurunge (km 174.5)**, hadi kufikia Mei, 2022 ujenzi wa sehemu ya **Tanga – Pangani (km 50)** unaendelea na umefikia asilimia 37. Aidha, mkataba wa ujenzi wa barabara ya **Pangani – Mkange (km 124.5)** sehemu ya Tungamaa – Mkange (km 98.9) na ujenzi wa **Daraja la Pangani** umesainiwa na Mkandarasi yupo kwenye maandalizi ya kuanza ujenzi.

50. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa **Barabara ya Kisarawe – Maneromango (km 54)** unafanyika kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Hadi Aprili 2022, kilometa 20.1 zimekamilika na ujenzi wa kilometa 3.3 unaendelea.

51. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Barabara ya Geita – Bulyanhulu – Kahama (km 174)**, hadi kufikia Aprili 2022, maandalizi ya kuanza ujenzi **wa sehemu ya** Geita – Bulyanhulu Jct (km 58.3), Bulyanhulu Jct – Kahama (km 61.7) **na** Uyogo – Nyamilangano – Nyandekwa – Kahama (km 54) **yanaendelea**.

52. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya upembuzi yakiniifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Nyamirembe Port – Katoke (km 50)** imekamilika na Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara hii. Aidha, upembuzi yakiniifu

na Usanifu wa kina kwa ajili ya ujenzi wa sehemu ya **SIDO – Chato Zonal Hospital (km 5.3)** na **Chato Ginery – Bwina (km 8.1)** umekamilika. Vilevile, taratibu za kumpata Mkandarasi kwa ajili ya ujenzi wa **Barabara ya Geita – Nzera (km 54)** kwa kiwango cha lami zinaendelea.

53. **Mheshimiwa Spika**, kwa mradiwa **Barabara ya Arusha – Moshi – Himo – Holili (km 199.51)**, hadi kufikia Aprili 2022, ujenzi wa sehemu ya **Sakina – Tengeru na Barabara ya Mchepuo ya Arusha (km 56.51)** ulikuwa umekamilika. Vilevile, ujenzi wa barabara ya **Kijenge – Usa River (Nelson Mandela AIST) (km 20)** unaendelea. Aidha, Mkataba wa ujenzi wa barabara ya **Mianzini – Ngaramtoni (km 18)** kwa kiwango cha lami umesainiwa na kwa sasa Mkandarasi yupo kwenye hatua za maandalizi ya kuanza ujenzi. Kwa sehemu ya **Tengeru – Moshi – Himo na Mizani ya Himo (km 105)**, tayari Serikali ya Tanzania na Serikali ya Japan zimesaini makubaliano ya mkopo kwa ajili ya upanuzi wa sehemu ya **Tengeru – Usa River (km 9.3)**. Mkopo huo utahusisha pia ujenzi wa **Daraja la Kikafu (mita 560)** na barabara unganishi (km 3.5) pamoja na ujenzi wa **barabara sehemu ya Moshi Mjini (km 8.4)**. Taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mhandisi Mshauri kwa ajili ya usimamizi wa ujenzi zinaendelea.

54. **Mheshimiwa Spika**, katika mradi wa ujenzi wa **Barabara za Kuelekea Kwenye Mradi wa Kufua Umeme Katika Maporomoko ya Mto Rufiji (Access Roads to Rufiji Hydropower Project)**, hadi Aprili, 2022, ujenzi wa barabara yote ya **Bigwa – Matombo – Mvuha (km 78)** kwa kiwango cha lami upo katika hatua za manunuzi ya kumpata Mkandarasi. Aidha, taratibu za manunuzi ya Mhandisi Mshauri wa kufanya kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya **Ubena Zomozi – Mvuha – Kisasi – Mtemele Jct (km 178)** kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami zinaendelea. Vilevile, ukarabati kwa kiwango cha changarawe wa barabara ya **Maneromango – Vikumburu – Mloka (km 100)** na **Kibiti – Mloka – Mtemele – Rufiji (km 203)** unaendelea.

55. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Barabara ya Dar es Salaam – Chalinze – Morogoro – Dodoma (km 152.30)**, hadi kufikia Aprili 2022, kazi ya kubainisha itakapopita barabara mpya pamoja na uthamini wa mali zitakazoathirika kwa ajili ya kulipa fidia katika sehemu ya ***Kibaha - Mlandizi - Chalinze – Morogoro Expressway (km 158)*** inaendelea. Kwa sehemu ya ***Mlandizi – Chalinze (km 44)***, kazi ya ukarabati inaendelea. Aidha, ujenzi wa barabara ya ***Kwa Mathias (Morogoro Road) – Msangani (km 8.3)*** unaendelea ambapo kilometa 2.95 zimekamilika na mita 400 zinaendelea kujengwa. Vilevile, kazi ya maboresho ya maeneo hatarishi (blackspots) katika mikoa ya Pwani na Morogoro imekamilika.

56. *Mheshimiwa Spika*, kwa **Barabara ya Wazo Hill – Bagamoyo – Msata (km 118.10)** kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina imekamilika. Serikali inaendelea kutafuta fedha za ukarabati wa sehemu ya ***Tegeta – Bagamoyo (km 46.9)*** na ujenzi wa barabara ya ***Mbegani – Bagamoyo (km 7.2)*** kwa kiwango cha lami.

57. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Usagara – Geita – Buzirayombo – Kyamyorwa (km 110)**, kazi za ujenzi zimekamilika kwa barabara ya ***Uyovu – Bwanga – Biharamulo (Lot 1 and Lot 2) (km 110)***. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya ***Nyakahura – Kumubuga – Rulenge – Kabanga Nickel (km 141)*** kwa sehemu ya ***Rulenge – Kabanga Nickel (km 32)***, ***Kumubuga – Rulenge – Murusagamba (km 75)*** na ***Nyakahura – Kumubuga – Murusagamba (km 34)***.

58. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Kigoma – Kidahwe – Uvinza – Kaliua – Tabora (km 389.7)**, miradi iliyokamilika ni ujenzi wa ***Daraja la Kikwete (Malagarasi)***, ***Kidahwe – Uvinza (km 76.6)***, ***Tabora – Ndoni (km 42)***, ***Ndoni – Urambo (km 51.98)***, ***Kaliua – Kazilambwa (km 56)*** na ***Urambo – Kaliua (km 28)***. Aidha, hadi Aprili, 2022 ujenzi wa sehemu ya ***Kazilambwa – Chagu (km 36)*** umefikia asilimia 32.5 na ujenzi wa sehemu ya ***Uvinza – Malagarasi (km 51.1)*** unaendelea.

59. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Ifakara – Kihansi – Mlimba – Madeke – Kibena (km 270)**, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mhandisi Mshauri wa kufanya Upembuzi Yakiniifu na Usanifu wa Kina wa sehemu ya ***Kihansi – Mlimba – Taweta - Madeke – Lupembe - Kibena (km 220)*** kwa ufadhili wa Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) zipo katika hatua za mwisho kukamilika. Aidha, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa sehemu ya ***Ifakara – Kihansi (km 50)*** zinaendelea.

60. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Karatu – Mbulu – Haydom – Sibiti River – Lalago – Maswa (km 389)**, mradi upo katika hatua za majadiliano ya kimkataba kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa kilometa 25 za sehemu ya ***Mbulu – Garbabi***. Aidha, taratibu za kumpata Mkandarasi wa sehemu ya ***Garbabi – Haydom (km 25)*** zinaendelea. Kuhusu **Barabara ya Marangu – Tarakea – Rongai – Kamwanga /Bomang’ombe – Sanya Juu (km 84.80)**, kazi za ujenzi zimekamilika kwa sehemu ya ***Sanya Juu – Alerai (km 32.2)*** na ***KIA – Mererani (km 26)***. Aidha, kilometa 14.75 za ujenzi kwa kiwango cha lami kwa sehemu ya ***Kwa Sadala – Masama – Machame Junction (km 16)*** zimekamilika na mita 350 zinaendelea kujengwa. Kwa upande wa barabara ya ***Kiboroloni – Kiharara – Tsuduni – Kidia (km 10.8)*** ujenzi umekamilika kwa kilometa 3.07 na kilometa 1.9 zinaendelea kujengwa. Aidha, Upembuzi Yakiniifu na Usanifu wa Kina kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya ***Tarakea – Holili (km 53)*** unaendelea.

61. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Tukuyu – Mbambo – Katumba (km 60.6)**, ujenzi wa sehemu ya ***Bujesi – Mbambo (km 26)*** na ***Tukuyu – Mbambo (km 34.6)*** unaendelea ambapo hadi Aprili, 2022 ulifikia asilimia 60.

Aidha, kazi za upembuzi yakiniifu na usanifu wa kina kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu ya ***Mbambo – Ipinda (km 19.7)*** zinaendelea.

62. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa **Barabara ya Dodoma – Manyoni (km 127) na Barabara ya Mchepuo Kuingia Manyoni Mjini (km 4.8)** unahusisha ujenzi wa *Kituo cha Pamoja cha Ukaguzi (One Stop Inspection Station – OSIS) cha Muhalala (Manyoni)*. Mkataba wa awali wa utekelezaji wa mradi huu umesitishwa kutokana na changamoto za kimkataba ambapo utekelezaji wake ulikuwa umefikia asilimia 50. Taratibu za kumpata Mkandarasi mpya wa kumalizia kazi hizo zinaendelea.

63. *Mheshimiwa Spika*, maandalizi ya ujenzi wa **Barabara ya Tabora – Mambali – Bukene – Itobo (km 114)** yanaendelea. Aidha, kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Namanyere – Katongoro – New Kipili Port (km 64.8)** imekamilika. Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara hii.

64. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Dumila – Kilosa – Mikumi (km 119)**, ujenzi wa sehemu ya *Rudewa – Kilosa (km 24)* unaendelea na umefikia asilimia 84.35. Aidha, maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya *Kilosa – Ulaya – Mikumi (km 72)* kwa kiwango cha lami yanaendelea.

65. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port (km 162)**, ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami umekamilika. Aidha, ujenzi wa barabara ya *Matai – Kasesya (km 50)* sehemu ya *Matai – Tatanda (km 25)* upo katika hatua ya kusaini mkataba na sehemu iliyobaki ya *Tatanda – Kasesya (km 25)* ipo katika hatua za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi.

66. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Ujenzi wa Madaraja Makubwa** miradi iliyotengewa fedha kwa mwaka 2021/22 iliyokamilika ni ujenzi wa Daraja la Tanzanite (Dar es Salaam), Daraja la Sibiti (Singida), Daraja la Kiyegeya (Morogoro), Daraja la Magufuli (Morogoro), Daraja la Ruhuhu (Ruvuma), Daraja la Momba (Rukwa), Daraja la Mlalakuwa (Dar es Salaam), Daraja la Magara (Manyara), Daraja la Lukuledi (Lindi) na Daraja la Mara. Miradi mingine iliyokamilika ni Usanifu wa kina wa daraja

la Simiyu (Mwanza), Daraja la Mitomoni (Ruvuma), Daraja la Godegode (Dodoma), Daraja la Sukuma (Mwanza), Daraja la Mkenda (Ruvuma), Daraja la Sanza (Singida) na Daraja la Mtera (Dodoma). Kazi zinazoendelea ni ujenzi wa Daraja la Msingi (Singida) ambalo utekelezaji wake umefikia asilimia 81 na ununuzi wa Madaraja ya Chuma (Steel Bridges Emergency Parts) uko katika hatua za mwisho. Aidha, kazi ya usanifu wa kina wa Daraja la Malagarasi Chini (Kigoma) inaendelea. Kuhusu ujenzi wa barabara unganishi katika Daraja la Sibiti (Singida), taratibu za manunuzi ya kumpata Mkandarasi zinaendelea.

67. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa **Barabara ya New Bagamoyo (Kawawa Jct – Tegeta km 18.3)** kazi za upanuzi wa sehemu ya **Morocco – Mwenge (km 4.3)** zimekamilika.

68. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Barabara ya Kyaka – Bugene – Kasulo (km 222.10)**, ujenzi wa sehemu ya **Kyaka – Bugene (km 59.1)** ikijumuisha ujenzi wa Daraja la Mwisu umekamilika. Aidha, mkataba wa ujenzi wa barabara ya **Bugene – Kasulo – Kumunazi & Kyaka – Mutukula (km 163)** sehemu ya **Bugene – Burigi Chato National Park (km 60)** umesainiwa na Mkandarasi yupo katika hatua za maandalizi ya kuanza ujenzi. Katika barabara ya **Murushaka – Nkwenda – Murongo (km 125)**; hadi kufikia Aprili, 2022 zabuni za ujenzi wa sehemu **Kyerwa – Chonyonyo (km 50)** zimetangazwa. Aidha, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mhandisi Mshauri wa kufanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina kwa sehemu iliyobaki yenye urefu wa kilometa 75 zinaendelea.

69. *Mheshimiwa Spika*, katika mradi wa **Barabara ya Isaka – Lusahunga (km 242.2)**, kazi za ukarabati wa sehemu ya **Isaka – Ushirombo (km 132.2)** na **Ushirombo – Lusahunga (km 110)** zimekamilika. Aidha, manunuzi ya kumpata Mkandarasi kwa ajili ya ukarabati kwa kiwango cha lami wa sehemu ya **Lusahunga – Rusumo (km 92)** yupo katika hatua ya mwisho. Kwa upande wa ujenzi wa **Kituo cha**

Ukaguzi cha Nyakanazi, mkataba wa awali umesitishwa kutokana na changamoto za kimkataba. Taratibu za kumpata Mkandarasi mpya wa kumaliza kazi hizo zinaendelea.

70. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Barabara ya Manyoni – Itigi – Tabora (km 259.7)** ujenzi wa barabara umekamilika kwa sehemu ya **Tabora – Nyahua (km 85)**, **Nyahua – Chaya (km 85.4)** na **Manyoni – Itigi – Chaya (km 89.35)**.

71. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, kazi zilizopangwa kutekelezwa kwa ajili ya miradi ya **Barabara za Mikoa ni kilometa 770.5** na ujenzi wa madaraja **34**. Kati ya hizo, kilometa **698.3** zilipangwa kukarabatiwa kwa kiwango cha changarawe na kilometa **72.2** kujengwa kwa kiwango cha lami.

Hadi kufikia Aprili 2022, kilometa **307.41** sawa na asilimia **44.02** ya malengo ya barabara za mikoa zilikuwa zimekarabatiwa kwa kiwango cha changarawe na kilometa **34.8** sawa na asilimia **48.19** ya lengo, zimejengwa kwa kiwango cha lami. Aidha, ujenzi wa madaraja ulikamilika kwa asilimia **6.42**.

72. *Mheshimiwa Spika*, hadi kufikia Aprili 2022, kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina zinaendelea kwa ajili ya ukarabati wa **Barabara ya Mwanza/Shinyanga Border – Mwanza (km 102)** kwa kiwango cha lami.

73. *Mheshimiwa Spika*, katika mradi wa barabara za kupunguza msongamano wa magari katika jiji la Dar es Salaam, hadi Aprili, 2022 miradi iliyokamilika ni ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara za **Mbezi – Malambamawili – Kinyerezi – Banana (km14)**, **Tegeta – Kibaoni – Wazo Hill – Goba – Mbezi (km 20)** sehemu ya **Mbezi Mwisho – Goba, Tangi Bovu – Goba (km 9)**, **Kimara Baruti – Msewe – Changanyikeni (km 2.6)**, **Banana – Kitunda – Kivule – Msongola, (km 14.7)** sehemu ya **Kitunda– Kivule (km 3.2)**, **Ardhi- Makongo – Goba (sehemu ya Goba – Makongo km 4)** na **Tegeta Kibaoni –**

Wazo Hill – Goba – Mbezi/Morogoro Road (sehemu ya **Mbezi Mwisho - Goba km 7**), **Wazo Hill – Madale (km 9) na Wazo Hill (Madale) – Goba (km 5)**.

Mradi unaoendelea kutekelezwa ni ujenzi wa barabara ya **Ardhi – Makongo – Goba (sehemu ya Ardhi – Makongo km 5)** ambao hadi Aprili, 2022 umefikia asilimia 84. Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya utekelezaji wa mradi wa upanuzi wa barabara ya **Mwai Kibaki (km 9)**, **Mjimwema – Kimbiji – Pembamazi (km 27)**, **Kongowe – Mjimwema – Kivukoni Ferry (km 25.1)**, **Kibamba – Kisopwa – Kwembe – Makondeko (km 14.66)** sehemu ya **Mloganzila – Mloganzila Citizen (km 4) na Goba - Matosa – Temboni (km 6)**.

74. **Mheshimiwa Spika**, katika **Barabara ya Nyamuswa – Bunda – Kisorya (km 106)**, ujenzi wa barabara ya **Kisorya – Bulamba (km 51)** umekamilika na ujenzi wa barabara ya **Nyamuswa – Bunda – Bulamba (km 56.4)** unaendelea na umefikia asilimia 35. Vilevile, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa **Barabara ya Kolandoto – Lalago – Ng’oboko - Mwanhuzi (km 122)** umekamilika na barabara hii itajengwa kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Hadi kufikia Aprili 2022, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa **Daraja la Itembe** kwenye barabara hii zinaendelea.

75. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi kwa kiwango cha lami wa **Barabara ya Ndundu – Somanga (km 60)** umekamilika. Aidha, Serikali inaendelea na maandalizi ya ukarabati wa sehemu za **Kongowe – Ndundu (km 160.65) na Nangurukuru – Mbwemkuru (km 95)**.

76. **Mheshimiwa Spika**, hadi Aprili 2022, utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa **Barabara ya Kasulu – Manyovu** pamoja na barabara za kuingia Kasulu Mjini **(km 68)** ulikuwa unaendelea na umefikia asilimia 18.

77. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu mradi wa **Barabara ya Mzunguko** katika **Jiji la Dodoma City Outer Dual**

Carriageway Ring Road Lot 1 & 2 (km 112.3), ujenzi wa sehemu ya **Nala – Veyula – Mtumba – Ihumwa Dry Port (km 52.3)** unaendelea na umefikia asilimia 2.23 na ujenzi wa sehemu ya **Ihumwa Dry Port – Matumbulu – Nala (km 60)** umefikia asilimia 3. Kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya **Makulu Jct. – Ntyuka R/About – Image R/About – Bahi R/About (km 6.3)** imekamilika. Taratibu za kukamilisha mkopo wa mradi huu kutoka Serikali ya Japan zinaendelea. Aidha, mkataba wa ujenzi wa barabara ya **Ntyuka Jct – Mvumi - Kikombo Jct. (km 76.07)** na **Chololo – Mapinduzi (JWTZ HQ) (km 5)** sehemu ya **Ntyuka Jct. – Ng’ong’ona Jct (km 8.6)** na **sehemu ya Kikombo Jct – Chololo – Mapinduzi (TPDF HQ) (km 16.4)** umesainiwa na Mkandarasi yupo katika hatua za kuanza ujenzi. Vilevile, taratibu za kumpata Mhandisi Mshauri atakayefanya kazi ya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina kwa ajili ya **Upanuzi wa Barabara Kuu zinazolingia Katikati ya Jiji la Dodoma (km 220)** zipo katika hatua ya mwisho.

78. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu barabara ya **Kidatu – Ifakara – Lupiro – Malinyi – Londo – Lumecha/Songea (km 512)**, hadi Aprili 2022, kazi za ujenzi kwa sehemu ya **Kidatu – Ifakara (km 66.9)** zilikuwa zinaendelea na zimefikia asilimia 51.1. Aidha, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa sehemu ya **Ifakara – Lupiro – Malinyi – Londo – Lumecha/Songea (km 396)** umekamilika na Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi.

79. **Mheshimiwa Spika**, utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa **Barabara ya Tabora – Ipole – Koga -Mpanda (km 383)** umekamilika. Mradi huu ulihusisha ujenzi wa sehemu ya **Usesula – Komanga (km 115)**, **Komanga – Kasinde (km 120)**, **Tabora – Sikonge (Usesula) (km 30)** na **Kasinde – Mpanda (km 118)**.

80. **Mheshimiwa Spika**, katika **Barabara ya Makutano – Natta – Mugumu/Loliondo – Mto wa Mbu (km 235)**, hadi Aprili 2022, kazi za ujenzi wa barabara ya **Makutano – Natta (Sanzate) (km 50)** zilikuwa zimefikia asilimia 94 na kwa

sehemu ya **Sanzate – Natta (km 40)** ujenzi umefikia asilimia 11. Aidha, kazi za ujenzi kwa barabara ya **Loliondo – Mto wa Mbu (km 213); Sehemu ya Waso – Sale (km 50)** zimefikia asilimia 97.36 na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya **Natta – Mugumu (km 45)** yanaendelea. Vilevile, mkataba wa ujenzi wa kwa kiwango cha lami wa barabara ya **Tarime – Mugumu (km 86):** sehemu ya **Tarime – Nyamwaga (km 25)** umesainiwa na Mkandarasi yupo katika hatua za maandalizi ya kuanza ujenzi. Aidha, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa sehemu ya **Nyamwaga – Mugumu (km 61)** zinaendelea.

81. **Mheshimiwa Spika**, katika Barabara ya **Ibanda – Itungi Port/Kajunjumele – Kiwira Port (km 66.6)**, taratibu za kumpata Mkandarasi wa ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu ya **Ibanda – Itungi Port (km 26)** zinaendelea. Aidha, kazi za ujenzi wa sehemu ya **Kikusya – Ipinda – Matema (km 39.1)** zimekamilika na ukarabati wa barabara ya **Uyole – Kasumulu**, sehemu ya Ilima Escarpment (km 3) zimefikia asilimia 95. Maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya **Kajunjumele (Iponjola) – Kiwira Port (km 6)** yanaendelea na ujenzi wa **Kasumulu/ Songwe – Tanzania/Malawi Border OSBP** unaendelea na umefikia asilimia 80.

82. **Mheshimiwa Spika**, katika Barabara ya **Nzega – Tabora (km 289.7)**, ujenzi wa sehemu ya **Nzega – Puge (km 58.6)** na **Puge – Tabora (km 56.1)** umekamilika. Maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya **Nzega – Kagongwa (km 65)** yanaendelea na mkataba wa kufanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina kwa ajili ya ukarabati wa sehemu ya **Shelui – Nzega (km 110)** umesainiwa.

83. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu Barabara ya **Sumbawanga – Mpanda – Nyakanazi (km 541.5)**, ujenzi wa sehemu za **Sumbawanga – Kanazi – Kizi – Kibaoni (km 151.6)**, **Sitalike – Mpanda – Ifukutwa – Vikonge (km 73.65)** umekamilika. Aidha, Mkataba wa ujenzi wa sehemu ya **Vikonge – Luhafwe (km 25)** umesainiwa na taratibu za kumpata Mkandarasi wa

ujenzi wa sehemu ya **Luhafwe – Bulamata (km 37.35)** zinaendelea.

Hadi kufikia Aprili 2022, Mkataba wa ujenzi wa sehemu ya **Kibaoni – Sitalike (km 71.0): sehemu ya Kibaoni – Mlele (km 50)** umesainiwa tayari kwa kuanza ujenzi. Aidha, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa sehemu ya **Sitalike – Mlele (km 21)** zinaendelea. Vile vile, Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa sehemu ya Kizi – Lyambalyamfipa – Sitalike (km 86.31).

84. **Mheshimiwa Spika**, katika **Barabara ya Nyanguge – Musoma, Mchepuo wa Usagara – Kisesa na Bulamba – Kisorya (km 202.25)** ujenzi wa sehemu ya **Usagara – Kisesa (Mwanza Bypass, km 16.35)** na ukarabati wa sehemu ya **Simiyu/ Mara Border – Musoma (km 85.5)** umekamilika. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya kutekeleza mradi wa ukarabati wa **Barabara ya Nyanguge – Simiyu/Mara Border (km 100.4)**.

85. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Barabara ya Magole – Mziha – Handeni (km 149.2)**, mradi umekamilika kwa sehemu ya **Magole – Turiani (km 48.8)**. Aidha, hadi kufikia Aprili, 2022 maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya **Turiani – Mziha – Handeni (km 104)** yalikuwa yanaendelea.

86. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa **Ujenzi wa Barabara za Juu (Flyovers) Jijini DSM na Barabara Unganishi** umeendelea kutekelezwa ambapo kazi zilizokamilika ni ujenzi wa **Mfugale Flyover** na **“Interchange” ya Ubungo (Kijazi Interchange)**. Aidha, kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa mradi wa **Ujenzi wa Barabara za Juu (Flyovers) kwenye Makutano Nane (8) ya Barabara za Jijini Dar es Salaam (Mwenge, Morocco, Magomeni, Selander, Fire, Osterbay, Buguruni na Tabata)** zimekamilika.

Vilevile, Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya utekelezaji wa mradi wa **Ujenzi wa Mabey Flyovers Jijini Dar es Salaam, Dodoma na Mwanza**.

87. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Barabara ya Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi (km 181.8)**, mradi umekamilika kwa sehemu za **Bariadi – Lamadi (km 71.8)**, **Mwigumbi – Maswa (km 50.3)** na **Maswa – Bariadi (km 49.7)**. Aidha, ujenzi wa barabara ya **Mchepuo wa Maswa (km 11)** unaendelea na umefikia asilimia 10. Kwa sasa Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi wa sehemu ya **Isabdula (Magu) – Bukwimba Station – Ngudu – Ng’hungumalwa (km 53)**.

88. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Aprili 2022, maandalizi ya ujenzi wa **Barabara ya Tabora – Ipole – Rungwa (Sehemu ya Ipole – Rungwa, km 172)** yalikuwa yanaendelea. Aidha, katika **Barabara ya Kidahwe – Kasulu – Kibondo -Nyakanazi (km 341.25)**, ujenzi wa sehemu ya **Kidahwe – Kasulu (km 63.0)** na **Nyakanazi – Kakonko (Kabingo) (km 50)** umekamilika. Aidha, ujenzi wa sehemu ya **Kanyani Junction – Mvugwe (km 70.5)** umefikia asilimia 17.14, **Mvugwe – Nduta Junction (km 59.35)** umefikia asilimia 25, **Kibondo Junction – Kabingo (km 62.5)** umefikia asilimia 20 na **Nduta Junction – Kibondo (km 25.9)** umefikia asilimia 44.1. Vilevile, taratibu za manunuzi ya Mkandarasi wa ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya **Kibondo – Mabamba (km 48)** zinaendelea.

89. **Mheshimiwa Spika**, kazi za ujenzi wa **Barabara ya Kwenda Kiwanja cha Ndege cha Mafia (km 16)** zimekamilika. Kuhusu mradi wa ujenzi wa **Daraja la Nyerere (Kigamboni) na Barabara Unganishi**, ujenzi wa **Daraja la Nyerere**, barabara ya **Kigamboni (Daraja la Nyerere) – Vijibweni (km 1.5)** na barabara ya **Tungi – Kibada (km 3.8)** umekamilika. Aidha, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya **Kibada – Mwasonga – Tundwisongani Jct/Tundwisongani – Kimbiji (km 41.0)** zinaendelea.

90. **Mheshimiwa Spika**, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mhandisi Mshauri wa kufanya Upembuzi Yakiniifu na Usanifu wa Kina kwa ajili ya ukarabati kwa kiwango cha

lami wa barabara ya **Mutukula – Bukoba – Muhutwe – Kagoma (km 112)** zinaendelea. Aidha, kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya **Bukoba – Busimbe – Maluku – Kanyangereko – Ngongo (km 19.1) na Kanazi (Kyetema) – Ibwera – Katoro – Kyaka II (km 60.7)** zinaendelea.

91. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa upanuzi wa **Barabara ya Kimara – Kibaha (km 19.2) ikijumuisha Upanuzi wa Madaraja ya Kibamba, Kiluvya na Mpiji**, ujenzi wa barabara hii unaendelea. Hadi Aprili, 2022 mradi umefikia asilimia 86 baada ya nyongeza ya kazi za mkataba. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi wa **Barabara ya Kisarawe – Mlandizi (km 119)** kwa kiwango cha lami.

92. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa ujenzi wa **Barabara ya Pugu – Kifuru – Mbezi Mwisho – Mpiji Magoe – Bunju (km 34.0)**, hadi kufikia Aprili, 2022 kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara za **Mbezi Mwisho – Mpiji Magoe – Bunju (km 21.3) na Pugu – Kifuru – Mbezi Mwisho (km 12.7)** kwa ajili ya kuijenga kwa njia sita ilikuwa katika hatua ya manunuzi. Serikali inaendelea kutafuta fedha za kazi hizi.

93. *Mheshimiwa Spika*, ujenzi wa barabara ya **Muleba – Kanyambogo – Rubya (Leopard Mujungi km 18.5)** katika mradi wa **Barabara ya Kagoma – Lusahunga (km 172.5)** umekamilika.

94. *Mheshimiwa Spika*, mkataba wa kufanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina wa **Barabara ya Singida – Shelui (km 110)** umesainiwa. Kuhusu **Barabara ya Dar es Salaam – Mbagala (Kilwa Road) – Gerezani (Sehemu ya Kamata – Bendera Tatu km 1.3)** hadi Aprili, 2022 kazi za **Upanuzi wa Daraja la Gerezani** zilikuwa zimefikia asilimia 78.8. Utekelezaji wa mradi ulisimama kutokana na changamoto za UVIKO 19. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha za upanuzi na ukarabati wa sehemu ya **Mbagala Rangi Tatu – Kongowe (km 3.8)**.

95. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Msimba – Ruaha Mbuyuni/Ikokoto Mafinga (km 535.25)** kazi za ukarabati kwa sehemu ya *Mafinga – Igawa (km 137.9)* na usanifu wa kina wa sehemu ya *Mafinga – Mgololo (km 78)* umekamilika. Aidha, hadi kufikia Aprili, 2022, maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya *Rujewa – Madibira – Mafinga (km 152.0)* yanaendelea. Kuhusu barabara ya *Morogoro – Iringa (Tumbaku Jct. Mangae/Melela – Mikumi – Iyovi) (km 158.45)*, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mhandisi Mshauri wa kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa ajili ya ukarabati wa barabara hiyo zinaendelea.

96. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Same – Mkumbara – Korogwe (km 147.5)**, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa sehemu za *Same – Himo (km 76.0)* na *Mombo – Lushoto (km 32)* umekamilika na Serikali inaendelea kutafuta fedha za ukarabati kwa kiwango cha lami wa barabara hizi. Aidha, Serikali inatafuta fedha kwa ajili ya upembuzi na usanifu wa kina wa barabara ya *Lushoto – Magamba – Mlola (km 34.5)*. Kwa upande wa barabara ya *Same – Kisiwani – Mkomazi (km 97)*; upembuzi yakinifu na usanifu wa kina umekamilika. Mkandarasi kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara hii kwa sehemu yenye urefu wa kilometa 5.2 amepatikana.

97. *Mheshimiwa Spika*, katika mradi wa **Barabara ya Mbeya – Makongolosi (km 267.9)**, kazi za ujenzi zimekamilika kwa sehemu za *Mbeya – Lwanjilo – Chunya (km 72)* na *Chunya – Makongolosi (km 39)*. Mkataba wa ujenzi wa sehemu ya *Noranga – Itigi – Mkiwa (km 56.9)* umesainiwa. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha za ujenzi wa barabara ya *Makongolosi – Rungwa – Noranga (km 356)* na *Mbalizi – Makongolosi (km 50)* kwa kiwango cha lami.

98. *Mheshimiwa Spika*, katika **Barabara ya Itoni – Ludewa – Manda (km 211)**, kazi za ujenzi kwa kiwango cha zege kwa sehemu ya *Lusitu – Mawengi (km 50)* zinaendelea na zimefikia asilimia 85. Aidha, hadi kufikia Aprili 2022,

mkataba wa ujenzi wa sehemu ya barabara ya **Itoni – Lusitu (km 50)** umesainiwa.

99. **Mheshimiwa Spika**, katika mradi wa **Handeni – Kibirashi – Kijungu – Kibaya – Njoro – Olboloti – Mrijo Chini – Dalai – Bicha – Chambalo – Chemba – Kwa Mtoro – Singida (km 460)**, mkataba wa ujenzi wa sehemu ya **Handeni – Mafuleta (km 20)** umesainiwa na sehemu ya **Mafuleta – Kibirashi (km 30)** zipo katika hatua za manunuzi ya Mkandarasi wa ujenzi. Aidha, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya **Kongwa – Kibaya – Arusha (km 430) na Singida – Sepuka – Ndago – Kizaga (km 75)** umekamilika.

100. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Barabara ya Makambako – Songea na Barabara ya Mzunguko ya Songea (km 295)**, hadi kufikia Aprili 2022, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwenye barabara ya mchepuo ya Songea umekamilika. Aidha, taratibu za kupata fedha za mkopo kutoka Benki ya Dunia kwa ajili ya kugharamia ukarabati wa barabara ya **Makambako – Songea (km 295)** zinaendelea.

101. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu ujenzi wa **Barabara ya Dodoma – Iringa (km 273.3)**, hadi kufikia Aprili 2022, ujenzi kwa kiwango cha lami wa mita 450 za **Barabara ya Mchepuo wa Iringa (km 7.3)** ulikuwa umekamilika na ujenzi wa madaraja madogo kwenye sehemu iliyobaki unaendelea. Aidha, kazi za uimarishaji wa matabaka ya barabara katika barabara ya **Iringa – Dodoma (km 266)** zinaendelea.

102. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa ujenzi wa **Barabara ya Dodoma – Babati (km 263.4)** umekamilika kwa sehemu ya **Dodoma – Mayamaya – Mela – Bonga – Babati (km 250.8)**. Aidha, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya **Mchepuo wa Babati (km 15.5)** umekamilika.

103. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa barabara ya **Masaki – Songea – Mbamba Bay (km 623)** umekamilika. Kuhusu sehemu

ya *Kitai – Lituhi (km 90)*, ujenzi kwa kiwango cha lami wa kilometa 5 umekamilika na mkataba wa ujenzi wa sehemu ya *Amanimakoro – Ruanda (km 35)* umesainiwa tarehe 14 Aprili, 2022. Aidha, taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi wa sehemu iliyobakia kilometa 50 za barabara hii zinaendelea.

104. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa **Barabara za Chuo cha Uongozi (Uongozi Institute, km 8.8)** Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

105. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Barabara za Igawa – Songwe – Tunduma na Mchepuo wa Mbeya (km 273.40)**, hadi kufikia Aprili 2022, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya *Igawa – Songwe – Tunduma (km 218.0)* na *Uyole – Songwe (Mbeya Bypass, km 48.9)* umekamilika. Taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi wa ukarabati wa sehemu ya *Uyole – Ifisi (km 29)* zinaendelea. Aidha, kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya *Iwambi – Mbalizi Bypass (km 6.5)* ziko katika hatua za manunuzi.

106. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu mradi wa **Miundombinu ya Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Pili Hadi Tano (BRT Phase II – V: km 69.8)**, kazi za ujenzi wa barabara ya *Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Pili (CBD – Mbagala, km 20.3)* zimefikia asilimia 50. Aidha, mkataba wa ujenzi wa miundombinu ya *Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Tatu (CBD – Gongolamboto km 23.33)* umesainiwa. Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina wa miundombinu ya *Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Nne (Ali Hassan Mwinyi – Morocco – Mwenge – Tegeta na Mwenge – Ubungo km 30.12)*. Kuhusu mradi wa *Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Tano* unaohusisha ujenzi wa barabara ya Bandari ya *Dar es Salaam - Mandela – Kawawa – Kigogo – Tabata – Segerea (km 26.5)*, kazi ya upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina umekamilika.

Kuhusu **Maboresho ya Barabara za BRT Awamu ya Kwanza (Jangwani)**, hadi kufikia Aprili, 2022, kazi ya usanifu wa kina zimekamiliwa katika eneo la Jangwani chini ya Mradi wa Maboresho ya Usafiri Dar es Salaam (DUTP) unaofadhiliwa na Benki ya Dunia.

107. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu mradi wa **Ujenzi wa Jengo la Makao Makuu ya Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi (Institute of Construction Technology – ICoT)**, hadi Aprili, 2022, ujenzi wa jengo jipya la Taaluma na Utawala ICoT Morogoro upo katika hatua ya kumpata Mkandarasi. Aidha, **Ujenzi wa Makao Makuu ya Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)**, unaendelea na mradi umefikia asilimia 40.5.

108. **Mheshimiwa Spika**, fedha za Mfuko wa Barabara zinatumiwa kutekeleza miradi mbalimbali ya barabara nchini. Kazi zilizopangwa kutekelezwa kwa mwaka 2021/22 katika Barabara Kuu kwa kutumia fedha za Mfuko wa Barabara ni kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa kilometa **5,310** za barabara. Hadi Aprili, 2022 hatua iliyofikiwa katika miradi hiyo ni kama ifuatavyo:

a. Miradi ambayo Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina umekamiliwa:

- i. Barabara ya Musoma – Makojo – Busekela (km 92)*
- ii. Barabara ya Mtwara Pachani – Lusewa – Lingusenguse – Nalasi (km 211)*
- iii. Barabara ya Kiranjeranje – Namichiga - Ruangwa (km 120)*
- iv. Barabara ya Kibaoni – Majimoto – Inyonga (km 152)*
- v. Barabara za Mkiu – Liganga – Madaba (km 112); Liganga – Nkomang’ombe (km 70) na Nkomang’ombe – Coal Power Plant (km 4.14)*
- vi. Barabara ya Utete - Nyamwage (km 34)*
- vii. Barabara ya Mbamba Bay – Lituhi (km 121)*
- viii. Barabara ya Magu – Bukwimba - Ngudu - Hungumalwa (km 64)*

b. Miradi ambayo Upembuzi yakinifuna usanifu wa kina unaendelea:

- i. Barabara ya Mpanda – Ugalla – Kaliua – Ulyankulu – Kahama (km 457)*
- ii. Barabara ya Babati (Dareda) – Dongobeshi (km 60)*
- iii. Barabara ya Soni – Bumbuli – Dindira – Korogwe (km 70)*
- iv. Barabara ya Mkuyuni – Nyakato (km 10)*
- v. Barabara ya Nangurukuru - Liwale (km 210)*
- vi. Barabara ya Singida Bypass (km 46)*
- vii. Barabara ya Songea Bypass (km 11)*
- viii. Barabara ya Mpwapwa - Gulwe - Rudi - Chipogoro; Sehemu ya Kibakwe - Chipogoro (km 75.84)*
- ix. Barabara ya Ntendo – Muze – Kilyamatundu (km 200)*
- x. Barabara ya Ushirombo – Nyikonga – Geita (Katoro) (km 59)*
- xi. Barabara ya Makete – Ndulamo – Nkenja – Kitulo (km 42)*
- xii. Barabara ya Namanyere - Katongoro - New Kipili Port (km 64.8)*
- xiii. Barabara ya Kagwira - Ikola – Karema (km 112)*
- xiv. Barabara ya Singida Mjini – Ilongerero – Haydom (km 93)*
- xv. Barabara ya Goba - Matosa - Temboni/Morogori Road Jct And Makabe/Mbezi Mwisho - Goba Jct - Msakuzi (km 15)*
- xvi. Barabara ya Mbalizi - Mkwajuni (Galula – Mkwajuni - Makongolosi (km 61)*
- xvii. Barabara ya Mwanza Urban Along Mwanza - Nyanguge (km 25)*
- xviii. Barabara ya Bariadi – Kisesa – Mwandoya – Ngoboko – Mwanhuzi – Sibiti –Mkalama – Iguguno (Sehemu ya Mkalama – Iguguno) (km 89)*
- xix. Barabara ya Bariadi – Salama - Ng’haya - Magu (km 76)*
- xx. Barabara ya Nyakato – Veta – Buswelu (km 3)*
- xxi. Barabara ya Simanjiro (Orkesumet) – Kia – Mererani (Part of Kongwa Ranch – Kiteto – Simanjiro – Kia (km 60)*
- xxii. Barabara ya Ulemo – Kinampanda - Gumanga - Mkalama (km 49)*
- xxiii. Barabara ya Airport – Igombe - Nyanguge (km 46)*

c. Miradi ambayo ipo katika taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mhandisi Mshauri wa kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina:

- i. Mteremko wa Mlima Kitonga (km 10)*

- ii. Barabara ya Morogoro (Tumbaku Roundabout) – Mangae/ Melela – Mikumi – Iyovi (km 156.45) na Daraja la Doma*
- iii. Barabara ya Morogoro (Msamvu Roundabout) – Morogoro Centre – Bigwa Junction (km 10)*
- iv. Barabara ya Mlandizi – Chalinze – Chalinze – Morogoro*
- v. Daraja la Kyabakoba na Kamashango na Barabara za unganishi katika barabara ya Mhutwe – Kamachumu – Muleba*
- vi. Daraja la Bujonde*
- vii. Upanuzi wa Barabara ya Arusha- Kisongo (km 8.8)*
- viii. Barabara ya Omurushaka – Murongo (km 125)*

d. Miradi Mingine inayotekelezwa ni:

i. Kuimarisha Uwezo wa Maabara (Central Material Laboratory – CML) Katika Kupima Vifaa vya Ujenzi na Kuanzisha Teknolojia ya Kisasa ya (Asphalt Mix Design)

Kazi ya kuimarisha uwezo wa maabara ya vifaa vya ujenzi na mafunzo mbalimbali kwa ajili ya utumiaji wa Mwongozo wa uchanganyaji wa lami zilikuwa zinaendelea.

ii. Mifumo ya Kompyuta (Software) kwa Ajili ya Usanifu wa Barabara na Kuandaa Mipango ya Usafiri (Highway /Transport Planning)

Taratibu za ununuzi wa mifumo ya kompyuta ya kufanya tathmini za kiuchumi (HDM 4) na leseni za kutumia mfumo wa usanifu wa kina (MIDAS) zinaendelea.

Utekelezaji wa Miradi ya Ujenzi na Ukarabati wa Vivuko na Maegesho ya Vivuko

109. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2021/22, Wizara kupitia Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania (TEMESA) iliendelea kutekeleza miradi ya **ujenzi na ukarabati wa maegesho ya vivuko**. Hadi Aprili, 2022, miradi iliyokamilika ni upanuzi wa jengo la abiria katika maegesho ya Magogoni – Kigamboni upande wa Kigamboni Jijini Dar es Salaam ikiwa ni pamoja na kukamilisha usimikaji wa mfumo wa kielektroniki wa kukatia

tiketi (N-Cards System). Kazi nyingine zilizokamilika ni ujenzi wa maegesho ya Nyamisati – Mafia upande wa Nyamisati na ujenzi wa miundombinu ya Kayenze - Bezi upande wa Kayenze.

Miradi inayoendelea ni ujenzi wa maegesho ya Kayenze – Kanyinya; maegesho ya Zumacheli katika kivuko cha Chato – Nkome na ujenzi wa maegesho ya Nyamisati – Mafia upande wa Mafia. Vilevile, ukarabati wa maegesho ya vivuko unaendelea katika vituo vya Magogoni – Kigamboni, Iramba – Majita na Nyakarilo – Kome. Kazi nyingine zinazoendelea ni ujenzi wa nyumba ya watumishi upande wa Bezi; ujenzi wa miundombinu katika kituo cha Musoma - Kinesi upande wa Musoma (Mwigobelo) na Chato; ujenzi wa miundombinu ya kituo cha Mwaya – Kajunjumele (Itungi Port) na ujenzi wa maegesho ya Mlimba – Malinyi. Miradi iliyo katika hatua za manunuzi ni ujenzi wa maegesho ya vivuko vya Ikuza – Muleba, Ijinga – Kahangala na Bwiro – Bukondo pamoja na miundombinu ya vituo nane (Bugolora, Ukara, Kome, Maisome, Kahunda, Nkome, Kisorya na Kinesi).

110. Mheshimiwa Spika, kuhusu miradi ya **ununuzi wa vivuko**, hadi Aprili, 2022, ujenzi wa kivuko kipya kitakachotoa huduma kati ya Kisorya na Rugezi (Mwanza) upo katika hatua za awali za ujenzi. Vivuko vitakavyotoa huduma kati ya Ijinga – Kahangala (Magu), Bwiro – Bukondo (Mwanza), Nyakarilo – Kome (Geita), kivuko cha pili cha Nyamisati – Mafia (Pwani) na ununuzi wa vifaa vya karakana za TEMESA kwa ajili ya kuboresha huduma ya matengenezo ya magari, pikipiki na mitambo ya Serikali vipo katika hatua mbalimbali za manunuzi. Aidha, mradi wa kusanifu na kusimika Mfumo wa Kusimamia Uendeshaji wa Huduma za Vivuko unaendelea.

111. Mheshimiwa Spika, kuhusu miradi ya **Ukarabati wa Vivuko** iliyopangwa kutekelezwa katika mwaka wa fedha 2021/22 hadi Aprili, 2022, ukarabati mkubwa wa MV Mafanikio na MV Sabasaba umekamilika. Miradi inayoendelea ni ukarabati wa MV Musoma, Old MV

Ruvuvu, MV Nyerere na MV Kilombero II pamoja na ukarabati wa mitambo ya ICoT. Miradi iliyo katika hatua za manunuzi ni pamoja na ukarabati MV Mara, MV Ujenzi, MV Ruhuhu, MV Misungwi, MV Kome II, MV Kyanyabasa na MV Tanga.

Utekelezaji wa Miradi ya Ujenzi na Ukarabati wa Nyumba na Majengo ya Serikali

112. *Mheshimiwa Spika*, Wizara kupitia Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) iliendelea kutekeleza miradi mbalimbali ya ujenzi na ukarabati wa nyumba na majengo ya Serikali katika mwaka wa fedha 2021/22.

113. *Mheshimiwa Spika*, hadi Aprili, 2022, ujenzi wa nyumba 20 za Viongozi Jijini Dodoma umefikia asilimia 90 na ujenzi wa nyumba 150 za makazi ya Watumishi wa Umma katika eneo la Nzuguni Jijini Dodoma umefikia asilimia 90. Aidha, hatua iliyofikiwa katika ujenzi wa nyumba za Majaji ni Kilimanjaro (asilimia 70), Mtwara (asilimia 75), Shinyanga (asilimia 75) na Tabora (asilimia 98.5).

114. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Wizara kupitia TBA ilipanga kuanza ujenzi wa nyumba za makazi kwa ajili ya watumishi wa Umma Ilala Kota. Hata hivyo, mradi huu umehamishwa kutoka Ilala kwenda Magomenikutokana na kutokamilika kwa maandalizi ya eneo la mradi. Hadi Aprili, 2022 utekelezaji wa mradi umefikia asilimia 15. Kuhusu mradi wa ukarabati wa nyumba 40 za Viongozi Dodoma, hadi Aprili, 2022 utekelezaji wa mradi huo umefikia asilimia 75.7. Kwa upande wa ukarabati wa nyumba 30 za Viongozi mikoani pamoja na matengenezo kinga ya majengo ya Magomeni Kota, utekelezaji umefikia asilimia 98. Ukarabati wa nyumba 40 kati ya 66 zilizohamishiwa TBA kutoka CDA unaendelea ambapo hadi Aprili, 2022 umefikia asilimia 70. Aidha, utekelezaji wa ukarabati wa nyumba zilizokuwa zinamilikiwa na TAMISEMI/NHC katika mkoa 20 zilizohamishiwa TBA umefikia asilimia 32. Vilevile, ununuzi

wa samani kwa nyumba za Ikulu Ndogo umefanyika katika Mkoa wa Dodoma.

115. *Mheshimiwa Spika*, mradi mwingine unaotekelezwa ni **Ujenzi na Ukarabati wa Karakana za TEMESA na TBA**. Ujenzi wa karakana mpya ya Mkoa wa Simiyu Awamu ya I umekamilika na ujenzi wa karakana ya TEMESA Mkoa wa Simiyu Awamu ya II na maeneo mengine unaendelea. Aidha, ukarabati wa karakana za TEMESA mikoa ya Mbeya, M.T Depot – Dar es Salaam, Pwani, Vingunguti, karakana ya TEMESA Wilaya ya Same na Karakana ya samani TBA Dodoma umekamilika.

Miradi ya karakana inayoendelea ni pamoja na ununuzi wa vifaa vya karakana, mfumo wa kuratibu uendeshaji wa vivuko (Electronic Ferries Management Information System – EFMIS) pamoja na ujenzi wa karakana ya Mkoa wa Simiyu Awamu ya II. Ukarabati wa karakana ya Arusha na Ruvuma upo katika hatua ya usanifu. Vilevile, mradi wa ununuzi na uendeshaji wa karakana zinazohamishika upo katika hatua ya manunuzi na maeneo kwa ajili ya kuanzisha karakana mpya za Wilaya yamepatikana katika maneo ya Simanjiro, Kyela, Chato, Mafia na Masasi.

Usalama Barabarani na Mazingira

116. *Mheshimiwa Spika*, miradi ya usalama barabarani na kudhibiti uzito wa magari yanayotumia barabara zetu iliyopangwa kutekelezwa katika mwaka wa fedha 2021/22 ni pamoja na **ufungaji wa vifaa vya kisasa vya upimaji (load cells) katika mizani 42** iliyopo katika shoroba zote za barabara kuu nchini. Hadi Aprili, 2022 uwekaji wa vifaa vya kisasa vya upimaji wa magari umefanyika katika mizani ya Nala, Mpemba, Njuki na Makuyuni. Aidha, taratibu za manunuzi ya kumpata Mshauri Elekezi wa kufanya maboresho katika Mfumo wa Kukusanya Taarifa za Ajali Barabarani zimekamilika na mkataba wa kazi hii unaandaliwa.

117. *Mheshimiwa Spika*, mradi mwingine uliopangwa kutekelezwa ni ***Usimikaji wa Mfumo wa Uangalizi wa Utendaji Kazi (Weighbridge Management System) katika mizani 42.*** Hadi Aprili, 2022, manunuzi ya kumpata Mshauri Elekezi atakayefanya usimikaji wa mfumo huo yanaendelea. Aidha, Wizara inaendelea na taratibu za manunuzi ya kuwapata Washauri Elekezi kwa ajili ya kufanya tathmini ya usalama barabarani ili kubaini athari za kijamii na kiuchumi pamoja na kufanya mapitio ya miongozo ya usalama barabarani.

118. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu miradi ya mazingira, Wizara ilipanga kuandaa mkakati wa kukabili majanga kwa Sekta ya Ujenzi (Works Sector Disaster Management Strategy) na kuanzisha mfumo wa kusimamia na kukusanya taarifa za mazingira (Environmental Information Management System). Kazi nyingine ni kufanya mapitio ya miongozo ya tathmini na usimamizi wa mazingira ya Sekta ya Ujenzi na kuandaa mpango wa usimamizi wa mazingira wa miaka mitano (Sector Environment Action Plan, 2021 – 2026). Hadi sasa, maandalizi ya taratibu za manunuzi ya kuwapata Washauri Elekezi kwa ajili ya miradi hii yanaendelea.

MIRADI YA UJENZI WA MIUNDOMBINU YA VIWANJA VYA NDEGE

119. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, Wizara ilipanga kuendelea na ujenzi wa viwanja vipya vya Ndege vya Geita, Simiyu na Msalato. Aidha, Wizara ilipanga kufanya ukarabati, upanuzi na uboreshaji wa jumla ya viwanja vya Ndege **23** nchini ambavyo ni pamoja na Viwanja vya Ndege vya Kigoma, Mpanda, Tabora, Songwe, Mwanza, Arusha, Mtwara, Sumbawanga, Shinyanga, Iringa, Musoma, Songea, Dodoma, Tanga, Lake Manyara, Lindi, Moshi, Bukoba, Julius Nyerere International (JNIA) na Viwanja vingine vya Ndege vya Mikoa.

120. *Mheshimiwa Spika*, uboreshaji na ukarabati wa **Viwanja vya Ndege vya Sumbawanga, Shinyanga, Tabora na Kigoma** vinatekelezwa kwa ufadhili wa Benki

ya Uwekezaji ya Ulaya (European Investment Bank - EIB). Hadi kufikia Aprili, 2022, Mfadhili (EIB) tayari ametoa fedha kwa ajili ya kuanza utekelezaji wa mradi kwa viwanja vya Sumbawanga, Shinyanga na Tabora. Kwa upande wa Kiwanja cha Ndege cha Kigoma, mradi upo katika hatua ya manunuzi ya kupata Mkandarasi wa ujenzi.

121. **Mheshimiwa Spika**, katika **Kiwanja cha Ndege cha Songwe** kazi za ukarabati wa barabara ya kutua na kuruka ndege pamoja na eneo la usalama (Runway End Safety Area-RESA) zimekamilika na kazi za usimikaji wa taa za kuongozea ndege (Airfield Ground Lighting - AGL) zimefikia asilimia 90. Aidha, Mkandarasi kwa ajili ya kazi ya kumaliza jengo la abiria anaendelea na utekelezaji umefikia asilimia 17 ya kazi alizoingia mkataba na hivyo kufanya jumla ya asilimia 81 ya utekelezaji wa jengo la abiria.

122. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu **Kiwanja cha Ndege cha Mwanza**, Serikali imekamilisha usanifu wa Jengo la Abiria litakalokuwa na uwezo wa kuhudumia takriban abiria milioni mbili kwa mwaka. Aidha, mazungumzo na Washirika wa Maendeleo yanaendelea kwa ajili ya kupata fedha za kugharamia ujenzi wa jengo hilo pamoja na miundombinu yake.

123. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya upanuzi na ukarabati wa **Kiwanja cha Ndege cha Mtwara** inaendelea na utekelezaji umefikia asilimia 89.

124. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu mradi wa ujenzi wa **Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato**, ulipaji wa fidia kwa ajili ya wananchi watakaoathiriwa na utekelezaji wa mradi huu umefikia asilimia 98. Aidha, Mkataba wa Awamu ya Kwanza (Package 1) kwa ajili ya ujenzi wa barabara ya kutua na kuruka ndege, maegesho ya ndege, mitambo na taa za kuongozea ndege pamoja na barabara za maungio umesainiwa na Mkandarasi yupo katika maandalizi ya kuanza ujenzi.

Vilevile, Serikali ipo katika hatua za mwisho za kusaini Mkataba wa Awamu ya Pili (Package II) kwa ajili ya ujenzi wa Jengo la Abiria, Jengo la kuongozea ndege, Kituo cha Zimamoto, Kituo cha Hali ya Hewa na Vituo vidogo nane (8) vya kufua umeme kwa ufadhili wa Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB).

125. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **kiwanja cha Ndege cha Musoma**, kazi ya upanuzi na ukarabati wa barabara ya kutua na kuruka ndege, maegesho ya ndege, barabara ya kiungio na uzio wa usalama inaendelea na utekelezaji umefikia asilimia 10. Aidha, kazi ya upanuzi na ukarabati wa kiwanja cha **Ndege cha Songea** inaendelea na utekelezaji umefikia asilimia 95 katika kazi za 'airside pavement'. Kwa ujumla, utekelezaji wa mradi wote umefikia asilimia 75. Vilevile, katika **Kiwanja cha Ndege cha Moshi**, Serikali inaendelea na ukamilishaji wa taratibu za manunuzi kwa ajili ya kumpata Mkandarasi. Aidha, Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya uboreshaji wa **Viwanja vya ndege vya Lindi, Bukoba, Mpanda na Arusha**.

126. *Mheshimiwa Spika*, katika **kiwanja cha Ndege cha Iringa**, ukarabati na upanuzi wa barabara ya kutua na kuruka ndege, maegesho ya ndege, mitambo na taa za kuongozea ndege, barabara ya kiungio na uzio wa usalama (Awamu ya Kwanza) umefikia asilimia 45. Kwa upande wa **Kiwanja cha Ndege cha Geita**, hadi kufikia Aprili, 2022, Awamu ya Kwanza ya mradi huu inayohusisha ujenzi wa barabara ya kutua na kuruka ndege, maegesho ya ndege na barabara ya kiungio imekamilika na mradi upo kwenye muda wa matazamia (Defect Liability Period - DLP). Aidha, Serikali inaendelea na usanifu wa kina wa Jengo la Abiria na Jengo la kuongozea ndege.

127. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa ukarabati na upanuzi wa **Viwanja vya ndege vya Tanga, Lake Manyara na Iringa (Awamu ya II)** utatekelezwa chini ya ufadhili wa Benki ya Dunia. Kwa sasa Serikali inaendelea na majadiliano kwa

ajili ya ufadhili wa miradi hii. Kwa upande wa kiwanja cha Ndege cha Tanga, hadi Aprili, 2022 Serikali imekamilisha uthamini wa mali zilizopo kwenye eneo la mradi na kwa sasa jitihada za kutafuta fedha za kulipa fidia kwa wananchi hao zinaendelea. Aidha, kuhusu Kiwanja cha Ndege cha Lake Manyara ulipaji wa fidia kwa wananchi wote watakaopisha ujenzi umekamilika.

UTENDAJI WA TAASISI ZILIZO CHINI YA SEKTA YA UJENZI

Bodi ya Mfuko wa Barabara

128. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, Bodi ilipanga kukusanya jumla ya **Shilingi 908,355,896,000**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 635,849,127,200** ni kwa ajili ya kugharamia kazi za barabara za Kitaifa (Barabara Kuu na Barabara za Mikoa) ambazo husimamiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi. Aidha, kiasi cha **Shilingi 272,506,768,800** zilitengwa kwa ajili ya kugharamia kazi za barabara za Wilaya ambazo husimamiwa na Ofisi ya Rais – TAMISEMI. Kati ya fedha hizo, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) ilitengewa **Shilingi 63,038,082,471**; TANROADS **Shilingi 567,342,742,235**; Ofisi ya Rais – TAMISEMI **Shilingi 27,016,321,059** na TARURA **Shilingi 243,146,889,529**. Mgawanyo huo ni baada ya kutoa **Shilingi 7,811,860,706.00** kwa ajili ya kugharamia shughuli za uendeshaji wa Mfuko kwa mujibu wa sheria.

129. *Mheshimiwa Spika*, hadi Aprili, 2022, Bodi imekusanya jumla ya **Shilingi 541,641,298,899.00** sawa na asilimia **85** ya bajeti ya mwaka. Makusanyo hayo ya Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 yaliongezeka kwa asilimia **6** ikilinganishwa na makusanyo ya kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2020/21. Ongezeko hili limechangiwa zaidi na kuongezeka kwa shughuli za kiuchumi na kijamii kutokana utekelezaji wa miradi mikubwa ya kimkakati pamoja na kupungua kwa maambukizi ya virusi vya Korona. Ongezeko hili halijumuishi ongezeko lilitokana na nyongeza ya Shilingi 100 kwa lita ya petroli na dizeli kwa kuwa makusanyo yake hayakuwekwa kwenye akaunti ya Mfuko wa Barabara bali

yalihamishiwa moja kwa moja TARURA kwa ajili ya kugharamia kazi za barabara za Wilaya.

130. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Bodi iliendelea kuchukua hatua mbalimbali ili kuimarisha uwezo wa Mfuko kugharamia kazi za barabara pamoja na usimamizi wa kazi hizo. Hatua hizo ni pamoja na kufanya utafiti wa uwezekano wa kukusanya mapato ya Mfuko kutoka kwenye tozo ya matumizi ya barabara kwa kuzingatia uzito na umbali kwa gari husika; tozo za barabara na madaraja na tozo kwenye matumizi ya gesi asilia inayotumika kuendeshea magari.

131. **Mheshimiwa Spika**, Bodi imeandaa na kuwasilisha Wizara ya Fedha na Mipango mapendekezo ya marekebisho ya Sheria ya Mfuko. Moja ya mapendekezo yaliyowasilishwa ni kutambua tozo za gesi na nishati nyingine zinazoweza kuendesha vyombo vya moto barabarani kama chanzo cha mapato ya Mfuko wa Barabara sambamba na dizeli na petroli.

132. **Mheshimiwa Spika**, Bodi pia imeandaa Mfumo wa kielektroniki wa kuwawezesha watumiaji wa barabara kutoa taarifa juu ya hali za barabara na kazi za barabara kwa kutumia simu janja. Utoaji wa elimu pamoja na utambulishaji wa mfumo unaendelea kwa wananchi kwenye mikusanyiko mbalimbali. Aidha, Bodi inaratibu ukusanyaji wa taarifa na takwimu mbalimbali zinazohusu matumizi ya teknolojia ya gharama nafuu kwa lengo la kuzitumia kuhamasisha matumizi ya teknolojia hizo kwenye kazi za matengenezo ya barabara.

Wakala wa Majengo Tanzania

133. **Mheshimiwa Spika**, katika fedha 2021/22 Wakala wa Majengo Tanzania ulipanga kuendelea na ujenzi wa nyumba za viongozi, watumishi wa umma, ukarabati wa nyumba za Serikali, Ujenzi wa nyumba za Waheshimiwa Majaji katika mikoa mbalimbali na ujenzi wa nyumba za makazi Ikulu Dodoma.

134. **Mheshimiwa Spika**, hadi Aprili, 2022 hatua iliyofikiwa katika **Miradi inayotekelezwa kwa Kutumia Vyanzo vya Ndani vya Wakala** ni umaliziaji wa miradi mitatu ya ujenzi katika mikoa ya Dar es Salaam ambao umekamilika, Arusha ambao umefikia asilimia 85 na Pwani umefikia asilimia 20.

135. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu utekelezaji wa **Miradi Inayotekelezwa kwa Kutumia Fedha za Ruzuku**, hadi Aprili, 2022 ujenzi wa nyumba 20 za Viongozi Jijini Dodoma umefikia asilimia 90; ujenzi wa nyumba tano (5) za majaji Tanzania Bara katika mikoa ya Kilimanjaro, Dar es salaam, Mtwara, Shinyanga na Tabora upo hatua mbalimbali za utekelezaji na mradi wa nyumba za Makazi Magomeni Kota upo katika ujenzi wa sakafu ya kwanza.

136. **Mheshimiwa Spika**, Kazi nyingine ni mradi wa ukarabati wa nyumba 40 za Viongozi Jijini Dodoma umefikia asilimia 48.7; ukarabati wa nyumba 30 za viongozi mikoani na matengenezo kinga katika eneo la Magomeni Kota umefikia asilimia 96.3. Ukarabati wa nyumba 66 zilizokuwa za CDA na kuhamishiwa TBA umefikia asilimia 70. Vilevile, ukarabati wa nyumba zilizokuwa zinamilikiwa na TAMISEMI/NHC katika mikoa 20 zilizohamishiwa TBA upo hatua za mwanzo za utekelezaji. Aidha, ununuzi wa samani kwa nyumba za Ikulu Ndogo upo hatua za manunuzi. Ukarabati wa karakana sita (6) za TBA mikoa ya Arusha, Mwanza, Dodoma, Tabora, DSM na Mbeya unaendelea na ukarabati wa karakana ya Dodoma umekamilika.

137. **Mheshimiwa Spika**, Wakala wa Majengo umeendelea kutekeleza **Miradi ya Washitiri** inayohusisha Ubunifu na Ujenzi; Ujenzi na Ukarabati pamoja na Ushauri na Usimamizi (Project Management). Hadi Aprili, 2022, Wakala umetekeleza jumla ya miradi 17 ya Ubunifu na Ujenzi. Miradi hiyo ni ujenzi wa jengo la Ofisi ya makao makuu ya TANROADS - Dodoma upo asilimia 40; ujenzi wa jengo la ofisi ya Tume ya Maadili - Dodoma upo asilimia

47; ujenzi wa ofisi ya TANESCO Wilaya ya Chato umefikia asilimia 90; ujenzi wa Ofisi ya TANESCO Mkoa wa Geita umefikia asilimia 93; ujenzi wa Hospitali ya Rufaa-Geita umefikia asilimia 94; ujenzi wa wodi, kazi za nje na jengo la mionzi (radiology) awamu ya pili katika hospitali ya rufaa Wilaya ya Chato umefikia asilimia 85 kwa upande wa jengo la mionzi na kwa upande wa wodi ujenzi umefikia asilimia 30; ujenzi wa wodi ya wazazi na watoto katika hospitali ya Sekou Toure - Mwanza umefikia asilimia 91 na ujenzi wa jengo la utawala ofisi ya Wilaya Butiama - Mara umefikia asilimia 70.

138. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, hadi Aprili, 2022 Wakala umetekeleza jumla ya miradi 17 ya ujenzi na ukarabati ambapo utekelezaji wa baadhi ya miradi hiyo ni: ujenzi wa jengo la ofisi la TANESCO makao makuu Dodoma (asilimia 95); ujenzi wa jengo la Upasuaji, hospitali ya rufaa ya Mbeya awamu ya pili (asilimia 75); ukarabati wa majengo ya Chuo cha Ufundi cha Wilaya ya Karagwe (KDVTC) (asilimia 80); ujenzi wa jengo la ofisi ya Mkuu wa Mkoa wa Mbeya (asilimia 55); usimikaji wa mtambo wa *Chiller* kwenye ofisi za Bunge (asilimia 55); ujenzi wa jengo la ofisi ya Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri ya Wilaya ya Loliondo Arusha (asilimia 30) na ujenzi wa jengo la ofisi ya Halmashauri ya Wilaya ya Songwe awamu ya III (asilimia 83).

139. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu miradi ya Ushauri, Wakala umetekeleza jumla ya miradi 52. Utekelezaji wa baadhi ya miradi hiyo ni pamoja na: Kutoa huduma ya ushauri kwenye ujenzi wa ofisi ya Taasisi ya Kupambana na Kuzuia Rushwa (PCCB) eneo la NCC Dodoma ambao umefikia asilimia 17; Ujenzi wa jengo la utawala la Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri ya Wilaya ya Mpanda ambao umefikia asilimia 71; Ujenzi wa jengo la Mabweni chuo cha Mipango Dodoma ambao umefikia asilimia 95; Ujenzi wa jengo la utawala la Halmashauri ya mji wa Kondoa ambao umefikia asilimia 95; Ukarabati

wa jengo la Utawala la ofisi za Bunge awamu ya pili ambao umefikia asilimia 65; Ujenzi wa jengo la ofisi ya Mkuu wa Wilaya ya Mbogwe awamu ya pili ambao umefikia asilimia 53; ujenzi wa jengo la soko la mifugo Buzirayombo awamu ya kwanza ambao umefikia asilimia 82 na Ujenzi wa jengo la ofisi ya Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA) Dodoma umekamilika.

140. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Wakala umetekeleza miradi mbalimbali ya Usimamizi. Miradi hiyo ni pamoja na usimamizi wa ujenzi wa Vihenge (Silos) vya kuhifadhia nafaka pamoja na maghala kwa ajili ya Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) katika mikoa nane ya Dodoma, Katavi, Manyara, Njombe, Rukwa, Ruvuma, Shinyanga na Songwe ambao umefikia asilimia 52. Aidha, kazi nyingine ni usimamizi wa ujenzi wa majengo ya Kituo cha pamoja cha Forodha Mpakani cha Kasumulu (One Stop Border Post) awamu ya pili Kasumulu umefikia asilimia 80.

141. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, katika mwaka wa fedha 2021/22 Wakala umeendelea kutekeleza mradi wa Mji wa Serikali eneo la Mtumba Jijini Dodoma. Baadhi ya miradi inayoendelea kutekelezwa ni Ujenzi wa jengo la ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ambao umefikia asilimia 25. Aidha, Wakala unafanya usimamizi wa ujenzi wa majengo ya ofisi za Wizara ya Mifugo na Uvuvi (asilimia 17); Wizara ya Utamaduni, Sanaa na Michezo (asilimia 13); Wizara ya Uwekezaji, Viwanda na Biashara (asilimia 12); Wizara ya Mambo ya Ndani (asilimia 14); Wizara ya Nishati na Madini (asilimia 14); Wizara ya Sheria na Katiba (asilimia 14); Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali (asilimia 11); Mamlaka ya Serikali Mtandao (asilimia 11); Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari (asilimia 13); Wizara ya Kilimo (asilimia 11); TAMISEMI (asilimia 12); Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (asilimia 9); Wizara ya Afya (asilimia 9) na Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi (asilimia 16.5).

Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania

142. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2021/22, Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania (TEMESA) ulipanga kufanya matengenezo ya magari, pikipiki na mitambo ya Serikali; kusimika na kufanya matengenezo ya mifumo ya umeme, elektroniki, majokofu na viyoyozu kwenye majengo ya Serikali na kutoa ushauri wa Kihandisi kwa miradi ya usimikaji wa mifumo ya umeme, mitambo, elektroniki, viyoyozu na majokofu katika nyumba ya Serikali. Kazi nyingine ni kuendesha shughuli za usafiri wa Vivuko vya Serikali zinazohusisha ujenzi na ukarabati wa vivuko, maegesho na miundombinu ya vivuko (majengo na uzio).

143. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu mradi wa **maegesho ya vivuko**, kazi zilizopangwa ni kukamilisha upanuzi wa eneo la maegesho ya Kigamboni katika kivuko cha Magogoni - Kigamboni, maegesho ya Zumacheli katika kivuko cha Chato - Nkome, ujenzi na ukarabati wa maegesho ya Nyamisati - Mafia na ukarabati na ujenzi wa maegesho ya vituo vitano (5) vya vivuko (Kilambo-Namoto, Utete - Mkongo, Iramba - Majita, Nyakarilo - Kome na Kasharu - Buganguzi). Ujenzi wa miundombinu (jengo la abiria, ofisi na uzio) katika vituo kumi (10) vya vivuko (Bugorola, Ukara, Kome, Nyakarilo, Maisome, Kahunda, Nkome, Kisorya, Musoma na Kinesi). Kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa maegesho ya Kayenze - Kanyinya, Muleba - Ikuza na maegesho ya Ijinga - Kahangala (Magu) na Bwiro - Bukondo (Ukerewe).

144. **Mheshimiwa Spika**, hadi Aprili, 2022, upanuzi wa jengo la abiria katika maegesho ya Magogoni - Kigamboni upande wa Kigamboni Jijini Dar es Salaam umekamilika ikiwa pamoja na kukamilisha usimikaji wa mfumo wa kielektroniki wa kukatia tiketi (N-Cards System). Mradi wa maegesho ya Zumacheli katika kivuko cha Chato - Nkome uko katika hatua ya maandalizi ya kuanza ujenzi. Aidha, ujenzi wa maegesho ya Nyamisati - Mafia upande wa Nyamisati umekamilika na upande wa Mafia ujenzi

unaendelea. Vilevile, ukarabati wa maegesho unaendelea katika vituo viwili (2) vya vivuko vya Iramba – Majita na Nyakarilo – Kome na vituo vitatu vilivyobaki vipo katika hatua ya upembuzi yakinifu. Vilevile, ujenzi wa miundombinu (jengo la abiria, ofisi na uzio) ya vituo viwili (2) unaendelea katika kituo cha Musoma - Kinesi upande wa Musoma (Mwigobelo) na Chato. Vituo vingine nane (8) vipo katika hatua ya manunuzi ya kumpata Mkandarasi wa ujenzi.

145. Mheshimiwa Spika kuhusu **Ukarabati wa Vivuko** Wakala ulipanga kukamilisha ukarabati wa vivuko MV Musoma, MV Mara, MV Ujenzi, MV Kome II, MV Misungwi, MV Mafanikio, MV Kyanyabasa, Old MV Ruvuvu, MV Ruhuhu, MV Tegemeo na MV Tanga. Kazi nyingine ni ukarabati wa kivuko MV Nyerere na ukarabati wa kivuko MV Kilombero II na kukihamishia eneo la Mlimba – Malinyi.

146. Mheshimiwa Spika, hadi Aprili, 2022 ukarabati wa kivuko MV Mafanikio na MV Tegemeo umekamilika. Aidha, ukarabati unaendelea katika vivuko MV Musoma na umefikia asilimia 73, Old MV Ruvuvu (asilimia 60) na MV Nyerere (asilimia 40). Mikataba ya ukarabati wa MV Mara, MV Ujenzi, MV Ruhuhu, MV Misungwi, MV Kome II na MV Kilombero II imesainiwa na Makandarasi wapo katika maandalizi ya kuanza ukarabati. Vilevile, miradi ya ukarabati wa vivuko MV Kyanyabasa na MV Tanga ipo katika hatua mbalimbali za manunuzi ya Makandarasi.

147. Mheshimiwa Spika, kuhusu mradi wa **Ujenzi wa Vivuko Vipya na Mifumo**, Wakala ulipanga kujenga vivuko vipya vya Kisorya – Rugezi, Ijinga – Kahangala, Bwiro – Bukondo, Nyakarilo – Kome, kivuko cha pili cha Nyamisati – Mafia na ununuzi wa vifaa vya karakana za TEMESA kwa ajili ya kuboresha huduma ya matengenezo ya magari, pikipiki na mitambo ya Serikali.

148. Mheshimiwa Spika, hadi Aprili, 2022 mradi wa ujenzi wa kivuko kipya cha Kisorya – Rugezi uko hatua za awali

za utekelezaji (mobilization). Vilevile, taratibu za manunuzi kwa ajili ya ujenzi wa vivuko vya Ijinga – Kahangala, Bwiro – Bukondo, Nyakarilo – Kome na kivuko cha pili cha Nyamisati – Mafia zinaendelea. Aidha, Wakala upo katika hatua za manunuzi ya vifaa vya karakana za TEMESA kwa ajili ya kuboresha huduma ya matengenezo ya magari, pikipiki na mitambo ya Serikali pamoja na mradi wa kusanifu na kusimika Mfumo wa Kielektroniki wa Kusimamia Uendeshaji wa Huduma za Vivuko (Electronic Ferries Management Information System - EFMIS).

149. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa mradi wa **Ujenzi na Ukarabati wa Karakana**, Wakala ulipanga kufanya ukarabati wa Karakana 11 zilizopo Mwanza, Arusha, Mtwara, Mbeya, M.T Depot - Dar es Salaam, Tabora, Kigoma, Mara, Ruvuma, Pwani na Vingunguti; ujenzi wa Karakana mpya ya Kisasa Jijini Dodoma; ununuzi wa karakana zinazotembea sita (6); uanzishaji wa karakana za Wilaya katika wilaya ya Same, Simanjiro, Masasi, Ukerewe, Chato na Kyela; ujenzi wa Karakana tano (5) za TEMESA katika mikoa mipya ya Songwe, Simiyu, Geita, Njombe na Katavi. Kazi nyingine ilikuwa ni ununuzi wa Mfumo wa Taarifa za Matengenezo ya Magari ya Serikali.

150. **Mheshimiwa Spika**, hadi Aprili, 2022 ukarabati wa karakana za TEMESA mikoa ya Mbeya, M.T Depot – Dar es Salaam, Pwani na Vingunguti umekamilika. Aidha, ujenzi wa jengo la Ofisi ya makao makuu ya Wakala umefikia asilimia 95 na ujenzi wa Karakana mpya ya Kisasa Jijini Dodoma unaendelea. Kuhusu mradi wa ukarabati wa karakana za Wilaya, ukarabati wa karakana ya wilaya ya Same umekamilika. Aidha, karakana nyingine zilizosalia zipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji ikiwemo manunuzi ya maeneo pamoja na kulipia vibali vya ujenzi. Hatua za ununuzi wa karakana zinazotembea sita (6) zinaendelea.

Vilevile, ujenzi wa Karakana katika mkoa mpya wa Simiyu Awamu ya I umekamilika. Mipango ya ujenzi wa karakana katika mikoa mingine mipya ya Songwe,

Geita, Njombe na Katavi ipo katika hatua mbalimbali. Aidha, ununuzi wa Mfumo wa Taarifa za Matengenezo ya Magari ya Serikali unaendelea.

151. Mheshimiwa Spika, Wakala pia ulipanga kutekeleza *Miradi ya Washitiri na Ushauri* iliyohusisha kufanya matengenezo ya magari **51,824**, kusimika mifumo ya umeme **323**, elektroniki **28**, Viyoyozi na Majokofu **1,607**. Aidha, Wakala ulipanga kutoa ushauri wa kihandisi kwa miradi ya usimikaji wa mifumo ya umeme, mitambo na elektroniki **118** pamoja na kusimamia mifumo **64** ya umeme, mitambo na elektroniki.

152. Mheshimiwa Spika, hadi Aprili, 2022 Wakala umefanya matengenezo ya magari **22,406**, umesimika mifumo ya umeme **90**, elektroniki **10**, Viyoyozi na Majokofu **19**. Aidha, Wakala umesimamia miradi ya usanifu ya umeme, mitambo na elektroniki **38**.

Bodi ya Usajili wa Wahandisi

153. Mheshimiwa Spika, majukumu ya Bodi hii ni kuratibu na kusimamia mienendo na shughuli za kihandisi zinazofanywa na Wahandisi pamoja na Kampuni za Ushauri wa kihandisi. Lengo ni kulinda maslahi ya taifa na watumiaji wa huduma hizo. Katika mwaka wa fedha 2021/22, Bodi ilipanga kusajili Wahandisi **3,056**, Mafundi Sanifu **400** na Kampuni za Ushauri wa Kihandisi **15**.

154. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Aprili, 2022 Bodi imesajili Wahandisi **1,716**, Mafundi Sanifu **160** na Kampuni za Ushauri wa Kihandisi **07** na kufikisha jumla ya Wahandisi waliosajiliwa katika ngazi mbalimbali kuwa **32,982** na Kampuni za Ushauri wa Kihandisi kuwa **389**. Kati ya jumla ya Wahandisi waliosajiliwa, **30,211** ni wa ndani na **2,771** ni wageni. Kampuni za Ushauri wa Kihandisi za ndani ni **267** na za kigeni ni **122**. Katika kipindi hicho, Bodi ilifuta usajili kwa Wahandisi Watalaam **101**, Wahandisi Washauri **10** na Kampuni za Ushauri wa Kihandisi **11** kwa kukiuka Sheria ya Usajili wa Wahandisi.

Aidha, katika kipindi hicho, jumla ya miradi **187** ilikaguliwa. Vilevile, Bodi imesajili miradi **502** kati ya miradi **600** iliyojipangia mwaka huu pamoja na viwanda na Majengo **59** kati ya **130** iliyojipangia.

155. Mheshimiwa Spika, Bodi pia iliandaa warsha **3**, moja ikiwa kwa Wahandisi Wataalam wanaosimamia mafunzo kwa vitendo kwa wahandisi wahitimu, Wahandisi vijana wanaochipukia kwa Mafundi Sanifu. Vilevile, Bodi iliendelea kuwaapisha Wahandisi Wataalam Kiapo cha Utii kwa Taaluma (Professional Oath) ambapo jumla ya wahandisi **4,940** hadi sasa wamekwishaapishwa. Aidha, Bodi iliendelea kusimamia utekelezaji wa Mpango wa Mafunzo kwa Vitendo kwa Wahandisi Wahitimu **3,172**. Jumla ya wahandisi wahitimu **10,097** wameshapitia Mpango huu tangu uanzishwe mwaka 2003.

156. Mheshimiwa Spika, Bodi pia iliandaa na kuadhimisha Siku ya Wahandisi ya mwaka 2021 (Annual Engineers' Day 2021) ambayo ilihudhuriwa na wahandisi zaidi ya **3,468**. Mada iliyojadiliwa katika siku ya hiyo ilikuwa ni "Athari za Mapinduzi ya nne ya Viwanda kwenye miundombinu na viwanda kuchochea uchumi wa kati endelevu" (The Impact of 4th Industrial Revolution on Infrastructure and Industry for sustainability of middle income economy).

Bodi ya Usajili wa Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi

157. Mheshimiwa Spika, Bodi hii ina jukumu la kusajili, kusimamia na kuratibu mwenendo wa Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi pamoja na Kampuni zao za ushauri. Aidha, Bodi ina jukumu la kukagua sehemu zinakofanyika shughuli za ujenzi ili kuhakikisha ubunifu na usimamizi wa ujenzi unafanywa na wataalam waliosajiliwa. Katika mwaka wa fedha 2021/22, Bodi ilipanga kusajili Wataalam **150**, katika fani za Wabunifu Majengo, Wakadiriaji Majenzi, Wabunifu wa Ndani wa Majengo, Wabunifu wa Nje wa Majengo, Wasanifu

Teknolojia ya majengo, Watathmini Majengo, Wasimamizi Ujenzi na Wasimamizi Miradi. Aidha, Bodi ilipanga kusajili Kampuni **20** za fani hizo.

158. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Aprili, 2022 Wataalamu **57** wamesajiliwa na Bodi, ikiwa ni asilimia **38** ya lengo na kampuni **13** zimesajiliwa ikiwa ni asilimia **65** ya lengo. Aidha, wahitimu **178** wamepatiwa mafunzo ikiwa ni asilimia **99** ya lengo na miradi ya ujenzi **705** ilikuwa imesajiliwa ambayo ni asilimia **71** ya lengo. Vilevile, miradi ya ujenzi **1655** ilikaguliwa ikiwa ni asilimia **64** ya lengo. Katika miradi ambayo ilikutwa na kasoro, wataalam au waendelezaji wake walichukuliwa hatua kwa mujibu wa Sheria ikiwemo kutozwa faini au kufunguliwa mashtaka mahakamani.

Bodi pia iliendesha mitihani ya kitaalamu kwa wahitimu **88** katika fani za Ubunifu Majengo na Ukadiriaji Majenzi, kufanya mikutano mitano (**5**) na wanafunzi wa shule za msingi na sekondari pamoja na kuendesha mashindano ya insha.

Bodi ya Usajili wa Makandarasi

159. Mheshimiwa Spika, majukumu ya Bodi hii ni kusajili na kuratibu shughuli za ukandarasi nchini na kuendeleza Makandarasi kwa maslahi ya watumiaji wa huduma hizo. Katika mwaka wa fedha 2021/22, Bodi ilipanga kusajili Makandarasi **9,400** na kukagua jumla ya miradi ya ujenzi 3,100. Vilevile, Bodi ilipanga kuendesha kozi sita (**6**) za mafunzo katika mikoa ya Morogoro, Mwanza, Mbeya, Dar es Salaam, Singida na Kilimanjaro.

160. Mheshimiwa Spika, hadi Aprili, 2022, Bodi ilisajili Makandarasi wapya **638** hivyo kufanya jumla ya Makandarasi waliosajiliwa kufikia **12,740**. Aidha, jumla ya miradi **2,268** ilikaguliwa sawa na asilimia **73** ya malengo. Miradi **545** sawa na asilimia **24** ilipatikana na mapungufu mbalimbali yakiwemo kutozingatia usalama kazini, kutosajili miradi na kufanya kazi za thamani inayozidi

kiwango kinachoruhusiwa kwa daraja husika. Makandarasi waliokutwa na mapungufu hayo walichukuliwa hatua mbalimbali kwa mujibu wa sheria ikiwemo kutozwa faini, kupewa onyo, kusimamishwa kufanya biashara ya ukandarasi na kufutiwa usajili.

161. *Mheshimiwa Spika*, Bodi pia iliendesha kozi za mafunzo kupitia Mpango Maalum wa Mafunzo Endelevu kwa Makandarasi (Sustainable Structured Training Programme – SSTP) katika mikoa ya Mwanza, Dodoma, Iringa na Dar es Salaam. Jumla ya Makandarasi **364** walishiriki katika mafunzo hayo. Bodi pia iliendelea kuendesha Mfuko wa Kusaidia Makandarasi (Contractors Assistance Fund - CAF) unaotoa dhamana za zabuni na malipo ya awali kwa Makandarasi wa ndani ili kuwezesha ushiriki wa Makandarasi hao katika zabuni na utekelezaji wa miradi mbalimbali. Hadi Aprili, 2022, Mtaji wa mfuko huu ni **Shilingi bilioni 3.9**. Aidha, idadi ya wanachama wa Mfuko iliongezeka kutoka **1,167** mwaka wa fedha 2020/21 hadi kufikia **1,277** mwaka 2021/22.

Baraza la Taifa la Ujenzi

162. *Mheshimiwa Spika*, majukumu ya Baraza la Taifa la Ujenzi ni kushughulikia maendeleo ya Sekta ya Ujenzi yanayojumuisha kutoa ushauri wa kiufundi kwa Serikali na wadau wengine wa Sekta ya Ujenzi, uratibu wa shughuli za utafiti na mafunzo ya kisekta kwa ujumla. Jukumu lingine ni ukusanyaji na uwekaji wa taarifa za ujenzi, tathmini ya utendaji kazi wa Sekta ya Ujenzi, uanzishwaji wa mfuko wa mafunzo, uhamasishaji wa ubora wa kazi, ikiwa ni pamoja na ukaguzi wa kiufundi (technical audit) na utatuzi wa migogoro ya ujenzi.

163. *Mheshimiwa Spika*, hadi kufikia Aprili, 2022, kazi zilizofanyika ni pamoja na kuendelea na mapitio ya Sheria iliyoanzisha Baraza na kuandaa Kanuni zake; kutoa ushauri wa kitaalam katika maeneo ya gharama na mabadiliko ya gharama za ujenzi kwa taasisi na Kampuni sita (6) na kuendelea kuratibu utatuzi

wa migogoro inayotokea kwenye miradi ya ujenzi kwa kutumia utaratibu wa "Adjudication" na "Arbitration" ambapo jumla ya mashauri 19 yamepokelewa na kuratibiwa.

Kazi nyingine ni kuendelea kufanya tafiti kuhusu ushiriki wa washauri wataalamu wa ndani (local consultants) katika kutekeleza miradi ya ujenzi ukilinganisha na ushiriki wa washauri wa kigeni (foreign consultants), kufanya marejeo na kuboresha Kanuni ya kukokotoa bei za Kandarasi za ujenzi na tathmini ya matumizi ya utaratibu wa *Force Account* katika kutekeleza miradi ya ujenzi. Tafiti zote ziko katika hatua ya ukusanyaji wa taarifa (data).

164. **Mheshimiwa Spika**, Baraza pia limefanya kaguzi za kiufundi (technical audit) kwenye miradi ya barabara na madaraja mkoani Rukwa. Jumla ya miradi 46 ikiwemo miradi 38 ya barabara na 8 ya madaraja yenye jumla ya thamani ya Shilingi bilioni 7.8 imekaguliwa. Vilevile, Baraza limeendelea kukusanya takwimu na taarifa mbalimbali za Sekta ya Ujenzi kwa mwaka 2021/22 ili kuwezesha wadau wa Sekta ya Ujenzi kufuatilia ukuaji wa Sekta. Aidha, Baraza liliendelea kukusanya bei za vifaa vya ujenzi na kuandaa viwango vya mabadiliko ya bei hizo kwa kila mwezi (monthly labour/materials price indices) kama mwongozo wa mabadiliko ya bei za miradi.

165. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine ni kushirikiana na Bodi ya Mfuko wa wa Barabara (RFB) katika kuandaa mwongozo wa bei na gharama za ujenzi na ukarabati wa barabara hapa nchini; kukusanya taarifa mbalimbali za Sekta ya Ujenzi ambazo zitatumika katika Kituo maalum cha kutoa taarifa za Sekta ya Ujenzi; kuratibu Mpango wa Kukuza Uwazi na Uwajibikaji (Construction Sector Transparency Initiatives – CoST) katika utekelezaji wa miradi ya ujenzi wa umma na kuendesha mafunzo katika eneo la usimamizi wa miradi ya ujenzi. Kozi mbili ziliendeshwa ambazo ni kozi ya usuluhishi wa migogoro katika mikataba

ya ujenzi na kozi ya Matumizi ya Mfumo wa Kielektroniki katika usimamizi wa miradi ya ujenzi.

Kituo cha Usambazaji wa Teknolojia Katika Sekta ya Ujenzi na Usafirishaji (Tanzania Transportation Technology Transfer Centre)

166. *Mheshimiwa Spika*, Kituo hiki kilianzishwa kwa lengo la kuimarisha/kuboresha Sekta ya Ujenzi na Usafirishaji kwa ujumla kwa kutumia mbinu ya ukusanyaji na usambazaji wa teknolojia kwa wadau.

167. *Mheshimiwa Spika*, katika kutekeleza majukumu hayo, hadi Aprili, 2022 Kituo kimeendelea kuratibu na kutekeleza kazi za uanzishwaji wa Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi ICoT na kufanikisha kuanza kwa udahili wa wanafunzi kwa mwaka wa masomo 2021/22 katika fani za *Civil, Electrical* na *Mechanical* kwa ngazi ya diploma (NTA Level 5). Hadi kufikia Aprili, 2022 mitaala kwa ngazi za *NTA Level 5* na 6 imekamilika na kupitishwa na Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi (NACTE). Aidha, Kituo kimeshiriki katika mafunzo mbalimbali ya ndani ya nchi kuhusu teknolojia, ubunifu na mikakati mbalimbali kuboresha miundombinu yetu katika Sekta ya Ujenzi na Usafirishaji.

168. *Mheshimiwa Spika*, kwa sasa Kituo kinaendelea na maandalizi ya mwisho ya kuchapisha nakala 300 za Jarida Na. 5 lenye mada mbalimbali zinazohusu teknolojia, usalama barabarani, taarifa za miradi mbalimbali ya kimkakati na agenda mbalimbali za Serikali ya Awamu ya Sita katika kuimarisha miundombinu ya usafirishaji. Aidha, Kituo kimeendelea kuimarisha huduma za Maktaba Mtandao kupitia ICoT ili kuendelea kutoa huduma kuhusu Sekta ya Ujenzi na Usafirishaji kwa lengo la kuboresha mifumo na upashanaji habari za teknolojia.

C.2 SEKTA YA UCHUKUZI

169. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, Sekta ya Uchukuzi iliidhinishiwa jumla ya **Shilingi**

2,120,049,821,000.00 kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 91,743,411,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ya Wizara na Taasisi zake na **Shilingi 2,028,306,410,000.00** ni kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.

Bajeti ya Matumizi ya Kawaida

170. *Mheshimiwa Spika*, kati ya **Shilingi 91,743,411,000.00** zilizoidhinisha kwa ajili ya matumizi ya Kawaida, **Shilingi 64,672,467,000.00** ni fedha za Mishahara na **Shilingi 27,070,944,000.00** ni fedha za Matumizi Mengineyo kwa Wizara na Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Uchukuzi. Hadi kufikia Aprili, 2022 jumla ya **Shilingi 71,098,606,554.69** sawa na **asilimia 77** zilikuwa zimetolewa ambapo **Shilingi 50,345,322,476.00** zilikuwa kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara na Taasisi na **Shilingi 20,753,284,078.69** zilikuwa kwa ajili ya Matumizi Mengineyo.

Bajeti ya Maendeleo

171. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, Sekta ya Uchukuzi ilitengewa jumla ya **Shilingi 2,028,306,410,000.00** kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 1,828,306,410,000.00** ni fedha za ndani na **Shilingi 200,000,000,000.00** ni fedha za nje. Hadi kufikia Aprili, 2022 jumla ya **Shilingi 2,515,524,352,520.58** sawa na **asilimia 124** ya fedha zilizoidhinishwa zilikuwa zimetolewa na Hazina kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 2,398,724,922,636.18** ni fedha za ndani na **Shilingi 116,799,429,884.40** ni fedha za Nje.

172. *Mheshimiwa Spika*, baada ya kupokea fedha hizo, Wizara (Sekta ya Uchukuzi) iliendelea kutekeleza shughuli zake katika maeneo mbalimbali kama ifuatavyo:

HUDUMA ZA USAFIRI MIJINI NA VIJINI

Udhibiti wa Usafiri kwa Njia ya Barabara

173. *Mheshimiwa Spika*, Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (LATRA) imeendelea kusimamia na

kudhibiti usafiri katika sekta ndogo za reli na barabara. Aidha, LATRA imeendelea kuwasajili madereva na wahudumu wa magari ya biashara kwa lengo la kuwarasimisha ili kuboresha ufanisi katika sekta ya usafirishaji. Hadi kufikia Aprili, 2022 jumla ya madereva wa magari ya biashara 9,933 walikuwa wamesajiliwa. Vilevile, Serikali kupitia LATRA na eGA inaendelea kutengeneza mfumo utakaotumika kuthibitisha madereva wanaoendesha vyombo vya usafiri vinavyofanya biashara (commercial drivers certification). Lengo la kuthibitisha madereva ni kupata madereva wenye sifa za kuendesha vyombo vinavyodhibitiwa ili kuimarisha na kuboresha usalama na huduma za usafiri kwa njia ya barabara. Mfumo huo pia utatumika kuthibitisha madereva wa treni ili kuboresha usalama na huduma za usafiri wa reli hapa nchini na kupunguza ajali.

174. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini na Kituo cha Taifa cha Kuhifadhi Data Kimtandao (National Internet Data Centre - NIDC) imeendelea kuboresha mfumo wa tiketi za kielektroniki kwa mabasi ya abiria (Electronic Ticketing System). Aidha, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa kushirikiana na wadau wa sekta ya uchukuzi, imekamilisha taratibu muhimu kabla ya mfumo huo kuanza kutumika ikiwa ni pamoja na kuzipatia ufumbuzi changamoto zilizojitokeza wakati wa majaribio ya mfumo huo. Vilevile, baadhi ya taasisi za fedha zimeonesha utayari wa kutoa tiketi za kielektroniki kupitia wakala wa benki zao nchini na hivyo kupunguza hitaji la kuwa na kiwango cha fedha kwenye mashine za kukatia tiketi (float). Mfumo huu, utasaidia kudhibiti upotevu wa mapato ya wasafirishaji na hivyo kuwezesha kukua kwa uwekezaji kwenye sekta ya usafirishaji, kuwawezesha abiria kupata huduma ya tiketi wakiwa mahali popote, kupata taarifa sahihi za mapato ya wasafirishaji ambazo zitasaidia ukusanyaji kodi za serikali, kuwezesha urasimishaji wa ajira za madereva na watendaji wengine kwenye mabasi na hivyo kupunguza migogoro na kupanua wigo wa ulipaji kodi, kuwezesha

serikali kupata takwimu sahihi za huduma za usafirishaji abiria ambazo zitasaidia kuboresha mipango ya serikali na kupata taarifa sahihi za abiria wanaosafiri na hivyo kuimarisha masuala ya kiudhibiti.

175. Mheshimiwa Spika, LATRA imeendelea kufuatilia mwenendo wa mabasi ya masafa marefu na treni kwa kutumia mfumo maalum (Vehicle Tracking System - VTS) ili kuimarisha shughuli za udhibiti wakati wote na mahali popote vyombo hivi vilipo. Hadi Mwezi Aprili, 2022, jumla ya mabasi 6,956 na vichwa vya treni 18 vilikuwa vimeunganishwa kwenye mfumo huo. Aidha, kazi ya kuboresha mfumo na kuufunga kwenye mabasi yanayotoa huduma kwenye njia fupi inaendelea. Miongoni mwa faida za mfumo huu ni kama ifuatavyo:-

- i. Kuimarisha usalama barabarani na kwenye reli;
- ii. Kuboresha ubora wa huduma kwa wateja;
- iii. Kusaidia wasafirishaji kusimamia biashara ya uchukuzi kikamilifu; na
- iv. Kudhibiti matumizi ya mafuta kwenye vyombo husika na hivyo kupunguza gharama za uendeshaji. Kutokana na kudhibiti mwendokasi wa magari, gari linalotumia mfumo wa VTS linapunguza matumizi ya mafuta kati ya asilimia 20 hadi 30 kutokana na kuendeshwa kwa mwendo wa wastani.

176. Mheshimiwa Spika, Kifungu cha 5 (f) cha Sheria ya LATRA, 2019 kinaitaka Mamlaka kuthibitisha ubora wa magari yanayotoa huduma kibiashara na mitambo ya reli. Katika jitihada za kuongeza ufanisi wa usafiri ardhini, kupunguza gharama za uendeshaji kwa watoa huduma pamoja na kuongeza usalama na ubora wa huduma za usafiri wa ardhini, Serikali kupitia LATRA imekamilisha upembuzi yakinifu kuhusu njia bora ya kuanzisha na kuendesha vituo vya ukaguzi wa lazima kwa magari ya biashara (Mandatory Inspection for commercial vehicles) ambapo taarifa ya Mshauri Elekezi imekamilika. Aidha, LATRA inaendelea kufanya upembuzi yakinifu ili

kuunganisha mifumo ya LATRA na vituo vikuu vya mabasi vya Dodoma na Magufuli - Mbezi, Dar es Salaam ili kusaidia wasafiri na wadau mbalimbali kupata taarifa sahihi za safari za mabasi katika vituo hivyo.

177. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/22, LATRA kwa kushirikiana na eGA, imeanza taratibu za kutengeneza mfumo utakaotumika kwenye mita za kukokotoa gharama za magari ya usafiri wa kukodi (private hire transport services) kama teksi za kawaida na teksi mtandao. Magari hayo kwa mujibu wa Kanuni yanatakiwa kuwa na mita za nauli (fare meters) ili kukokotoa gharama halisi ambayo mteja anatakiwa kulipa mwisho wa safari. Mfumo huu utakapokamilika utasaidia kupunguza malalamiko, kuboresha usafiri wa kukodi, kuongeza tija kwa wamiliki na wasafiri pamoja na kuimarisha udhibiti wa huduma hiyo.

Udhibiti wa Usafiri kwa Njia ya Reli

178. **Mheshimiwa Spika**, Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, LATRA ilifanya ukaguzi wa njia na mitambo ya reli kwa Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) kutoka Dar es Salaam hadi Tunduma; ukaguzi kwenye miundombinu na vitendea kazi vinavyotumika katika njia ya reli ya Kati na reli ya kwenda Moshi hadi Arusha; na kufanya uchunguzi wa vyanzo vya ajali za treni. Ukaguzi huo umewezesha kutoa taarifa iliyowasilishwa TRC na TAZARA ili kuboresha miundombinu na kufanya matengenezo ya mitambo inayotumika kwenye usafiri wa reli. Vilevile, LATRA imefanya kaguzi mbalimbali katika ujenzi unaoendelea wa Reli ya Kisasa (Standard Gauge Railway - SGR) ili kujiridhisha na ubora wake, viwango vya kazi na usalama. Changamoto za kiusalama zilizobainika wakati wa kaguzi hizo ziliwasilishwa TRC kwa ajili ya kuzifanyia kazi wakati ujenzi wa reli unaendelea.

179. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia LATRA ilifanya ukaguzi wa mabehewa na vichwa vya treni vilivyonunuliwa kutoka nchi ya Malaysia ili kuhakikisha

kuwa vichwa hivyo vinakidhi viwango vya ubora kwa matumizi na kuboresha huduma za usafiri wa reli zinazotolewa na TRC. Serikali ilifanyia majaribio vichwa vyote vitatu (3) kwa ajili ya reli ya zamani (Meter Gauge Rail) na vilikidhi vigezo vyote vya kiusalama na hivyo kuruhusiwa kwa ajili ya matumizi ya kusafirisha abiria pamoja na mizigo.

Huduma za Usafiri wa Treni Mijini

180. Mheshimiwa Spika, Shirika la Reli Tanzania (TRC) linaendelea kutoa huduma kwa wananchi ikiwa ni pamoja na kusafirisha abiria na mizigo. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, abiria katika Jiji la Dar es Salaam waliohudumiwa kati ya Stesheni ya Kamata - Ubungo - Pugu ni 2,570,740 ikilinganishwa na abiria 2,307,394 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 11.4. Ongezeko hilo limetokana na uboreshaji wa huduma. Aidha, TAZARA imeendelea kutoa huduma za usafiri wa abiria Jijini Dar es Salaam kati ya Stesheni za Dar es Salaam na Mwakanga. Katika kipindi cha Julai hadi Aprili, 2022, abiria waliohudumiwa kati ya Stesheni hizi mbili ni 1,529,787 ikilinganishwa na abiria 1,619,846 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na upungufu wa asilimia 9.4. Sababu za kushuka kwa idadi ya abiria ni kutokana na upungufu wa Mabehewa ya abiria. Pamoja na changamoto za usafiri wa reli katika Jiji la Dar es Salaam, njia hii ya usafiri imechangia kwa kiasi kikubwa katika kupunguza adha ya usafiri kwa maeneo yanayopitiwa na reli ya TRC na TAZARA katika Jiji la Dar es Salaam.

Shirika la Reli Tanzania (TRC)

181. Mheshimiwa Spika, Shirika la Reli Tanzania (TRC) limeendelea kusimamia, kuboresha na kuendeleza miundombinu na huduma za usafiri wa reli yenye jumla ya urefu wa Kilometa 2,706 kwa ajili ya kuhudumia nchi jirani za Burundi, Rwanda, Uganda na DRC kupitia Kigoma. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, TRC ilisafirisha tani 337,617 za mizigo ikilinganishwa na

tani 257,747 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 30.1. Sababu za ongezeko la mzigo ni ukabarati wa miundombinu ya reli ya MGR mabehewa 240 ya mizigo. Kwa upande wa abiria, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, abiria wa masafa marefu 345,246 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 391,612 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21. Upungufu huu umetokana na kupungua kwa safari za treni kutoka safari nne (4) kwa wiki hadi safari mbili (2) kwa wiki kwa Kigoma na Mwanza kulikosababishwa na kuharibika kwa mabehewa nane (8) kufuatia ajali ya treni ya abiria iliyotokea Wilaya ya Bahi, Dodoma tarehe 2 Januari, 2021.

182. **Mheshimiwa Spika**, katika Hotuba ya mwaka 2021/22, tuliahidi kuendelea na ujenzi wa awamu ya kwanza ya mradi wa Reli ya Kati kwa kiwango cha Standard Gauge kutoka Dar es Salaam hadi Mwanza (km 1,219), hususani kwenye vipande viwili vya awali, Dar es Salaam hadi Morogoro (km 300) na Morogoro hadi Makutupora (km 422). Ninapenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa Wizara imeendelea kusimamia ujenzi wa vipande hivyo vya reli na hadi kufikia Aprili, 2022 kipande cha Dar es Salaam hadi Morogoro kimefikia asilimia 96.54 na tayari majaribio ya kuingiza umeme wa kuendeshea treni kwenye mfumo (Power system energization) yamekwishaanza. Aidha, kwa kipande cha reli kutoka Morogoro hadi Makutupora (km 422), kazi ya ujenzi imekamilika kwa asilimia 85.02 na inatarajiwa kukamilika Februari, 2023.

183. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea na ujenzi wa reli ya SGR katika kipande cha reli cha Mwanza - Isaka (Lot. 5) chenye urefu wa kilomita 341 (kilomita 249 za njia kuu na kilomita 92 njia za kupishania treni) unaofanywa na Mkandarasi wa ubia wa kampuni za China Civil Engineering Construction Corporation (CCECC) na China Railway Construction Corporation Limited (CRCC) za nchini China. Jiwe la msingi la ujenzi

wa reli wa kipande hiki liliwekwa tarehe 14 Juni, 2021 na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan. Thamani ya Mkataba wa ujenzi huu ni Dola za Marekani bilioni 1.326 sawa na fedha za Kitanzania shilingi trilioni 3.062 ikijumuisha na kodi. Aidha, ujenzi wa kipande hicho hadi Aprili, 2022 umefikia asilimia 6.8 na kazi kubwa inayoendelea ni ya usanifu na ujenzi wa tuta.

184. Mheshimiwa Spika, kazi nyingine zinazoendelea katika kipande cha Mwanza – Isaka ni pamoja na utwaaji wa ardhi ambapo hadi Aprili, 2022 jumla ya Kilomita 134 kati ya 249 tayari zimekwishatwaliwa na kukabidhiwa kwa Mkandarasi kwa ajili ya ujenzi; usanifu wa awali wa njia ya reli umekamilika kwa asilimia 100; usanifu wa kina umefikia asilimia 93; utafiti wa udongo na mifumo ya maji (Geotechnical and hydrological study) umefikia asilimia 65.82; ufungaji wa mitambo ya kokoto, zege, kiwanda cha mataruma; ujenzi wa kambi ya Fela umefikia asilimia 93.4, Bukwimba asilimia 93.33, Seke asilimia 100, Malampaka asilimia 98.94 na Luhumbo asilimia 66.29. Sambamba na hilo, ujenzi wa tuta umeshaanza na umefikia asilimia 13.7.

185. Mheshimiwa Spika, kuhusu kipande cha Makutupora hadi Tabora chenye urefu wa km 368 (km 294 njia kuu na km 74 njia za kupishania), Mkataba wa Ujenzi wa kipande hicho ulisainiwa tarehe 28 Disemba, 2021 kati ya TRC na Mkandarasi ambaye ni Kampuni ya Yapi Merkezi kutoka Uturuki na maandalizi ya ujenzi yanaendelea. Kwa upande wa ujenzi wa kipande kilichobaki katika awamu ya kwanza cha Tabora - Isaka (km 165), Serikali ipo katika hatua za mwisho za ununuzi wa mkandarasi.

186. Mheshimiwa Spika, Serikali imeanza maandalizi ya ujenzi wa awamu ya pili ya reli ya Standard Gauge ambapo ujenzi wa kipande cha Tabora – Kigoma (km 411) upo katika hatua za manunuzi ya Mkandarasi. Aidha, Serikali ya Tanzania na Burundi zimesaini makubaliano ya

kuanza ujenzi na kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa njia ya reli ya Uvinza-Musongati-Gitega (km 282). Vilevile, Serikali ya Burundi na DRC tayari zilishatangaza zabuni ya kufanya upembuzi yakinifu kutoka Gitega mpaka Kindu- DRC ili reli hiyo iweze kutoka Bandari ya Dar es Salaam mpaka Kindu-DRC.

187. **Mheshimiwa Spika**, ili kuhakikisha utoaji wa huduma kwa wakati pindi ujenzi utakapokamilika, Serikali inaendelea na taratibu za ununuzi wa vichwa vya treni, mabehewa na mitambo itakayotumika kutoa huduma ya usafiri kwenye reli ya *Standard Gauge* kati ya Dar es Salaam na Morogoro. Napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kwamba, Serikali inatarajia kupokea mabehewa ya abiria 30 na vichwa vya treni ya njia kuu viwili (2) kwa awamu tatu kuanzia Septemba, 2022 hadi Machi, 2023.

188. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwaka 2021/22, miradi mingine ya reli iliyotekelezwa ni pamoja na:-

- i. Kukamilisha kazi ya ukarabati wa vitendea kazi ikiwemo vichwa vya sogeza saba (7);
- ii. Kusaini mkataba wa ununuzi wa vichwa vya treni vya umeme 17 na seti 10 za treni ya kisasa kwa ajili ya uendeshaji wa treni hiyo;
- iii. Kusaini mkataba wa ununuzi wa mabehewa ya abiria 59 yatakayotumika kutoa huduma katika reli ya *Standard Gauge*;
- iv. Kusaini Mkataba wa ununuzi wa mabehewa 1,430 yatakayotumika kutoa huduma kwenye reli ya kisasa;
- v. Ununuzi wa mabehewa ya abiria 30 na vichwa vya treni ya njia kuu viwili (2) kwa ajili ya kuanza kutoa huduma katika reli ya SGR kipande cha Dar es Salaam - Morogoro. Mabehewa 6 na vichwa 2 vitawasili Mei, 2022;
- vi. Ununuzi wa vichwa vya treni vitatu (3) na mabehewa ya mizigo 44 kwa ajili ya MGR ambayo yaliwasili mwezi Oktoba, 2021;

- vii. Kukamilisha kazi ya usanifu wa kina kwa kuinua kiwango cha njia ya Reli Kati ya Tabora - Kigoma na Kaliua – Mpanda; na
- viii. Kukamilisha kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa awali kwa ajili ya ujenzi wa reli ya Uvinza – Musongati – Gitega.

189. Mheshimiwa Spika, Shirika la Reli Tanzania linakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- i. Uchakavu wa miundombinu ya njia ya reli iliyopo katika vipande vya Isaka- Mwanza, Tabora - Kigoma, Kaliua - Mpanda na Ruvu junction-Mruazi, Tanga - Arusha; kutokana na miundombinu hii kujengwa muda mrefu;
- ii. Uvamizi, uharibifu na hujuma kwa miundombinu ya reli, hususan reli zenyewe, mataruma, vifungio, madaraja, viwanja na nyumba;
- iii. Mafuriko ya mara kwa mara kwenye eneo korofi la Kilosa – Gulwe – Igandu (km 120);
- iv. Uchache wa vitendea kazi (vichwa vya treni na mabehewa);
- v. Uchakavu wa karakana za kutengenezea vitendea kazi, vipuri mbalimbali na mashine zitumikazo katika karakana hizo.

Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)

190. Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) imeendelea kutekeleza jukumu lake la msingi la kutoa huduma za kusafirisha abiria na mizigo kwa njia ya reli kati ya Dar es Salaam, Tanzania na New Kapiri Mposhi, Zambia. Jukumu lingine ni kulinda na kuimarisha miundombinu ya reli yenye jumla ya urefu wa km 2,153 ikijumuisha njia za kupishania, pamoja na maeneo yote yaliyo ndani ya ukanda wa reli (Mita 50 pande zote kutoka katikati ya reli). Mamlaka hii

inamilikiwa na Serikali mbili za Tanzania na Zambia kwa hisa za asilimia 50 kwa 50.

191. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, Mamlaka ilisafirisha jumla ya tani 180,597 za mizigo ikilinganishwa na tani 173,490 zilizosafirishwa kwa kipindi kama hicho 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 4.0. Ongezeko hili limechangiwa na kukarabatiwa kwa Injini saba (7) zilizofungwa vipuri vipya (42 Traction Motors) pamoja na matengenezo ya njia ya reli hasa kwenye maeneo korofi ya reli. Aidha, katika kipindi hicho, Mamlaka ilisafirisha jumla ya abiria 2,025,210 ikilinganishwa na jumla ya abiria 2,153,009 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21. Abiria hawa wanajumuisha treni ya njia ndefu, treni ya Udzungwa na treni ya mjini. Idadi hiyo ni sawa na upungufu wa asilimia 5.9 uliosababishwa na kufungwa kwa njia kutokana na matengenezo ya daraja la Chambeshi, Zambia na pia mmomonyoko wa udongo uliotokea kilometa 211 upande wa Tanzania. Hata hivyo, utaratibu wa treni za abiria kutovuka mipaka kutokana na janga la UVIKO-19 unaendelea. Treni hizi kwa sasa zinafanya safari kati ya Dar es Salaam na Mbeya kwa upande wa Tanzania na kati ya Nakonde na New Kapiri Mposhi kwa upande wa Zambia.

192. **Mheshimiwa Spika**, kufuatia utaratibu wa kuruhusu waendeshaji binafsi ili kuongeza mapato, Mamlaka imeingia mkataba wa kutumia njia ya reli kwa kulipia tozo (Open Access Fee) na Kampuni ya Ms Callabash Freight Limited kutoka Zambia. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, Kampuni hii ilisafirisha jumla ya tani za mizigo 88,597 ikilinganishwa na tani za mizigo 222,904 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho katika mwaka 2020/21 kupitia bandari ya Dar es Salaam kwenda au kutoka nchi za Zambia na DR Congo. Usafirishaji wa mizigo wa Kampuni hii umeshuka kwa asilimia 60.3 kutokana na kufungwa kwa daraja la Chambeshi kule Zambia toka mwezi Octoba 2021 hadi sasa, na pia mmomonyoko wa udongo uliotokea kati

ya stesheni za Fuga na Kisasi (Km 211) ambapo njia ilifungwa kwa muda wa miezi miwili kuanzia tarehe 16 Februari hadi 18 Aprili, 2022).

193. Mheshimiwa Spika, kazi nyingine zilizotekelezwa na TAZARA katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ni pamoja na kuendelea kubeba mizigo mbalimbali ikiwemo mali ghafi na mitambo ya Ujenzi wa Mradi wa kujenga bwawa la Julius Nyerere (Julius Nyerere Hydro Power Project - JNHPP) la kufua umeme wa maji wa MW 2,115 katika bonde la Mto Rufiji; kufanya matengenezo ya kiwango cha juu, kati na chini kwa mabehewa 585 ya mizigo na mabehewa 41 ya abiria; kubadilisha mataruma ya zege 7,084 na mataruma ya mbao 2,266; na kusambaza na kushindilia kokoto zenye uzito wa tani 16,500.

USAFIRI NA UCHUKUZI KWA NJIA YA MAJI

Udhibiti wa Huduma za Usafiri kwa njia ya Maji

194. Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC) imeendelea kusimamia utekelezaji wa majukumu ya kudhibiti ulinzi na usalama wa vyombo vya usafiri kwa njia ya maji na kudhibiti uchafuzi wa mazingira majini utokanao na shughuli za usafiri majini, pamoja na kulinda maslahi mapana ya nchi kuhusu Sekta ya usafiri majini.

195. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 Shirika la Uwakala wa Meli (TASAC) limeimarisha uratibu wa zoezi la utafutaji na uokoaji katika ajali zinazotokea majini; limeendelea na utoaji wa elimu kuhusu umuhimu na majukumu ya Kituo cha Kuratibu Utafutaji na Uokoaji Majini (Maritime Rescue Coordination Centre – MRCC/ISC) kilichopo Dar es Salaam pamoja na kushiriki mikutano ya Kitaifa na Kikanda kwa lengo la kuweka mikakati ya kufanikisha zoezi la utafutaji na uokoaji endapo ajali inatokea baharini. Aidha, Shirika limeendelea kushirikiana na wadau wa usafiri kwa njia ya maji katika kufanya chunguzi za ajali za vyombo vya

usafiri majini kila zinapotokea na kutoa taarifa kwa umma juu ya chanzo na matokeo ya ajali. Aidha, Shirika limeanza kufanya upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujenzi wa boti moja (1) ya Utafutaji na Uokoaji na ununuzi wa boti mbili (2) kwa ajili ya kutumika katika maziwa makuu.

196. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, TASAC haikupokea taarifa ya ajali kwa vyombo vya usafiri majini vyenye uzito kuanzia Tani 50 na zaidi. Kwa vyombo vidogo vyenye uzito chini ya Tani 50 TASAC ilipata taarifa za ajali zipatazo tano (5) ikilinganishwa na ajali sita (6) zilizotokea katika kipindi cha mwaka wa 2020/21. Shirika limefanya uchunguzi na kugundua kwamba kutokuwepo kwa matukio ya ajali ya vyombo vya usafiri kwa njia ya maji kwa kipindi husika kulichochea na kuboreshwa kwa kanuni za usimamizi wa vyombo vya usafiri kwa njia ya maji; kuongezeka kwa uelewa wa wananchi kuhusu sheria na kanuni za kuzingatia katika matumizi ya vyombo vya usafiri majini; na kurahisishwa kwa utoaji wa taarifa za hali ya hewa kwa watumiaji wa vyombo vya usafiri kwa njia ya maji.

197. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwezi Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 maeneo manne (4) ya bandari yalihakikuliwa kwa kuzingatia miongozo na kanuni za Shirika la Bahari Duniani (IMO). Maeneo hayo katika Bandari ya Dar es Salaam ni Mizigo ya kichele (General Cargo), Gati la Mafuta la Kurasini (Kurasini Oil Jetty - KOJ), Gati la Mafuta Nje ya Bandari ya Dar es Salaam (Single Bouy Mooring - SBM) na Kitengo cha Kontena (Tanzania International Container Terminal Services - TICTS).

198. **Mheshimiwa Spika**, Shirika linadhibiti umahiri wa wataalam wa usafiri kwa njia ya maji. Kwa kuzingatia hili, hadi kufikia Aprili, 2022 TASAC ilitoa jumla ya vyeti 12,424 vya Umahiri na Ustadhi kwa Mabaharia. Aidha, vyeti vya umahiri na ustadi vilitolewa kwa kuzingatia marekebisha ya Manila katika Mkataba wa *Standards of Training, Certification and Watchkeeping* (STCW) kwa Mabaharia wa mwaka 2010 ambao ulianzisha mfumo

mpya wa kutoa vyeti vya STCW na masharti ya uhakiki na mabadiliko ya Pasipoti ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambayo iliweka mahali pa kuzaliwa kutoka mkoa hadi wilaya.

199. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha ushindani, TASAC ilipanga kuendelea kutoa leseni kwa watoa huduma zinazodhibitiwa na kusimamia masharti ya leseni hizo; kuhakikisha utoaji wa huduma bora kwa watoa huduma zinazodhibitiwa; kuweka vigezo na viwango vya ubora wa huduma kwa watoa huduma za bandari na usafiri kwa njia ya maji; na kuweka usawa wa ushindani wa kibiashara. Katika kipindi cha mwezi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 Shirika lilifanya ukaguzi na ufuatiliaji wa bandari nchini ili kuhakiki uzingatiaji wa viwango vya utendaji kazi na vigezo vya huduma ambapo asilimia 65 kati ya lengo la asilimia 85 ya vigezo vya utendaji vilifikwa. Ukaguzi ulibaini kuwa, waendeshaji wa bandari hawakuweza kufikia kiwango kilichowekwa kuhusiana na ujazo wa eneo la kutunza shehena bandarini (Yard Density), muda wa meli kuingia na kutoka bandarini (Ship Turn Around Time), muda wa kukaa mizigo (Dwell Time) kutokana na ujenzi unaoendelea katika Bandari ya Dar es Salaam pamoja na ongezeko la shehena.

200. **Mheshimiwa Spika**, kwa kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 Shirika liliongeza idadi ya vituo vya bandari vilivyofuatiliwa kutoka 18 kwa Mwaka 2020/21 hadi kufikia vituo 30 mwezi Aprili, 2022. Aidha, TASAC ilisajili watoa huduma za bandari asilimia 75.1 kwa kuzingatia Kanuni za Huduma za Bandari ikilinganishwa na lengo la asilimia 80. Ufanisi huu ulifikwa kutokana na ziara za mara kwa mara za ufuatiliaji na tathmini. Aidha, asilimia 79 kati ya lengo la asilimia 84 ya watoa huduma za usafirishaji kwa njia ya maji walizingatia viwango vya Utendaji na vigezo vya huduma za usafirishaji zilizodhibitiwa.

201. **Mheshimiwa Spika**, kwa kuzingatia majukumu yake, TASAC ilifanikisha ugomboaji wa shehena kwa wastani

wa siku saba (7) baada ya kupokea nyaraka zote muhimu za mteja. Aidha, TASAC imeweka wafanyakazi 23 ambao ni wataalam wa ugomboaji wa shehena katika vituo mbalimbali vya forodha vya kanda na Masoko ya Madini ili kuwezesha ugomboaji wa shehena kwa wakati ulio chini ya mamlaka ya kipekee ya TASAC. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 Shirika lilitoa mafunzo ya umahiri ya ugomboaji wa shehena kwa watumishi 74, mafunzo hayo yalijikita katika sheria za forodha, kanuni za utekelezaji na taratibu zinazosimamia taratibu za forodha. Pia, Shirika lilitoa mafunzo kuhusu namna bora ya kufanya tathmini na uainishaji wa forodha kwa mujibu wa Sheria ya Ushuru wa Pamoja wa Nchi za Afrika Mashariki.

202. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 kwa kuzingatia majukumu ya kipekee ya uwakala wa meli, Serikali kupitia Shirika la Uwakala wa Meli (TASAC) limehudumia meli 388 ikiwa ni zaidi ya lengo lililopangwa la kuhudumia meli 340. Hii, ni sawa na meli 48 zaidi ya lengo lililopangwa, sawa na asilimia 14%. Aidha, Shirika limehudumia makundi sita (6) ya meli sawa na asilimia 86% ya makundi saba (7) ya meli yaliyopangwa kuhudumiwa katika kipindi husika. Makundi ya meli hizo zilizohudumiwa ni meli za mafuta, utalii, kijeshi, kukodisha, maonyesho na meli zinazokuja kwa dharura. Vilevile, Shirika limefanikiwa kuhudumia mabaharia 956 wanaotoka melini kwa sababu mbalimbali ikiwemo mapumziko ya likizo, kuisha kwa muda wa mikataba ya kazi na pia mabaharia wanaoingia nchini kwa ajili ya kuja kuanza rasmi kazi melini.

203. **Mheshimiwa Spika**, shughuli za udhibiti wa usafiri wa njia ya maji pamoja na biashara ya meli zina changamoto nyingi na mojawapo ni kukidhi matarajio makubwa ya wadau na wananchi kwa kuboresha huduma zinazotolewa na TASAC. Changamoto kubwa zinazolikabili Shirika ni:-

- i. Uwepo wa mifumo na teknolojia isiyojitoshesheza katika shughuli za Udhibiti na Biashara ya Meli;
- ii. Uhaba wa meli za kufanyia mafunzo (seatime) na ajira za mabaharia;
- iii. Upungufu wa wataalam wenye ujuzi katika usanifu na ujenzi wa meli (Naval Architects and Hydrographic Surveyors);
- iv. Kuchelewa kwa utoaji wa leseni kwa watoa huduma za uendeshaji wa bandari (private port terminal operators) ambapo kwa mujibu wa matakwa ya kikanuni, ili watoa huduma hao waweze kupatiwa leseni ya uendeshaji, wanatakiwa wawe na Mkataba wa ukodishaji kati yao na TPA kuhusu eneo la uendeshaji; na
- v. Taasisi ambazo ni wadau wa usafiri wa njia ya maji kuwa na mifumo isiyooonea ili kutoa huduma katika dirisha moja kwenye mifumo.

204. Mheshimiwa Spika, ili kukabiliana na changamoto hizo, TASAC imeweka mikakati ifuatayo:-

- i. Kuendelea kuimarisha mifumo ya TEHAMA ambayo hutumika katika shughuli za Udhibiti na Biashara ya Meli;
- ii. Kuajiri wataalam na kuwaendeleza waliopo, hasa katika maeneo ya *Naval Architects and Hydrographic Surveyors* – wapima ramani na maeneo ya kuweka *Aids to Navigation*;
- iii. Kuendelea kuhimiza TPA iingie makubaliano na watoa huduma za uendeshaji bandari (private port terminal operators) ili waweze kutimiza takwa hilo na kuweza kupata leseni.

Huduma za Uchukuzi Baharini

205. Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Meli ya China na Tanzania (SINOTASHIP) inayojishughulisha na huduma za

uchukuzi wa masafa marefu baharini inamilikiwa kwa pamoja kati ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Jamhuri ya Watu wa China. Katika mwaka 2021, kampuni iliendelea kutoa huduma za uchukuzi baharini kwa kutumia meli yake moja yenye uwezo wa kubeba jumla ya tani 57,000 kwa wakati mmoja.

206. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Januari, 2021 hadi Disemba 2021, SINOTASHIP ilisafirisha jumla ya tani 613,112 za shehena ya mizigo ukilinganisha na jumla ya tani 609,010 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho katika mwaka 2020. Hili ni ongezeko la tani 4,102 za mizigo. Pia, katika kipindi hicho kampuni iliendelea na biashara ya uwakala na hivyo kuongeza idadi ya meli zilizohudumiwa. Jumla ya makasha 56,198 yalihudumiwa katika bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na makasha 49,990 ya mwaka 2020 sawa na ongezeko la asilimia 12.42. Mafanikio hayo yamepatikana kutokana na mchango wa Meli za COSCO na *Oriental Overseas Container Line (OOCL)* ya China.

Huduma za Uchukuzi Katika Maziwa

207. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/22, Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) imeendelea kutoa huduma za uchukuzi na usafiri kwenye Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, Kampuni hiyo ilisafirisha abiria 242,107 ikilinganishwa na abiria 230,149 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Kuhusu usafirishaji wa mizigo, katika kipindi cha Julai hadi Aprili 2022, jumla ya tani za mizigo 20,484.67 zilisafirishwa ikilinganishwa na tani za mizigo 15,965.32 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 28.31. Ongezeko hilo limetokana na Kampuni kujitangaza.

208. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, MSCL imeendelea kutekeleza kazi zifuatazo:

i. Mradi wa Ujenzi wa meli ya MV Mwanza (Hapa Kazi Tu) yenye Uwezo wa kubeba abiria 1,200 na tani 400 za mizigo katika Ziwa Victoria: Ujenzi wa meli hii umefikia asilimia 66;

ii. Mradi wa ukarabati mkubwa wa meli ya MV Umoja. Meli hii ina uwezo wa kubeba tani 1,200 za mizigo na hufanya safari zake kati ya Tanzania na nchi jirani za Kenya na Uganda katika Ziwa Victoria. Utekelezaji wa mradi umefikia asilimia 25; na

iii. Mradi wa ukarabati mkubwa wa meli ya MT Sangara katika Ziwa Tanganyika. Meli hii ina uwezo wa kubeba mafuta lita 400,000 na hufanya safari zake kati ya Tanzania na nchi jirani za DR Congo, Burundi na Zambia. Utekelezaji wa mradi umefikia asilimia 19.4.

209. Mheshimiwa Spika, ili kukabiliana na upungufu wa watumishi kwa Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) katika mwaka 2021/22, MSCL imeajiri watumishi wapya 26 katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022. Aidha, Serikali imetoa kibali cha kuajiri watumishi wengine 49 wa fani ya uendeshaji wa meli. Utekelezaji wa vibali hivyo unaendelea na utakamilika kabla Juni, 2022.

Huduma za Bandari

210. Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA) imeendelea kusimamia Bandari za Mwambao na za Maziwa Makuu kwa: kuendeleza miundombinu na huduma za kibandari; kuweka viwango na masharti kwa watoa huduma za bandari nchini; kusimamia na kudhibiti huduma za bandari, kulinda mazingira na usalama wa bandari kwa viwango vinavyokubalika; pamoja na kuweka mazingira mazuri yatakayowavutia wawekezaji kuwekeza katika sekta ya bandari. Aidha, Mamlaka imeendelea kutangaza bandari kimasoko pamoja na kushirikisha na kusimamia sekta binafsi katika uendeshaji wa shughuli za kibandari.

211. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, TPA ilihudumia shehena ya tani za mapato milioni 11.341 na kukusanya mapato ya Shilingi bilioni 888.93 ikilinganishwa na shehena ya tani za mapato (revenue) milioni 10.01 iliyohudumiwa na kukusanya Shilingi bilioni 751.293 katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la mapato la asilimia 18.32. Aidha, jumla ya magari 162,340 yalipakuliwa katika Bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na magari 119,854 yaliyopakuliwa katika kipindi kama hicho mwaka wa fedha 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 35.5.

212. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu uhudumiaji wa makasha, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, Kitengo cha Shehena Mchanganyiko cha Mamlaka kilihudumia makasha 137,416 ikilinganishwa na makasha 78,573 yaliyohudumiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 74.9. Aidha, Kitengo cha TICTS kilihudumia makasha 522,668 ikilinganishwa na makasha 524,326 yaliyohudumiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 0.3.

213. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TPA inaendelea na utekelezaji wa awamu ya pili ya uboreshaji wa Bandari ya Tanga. Mkataba wa mradi wa uboreshaji wa Bandari hii ulisainiwa Julai, 2020 kati ya TPA na M/S China Harbour Engineering Co. Ltd. na ulianza kutekelezwa mwezi Septemba 2020 kwa gharama ya Shilingi bilioni 256.8. Kazi zitakazotekelezwa kwenye Mradi huu zinajumuisha kuongeza kina cha lango la kuingia na kugeuzia meli na kuimarisha na kuboresha Gati namba 1 na 2. Hadi kufikia Aprili, 2022 kazi za mradi zilikuwa zimekamilika kwa asilimia 40. Kuhusu ujenzi wa Gati la kupokelea mafuta kutoka Uganda lililoko eneo la Chongoleani, TPA inaendelea na maandalizi ya ujenzi.

214. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali ya Mitaa (TAMISEMI) inatambua changamoto na athari za uwepo wa

bandari zisizo rasmi (bandari bubu) katika pwani ya Bahari ya Hindi na kwenye Maziwa ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Utafiti uliofanyika unaonyesha kwamba hadi Juni, 2021 kulikuwa na jumla ya Bandari zisizo rasmi 693. Kati ya hizo, bandari 239 ziko katika mwambao wa bahari ya Hindi, bandari 329 katika Ziwa Victoria, bandari 108 katika Ziwa Tanganyika, na bandari 17 katika Ziwa Nyasa. Athari za uwepo za bandari hizi ni hatari za kiulinzi, kiusalama na upotevu wa mapato ya Serikali.

Aidha, kuna ushindani usio sawia (unfair competition) baina ya bandari rasmi na zisizo rasmi pamoja na biashara inayofanywa baina ya hizo bandari mbili tofauti. Wizara kwa kushirikiana na TAMISEMI imezielekeza Taasisi zinazohusika na suala hili kuendelea na zoezi la kutathmini bandari zisizo rasmi ili kuishauri Serikali kuzirasimisha kwa lengo la kuimarisha usalama, kuongeza fursa za ajira na mapato ya Serikali. Hadi Aprili 2022, jumla ya bandari zisizo rasmi 20 zilikuwa zimeainishwa katika awamu ya kwanza kwa ajili ya kuzifanyia tathmini ya kina ili kuzirasimisha.

215. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine zilizotekelezwa katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 katika miradi ya kuboresha Bandari za Mwambao wa Bahari ya Hindi za Dar es Salaam na Mtwara ni pamoja na:

i. Kukamilisha awamu ya kwanza ya uboreshaji wa Bandari ya Dar es Salaam kupitia mradi wa *Dar es Salaam Maritime Gateway Project* (DMGP);

ii. Kuendelea na kazi za kupanua, kuchimba na kuongeza kina cha lango la kuingilia na kutokea meli katika Bandari ya Dar es Salaam ambapo hadi kufikia Aprili, 2022 zilikuwa zimekamili kwa asilimia 40; na

iii. Kuandaa makabrasha ya zabuni ya ujenzi wa barabara unganishi kuelekea kwenye gati jipya katika Bandari ya Mtwara.

216. **Mheshimiwa Spika**, kazi zilitekelezwa katika bandari za Maziwa Makuu ni pamoja na kuendelea na ujenzi wa Bandari ya Karema katika Ziwa Tanganyika unaohusisha ujenzi wa gati, majengo ya abiria, maghala ya mizigo na ofisi mbalimbali; uongezaji wa kina, breakwaters na usawazishaji wa eneo. Mradi umekamilika kwa asilimia 90. Aidha, ujenzi wa mradi wa Magati ya Kibirizi na Ujiji katika Ziwa Tanganyika unaohusisha ujenzi wa Gati, majengo ya abiria, maghala ya mizigo, minara ya matanki ya maji, ofisi ya meneja wa bandari, uzio na nyumba ya mlinzi umekamilika kwa asilimia 65. Vilevile, mradi wa ujenzi wa Gati la Ndumbi katika Ziwa Nyasa na ghala la kuhifadhia makaa ya mawe umekamilika na upo katika kipindi cha uangalizi.

217. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa Ziwa Victoria, hatua zilizofikiwa ni pamoja na: kukamilika kwa ujenzi wa magati ya Nyamirembe, Magarine, Lushamba, Bukoba, Ntama, Chato awamu ya kwanza, Muleba na Gati mbili (2) za Majahazi katika Bandari ya Mwigobero. Kazi nyingine zilizofanyika ni kununuliwa kwa vifaa vya kuhudumia mizigo na meli (fork lifts); kuendelea na ukarabati wa majengo na ofisi za Bandari za Ziwa Victoria; kuboresha eneo la kushukia abiria Mwanza North; na kukamilika kwa ukarabati wa *Link Span* ya Bandari ya Mwanza South. Aidha, kwa mwaka wa fedha 2021/22 Serikali kupitia TPA inaendelea na maandalizi ya kupanua miundombinu ya Bandari za Mwanza North, Mwanza South, Bukoba na Kemondo ili kuweza kuhudumia meli zinazoendelea kuongezeka katika Ziwa Victoria.

218. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu ununuzi wa vifaa na mitambo kwa ajili ya kutoa huduma za kibandari, TPA imefanikiwa kununua vifaa na mitambo vifuatavyo:

i. Reach Stackers saba (7) zenye uwezo wa kubeba tani 45 kila moja, kwa Bandari za Dar es Salaam, Tanga na Kigoma;

ii. Meli za Rubani (Pilot boats) tatu (3) kwa Bandari za Dar es Salaam, Tanga na Mtwara;

iii. Winchi (All Terrain Mobile Crane) tano (5) ambapo kati ya hizo tatu (3) zenye uwezo wa kubeba tani 60 na mbili (2) zenye uwezo wa kubeba tani 25 kwa Bandari za Dar es Salaam, Itungi na Mtwara;

iv. Magari ya Zimamoto mawili (2) kwa Bandari za Dar es Salaam na Mtwara;

v. Winchi ya kuhudumia makasha tupu (Empty Container Handler) moja (1) yenye uwezo wa kubeba tani 8 kwa Bandari ya Tanga;

vi. Mashine za kunyanyulia mizigo (Forklifts) mbili (2) moja yenye uwezo wa kubeba tani 16 na moja (1) yenye uwezo wa kubeba tani 50 kwa Bandari ya Tanga;

vii. Mashine ya kunyanyulia mizigo (Forklift) moja (1) yenye uwezo wa kubeba tani 50;

viii. Kifaa cha kunyanyulia makasha (Semi- Automatic Container Spreader) nne (4) zenye ukubwa wa futi mbili (2) kwa ishirini (20) na futi mbili (2) kwa arobaini (40) kwa Bandari ya Tanga; na

ix. Kifaa cha kupakulia shehena ya kichele (Grab) moja (1) yenye uwezo wa tani 15 kwa Bandari ya Tanga.

USAFIRI NA UCHUKUZI KWA NJIA YA ANGA

Udhibiti wa Huduma za Usafiri kwa Njia ya Anga

219. *Mheshimiwa Spika*, Mamlaka ya Usafiri wa Anga Tanzania (TCAA) imeendelea kutoa huduma za kudhibiti usafiri wa anga, viwanja vya ndege, masuala ya kiusalama na kiuchumi katika utoaji wa huduma za usafiri kwa njia ya anga na uongozaji ndege kupitia vituo 14 vya Dar es Salaam, Zanzibar, Mwanza, Arusha, Pemba, Tabora, Kigoma, Dodoma, Iringa, Songwe, Mtwara,

Tanga, Songea na Kilimanjaro. Pia, Mamlaka imeendelea kutoa huduma za uongozaji ndege zinazoruka na kupita katika anga la juu katika nchi za Rwanda na Burundi futi 24,500 kwenda juu kutoka usawa wa bahari kama ilivyokasimiwa na Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga duniani (ICAO).

220. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TCAA pia imeendelea kudhibiti Viwanja vya Ndege vinavyomilikiwa na Wizara ya Maliasili na Utalii, Mamlaka ya Hifadhi za Taifa (TANAPA), Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro (NCAA) na Sekta Binafsi. Lengo ni kuimarisha utoaji huduma, kukuza utalii nchini na kuendelea kuhakikisha utekelezaji wa Sheria na Kanuni za uendeshaji wa Viwanja vya Ndege zinafuatwa.

221. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kusaini upya na kupitia Mikataba ya usafiri wa Anga kati yake na nchi nyingine (Bilateral Air Services Agreements - BASA) ili kufungua soko la usafiri wa anga kwa lengo la kuboresha huduma za usafiri wa anga, kuvutia mashirika mengine kutoa huduma nchini na kuimarisha ushindani katika utoaji wa huduma za usafiri wa anga nchini. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 Serikali imeingia mikataba mipya ya usafiri wa Anga (BASA) kati yake na nchi za Cape Verde na Ugiriki. Aidha, BASA kati ya Tanzania na nchi za Oman, Uingereza, DRC, Nigeria, Qatar, Rwanda na Kenya ilipitiwa upya. Hivyo, hadi Aprili, 2022 Tanzania ilikuwa imeingia Mikataba na nchi 78 ikilinganishwa na nchi 76 ambazo Tanzania imeingia Mikataba nayo katika mwaka 2020/21. Kati ya Mikataba hiyo, Makampuni/Mashirika ya Ndege 20 kutoka nchi 18 yalikuwa yameanza kufanya safari za ndege 115 kwa juma kati ya Tanzania na nchi hizo hadi kufikia Aprili, 2022.

222. **Mheshimiwa Spika**, TCAA ilifanya ukaguzi wa ndege nane (8) ambazo zilingia nchini kwa mara ya kwanza. Ndege hizo zimepewa vyeti vya awali vya ubora (Certificate of Airworthiness). Aidha, TCAA ilihuisha

(renewal) usajili wa ndege 87 baada ya ukaguzi na kutoa vyeti vya ubora wa kuendelea kufanya kazi hapa nchini. Pia, jumla ya ndege sita (6) ziliondolewa kwenye daftari la usajili baada ya kumalizika kwa mikataba ya ukodishaji. Daftari la usajili wa ndege kwa sasa lina jumla ya ndege 394.

223. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ajali moja (1) ilitokea katika hifadhi ya Taifa ya Serengeti mkoani Mara. Aidha, ndege ndogo inayomilikiwa na Kampuni ya PAMS Foundation ya mkoani Arusha ilipotea ikiwa na rubani kati ya Matemanga wilayani Tunduru na Kingupira kwenye hifadhi ya Selous na ilitafutwa kwa siku 28 bila mafanikio. Pia, katika kipindi hicho cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 matukio mawili ya ajali (incidents) yalijitokeza katika Hifadhi ya Serengeti na katika Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Amani Abeid Karume.

224. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, idadi ya abiria waliotumia usafiri wa anga ni 1,748,278 ikilinganishwa na abiria 2,964,636 waliotumia usafiri huo katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2020/21 sawa na upungufu wa asilimia 41. Aidha, idadi ya abiria waliosafiri ndani ya nchi ni 1,079,125 ikilinganishwa na abiria 1,969,120 waliosafiri katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na upungufu wa asilimia 45. Pia, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 idadi ya abiria waliosafiri kimataifa walikuwa ni 669,153 kutoka abiria 995,508 waliosafiri katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21 sawa na upungufu wa asilimia 33. Sababu kubwa ya kupungua abiria ni uwepo wa janga la UVIKO - 19.

225. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 mizigo iliyosafirishwa nchini ni tani 2,070.30 ikilinganishwa na tani 3,568.26 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2020/21. Aidha, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, mizigo iliyosafirishwa kimataifa ni tani 12,115.05 ikilinganishwa na tani 22,944.55

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

zilizosafirishwa katika mwaka wa fedha 2020/21. Pia, miruko ya safari za ndege ilikuwa 70,931 ikilinganishwa na miruko 128,023 kwa mwaka 2020/21.

Kushuka kwa utendaji huu katika usafirishaji wa abiria, mizigo na miruko ya ndege kwa kiasi kikubwa kunatokana na mlipuko wa UVIKO-19 unaoendelea duniani kote. Hata hivyo, takwimu hizi zinatarajiwa kuongezeka kutokana na kupungua kwa ugonjwa huu ulimwenguni.

226. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine zilizotekelezwa katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ni:

i. Kuhakiki na kuboresha michoro inayoonesha taratibu za utuaji wa ndege kwa kutumia vifaa vya mawasiliano vya angani (Satellite) na vya ardhini katika viwanja vya Zanzibar, Dodoma, Tabora na Kigoma;

ii. Matengenezo kinga na marekebisho ya mitambo ya kuongozea ndege katika vituo vya mawasiliano vya Gairo na Nyanshana pamoja na viwanja vya ndege vya Julius Nyerere cha Dar es Salaam (JNIA), Amani Abeid Karume cha Zanzibar (AAKIA), Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KIA), Mwanza, Dodoma na Songwe;

iii. Kufanya matengenezo kinga katika mtambo wa kufundishia waongoza ndege wa Chuo cha Usafiri wa Anga;

iv. Uhuishaji wa muundo wa anga katika Tanzania (Dar es Salaam Flight Information Region Airspace Restructuring Project) ambapo taratibu mpya za kuwezesha ndege kutua katika viwanja vya Zanzibar, Dodoma, Tabora na Kigoma zilifanyika pamoja na kuhakiki ubora;

v. Kuendelea kutoa leseni za muda mfupi kwa ndege za nje kufanya kazi nchini;

vi. Kuandaa na kuwa mwenyeji wa mafunzo ya utatuzi wa changamoto za kisheria. Kozi hii ilifadhiliwa na Umoja wa Ulaya kupitia taasisi ya Africa Mashariki ya *Civil Aviation Safety and Security Oversight Agency* (CASSOA) ambapo wataalamu 40 kutoka nchi sita za Afrika ya Mashariki walihudhuria;

vii. Kupitia na kuboresha rasimu ya usanifu na nyaraka za zabuni kwa ajili ya ufungaji wa taa za kuongozea ndege katika uwanja wa kimataifa wa Amani Abeid Karume ikiwa ni uchambuzi wa awali wa kiusalama (safety assessment) wa pamoja na maegesho mapya kwenye kiwanja hicho;

viii. Kukamilisha maandalizi muhimu kwa ajili ya kuingia rasmi kwenye mfumo wa leseni za kidigitali za wataalam wote wa usafiri wa anga. Hatua hii itaongeza ufanisi na kupunguza muda wa utoaji leseni;

ix. Kukamilisha mafunzo ya ndani kwa maafisa wanaotoa taarifa za anga kutoka viwanja vya ndege vya Kilimanjaro, Arusha, Tanga na Zanzibar (AAKIA) juu ya mabadiliko ya utoaji wa huduma kwa kuzingatia menejimenti ya habari za usalama wa anga;

x. Utafutaji wa ndege ndogo aina ya BatHawk yenye namba za usajili 5H MXO iliyopotea tarehe 18 Oktoba, 2021 kati ya Matemenga wilayani Tunduru na Kingupira kwenye Mbuga ya Taifa ya Mwalimu Nyerere; na

xi. Kuzinduliwa kwa mradi wa uimarishaji udhibiti wa usalama wa usafiri wa anga Tanzania wa Dola za Marekani 1,000,000.

Huduma za Viwanja vya Ndege

227. *Mheshimiwa Spika*, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA) imeendelea kutoa huduma kwa kuzingatia Sera, Sheria, Kanuni na Miongozo mbalimbali ya Usafiri wa Anga. Mamlaka hii ina jukumu la

kusimamia, kuendesha, kuboresha na kuendeleza viwanja vya ndege 58 vinavyomilikiwa na Serikali. Kazi zilizotekelezwa katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ni kusimamia shughuli za uendeshaji wa Viwanja vya Ndege nchini na kuhakikisha huduma zinaendelea kutolewa kikamilifu; kuboresha huduma za ulinzi na usalama katika Viwanja hivyo pamoja na kutoa mafunzo mbalimbali kwa watumishi.

228. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TAA na Wizara ya Afya inaendelea kuchukua hatua mbalimbali za kuimarisha masuala ya kiafya kwa wasafiri wanaotumia Viwanja vya Ndege nchini na hii imekuwa ni chachu ya kuimarisha shughuli za usafiri wa anga nchini. TAA kwa kushirikiana na Wizara ya Afya imetenga maeneo maalumu kwa ajili ya utoaji wa huduma mbalimbali zinazohusiana na UVIKO - 19 kwa abiria.

229. **Mheshimiwa Spika**, uendeshaji, uendelezaji na usimamizi wa Viwanja vya ndege unaongozwa na Kanuni za Kitaifa na Kimataifa. Ili kukidhi matakwa hayo na kuendelea kuvutia mashirika ya ndege, Serikali kupitia TAA imeendelea kuboresha ulinzi na usalama katika viwanja vya ndege nchini. Katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, kazi ya Ujenzi wa uzio wa usalama katika Kiwanja cha Ndege cha Mwanza ilikamilika na pia Mamlaka imefunga mfumo wa ufuatiliaji mienendo ya shughuli za kiusalama na uendeshaji (CCTV) katika Kiwanja cha Ndege cha Tanga. Aidha, Mamlaka iliandaa na kukamilisha programu za ulinzi na usalama katika viwanja vya ndege vya Lake Manyara, Arusha, Mwanza, Iringa, Mafia, Lindi, Mpanda, Tanga, Tabora, Songea, Songwe, Moshi na Nachingwea. Vile vile, Mamlaka ilifanya zoezi la kujipima na dharura ya uokozi majini (Water Rescue Emergency drill) katika Kiwanja cha ndege cha Bukoba.

230. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha huduma za Zimamoto Viwanjani, Serikali kupitia TAA imeendelea kuhakikisha kunakuwepo na madawa ya kuzima moto,

vifaa mbalimbali vya uokoaji pamoja na kufanya matengenezo ya magari ya Zimamoto katika Viwanja vya Ndege. Aidha, TAA imepokea magari mawili ya Zimamoto kutoka kwenye Mradi wa Upanuzi wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza.

231. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine iliyotekelezwa na TAA ni upanuzi wa eneo la ukaguzi wa abiria wanaosafiri katika Kiwanja cha Ndege Dodoma. Uboreshaji huu umewezesha idadi ya abiria wanaoweza kuhudumiwa kuongezeka kutoka abiria 20 hadi 50 kwa wakati mmoja. Katika Kiwanja cha Ndege cha Arusha, kazi ya ujenzi wa maegesho mapya ya ndege (*Remote Apron*) kwa kiwango cha lami imekamilika na maegesho hayo yana uwezo wa kuegesha ndege 12 aina ya Caravan yenye uzito chini ya tani 20 kwa wakati mmoja. Aidha, kazi ya maboresho ya eneo la maegesho ya magari (*Car Parking*) kwa kiwango cha lami imekamilika. Maegesho hayo yana uwezo wa kuegesha magari 250 kwa wakati mmoja. Aidha, maboresho ya maegesho ya zamani ya ndege (Main Apron) katika kiwanja hicho yamefikia asilimia 70 na maboresho ya Jengo la abiria yamefikia asilimia 20.

232. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha ufanisi wa utoaji huduma katika Viwanja vya Ndege unaendelea kuimarika, TAA imeendelea kutoa mafunzo ya muda mfupi mara kwa mara kwa wafanyakazi wake. Hadi Aprili, 2022 TAA ilitoa mafunzo kwa jumla ya wafanyakazi 435 katika nyanja za Zimamoto na Uokoaji, Uendeshaji, Ulinzi na Usalama.

233. **Mheshimiwa Spika**, ili kuhakikisha TAA inaendana na kasi ya ukuaji wa shughuli za usafiri kwa njia ya anga nchini unaopelekea mahitaji ya upanuzi na ujenzi wa viwanja vipya, juhudi zimeendelea kufanyika za utwaaji, upimaji na upatikanaji wa Hatimiliki ya ardhi kwa viwanja vya ndege mbalimbali ikiwemo Songea, Biharamulo, Morogoro, Nyasurura, Mafia, Urambo, Dodoma, Iringa, Bukoba na Chunya.

234. **Mheshimiwa Spika**, katika juhudi za kuboresha huduma na kuongeza mapato yatokanayo na vyanzo vingine visivyohusiana na ndege, TAA inaendelea kuimarisha mifumo ya maegesho ya magari ambapo taratibu za ununuzi wa Wakandarasi kwa ajili ya kusimika mifumo ya kielektroniki ya maegesho ya magari katika viwanja vya ndege vya Dodoma na Mwanza zinaendelea. Aidha, TAA inatarajia kujenga hoteli ya nyota nne pamoja na majengo ya kisasa ya biashara katika Kiwanja cha ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere kwa kushirikisha Sekta Binafsi. Hadi sasa, taratibu za ununuzi ya wabia wa uwekezaji katika Miradi hiyo zinaendelea.

235. **Mheshimiwa Spika**, katika utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya 2021/22, zipo changamoto kadhaa zilizojitokeza ambazo ni kuendelea kwa wimbi la UVIKO - 19 duniani kunakopelekea kuathirika kwa shughuli za usafiri wa anga nchini; ukosefu wa magari ya Zimamoto na Uokoaji; ufinyu wa wigo wa bajeti; uhaba wa watumishi; uvamizi wa maeneo ya Viwanja vya Ndege kwa kukosekana uzio; na gharama kubwa za utwaaji na umilikishwaji wa maeneo ya viwanja vya ndege.

236. **Mheshimiwa Spika**, baadhi ya mikakati ambayo TAA ilichukua ni pamoja na kuendelea kushirikiana na Wizara ya Afya kwa kuboresha mazingira ya kiafya katika viwanja vya ndege ili kuwapa uhakika wa usalama wa afya abiria wawapo nchini; kuhakikisha mahitaji ya uzio wa usalama pamoja na magari ya zimamoto yanajumuishwa katika miradi mikubwa ya ujenzi na ukarabati wa viwanja vya ndege; kuongeza jitihada za ukusanyaji mapato ya ndani kwa kufunga mifumo ya mapato ya kielektroniki; kuendelea kuwasiliana na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ili kupata watumishi wa kutosha; na Mamlaka inaendelea kushirikiana na taasisi zingine za Serikali kwa ukaribu ili kuhakikisha gharama za upimaji ardhi na fidia zinapungua na hivyo kuwezesha upatikanaji wa hatimiliki.

Kampuni ya Kuendeleza Kiwanja cha Ndege cha KIA

237. *Mheshimiwa Spika*, Kampuni ya Kuendeleza Viwanja vya Ndege ya Kilimanjaro (Kilimanjaro Airports Development Company Limited - KADCO) ni Kampuni ya Umma iliyopewa jukumu la kuendesha na kuendeleza Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KIA). Kampuni hii imekuwa ikiendesha na kuendeleza KIA kwa kuzingatia viwango vya Kitaifa na Kimataifa na hivyo kuvutia watumiaji wengi. Kwa mujibu wa Katiba ya Kampuni (Memorandum and Articles of Association - MEMARTS), majukumu ya KADCO ni kusimamia shughuli zote za uendeshaji wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro na kukiendeleza.

238. *Mheshimiwa Spika*, KADCO kama kampuni nyingine za uendeshaji wa shughuli za usafiri kwa njia ya anga duniani, iliathiriwa na mlipuko wa UVIKO – 19 ulioikumba dunia. Kwa sasa, utendaji unaendelea kuimarika siku hadi siku baada ya ugonjwa huo kuanza kupungua. Pamoja na madhara yaliyotokana na mlipuko wa ugonjwa huu na athari zake katika sekta ya usafiri wa anga, hali ya utendaji wa kampuni ya KADCO imeendelea kuimarika baada ya Serikali kuhakikisha kwamba maelekezo yote ya namna ya kukabiliana na janga hili yaliyotolewa na Shirika la Afya Duniani (WHO) na miongozo inayotolewa mara kwa mara na Wizara ya Afya inatekelezwa.

239. *Mheshimiwa Spika*, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, Kiwanja cha ndege cha KIA kimetoa huduma za usafiri wa anga kwa Mashirika ya Ndege yenye ratiba maalum za safari 11 na yale yasiyokuwa na ratiba maalum yanayoleta watalii na watu mashuhuri wanaotembelea vivutio vilivyomo nchini kama vile; Mlima Kilimanjaro, mbuga za wanyama na visiwa vya Zanzibar. Kampuni hii inatarajia kupokea shirika jipya la ndege la Eurowings - Discover Lufthansa Group ambalo litaanza safari zake rasmi kuja KIA mwezi Juni, 2022.

240. **Mheshimiwa Spika**, hali ya abiria katika Kiwanja cha Ndege cha Kilimanjaro kwa kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ni kama ifuatavyo;

i. Kumekuwa na ongezeko la abiria wa Kimataifa (International) kwa asilimia 389 kutoka abiria 28,280 hadi kufikia abiria 138,156 ikilinganishwa na kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21;

ii. Kuongezeka kwa abiria wa ndani (Domestic) kwa asilimia 74 kutoka abiria 94,771 hadi 165,151 ikilinganishwa na kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21;

iii. Kuongezeka kwa abiria wanaounganisha safari (Transit passengers) kwa asilimia 128 kutoka abiria 48,430 hadi 110,604 ikilinganishwa na kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21;

iv. Kuongezeka kwa miruko ya Ndege za Kimataifa (International) kwa asilimia 239 kutoka miruko 1,374 hadi 4,336 ikilinganishwa na kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21; na

v. Kuongezeka kwa miruko ya Ndege za ndani (Domestic) kwa asilimia 104 kutoka 3,674 hadi 7,492 ikilinganishwa na kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21

241. **Mheshimiwa Spika**, KADCO imeendelea kuyavutia mashirika mbalimbali ya ndege za kubeba mizigo kama Ethiopian Airways na Rwanda Air kutumia KIA na Mwanza ili kusafirisha bidhaa hususan zinazozalishwa nchini. Kwa kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili 2022, tani 2,359,039.00 za mizigo ziliweza kusafirishwa kwenda nje ya nchi ikilinganishwa na tani 1,473,955.91 katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21 ikiwa ni ongezeko la asilimia 60. Aidha, tani 447,516 zilingizwa nchini katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ikilinganishwa na tani 257,753 katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/

21 ikiwa ni ongezeko la asilimia 74. Aidha, KADCO imekidhi matakwa ya kiusalama na vigezo vya kimataifa katika kusafirisha mizigo kwenda mataifa mbalimbali ya Ulaya na Amerika na kuthibitishwa na Shirikisho la Mashirika ya Ndege Ulimwenguni (IATA). Hatua hii imeendelea kuongeza imani kwa wateja, kuongeza wigo wa mizigo inayosafirishwa kutoka KIA na hivyo kuchangia kwa kiasi kikubwa katika mapato ya kiwanja.

242. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na kuendelea kuimarika kwa shughuli na makusanyo katika Kiwanja cha Ndege cha Kilimanjaro, bado uendeshaji wa kiwanja haujarudi kama ilivyokuwa kabla ya mlipuko wa UVIKO-19, changamoto mbali mbali zilizojitokeza katika kipindi cha mwaka wa fedha 2021/22 ikiwa ni pamoja na uhaba wa fedha uliosababisha kuahirishwa kwa utekelezaji wa baadhi ya miradi ya maendeleo iliyokuwa imepangwa kufanyika. Miradi hiyo ni pamoja na usimikaji wa mfumo wa kutibu maji ya kisima cha KIA yaliyo na madini mengi ya chumvi na *fluoride*; uboreshaji wa eneo la maegesho ya magari (Car Parking); na upanuzi wa eneo la kuondokea abiria (Departure lounge). Changamoto nyingine ni uvamizi wa ardhi ya KIA ambayo imeendelea kujadiliwa kwa kushirikisha wadau muhimu ikiwa ni pamoja na viongozi wa maeneo hayo na kamati iliyoundwa na Ofisi ya Waziri Mkuu.

Huduma za Usafiri kwa Njia ya Anga

243. **Mheshimiwa Spika**, Mpango na Bajeti ya Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) katika mwaka wa fedha 2021/22 ulilenga kuendelea kutoa huduma za kusafirisha abiria na mizigo ndani na nje ya nchi. Katika kipindi cha Julai 2021 hadi Aprili 2022, ATCL iliweza kusafirisha jumla ya abiria 663,016 ikilinganishwa na abiria 432,190 waliosafirishwa katika kipindi hicho mwaka wa fedha 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 53. Pia, ATCL iliweza kusafirisha jumla ya tani 1,953 za mizigo ndani na nje ya nchi ikilinganishwa na tani 1,152 iliyosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2020/21 sawa na

ongezeko la asilimia 70. Ongezeko hili limechangiwa na kuanzishwa kwa safari mahususi kwa ajili ya mizigo kati ya Guangzhou - China na Dar es Salaam kuanzia mwezi Agosti, 2021 pamoja na kurejesha safari za Mumbai - India ambazo zilikuwa zimeahirishwa kutokana na athari za UVIKO - 19. Ongezeko la usafirishaji wa abiria na mizigo kwa kiwango kikubwa limechangiwa na kupungua kwa UVIKO -19.

244. **Mheshimiwa Spika**, kutokana na umuhimu wa usafiri kwa njia anga kwa taifa letu, Serikali katika mwaka wa fedha 2021/22 ilikamilisha ununuzi wa ndege tatu mpya na kuzikabidhi ATCL. Ndege hizo ni Dash 8 Q400 ndege moja (01) yenye uwezo wa kubeba abiria 76 na ndege mbili (2) aina ya Airbus A220-300 zenye uwezo wa kubeba abiria 132 kila moja. Kuongezeka kwa ndege hizo kumeifanya ATCL kuwa na jumla ya ndege mpya 11 kufikia Aprili, 2022 ikilinganishwa na ndege 8 zililokuwepo mwezi Februari, 2020.

245. **Mheshimiwa Spika**, kuongezeka kwa idadi ya ndege kumepelekea kupanuka kwa mtandao wa safari na kuongezeka kwa miruko. Kutokana na hatua hiyo, ATCL imeanzisha safari mpya za kikanda katika vituo vya Lubumbashi, Nairobi na Ndola. Vile vile, ATCL imeongeza mtandao wake wa safar za ndani ya nchi kwa kuanzisha safari kati ya Dar es Salaam, Dodoma hadi Mwanza na kurejesha safari kati ya Dar es Salaam na Mtwara. Kufunguliwa kwa vituo hivyo vipya na kurejeshwa kwa baadhi ya vituo vilivyosimamishwa kumeifanya ATCL kuwa na jumla ya vituo 26 hadi Aprili, 2022. Kati ya vituo hivyo, vituo 15 ni vya ndani ya nchi na vituo 11 ni vya nje ya nchi. Vituo vya ndani ya nchi ambavyo ATCL inafanya safari zake ni Arusha, Bukoba, Dar es Salaam, Dodoma, Geita, Iringa, Kilimanjaro, Kigoma, Mbeya, Mpanda, Mtwara, Mwanza, Songea, Tabora na Zanzibar. Safari katika kituo cha Iringa zimesitishwa ili kupisha matengenezo ya kiwanja cha ndege. Vituo vya nje ya nchi ambavyo ATCL inafanya safari ni: Bujumbura - Burundi, Entebbe -

Uganda, Hahaya - Comoro, Guangzhou - China, Harare - Zimbabwe, Lubumbashi -DR Congo, Lusaka na Ndola - Zambia, Mumbai - India na Nairobi - Kenya. Aidha, maandalizi ya kurejesha safari katika kituo cha Johannesburg zilizokuwa zimesitishwa yanaendelea. Vile vile, ATCL inafanya safari za mizigo tu katika kituo cha Guangzhou wakati safari za abiria zinatarajiwa kurejeshwa kabla ya mwezi Juni 2022.

246. Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia ATCL imeendelea kujipanga kimkakati kuhakikisha inabeba abiria wengi na kuongeza mtandao wake wa safari kwa kutumia mifumo iliyopo ya kibiashara. Mfumo ambao ATCL unautumia kwa sasa ni “interlining”, code-sharing. Mfumo huu unahusisha makampuni mawili kuingia makubaliano ya kubeba abiria katika kituo ambacho kampuni moja haifanyi safari zake wakati kampuni mwenza inafanya. Kwa sasa, ATCL imeshaingia katika makubaliano haya na makampuni ya kimataifa ikiwemo Shirika la Ndege la Rwanda, Ethiopia, India na Qatar. Pia, ATCL ipo katika hatua za mwisho za makubaliano ya kusafirisha abiria (interlining) na makampuni mengine makubwa yakiwemo Shirika la ndege la Oman, Emirates, KLM pamoja na Precision Air. Makubaliano hayo yanatarajiwa kukamilika mwezi Juni, 2022. Sambamba na mfumo huo, ATCL imeongeza mifumo ya kuwafikia wateja kwa kukata na kulipia tiketi. Mifumo hiyo ni pamoja na mfumo wa uuzaji wa tiketi ulimwenguni (Global Distribution System – GDS); Mawakala Wakuu; Mawakala wa Kawaida; tovuti; na kulipa moja kwa moja kupitia benki ambapo kwa sasa ATCL imeingia mikataba na NMB na CRDB.

247. Mheshimiwa Spika, ili kuongeza wigo zaidi wa usafirishaji wa abiria na mizigo kikanda na kimataifa na kuifanya Tanzania kuwa kitovu kikuu (hub), Serikali kupitia ATCL imeingia mikataba ya ununuzi wa ndege tano mpya ambazo ni: Dash 8 Q400 ndege moja (1); Boeing B737-9 Max ndege mbili (2); Boeing B787-8 Dreamliner ndege moja (1); na Boeing 767-300F ndege moja (1) ambayo ni ya mizigo.

248. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeiwezesha ATCL kuendelea na ukarabati na maboresho ya Karakana kubwa ya matengenezo ya ndege iliyopo Mkoani Kilimanjaro (Kilimanjaro Maintenance Facility – KIMAFa) ili kupunguza gharama za ATCL kufanya matengenezo makubwa ya ndege nje ya nchi. Aidha, ninapenda kullifahamisha Bunge lako Tukufu kwamba kwa sasa matengenezo yote madogo na makubwa ya ndege zote za ATCL ikiwemo ndege kubwa aina ya Boeing 787-8 Dreamliner hufanyika hapa nchini. Haya ni mafanikio makubwa ambayo ATCL imeweza kuyafikia mwaka 2021/22.

249. **Mheshimiwa Spika**, ATCL imeendelea kutoa mchango katika kuongeza ajira. Katika kipindi cha Julai 2021 hadi Aprili, 2022 ATCL imeajiri jumla ya wafanyakazi 26 na kufanya kuwa na jumla ya watumishi 630. Kati ya watumishi hao waliopo, watumishi 110 ni wahandisi na mafundi mchundo wa ndege; watumishi 102 ni marubani; watumishi 108 ni wahudumu wa ndege; wasimamizi wa shughuli za ndege kiwanjani (operation officers) 14 ; watumishi katika eneo la biashara na masoko 110 na watumishi wengine ni 186 . Hivyo, watumishi wanaohusina moja kwa moja na biashara na uendeshaji ni asilimia 70.5 wakati watumishi wezeshi (supporting staff) ni asilimia 29.5. ATCL imendelea kutoa huduma na stahili kwa watumishi wote kwa wakati.

HUDUMA ZA HALI YA HEWA

250. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA) imeendelea kutoa, kusimamia, kudhibiti na kuratibu utoaji wa huduma za hali ya hewa nchini. Mamlaka pia imeendelea kutoa tahadhari kuhusiana na hali mbaya ya hewa, kufanya tafiti za kisayansi za mabadiliko ya hali ya hewa na tabianchi, kubadilishana taarifa za hali ya hewa katika mtandao wa dunia (Global Telecommunication System - GTS) kulingana na makubaliano ya Kimataifa pamoja na kuiwakilisha nchi katika masuala ya hali ya hewa Kikanda na Kimataifa. Aidha, Mkurugenzi Mkuu wa

TMA ameendelea kuhudumu katika nafasi yake ya Makamu wa Tatu wa Rais wa Shirika la Hali ya Hewa Duniani (World Meteorological Organisation – WMO).

251. **Mheshimiwa Spika**, TMA imeendelea kutoa taarifa za mrejeo wa mwenendo wa hali ya hewa kadiri mabadiliko ya mifumo ya hali ya hewa yanavyojitokeza ambapo usahihi wa utabiri umefikia asilimia 88.3 ambao ni juu ya asilimia 70 ya kiwango cha usahihi kinachokubalika na Shirika la Hali ya Hewa Duniani. Aidha, utabiri wa mvua za vuli kwa kipindi cha Oktoba - Disemba 2021 na ule wa Masika kwa kipindi cha Machi hadi Mei, 2022 ulitolewa. Kwa ujumla, mvua za vuli zilitarajiwa kuwa za chini ya wastani hadi wastani na zilitarajiwa kuambatana na vipindi virefu vya ukavu katika maeneo mengi yanayopata mvua za vuli. Mamlaka pia ilitoa taarifa ya utabiri wa maeneo madogo madogo kwa Wilaya 92 za Tanzania Bara na Zanzibar zinazopata misimu miwili ya mvua. Pia, Mamlaka iliandaa taarifa ya utabiri wa msimu kwa ajili ya mwezi Novemba, 2021 hadi Aprili, 2022 kwa maeneo yanayopata msimu mmoja wa mvua na kuandaa utabiri wa maeneo madogo kwa Wilaya 63 za Tanzania Bara. Utabiri huo umechangia katika kutoa taarifa kwa mamlaka husika pamoja na jamii na hivyo kujiandaa kukabiliana na athari zitokanazo na hali mbaya ya hewa.

252. **Mheshimiwa Spika**, usahihi wa utabiri umechangiwa kwa kiasi kikubwa na uboreshaji wa miundombinu na huduma za hali ya hewa ikiwemo ununuzi wa vifaa na mitambo ya kisasa ya kupima hali ya hewa. Serikali imeendelea kutekeleza mpango wa kuwa na mtandao wa Rada saba (7) za hali ya hewa hapa nchini. Malipo ya ununuzi wa Rada mbili (2) za hali ya hewa zitakazofungwa Kilimanjaro na Dodoma yamefanyika kwa asilimia 80. Utengenezaji wa rada za hali ya hewa zinazotarajiwa kufungwa Kigoma na Mbeya upo katika hatua za mwisho nchini Marekani. Malipo yamefanyika kwa asilimia 80 kwa ajili ya uboreshaji wa mifumo ya rada

za Dar es Salaam na Mwanza ili kuendana na teknolojia ya kisasa. Kazi ya ukarabati wa vituo vinne (4) vya hali ya hewa vilivyopo Tabora, Singida, Dodoma na Mpanda imekamilika. Pia, Mamlaka imeanza awamu ya pili ya ukarabati wa vituo vitatu (3) vya hali ya hewa vilivyopo Shinyanga, Mahenge na Songea pamoja na kuendelea na ujenzi wa Kituo cha Uangazi cha Dodoma.

253. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine zilizotekelezwa katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 ni: -

i. Kuendelea na utekelezaji wa mfumo wa kudhibiti ubora wa huduma bora za hali ya hewa kwa sekta ya usafiri wa anga kulingana na viwango vya kimataifa. Mamlaka ilifanyiwa ukaguzi wa Kimataifa kati ya tarehe 6 - 10 Disemba, 2021 na kuendelea kumiliki cheti cha ubora cha ISO 9001:2015;

ii. Kufanya tafiti mbalimbali za hali ya hewa na mabadiliko ya hali ya hewa na tabianchi. Jumla ya tafiti nane (8) zilichapishwa katika Majarida ya Kimataifa ya Kisayansi;

iii. Kuendelea kufikisha huduma za hali ya hewa kwa wananchi kwa kuongeza idadi ya redio na luninga pamoja na magazeti yanayotoa matangazo ya hali ya hewa. Hadi sasa, taarifa za hali ya hewa zinatolewa katika vituo vya runinga 15 na vituo vya redio 66 pamoja na magazeti mawili (2);

iv. Uandaaji wa Kanuni za Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hewa Na. 2 ya mwaka 2019 ambapo Kanuni saba (7) kati ya 11 za sheria hiyo zilikamilika na kuanza kutumika;

v. Kuiwakilisha Tanzania Kikanda na Kimataifa katika masuala ya hali ya hewa. Mamlaka ilishiriki katika mikutano mbalimbali ikiwemo Mkutano Mkuu wa 26 wa Umoja wa Mataifa wa Mabadiliko ya Hali ya Hewa na Tabianchi uliofanyika Glasgow, Uingereza; na

vi. Mamlaka kuendelea kutekeleza mpango wa mafunzo kwa watumishi 71 kati yao 23 walianza masomo, watumishi 24 waliendelea na masomo na wengine 24 walihitimu mafunzo yao katika vyuo mbalimbali ndani na nje ya nchi.

C.3 TAASISI ZA MAFUNZO

254. *Mheshimiwa Spika*, utekelezaji wa majukumu ya Taasisi za Mafunzo zinazosimamiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka 2021/22 ni kama ifuatavyo:

Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi

255. *Mheshimiwa Spika*, Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi (Institute of Construction Technology – ICOT) ina jukumu kuu la kutoa mafunzo katika fani za Ujenzi, Umeme na Mitambo katika ngazi za chini na kati ili kuzalisha wataalam watakaohudumia Sekta ya Ujenzi.

256. *Mheshimiwa Spika*, hadi Aprili, 2022, Taasisi ilidahili Wanafunzi **64**, ambapo kati yao Wanafunzi **41** walidahiliwa na kujiunga na mafunzo ya ngazi ya Astashahada (NTA Level 4) na Wanafunzi **25** wanaendelea na mafunzo kwa ngazi ya *NTA Level 5*. Aidha, Taasisi imetoa Mafunzo ya Ufundi Stadi kwa wanafunzi **544** kati yao wanafunzi **167** wamehitimu. Taasisi pia imetoa mafunzo ya muda mfupi kwa wanafunzi **178** na inaendelea kutoa mafunzo hayo kwa wanafunzi **36**. Aidha, Taasisi imepata kibali cha kuajiri wafanyakazi **36** kwa mkataba wa mwaka mmoja ambapo taratibu za kuwapata wafanyakazi hao zipo kwenye hatua ya utekelezaji kupitia Sekretarieti ya Ajira katika Utumishi wa Umma. Vilevile, maandalizi ya ujenzi wa jengo jipya la Taaluma na Utawala yanaendelea na yapo katika hatua ya manunuzi ili kumpata Mkandarasi wa ujenzi.

Vilevile, Taasisi imefanya uhamasishaji wa matumizi ya Teknolojia Stahiki ya Nguvukazi katika Halmashauri za Mikoa sita (**6**) na kazi hiyo inaendelea. Aidha, Taasisi

imeendesha kozi tatu (3) za matumizi ya Teknolojia Stahiki ya Nguvukazi ambazo zilihudhuriwa na jumla ya washiriki 48. Vilevile, Taasisi imeshiriki kwenye maonesho ya mikutano mitatu (3) ya Bodi ya Wahandisi; mkutano wa Chama cha Makandarasi Wanawake na Taasisi ya Wahandisi Tanzania.

Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI)

257. *Mheshimiwa Spika*, Chuo cha Bahari Dar es Salaam (Dar es Salaam Maritime Institute - DMI) kimeendelea kutoa mafunzo ya Ujuzi na Utaalamu (Certificates of Competency) katika masuala ya usafiri kwa njia ya maji kwa kuzingatia viwango vilivyowekwa na Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC) na Shirika la Bahari Duniani (IMO). Aidha, Chuo hiki kinachoendesha mafunzo yake kwa kuzingatia Ubora wa Viwango vya Kimataifa yaani *ISO 9001:2015* kinatambuliwa na Baraza la Usimamizi wa Elimu ya Ufundi Tanzania (NACTE).

258. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2021/22, Chuo kilidahili jumla ya wanafunzi 5,091 ikilinganishwa na wanafunzi 4,527 waliidahiliwa katika mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la asilimia 12.5. Kati ya hao, wanafunzi 2,314 wamejiunga na mafunzo ya muda mfupi na wanafunzi 2,777 wamejiunga na mafunzo ya muda mrefu. Chuo kimeendelea kuwajengea uwezo watumishi wake ambapo jumla ya watumishi 16 wanaendelea na mafunzo ya muda mrefu na watumishi 99 wamehudhuria kozi za muda mfupi.

Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

259. *Mheshimiwa Spika*, Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) kimeendelea kutoa mafunzo, kufanya tafiti, kutoa ushauri wa kitaalam na machapisho kwa lengo la kufundisha wataalam katika njia zote za usafirishaji na uchukuzi ambazo ni barabara, anga, reli, maji na usafiri kwa njia ya mabomba. Katika mwaka wa masomo 2021/22, Chuo kilitoa mafunzo ya kozi ndefu 33 ikilinganishwa

na kozi 28 zilizotolewa katika mwaka wa masomo 2020/21 ikiwa ni ongezeko la kozi tano (5) sawa na asilimia 17.86. Kwa sasa Chuo kina wanafunzi wa kozi ndefu 12,942 ikilinganishwa na wanafunzi 10,988 katika mwaka wa masomo 2020/21 ikiwa ni ongezeko la wanafunzi 1,442 sawa na asilimia 13.

260. **Mheshimiwa Spika**, ili kufanikisha mafunzo ya taaluma ya usafiri wa Anga, Serikali kupitia Chuo cha Taifa cha Usafirishaji kimeendelea kutekeleza mradi wa kuanzisha Kituo cha Umahiri cha Mafunzo ya Usafiri wa Anga na Operesheni za usafirishaji unaofadhiliwa na Benki ya Dunia. Kwa sasa, Chuo kinaendelea na ujenzi wa majengo tisa (9). Kati ya hayo, majengo matano (5) yanajengwa katika Kampasi ya Mabibo Dar-es-Salaam kwa ajili ya kufundishia Wahandisi wa Ndege na Wahudumu wa Ndani ya Ndege na majengo manne (4) katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa wa Kilimanjaro (KIA) kwa ajili ya mafunzo ya Urubani. Aidha, ujenzi wa majengo matano (5) umefikia hatua ya kumpata mkandarasi na ule wa majengo manne (4) umefikia hatua ya kusajili Mradi Baraza la Taifa la Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira ili kufanya tathmini ya Mazingira na Masuala ya Kijamii kwa ajili ya ujenzi majengo hayo.

261. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa vifaa vya kufundishia mafunzo ya taaluma za usafiri anga, Chuo kimeingia mkataba wa ununuzi wa ndege mbili (2) za mafunzo ya Urubani na kampuni ya *TEXTRON Aviation Inc* – Marekani. Vilevile, Chuo kimeingia mkataba wa ununuzi wa vifaa kwa ajili ya mafunzo ya uhudumu ndani ya ndege na kampuni ya *AVIC International Holding Co. Ltd* ya China. Vifaa hivi vinatarajiwa kuwasili katika kipindi cha robo ya kwanza ya mwaka wa fedha 2022/23. Pia, Chuo kinaendelea na ununuzi wa vifaa vya kisasa vya maabara na karakana.

262. **Mheshimiwa Spika**, katika kuendelea kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia Serikali kupitia NIT

inakamilisha ujenzi wa Awamu ya Tatu (3) wa Kituo cha Rasilimali Mafunzo Mabibo, Dar es Salaam. Kituo hiki kina Jengo la ghorofa sita (6) ambalo lina Maktaba yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 450 kwa wakati mmoja, madarasa yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 1,653 pamoja na ofisi za watumishi.

263. Mheshimiwa Spika, NIT imeendelea kuwajengea uwezo wakufunzi ili kuweza kutoa mafunzo yenye ubora na yanayoendana na mabadiliko ya sayansi na teknolojia duniani. Katika mwaka wa fedha 2021/22, Chuo kimepeleka watumishi 15 katika mafunzo ya muda mrefu na kufanya jumla ya watumishi 65 kuwa katika mafunzo. Kati ya watumishi hao, 36 wanasoma Shahada ya Uzamivu, 20 Shahada ya Uzamili, mmoja (1) Shahada ya Kwanza, wanne (4) mafunzo maalum ya Urubani (Integrated Commercial Pilot License Course - ICPL) na wanne (4) mafunzo maalum ya ujuzi wa matengenezo ya Ndege (Basic Aircraft Maintenance Technician License). Aidha, Chuo kinaendelea kuandaa rasimu za nyaraka za uanzishwaji wa Chuo Kikuu cha Taifa cha Usafirishaji kwa ufadhili wa Serikali ya Jamhuri ya Watu wa China ambapo nyaraka 11 kati ya 20 zimekamilika.

264. Mheshimiwa Spika, kupitia Kituo cha Kikanda cha Umahiri cha Mafunzo ya Usalama Barabarani kilichoanzishwa kwa ufadhili wa Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Chuo cha Taifa cha Usafirishaji kinaendelea kutoa mafunzo, kufanya tafiti na huduma za ushauri wa kitaalam katika usalama barabarani kwa soko la ndani ya nchi na kikanda ili kutatua changamoto za usalama barabarani. Hadi kufikia Aprili, 2022 Chuo kimeandaa Mpango Mkakati wa miaka mitatu wa kuwafikia walengwa wa Kituo na utambuzi katika masuala ya usalama barabarani, Hadidu za Rejea (ToR) za kumpata Mshauri Elekezi atakayeandaa Mitaala na Miongozo ya kufundishia pamoja na kupata Ithibati ya kimataifa ambapo vyote vimepata idhini (*No Objection*) kutoka AfDB. Katika utekelezaji wa majukumu ya kituo,

Chuo kimekuwa na ushirikiano na wadau mbalimbali wa masuala ya usalama barabarani wakiwemo Jeshi la Polisi, *International Road Assessment Programme (iRAP)* na *Tanzania Roads Association (TARA)*.

Chuo cha Usafiri wa Anga Dar es Salaam (CATC)

265. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha Usafiri wa Anga (CATC) kimeendelea kutoa mafunzo katika taaluma za uongozaji ndege (Air Traffic Controllers), mafundi wa mitambo ya kuongozea ndege na mawasiliano (Communication, Navigation and Surveillance), wataalam wa mawasiliano ya taarifa za anga (Aeronautical Information Officers), usalama wa anga na upekuzi (Aviation Security), Wasimamizi na waandaaji wa safari za ndege (Flight Operations Officers), usafirishaji wa bidhaa hatari (Dangerous Goods), makosa ya kibinadamu (Human Factor) na usimamizi wa viwanja vya ndege (Airport Management).

266. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha Usafiri wa Anga Tanzania kwa kushirikiana na chuo cha *ProWings Training Limited* cha Afrika Kusini kilianza kutoa mafunzo ya urushaji wa ndege zisizokuwa na rubani (Drone Pilot Training) hapa nchini kuanzia mwezi Januari, 2021. Aidha, baada ya kupata uzoefu na kuwajengea uwezo wataalam wa ndani, CATC imeanza kutoa mafunzo hayo peke yake kuanzia mwezi Januari, 2022.

267. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha Usafiri wa Anga Tanzania ni mwanachama wa Shirika la Kimataifa linalosimamia Usafiri wa Anga Duniani (ICAO TRAINAIR PLUS Full Member) na kuthibitishwa na Shirika la Viwango na Ubora Duniani (ISO 9001:2015). Aidha, Chuo hiki ni mwanachama wa Baraza Kuu (Council Member) la Umoja wa Vyuo vya Mafunzo ya Safari za Anga Afrika (African Association Training Organization - AATO). Pia, Chuo hiki ni mwanachama wa Baraza Kuu la taasisi ya kimataifa ya usafirishaji wa mizigo ya London Uingereza (CILT). Kitaifa, Chuo kimeidhinishwa na Baraza la Taifa

la Elimu ya Ufundi (NACTE). Vilevile, Chuo kimethibitishwa na TCAA kuwa kituo cha kutoa mafunzo ya wataalam wa sekta ya usafiri kwa njia ya anga ndani na nje ya nchi (Approved Training Organization (ATO)).

268. *Mheshimiwa Spika*, idadi ya washiriki katika Chuo hiki imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka na hasa miaka ya hivi karibuni baada ya Chuo kuboresha mikakati yake ya kujitangaza ndani na nje ya nchi. Washiriki wa nje ya nchi ni kutoka Uganda, Botswana, Namibia, Swaziland, Zambia, Burundi, Rwanda, Somalia, Nigeria, Liberia, Sierra Leone na Guinea Conakry. Washiriki wa ndani ya nchi wanatoka mashirika ya ndege, viwanja vya ndege vya Serikali na binafsi, Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA), mashirika mbalimbali yanayotoa huduma kwenye viwanja vya ndege, Jeshi la Wananchi wa Tanzania (JWTZ), Polisi na wananchi kwa ujumla. Kwa mwaka 2020/21 idadi ya washiriki ilikuwa 1,206 wakati katika kipindi cha kuanzia Julai, 2021 hadi Aprili, 2022 washiriki walikuwa 963. Idadi hiyo ilipungua kutokana na athari za UVIKO - 19.

Chuo cha Hali ya Hewa Kigoma

269. *Mheshimiwa Spika*, Chuo cha Hali ya Hewa kilichopo Kigoma kimeendelea kutoa mafunzo ya hali ya hewa katika ngazi ya awali na ya kati. Katika mwaka 2021/22, jumla ya wanafunzi 39 walidahiliwa katika mafunzo ya hali ya hewa ambapo wanafunzi 12 ni wa ngazi ya cheti na wanafunzi 27 ni wa ngazi ya Diploma. Aidha, kazi ya ukarabati wa mabweni na majengo ya Utawala inaendelea. Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa kimeingia makubaliano (MoU) na Chuo cha Taifa cha Usafirishaji kwa ajili ya kuanzisha mafunzo ya TEHAMA.

C.4 MASUALA MTAMBUKA

Rasilimali watu na Maendeleo ya Watumishi

270. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22 watumishi 36 wa Wizara (Sekta ya Ujenzi)

wamehudhuria mafunzo. Kati ya hao, watumishi 10 wamehudhuria mafunzo ya muda mrefu na watumishi 26 wamehudhuria mafunzo ya muda mfupi. Kwa upande wa Sekta ya Uchukuzi, watumishi 140 walipatiwa mafunzo ya muda mfupi ndani ya nchi na watumishi 9 walipatiwa mafunzo ya muda mrefu ndani na nje ya nchi. Sekta ya Uchukuzi imeandaa mpango wa miaka mitatu (3) wa Rasilimali Watu (Human Resources Plan) na Urithishanaji Madaraka (Succession Plan). Lengo la mipango hii ni kukabiliana na changamoto za uhaba wa watumishi wenye weledi kulingana na mahitaji ya Sekta. Vilevile, katika mwaka 2021/22, Sekta ya Uchukuzi imefanya mapitio ya Muundo wa Maendeleo ya Utumishi wa kada za Maafisa Usafiri ili kuendana na mahitaji ya wataalamu wa fani ya Uchukuzi na Usafirishaji ili kusimamia Sekta ya Usafiri.

Ushirikishwaji wa Wanawake Katika Kazi za Barabara

271. *Mheshimiwa Spika*, Wizara imeendelea kutoa elimu kwa wadau kuhusu ushirikishwaji wa wanawake katika kazi za barabara ikiwa ni pamoja na elimu juu ya Mwongozo wa Ushirikishwaji Wanawake katika kazi za barabara. Aidha, Wizara iliendelea kutoa semina kwa Waratibu wa Mikoa kuhusu matumizi ya Mfumo wa Kanzidata ya Ushirikishwaji wa Wanawake. Vilevile, Wizara iliendelea kutoa mafunzo kwa Wanawake kuhusu Sheria ya Manunuzi na Matumizi ya Mfumo wa TANePS, taratibu za kusajili Kampuni na usimamizi wa vikundi vya wanawake waliopo katika vikundi au waliosajili kampuni ili waweze kusimamia na kuelekeza kikamilifu Wanawake walio tayari kushiriki kazi za barabara.

Vilevile, Wizara ilitembelea Chuo Kikuu cha Dodoma (UDOM) na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST) na kuongea na wanafunzi Wanawake wanaosoma fani za kihandisi kwa lengo la kuwashauri namna ya kuendeleza fani hizo baada ya kuhitimu masomo yao.

Maboresho ya Sheria za Kisekta

272. *Mheshimiwa Spika*, Wizara inaendelea na taratibu za ukamilishaji wa rasimu ya Kanuni za Usajili wa Makandarasi (The Contractors Registration criteria) chini ya Sheria ya Usajili wa Makandarasi ya mwaka 1997. Vilevile, mapendekezo ya marekebisho ya Sheria ya Baraza la Taifa la Ujenzi na Sheria ya Bodi ya Usajili wa Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi yanaendelea kufanyiwa kazi. Wizara inaendelea na zoezi la tafsiri kwa lugha ya kiswahili kwa mapendekezo ya Sheria hizo yaliyowasilishwa na wadau. Tafsiri ya Sheria hizo katika lugha ya Kiswahili imetokana na marekebisho yaliyofanywa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kupitia marekebisho kwenye Sheria Mbalimbali Na. 02 ya Mwaka 2021 ambayo imefanya marekebisho kwenye Sheria ya Tafsiri ya Sheria Sura ya 1, Sheria ya Mahakama za Mahakimu Sura ya 11 na Sheria ya Mahakama za Ardhi Sura ya 216 ambazo zimefanya Kiswahili kuwa lugha ya utoaji haki.

Serikali Kuhamia Dodoma

273. *Mheshimiwa Spika*, Wizara imeendelea kutekeleza maelekezo ya Serikali ya kuhamia Dodoma. Katika mwaka wa fedha 2021/22, taasisi tatu (3) za Sekta ya Ujenzi ambazo ni Baraza la Taifa la Ujenzi (NCC), Bodi ya Usajili wa Makandarasi (CRB) na Bodi ya Usajili wa Wahandisi (ERB) zimehamia Dodoma baada ya kukamilisha ujenzi wa majengo ya Ofisi zao. Aidha, Bodi ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi (AQRB) inatarajia kuhamia rasmi Dodoma Juni, 2022 na hivyo kufanya jumla ya taasisi za Wizara (Ujenzi) zilizohamia Dodoma hadi mwisho wa mwaka wa fedha 2021/22 kufikia sita (6). Mikakati ya taasisi mbili (Wakala wa Barabara Tanzania na Wakala wa Majengo ya Serikali) kuhamia Dodoma inaendelea ikihusisha ujenzi wa majengo ya ofisi za Taasisi hizo.

Masuala Mengine Yaliyotekelezwa na Wizara

274. *Mheshimiwa Spika*, majukumu mengine yaliyotekelezwa na Wizara ni pamoja na yafuatayo:

i. Ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo na majukumu mengine yanayosimamiwa na Wizara kupitia Mpango Kazi wa Mwaka wa Fedha 2021/22;

ii. Kuandaa na kuwasilisha kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali na Wizara ya Fedha na Mipango Taarifa ya Hesabu ya Mwaka wa Fedha 2020/21 kwa wakati;

iii. Kuandaa Mpango wa Ununuzi wa Mwaka (Annual Procurement Plan) wa Wizara kwa mwaka wa fedha 2021/22;

iv. Kuandaa Taarifa za Takwimu za Wizara kwa mwaka 2020;

v. Kuimarisha Mifumo ya Udhibiti wa Ndani wa Wizara; na

vi. Kupitia Mkataba wa Huduma kwa Mteja (Client Service Charter).

C.5 CHANGAMOTO ZILIZOIKABILI WIZARA NA MIKAKATI YA KUZITATUA

275. *Mheshimiwa Spika*, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi imekabiliwa na changamoto mbalimbali katika utekelezaji wa majukumu yake. Baadhi ya changamoto hizo na mikakati ya kuzitatua ni: -

i. Ufinyu wa Bajeti

Ufinyu wa Bajeti ya Miradi ya Maendeleo na Matumizi Mengineyo ikilinganishwa na mahitaji halisi umesababisha malimbikizo ya madeni ya miradi ya

maendeleo hususan, miradi ya barabara inayohusisha madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri.

Mkakati

Serikali imeweka mkakati wa kuhakikisha madai ya Makandarasi yanalipwa kwa wakati. Aidha, Serikali imeendelea na jitihada za kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa miradi mbalimbali. Hadi Aprili, 2022, Serikali imetoa fedha za maendeleo jumla ya **Shilingi 691,100,092,642.94** kulipa madeni na madeni yaliyohakikiwa na inaendelea kutoa fedha kwa ajili ya malipo ya madeni ya miradi ya barabara inayoendelea.

Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2021 hadi Aprili, 2022, Serikali imetoa **Shilingi 541,641,298,899.00** za Mfuko wa Barabara ambazo zimetumika kuwalipa Makandarasi wa ndani wanaofanya kazi za matengenezo na ukarabati wa barabara.

ii. Uvamizi wa maeneo ya Hifadhi ya Barabara Wananchi wamekuwa wakivamia na wakijenga katika maeneo ambayo TANROADS hajaweka alama za mwisho wa hifadhi ya barabara (Road Reserve). Hali hii husababisha usumbufu na gharama kubwa katika ujenzi wa barabara kutokana na Serikali kutakiwa kulipa fidia kubwa.

Mkakati

Wizara kupitia TANROADS imeendelea kuweka alama na kuzuia uendelezaji katika hifadhi za barabara. Aidha, Wizara imeendelea kuelimisha Umma kwa njia ya vyombo vya habari, vipeperushi, mikutano na semina ili waweze kufahamu vyema Sheria ya Barabara Na. 13 ya Mwaka 2007.

iii. Ushiriki Hafifu wa Makandarasi wa Ndani katika Utekelezaji wa Miradi Mikubwa Uwezo mdogo wa mtaji walionao Makandarasi wa Ndani hivyo kushindwa kushiriki kikamilifu katika fursa za kazi kutokana na masharti ya upatikanaji wa dhamana za zabuni, dhamana za

ushiriki wa kazi na mitaji ya kuwezesha kufanya kazi kutoka mabenzi kuwa ngumu na kutozingatia mahitaji halisi ya shughuli za kihandisi. Aidha, k u s h i n d w a kupata mitaji kunawafanya Makandarasi kushindwa kukua na kupata fursa ambazo zitawezesha kuwakwamua kutokana na uwezo wao mdogo.

Mkakati

Wizara kupitia Bodi ya Usajili wa Makandarasi, Baraza la Taifa la Ujenzi na Bodi ya Usajili wa Wahandisi imeendelea kutoa mafunzo kwa Wahandisi Washauri na Makandarasi wa Ndani ili wasimamie na kutekeleza miradi kikamilifu hususan mikataba ya ujenzi na matengenezo ya barabara. Aidha, Bodi ya Usajili wa Makandarasi inaendeleza Mfuko Maalum wa Kutoa Dhamana ya kusaidia Makandarasi wadogo na wa Kati. Mfuko kwa sasa umefikisha mtaji wa Shilingi **Bilioni 3.9** na idadi ya wanachama imefikia **1,277**. Wizara kupitia Bodi ya Usajili wa Makandarasi itaendeleza jitihada za kuhamasisha Makandarasi wa ndani kujiunga ili kuomba zabuni kwa utaratibu wa ubia. Aidha, Wizara itaendelea kuhamasisha makandarasi wa ndani waingie ubia na kampuni za nje ili wapate ujuzi na uzoefu wa utekelezzaji wa miradi mikubwa ya ujenzi.

iv. Mahitaji Makubwa ya Fedha za Matengenezo ya Barabara

Mfuko wa Barabara una uwezo mdogo wa kukidhi mahitaji ya matengenezo ya barabara. Kwa sasa Mfuko una uwezo wa kugharamia asilimia **42** tu ya mahitaji halisi ya matengenezo ya barabara Tanzania Bara.

Mkakati

Wizara kupitia Bodi ya Mfuko wa Barabara imeandaa mapendekezo ya marekebisho ya Sheria ya Mfuko ili kutambua tozo za gesi na nishati nyingine zinazoweza kuendesha vyombo vya moto barabarani kama chanzo cha mapato ya Mfuko wa Barabara sambamba na dizeli na petroli.

v. Uharibifu wa Barabara kutokana na Uzidishaji wa Uzito wa Mizigo

Uzidishaji wa uzito wa magari unaofanywa na wasafirishaji na hivyo husababisha uharibifu mkubwa wa miundombinu ya barabara.

Mkakati

Wizara pamoja na taasisi yake TANROADS, ili kupunguza uharibifu wa miundombinu ya barabara imekuwa ikitoa elimu kuhusu Sheria ya Jumuiya ya Afrika Mashariki ya Udhhibiti Uzito wa Magari ya Mwaka 2016 na Kanuni zake za mwaka 2018. Aidha, Wizara kupitia (TANROADS) inasimamia utendaji kazi katika vituo vya mizani vinavyotumika kudhibiti uzito wa magari barabarani ambapo hadi sasa Wizara inamiliki jumla ya mizani 66 za kudumu na mizani 22 zinayohamishika. Mizani hiyo ipo katika Mikoa yote hapa nchini. Aidha, Wizara imefunga mizani inayopima Magari yakiwa kwenye mwendo (Weigh in Motion) katika vituo vya mizani vya Kimokouwa Mkoani Arusha, Vigwaza mkoani Pwani, Mikese na Dakawa (Morogoro), Wenda (Iringa), Nala (Dodoma), Njuki (Singida) na Mpemba (Njombe). Jitihada nyingine ni ufungwaji wa kamera za ukaguzi na usimamizi wa utendaji kazi wa watumishi wa vituo vya mizani kwa kuanza na ufungaji wa kamera hizo katika vituo 13 vya mizani ili kufanya udhibiti wa watumishi wasio waaminifu wanaoshirikiana na wasafirishaji wasio wazalendo kupitisha magari yaliyozidisha uzito bila kulipa tozo ya uzidishaji uzito.

vi. Kasi ya mabadiliko ya Kiteknolojia katika vifaa, mbinu na ubunifu kwenye sekta ya ujenzi.

Mkakati

Wizara kupitia taasisi zake inaendelea kutumia mbinu ya mafunzo kazini (on job training) pamoja na ushirikiano na baadhi ya makampuni ya Kimataifa yenye uzoefu ili kujenga uwezo kwa Watumishi wake. Aidha, Wizara ina taasisi yenye jukumu la usambazaji wa teknolojia mpya katika sekta ya ujenzi na usafirishaji (TANT² Centre).

vii. Tishio la Magonjwa wa UVIKO-19

Ugonjwa wa UVIKO-19 bado umeendelea kuwa tishio duniani kote. Hali hii imeendelea kuleta hofu kubwa katika Sekta ya Uchukuzi hususan kwenye vituo vya mipakani, bandari na viwanja vya ndege hivyo kuathiri Utendaji wa Taasisi zinazotoa huduma katika maeneo hayo.

Mkakati:

Wizara inaendelea kuchukua tahadhari katika vituo vya mipakani, viwanja vya ndege na maeneo ya bandari ili kudhibiti maambukizi ya virusi vya Corona vinavyosababisha UVIKO-19. Aidha, vifaa vya kinga vimeendelea kutolewa, chanjo kwa Wafanyakazi katika maeneo hayo pamoja na utoaji wa elimu ya kinga kwenye vyombo vya usafiri.

viii. Uhaba wa Wataalam katika Sekta ya Uchukuzi

Wataalam katika Sekta ndogo za usafiri wa anga, reli, hali ya hewa na usafiri majini wanatakiwa kupata elimu maalum kwenye maeneo yao ili kukidhi matakwa ya kitaalam kitaifa na kimataifa. Sekta hizi zinakabiliwa na changamoto ya uhaba wa Wataalam wenye ujuzi na uzoefu.

Mkakati:

Wizara (Sekta ya Uchukuzi) kupitia Vyuo vyake vya Kisekta imeendelea kutoa mafunzo kwa Wataalam waliopo, kuajiri wapya na kuvijengea uwezo Vyuo hivyo. Lengo ni kuviwezesha kuzalisha rasilimali watu yenye elimu inayokidhi mahitaji ya maendeleo.

ix. Uvamizi, uharibifu na Wizi wa miundombinu ya Reli

Kumekuwepo na tatizo la uvamizi, uharibifu na hujuma kwa miundombinu ya reli, hususan reli zenyewe, mataruma, vifungio na madaraja kwenye baadhi ya maeneo ambako reli zinapita.

Mkakati:

Wizara imeendelea kushirikiana na vyombo vya dola pamoja na jamii inayozunguka maeneo ya Reli ili kusimamia Sheria zilizopo kuhusu uharibifu huo pamoja na kutoa elimu na hamasa kwa jamii inayopakana na maeneo ya Reli kwa lengo la kuwaelewesha umuhimu wa kutunza na kuwafanya wananchi hao kuwa walenzi wa miundombinu hiyo.

x. Mabadiliko ya Hali ya Hewa

Dunia nzima imekumbwa na tatizo la mabadiliko ya hali ya hewa. Mabadiliko haya (Climate Change) yanasababisha Mifumo ya hali ya hewa kubadilika mara kwa mara na kusababisha uharibifu wa miundombinu kutokana na mafuriko.

Mkakati:

Wizara imeendelea kupanua Mtandao wa Rada za Hali ya Hewa nchini. Lengo ni kufikia rada saba (7) ambazo zitatosha kuangaza nchi nzima. Wizara pia itaendelea kuongeza vifaa na kupanua mtandao wa vituo vya hali ya hewa nchini ili kuboresha utoaji wa huduma za utabiri na tahadhari juu ya matukio ya hali mbaya ya hewa kwa usahihi zaidi. Aidha, Wizara imeendelea kuelimisha jamii juu ya umuhimu wa kutumia huduma za hali ya hewa.

xi. Upungufu wa Taa za Kuongozea Ndege katika Viwanja vya Ndege

Viwanja vyenye taa za kuongozea ndege nchini nyakati za usiku ni vinne tu kati ya 58 vinavyomilikiwa na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA). Kutokuwa na taa hizo na miundombinu kwa ajili ya kuwezesha usafiri wa anga wakati wa usiku kunalazimisha makampuni ya ndege kupanga safari za ndege wakati wa mchana. Hii ni moja ya changamoto inayokabili usafiri wa anga

nchini kwa sababu ndege hazitumiki kwa kiwango kinachotakiwa nyakati za usiku.

Mkakati:

Serikali imeendelea kuvifanyia maboresho Viwanja vya Ndege nchini ili kuwezesha ndege kuruka nyakati za usiku na pia kuboresha barabara za kurukia ndege kuweza kuhimili aina ya ndege zilizopo.

D. MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA SEKTA ZA WIZARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

276. *Mheshimiwa Spika*, Makadirio ya Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo kwa Sekta ya Ujenzi na Sekta ya Uchukuzi ni kama ifuatavyo:

D.1 SEKTA YA UJENZI

Makadirio ya Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo

277. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, Sekta ya Ujenzi imetengewa **Shilingi 44,293,050,000.00** ikiwa ni Bajeti ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 40,638,652,000.00** ni Bajeti ya Mishahara na **Shilingi 3,654,398,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo. Aidha, Bajeti ya Maendeleo kwa Sekta ya Ujenzi katika mwaka 2022/23 ni **Shilingi 1,421,542,185,800.00**. Kati ya fedha hizo, Shilingi **1,168,576,368,800.00** ni fedha za ndani na Shilingi **252,965,817,000.00** ni za fedha za nje. Aidha, kati ya fedha za ndani **Shilingi 599,756,467,800.00** ni fedha zilizotengwa kwa ajili ya bajeti ya Mfuko wa Barabara na fedha kutoka katika Mfuko Mkuu wa Serikali ni **Shilingi 568,819,901,000.00**.

Mgawanyo wa fedha za maendeleo pamoja na miradi iliyotengewa fedha ni kama inavyooneshwa katika *Kiambatisho Na. 1*. Maelezo kuhusu Miradi ya Maendeleo ni kama ifuatavyo:

MRADI WA KUJENGA UWEZO (INSTITUTIONAL CAPACITY BUILDING)

278. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 273.746** fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya mradi huu kwa lengo la kujenga uwezo wa watumishi wa Sekta ya Ujenzi kwa kuwapatia mafunzo na vitendea kazi vya ofisi kwa ajili ya kuboresha utendaji kazi.

MIRADI YA VIVUKO, UJENZI WA NYUMBA NA MAJENGO YA SERIKALI

Ujenzi na Ukarabati wa Vivuko na Maegesho ya Vivuko

279. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa Ujenzi na Ukarabati wa Vivuko na Maegesho ya Vivuko umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 13,123.08** katika mwaka wa fedha 2022/23 kwa ajili ya kazi zifuatazo:

280. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 2,585.52** zimetengwa kwa ajili ya mradi wa **Ujenzi wa Maegesho ya Vivuko**. Kazi zitakazofanyika ni pamoja na upanuzi wa Jengo la Abiria katika kivuko cha Magogoni – Kigamboni kwa upande wa Kigamboni; ujenzi wa maegesho mapya ya vivuko vya Kayenze - Kanyinya, Muleba - Ikuza, Ijinga - Kahangala (Magu) na Bwiro – Bukondo (Ukerewe) pamoja na Kuboresha mfumo wa tiketi za kieletroniki kwenye vivuko vitano (5) (Magogoni – Kigamboni, Kigongo – Busisi, Kisorya - Rugezi, Pangani – Bweni na Ilagala – Kajeje).

Kazi nyingine ni ujenzi na ukarabati wa maegesho sita (6) ya Magogoni – Kigamboni, Kilambo – Namoto, Utete – Mkongo, Iramba – Majita, Nyakarilo – Kome na Kasharu – Buganguzi pamoja na ujenzi wa ofisi, majengo ya abiria na uzio kwenye vituo vitatu (3) vya vivuko ambavyo ni Kisorya – Rugezi, Nyakarilo - Kome na Bugolora - Ukara. Fedha hizi pia zitatumika kufanya ufuatiliaji na tathmini ya miradi ya ujenzi wa maegesho ya vivuko.

281. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa **Ujenzi wa Vivuko Vipya** umetengewa **Shilingi milioni 5,015.28** kwa ajili ya ujenzi wa vivuko vipya vya Magogoni – Kigamboni, Kisorya – Rugezi, Ijinga – Kahangala, Bwiro – Bukondo, Nyakarilo – Kome, Buyagu - Mbalika na Nyamisati – Mafia. Kazi nyingine ni ununuzi wa vifaa vya karakana za TEMESA pamoja na ufuatiliaji na tathmini ya miradi hiyo.

282. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa **Ukarabati wa Vivuko** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 5,522.28** kwa ajili ya kukamilisha ukarabati wa kivuko MV Ujenzi; kuendelea na ukarabati wa Kivuko MV Musoma, MV Mara, MV TEMESA, MV Kome II, MV Misungwi, MV Nyerere, MV Kyanyabasa, MV Kitunda, MV Kazi, MV Magogoni, MV Tanga MV pamoja na ukarabati wa kivuko cha MV Kilombero II na kukihamishia Mlimba – Malinyi. Kazi nyingine ni kufanya ufuatiliaji na tathmini ya miradi ya ukarabati wa vivuko.

Ujenzi na Ukarabati wa Nyumba na Majengo ya Serikali

283. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23 jumla ya **Shilingi milioni 59,817.37** zimetengwa kwa ajili ya mradi wa Ujenzi na Ukarabati wa Nyumba na Majengo ya Serikali. Kazi zitakazotekelezwa ni kama ifuatavyo:

284. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa **Ujenzi wa Nyumba za Viongozi wa Serikali** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 8,015.58** kwa ajili ya ujenzi wa nyumba nyingine **20** za Viongozi Dodoma pamoja na kuendelea na ujenzi wa nyumba tano (5) za Majaji katika mikoa ya Kilimanjaro, Mtwara, Shinyanga, Kagera na Tabora.

285. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa **Ujenzi wa jengo la ofisi ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (awamu II)** katika eneo la Mtumba jijini Dodoma umetengewa **Shilingi milioni 11,043.69**. Aidha, mradi wa **Ujenzi wa nyumba nyingine 150 za Watumishi wa Umma** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 6,936.97** kwa ajili ya ujenzi wa nyumba hizo Jijini Dodoma.

286. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa **Ujenzi wa jengo la makazi kwa ajili ya Watumishi wa Umma katika eneo la Temeke Kota** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 6,928.99**.

Aidha, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi wa **Ujenzi wa jengo la makazi kwa ajili ya Watumishi wa Umma katika eneo la Magomeni Kota wilayani Kinondoni** umetengewa **Shilingi milioni 3,900.00**.

287. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa **Ukarabati wa Nyumba na Ununuzi wa Samani kwa Ajili ya Ikulu Ndogo** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 11,557.01**. Kazi zitakazofanyika ni ukarabati wa nyumba 40 za viongozi Dodoma na nyumba 30 katika mikoa mingine pamoja na kufanyia matengenezo kinga ya nyumba za makazi za Magomeni Kota. Kazi nyingine ni ukarabati wa nyumba 66 zilizokuwa zinamilikiwa na iliyokuwa Mamlaka ya Ustawishaji Makao Makuu Dodoma (CDA) zilizohamishiwa Wakala wa Majengo Tanzania (TBA), ukarabati wa nyumba zilizokuwa zinamilikiwa na TAMISEMI/NHC zilizohamishiwa TBA katika mikoa 20 pamoja na ununuzi wa samani za Ikulu Ndogo.

288. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi wa **Kujenga Uwezo wa Wabunifu Majengo, Wakadiriaji Majenzi na Huduma za Ushauri** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,579.19** kwa ajili ya kuwajengea uwezo Wabunifu Majengo (Architects) na Wakadiriaji Majenzi (Quantity Surveyors) kupitia Bodi ya Usajili wa Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi (AQRB). Kazi nyingine ni Huduma za Ushauri, maandalizi ya Sheria ya Majengo (Building Act), Taratibu za Ujenzi (building codes) na Viwango vya Msawazo (*Standards and Specifications*) kwa ajili ya kazi na miradi ya ujenzi na ukarabati wa nyumba na majengo ya Serikali pamoja na ununuzi wa samani itakayoratibiwa na Baraza la Taifa la Ujenzi (NCC).

289. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi **Ujenzi na Ukarabati wa Karakana za TEMESA**

na TBA umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 8,453.16** kwa ajili ya ujenzi wa karakana mpya ya kisasa jijini Dodoma; kuendelea kuanzisha karakana za wilaya sita (6) za Simanjiro, Masasi, Ukerewe, Chato, Mafia na Kyela; kuendelea na ujenzi wa karakana za TEMESA katika Mikoa mipya ya Songwe, Simiyu, Geita, Njombe na Katavi; ukarabati wa karakana 12 za TEMESA mikoa ya Tabora, Mwanza, Arusha, Mtwara, Mbeya, M.T Depot - Dar es Salaam, Kigoma, Mara, Ruvuma, Pwani, Dodoma na Vingunguti pamoja na ukarabati wa karakana sita (6) za TBA katika mikoa ya Arusha, Mwanza, Morogoro Tabora, Dar es Salaam na Mbeya.

290. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa **Kusanifu na kusimika Mfumo wa Usimamizi na Ufuatiliaji wa Matengenezo ya Magari, Umeme na Elektronik** umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,500.00** katika mwaka wa fedha 2022/23, kwa ajili ya utekelezaji wake.

291. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 899.76** zimetengwa kwa ajili ya **Ufuatiliaji na tathmini kwenye miradi ya ujenzi na ukarabati wa Nyumba na Majengo ya Serikali pamoja na wahitimu wa Ubunifu Majengo na Ukadiriaji Majenzi**.

MIRADI YA BARABARA NA MADARAJA

292. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, miradi ya barabara na madaraja itakayotekelezwa ni kama ifuatavyo:

Barabara ya Soni - Bumbuli - Dindira – Korogwe (km 74)

293. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,000.00** kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Mtwara – Newala - Masasi (km 210)

294. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 11,010.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi wa barabara ya Mtwara –

Newala – Masasi; sehemu ya Mtwara – Mnivata (km 50) na kuanza ujenzi wa sehemu ya Mnivata – Tandahimba – Newala – Masasi (km 160) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Likuyufusi – Mkenda (km 122.50)

295. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 7,500.00** zimetengwa katika mwaka wa fedha 2022/23, kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Likuyufusi – Mkenda, sehemu ya Likuyufusi - Mhukuru (km 60) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Nachingwea – Liwale (km 130)

296. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mhandisi Mshauri aliyefanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara hii.

Barabara ya Ubena Zomozi - Ngerengere (km 11.6)

297. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 3,253.241** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara za Ubena Zomozi – Ngerengere Jeshini – Ngerengere SGR Station kwa kiwango cha lami.

Barabara ya TAMCO – Vikawe – Mapinga (km 24)

298. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 3,820.00** kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Makofia – Mlandizi (km 36.7)

299. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, barabara ya Makofia – Mlandizi imetengewa jumla ya **Shilingi milioni 600.00** kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Musoma - Makojo - Busekela (km 92)

300. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, barabara hii imetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,950.00** kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Kongwa Jct – Mpwapwa – Gulwe – Kibakwe (km 98)

301. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, barabara hii imetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,088.00** kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara ya Kongwa Jct – Mpwapwa – Gulwe - Kibakwe (km 98.00) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Muhutwe – Kamachumu – Muleba (km 54)

302. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 1,200.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara ya Muhutwe – Kamachumu – Muleba (km 54) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Iringa – Ruaha National Park (km 104)

303. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, barabara hii imetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,000.00** kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Iringa – Ruaha National Park (km 104) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Muheza – Amani (km 36)

304. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 1,700.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara ya Muheza – Amani (km 36) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Mtwara – Mingoyo – Masasi (km 200)

305. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 550.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ukarabati wa barabara ya Mtwara – Mingoyo – Masasi (km 200) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Kibaoni - Majimoto - Muze - Kilyamatundu (km 189)

306. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 7,160.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Ntendo – Muze – Kilyamatundu; sehemu ya Ntendo – Muze (km 37) na maandalizi ya

ujenzi wa barabara ya Kibaoni – Majimoto – Inyonga (km 152) kwa kiwango cha lami.

Daraja la Kigongo - Busisi (J.P. Magufuli) na Barabara Uganishi

307. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 7,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa daraja hili na barabara unganishi.

Daraja la Mzinga

308. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa daraja hili katika Barabara ya Mbagala Rangi Tatu – Kongowe Jijini Dar es Salaam.

Daraja la Ugalla

309. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa daraja hili lililopo katika mkoa wa Katavi.

Daraja la Kitengule na Barabara Uganishi

310. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 1,300.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa ujenzi wa Daraja la Kitengule pamoja na barabara unganishi zenye urefu wa kilometa 18.

Barabara ya Morogoro - Dodoma (km 260) pamoja na Daraja la Mkundi

311. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya Morogoro – Dodoma (km 260) pamoja na Daraja la Mkundi ili kuikarabati kwa kiwango cha lami.

Daraja Jipya la Wami

312. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 2,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa daraja hili lililopo katika barabara ya Chalinze - Segera.

Barabara ya Njombe - Makete - Isyonje (km 157.4)

313. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 8,364.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa barabara ya Njombe – Makete – Isyonje, Sehemu za Njombe – Moronga (km 53.90) na Moronga – Makete (km 53.50). Kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa barabara za Isyonje – Makete; Sehemu ya Ipelele – Itheme (km 50.00) na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Njombe – Njombe Referral Hospital (km 3) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Omugakorongo - Kigarama- Murongo (km 105)

314. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Nanganga - Ruangwa - Nachingwea (km 145)

315. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 7,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Masasi – Nachingwea (km 45) na kuendelea na ujenzi wa barabara ya Nanganga – Ruangwa – Nachingwea (km 100); Sehemu ya Nanganga – Ruangwa (km 53.20) kwa kiwango cha lami na kuanza ujenzi wa barabara ya Nangurukuru – Liwale (km 50).

Barabara ya Mpemba – Isongole (km 51.2)

316. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 10.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi wa barabara ya Mpemba – Isongole (km 51.2).

Barabara ya Ruanda – Iyula - Nyimbili (km 21)

317. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 2,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya

ujenzi wa barabara ya Ruanda – Iyula – Nyimbili (km 21.00) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Katumbasongwe – Kasumulu - Ngana – Ileje (km 90.10)

318. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 5,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Katumbasongwe – Kasumulu – Ngana – Ileje (km 90.10) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Uyogo – Nyamilangano – Nyandekwa – Kahama (km 54)

319. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Uyogo – Nyamilangano – Nyandekwa – Kahama (km 54.0) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Sengerema - Nyahunge (km 54)

320. *Mheshimiwa Spika*, Katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Sengerema – Nyahunge (km 54.0) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Omurushaka – Nkwenda – Murongo (km 112)

321. *Mheshimiwa Spika*, Katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 6,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Omurushaka – Nkwenda – Murongo (km 112) kwa kiwango cha lami.

Upanuzi wa Barabara Kuu Zinazoingia Katikati ya Jiji la Dodoma (Widening up of Dodoma Outer Roads Sections km 220)

322. *Mheshimiwa Spika*, Katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa

ajili ya upanuzi wa barabara kuu zinazolingia katikati ya Jiji la Dodoma (km 220) zinazohusisha barabara ya Dodoma – Morogoro (km 70), Dodoma – Iringa (km 50), Dodoma – Singida (km 50) na Dodoma – Arusha (km 50).

Barabara ya Ntyuka Jct – Mvumi Hospital – Kikombo Jct. (km 76.07)

323. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 4,600.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Ntyuka Jct – Mvumi Hospital – Kikombo Jct (km 76.07) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Tarime - Mugumu (km 86)

324. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Tarime - Mugumu (km 86.0) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Shelui – Nzega (km 110)

325. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa ajili ya ukarabati kwa kiwango cha lami wa barabara ya Shelui – Nzega (km 110).

Barabara ya Nzega - Kagongwa (km 65)

326. *Mheshimiwa Spika*, Katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Nzega – Kagongwa (km 65) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Isabdula (Magu) – Bukwimba Station – Ngudu – Ng’hungumalwa (km 50)

327. *Mheshimiwa Spika*, Katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Isabdula (Magu) – Bukwimba Station – Ngudu – Ng’hungumalwa (km 50) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Mafinga - Mgololo (km 78)

328. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 4,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Mafinga – Mgololo (km 78) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Nyololo - Mtwango (km 40.4)

329. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 500.00** zimetengwa kwa ajili maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Nyololo – Mtwango (km 40.4) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Kongwa – Kibaya – Arusha (km 430)

330. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 2,500.00** zimetengwa kwa ajili maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Kongwa – Kibaya - Arusha (km 430) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Singida – Sepuka - Ndago (km 75)

331. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 5,200.00** zimetengwa kwa ajili maandalizi ya kuanza ujenzi wa barabara ya Singida – Sepuka - Ndago (km 75.0) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Kitai – Lituhi pamoja na Daraja la Mnywamaji (km 90)

332. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Kitai – Lituhi (km 90.0) pamoja na daraja la Mnywamaji.

Barabara za Kuelekea Katika Vituo vya Reli ya Kisasa ya SGR (km 87.6)

333. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 15,806.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara za kuelekea katika vituo vya reli ya kisasa (SGR) ambazo ni Morogoro – Kihonda SGR Station (km 10), Rudewa – Kilosa SGR Station (km 3), Gulwe – Gulwe SGR Station (km 2), Igandu – Igandu SGR Station (km 27), Ihumwa – Ihumwa Marshalling Yard (km 5.50), Kizota – Zuzu SGR Station (km

2), Bahi – Bahi SGR Station (km 4), Mlandizi – Ruvu SGR Station (km 22) na barabara za ndani za kituo cha SGR cha Dodoma (Access Roads to Dodoma SGR Station).

Barabara ya Tanga - Pangani – Makurunge (km 174.5)

334. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, **Shilingi milioni 5,000.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 25,054.00** fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Tanga – Pangani (km 50). Kazi nyingine ni kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Pangani – Mkange (km 124.5) na Daraja la Pangani.

Barabara ya Kisarawe – Maneromango - Mloka (km 54)

335. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 2,780.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Geita – Bulyanhulu – Kahama (km 120)

336. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 2,000.00** zimetengwa kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara za Geita – Bulyanhulu Jct (km 58.3) na Bulyanhulu Jct – Kahama (km 61.7).

Barabara ya Nyamirembe Port – Katoke (km 50)

337. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 2,300.00** zimetengwa kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara za Nyamirembe Port – Katoke (km 50), Chato Ginery – Bwina (km 8.10) na SIDO – Chato Zonal Hospital (km 5.30).

Barabara ya Geita – Nzera - Nkome (km 54)

338. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Geita – Nzera - Nkome (km 54) sehemu ya Nzera – Nkome (km 20).

Barabara ya Arusha - Moshi - Himo - Holili (km 199.51)

339. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 8,460.00** zinazojumuisha **Shilingi milioni 4,460.00** za ndani na **Shilingi milioni 4,000** za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa mradi wa ujenzi wa barabara ya Sakina – Tengeru na barabara ya mchepuo ya Arusha (Arusha Bypass). Kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa barabara za Kijenge – Usa River (km 20), Mianzini – Ngaramtoni (km 18) na maandalizi ya upanuzi wa sehemu ya Tengeru – Moshi – Himo (km 105) pamoja na Mizani ya Himo.

Barabara za Kuelekea Kwenye Mradi wa Kufua Umeme Katika Maporomoko ya Mto Rufiji (Access Roads To Rufiji Hydropower Project)

340. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 9,800.00** kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Bigwa – Matombo – Mvuha (km 78) pamoja na ukarabati kwa kiwango cha changarawe wa barabara za Maneromango – Vikumburu – Mloka (km 100) na Kibiti – Mloka – Mtemele – Bwawa la Kufua Umeme la Julius Nyerere. Aidha, mradi huu utahusisha kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya Ubena Zomozi – Mvuha – Kisaki – Mtemele Jct (km 178) sehemu ya Ngerengere – Mvuha – Kisaki – Mtemele Jct (km 166.4) ikiwa ni mandalizi ya kujenga kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Dar es Salaam – Chalinze – Morogoro (km 152.3)

341. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,730.00** kwa ajili ya kuendelea na ukarabati (overlay) wa barabara ya Mlandizi – Chalinze (km 44.24) na ujenzi wa barabara ya Kwa Mathiasi (Morogoro Road) – Msangani (km 8.3). Kazi nyingine ni kulipa madeni ya Mkandarasi aliyefanya kazi ya kuboresha maeneo hatarishi (Assorted Accident Blackspot) ya barabara ya Dar es Salaam – Morogoro na ujenzi wa Kituo cha Pamoja cha Ukaguzi (One Stop Inspection Station – OSIS) cha Vigwaza. Aidha, mradi huu unahusisha maandalizi ya ujenzi wa

barabara ya Kibaha - Mlandizi – Chalinze – Morogoro kwa kiwango cha *Expressway*.

Barabara ya Wazo Hill – Bagamoyo – Msata (km 54.1)

342. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,700.00** kwa ajili ya kuanza ukarabati na upanuzi wa barabara ya Wazo Hill – Bagamoyo – Msata (Sehemu ya Tegeta – Bagamoyo: km 46.9) na kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Mbegani – Bagamoyo (km 7.2).

Barabara ya Usagara – Geita – Buzirayombo – Kyamyorwa (km 110)

343. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 10.00** katika mwaka wa fedha 2022/23, kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Makandarasi kwa sehemu za Uyovu – Bwanga (km 43) na Bwanga – Biharamulo (km 67).

Barabara ya Nyakahura - Kumubuga - Rulenge - Kabanga Nickel Road (km 141)

344. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 3,000.00** kwa ajili maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara za Nyakahura – Kumubuga – Murusagamba (km 34), Kumubuga – Rulenge – Murugarama (km 75) na Rulenge – Kabanga Nickel (km 32).

Barabara ya Kigoma – Kidahwe – Uvinza – Kaliua – Tabora (km 265.1)

345. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 940.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 17,515.00** fedha za nje kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi waliojenga barabara za Ndono – Urambo (km 52), Tabora – Ndono (km 42), Kaliua - Kazilambwa (km 56) na Urambo – Kaliua (km 28). Aidha, kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Uvinza – Malagarasi (km 51.1) na Kazilambwa – Chagu (km 36) pamoja na maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa Urambo Roundabout.

Barabara ya Ifakara - Kihansi - Mlimba - Madeke - Kibena (Njombe) (km 270)

346. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 8,555.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 1,650.00** fedha za nje kwa ajili ya kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa sehemu ya Kihansi – Mlimba – Taweta – Madeke – Kibena (km 220) kwa ufadhili wa Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB). Aidha, mradi huu utahusisha pia kuanza ujenzi wa barabara za Ifakara – Kihansi (km 50).

Barabara ya Karatu - Mbulu - Haydom - Sibiti River - Lalago - Maswa (km 389)

347. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami barabara ya Karatu – Mbulu – Haydom – Sibiti River – Lalago – Maswa (km 389.0): sehemu ya Mbulu – Haydom yenye urefu wa kilometa 50.

Barabara ya Marangu – Tarakea – Rongai – Kamwanga / Bomang’ombe – Sanya Juu (km 84.80)

348. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 5,830.00** kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa barabara za Marangu – Rombo Mkuu – Tarakea (km 64.0), Sanya Juu – Kamwanga (sehemu ya Sanya Juu – Elerai, km 32) na KIA – Mererani (km 26.0). Kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa barabara za Kwa Sadala – Masama – Machame Junction (km 16) na Kiboroloni – Kikarara – Tsuduni – Kidia (km 10.8). Mradi huu utahusisha pia ukarabati wa barabara ya Bomang’ombe – Sanya Juu (25 km), ujenzi wa barabara ya Tarakea – Holili (km 53.0) na barabara ya Sanya Juu – Kamwanga (sehemu ya Elerai – Kamwanga -km 44).

Barabara ya Tukuyu – Mbambo – Katumba (km 60.6)

349. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,700.00** kwa ajili ya kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu za Bujesi – Mbambo (km 26) na Tukuyu - Mbambo (km 36.60). Kazi nyingine ni kuanza

upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya Mbambo – Ipinda (km 19.7).

Barabara ya Dodoma – Manyoni (km 127) na Barabara Kuingia Manyoni Mjini (km 4.8)

350. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 55.00** kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa Kituo cha Pamoja cha Ukaguzi (One Stop Inspection Station – OSIS) cha Muhalala (Manyoni).

Barabara ya Tabora - Mambali - Bukene - Itobo (km 114)

351. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 500.00** kwa ajili ya maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami barabara ya Tabora – Mambali – Bukene (km 114).

Barabara ya Namanyere - Katongoro - New Kipili Port (km 64.80)

352. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 385.00** kwa ajili ya kuendelea na kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara hii.

Barabara ya Dumila – Kilosa – Mikumi (km 141)

353. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,310.00** kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Mhandisi Mshauri wa sehemu ya Dumila – Rudewa (km 45) na kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu ya Rudewa – Kilosa (km 24). Kazi nyingine ni maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Kilosa – Ulaya – Mikumi (km 72) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port (km 107)

354. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 8,010.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa ujenzi wa barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port (km 107) na kuanza ujenzi wa barabara ya Matai-Kasesya (km 50).

Ujenzi wa Madaraja Makubwa

355. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 13,010.00** kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa Madaraja ya Magufuli (Morogoro), Ruhuhu (Ruvuma), Momba (Rukwa), Mara (Mara), Magara (Manyara), Lukuledi (Lindi), Msingi (Singida) na Kiyegeya (Morogoro). Kazi nyingine ni kuanza ukarabati wa daraja la Kirumi (Mara), ujenzi wa barabara unganishi za Daraja la Sibiti (Singida) na ujenzi wa Daraja la Sukuma (Mwanza). Aidha, fedha hizi zitatumika kuanza Usanifu na Ujenzi wa Daraja la Mirumba (Katavi), ujenzi wa Madaraja ya Simiyu (Mwanza), Sanza (Singida), Mkenda (Ruvuma) na Mpiji Chini (Dar es Salaam). Vilevile mradi huu utahusisha kuanza maandalizi ya ujenzi wa Madaraja ya Mtera (Dodoma), Godegode (Dodoma), Mitomoni (Ruvuma) na madaraja ya Nzali, Kibakwe, Mpwapwa, Kerema na Munguli yaliyopo mkoani Dodoma). Miradi mingine ni kuanza upembuzi yakinifu na Usanifu wa Kina wa Daraja la Malagarasi Chini (Kigoma) pamoja na kununua madaraja ya dharura (Emergency Mabey Parts).

Barabara ya New Bagamoyo (Kawawa Jct – Tegeta (km 17.2)

356. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 10.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa ujenzi wa Barabara ya Morocco – Mwenge (km 4.3).

Barabara ya Kyaka – Bugene – Kasulo (km 183.1)

357. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 6,010.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi wa sehemu ya Kyaka – Bugene (km 59.1) na kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Kumunazi – Kasulo – Bugene (km 133) sehemu ya Bugene – Chato Burigi National Park (km 60).

Barabara ya Isaka – Lusahunga (km 242.20)

358. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 1,065.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 15,199.00** fedha za nje

zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Mhandisi Mshauri wa sehemu ya Ushirombo – Lusahunga (km 110). Kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa Kituo cha Pamoja cha Ukaguzi – OSIS cha Nyakanazi, kuanza ukarabati wa sehemu ya Lusahunga – Rusumo (km 92). Mradi huu utahusisha pia maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Nyakasanza – Kobero kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Manyoni – Itigi – Tabora (km 259.75)

359. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 30.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 1,000.00** fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa sehemu za Manyoni – Itigi - Chaya (km 89.35), Nyahua – Chaya (km 85.4) na Tabora – Nyahua (km 85).

Barabara za Mikoa (km 734.59)

360. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, jumla ya **Shilingi milioni 61,585.00** zimetengwa kwa ajili ya barabara za mikoa na madaraja katika mikoa yote 26 ya Tanzania Bara. Kazi zilizopangwa kutekelezwa ni ukarabati wa jumla ya **kilometa 672.77** kwa kiwango cha changarawe, kujenga kilometa **61.82** kwa kiwango cha lami na ujenzi wa Madaraja /Makalavati **31**. Orodha ya miradi ya barabara za Mikoa itakayotekelezwa kwa kutumia fedha za Bajeti ya Maendeleo kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali imeoneshwa katika **Kiambatisho Na. 2**.

Barabara ya Mwanza/Shinyanga Border – Mwanza (km 102)

361. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 385.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na upembuzi yakinifu na usanifu wa kina ili kuifanyia ukarabati barabara hii.

Mradi wa Kuondoa Msongamano Barabara za Dar es Salaam (km 138.5)

362. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 5,105.00** kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi wa barabara za Mbezi – Malambamawili –

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kinyerezi – Banana (km 14), Mbezi Mwisho – Goba (km 7), Tangi Bovu – Goba (km 9), Kimara Baruti – Msewe – Changanyikeni (km 2.6), Banana – Kitunda – Kivule – Msongola (km 14.7): Sehemu ya Kitunda – Kivule (km 3.2), Ardhi – Makongo – Goba; Sehemu ya Goba – Makongo (km 4), Tegeta Kibaoni – Wazo Hill – Goba – Mbezi/Morogoro Road (Mbezi Mwisho); sehemu ya Madale – Goba (km 5) na Tegeta Kibaoni – Wazo Hill – Goba – Mbezi/Morogoro Road (Mbezi Mwisho); sehemu ya Wazo Hill – Madale (km 6).

Kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa barabara ya Ardhi – Makongo – Goba; sehemu ya Ardhi – Makongo (km 5.0) na kuanza ujenzi wa barabara za Kibamba – Kisopwa – Kwembe – Makondeko (km 14.66), sehemu ya Mloganzila – Mloganzila Citizen (km 4.0), Kongowe – Mjimwema – Kivukoni Ferry Road (One Lane Widening: km 25.1), Mji Mwema – Kimbiji – Pembamnazi (km 27.0) na Goba – Matosa – Temboni (km 6.0) pamoja na kuanza upanuzi wa barabara ya Mwai Kibaki (km 9.1).

Barabara ya Nyamuswa – Bunda – Kisorya (km 107.4)

363. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, jumla ya **Shilingi milioni 2,010.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa ujenzi wa sehemu ya Kisorya – Bulamba (km 51.0) na kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami wa sehemu ya Nyamuswa – Bunda – Bulamba (km 56.4).

Barabara ya Kolandoto - Lalago - Ng'oboko - Mwanhuji (km 122)

364. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 2,000.00** fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara za Kolandoto – Lalago (km 62) na Lalago – Ng'oboko – Mwanhuji (km 60).

Barabara ya Ndundu – Somanga (km 60)

365. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, jumla ya **Shilingi milioni 2,100.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Mkandarasi wa ujenzi wa barabara ya Ndundu – Somanga (km 60) na kuanza

maandalizi ya ukarabati wa barabara za Kongowe - Malendego (km 160.65) na Nangurukuru - Mbwemkuru (km 95).

Barabara ya Kasulu - Manyovu (km 68)

366. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 600.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 11,400.00** fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara ya Kasulu - Manyovu pamoja na barabara za kuingia Kasulu mjini (km 68).

Barabara ya Dodoma City Outer Dual Carriageway Ring Road Lot1 & 2 (km 112.3)

367. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 4,900.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 31,900.00** fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa Barabara ya Mzunguko wa Nje katika Jiji Dodoma (Dodoma City Outer Dual Carriageway Ring Road) sehemu ya Nala - Veyula - Mtumba - Ihumwa Dry Port (km 52.3), sehemu ya Ihumwa Dry Port - Matumbulu - Nala (km 60) na fidia kwa ajili ya ujenzi wa Barabara ya Mzunguko wa Ndani katika Jiji la Dodoma (Dodoma Inner Ring Road) kwa sehemu ya Bahi R/About - Image R/About - Ntyuka R/About - Makulu R/About (km 6.3). Kazi nyingine ni kuendelea na maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Mzunguko wa Kati katika Jiji la Dodoma (Dodoma City Middle Ring Road) inayoanzia Nanenane - Miyuji - Mnadani Sekondari - Mkonze - Ntyuka - Nanenane (km 47.2) na kuanza ujenzi wa barabara ya Kikombo Jct - Chololo - Mapinduzi (JWTZ HQ) (km 18).

Barabara ya Kidatu - Ifakara - Lupilo - Malinyi - Londo - Lumecha/ Songea (km 499)

368. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2021/22, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 4,600.00** kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Kidatu - Ifakara (km 66.9) na kuanza maandalizi ya ujenzi wa barabara za Ifakara - Lupilo - Malinyi - Londo - Lumecha (km 396) na Chalinze - Magindu - Lukenge - Seregete B -

Kabwe Jct – Mkulazi (km 77.50). Mradi huu utahusisha pia ukarabati kwa kiwango cha changarawe wa barabara ya Dakawa Jct – Mbigiri (km 7) na barabara zenye jumla ya kilometa 50 kuelekea mashamba ya wakulima wa miwa ya Mbigiri.

Barabara ya Tabora – Ipole – Koga – Mpanda (km 365.36)

369. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 40.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 5,870.00** fedha za nje kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa sehemu za Usesula – Komanga (km 115.5), Komanga – Kasinde (km 112.8), Kasinde – Mpanda (km 111.7) na Tabora – Sikonge (km 30).

Barabara ya Makutano – Natta – Mugumu/Loliondo – Mto wa Mbu (km 235)

370. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,520.00** kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa barabara za Makutano – Sanzate (km 50) na Waso – Sale Jct (km 49), kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami kwa sehemu ya Sanzate – Natta (km 40.0) na maandalizi ya ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Natta – Mugumu (km 35).

Barabara ya Ibanda – Itungi Port (km 26)

371. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 5,700.00** kwa ajili ya kuanza ukarabati wa barabara za Ibanda – Itungi (km 26) na maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya Iponjola – Kiwira Port (km 6). Kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa Kituo cha Pamoja cha Ukaguzi mpakani Kasumulu/Songwe (Kasumulu/Songwe – Tanzania/Malawi Border – OSBP), pamoja na kulipa madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa ujenzi wa barabara ya Kikusya – Ipinda – Matema Beach (km 39.1) na barabara ya Uyole – Kasumulu (sehemu ya Ilima Escarpment, km 3).

Barabara ya Nzega – Tabora (km 289.7)

372. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 20.00** kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa sehemu za Nzega – Puge (km 58.6) na Puge – Tabora (km 56.1).

Barabara ya Sumbawanga – Mpanda – Nyakanazi (km 803.6)

373. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 19,600.00** kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa sehemu za Sumbawanga – Kanazi (km 75), Kanazi – Kizi – Kibaoni (km 76.60), Sitalike – Mpanda (km 36) na Mpanda – Ifukutwa – Vikonge (km 37.65). Kazi nyingine ni kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami barabara za Mpanda – Mishamo – Uvinza; Sehemu ya Vikonge – Uvinza (km 159), Kibaoni – Sitalike (km 71) na Kagwira – Ikola – Karema Port (km 112). Mradi huu utahusisha pia maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Kizi – Lyambalyamfipa - Sitalike (km 86.31). na Lyazumbi – Kabwe (km 65).

Barabara ya Nyanguge – Musoma/ Usagara – Kisesa Bypass (km 214.25)

374. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 530.00** kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Makandarasi wa barabara za Simiyu/Mara Border – Musoma (km 85.5) na Usagara – Kisesa (Mwanza Bypass km 17.35). Kazi nyingine ni kuanza maandalizi ya ukarabati wa sehemu ya Nyanguge – Simiyu/Mara Border (km 100.4) na kulipa madeni ya Mkandarasi wa mradi wa upanuzi wa barabara ya kuelekea Uwanja wa Ndege wa Mwanza na Daraja la Furahisha.

Barabara ya Magole – Mziha – Handeni (km 149.2)

375. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,010.00** kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Mkandarasi wa barabara ya Magole – Turiani (km 45.2) na kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Turiani – Mziha – Handeni (km 104).

Ujenzi wa Barabara za Juu (Flyovers) Jijini DSM na Barabara Unganishi

376. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 570.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 1,000.00** fedha za nje kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa barabara za juu katika makutano ya Ubungo (Ubungo Interchange) pamoja na kuanza maandalizi ya kuboresha makutano ya barabara katika maeneo ya KAMATA, Magomeni, Mwenge, Tabata/Mandela, Morocco, Buguruni, Mbezi Mwisho, Fire pamoja na makutano ya barabara za Kinondoni/Ali Hassan Mwinyi na Selander (Ali Hassan Mwinyi/UN Road Jct). Aidha, kazi nyingine ni kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa *Mabey Flyovers* katika jiji la Dar es Salaam, Dodoma na Mwanza.

Barabara ya Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi (km 121)

377. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,220.00** kwa ajili ya kulipa madai ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa barabara za Mwigumbi – Maswa (km 50.3) na Maswa – Bariadi (km 49.7). Aidha, kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami kwa barabara ya Mchepuo wa Maswa (Maswa Bypass; km 11).

Barabara ya Tabora – Ipole – Rungwa (Sehemu ya Ipole – Rungwa (km 172)

378. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 650.00** katika mwaka wa fedha 2022/23 kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Kidahwe – Kasulu – Kibondo – Nyakanazi (km 341.25)

379. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 13,020.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 44,328.00** fedha za nje kwa ajili ya kulipa madai ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa barabara za Kidahwe – Kasulu (km 63.0) na Nyakanazi – Kakonko (km

50). Kazi nyingine ni kuendelea na ujenzi wa barabara za Kanyani Junction – Mvugwe (km 70.5), Mvugwe – Nduta Junction (59.35), Nduta Junction - Kibondo Junction – Kabingo (62.5), na Nduta Junction – Kibondo (25.9). Aidha, kazi nyingine ni kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Kibondo – Mabamba (km 48).

Barabara ya Kwenda Kiwanja cha Ndege cha Mafia (Mafia Airport Access Road (km 16)

380. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 1,010.00** kwa ajili ya kuanza ujenzi wa barabara ya Kilindoni – Ras Mkumbi (km 54.4) pamoja na kulipa madai ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa ujenzi wa barabara hii.

Daraja la Kigamboni (Nyerere) na Barabara Unganishi

381. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 6,910.00** kwa ajili ya mchango wa Serikali kwenye ujenzi wa Daraja la Nyerere, kulipa madai ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa barabara za Daraja la Nyerere – Vijibweni na Tungi – Kibada (km 3.8). Kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa barabara ya Kibada – Mwasonga – Tundwisongani Jct/Tundwisongani – Kimbiji (km 41).

Barabara ya Mutukula – Bukoba – Muhutwe – Kagoma (km 215.8)

382. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 600.00** kwa ajili ya kuendelea na upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara za Bukoba Mjini – Busimbe – Maruku – Kanyangereko – Ngongo (km 19.10) na Kanazi (Kyetema) – Ibwera – Katoro – Kyaka II (km 60.70). Kazi nyingine ni kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya Mutukula – Bukoba – Muhutwe – Kagoma (km 136.00).

Fedha za Matengenezo na Ukarabati wa Barabara

383. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 599,756.4678** kwa ajili ya matengenezo na ukarabati

wa barabara, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina, udhibiti wa uzito wa magari, usalama barabarani na mazingira, matengenezo na ukarabati wa Vivuko pamoja na kujenga uwezo wa Wizara na Taasisi zinazosimamia masuala ya Barabara na Vivuko. Fedha hizi zinasimamiwa na Bodi ya Mfuko wa Barabara.

Ujenzi wa Njia za Magari Mazito na Maegesho ya Dharura Katika Barabara Kuu ya Ukanda wa Kati (Providing Lane Enhancement Including Climbing Lanes, Passing Bays, Rest and Emergency Lay Bays on Central Corridor)

384. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 300.00** kwa ajili ya maandalizi ya kuanza kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa maeneo ya kujenga njia za magari mazito kwenye miinuko na kujenga maegesho ya dharura katika Barabara Kuu ya Ukanda wa Kati. Aidha, mradi huu utajumuishwa kwenye Usanifu wa Kina kabla ya kufanya ukarabati wa barabara za Ukanda wa Kati zilizopangwa kufanyiwa Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina ambazo ni Morogoro – Dodoma (km 260.00), Singida – Shelui (km 110.00) na Shelui – Nzega (km 110.00) ambazo zimepangwa kufanyiwa usanifu wa kina.

Upanuzi wa Barabara ya Kimara – Kibaha (km 25.7) Ikijumuishwa Upanuzi wa Madaraja ya Kibamba, Kiluvya na Mpiji

385. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 2,000.00** kwa ajili ya kukamilisha upanuzi wa barabara ya Kimara – Kibaha (km 25.7); sehemu ya Kimara – Kibaha Mizani (km 19.2) na madaraja ya Kibamba, Kiluvya na Mpiji.

Barabara ya Kisarawe – Mlandizi (km 119)

386. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 770.00** kwa ajili ya maandalizi ya kuanza ujenzi wa barabara hii kwa kiwango cha lami. **Barabara ya Pugu – Kifuru – Mbezi Mwisho – Mpiji Magoe – Bunju (km 34)**

387. Mheshimiwa Spika, jumla ya **Shilingi milioni 400.00** zimetengwa Katika mwaka wa fedha 2022/23 kwa ajili ya kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa sehemu za Pugu – Kifuru – Mbezi Mwisho (km 12.7) na Mbezi Mwisho – Mpiji Magoe – Bunju (km 21.3).

Barabara ya Kagoma – Lusahunga (km 172.50)

388. Mheshimiwa Spika, jumla ya **Shilingi milioni 10.00** kimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Mkandarasi na Mhandisi Mshauri wa barabara ya Muleba – Kanyambogo – Rubya (km 18.5).

Barabara ya Singida – Shelui (km 110)

389. Mheshimiwa Spika, jumla ya **Shilingi milioni 1,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kufanya usanifu wa kina ikiwa ni maandalizi ya kufanya ukarabati kwa kiwango cha lami wa barabara ya Singida – Shelui (km 110) na kuanza maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Ulemo – Kinampanda – Gumanga (Singida) – Mkalama (km 46).

Barabara ya Dar es Salaam – Mbagala (Kilwa Road) – Gerezani (sehemu ya Kamata – Bendera Tatu: km 1.3)

390. Mheshimiwa Spika, jumla ya **Shilingi milioni 555.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 1,655.00** fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa daraja la Gerezani na maandalizi ya upanuzi wa sehemu ya Mbagala Rangi Tatu – Kongowe (km 3.8).

Barabara ya Msimba – Ruaha Mbuyuni/Ikokoto Mafinga (km 365.90)

391. Mheshimiwa Spika, jumla ya **Shilingi milioni 540.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ukarabati wa sehemu za Mafinga – Nyigo (km 74.1) na Nyigo – Igawa (km 63.8). Kazi nyingine ni kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Rujewa – Madibira – Mafinga (km 152) na kuendelea na upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa ajili ya ukarabati wa barabara ya Morogoro – Iringa sehemu ya Tumbaku Jct – Mangae/Melela – Mikumi – Iyovi (km 158.45) ikiwa ni pamoja na daraja la Doma.

Barabara ya Same – Mkumbara – Korogwe (km 239.5)

392. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 8,900.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza maandalizi ya ukarabati wa sehemu za Same – Himo (km 76) na Mombo – Lushoto (km 32). Aidha, kazi nyingine ni kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara za Lushoto – Magamba – Mlola (km 34.5) na kuendelea na ujenzi wa barabara ya Same – Kisiwani – Mkomazi (km 97).

Barabara ya Mbeya – Makongolosi – Mkiwa (km 579.9)

393. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 11,480.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa sehemu ya madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa sehemu za Mbeya – Lwanjilo (km 36) na Lwanjilo – Chunya (km 36). Kazi nyingine ni kukamilisha ujenzi wa sehemu ya Chunya – Makongolosi (km 39); kuendelea na ujenzi wa barabara za Itigi Mjini (km 10) na kuanza ujenzi wa sehemu za Noranga - Itigi – Mkiwa (km 56.90) pamoja na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Mbalizi – Makongolosi (km 50), Makongolosi – Rungwa – Noranga; sehemu ya Makongolosi – Rungwa (km 50).

Barabara ya Itoni – Ludewa – Manda (km 211)

394. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 10,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara ya Lusitu – Mawengi (km 50) kwa kiwango cha zege na kuanza ujenzi kwa kiwango cha zege wa sehemu ya Itoni – Lusitu (km 50).

Ujenzi wa Daraja Jipya la Selander (Tanzanite)

395. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 10.00** zimetengwa kwa ajili ya mradi wa ujenzi wa Daraja Jipya la Selander (km 1.03) na barabara unganishi zenye jumla ya urefu wa kilometa 5.2.

Barabara ya Handeni – Kibirashi – Kijungu – Kibaya – Njoro – Olboloti – Mrigo Chini – Dalai – Bicha – Chambalo – Chemba – Kwa Mtoro – Singida (km 460)

396. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 8,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi kwa kiwango cha

lami wa barabara ya Handeni – Kibirashi – Kijungu – Kibaya – Njoro – Olboloti – Mrojo Chini – Dalai – Bicha – Chambalo – Chemba – Kwa Mtoro – Singida (km 460) kwa kuanzia na sehemu ya Handeni – Kibirashi (km 50).

Barabara ya Makambako – Songea na Barabara ya Mchepuo ya Songea (Songea Bypass) (km 295)

397. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 1,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ukarabati wa barabara ya Makambako – Songea pamoja na ujenzi wa barabara ya Mchepuo wa Songea (Songea Bypass).

Barabara ya Dodoma – Iringa (km 267.1)

398. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 910.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami barabara ya mchepuo ya Iringa (Iringa Bypass km 7.3), kuimarisha matabaka ya barabara ya Iringa – Dodoma na kulipa madeni ya Mkandarasi wa ujenzi wa Mizani kwenye barabara ya Iringa – Dodoma.

Barabara ya Dodoma – Babati (km 263.4)

399. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 2,300.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa sehemu za Dodoma – Mayamaya (km 43.65), Mayamaya – Mela (km 99.35), Mela – Bonga (km 88.80) na kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara ya mchepuo wa Babati (Babati Bypass km 15.50) pamoja na Miteremko ya Magara (Magara Escarpment) (km 3). Mradi huu utahusisha pia ujenzi wa barabara ya Dareda – Dongobesh (km 60) kwa kiwango cha lami.

Barabara ya Masasi – Songea – Mbamba Bay (km 343.2)

400. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 40.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 3,000.00** zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri wa ujenzi wa sehemu za Tunduru – Matemanga (km 59), Matemanga –

Kilimasera (km 68.2), Kilimasera – Namtumbo (km 60) na Mbinga – Mbamba Bay (km 66).

Ujenzi wa Barabara za Chuo cha Uongozi (Uongozi Institute)
401. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 200.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa barabara za ndani ya eneo la Chuo cha Uongozi Bagamoyo.

Barabara ya Igawa – Songwe – Tunduma na Mbeya Bypass (km 266.9)

402. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 9,500.00** zimetengwa kwa ajili ya kuanza ukarabati wa barabara ya Igawa – Songwe – Tunduma (km 218) sehemu ya Uyole - Ifisi (km 29) na kuanza maandalizi ya ujenzi wa barabara ya mchepuo ya Mbeya (Uyole – Songwe: km 48.9). Aidha, mradi huu utahusisha maandalizi ya ujenzi wa barabara ya mchepuo ya Iwambi – Mbalizi (km 6.5) kwa kiwango cha lami.

Miundombinu ya Mabasi Yaendayo Haraka (BRT Phase I – V: km 69.8)

403. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 1,065.00** fedha za ndani na **Shilingi milioni 48,247.497** fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa miundombinu ya Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Pili. Kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa Miundombinu ya Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Tatu na Nne na kuendelea na maandalizi ya maboresho ya miundombinu ya Mabasi Yaendayo Haraka iliyojengwa katika Awamu ya Kwanza katika eneo la Jangwani. Aidha, mradi huu utahusisha kufanya maandalizi ya ujenzi wa Miundombinu ya Mabasi Yaendayo Haraka Awamu ya Tano.

Ujenzi wa Jengo la Makao Makuu ya Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi (Institute of Construction Technology - ICoT)

404. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi milioni 1,500.00** zimetengwa kwa ajili ya usanifu na ujenzi wa jengo la

Makao Makuu ya Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi (Institute of Construction Technology – ICoT) mkoani Morogoro na majengo ya ICoT tawi la Mbeya.

Ujenzi wa Makao Makuu ya Wakala wa Barabara Tanzania
405. Mheshimiwa Spika, jumla ya **Shilingi milioni 1,900.00** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa jengo la Makao Makuu ya Wakala ya Barabara (TANROADS) pamoja na Ofisi za Mikoa ya Dar es Salaam, Katavi, Geita, Simiyu, Njombe, Lindi na Songwe.

MIRADI YA USALAMA BARABARANI NA MAZINGIRA

406. Mheshimiwa Spika, Wizara inaratibu shughuli za usalama barabarani, mazingira na kudhibiti uzito wa magari yanayotumia barabara zetu. Katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi wa **Usalama Barabarani** umetengewa jumla ya Shilingi **milioni 1,648.800** kwa ajili ya Ujenzi wa Vituo vya Ukaguzi wa Pamoja (One Stop Inspection Stations); Uwekaji wa vifaa vya kisasa vya upimaji uzito wa magari (Digital Load Cells) na Kufanya maboresho ya mfumo wa kukusanya taarifa za ajali barabarani.

Kazi nyingine ni Kufunga Mfumo wa Ufuatiliaji wa Utendaji kazi katika vituo vya mizani; Kutoa mafunzo ya kudhibiti uzito wa magari kwa Wahandisi na Mafundi Sanifu; kufanya utafiti wa uharibifu wa barabara unaotokana na kuzidisha uzito wa magari; kuboresha baadhi ya sehemu za kuvuka barabara kwa kuziwekea rada za kuwasaidia waenda kwa miguu kuvuka barabara kwa usalama pamoja na Mapitio ya Sera ya Usalama Barabarani.

407. Mheshimiwa Spika, mradi wa **Kujenga Uwezo wa Taasisi Katika Masuala ya Usalama Barabarani na Mazingira** umetengewa Shilingi **milioni 16.048** ajili ya kufanya tathmini ya usalama barabarani ili kubaini athari za kijamii na kiuchumi pamoja na kufanya mapitio ya miongozo ya usalama barabarani.

408. *Mheshimiwa Spika*, mradi wa Menejimenti ya Usimamizi wa Mazingira umetengewa **Shilingi milioni 119.400** zimetengwa kwa ajili ya kuandaa mkakati wa kukabili majanga kwa Sekta ya Ujenzi (Works Sector Disaster Management Strategy), kuanzisha mfumo wa kusimamia na kukusanya taarifa za mazingira (Environmental Information Management System), kufanya mapitio ya miongozo ya tathmini na usimamizi wa mazingira ya Sekta ya Ujenzi na kuandaa mpango tekelezi wa mazingira kisekta wa miaka mitano (Sector Environmental Action Plan, 2022-2027).

MIRADI YA UJENZI WA MIUNDOMBINU YA VIWANJA VYA NDEGE

409. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23 miradi ya ujenzi wa miundombinu ya viwanja vya ndege imetengewa jumla ya **Shilingi milioni 86,102.522**. Kiasi hicho kinajumuisha **Shilingi milioni 54,955.206** fedha za ndani na **Shilingi milioni 31,147.316** fedha za nje. Miradi ifuatayo imepangwa kutekelezwa:

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kigoma

410. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 7,630.90**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi milioni 4,598.00** ni fedha za ndani na **Shilingi milioni 3,032.90** ni fedha za nje. Fedha hizi ni kwa ajili ya ujenzi wa Jengo la Abiria pamoja na miundombinu yake (ukarabati na upanuzi wa maegesho ya ndege, maegesho ya magari na barabara ya kuingia na kutoka kiwanjani) na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege. Aidha, kazi zingine ni Ujenzi wa uzio wa usalama, jengo la kuongozea ndege na jengo la uchunguzi wa hali ya hewa.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Mpanda

411. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 12.10** kwa ajili ya maandalizi ya kufanya usanifu wa Jengo la abiria kwa ajili ya ujenzi wa jengo hilo.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Tabora

412. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/2023, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 3,695.32** zinazojumuisha **Shilingi milioni 662.42** fedha za ndani na **Shilingi milioni 3,032.90** fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa Jengo la Abiria na miundombinu yake, jengo la kuongozea ndege, barabara ya kuingia kiwanjani, maegesho ya magari, uzio wa usalama pamoja na jengo la uchunguzi wa hali ya hewa.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Songwe

413. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 10,106.46** fedha za ndani kwa ajili ya kumalizia ujenzi wa Jengo la Abiria na mifumo yake, usimikaji wa taa za kuongozea ndege pamoja na ujenzi wa uzio wa usalama.

Ukarabati wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza

414. *Mheshimiwa Spika*, kiasi cha **Shilingi milioni 5,300.48** fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa Jengo jipya la Abiria na mifumo yake, upanuzi wa maegesho ya ndege, ukarabati wa barabara ya kuruka na kutua ndege, ujenzi wa mabega (shoulders) na ujenzi wa uzio wa usalama.

Ukarabati wa Kiwanja cha Ndege cha Arusha

415. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi 242.02** kwa ajili ya ujenzi wa uzio wa usalama.

Ukarabati wa Kiwanja cha Ndege cha Mtwara

416. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa kiasi cha **Shilingi milioni 4,947.79** fedha za ndani kwa ajili ya kumalizia ukarabati wa barabara ya kuruka na kutua ndege, viungio vyake pamoja na maegesho ya ndege. Kazi zingine ni kusimika taa na mitambo ya kuongozea ndege, ujenzi wa barabara ya kuingia na kutoka kiwanjani, maegesho ya magari na uzio wa usalama.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Sumbawanga

417. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 3,692.90**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi**

milioni 660.00 ni fedha za ndani na **Shilingi milioni 3,032.90** ni fedha za nje. Kazi zitakazohusika ni ujenzi wa barabara ya kutua na kuruka ndege na kiungio chake, maegesho ya ndege, jengo la abiria, jengo la kuongozea ndege, jengo la uchunguzi wa hali ya hewa, uzio wa usalama, barabara ya kuingia kiwanjani na maegesho ya magari. Kazi nyingine ni pamoja na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Shinyanga

418. *Mheshimiwa Spika*, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 3,692.90**. Kati ya hizo, **Shilingi milioni 660.00** ni fedha za ndani na **Shilingi milioni 3,032.90** ni fedha za nje. Fedha hizo zitatumika kwa ajili ya ujenzi wa barabara ya kutua na kuruka ndege na kiungio chake, maegesho ya ndege, jengo la abiria, jengo la kuongozea ndege, jengo la uchunguzi wa hali ya hewa, barabara ya kuingia kiwanjani, maegesho ya magari na usimikaji wa taa. Aidha, kazi nyingine ni usimikaji wa mitambo ya kuongozea ndege pamoja na ujenzi wa uzio wa usalama.

Uendelezaji wa Viwanja vya Ndege vya Mikoa

419. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 26,279.40** ambapo **Shilingi milioni 25,784.40** ni fedha za ndani na **Shilingi milioni 495.00** ni fedha za nje. Kiasi hiki ni kwa ajili ya ujenzi wa jengo la abiria na jengo la kuongozea ndege katika kiwanja cha ndege cha Mkoa wa Geita; kuendelea na ujenzi wa viwanja vya ndege katika mikoa ya Iringa, Kilimanjaro (Moshi), Ruvuma (Songea) na Mara (Musoma); kuanza maandalizi ya ujenzi wa Kiwanja kipya cha Simiyu, Kiwanja cha Lake Manyara, Tanga na Lindi pamoja na ujenzi wa uzio wa usalama pamoja na barabara ya kufanyia ukaguzi kwenye viwanja hivi. Kazi nyingine ni ujenzi wa barabara ya kuruka na kutua ndege kwa kiwango cha lami kwenye kiwanja cha ndege cha Nachingwea.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Msalato

420. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 20,435.72** kwa ajili ya ujenzi wa kiwanja kipyaa cha Msalato mkoani Dodoma. Kati ya fedha hizo, **Shilingi milioni 1,915.00** ni fedha za ndani na **Shilingi milioni 18,520.72** ni fedha za nje.

Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Bukoba

421. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, mradi huu umetengewa kiasi cha **Shilingi milioni 12.10** fedha za ndani kwa ajili ya kazi za maandalizi ujenzi wa jengo la Watu Mashuhuri (VIP Lounge), ukarabati wa meta 200 wa barabara ya kuruka na kutua ndege pamoja na usimikaji wa taa za kuongozea ndege.

Ujenzi wa Jengo la Tatu la Abiria Katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere (JNIA)

422. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha fedha 2022/23, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 54.346** fedha za ndani kwa ajili ya kuunganisha umeme wa 33 KV kutoka Gongolamboto pamoja kufanya Usanifu wa Kina wa Jengo la Pili la abiria katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha JNIA.

FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA

423. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, fedha za Mfuko wa Barabara ni jumla ya **Shilingi 599,756,467,800.00** zitakazotumika kufanya kazi za matengenezo na ukarabati wa barabara kuu na za mikoja Kati ya fedha hizo, TANROADS imetengewa **Shilingi 534,662,653,430.21** kwa ajili ya matengenezo ya barabara na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Ujenzi) imetengewa **Shilingi 59,406,961,492.00** kwa ajili ya kazi za ukarabati wa barabara za mikoja, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara, ukarabati na ununuzi wa vivuko, usalama barabarani pamoja na usimamizi na ufuatiliaji wa miradi hiyo. Aidha, **Shilingi 8,124,075,538.87** zitatumika kugharamia uendeshaji wa Bodi ya Mfuko wa Barabara.

424. *Mheshimiwa Spika*, mgawanyo wa **Shilingi 59,406,961,492.00** zilizotengwa kwa ajili ya Wizara (Ujenzi) ni kama ifuatavyo: **Shilingi 15,820,073,000.00** ni kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara zenye urefu wa kilometa **5,605**; **Shilingi 4,467,403,504.00** ni kwa ajili ya manunuzi na ukarabati wa vivuko pamoja na ujenzi wa maegesho na miundombinu ya vivuko; **Shilingi 3,920,860,484.00** ni kwa ajili ya miradi ya Usalama Barabarani na Mazingira na **Shilingi 4,467,403,504.00** ni kwa ajili ya kazi za usimamizi na ufuatiliaji wa miradi inayotekelezwa na Wizara (Ujenzi) pamoja na kujenga uwezo wa watumishi. Aidha, **Shilingi 30,731,221,000.00** zimetengwa kwa ajili ya miradi ya barabara za mikoa itakayohusisha ukarabati wa jumla ya kilometa **369.66** kwa kiwango cha changarawe, ujenzi wa kilometa **41.19** kwa kiwango cha lami pamoja na ujenzi na ukarabati wa madaraja/makalavati **44** katika mikoa mbalimbali nchini.

Mchanganuo wa miradi itakayotekelezwa kwa fedha za Mfuko wa Barabara zilizotengwa kwa ajili ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Sekta ya Ujenzi) umeonyeshwa katika **Viambatisho Na. 3 na 4**.

425. *Mheshimiwa Spika*, jumla ya **Shilingi 534,662,653,430.21** fedha za Mfuko wa Barabara ambazo zimetengwa kwa ajili ya Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS) zitatumika kufanya matengenezo ya barabara kuu, barabara za mikoa, madaraja na uendeshaji wa mizani.

Mchanganuo wa matumizi ya fedha hizo umeoneshwa katika **Viambatisho Na. 5, 5A - 5D**.

USHIRIKISHWAJI WA WANAWAKE KATIKA KAZI ZA BARABARA

426. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23 Wizara imepanga kuendelea kutoa mafunzo kwa Makandarasi wanawake ya namna ya kuomba zabuni na kujaza zabuni kwa ufanisi; kutoa mafunzo kwa wanawake na vikundi vya wanawake juu ya kufanya matengenezo na ukarabati wa barabara kwa kutumia

teknolojia ya nguvu kazi; na kuwasaidia kusajili kampuni zao za ujenzi pamoja na kufuatilia kwa karibu kazi za barabara zinazofanywa na wanawake Makandarasi. Lengo ni kuongeza ushiriki wa wanawake katika kazi za barabara.

Vilevile, Wizara itaendelea kutembelea vyuo vya elimu ya juu ili kutoa ushauri (Mentorship and Coaching) kwa wasichana wanaosoma fani za sayansi zinazohusiana na Sekta ya Ujenzi. Aidha, Wizara itaendelea kutembelea shule za sekondari ili kuhamasisha wasichana kusoma masomo ya Sayansi na Hisabati pamoja na kuelimisha Umma juu ya ushirikishwaji wa wanawake katika kazi za barabara.

MPANGO WA KAZI WA TAASISI ZILIZO CHINI YA SEKTA YA UJENZI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

Wakala wa Barabara Tanzania

427. *Mheshimiwa Spika*, Katika mwaka wa fedha 2022/23, Wakala ya Barabara Tanzania umepanga kujenga barabara kuu zenye urefu wa **kilometa 470.0** kwa kiwango cha lami, ukarabati wa **kilometa 33.0** kwa kiwango cha lami katika barabara kuu, ujenzi wa **madaraja 10**, ukarabati wa **daraja 1** na kufanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina wa **madaraja 6**.

428. *Mheshimiwa Spika*, Miradi ya barabara za mikoa iliyopangwa kutekelezwa na Wakala ni ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara zenye urefu wa **kilometa 103.01**. Kati ya hizo, **kilometa 61.82** zitajengwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na **kilometa 41.19** zitajengwa kwa fedha za Mfuko wa Barabara. Vile vile, Wakala umepanga kufanya ukarabati kwa kiwango cha changarawe wa barabara zenye urefu wa **kilometa 1,042.43**. Kati ya hizo, **kilometa 672.77** zitakarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na **kilometa 369.66** zitakarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko wa Barabara. Aidha, fedha hizi zitatumika kujenga na kufanya ukarabati wa

madaraja/makalavati **75** ambapo kati ya hayo madaraja/makalavati **31** yatatumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na **44** yatatumia fedha za Mfuko wa Barabara.

Kazi nyingine ni kufanya matengenezo ya barabara kuu na barabara za mikoa ambayo yatahusisha matengenezo ya kawaida (routine and recurrent maintenance) kwa **kilometa 33,615.68**, matengenezo ya muda maalum **kilometa 4,081.70** na sehemu korofi **kilometa 435.07** pamoja na matengenezo ya madaraja **3,350**. Mpango huu pia unajumuisha shughuli za udhibiti wa uzito wa magari na hifadhi za barabara, kazi za dharura pamoja na mradi wa matengenezo ya barabara kwa mikataba ya muda mrefu.

429. *Mheshimiwa Spika*, malengo mengine ni kuendelea na majukumu ya kusimamia miradi ya ujenzi na ukarabati wa Viwanja vya Ndege. Miradi iliyopangwa kutekelezwa ni pamoja na kuanza ujenzi wa Kiwanja kipya cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato, kuanza ujenzi wa Jengo la Abiria katika kiwanja cha ndege cha Mwanza pamoja na ukarabati na upanuzi wa Viwanja vya Ndege vya Kigoma, Shinyanga, Tabora, Sumbawanga, Iringa na Musoma.

Kazi nyingine zinazohusu viwanja vya ndege ni kuendelea na ujenzi wa viwanja vya Ndege vya Songea, Mtwara na Songwe. Aidha, Wakala utaendelea na ukarabati na upanuzi wa viwanja vya ndege vya Tanga, Lake Manyara, Lindi, Arusha, Bukoba, Moshi na Nachingwea.

Wakala wa Majengo Tanzania

430. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23 Wakala wa Majengo Tanzania utaendelea kutekeleza majukumu yake kwa kutumia fedha za Ruzuku ya Serikali pamoja na fedha za ndani. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na kutoa huduma za ushauri kwa miradi ya ujenzi wa majengo ya Serikali, kujenga majengo ya Washitiri mbalimbali; kuuza

Nyumba zinazojengwa na TBA kwa Watumishi wa Umma na kupangisha nyumba za Serikali kwa Watumishi wa Umma na kupangisha baadhi ya majengo ya Serikali kwa wasio watumishi wa umma ili kuongeza uwezo wa Wakala kujiendesha.

431. *Mheshimiwa Spika*, miradi iliyopangwa kutekelezwa kwa kutumia **fedha za ruzuku** ni pamoja na ujenzi wa nyumba 20 za Viongozi Jijini Dodoma; ujenzi wa nyumba 150 za watumishi Jijini Dodoma; ununuzi wa samani kwenye Ikulu Ndogo; ujenzi wa nyumba tano (5) za majaji Tanzania Bara (Kilimanjaro, Mtwara, Shinyanga, Kagera na Tabora); ujenzi wa jengo la makazi kwa ajili ya watumishi wa Umma katika eneo la Temeke Kota wilayani Temeke na ujenzi wa jengo la Makazi kwa ajili ya watumishi wa Umma katika eneo la Magomeni Kota wilaya ya Kinondoni.

432. *Mheshimiwa Spika*, kazi nyingine ni ukarabati wa nyumba 66 zilizokuwa zinamilikiwa na iliyokuwa Mamlaka ya Ustawishaji Makao Makuu Dodoma (CDA); ukarabati wa nyumba za watumishi wa Umma katika mikoa 20 zilizokuwa zinamilikiwa na TAMISEMI/NHC; ukarabati wa nyumba 30 za viongozi mikoani pamoja na matengenezo kinga ya nyumba za Magomeni Kota; ukarabati wa nyumba 40 za viongozi jijini Dodoma; ukarabati wa Karakana za samani za Wakala kwa mikoa ya Arusha, Mwanza, Morogoro, Tabora, Dar es Salaam na Mbeya pamoja na kutoa huduma ya ushauri katika ujenzi wa jengo la Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi awamu ya pili katika Mji wa Serikali Mtumba - Dodoma.

433. *Mheshimiwa Spika*, miradi itakayotekelezwa kwa kutumia **fedha za ndani** za Wakala ni ujenzi wa nyumba 72 za watumishi wa Umma mikoani; ujenzi wa majengo mawili ya ghorofa kwa watumishi wa Umma Itega jijini Dodoma; upatikanaji wa Hati Miliki za viwanja vya TBA; ununuzi wa samani katika jengo la Chimala jijini Dar es Salaam; umaliziaji wa miradi miwili (2) ya ujenzi katika mikoa ya Arusha na Pwani (Simeoni-Arusha na Chalinze

-Pwani) na ujenzi wa jengo la ghorofa kwa watumishi wa Umma eneo la Canadian Village Dar es Salaam.

434. **Mheshimiwa Spika**, miradi mingine ni ukarabati wa karakana 3 katika Mikoa ya Tanga, Iringa na Mtwara; ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Mkoa wa Geita; ukarabati wa Majengo ya ofisi 20 Mikoani; ukarabati wa Majengo mbalimbali nchini pamoja na kuanza ujenzi wa maabara ya upimaji/majaribio ya malighafi za ujenzi.

435. **Mheshimiwa Spika**, Wakala pia umepanga kutekeleza miradi 193 ya **Washitiri**. Miradi hiyo ni pamoja na miradi 28 ya Buni Jenga (Design and Build) ambapo hadi sasa miradi 18 inaendelea kutekelezwa. Miradi inayoendelea inajumuisha: Ujenzi wa Ofisi ya Halmashauri ya Mji wa Bariadi (Simiyu); Ujenzi wa Ofisi ya Utawala ya Halmashauri ya Wilaya ya Butiama (Mara); Ujenzi wa Ofisi ya Mkuu wa Wilaya ya Mkalama (Singida); Ujenzi wa Ofisi ya Mkurugenzi Mtendaji wa Wilaya ya Chunya (Mbeya); na Awamu ya Pili ya Ujenzi wa Ofisi ya TANESCO Wilayani Chato (Geita).

436. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Wakala utaendelea kutekeleza miradi mbalimbali katika **Mji wa Serikali** eneo la Mtumba Dodoma ikiwemo ujenzi wa Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora. Aidha, Wakala utatekeleza miradi 15 ya Ushauri Elekezi kwa ujenzi wa majengo ya ofisi za Wizara na taasisi za Serikali.

437. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Wakala umepanga kutekeleza miradi 108 ya **Ushauri (Consultancy)** ambapo kati ya hiyo miradi 76 inaendelea. Miradi inayoendelea inajumuisha: Ujenzi wa Hosteli za Wanafunzi zitakazojengwa katika Chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere Kampasi ya Karume Zanzibar, Ukumbi wa Mafunzo uliopo Iwambi Mbeya Mjini na Bweni la Wanafunzi katika Chuo cha Utawala wa Mahakama Lushoto (IJA). Kazi nyingine ni ukarabati, upanuzi na ujenzi wa miundombinu ya Mahakama Kuu Kanda ya

Tabora; na Awamu ya Tatu ya Ujenzi wa Makazi ya Mkuu wa Wilaya ya Mufindi.

438. **Mheshimiwa Spika**, Wakala pia umepanga kutekeleza miradi 38 ya **Ujenzi** ambapo kati ya hiyo miradi 17 inaendelea. Miradi ya ujenzi inayoendelea inajumuisha: Ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Mkuu wa Mkoa wa Mbeya, Ofisi ya Mkuu wa Mkoa wa Songwe Nselewa Vwawa Awamu ya Pili, Ofisi ya Mkurugenzi Mtendaji wa Wilaya ya Ngorongoro Arusha na chumba cha upasuaji na wodi ya wazazi katika Hospitali ya Mkoa wa Mbeya Awamu ya Pili. Miradi mingine ni pamoja na ukarabati wa jengo la Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi Mkoa wa Manyara.

439. **Mheshimiwa Spika**, Wakala pia umepanga kutekeleza miradi minne (4) ya **Usimamizi (Project Management)** ambapo kati ya hiyo miradi mitatu (3) inaendelea. Miradi inayoendelea ni: Usimamizi na Uendeshaji wa Jengo la Ukumbi wa Bunge; Ujenzi wa Kituo cha pamoja cha Forodha Mpakani cha Kasumulu (One stop Border Post) awamu ya pili; na Ujenzi wa Vihenge (Silos) vya kuhifadhia nafaka pamoja na Maghala kwa ajili ya hifadhi ya chakula katika Mikoa nane (8) ya Dodoma, Katavi, Manyara, Njombe, Rukwa, Ruvuma, Shinyanga na Songwe.

Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania

440. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/23, Wakala umepanga kuendelea na usimamizi na uendeshaji wa vivuko vya Serikali, kutoa huduma ya ukodishaji wa magari na mitambo ya ujenzi wa barabara pamoja na kufanya matengenezo ya magari, usimikaji wa mifumo ya umeme, majokofu, viyoyozi na elektroniki.

441. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu miradi ya **maegesho ya vivuko**, Wakala umepanga kuendelea na upanuzi wa eneo la maegesho ya kivuko cha Magogoni – Kigamboni upande wa Kigamboni; ujenzi wa maegesho ya Zumacheli kwa ajili ya kivuko cha Chato- Nkome; ujenzi na ukarabati wa maegesho sita (6) katika vivuko vya Magogoni

- Kigamboni, Kilambo – Namoto, Utete -Mkongo, Iramba – Majita, Nyakarilo – Kome na Kasharu –Buganguzi; na ujenzi wa miundombinu mipya (Jengo la abiria, ofisi, na uzio) katika vivuko vya Kisorya – Rugezi, Nyakarilo – Kome na Bugolora – Ukara). Kazi nyingine ni ujenzi wa maegesho mapya ya Kayenze - Kanyinya na Muleba - Ikuza; ujenzi wa maegesho mapya manne (4) ya Ijinga – Kahangala (Magu), Bwiro –Bukondo (Ukerewe); kuhuisha na kusimika mfumo wa kielektroniki wa kukatia tiketi (N- Cards System) katika vituo vya Magogoni – Kigamboni, Kigongo – Busisi, Kisorya – Rugezi, Pangani – Bweni na Ilagala – Kajeje.

442. *Mheshimiwa Spika*, miradi ya **ujenzi na ukarabati wa vivuko** iliyopangwa kutekelezwa ni kuendelea na ujenzi wa vivuko vipya sita (6) kwa ajili ya kutoa huduma katika maeneo ya Kisorya – Rugezi, Ijinga – Kahangara, Bwiro – Bukondo, Nyakarilo – Kome, Buyangu - Mbalika na Nyamisati – Mafia. Kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa kivuko cha Magogoni – Kigamboni, ununuzi wa boti ndogo kwa ajili ya kutoa huduma Lindi – Kitunda na Utete – Mkongo, ununuzi wa “crane” mbili kwa ajili ya kusaidia ukarabari wa vivuko pamoja na kuendelea na ununuzi wa vifaa vya uendeshaji karakana TEMESA. Aidha, Wakala umepanga kukamilisha ukarabati wa MV Musoma, MV Old Ruvuvu, MV Mara, MV TEMESA, MV Ujenzi, MV Kome II, MV Misungwi, MV Ruhuhu, MV Nyerere, MV Kyanyabasa, MV Tanga, MV Kitunda, MV Kazi, MV Magogoni na MV Kilombero II itakayohamishiwa eneo la Mlimba - Malinyi.

443. *Mheshimiwa Spika*, kuhusu **Ujenzi na Ukarabati wa Karakana**, Wakala umepanga kuendelea na ujenzi wa karakana tano (5) katika mikoa mipya ambayo ni Songwe, Simiyu, Katavi, Geita na Njombe; kukamilisha ujenzi wa jengo la makao makuu ya Wakala Dodoma, kuanzisha karakana sita (6) ngazi ya wilaya katika wilaya za Simanjiro, Masasi, Ukerewe, Chato, Mafia na Kyela; na ukarabati wa karakana 12 katika mikoa ya Tabora, Mwanza, Arusha, Mtwara, Mbeya, MT Depot - Dar es Salaam, Kigoma, Mara, Ruvuma, Pwani, Dodoma na Vingunguti. Aidha, Wakala umepanga kusanifu na kusimika mfumo wa usimamizi na

ufuatilaji wa matengenezo ya magari, umeme na elektroniki pamoja na ununuzi wa jumla (bulk procurement) wa vipuri vya matengenezo ya magari, pikipiki na mitambo ya Serikali.

444. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, katika mwaka 2022/23, Wakala umepanga kufanya matengenezo ya magari **30,365**, matengenezo na usimikaji wa mifumo **256** ya umeme, **704** ya majokofu na viyoyozi na mifumo **25** ya elektroniki. Aidha, Wakala umepanga kutoa ushauri wa Kihandisi kwa miradi ya usimikaji wa mifumo **90** ya umeme, mitambo, elektroniki, viyoyozi na majokofu na kusimamia mifumo hiyo inayofikia **50**. Wakala pia utaendelea na usimamizi wa vivuko vya Serikali **33** ambavyo vinatarajiwa kutoa huduma kwa abiria wapatao **42,460,356**; magari **1,745,311** na tani za mizigo **530,220** kwa mwaka. Vilevile, Wakala utaendelea na ukodishaji wa mitambo ya ujenzi wa barabara.

Bodi ya Mfuko wa Barabara

445. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha Mfuko wa Barabara unatarajia kukusanya jumla ya **Shilingi 856,794,954,000** kwa ajili ya kugharamia matengenezo ya barabara nchini. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 599,756,467,800** ni kwa ajili ya matengenezo ya barabara za Kitaifa (Barabara Kuu na Barabara za Mikoa) ambazo husimamiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Fungu 98). Vilevile, **Shilingi 257,038,486,200** ni kwa ajili ya kugharamia barabara za Wilaya ambazo husimamiwa na Ofisi ya Rais –TAMISEMI (Fungu 56).

Mgawanyo wa fedha za Mfuko wa Barabara kwa kila taasisi ni kama ifuatavyo: Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kiasi cha **Shilingi 59,406,961,492.00**; TANROADS **Shilingi 534,662,653,430.21**; Ofisi ya Rais – TAMISEMI **Shilingi 25,460,126,354.25**; TARURA **Shilingi 229,141,137,184.33**; na Bodi ya Mfuko wa Barabara **Shilingi 8,124,075,538.87**.

446. *Mheshimiwa Spika*, kazi nyingine zitakazotekelezwa na Bodi ni pamoja na kuendelea kufanya kaguzi za

ubora wa kazi za barabara katika mikoa yote nchini ili kuhakikisha kuwa miradi inayotekelezwa inakidhi thamani ya fedha zilizotumika. Vilevile, Bodi itafuatilia matumizi ya fedha zinazopelekwa kwa Wakala za barabara (TANROADS na TARURA) ili kuhakikisha kuwa zinatumika kwa madhumuni yaliyowekwa.

Bodi ya Usajili wa Wahandisi

447. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, Bodi ya Usajili wa Wahandisi (ERB) imepanga kusajili Wahandisi **3,200**, Mafundi Sanifu **400** na Kampuni za Ushauri wa Kihandisi **nane (8)**. Vilevile, Bodi imepanga kusimamia utekelezaji wa mpango wa mafunzo kwa vitendo kwa Wahandisi Wahitimu **3,692**. Idadi hii inahusisha Wahandisi Wahitimu **2,492** watakaokuwa wanaendelea na mafunzo na **1,200** wapya wanaofadhiliwa na Serikali, Wafadhili na Sekta Binafsi.

448. *Mheshimiwa Spika*, kazi nyingine zitakazofanywa na Bodi ni kuendelea kufanya kaguzi za shughuli za kihandisi nchini ili kuhakikisha kuwa shughuli zote za kihandisi zinafanywa na wahandisi waliosajiliwa na kwa kufuata maadili ya utendaji kazi za kihandisi. Bodi pia itaendelea kutembelea na kukagua miradi yote ya ujenzi ya kimkakati pamoja na barabara za Halmashauri, kusimamia mafunzo ya kujiendeleza kitaaluma kwa wahandisi wataalam na washauri na kuwashawishi wahandisi wataalam ili waanzishe kampuni za ushauri wa kihandisi mikoani, hivyo kusogeza huduma hii muhimu karibu na watumiaji. Aidha, Bodi itaendelea kuhamasisha Wadau mbalimbali katika mpango wake wa kujenga Kituo cha Umahiri cha Uhandisi (Engineering Centre of Excellence) ambacho kitasaidia kutoa ushauri wa Uanzishwaji na uendelezaji wa Viwanda.

Bodi ya Usajili wa Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi

449. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, Bodi imepanga kusajili Wataalamu **125** katika fani za Ubunifu Majengo, Ukadiriaji Majenzi, Ubunifu wa Ndani ya Majengo, Ubunifu wa Mandhari ya Nje ya Majengo,

Usanifu Teknolojia ya Majengo, Utathmini Majengo, Usimamizi Ujenzi na Usimamizi Miradi. Aidha, Bodi imepanga kusajili kampuni **22** za Ubunifu Majengo na Ukadiriaji Majenzi. Malengo mengine ni kuwajengea uwezo wa hitimu **225** katika fani hizo kupitia mpango maalumu wa Mafunzo kwa Vitendo (Enhanced Articled Pupilage Programme - EAPP).

450. Mheshimiwa Spika, vilevile, Bodi imepanga kufanya ukaguzi wa miradi ya ujenzi **3,120** katika mikoa yote ya Tanzania bara pamoja na kusajili miradi ya ujenzi **1,200**. Aidha, Bodi imepanga kuendesha mitihani ya kitaalamu kwa wa hitimu **218** katika fani za Ubunifu majengo na Ukadiriaji majenzi; kufanya mikutano mitano **(5)** na wanafunzi wa shule za msingi na sekondari; na kuendesha mashindano ya insha kwa lengo la kuwahamasisha kusoma masomo ya sayansi na hatimaye kusomea taaluma zinazohusu Ubunifu Majengo na Ukadiriaji Majenzi.

Bodi ya Usajili wa Makandarasi

451. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2022/23 Bodi imepanga kusajili jumla ya Makandarasi wapya **960** na kukagua jumla ya miradi ya ujenzi **3,200**. Malengo mengine ni kuendesha kozi za mafunzo katika vituo vinne **(4)** katika mikoa ya Arusha, Iringa, Mwanza na Dar es Salaam pamoja na kuendesha warsha moja **(1)** ya mafunzo ya ushirikiano wa ubia (Joint Venture) katika Jiji la Dodoma. Aidha, Bodi itaendelea na uendelezaji wa Mfuko Maalum (Contractor's Assistance Fund – CAF) wa kutoa dhamana ya kusaidia Makandarasi wote wa ndani, pamoja na kuhamasisha walengwa kujiunga ili kuomba zabuni kwa mfumo wa ubia.

Baraza la Taifa la Ujenzi

452. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2022/23 Baraza limepanga kuendelea kukamilisha mapitio ya Sheria iliyoanzisha Baraza; kukamilisha uandaaji wa Kanuni za utekelezaji wa Sheria ya Baraza (NCC Act CAP162 RE 2008); kutoa ushauri wa kiufundi na

kitalaam kwa wadau wa Sekta ya Ujenzi pamoja na kuratibu utatuzi wa migogoro inayojitokeza wakati wa utekelezaji wa miradi ya ujenzi. Kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa jengo la ofisi za Baraza jijini Dodoma; kuandaa Mwongozo wa Viwango vya Kitaifa vya Utekelezaji wa Shughuli za Ujenzi (Standard Productivity Rates for Construction Activities); kukusanya na kutoa takwimu na taarifa mbalimbali zinazohusu maendeleo ya Sekta ya Ujenzi pamoja na kuendelea na mchakato wa kuanzisha Kituo Maalum cha Taarifa na Takwimu za Sekta ya Ujenzi nchini.

453. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Baraza litaendelea kuratibu utatuzi wa migogoro inayojitokeza wakati wa utekelezaji wa miradi ya ujenzi pamoja na kufanya tafiti tano (5) kwa ajili ya kuimarisha Sekta ya Ujenzi nchini. Aidha, Baraza litaendelea na wajibu wake wa kutoa huduma za ukaguzi wa kiufundi katika miradi ya ujenzi kwa wadau wa Sekta ya Ujenzi pamoja na kuhamasisha ushiriki wa Sekta isiyo rasmi katika utekelezaji wa miradi ya ujenzi kwa ubora zaidi.

Kituo cha Usambazaji wa Teknolojia Katika Sekta ya Ujenzi na Usafirishaji Tanzania (Tanzania Transportation Technology Transfer Centre)

454. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/23, Kituo kimepanga kuendelea kusambaza teknolojia katika Sekta ya Ujenzi na Uchukuzi hapa nchini pamoja na majarida kutoka kwa wadau mbalimbali. Aidha, kituo kitaendelea kuandaa, kuchapisha na kusambaza majarida yake yanayoandaliwa mara nne (4) kwa mwaka yanayohusu teknolojia, maarifa na taarifa mbalimbali muhimu katika Sekta za Ujenzi na Uchukuzi.

455. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine ni kuandaa na kuendesha mafunzo kwa wadau yanayolenga kutatua changamoto zinazoikabili Sekta za Ujenzi na Uchukuzi; kuratibu shughuli mbalimbali za uanzishwaji wa Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi (ICoT); kushiriki katika kuandaa na kufanyika kwa Mkutano wa Vituo vya usambazaji

wa Teknolojia Afrika (10th T² Centres Conference) unaofanyika kila mwaka pamoja na kuendesha makongamano ya Watalaam wa taasisi mbalimbali zinazohusika na miundombinu na usafirishaji ili kujadili na kutafuta majibu ya changamoto mbalimbali zinazoikabili Sekta za Ujenzi na Uchukuzi.

D.2 UCHUKUZI

Makadirio ya Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo

456. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/2023, Sekta ya Uchukuzi (Fungu 62) imetengewa jumla ya **Shilingi 2,400,781,440,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 94,546,502,000** zimetengwa kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 2,306,234,938,000** kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Mgawanyo wa fedha za maendeleo pamoja na miradi iliyotengewa fedha ni kama inavyooneshwa katika **Kiambatisho Na. 6**. Fedha za Matumizi ya Kawaida zinajumuisha **Shilingi 67,475,558,000** kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi na **Shilingi 27,070,944,000** kwa ajili ya Matumizi Mengineyo. Katika Fedha za Miradi ya Maendeleo zilizotengwa, **Shilingi 2,192,771,622,000** ni fedha za Ndani na **Shilingi 113,463,316,000** ni fedha za Nje.

457. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, Mamlaka ya Udhhibiti Usafiri Ardhini (LATRA) imetengewa **Shilingi bilioni 38.6** kutoka katika vyanzo vyake vya ndani ili kudhibiti huduma za usafiri ardhini katika sekta ndogo za usafiri wa reli, barabara na waya. Fedha hizo zitatumika kutekeleza miradi ifuatayo:

i. Kufanya Upembuzi Yakinifu (Feasibility study) kwa ajili ya ujenzi wa vituo vya ukaguzi wa lazima (Periodic and Mandatory Vehicle Inspection Centres - under PPP Arrangement) wa magari yanayotoa huduma kibiashara katika mikoa ya Mwanza, Arusha, Tabora, Dodoma, Mbeya

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

na Kibaha(Pwani) kwa mujibu wa Kifungu cha 5(1)(f) cha Sheria ya LATRA ya Mwaka 2019.

ii. Kusambaza matumizi ya mfumo wa kielektroniki wa kutahini madereva wa magari ya biashara nchi nzima (Roll out electronic Drivers Testing Software) pamoja na kusajili wahudumu wa mabasi na treni kwa mujibu wa Kifungu cha 5(1)(e) cha Sheria ya LATRA ya Mwaka 2019.

iii. Kutekeleza matumizi ya mfumo wa tiketi mtandao (e-ticketing) kwa kila basi linalofanya safari ndefu na safari za mijini kwa kila basi linalopewa leseni na LATRA na vilevile kuendelea kusimamia maboresho ya mfumo huu ili uzidi kuwa rafiki kwa watumiaji.

iv. Kutengeneza mfumo wa mita za kukokotoa nauli (Fare meter Software) za tekisi za kawaida na zile zinazotoa huduma kwenye viwanja vya ndege pamoja na pikipiki za magurudumu matatu zinazotoa huduma ya usafiri kibiashara kwa mujibu wa Kanuni ya 15(d) ya Kanuni za Usafiri wa Kukodi za Mamlaka ya Udhubiti Usafiri Ardhini za mwaka 2020.

v. Kukamilisha uwekaji wa mfumo wa kutoa taarifa za safari za mabasi kwa wasafiri katika vituo vikuu vya mabasi vya Dodoma na Magufuli –Mbezi, Dar es Salaam pia katika simu janja na tovuti ya LATRA ili kusaidia wasafiri na wadau mbalimbali kupata taarifa sahihi za safari za mabasi katika vituo hivyo.

vi. Kuendelea kuboresha mfumo wa kufuatilia mwenendo wa mabasi ya masafa marefu na treni ili kuimarisha usalama.

vii. Kuboresha mfumo wa utoaji leseni (Railways and Roads Information Management System) kwa kuunganisha na mifumo mingine ya Serikali ili kurahisisha utoaji wa huduma kwa wadau mbalimbali.

458. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2022/23, Mfuko wa Reli (Railway Infrastructure Fund) ambao unasimamiwa na Shirika la Reli Tanzania (TRC) umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 294.80** fedha za ndani ili kugharamia ukarabati wa miundombinu ya reli iliyopo na kujenga reli mpya ya *Standard Gauge*, ukarabati wa vitendea kazi na kugharamia maandalizi ya miradi ya ujenzi wa reli. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:-

i. Ukarabati wa njia ya reli iliyopo ya Tabora-Kigoma (Km 411), Kaliua- Mpanda (Km 210) na Tabora-Isaka- Mwanza (Km 385);

ii. Matengenezo ya njia ya reli ya Tanga-Arusha (Km 470) na Kilosa – Gulwe – Igandu (Km 120) na Madaraja kati ya Godegode na Gulwe;

iii. Ufufuaji wa njia za reli zilizofungwa ikiwa ni pamoja na kipande cha Kilosa-Kidatu (Km 108);

iv. Ukarabati wa karakana, stesheni na majengo ya Shirika la reli;

v. Ukarabati wa mfumo wa ishara na mawasiliano wa reli iliyopo;

vi. Kuunda upya vichwa vya treni 3 vya njia kuu, ukarabati wa mabehewa 600 ya mizigo na 37 ya abiria;

vii. Ununuzi wa mabehewa 245 ya mizigo, mabehewa 22 ya abiria na injini 10 kwa ajili ya reli iliyopo;

viii. Upimaji na uwekaji alama katika maeneo ya reli;

ix. Ufufuaji wa mgodi wa kuzalisha kokoto wa Pangani (Tanga) na Tumbi (Tabora) na uboreshaji wa Mgodi wa Tura; na

x. Kugharamia stadi mbalimbali kwa ajili ya miradi ya ujenzi wa reli.

459. **Mheshimiwa Spika**, jumla ya **Shilingi trilioni 1.263** kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali zimetengwa ili kugharamia ujenzi wa reli mpya ya *Standard Gauge*, ununuzi wa injini na mabehewa ya mizigo na abiria na upembuzi yakinifu kwa ajili ya miradi ya reli. Miradi itakayotekelezwa ni pamoja na:

i. Kukamilisha ujenzi wa reli ya *Standard Gauge* kwa kipande cha Dar es Salaam - Morogoro (km 300);

ii. Kuendelea na ujenzi wa njia ya reli kwa kipande cha Morogoro - Makutupora (km 422);

iii. Kuendelea na ujenzi wa njia ya reli kwa kipande cha Mwanza - Isaka (km 341);

iv. Kuendelea na ujenzi wa njia ya reli kwa kipande cha Makutupora – Tabora (km 368);

v. Kuanza ujenzi wa njia ya reli kwa kipande cha Tabora - Isaka (km 165);

vi. Kuanza ujenzi wa njia ya reli kwa kipande cha Tabora-Kigoma (km 411);

vii. Kuendelea na ununuzi wa injini, mabehewa na mitambo kwa ajili ya matengezo ya njia wakati itakapoanza kufanya kazi;

viii. Kuendelea na taratibu za ujenzi wa reli kwa sehemu za Kaliua – Mpanda - Karema (km 321), Uvinza – Musongati (km 240) na Isaka - Rusumo (km 371);

ix. Kugharamia uendeshaji wa reli ya *Standard Gauge*;

x. Kuendelea kugharamia mafunzo ya wataalamu wa uendeshaji na usimamizi wa treni ya *Standard Gauge*.

xi. Ulipaji wa fidia kwa wananchi wanaopisha ujenzi wa reli; na

xii. Kuendelea kukamilisha taratibu za kupata mwekezaji kwa mfumo wa ubia baina ya sekta ya Umma na binafsi (PPP) kwa ajili ya utekelezaji wa mradi wa Tanga-Arusha-Musoma na Mtwara-Mbambay na matawi yake ya Liganga na Mchuchuma.

460. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2022/2023 Mradi wa Ukarabati wa Reli ya Kati iliyopo kutoka Dar es Salaam hadi Isaka (km 970) umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 9.193** fedha za nje. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:

i. Kukamilisha ukarabati wa maeneo yaliyobaki katika eneo la Makutupora- Manyoni na Kitaraka-Malongwe-Igalula; na

ii. Kuboresha vituo vya kuhudumia mizigo vya Ilala na Isaka.

461. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/23 Shirika la Reli Tanzania (TRC) linalenga kusafirisha tani za mizigo 529,000 na abiria wapatao 520,000 kwa upande wa masafa marefu, abiria 256,292 kwa treni ya kisasa kutoka Dar es Salaam hadi Morogoro na abiria kwa usafiri wa treni ya mjini (Dar es Salaam commuter train) ni 4,262,800.

462. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2022/23 Shirika la Reli Tanzania (TRC) limepanga kutekeleza Mpango wa miaka mitano ambao unalenga yafuatayo:-

i. Kuendelea na utekelezaji wa miradi ya ujenzi wa reli ya *Standard Gauge*, kuinua kiwango cha reli na madaraja yaliyopo kwa kutandika reli nzito zaidi za angalau ratili 80 kwa yadi na kukarabati madaraja kuweza kupitisha tani 18.5 kwa ekseli;

ii. Kushirikiana na vyombo vya dola pamoja na jamii inayozunguka miundombinu ya reli ili kuzuia uharibifu wa miundombinu ya reli;

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

iii. Kukabarati sehemu korofi za miundombinu ya reli na kununua vitendea kazi kwa awamu;

iv. Kuweka mifumo ya TEHAMA kwa ajili ya kuboresha utoaji wa huduma; na

v. Kuendelea maeneo yanayomilikiwa na TRC ili kuongeza vyanzo vya mapato ya Shirika.

463. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2022/23 Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) imetenga jumla ya **Shilingi bilioni 22.2** kutoka katika vyanzo vya mapato yake ya ndani na **Shilingi bilioni 13.19** kutoka mfuko Mkuu wa Serikali kwa ajili ya kuboresha na kuimarisha miundombinu ya reli pamoja na maeneo yote yaliyo ndani ya ukanda wa reli mita 50. Fedha hizo zitatumika kutekeleza kazi zifuatazo:-

i. Kununua mataruma 20,000 ya mbao kwa ajili ya kuwekwa katika maeneo ya madaraja na njia za kupishania;

ii. Kununua mitambo kwa ajili ya kiwanda cha kokoto - Kongolo; ununuzi wa *excavators* mbili (2);

iii. Kufanya ukarabati wa mabehewa 14 kwa ajili ya treni ya jiji la Dar es Salaam na mabehewa saba (7) kwa ajili treni ya Udzungwa.

iv. Kusafirisha shehena ya mzigo tani 450,000 na jumla ya abiria 800,000; na

v. Kufanya matengenezo kinga ya injini na mabehewa pamoja ukarabati wa miundombinu ya reli.

464. **Mheshimiwa Spika**, Shirika la Uwakala wa Meli (TASAC) limetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 4.157** zikiwa ni fedha za nje kutoka Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) na **Shilingi bilioni 92.575** zinazotokana na makusanyo yake ya ndani. Kazi zitakazotelelezwa ni pamoja na:-

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

- i. Ujenzi wa Kituo cha Uratibu wa Masuala ya Utafutaji na Uokoaji katika Ziwa Victoria (Maritime Rescue Coordination Centre - MRCC), Mwanza, Tanzania;
- ii. Ujenzi wa vituo vidogo vitatu (3) vya Utafutaji na Uokoaji (Search and Rescue Centres -SARs) katika Ziwa Victoria;
- iii. Kukamilisha upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujezi wa boti tatu (3) za utafutaji na uokoaji zitakazotumika katika maziwa makuu. Baada ya upembuzi yakinifu na na ununuzi wa boti hizo kukamilika, mgawanyo wa boti hizo utafanyika katika maziwa husika.
- iv. Kuimarisha mifumo ya utoaji leseni na ukaguzi pamoja na kuhakiki uzingatiaji wa matakwa ya leseni;
- v. Kudhibiti gharama, nauli na tozo mbalimbali za usafiri majini kwa kuzingatia Sheria na Kanuni ili kuhakikisha tozo hizo zinaleta ushindani katika soko;
- vi. Kufanya ukaguzi wa meli za nje zinazokuja katika bandari za Tanzania Bara na meli zilizosajiliwa nchini ili kuhakikisha vyombo hivyo vinazingatia viwango vya ubora;
- vii. Kuimarisha mifumo ya TEHAMA kwa ajili ya utoaji wa Vyeti vya Mabaharia;
- viii. Kuweka mifumo thabiti ya kukabiliana na uchafuzi wa mazingira majini utokanao na meli;
- ix. Kusimamia utekelezaji wa Sheria ya Usalama wa Vyombo Majini (Merchant Shipping Act-2003);
- x. Kusimamia utekelezaji wa Mikataba ya Kimataifa kuhusu Usafirishaji kwa njia ya Maji inayoratibiwa na Shirika la Bahari Duniani (International Maritime Organization-IMO);

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

- xi. Uwakala wa ugomboaji wa shehena zilizoainishwa na Sheria ikiwa ni pamoja na madini, makinikia na mitambo inayotumika katika utafutaji na uchimbaji wa madini, bidhaa za petroli, nyara za Serikali na silaha;
- xii. Uwakala wa meli za mafuta, meli za kijeshi, meli za maonesho, meli za kitalii, na meli zilizokodishwa;
- xiii. Kuhakiki shehena zinazoshushwa au kuingizwa melini kupitia katika bandari nchini;
- xiv. Kushirikisha wadau katika kufanya mapitio na marekebisha ya Sheria na Kanuni mbalimbali; na
- xv. Kuimarisha mifumo na kukuza matumizi ya TEHAMA katika kudhibiti huduma za usafiri kwa njia ya maji na ufanyaji biashara ya meli.

465. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2022/23, Kampuni ya Ubia kati ya Tanzania na China (SINOTASHIP) itaendelea kutoa huduma ya usafirishaji wa mizigo katika masafa marefu kwa njia ya bahari, kusimamia usalama wa mabaharia, mizigo na meli pamoja na kutoa huduma ya uwakala wa meli. Kazi zitakazofanyika ni pamoja na:-

- i. Kuboresha ukusanyaji wa mapato ya Kampuni kutoka lengo la **Shilingi bilioni 15.48** mwaka 2021/22 hadi kufikia **Shilingi bilioni 17.03** mwaka 2022/23;
- ii. Kuongeza uwezo wa Kampuni kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi;
- iii. Kuimarisha usalama wa meli na mizigo majini na maeneo yenye viashiria hatarishi vya utekaji meli;
- iv. Kuratibu shughuli zote za kusimamia meli za Kampuni ya Meli ya Serikali ya China (mshirika) zinazoleta mizigo katika bandari ya Dar-es salaam; na

v. Kuratibu ukusanyaji na urudishwaji wa makasha yote yanayoleta na kuondosha mizigo kwa meli za mshirika hapa nchini.

466. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha wa 2022/23, Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) itaendelea kutekeleza miradi ya ujenzi na ukarabati wa meli pamoja na kuboresha usalama wa abiria, mizigo na vyombo vya usafiri. Jumla ya **Shilingi bilioni 113. 71** zimetengwa kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali ili kutekeleza kazi zilizopangwa katika kipindi hicho kama ifuatavyo:-

i. Kukamilisha ujenzi wa meli mpya ya MV. Mwanza Hapa Kazi Tu yenye uwezo wa kubeba abiria 1,200 na tani 400 za mizigo katika ziwa Victoria;

ii. Kujenga meli mpya (Container Vessel) yenye uwezo wa kubeba tani 3,000 za mabehewa ya mizigo katika Ziwa Victoria;

iii. Kujenga meli mpya ya mizigo katika Ziwa Tanganyika yenye uwezo wa kubeba Tani 3,000 za mizigo ya makasha pamoja na chelezo ya kubeba meli yenye uwezo wa tani 4,000

iv. Ujenzi wa meli mpya ya kubeba abiria 600 na tani 400 za mizigo katika Ziwa Tanganyika;

v. Kukarabati meli za MV Liemba, MV Umoja, MT. Ukerewe, MT. Nyangumi na MT. Sangara;

vi. Kufanya ukaguzi wa kina (Comprehensive) kuhusu Meli ya MV Mwongozo ili iendelee kutoa huduma katika Ziwa Tanganyika;

vii. Kufanya ukarabati wa boti moja (1) ya mwendokasi (Sea Warrios) kwa ajili ya kusaidia kazi za uokozi sambamba na usafirishaji wa watalii wanaotembelea kisiwa cha Gombe katika Ziwa Tanganyika; na

viii. Kuendelea na ufungaji wa mifumo ya TEHAMA katika vituo vya Mwanza, Kigoma na Itungi.

467. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/23, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari (TPA) imetenga jumla **Shilingi bilioni 100.11** fedha za nje kutoka Benki ya Dunia (WB) na **Shilingi bilioni 650.00** kutoka vyanzo vya mapato vya ndani ya Mamlaka kwa ajili ya kutekeleza kazi mbalimbali kama ifuatavyo:-

i. Kuendelea kuongeza kina na kupanua lango la kuingilia meli na eneo la kugeuzia meli (entrance channel and turning basin); kuboresha wa Gati Na. 8 - 11 na Gati Na. 12-15 katika Bandari ya Dar es Salaam;

ii. Kufunga na kuimarisha mifumo ya ukusanyaji wa mapato na mifumo ya TEHAMA;

iii. Kuimarisha miundombinu ya reli ndani ya bandari kwa ajili ya kusafirisha mizigo kwa njia ya reli;

iv. Kuendelea na kazi za uboreshaji wa Bandari ya Tanga awamu ya pili inayohusisha ujenzi wa gati namba 1 na 2 zenye jumla ya urefu wa mita 450;

v. Kukamilisha mradi wa kupanua na kuchimba lango la kuingilia na eneo la kugeuzia meli (entrance channel and turning basin) katika Bandari ya Tanga;

vi. Kuendelea na ujenzi wa Bandari Kavu ya Kwala, Ruvu;

vii. Kuendelea na ujenzi wa barabara inayounganisha gati jipya katika Bandari ya Mtwara;

viii. Kuendelea na ununuzi wa mitambo na vifaa mbalimbali kwa bandari zote ili kuboresha uwezo wa kuhudumia mizigo;

ix. Kuboresha Bandari za Mwanza Kusini, Mwanza Kaskazini, Bukoba na Kemondo kwa ajili ya kuongeza uwezo wa Bandari hizo kuhudumia meli kubwa zaidi katika Ziwa Victoria; na

x. Kuendelea na ukamilishaji wa miradi ya uboreshaji wa bandari katika Maziwa ya Tanganyika.

468. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2022/23, Mamlaka ya Usafiri wa Anga Tanzania (TCAA) imetenga **Shilingi bilioni 7.43** fedha kutoka vyanzo vyake vya ndani ili kusimamia ubora wa huduma za usafiri wa anga kulingana na viwango vya kimataifa vilivyowekwa na Shirika la Usafiri wa Anga Duniani (The International Civil Aviation Organization – ICAO). Aidha, TCAA inatoa leseni na kudhibiti utoaji wa huduma za usafiri wa anga; kuweka Viwango katika utoaji wa huduma za usafiri wa anga na kusimamia, kukuza na kuendeleza shughuli za biashara ya usafiri wa anga ndani na nje ya nchi. Katika kufikia malengo hayo, kazi zitakazofanyika ni pamoja na:-

i. Kuendelea kuboresha mfumo wa mawasiliano kati ya rubani na waongoza ndege (VHF Area Cover Radios) katika viwanja vya Dar es salaam, Arusha, Tanga, Seronera, Manyara, Kilimanjaro, Mwanza, Kigoma, Mtwara, Songea, Gairo, Songwe, Mbeya, Iringa na Tabora;

ii. Kuwajengea uwezo wataalamu wa kutumia mfumo mpya wa mawasiliano kati ya rubani na waongoza Ndege;

iii. Maandalizi ya awali ya ujenzi wa Chuo cha Kisasa cha Usafiri wa Anga;

iv. Kununua na kufunga vifaa vya kuongozea ndege (flight calibration) katika viwanja vya Ndege vya JNIA, AAKIA, KIA, Mwanza, Tabora, Songwe, Dodoma na Pemba;

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

v. Kukarabati jengo la TCAA makao makuu - Dar es Salaam;

vi. Kuendelea kuboresha shughuli za usajili wa ndege;

vii. Kusimamia udhibiti wa usalama wa usafiri wa anga (Aviation Security) katika viwanja vya ndege, mashirika ya ndege pamoja na watoa huduma za usafiri wa anga;

viii. Kushiriki katika mazungumzo na nchi nyingine duniani kwa ajili ya kuingia na kupitia upya mikataba ya usafiri wa anga;

ix. Kusimamia na kudhibiti ubora wa viwanja vya ndege nchini;

x. Kuhakikisha matukio na ajali zinazotokana na usafiri wa anga zinapungua;

xi. Kuendelea na juhudi za kutafuta fedha ili kuweza kufadhili wanafunzi wengi zaidi kwenye mafunzo ya urubani na uhandisi wa ndege;

xii. Kushiriki kikamilifu katika jumuiya za kimataifa zinazohusu usafiri wa anga;

xiii. Kuimarisha uwezo wa Tanzania katika kusimamia sekta na kudhibiti usalama wa anga; na

xiv. Kuboresha miundombinu na vifaa vya kuongozea ndege.

469. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, Serikali imetenga jumla ya **Shilingi bilioni 17.30** fedha za ndani za maendeleo kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali kwa ajili ya Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA) ili kutekeleza yafuatayo:

i. Uendeshaji wa Jengo la Tatu la Abiria katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere (TB III JNIA)

unaohusisha matengenezo (preventive maintenance) ya mitambo na mifumo mbalimbali;

ii. Kufanya usanifu wa kina wa mfumo wa taa za kuongozea ndege katika Kiwanja cha Kimataifa cha Julius Nyerere;

iii. Kununua gari moja (1) la zimamoto kwa ajili ya Kiwanja cha Ndege cha Dodoma;

iv. Kufunga Mifumo ya kuhudumia Abiria katika Viwanja vya Ndege vya Mwanza, Arusha, Songwe, Bukoba na Dodoma;

v. Kujenga uzio wa usalama katika Kiwanja cha Ndege cha Dodoma;

vi. Upimaji na Upatikanaji wa Hati Miliki katika Viwanja vya Ndege mbalimbali ikiwemo Dodoma, Msalato, Songea, Lake Manyara, Mwanza na Nachingwea; na

vii. Kuendelea kutoa mafunzo kwa watumishi ili kuwaongezea ujuzi na weledi katika utendaji wao wa kazi.

470. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2022/23, Kampuni ya Kuendeleza Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KADCO) imetenga kiasi cha **Shilingi bilioni 19.08** kutoka vyanzo vyake vya ndani. Katika kipindi hicho, KADCO imepanga kutekeleza miradi ifuatayo:-

i. Ujenzi wa kituo cha mafuta ya magari na mitambo (Petrol Station) pamoja na *Supermarket*;

ii. Upanuzi wa eneo la maegesho ya magari;

iii. Kuimarisha kitengo cha kutoa huduma ya chakula kwenye ndege (Inflight Catering);

iv. Ununuzi wa mitambo ya zimamoto na uokoaji (fire Trucks); na

v. Ukarabati wa jengo la mizigo.

471. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23 Serikali imepanga kutumia jumla ya **Shilingi bilioni 468.00** kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali kwa ajili ya kutekeleza shughuli za Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) kama ifuatavyo:-

i. Kukamilisha malipo ya ununuzi wa ndege tano (5) mpya ambapo ndege moja (1) ni aina ya Boeing 787-8 Dreamliner, ndege mbili (2) aina ya Boeing 737-9, ndege moja (1) ya mizigo aina ya Boeing 767-300F na ndege moja (1) aina ya Dash 8 Q400;

ii. Kuendelea na ukarabati na ununuzi wa vifaa vya karakana za matengenezo ya ndege (Hangar) za JNIA na KIMAFU (KIA);

iii. Gharama za awali za uendeshaji wa ndege tano (5) ambazo ni boeing 787 – 8, Boeing 737- 9 mbili (2), Boeing 767 - 300F na Dash 8 Q400 (1);

iv. Kununua vifaa vya kuhudumia ndege na abiria viwanjani;

v. Ukarabati wa jengo la makao makuu ya ATCL na lililopo kiwanja cha ndege cha JNIA Terminal I;

vi. Kuendelea na ukarabati wa nyumba 38 zilizopo Kilimanjaro;

vii. Kujenga ghala la vifaa na vipuri vya ndege pamoja na kujenga eneo la mafunzo ya awali kwa wanaanga;

viii. Kuendelea kulipa madeni ya ATCL baada ya kazi ya uhakiki; na

ix. Kukarabati na kujenga majengo ya kuhifadhia mizigo katika viwanja vya ndege vya JNIA, KIA na Songwe.

472. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/23 Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA) itaendelea kutoa huduma za hali ya hewa kwa kuanzisha, kuendesha na kutunza vituo vya hali ya hewa pamoja na kudhibiti na kuratibu shughuli za hali ya hewa nchini Tanzania. Jumla ya **Shilingi bilioni 20.00** fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo:

i. Kukamilisha malipo ya ununuzi wa rada mbili (2) zitakazofungwa katika viwanja vya ndege vya KIA na Dodoma;

ii. Kununua rada tatu (3) kwa ajili ya kuimarisha upatikanaji wa taarifa ya hali ya hewa katika Maziwa Makuu na Bahari ya Hindi;

iii. Kuendelea na ujenzi wa maabara ya hali ya hewa na ufungaji wa mifumo husika;

iv. Kuendelea na ujenzi wa ofisi za hali ya hewa Dodoma na Kanda ya Mashariki;

v. Kufunga vifaa saidizi katika vituo vya hali ya hewa; na

vi. kuendelea na ujenzi wa jengo la utawala na hosteli katika Chuo cha Hali ya Hewa.

D.3 TAASISI ZA MAFUNZO

Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi (Institute of Construction Technology – ICoT)

473. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/23, Taasisi ya Teknolojia ya Ujenzi Morogoro imepanga kudahili na kutoa mafunzo ya *NTA level 4* kwa Wanafunzi **150** kwa Mtaala wa NACTE; kutoa mafunzo ya *NTA level 5* kwa Wanafunzi **41**; kutoa mafunzo ya *NTA level 6* kwa wanafunzi

25; kudahili wanafunzi wapya **200** kwa mtaala wa VETA; kutoa mafunzo ya VET I kwa Wanafunzi **207**; kutoa mafunzo ya VET II kwa wanafunzi **170** na kuendelea kutoa mafunzo mbalimbali ya kozi za muda mfupi kwa washiriki **400** kuhusu Mafunzo ya Teknolojia Stahiki ya Nguvukazi.

474. *Mheshimiwa Spika*, kwa upande wa ICoT tawi la Mbeya, taasisi imepanga kutoa kozi nne (**4**) za matumizi ya Teknolojia Stahiki ya Nguvukazi katika ujenzi, ukarabati na matengenezo ya barabara za changarawe. Aidha, Taasisi itatoa kozi moja (**1**) ya matumizi ya lami katika ujenzi wa barabara pamoja; kozi mbili (**2**) maalum za Teknolojia Stahiki ya Nguvukazi na mafunzo ya matumizi ya “software” katika kufanya kazi za kihandisi.

475. *Mheshimiwa Spika*, kazi nyingine ni kuanza ujenzi wa majengo mawili mapya ya utawala kwa ajili ya ICoT Morogoro na Mbeya; ujenzi wa karakana mpya kwa ajili ya mafunzo kwa vitendo; ujenzi wa maabara kwa ajili ya kufundishia fani za uhandisi ujenzi na TEHAMA na ujenzi wa kumbi za mihadhara na maktaba ya kisasa. Vilevile, Taasisi itafanya ununuzi wa vitendea kazi na vifaa vya kufundishia, samani za Taasisi na magari.

Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI)

476. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha wa 2022/23, Serikali imetenga **Shilingi bilioni 1.00** kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali kwa ajili ya Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI) ili kununua kifaa cha kufundishia (simulator).

Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

477. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka wa Fedha 2022/23, Serikali imetenga jumla ya **Shilingi bilioni 1.77** kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali kwa ajili ya Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) kutekeleza yafuatayo:

i. Ununuzi wa kifaa maalum cha mafunzo ya anga kwa wahudumu wa ndege (Full Motion Cabin Crew Mock Up);

- ii. Kununua ndege moja (1) yenye injini mbili (2) ya kufundishia marubani;
- iii. Kujenga kampasi kwa ajili ya kufundisha wataalaamu wa bahari na mafuta/gesi katika Mkoa wa Lindi; na
- iv. Kukamilisha ujenzi wa jengo la maktaba - NIT Mabibo.

D.3 MASUALA MTAMBUKA

478. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2022/23, ili kufanikisha azma ya Serikali ya Awamu ya Sita ya kuzuia na kupambana na rushwa, Wizara kwa kushirikiana na taasisi zake imeandaa Mikakati ya Wizara ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa wa Miaka Mitano (5) kuanzia 2021/22 hadi 2025/26. Aidha, mafunzo yanayohusu maadili na kuzuia vitendo vya rushwa yataendelea kutolewa kupitia semina na Mabaraza ya Wafanyakazi.

479. *Mheshimiwa Spika*, magonjwa yanayoambukizwa ya UKIMWI na UVIKO-19 pamoja na yasiyoambukizwa kama vile kisukari, bado ni tatizo kubwa kwa Taifa letu. Katika mwaka wa fedha 2022/23, Wizara itaendelea kutoa elimu kwa watumishi kuhusu mbinu za kujikinga na maambukizi mapya ya ugonjwa wa Ukimwi. Pia, Wizara itaendelea kuhimiza upimaji wa hiari wa VVU na magonjwa mengine yasiyoambukiza pamoja na kuhimiza ushiriki wa watumishi kwenye bonanza na michezo ikiwa ni njia mojawapo ya kuboresha afya za watumishi. Aidha, Wizara itaendelea kuhimiza watumishi wake kupata chanjo dhidi ya UVIKO-19.

E. SHUKRANI

480. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha wa 2021/22, Wizara imepata ushirikiano wa hali ya juu kutoka kwa wananchi na wadau mbalimbali wakati ikitekeleza malengo yake. Ninapenda kuchukua fursa hii kuwashukuru wote walioshirikiana nasi kimawazo na kwa vitendo. Shukrani za pekee ziwaendee Waheshimiwa Wabunge wenzangu kwa michango yao ambayo imesaidia katika kuimarisha huduma

zitolewazo na Wizara. Ninawaomba Waheshimiwa Wabunge, wananchi na wadau mbalimbali waendeleo na moyo huo katika mwaka wa fedha wa 2022/23 ili tuweze kuendeleza shughuli za Wizara hii ambazo ni muhimu katika kuchangia maendeleo ya nchi yetu.

481. *Mheshimiwa Spika*, nichukue fursa hii pia kutambua mchango mkubwa wa viongozi wenzangu katika Wizara nikianza na Naibu Mawaziri, Mheshimiwa **Godfrey Msongwe Kasekenya (Mb.)** na Mheshimiwa **Atupele Fred Mwakibete (Mb.)**; Makatibu Wakuu Bwana **Gabriel Joseph Migire** (Uchukuzi) na Balozi Mhandisi **Aisha Salim Amour** (Ujenzi); Naibu Makatibu Wakuu Bwana **Ludovick James Nduhiye** (Ujenzi) na **Dkt. Ally Saleh Possi** (Uchukuzi). Vilevile, kipekee napenda kuwashukuru Wakuu wa Idara, Viongozi wa Taasisi zilizo chini ya Wizara na Watumishi wote wa Wizara kwa jitihada zao katika utekelezaji wa Majukumu ya Wizara.

482. *Mheshimiwa Spika*, nichukue fursa hii kuwashukuru na kuwatambua Washirika mbalimbali wa Maendeleo ambao wamechangia katika utekelezaji wa Programu na Mipango mbalimbali ya Wizara. Napenda kuwatambua wafuatao: Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Majini (IMO), Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (ICAO), Shirika la Hali ya Hewa Duniani (WMO), Benki ya Kiarabu ya Maendeleo ya Afrika (BADEA), OPEC Fund, Umoja wa Nchi za Ulaya, "Third World Organization for Women in Science (TWOWS)", UNESCO, Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Benki ya Dunia (WB), Japan (JICA), Korea Kusini (KOICA), Abu Dhabi Fund, Ujerumani (KfW), Uingereza (DFID), Uholanzi (ORIO), Jumuiya ya Nchi za Ulaya (EU), Benki ya Uwekezaji ya Ulaya (EIB), Shirika la Maendeleo la Marekani (USAID), Kuwait (KFAED), Uturuki, HSBC, TMEA, Sekretarieti ya Jumuiya ya Afrika Mashariki, Sekretarieti ya Jumuiya ya Nchi za SADC, Nchi za Urusi, Afrika Kusini, Uingereza, Marekani, Uholanzi, Japan, India, China, Denmark, Norway, Ubelgiji, Ujerumani, Taasisi za fedha za CRDB, NSSF, PSSSF

na TIB, Asasi zisizokuwa za Kiserikali; Sekta Binafsi pamoja na wengine wengi.

483. *Mheshimiwa Spika*, mwisho, nakushukuru tena wewe binafsi na Mhe. Naibu Spika. Hotuba hii pia inapatikana katika tovuti ya Wizara (www.mwt.go.tz).

F. MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA YA WIZARA YA UJENZI NA UCHUKUZI KATIKA MWAKA WA FEDHA 2022/23

484. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2022/23, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 3,866,616,675,800.00** Kati ya fedha hizo, **Shilingi 1,465,835,235,800.00** ni kwa ajili ya Sekta ya Ujenzi na **Shilingi 2,400,781,440,000.00** ni kwa ajili ya Sekta ya Uchukuzi. Mchanganuo wa fedha zinazoombwa kwa kila Fungu ni kama ifuatavyo:

SEKTA YA UJENZI (FUNGU 98)

485. *Mheshimiwa Spika*, **Shilingi 1,465,835,235,800.00** za Fungu 98 (Ujenzi) zinajumuisha **Shilingi 44,293,050,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ya Wizara (Ujenzi) na Taasisi ambapo **Shilingi 40,638,652,000.00** ni za Mishahara ya Watumishi na **Shilingi 3,654,398,000.00** ni za Matumizi Mengineyo. Bajeti ya Maendeleo ni **Shilingi 1,421,542,185,800.00** ambazo zinajumuisha **Shilingi 1,168,576,368,800.00** fedha za ndani na **Shilingi 252,965,817,000.00** fedha za nje. Fedha za ndani zinajumuisha **Shilingi 599,756,467,800.00** za Mfuko wa Barabara na **Shilingi 568,819,901,000.00** za Mfuko Mkuu wa Serikali.

SEKTA YA UCHUKUZI (FUNGU 62)

486. *Mheshimiwa Spika*, Sekta ya Uchukuzi imetengewa jumla ya **Shilingi 2,400,781,440,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya hizo, **Shilingi 94,546,502,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ambapo **Shilingi 67,475,558,000.00** ni za Mishahara ya Watumishi na **Shilingi 27,070,944,000.00** ni za Matumizi Mengineyo. Aidha, Miradi ya Maendeleo imetengewa **Shilingi 2,306,234,938,000.00** Kati ya fedha

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

hizo, **Shilingi 2,192,771,622,000.00** ni fedha za Ndani na **Shilingi 113,463,316,000.00** ni fedha za Nje.

487. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na Hotuba hii, nimeambatanisha Miradi ya Wizara itakayotekelezwa katika mwaka wa fedha 2022/23 (**Kiambatisho Na. 1-6**) ikiwa ni pamoja na kiasi cha fedha kilichotengwa kutekeleza Miradi hiyo. Naomba viambatisho hivyo vichukuliwe kama sehemu ya vielelezo vya hoja hii.

488. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja.

KIAMBATISHO Na. 1

MGAWANYO WA FEDHA ZA BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

Kasama	Jina la Miradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
SUBVOTE 1003: POLICY AND PLANNING DIVISION						
6267	Institution Support		273.746	0.00	273.746	GOT
	Grand Total SUBVOTE 1003		273.746	0.00	273.746	
SUBVOTE 2002: TECHNICAL SERVICES DIVISION						
4125	Construction of Ferry Ramps					
	(i) To carry out expansion of Kigamboni ferry terminal.		429.67	0.00	429.67	GOT
	(ii) To construct and rehabilitate ferry ramps at six (6) crossings (Magogoni - Kigamboni, Kilambo Namoto, Utete - Mkongo, Iramba - Majita, Nyakarilo - Kome and Kasharu - Buganguzi.		569.48	0.00	569.48	GOT
	(iii) To construct ferry infrastructure (waiting lounge, office and fences) for three (3) crossings (Kisorya - Rugezi, Nyakarilo - Kome, and Bugolora - Ukara).		332.22	0.00	332.22	GOT
	iv) To construct new (Kayenze - Kanyinya, Muleba - Ikuza) ferry ramps.		300.00	0.00	300.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	v) To construct four (4) new ferry ramps for Ijinga - Kahangala (Magu) and Bwiro - Bukondo (Ukerewe) crossings in Mwanza.		377.68	0.00	377.68	GOT
	vi) To install and upgrade Electronic Ticketing System at five (5) ferry crossings (Magogoni - Kigamboni, Kigongo - Busisi, Kisorya - Rugezi, Pangani - Bweni and Ilagala - Kajeje).		507.58	0.00	507.58	GOT
	(vii) To conduct monitoring and evaluation of ferry ramps activities.		68.89	0.00	68.89	GOT
	Sub Total		2,585.52	0.00	2,585.52	
4139	Procurement of Ferries					
	(i) To procure one ferry to ply between Kisorya - Rugezi.		1,020.91	0.00	1,020.91	GOT
	(ii) To procure one new ferry to ply between Ijinga - Kahangala crossing.		584.71	0.00	584.71	GOT
	(iii) To procure one ferry to ply between Bwiro - Bukondo		500.00	0.00	500.00	GOT
	(iv) To procure one ferry to ply between Nyakarilo - Kome		500.00	0.00	500.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	(v) To procure two ferries to ply between Nyamisati - Mafia and Buyagu - Mbalika crossing.		581.21	0.00	581.21	GOT
	(vi) To procure tools for TEMESA workshops.		554.30	0.00	554.30	GOT
	(vii) To procure one new ferry to ply between Magogoni - Kigamboni.		1,070.00	0.00	1,070.00	
	(viii) To conduct monitoring and evaluation of ferries.		204.15	0.00	204.15	GOT
	Sub Total		5,015.28	0.00	5,015.28	
4144	Rehabilitation of Ferries					
	(i) To complete rehabilitation of MV Musoma, MV Mara and MV TEMESA.		358.29	0.00	358.29	GOT
	(ii) To rehabilitate MV Ujenzi.		380.31	0.00	380.31	GOT
	(iii) To rehabilitate MV Kome II.		340.00	0.00	340.00	GOT
	(iv) To complete rehabilitation of MV Misungwi.		2,121.13	0.00	2,121.13	GOT
	(v) To rehabilitate MV Nyerere.		600.00	0.00	600.00	GOT
	(vi) To rehabilitate MV Kilombero II and demobilize it to Malinyi - Mlimba		400.00	0.00	400.00	GOT
	(vii) To rehabilitate MV Kyanyabasa and MV Tanga		569.50	0.00	569.50	GOT
	(viii) To rehabilitate MV Kitunda		268.45	0.00	268.45	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	(ix) To rehabilitate MV Kazi and MV Magogoni		420.00	0.00	420.00	GOT
	(x) To conduct monitoring and evaluation of ferries.		64.60	0.00	64.60	GOT
	Sub Total		5,522.28	0.00	5,522.28	
6327	Construction of Government Houses					
	(i) To complete 5 construction of tied quarters for Judges residence in mainland Tanzania: Kilimanjaro -1, Mtwara -1, Shinyanga - 1 Kagera - 1 and Tabora -1		1,000.00	0.00	1,000.00	GOT
	(ii) To construct 20 houses for Government Leaders in Dodoma.		5,015.61	0.00	5,015.61	GOT
	(i) To construct MoWT office block (Phase II).		11,043.69	0.00	11,043.69	GOT
	(iii) To construct 150 houses for public Servants at Dodoma City.		6,936.97	0.00	6,936.97	GOT
	(iv) To construct apartments for Public Servants at Temeke Quarters.		6,928.99	0.00	6,928.99	GOT
	(iv) To construct apartments for Public Servants at Magomeni Quarters.		3,900.00	0.00	3,900.00	GOT
	(v) To procure furniture for State Lodges.		1,210.00	0.00	1,210.00	GOT
	(vi) To rehabilitate 40 Government		3,847.01	0.00	3,847.01	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kas ma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	Leaders houses – Dodoma.					
	(vi) To rehabilitate 30 Government Leaders houses in regions and maintenance of Magomeni Quarters.		3,000.00	0.00	3,000.00	GOT
	(vii) To rehabilitate 66 houses for Public Servants transferred to TBA from former CDA.		1,500.00	0.00	1,500.00	GOT
	(ix) To rehabilitate Public Servant houses to 20 regions transferred to TBA from TAMISEMI/NHC.		2,000.00	0.00	2,000.00	GOT
	(x) To facilitate capacity building to 62 Architects and 63 Quantity Surveyors professionals.		519.69	0.00	519.69	GOT
	(xi) To Rehabilitate 12 workshops in Tabora, Mwanza, Arusha, Mtwara, Mbeya, Mt Depot, Kigoma, Mara, Ruvuma, Pwani, Dodoma and Vigunguti.		1,835.59	0.00	1,835.59	GOT
	(xii) To construct of five (5) new TEMESA workshops (Songwe, Simiyu, Geita, Njombe and Katavi) in newly established five (5) Regions.		1,671.40	0.00	1,671.40	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Ka sma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Million)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	(xiii) To construct new modern Dodoma workshop.		1,551.03	0.00	1,551.03	GOT
	(xiv) To rehabilitate Six (6) TBA furniture workshops in Arusha, Mwanza, Morogoro, Tabora, DSM and Mbeya.		2,450.08	0.00	2,450.08	GOT
	(xv) To establish district workshops in (Simanjoro, Masasi, Ukerewe, Chato, Mafia and Kyela.		945.06	0.00	945.06	GOT
	(xvi) To facilitate preparation of Building Act, Building Code, Standards and Specifications for Government building.		1,200.00	0.00	1,200.00	GOT
	(xvii) To facilitate consultancy services for construction of MoWT office block (phase II).		862.50	0.00	862.50	GOT
	(xviii) To facilitate design, supply, installation, testing and commissioning of Management System for mechanical, electrical and electronics.		1,500.00	0.00	1,500.00	
	(xix) To conduct monitoring and evaluation of construction & maintenance		899.76	0.00	899.76	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	projects for Government buildings as well as overseeing practical training for graduate Architects and Quantity Surveyors.					
	Sub Total		59,817.37	0.00	59,817.37	
	Grand Total SJB VOTE 2002		72,940.45	0.00	72,940.45	
SUBVOTE 2005: ROADS DIVISION						
4001	Soni - Bumbuli - Dindira - Korogwe	74.00	1,000.00	-	1,000.00	GoT
4002	Mtwara - Newala - Masasi					
	i) Mtwara - Mnivata Section	50.00	10.000	-	10.00	GOT
	ii) Mnivata - Tandahimba - Masasi Section	160.00	1,000.00	10,000.00	11,000.00	GOT/Af DB
	Sub-total	210.00	1,010.000	10,000.000	11,010.00	
4003	Likuyufusi - Mkenda (km 122.50) - (Likuyufusi - Mhukuru Section - km 60)	122.50	7,500.00	-	7,500.00	GOT
4004	Nachingwea - Livale (FS & DD)	130.00	500.000	-	500.00	GOT
4005	Ubena Zomozi - Ngerengere					
	Ubena Zomozi - Ngerengere Jeshini - Ngerengere SGR Station (Upgrading to bitumen standard)	19.00	3,253.241	-	3,253.241	GOT
4006	TAMCO - Vikawe - Mapinga	24.00	3,820.00	-	3,820.00	GOT
4007	Makofia - Mlandizi	36.70	600.000	-	600.00	GOT
4008	Musoma - Makojo - Busekela	92.00	2,950.00	-	2,950.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4009	Kongwa Jct – Mpwapwa - Gulwe- Kibakwe	98.00	1,088.00	-	1,088.00	GOT
4010	Muhutwe Kamachumu – Muleba	54.00	1,200.00	-	1,200.00	GOT
4011	Iringa – Ruaha National Park	104.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
4012	Muheza – Amani	36.00	1,700.00	-	1,700.00	GOT
4013	Mtwara – Mingoyo – Masasi (Rehabilitation)	200.00	550.00	-	550.00	GOT
4014	Kibaoni - Majimoto - Muze - Kilyamatundu					
	(i) Kibaoni - Majimoto - Inyonga Section	152.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	(ii) Ntendo - Muze - Kilyamatundu (200 km) (Ntendo - Muze Section)	37.00	6,160.00	-	6,160.00	GOT
	Sub-total	189.00	7,160.00	-	7,160.00	
4015	Kigongo - Busisi Bridge (J. P. Magufuli) and its Approach Roads	1No.	7,000.0	-	7,000.00	GOT
4016	Mzinga Bridge	1No.	500.00	-	500.00	GOT
4017	Ugalla Bridge	1No.	500.00	-	500.00	GOT
4018	Kitengule Bridge and Approach Roads (18km)	1No.	1,300.00	-	1,300.00	GOT
4019	Morogoro - Dodoma Road including Mkundi Bridge (FS & DD)	260.00	500.00	-	500.00	GOT
4020	New Wami Bridge (Construction)	1No.	2,000.00	-	2,000.00	GOT
4022	Njombe - Makete - Isyonje Road					
	i) Njombe – Moronga Section	53.90	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Moronga – Makete Section	53.50	1,600.00	-	1,600.00	GOT
	iii) Isyonje – Makete Road (Ipelele – Itheme Section)	50.00	5,754.00	-	5,754.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	iv) Njombe - Njombe Referral Hospital (km 4)	3.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub-total		8,364.00	-	8,364.000	
4023	O mugakorongo - Kigarama - Murongo Road	105.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
4024	Nanganga - Ruangwa - Nachingwea Road					
	i) Masasi - Nachingwea	45.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	ii) Nanganga - Ruangwa - Nachingwea, 100km; Lot 2: Nanganga - Ruangwa	100.00	3,500.00	-	3,500.00	GOT
	iii) Nangurukuru - Liwale	50.00	1,500.00	-	1,500.00	GOT
	Sub-total	145.00	7,000.000	-	7,000.00	
4025	Mpembeni - Songole Road	51.20	10.00	-	10.00	GOT
4026	Ruanda - Iyula - Nyimbili Road	21.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
4027	Katumbasongwe - Kasumu - Ngana - Illeje Road	90.10	5,000.00	-	5,000.00	GOT
4028	Uyogo - Nyamilgano - Nyandekwa - Kahama Road		500.00	-	500.00	GOT
4029	Sengerema - Nyeunge - Kahunda Road (Sengerema - Nyeunge Section)		8,000.00	-	8,000.00	GOT
4030	Murushaka - Nkwenda - Murongo	112.00	6,000.00	-	6,000.00	GOT
4031	Widening up of Dodoma Outer Roads Sections (Dodoma - Morogoro Road 70km; Dodoma - Iringa Road 50km; Dodoma - Singida	220.00	500.00	-	500.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	- 50km and Dodoma - Arusha Road 50km)					
4032	Ntyuka Jct - Mvumi Hospital - Kikombo Junction	76.07	4,600.00	-	4,600.00	GOT
4033	Tarime - Mugumu Road	86.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
4034	Shelui - Nzega Road (FS & DD)	110.00	500.00	-	500.00	GOT
4035	Nzega Kagongwa	65.00	500.00	-	500.00	GOT
4036	Isa bdula (Magu) - Bukwimba Station - Ngudu - Ng'hungumalwa	10.00	500.00	-	500.00	GOT
4037	Mafinga - Mgololo	78.00	4,000.00	-	4,000.00	GOT
4038	Nyololo Mtwango	40.40	500.00	-	500.00	GOT
4039	Kongwa - Kibaya - Arusha	430.00	2,500.00	-	2,500.00	GOT
4040	Singida - Sepuka - Ndago - Kizaga	75.00	5,200.00	-	5,200.00	GOT
4041	Kitai - Lituhi including Mnywamaji Bridge	90.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
4042	Access Roads to SGR Stations					
	Morogoro - Kihonda SGR Station	10.00	2,040.00	-	2,040.00	GOT
	Rudewa - Kilosa SGR Station	3.00	612.00	-	612.00	GOT
	Gulwe - Gulwe SGR Station	2.00	408.00	-	408.00	GOT
	Igandu - Igandu SGR Station	27.00	5,508.00	-	5,508.00	GOT
	Ihumwa - Ihumwa Marshalling Yard	5.50	1,122.00	-	1,122.00	GOT
	Access Roads to Dodoma SGR Station	0.10	200.00	-	200.00	GOT
	Kizota - Zuzu SGR Station	14.00	612.00	-	612.00	GOT
	Bahi - Bahi SGR Station	4.00	816.00	-	816.00	GOT
	Mlandizi - Ruvu SGR	22.00	4,488.00	-	4,488.00	GOT
	Sub-total		15,806.00	-	15,806.00	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4101	Tanga - Pangani - Makurunge					
	i) Tanga - Pangani Section	50.00	3,000.00	-	3,000.000	GOT
	ii) Pangani Bridge	1No.	1,000.00	7,700.000	8,700.00	GOT/ Af DB
	iii) Pangani - Mkange section	214.50	1,000.00	17,354.000	18,354.00	GOT/ Af DB
	Sub-total	174.50	5,000.00	25,054.000	30,054.000	
4102	Kisarawe					
	Kisarawe - Maneromango - Mloka (Kisarawe - Maneromango Section)	54.00	2,780.00	-	2,780.00	GOT
4103	Geita - Bulyanhulu - Kahama					
	i) Geita - Bulyanhulu Jct Road	58.30	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	ii) Bulyanhulu Jct - Kahama Road	61.70	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub-total	120.00	2,000.000	-	2,000.00	
4104	Nyamirembe Port - Katoke Road					
	Nyamirembe Port - Katoke Road	50.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Chato Ginery - Bwina Road	8.10	650.00	-	650.00	GOT
	Sido - Chatoko Zonal Hospital	5.30	650.00	-	650.00	GOT
	Sub-total	63.40	2,300.00	-	2,300.00	
4105	Geita - Nzera Road					
	Geita - Nzera Road	54.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	Sub-total	54.00	8,000.00	-	8,000.00	
4106	Arusha - Moshi - Himo - Holili					
	i) Sakina - Tengeru Section and Arusha bypass	56.51	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Tengeru - Moshi - Himo Section including Himo Weighbridge	105.00	500.00	4,000.00	4,500.00	GOT/ JICA
	iii) Kijenge - Usa River (Nelson Mandela AIST)	20.00	1,210.00	-	1,210.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kas ma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	iv) Mianzini - Ngaramtoni	18.00	2,740.00	-	2,740.00	GOT
	Sub-total	199.51	4,460.000	4,000.00	8,460.00	
4107	Access Roads to Rufiji Hydropower Project					
	i) Bigwa - Matombo - Mvaha - Kisaki - Rufiji Hydropower	78.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	ii) Ubena Zomoz - Mvaha - Kisaki - Mtemele Jct (FS & DD)	178.00	600.00	-	600.00	GOT
	iii) Maneromango - Vikumburu - Mloka (Rehabilitation to gravel standard)	100.00	600.00	-	600.00	GOT
	iv) Kibiti - Mloka - Mtemele - JNHHP	203.00	600.00	-	600.00	GOT
	Sub-total	559.00	9,800.00	-	9,800.00	
4108	Dar es Salaam - Chalinze - Morogoro Express Way					
	i) Kibaha - Mandizi - Chalinze - Morogoro Expressway	162.00	500.00	-	500.00	GOT
	ii) Backlog Rehabilitation of Mandizi - Chalinze	44.00	500.00	-	500.00	GOT
	iii) Kwa Mathias (Morogoro Road) - Msangani	8.30	700.00	-	700.00	GOT
	iv) Improvement of Assorted Accident Blackspot (Coast)		10.00	-	10.00	GOT
	v) Improvement of Assorted Accident Blackspot (Morogoro)		10.00	-	10.00	GOT
	vi) Vigwaza OSIS Phase I & II	1No	10.00	-	10.00	GOT
	vii) Msoga - Msolwa (Chalinze Bypass)	10.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub-total	179.93	2,730.000	-	2,730.00	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4109	Wazo Hill – Bagamoyo – Msata					
	i) Wazo Hill – Bagamoyo – Msata (Tegeta – Bagamoyo Section)	46.90	1,200.00	-	1,200.00	GOT
	ii) Mbegani – Bagamoyo	7.20	500.00	-	500.00	GOT
	Sub-total	54.10	1,700.00	-	1,700.00	
4110	Usagara – Geita – Buzirayombo – Kyamyorwa					
	Uyovu - Bwanga - Biharamulo (Lot 1 & Lot 2)	110.00	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	110.00	10.00	-	10.00	
4111	Nyakahura - Kumubuga - Rulenge - Kabanga Nickel road (FS & DD)					
	i) Nyakahura - Kumubuga - Murusagam ba road	34.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	ii) Kumubuga - Rulenge Murugarama	75.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	iii) Rulenge - Kabanga Nickel road	32.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub - total	141.00	3,000.00	-	3,000.00	
4112	Kigoma – Kidahwe – Uvinza – Kaliua – Tabora					
	i) Uvinza – Malagarasi Road	51.10	300.00	6,515.00	6,815.00	GOT/ OPEC/ ABUDH ABI
	ii) Tabora – Ndono Road	42.00	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Ndono – Urambo Road	52.00	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Urambo – Kaliua – Ilunde – Uvinza Road (Kaliua – Kazilambwa Section)	56.00	10.00	-	10.00	GOT
	v) Urambo – Kaliua – Ilunde – Uvinza Road (Urambo – Kaliua section)	28.00	10.00	-	10.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	vi) Urambo - Kaluia - Ilunde - Uvinza Road (Kazilambwa - Chagu section)	36.00	300.00	11,000.00	11,300.00	GOT/OPEC
	Vii) Urambo Round About		300.00		300.00	GOT
	Sub-total	209.10	940.00	17,515.00	18,455.00	
4113	Ifakara - Kihansi - Mlimba - Madeke - Kibena (Njombe)					
	i) Ifakara - Kihansi Section	50.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	ii) Kibena - Lupembe - Madeke	130.00	500.00	-	500.00	GOT
	ii) Kihansi - Mimba - Taweta - Madeke - Lupembe - Kibena	220.00	55.00	1,650.00	1,705.00	GOT/AfDB
	Sub-total	400.00	8,555.00	1,650.00	10,205.00	
4114	Karatu - Mbulu - Haydom - Sibiti River - Lalago - Maswa (389 km)	389.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
4115	Marangu -Tarakea - Rongai - Kamwanga/ Bomang'ombe - Sanya Juu					
	i) Marangu - Rombo Mkuu - Tarakea	64.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Sanya Juu - Kamwanga (Sanyajuu - Alerai section)	32.20	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Sanya Juu - Kamwanga (Alerai - Kamwanga Section)	44.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	iv) Bomang'ombe - Sanya Juu	25.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	v) KIA - Mererani	26.00	10.00	-	10.00	GOT
	vi) Kwa Sadala - Masama - Machame Junction	16.00	900.00	-	900.00	GOT
	vii) Kiboroloni - Kiharara - Tsuduni - Kidia	10.80	900.00	-	900.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	viii) Tarakea - Holili	53.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub-total	271.00	5,830.000	-	5,830.00	
4116	Tukuyu – Mbambo – Katumba					
	i) Bujesi - Mbambo section	26.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	ii) Tukuyu - Mbambo section	34.60	1,600.00	-	1,600.00	GOT
	iii) Mbambo - Ipinda (FS & DD)	19.70	100.00	-	100.00	GOT
	Sub - total	80.30	2,700.00	-	2,700.00	
4118	Dodoma – Manyoni Road (Incl. Manyoni Access Road)					
	Manyoni One Stop Inspection Station - OSIS	1No	55.00	-	55.00	GOT
	Sub total		55.00		55.00	
4119	Tabora - Mambali - Bukene - Itobo	114.00	500.00	-	500.00	GOT
4121	Namanyere Katongoro - New Kipili Port (FS & DD)	64.80	385.00	-	385.00	GOT
4123	Dumila – Kilosa – Mikumi					
	i) Dumila – Rudewa Section	45.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Rudewa – Kilosa Section	24.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	iii) Kilosa - Ulaya - Mikumi	72.00	1,300.00	-	1,300.00	GOT
	Sub-total	141.00	2,310.00	-	2,310.00	
4124	Sumbawanga – Matai – Kasanga Port					
	i) Sumbawanga Matai – Kasanga Port Road	107.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Matai – Kasesya Road	50.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	Sub-total	157.00	8,010.00	-	8,010.00	
4126	Construction of Bridges					
	i) Kirumi Bridge (Rehabilitation)	1No.	700.00	-	700.00	GOT
	ii) Sibiti Bridge (Construction)	1No.	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	iii) Magufuli (Kilombero) Bridge (Construction)	1No.	10.00	-	10.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Ka sma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	iv) Ruhuhu Bridge (Construction)	1No.	10.00	-	10.00	GOT
	v) Momba Bridge (Construction)	1No.	10.00	-	10.00	GOT
	vi) Sukuma Bridge (Construction)	1No.	700.00	-	700.00	GOT
	vii) Simiyu Bridge (Design & Construction)	1No.	700.00	-	700.00	GOT
	Viii) Mara Bridge (Construction)	1No.	10.00	-	10.00	GOT
	ix) Mtera Dam Bridge	1No.	500.00	-	500.00	GOT
	x) Magara Bridge (Construction)	1No.	10.00	-	10.00	GOT
	xi) Lukuledi Bridge (Construction)	1No.	10.00	-	10.00	GOT
	xii) Lower Malagarasi Bridge (FS & DD)	1No.	500.00	-	500.00	GOT
	xiii) Msingi Bridge (Construction)	1No.	540.00	-	540.00	GOT
	xiv) Steel Bridge Emergency Parts	1No.	300.00	-	300.00	GOT
	xv) Godegode Bridge (Design & Construction)	1No.	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	xvi) Mitomoni Bridge	1No.	300.00	-	300.00	GOT
	xvii) Mkenda Bridge (Construction)	1No.	300.00	-	300.00	GOT
	xviii) Mirumba Bridge (Design Review & Construction)	1No.	900.00	-	900.00	GOT
	xix) Sanza Bridge (Construction)	1No.	900.00	-	900.00	GOT
	xx) Kiegeya Bridge	1No.	10.00	-	10.00	GOT
	xxi) Lower Mpji Bridge (Construction)	1No.	1,600.00	-	1,600.00	GOT
	xxii) Nzali Bridge	1No.	600.00	-	600.00	GOT
	xxiii) Kibakwe Bridge	1No.	600.00	-	600.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Million)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	xxiv) Mpwapwa Bridge	1No.	600.00		600.00	GOT
	xxv) Kerema Maziwa Bridge	1No.	600.00		600.00	GOT
	xxvi) Munguli Bridge	1No.	600.00		600.00	GOT
	Sub-total	1No.	13,010.00	-	13,010.00	
4127	New Bagamoyo (Kawawa Jct – Tegeta)					
	Widening of Morocco - Mwenge	4.30	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	4.30	10.000	-	10.00	
4128	Kyaka – Bugene – Kasulo					
	i) Kyaka – Bugene Section	59.10	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Kumunazi - Bugene – Kasulo and Kyaka - Mutukula (Bugene – Burigi Chato National Park section - km 60)	124.00	6,000.00	-	6,000.00	GOT
	Sub-total	183.10	6,010.00	-	6,010.00	
4129	Isaka – Lusahunga					
	i) Ushrombo - Lusahunga (Rehabilitation)	110.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Lusahunga – Rusumo	92.00	500.00	15,199.00	15,699.00	GOT/IDA
	iii) Nyakasanza – Kobero	58.00	500.00		500.00	GOT
	iv) Nyakanazi One Stop Inspection Station (OSIS)	1No.	55.00	-	55.00	GOT
	Sub-total	260.00	1,065.00	15,199.00	16,264.00	
4130	Manyoni – Itigi – Tabora					
	(i) Tabora – Nyahua Section	85.00	10.00	-	10.00	GOT
	(i) Nyahua – Chaya Section	85.40	10.00	1,000.000	1,010.00	GOT/KUWAIT
	(ii) Manyoni – Itigi – Chaya Section	89.35	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	259.75	30.00	1,000.00	1,030.00	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4132	Regional Roads Rehabilitation (26 Regions)	734.59	61,585.00	-	61,585.00	GOT
4133	Mwanza - Shinyanga/Mwanza Border road Rehabilitation (FS&DD)	102.00	385.00	-	385.00	GOT
4138	De-congestion of DSM Roads					
	i) Mbezi - Malambawili - Kinyerezi - Banana	14.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Tegeta - Kibaoni - Wazo Hill - Goba - Mbezi (Moro Rd); Mbezi - Mwisho - Goba Section	7.00	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Tangi Bovu - Goba	9.00	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Kimara Baruti - Msewe - Changanyikeni	2.60	10.00	-	10.00	GOT
	v) Kibamba - Kisopwa - Kwembe - Makondeko	4.00	900.00	-	900.00	GOT
	vi) Banana - Kitunda - Kivule - Msongola	14.70	10.00	-	10.00	GOT
	vii) Ardhi - Makongo - Goba (Goba - Makongo Section: 4km)	4.00	10.00	-	10.00	GOT
	viii) Ardhi - Makongo - Goba (Ardhi - Makongo Section: 5km)	5.00	825.00	-	825.00	GOT
	ix) Widening of Mwai - Kibaki Road	9.10	900.00	-	900.00	GOT
	x) Kongowe - Mjimwema - Kivukoni Ferry Road (One Lane Widening)	25.10	900.00	-	900.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	xi) Mjimwema – Kimbiji Pembamnazi	27.00	900.00	-	900.00	GOT
	xii) Tegeta Kibaoni – Wazo Hill – Goba – Mbezi/Morogoro Road (Mbezi Mwisho); Wazo Hill (Madale) – Goba Section	5.00	10.00	-	10.00	GOT
	xii) Tegeta Kibaoni – Wazo Hill – Goba – Mbezi/Morogoro Road (Mbezi Mwisho); Wazo Hill – Madale Section	6.00	10.00	-	10.00	GOT
	xiv) Goba – Matosa – Temboni	6.00	600.00	-	600.00	GOT
	Sub-total	138.50	5,105.00	-	5,105.00	
4141	Nyamuswa - Bunda - Kisorya					
	i) Kisorya – Bulamba section	51.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Nyamuswa – Bunda - Bulamba section	56.4	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	Sub - total	107.40	2,010.00	-	2,010.00	
4142	Kolandoto - Lalago - Ng'oboko - Mwanhuzi					
	i) Kolandoto – Lalago	62.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	ii) Lalago – Ng'oboko – Mwanhuzi	60.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub - total	122.00	2,000.00	-	2,000.00	
4143	Ndundu – Somanga					
	i) Ndundu – Somanga	60.00	500.00	-	500.00	GOT
	ii) Utete - Nyamwage		300.00		300.00	GOT
	iii) Ikwiriri - Mkongo	95.00	300.00		300.00	GOT
	iv) Kongowe – Malendego	160.5	500.00	-	500.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kas ma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	v) Nangurukuru – Mbwe mkuru	95.00	500.00	-	500.00	GOT
	Sub - total		2,100.000	-	2,100.00	
4145	Kasulu - Manyovu					
	Kasulu – Manyovu including Kasulu Town Links	68	600.00	11,400.00	12,000.00	GOT/Af DB
	Sub - total	68	600.00	11,400.00	12,000.00	
4146	Dodoma City Outer Dual Carriageway Ring Road Lot 1 & 2					
	(i) Lot 1: Nala Veyula – Mtumba – Ihumwa Dry Port Section	52.30	800.00	15,400.00	16,200.00	GOT/Af DB
	(ii) Lot 2: Ihumwa Dry Port – Matumbulu – Nala Section	60.00	800.00	16,500.00	17,300.00	GOT/Af DB
	(iii) Improvement of Dodoma City Roads (Dodoma Inner Ring Roads: Bahi R/About - Image R/About - Ntyuka R/About - Makulu R/About)	6.30	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	iv) Dodoma City Middle Ring Road: Nanenane Miyuji – Mhadani Sekondari – Mkonze - Ntyuka – Nanenane	47.20	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	(v) Rehabilitation of Kikombo Jctn - Chololo - Mapinduzi (JWTZ HQ) Road	18.00	1,300.00	-	1,300.00	GOT
	Sub - total	183.80	4,900.00	31,900.00	36,800.00	
4147	Kidatu - Ifakara - Lupiro - Malinyi - Londo - Lumecha/Songea					
	i) Ifakara – Lupiro – Malinyi – Londo – Lumecha/Songea (Forest - Londo - Kitanda)	396.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	ii) Mikumi - Kidatu - Ifakara (Kidatu - Ifakara Section- 68km)	103.00	600.00	-	600.00	GOT/EU/USAID/UKAID
	iii) Chalinze - Magindu - Lukenge - Seregete B - Kabwe Jct - Mkulazi	77.50	200.00	-	200.00	GOT
	iv) Dakawa Jct - Mbigiri	7.00	2,800.00	-	2,800.00	GOT
	Sub-total	583.50	4,600.00	-	4,600.00	
4148	Tabora - Ipole - Koga - Mpanda					
	i) Tabora (Usesula) - Koga - Mpanda; Lot 1: Usesula - Komanga Section	115.50	10.00	2,256.00	2,266.00	GOT/AfDB
	ii) Tabora (Usesula) - Koga - Mpanda; Lot 2: Komanga - Kasinde Section	112.18	10.00	1,871.00	1,881.00	GOT/AfDB
	iii) Tabora (Usesula) - Koga - Mpanda; Lot 3: Kasinde - Mpanda Section	107.68	10.00	1,743.00	1,753.00	GOT/AfDB
	iv) Tabora - Sikonge (Usesula)	30.00	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	365.36	40.00	5,870.00	5,910.00	
4149	Makutano - Natta - Mugumu/Loliondo - Mto wa Mbu					
	i) Makutano - Natta - Mugumu (Makutano - Sanzate Section)	50.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Makutano - Natta - Mugumu (Sanzate - Natta Section)	40.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	iii) Makutano - Natta - Mugumu (Natta - Mugumu Section)	45.00	500.00	-	500.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kas ma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	iv) Loliondo – Mto wa Mbu (Waso – Sale Jct Section)	50.00	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	185.00	2,520.00	-	2,520.00	
4150	Ibanda – Itungi Port					
	i) Rehab. Ibanda - Itungi	26.00	4,180.00	-	4,180.00	GOT
	ii) Kikusya - Ipinda - Matema (Tenende-Matema)	39.10	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Iponjola - Kiwira Port	6.00	500.00	-	500.00	GOT
	iv) Songwe/Kasumul u - Tanzania/Malawi Boarder OSBP	1No.	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	v) Rehab. Uyole - Kasumulu (Ilima Escarpment section)	3.00	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	74.10	5,700.00	-	5,700.00	
4152	Nzega – Tabora Road					
	i) Nzega – Puge Section	58.60	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Puge – Tabora Section	56.10	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	224.70	20.00	-	20.00	
4154	Sumbawanga – Mpanda – Nyakanazi Road					
	i) Sumbawanga – Kanazi Section	75.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Kanazi – Kizi – Kibaoni Section	76.60	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Sitalike– Mpanda Section	36.00	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Mpanda – Mishamo – Uvinza (Mpanda – Ifukutwa – Vikonge Section)	37.65	10.00	-	10.00	GOT
	v) Mpanda – Mishamo – Uvinza (Vikonge – Uvinza Section)	159.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	vi) Kibaoni – Sitalike Section	71.00	8,140.00	-	8,140.00	GOT
	vii) Kizi – Lyambalyamfipa Sitalike	86.31	200.00	-	200.00	GOT
	viii) Kagwira - Ikola - Karema Port	112.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	ix) Lyazumbi - Kabwe	65.00	1,220.00	-	1,220.00	GOT
	Sub-total	718.56	19,600.00	-	19,600.00	
4155	Nyanguge – Musoma/ Usagara – Kisesa Bypass					
	i) Nyanguge – Simiyu/Mara Border	100.40	500.00	-	500.00	GOT
	ii) Simiyu /Mara Border – Musoma	85.50	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Usagara – Kisesa (Mwanza Bypass)	16.35	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Widening of Mwanza CBD – Mwanza Airport Road and Construction of Furahisha Pedestrian Crossing Bridge	12.00	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	214.25	530.00	-	530.00	
4160	Magole – Mziha – Handeni					
	i) Magole – Turiani	45.20	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Turiani – Mziha – Handeni (104km)	104.00	1,000.00	-	1,000.00	GOT
	Sub-total	149.20	1,010.00	-	1,010.00	
4161	Dar es Salaam Road Flyovers and Approaches					
	i) Ubungo Interchange	1No.	10.000	1,000.000	1,010.00	GOT/IDA
	ii) Improvement of Intersections/Junctions at KAMATA, Magomeni, Mwenge, Tabata/ Mandela, Selander (Ali Hassan	8Nos.	500.00	-	500.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	Mwinyi/ UN Roads (JCT), Mbezi Mwisho, Buguruni and Morocco in Dar es Salaam (DD review)					
	iii) Mabey Flyovers in DSM, Dodoma and Mwanza	3Nos.	60.00	-	60.00	GOT
	Sub-total		570.00	1,000.00	1,570.00	
4162	Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi					
	i) Mwigumbi – Maswa	50.30	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Maswa – Bariadi	49.70	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Maswa Bypass Road	11.0	1,200.00	-	1,200.00	GOT
	Sub-total	111.00	1,220.00	-	1,220.00	
4163	Tabora – Ipole – Rungwa (Ipole – Rungwa section)	172.00	650.00	-	650.00	GOT
4164	Kidahwe – Kasulu – Kibondo – Nyakanazi					
	i) Kidahwe – Kasulu	63.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Nyakanazi – Kakonko (Kabingo)	50.00	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Kanyani Junction – Mvugwe	70.50	1,000.00	14,776.00	15,776.00	GOT/Af DB
	iv) Mvugwe – Nduta Junction.	59.35	1,000.00	14,776.00	15,776.00	GOT/Af DB
	v) Nduta Junction – Kabingo	62.50	1,000.00	14,776.00	15,776.00	GOT/Af DB
	vi) Nduta Junction – Kibondo	25.90	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	vii) Kibondo – Mabamba	48.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	Sub total	379.25	13,020.00	44,328.00	57,348.00	
4165	Mafia Airport Access Road					
	Mafia Airport Access Road	16.00	10.00	-	10.00	GOT
	Kilindoni – Rasimkumbi	54.4	1,000.00	-	1,000.00	
	Sub-Total	70.4	1,010.00	-	1,010.00	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4167	Nyerere (Kigamboni) Bridge Construction and Its Approach Roads					
	i) Nyerere (Kigamboni) Bridge	1.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Nyerere (Kigamboni) Bridge - Vjibweni Road	1.50	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Tungi - Kibada Road	3.80	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Kibada Mwasonga Tundwisongani Jct/Tundwisongani - Kimbiji	41.00	6,880.00	-	6,880.00	GOT
	Sub-total	46.30	6,910.00	-	6,910.00	
4168	Mutukula – Bukoba – Muhutwe – Kagoma (FS&DD)					
	i) Mutukula - Bukoba - Muhutwe - Kagoma (FS&DD)	136.00	200.00	-	200.00	GOT
	(ii) Bukoba Mjini - Busimbe - Maluku - Kanyangereko - Ngongo (FS & DD)	19.10	200.00	-	200.00	GOT
	(ii) Kanazi (Kyetema) - Ibwera - Katoro - Kyaka 2 (FS & DD)	60.70	200.00	-	200.00	GOT
	Sub-total	215.80	600.00	-	600.00	
4170	Support to Road Maintenance and Rehabilitation (Roads Fund)		599,756.4678	-	599,756.4678	GOT
4172	Providing lane enhancement including climbing lanes, passing bays, rest and emergency lay bays on Central Corridor		300.00	-	300.00	GOT
4174	Widening of Kimara - Kibaha road (19.2km) including	19.20	2,000.00	-	2,000.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	Widening of Kibamba, Kiluvya and Mpiji Bridges					
4175	Upgrading of Kisarawe – Mlandizi	119.00	770.00	-	770.00	GOT
4178	Upgrading of Pugu – Bunju (Outer Ring Road)					
	i) Upgrading of Pugu – Kifuru – Mbezi Mwisho road to 6 lanes dual carriageway (FS & DD)	12.710	200.00	-	200.00	GOT
	ii) Upgrading of Mbezi Mwisho – Mpiji Magoe – Bunju road to 6 lanes dual carriageway (FS & DD)	21.30	200.00	-	200.00	GOT
	Sub-total	34.00	400.00	-	400.00	
4181	Kagoma – Lusuhunga					
	Muleba – Kanyambogo – Rubya	18.50	10.00	-	10.00	GOT
	Sub-total	18.50	10.00	-	10.00	
4184	Singida - Shelui					
	i) Singida - Shelui Road (FS&DD)	110.00	500.00	-	500.00	GOT
	ii) Ulemo - Kinampanda - Gumanga (Singida) - Mkalama	46.00	500.00	-	500.00	GOT
	Sub-total	156.00	1,000.00	-	1,000.00	
4185	D'Salaam – Mbagala Road Upgrading (Kilwa Road) Lot 3					
	i) Widening of Gerezani Bridge	1.30	55.00	1,655.00	1,710.00	GOT/ JICA
	ii) Mbagala Rangitatu – Kongowe	3.8	500.00	-	500.00	GOT
	Sub-total	5.10	555.00	1,655.00	2,210.00	
4186	Msimba – Ruaha Mbuyuni / Ikokoto – Mafinga (TANZAM) (Rehab)					
	i) Mafinga – Igawa	137.90	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Rujewa – Madibira –	152.00	330.00	-	330.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	Mafinga (152km)					
	ii) Strengthening of Morogoro - Iringa (Tumbaku Jctn - Mangae/Melea - Mikumi - Iyovi section) rehabilitation	158.45	200.00	-	200.00	GOT
	Sub-total	158.45	540.000	-	540.00	
4187	Same – Mkumbara – Korogwe (Rehabilitation)					
	i) Same - Himo	76.00	300.00	-	300.00	GOT
	ii) Mombo - Lushoto	32.00	300.00	-	300.00	GOT
	iii) Lushoto – Magamba – Mlola	34.50	300.00	-	300.00	GOT
	iv) Same - Kisiwani - Mkomazi (97km): Same - Kisiwani Section	97.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	Sub-total	240.10	8,900.00	-	8,900.00	
4188	Mbeya – Makongolosi - Mkiwa Road					
	i) Mbeya – Lwanjilo	36.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Lwanjilo – Chunya	36.00	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Chunya – Makongolosi	39.00	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Noranga – Itigi – Mkiwa	56.90	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	v) Mbalizi – Makongolosi	56.00	750.00	-	750.00	GOT
	vi) Makongolosi – Rungwa – Noranga - 356km (Makongolosi - Rungwa Section)	356.00	800.00	-	800.00	GOT
	vii) Itigi Township roads	10.00	1,900.00	-	1,900.00	GOT
	Sub-total	589.90	11,480.00	-	11,480.00	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4190	Itoni – Ludewa – Manda					
	i) Lusitu – Mawengi Section	50.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	ii) Itoni – Lusitu Section	50.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	Sub-total	100.00	10,000.00	-	10,000.00	
4191	New Selander Bridge (Tanzanite Bridge)	1No.	10.00	-	10.00	GOT
4193	Handeni - Kibirashi - Kibaya - Singida					
	Handeni –	50.00	8,000.00	-	8,000.00	GOT
	Kibirashi –					
	Kijungu –					
	Kibaya –					
	– Njoro – Olboloti					
	– Mrijo Chini –					
	Dalai – Bicha –					
	Chambalo –					
	Chemba –					
– Kwa Mtoro –						
Singida 460 km						
(Handeni –						
Kibirashi Section)						
	Sub-total	50.00	8,000.00	-	8,000.00	
4194	Makambako – Songea					
	Makambako (Lwangu)	295.00	500.00	-	500.00	GOT
	Songea Bypass	11.00	200.00	-	200.00	GOT
	Rama dhani	75.00	300.00	-	300.00	GOT
	Hembula Hospital - Iyayi					
	Sub-total	381.00	1,000.00	-	1,000.00	
4195	Dodoma – Iringa					
	i) Iringa Bypass	7.30	400.00	-	400.00	GOT
	ii) Weighbridge along Iringa – Dodoma Road	1No	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Strengthening of Iringa Dodoma	266.00	500.00	-	500.00	GOT
	Sub-total	273.30	910.00	-	910.00	
4196	Dodoma – Babati					
	i) Dodoma Mayamaya	43.65	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Mayamaya – Mela	99.35	10.00	-	10.00	GOT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	iii) Mela – Bonga	88.80	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Babati Bypass	12.00	120.00	-	120.00	GOT
	v) Dongobesh - Dareda	60.00	2,000.00	-	2,000.00	GOT
	vi) Magara Escarpment	3.00	150.00	-	150.00	GOT
	Sub-total	306.8	2,300.00	-	2,300.00	
4197	Masasi – Songea – Mbamba Bay					
	i) Namumbo – Kilimaseera	60.00	10.00	-	10.00	GOT
	ii) Kilimaseera – Matemanga	68.20	10.00	-	10.00	GOT
	iii) Matemanga – Tunduru	59.00	10.00	-	10.00	GOT
	iv) Mbinga – Mbamba Bay	66.00	10.00	3,000.00	3,010.00	GOT/ Af DB
	Sub-total	343.20	40.00	3,000.00	3,040.00	
4198	Access Road to Uongozi Institute	8.80	200.00	-	200.00	
4199	Igawa – Songwe – Tunduma and Mbeya Bypass					
	i) Igawa – Songwe – Tunduma (Widening of Uyole - Ifisi section to dual carriageway)	29	8,500.000	-	8,500.00	GOT
	ii) Uyole – Songwe (Mbeya Bypass)	40.00	500.000	-	500.00	GOT
	iii) Iwambi – Mbalizi Bypass (upgrading to bitumen std)	6.50	500.000	-	500.00	GOT
	Sub-total	75.5	9,500.000	-	9,500.00	
4285	Bus Rapid Transport Programme					
	i) Bus Rapid Transit (BRT) Infrastructure (Phase II): Kilwa Road corridor from CBD to Mbagala	20.3	55.00	32,000.00	32,055.00	GOT/ Af DB
	ii) Bus Rapid Transit (BRT) Infrastructure Phase III : Nyerere Road corridor	23.33	30.00	12,947.497	12,977.50	GOT/IDA

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	from CBD to Gongolamboto					
	iii) Bus Rapid Transit (BRT) Infrastructure Phase IV Ali Hassan Mwinyi - Morocco - Mwenge - Tegeta; Mwenge - Ubungo Roads	30.12	30.00	3,300.00	3,330.00	GOT/IDA
	iv) Improvement of BRT Infrastructures (Phase I: Kimara - Kivukoni) - Jangwani Area	1No.	700.00	-	700.00	GOT
	v) Bus Rapid Transit (BRT) Infrastructure (Phase V):		250.00	-	250.00	GOT/AFD
	Sub-total	73.75	1,065.00	48,247.497	49,312.50	
6304	Construction of Institute of Construction Technology (ICOT) Headquarters Building (Design and Build)	1No.	1,500.00	-	1,500.00	GOT
6383	Construction of TANROADS HQ (Design & Construction)					
	i) Construction of TANROADS HQ (Design & Build)	1No.	1,800.00	-	1,800.00	GOT
	ii) Construction of TANROADS Regional Managers' Offices (Dar es Salaam, Katavi, Geita, Simiyu, Njombe, Lindi and Songwe)	7Nos.	100.00	-	100.00	GOT
	Sub-total		1,900.00	-	1,900.00	
	TOTAL Subvote 2005		1,038,622.708	221,818.497	1,260,441.206	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
SUBVOTE 5002: SAFETY AND ENVIRONMENT UNIT						
4136	Road Safety Activities		1,648.800	0.00	1,648.800	GOT
6221	Institution to Support Road Safety and Environment		16.048	0.00	16.048	GOT
6571	EMA Implementation Support Programme		119.400	0.00	119.400	GOT
	TOTAL Subvote 5002		1,784.258	0.00	1,784.258	
SUBVOTE 6001: AIRPORTS CONSTRUCTION UNIT						
4156 Construction of Kigoma Airport						
	Upgrading and Rehabilitation of Kigoma Airport Phase II		4,598.00	3,032.90	7,630.90	GOT/EIB
	Sub Total		4,598.00	3,032.90	7,630.90	
4158 Construction of Mpanda Airport						
	Upgrading and Rehab. of Mpanda Airport		12.10	0.00	12.10	GOT
	Sub Total		12.10	0.00	12.10	
4159 Construction of Tabora Airport						
	Upgrading and Rehabilitation of Tabora Airport Phase III		662.42	3,032.90	3,695.32	GOT/EIB
	Sub Total		662.42	3,032.90	3,695.32	
4206 Construction of Songwe Airport						
	Construction of New Songwe Airport Phase III		4,105.71	0	4,105.71	GOT
	Construction of New Songwe Airport Phase IV		6,000.75	0	6,000.75	GOT
	Sub Total		10,106.46	0	10,106.46	
4209 Construction of Mwanza Airport						
	Upgrading of Mwanza Airport (LOT 3)		5,300.48	0.00	5,300.48	GOT
	Sub Total		5,300.48	0.00	5,300.48	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
4210	Construction of Arusha Airport					
	Rehabilitation and Upgrading of Arusha Airport		242.02	0.00	242.02	GOT
	Sub Total		242.02	0.00	242.02	
4220	Construction of Mtwara Airport					
	Rehabilitation and Upgrading of Mtwara Airport Phase I		4,947.79	0.00	4,947.79	GOT
	Sub Total		4,947.79	0.00	4,947.79	
4221	Construction of Sumbawanga Airport					
	Upgrading and Rehabilitation of Sumbawanga Airport		660.00	3,032.90	3,692.90	GOT/ EIB
	Sub Total		660.00	3,032.90	3,692.90	
4222	Construction of Shinyanga Airport					
	Upgrading and Rehabilitation of Shinyanga Airport		660.00	3,032.90	3,692.90	GOT/ EIB
	Sub Total		660.00	3,032.90	3,692.90	
4226	Development of Regional Airports					
	Construction of New Geita Region Airport		2,689.96	0.00	2,689.96	GOT
	Upgrading and Rehabilitation of Iringa Airport		5,341.50	322.00	5,663.51	GOT/ WB
	Upgrading and Rehabilitation of Musoma Airport		5,276.40	0.00	5,276.40	GOT
	Upgrading and Rehabilitation of Songea Airport		4,425.72	0.00	4,425.72	GOT
	Upgrading and Rehabilitation of Dodoma Airport		12.10	0.00	12.10	GOT
	Upgrading and Rehabilitation of Tanga Airport		96.80	107.00	203.80	GOT/ WB
	Upgrading and Rehabilitation of Lake Manyara Airport		330.00	66.00	396.00	GOT/ WB

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti kwa Mwaka 2022/23 (Shilingi Milioni)			Chanzo cha Fedha
			Fedha za Ndani	Fedha za Nje	Jumla	
	Upgrading and Rehabilitation of Lindi Airport		2,494.86	0.00	2,494.86	GOT
	Construction of New Simiyu Airport		55.04	0.00	55.04	GOT
	Upgrading and Rehabilitation of Moshi Airport		2,530.93	0.00	2,530.93	GOT
	Rehabilitation and Upgrading of other regional Airports		2,531.08	0.00	2,531.08	GOT
	Sub Total		25,784.40	495.00	26,279.40	
4286	Construction of Msalato Airport					
	Construction of the New Greenfield Airport at Msalato (Phase 1-Lot1)		1,915.00	18,520.72	20,435.72	GOT/ AfDB
	Sub Total		1,915.00	18,520.72	20,435.72	
4287	Construction of Bukoba Airport					
	Rehabilitation and Upgrading of Bukoba Airport Phase I & II		12.10	0.00	12.10	GOT
	Sub Total		12.10	0.00	12.10	
4289	Construction of Terminal III at JNIA					
	Complete with associated infrastructures and facilities.		39.91	0.00	39.91	GOT
	Rehabilitation and Expansion of Terminal II Building including associated facilities at JNIA		14.436	0.00	14.436	GOT
	Sub Total		54.346	0.00	54.346	
	Total Sub Vote 6001		54,955.206	31,147.320	86,102.526	
	GRAND TOTAL		1,168,576.368	252,965.817	1,421,542.185	

KIAMBATISHO NA. 2

MCHANGANUO WA MIRADI YA BARABARA ZA MIKOA INAYOTEKELEZWA KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO MKUU WA SERIKALI (KASMA 4132) KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
1	Arusha		
	Upgrading of Mbauda - Losinyai to DSD	0.4	134.20
	Rehab. Olokii (T/Packers) - Losinyai Road	2.0	118.86
	Rehab. Mto wa Mbu - Loliondo Road	3.1	108.79
	Rehab. Karatu Jnct. - Mangola - Matala Road	3.1	108.79
	Upgrading to DSD Usa river - Momela - Arusha National Park Road	0.4	110.00
	DSD Kilala - Nkoaranga Road	0.4	258.50
	Rehab. Monduli Juu (Ingusero) - Kitumbeine Road	2.0	68.86
	Rehab. Noondoto Jnct - Kitumbeine Road	3.1	110.00
	Rehab. Karatu - Arusha/Manyara border towards Mbulu (Karatu - Kili mapunda)	2.0	68.86
	Upgrading to DSD of Kijenge - Usa river Road (Nelson Mandela University - 9 km)	0.8	243.10
	Rehab. Kimba - Makao - Matala	3.1	110.00
	Rehab. Waso - Kleins Gate	1.9	68.13
	Njiapanda - Matala; Opening up new Trunk Road to Gravel Std	2.0	68.86
	Njiapanda - Matala; 10 Concrete drifts	100%	67.65

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

No.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Nduruma Bridge along Kijenge - Usa West and upgrading its approaches	100%	310.00
	Upgrading of Monduli - Engaruka	0.4	110.00
	Sub-Total: Arusha	24.9	2,064.60
2	Coast		
	Rehab. Mbuyuni - Saadan road	3.1	110.00
	Rehab Kilindoni - Rasmkumbi road	3.1	110.00
	Rehab. Mkuranga - Kisiju road	3.1	108.90
	Rehab. Makofia - Mandizi - Maneromango Road	3.1	108.90
	Rehab. Mbweve - Lukigura Road	3.1	108.90
	Upgrading to DSD Kwa Mathias - Nyumbu - Msangani Road	0.5	143.00
	Upgrading to DSD of Bagamoyo Township Roads	0.5	143.00
	Upgrading of Utete Nyamwage Road	2.4	181.50
	Rehab. Kibiti - Bungu - Nyamisati road	2.1	145.20
	Upgrading of to bitumen standard Kisarawe - Maneromango	0.3	99.00
	Upgrading to bitumen standard Kilindoni - Rasmkumbi road	0.3	99.00
	Upgrading to bitumen standard Mkuranga - Kisiju road (Mkuranga - Msifuni)	0.7	220.00
	Construction of Makurunge bridge and approaches along Kibaha - Mpuyani	100%	116.52
	Rehab. Kibaha - Kiluvya - Kisarawe to grave standard	2.1	72.60
	Construction of Mbambe Bridge along Mkongo -	100%	55.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Ikwiriri road		
	Upgrading to Bitumen Standard of Kwa Mfipa Jct - Kwa Mfipa Uongozi College (2.2km)	3.5	800.00
	Rehab of Vikindu - Vianzi - Sangatini to Gravel Standard	3.1	110.00
	Sub-Total: Coast	34.6	2,731.52
3	Dar es Salaam		
	Upgrading Chanika - Mbande Road	0.6	193.60
	Rehab. Ukonga - Mombasa - Msongola Road	2.3	79.86
	Rehab. Uhuru Road (DSD)	0.4	126.50
	Rehab. Shekilango Road (DSD)	0.4	126.50
	Rehab. Sam Nujoma Road (DSD)	0.4	126.45
	Rehab. Banana - Kitunda - Kivule - Msongola Road	2.3	79.86
	Rehab. United Nations Road (DSD)	0.4	126.50
	Upgrading to DSD Mbagala Mission - Kijichi - Zakhem Road	0.2	66.55
	Tegeta Kibaoni - Wazo Hill - Goba - Mbezi Shule/Morogoro Road (20km)	0.3	79.86
	Upgrading of Kibamba - Kisopwa	0.4	132.00
	Widening of Mwai Kibaki road to dual Carriageway	0.4	132.00
	Upgrading of Boko - Mbweni - Mpji to bitumen standard	0.4	132.00
	Upgrading of Kibada - Chekeni Mwasonga Kimbiji to bitumen standard(48.9km)	0.6	176.00
	Goba -Matosa -Temboni	2.3	79.86
	Kimara - Bonyokwa - Kinyerezi	2.3	79.86
	Widening of Mbagala Rangi Tatu-Kongowe road to dual	0.4	127.05

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Carriageway		
	Upgrading to DSD of Kunguru - TATEDO to Bitumen Standard	0.4	121.00
	Upgrading of Makabe Jct - Msakuzi (8.0 km)	0.4	135.30
	Upgrading of Mjimwema - Pembamnazi to bitumen standard - (30km)	0.4	135.30
	Sub - Total: Dar es Salaam	15.2	2,256.05
4	Dodoma		
	Rehab. Kolo - Dalai (Mrjochini - Goima section)	4.1	145.20
	Upgrading Mbande - Kongwa - Suguta	0.2	72.60
	Rehab. Pandambili - Mlali - Ng'ambi (Mpwapwa - Suguta section)	3.7	132.00
	Rehab. Zemaheo - Kinyamshindo (Kwamtoro - Kinyamshindo section)	4.1	105.70
	Upgrading to DSD Shabiby - Dodoma/Arusha round about	0.2	60.50
	Rehab. Mneria - Itololo - Madege Road	3.1	108.90
	Rehab. Manchali Kongwa - Hogoro Jctn (Kongwa - Hogoro Jctn)	4.1	105.70
	Rehab. Gubali - Haubi Road	4.1	145.20
	Rehab. Olbolot - Dalai - Mneria - Kolo - (Kolo - Dalai section)	3.1	108.90
	Upgrading to DSD Mtumba - Vikonje - Chatiwa - Msanga - Chamwino Ikulu (20 km) & Chamwino Spur (1km)	1.1	363.00
	Construction of Mwanjiri and Suguta Bridges along Pandambili - Mlali - Ng'ambi	100%	181.50
	Rehabilitation to gravel standard of Chenene - Itiso -	3.1	200.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Izava - Dosidosi road (Izava-Dosidosi section)		
	Rehabilitation of Bihawana Jct. - Chaligongo road	3.1	200.00
	Upgrading to Bitumen Standard of Ntyuka Jct.- Mvumi Hospital -Kikombo Jct	0.6	194.70
	Rehabilitation to gravel standard of Changaa - Hondomoira - Hanang/Ntomoko (New road)	3.1	108.90
	Upgrading of Kongwa Jct - Mpwapwa - Kibakwe (Kongwa Jct- Mpwapwa Section)	0.7	220.00
	Rehab of Mlowa Barabarani - Mvumi Makulu (14.5km)	3.2	113.30
	Construction of Nzali Bridge	100%	350.00
	Sub-Total: Dodoma	41.6	2,916.10
5	Geita		
	Rehab. Busisi - Nyang'wale - Geita Road	3.2	112.09
	Upgrading of Mkuyuni - Busara Road	0.4	112.09
	Rehab. Nyang'hwale - Nyang'holongo Road	2.3	79.86
	Rehab. Geita - Nzera - Kome Road	3.2	112.09
	Rehab. Ushirombo - Nyikonga - Katoro / Buseresere Road	3.2	112.09
	Upgrading to DSD Geita - Bukombe Road	0.4	111.10
	Rehab. Bukombe - Nyikonga Road	2.3	79.86
	Upgrading of Chato Port - Chato Ginnery to DSST	0.4	111.65
	Rehab. Butengolumasa - Mpamasa - Masumbwe Road	3.2	112.09

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

No.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	DSD Upgrading Geita Township Roads	0.5	156.20
	Rehab Itare - Katende Road	2.3	79.86
	Rehab. Senga-Sungusila - Ibisabageni-Ikoni Road	2.3	79.86
	Rehab. Masumbwe Mbogwe - Nyikonga - Butengolumasa road	2.3	79.86
	Rehab. Ushirombo - Nanda - Bwelwa road	3.2	112.09
	Upgrading to DSD Mugaza - Kasenda	0.4	112.09
	Upgrading to DSD Masumbwe roads	0.6	173.91
	Rehabilitation of Masumbwe - Mbogwe - Kashelo	3.2	112.09
	Rehabilitation of Senga Kakubilo - Nyabalasana - Sungusila -Senga	3.2	112.09
	Rehab. Bwelwa - Kharumwa	3.2	112.09
	Upgrading to DSD Katoro and Buseresere Township roads	0.7	205.70
	Upgrading to DSD Ushirombo Township roads	0.3	99.55
	Upgrading to DSD Muganza - Kasenda road	0.3	97.35
	Sub-Total: Geita	40.5	2,475.66
6	Iringa		
	Rehab. Paved section of Iringa - Msembe (Ruaha National Park) Road	4.1	143.00
	Rehab. Paved section of Iringa - Pawaga Road	0.3	108.90
	Rehab. Igowole - Kasanga - Nyigo Road	2.1	72.60
	Rehab. Izazi - Mboliboli - Pawaga - Mlova Road	3.1	108.90
	Rehab. Iringa - Idete Road	3.1	108.90
	Rehab. Mbalamaziwa Kwatwanga Road	2.1	72.60

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Construction of Lukosi II bridge along Ilula - Kilolo Road	100%	110.22
	Construction of Lukosi I bridge along Ilula - Kilolo road	100%	66.00
	Upgrading of Iringa - Idete Road to Bitumen Standard	0.5	154.00
	Rehab. Nyololo - Kibao - Mtwango Road	3.1	108.90
	Rehab. Ihawaga - Mgololo Road	3.1	108.90
	Rehab. Kinyanambo C - Kisusa road	2.1	72.60
	Rehab. of Pawaga junction - Itunundu (Pawaga)	3.0	105.60
	Upgrading of Tosamaganga Jctn - Tosamaganga Hospital (11km)	3.0	885.00
	Upgrading to Bitumen Standard of Ihemi Jct - Ihemi Uongozi Institute (4km)	3.1	912.28
	Nyigo - Ihawaga - Mgololo :Rehabilitation to gravel standard	3.0	106.70
	Pawaga junction - Itunundu(Pawaga) Rehabilitation to bitumen standard	0.4	110.00
	Samora R/A - Msembe : Upgrading to bitumen standard	0.4	110.00
	Sub-Total: Iringa	36.2	3,465.10
7	Kagera		
	Upgrading to DSD of Muhutwe - Kamachumu - Muleba	0.6	400.00
	Rehab. Katoma - Kanyigo Road (Kajai swamp)	5.1	330.00
	Upgrading to DSD Bugene - Kaisho - Murongo road (Rwabunuka Escarpment)	0.6	200.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Sect.)		
	Upgrading to DSD of Bukoba (CRDB) - Kabango Bay Road	0.8	240.00
	Rehab. Murugarama - Rulenge - Nyakahura Road	4.2	150.00
	Rehab. Kashalunga - Ngote - Kasindaga Road	3.4	120.00
	Upgrading to DSD of Kyakailabwa - Nyakato Road	0.4	120.00
	Upgrading to DSD of Kakunyu - Kagera Sugar Junction	0.4	120.00
	Upgrading to DSD of Muleba - Kanyambogo - Rubya (Muleba District roads)	0.8	242.00
	Opening of Mutukula - Minziro	5.0	150.00
	Rehabilitation to DSD of Magoti - Makonge - Kanyangereko	0.4	140.00
	Rehabilitation to DSD of Muleba - Nshamba	0.7	204.04
	Sub-Total: Kagera	16.8	2,416.04
8	Katavi		
	Rehab. Kagwira - Karema Road	3.8	135.00
	Rehab. Mamba - Kasansa (Mamba - Kibaoni section)	2.1	72.60
	Rehab. Mwese - Kibo Road	2.1	72.60
	Rehab. Mpanda (Kawajense) - Ugalla road	2.1	72.60
	Ugalla Bridge (design and Construction)	100%	150.00
	Rehab. Majimoto - Inyonga Road	3.4	121.00
	Rehab. of Kibaoni - Mamba Road	3.4	121.00
	Rehab. Kibaoni - Majimoto - Kasansa - Muze - Kilyamtundu (Kibaoni - Majimoto)	3.4	121.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Inyonga – Ilunde Road	3.1	110.00
	Rehab. Uzega - Kamsisi - Mapili Road	5.0	177.65
	Rehab. Bulamata - Ifumbula (Mishamo HQ) - Mishambo Jct	18.4	650.00
	Construction of 2 Box Culverts along Bulamata - Ifumbula - Mishambo Jctn road	100%	650.00
	Rehabilitation Works along Ifukutwa - Mwese - Lugonesi (Katavi/Kigoma Border) Regional Road R562	2.1	145.86
	Upgrading to Bitumen standard along Inyonga Township (Inyonga - Majimoto) Road 2km	0.4	121.00
	Upgrading to Bitumen Standard along Usevya Town Section (2km)	0.4	122.10
	Rehab. Uzega - Nsekwa - Inyonga (km 17)	4.1	145.20
	Rehab. Kamsisi - Songambe - Mapili (km 36)	4.1	145.20
	Upgrading of Mpanda Municipal Council District road to Bitumen Standard	0.4	121.00
	Upgrading of District Road Kibo - Igagala - Mpanda road to Bitumen Standard	0.4	121.00
	Rehab of Kaulolo – Sangali – Masigo	5.4	189.19
	Sub-Total: Katavi	64.0	3,564.00
9	Kigoma		
	Rehab. Simbo – Ilagala – Kalya	3.2	112.20
	Rehab. Mwandiga – Chankere – Gombe – Jct. – Kagunga	3.2	512.20

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehabilitation of Kalya Sibwesa Harbor Port along Simbo - Kalya road	2.1	255.2
	Rehabilitation of Kitahana-Mabamba road	3.5	124.74
	Rehabilitation of Kifura-Nyaruyoba- Nyange road	2.1	72.60
	Rehabilitation of Kibondo-Kumuhama road	4.5	160.60
	Rehabilitation of Minyinya-Nyange road	2.1	72.60
	Construction of Lubona Bridge along Mwandiga Chankere - Mwamgongo	100%	121.00
	Upgrading to Bitumen Standard of Uvinza town roads section	0.4	112.20
	Upgrading to DSD of Nguruka town roads	0.4	121.00
	Opening of Buhigwe Mugeru - Kitanga - Kumsenga	3.4	121.00
	Construction of Rigid Pavement at Msebei along Katavi Border - Kanyani	0.4	113.74
	Rehabilitation of Mkongoro - Chankere	2.1	72.60
	Buhigwe - Nyamugali - Muyama - Mugeru - Katundu (FS & DD)	100%	200.00
	Buhigwe - Bukuba - Janda - Kirungu - Munzeze (FS & DD)	100%	200.00
	Upgrading to bitumen standard Kakonko town road section	0.4	110.00
	Rehabilitation of Lufubu Jct- Ugalaba - Ubanda-Mwese along Simbo - Kalya road	1.9	66.00
	Rehabilitation of Kalinzi-Mkabogo-Kwitanga road	1.9	66.00
	Upgrading to DSD of Buhigwe town	0.3	100.70

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Upgrading to DSD of Buhigwe town section	0.3	200.70
	Sub-Total: Kigoma	32.8	2,814.38
10	Kilimanjaro		
	Upgrading to DSD Mwanga - Kikweni Vuchama/Lomwe Road	2.3	726.00
	Rehab. Uru - Kishumundu Parish - Materuni Road	0.2	72.60
	Rehab. Holili - Tarakea Road	0.2	72.60
	Rehab. Kibosho Shine - Mto Sere Road	0.3	108.90
	Rehab. Sanya Juu - Rongai - Tarakea	0.5	145.20
	Upgrading to DSD of Kawawa - Pakula - Nduoni, Nduoni - Marangu Mtoni	1.8	550.00
	Upgrading to DSD of Kibosho Shine - Kwa Raphael International School	0.8	242.00
	Upgrading to DSD of Makanya - Suji (14km)	0.8	842.00
	Upgrading to DSD of Masama - Tema (3 km)	0.4	121.00
	Construction of Mamba Bridge along Same - Kisiwani - Mkomazi Road	100%	160.50
	Rehab. Lang'ata Kagongo - Mwanga	2.1	93.60
	Rehab. Lembeni - Kilomeni - Ndorwe	2.1	93.60
	Sub-Total: Kilimanjaro	12.2	3,228.00
11	Lindi		
	Rehab. Ngongo - Ruangwa Jct Road (Milola mountains)	4.4	156.20
	Rehab. Nangurukuru - Liwale	4.4	156.20
	Rehab. Tingi - Kipa timu	4.4	156.20
	Rehab. Nanganga Mandawa	4.4	156.20
	Rehab. Nachingwea Kilimarondo	4.4	156.20

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Upgrading to DSD at Nane Nane (Ngongo) Roads	0.8	253.00
	Rehab. Masasi - Nachingwea	2.9	101.75
	Rehab. Ngongo- Mandawa Ruangwa	2.9	101.75
	Upgrading to DSD Kwamkocho - Kivinje District Roads	0.8	253.00
	Upgrading of 5km Nachingwea Town Roads	0.5	318.30
	Upgrading of Liwale Town Roads	0.5	315.88
	Sub-Total: Lindi	30.6	2,124.68
12	Morogoro		
	Bridge Construction along Mvomero – Ndole – Kibati	100%	126.50
	Upgrading to DSD Liwambanjuki hills along Lupiro – Malinyi	0.6	187.00
	Rehab. Ubena Zomozi - Ngerengere	2.0	72.05
	Rehab. Miyombo - Lumuma - Kidete (Moro/Dodoma border)	3.2	114.40
	Construction of Mtibwa Bridge across Wami river along Dakawa/ Wami Mbiki game reserve - Lukenge/ Songambebe	100%	126.50
	Construction of Vented Drift (1 No.) and Box culverts (2Nos) along Gairo - Iyongwe	100%	126.50
	Upgrading of Gairo town roads along Ngungu and Gairo -Nongwe road section	0.5	156.75
	Rehab.Gairo - Iyogwe Road	3.2	114.40
	Spot improvement of Ifakara - Mbingu Section (20 km) along Ifakara - Taweta - Madeke Regional Road	2.0	72.05

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

No.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehabilitation of Mvomero - Ndole - Kibati Regional Road	3.6	126.50
	Upgrading to DSD Standard of Sangasanga - Langali (Mzumbe University - Mlali Section)	0.2	78.10
	Construction of Duthumi Bridge along Morogoro (Bigwa) - Kisaki	100%	78.10
	Rehabilitation of Mzumbe University Roads (32.1km)	0.5	160.38
	Upgrading of Mlimba Township Road	0.8	819.00
	Sub-total: Morogoro	25.0	2,358.23
13	Mbeya		
	Rehab. Mbalizi – Shigamba Isongole (Mbalizi – Shigamba Sect 52 km)	4.0	139.92
	Rehab. Ilongo - Usangu Road	4.0	139.92
	Construction of Mbaka & Mwalisi Bridge along Katumba - Tukuyu Road	100%	233.20
	Rehab. Matema - Ikombe Road	4.0	139.92
	Rehab. Katumbasongwe-Njisi (Ipyana - Katumba Songwe section)	4.0	139.92
	Upgrading to DSD of Katumba - Lwangwa - Mbambo - Tukuyu road	0.7	220.00
	Rehabilitation Rujewa Madibira - Kinyanambo Road (Rujewa - Madibira Section) to gravel standard	4.0	139.92
	Rujewa - Madibira Kinyanambo, Upgrading to Bitumen Standard	0.5	165.00
	Rehabilitation of Mbalizi - Mkawajuni - Makongolosi to gravel standard	4.0	139.92

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Mbalizi - Mkwajuni - Makongolosi, Upgrading to bitumen standard	0.4	132.00
	Rehab. Isyonje - Kikondo - Makete to gravel Standard	3.1	109.67
	Igawa - Mbarali, Upgrading to bitumen standard	0.4	221.00
	Opening up of Luteba - Ipelele	3.9	136.40
	Sub-total: Mbeya	32.8	2,056.79
14	Manyara		
	Rehab. Losinyai - Njoro	3.7	130.00
	Rehab. Kilimapunda - Kidarafa	4.0	140.00
	Constr. Concrete slab Along Mbuyu wa Mjerumani - Mbulu (Rift Valley Section)	0.5	150.00
	Rehab. Arusha/ Manyara border - Mbulu	3.3	115.00
	Rehab. Mbuyu wa Mjerumani - Mbulu Road	3.3	115.00
	Upgrading of Mbulu township roads	0.4	120.00
	Rehab. Nangwa - Gisambalang Road	3.4	121.00
	Rehab. Mogitu - Haydom Road	2.4	84.70
	Babati - Kiru - Mbulu 2 (Rigid Pavement Construction on Steep Grade)	0.4	220.00
	Rehab. Kijungu - Sunya - Dongo	3.4	121.00
	Singe - Orkesumet/Kibaya link	3.7	130.00
	Upgrading to DSD of Dareda - Dongobesh (Dongobesh Township)	0.6	290.00
	Magara Escarpment (Concrete Pavement)	0.6	293.60
	Rehab. Kibirashi - Kijungu - Kibaya	3.5	121.81
	Sub-total: Manyara	29.6	2,152.11

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
15	Mara		
	Rehab. Nyamwaga – Mriba – Itiryo – Kegonda	4.5	159.72
	Re hab. Muriba – Kegonga	4.5	159.72
	Re hab. Murangi – Bugwema	3.4	119.79
	Upgrading to DSD Nyankanga – Rung'abure	0.5	159.72
	Re hab. Mugumu – Fort koma	3.4	350.79
	Upgrading to DSD of Mika – Utegi – Shirati	0.7	231.00
	Re hab. Kinesi Jct. – Kinesi	2.3	129.86
	Re hab. Nyankanga – Rung'abure	3.4	119.79
	DD of Masonga – Kirongwe (TZ/Kenya border)	100%	208.45
	Re habilitation of Murangi – Bugwema road	2.1	72.60
	Upgrading to DSD of Makoko Urban road	0.4	160.00
	Re hab. Balili – Mugeta – Manchimwelu – Ringwani road	2.1	72.60
	Re hab. Nywamigura – Gwitiryo	2.1	72.60
	Sub-total: Mara	30.0	2,016.64
16	Mtwara		
	Re hab. Mnonodi – Mdengamadi – Kilimahewa – Michenjele (border road)	3.4	121.00
	Re hab. Magamba – Mitema – Upinde.	3.4	121.00
	Rehab. Newala – Mkwiti – Mtama road (Amkeni – Kitangali Section)	3.1	108.90
	Re hab Mangamba – Mnazi bay	3.1	108.90
	Re hab. Mangamba – Mnazi Bay (Incl. Mtwara Mikindani Bypass)	4.1	145.20

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Upgrading to DSD Kinolombedo Escarpment along Newala - Mkwiti rd	1.2	363.00
	Rehab. Mbuyuni - Makong'onda - Newala Road	4.1	145.20
	Construction of Miesi, Nakalola and Shauri Moyo Bridges	100%	217.00
	Rehab. Namikupa- Mitema - Upinde(border road)	3.1	108.90
	Rehab. Madimba - Tangazo - Namikupa and Tangazo - Kilambo	4.1	145.20
	Rehabilitation of Msangamkuu Access Roads	2.5	87.12
	Upgrading of Nanyamba Township roads to DSD	0.5	219.40
	Upgrading to DSD of Nangomba - Nanyumbu road	0.5	148.50
	Sub-total: Mtwara	33.1	2,039.32
17	Mwanza		
	Rehab. Bukongo - Rubya - Bukongo - Masonga Road	2.8	100.00
	Rehab. Nyakato - Buswelu Mhonze	2.8	100.00
	Rehab. Bukwimba - Kadashi - Maligisu	2.8	100.00
	Rehab. Mwanangwa - Misasi - Salawe	2.8	100.00
	Rehab. Ngudu - Nyamilama - Hungumalwa	2.8	100.00
	Rehab. Misasi Jct - Ihelele to Mza - Shy Water Project	2.8	100.00
	Rehab. Kamanga - Katunguru - Sengerema	2.8	100.00
	Rehab. Buhingo - Ihelele	3.1	108.90
	Rehab. Rugezi - Masonga	3.1	108.90
	Rehab. Sabasaba - Kiseke - Buswelu	3.1	110.00
	Sengerema -Nyehunge - Kahunda Road (FS & DD)	100%	116.60

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Construction of Buyogo Bridges along Ng'wamhaya - Itongoitale road	100%	116.60
	Nabili box culvert	100%	110.00
	Wingi 3 box culvert	100%	110.00
	Rehab. Masonga - Rugezi	3.1	110.00
	Rehab. of Bukokwa Nyakalilo	2.2	77.00
	Rehab of Sengerema Ngoma	2.2	77.00
	Rehab of Magu - Mahaha	2.2	77.00
	Rehab of Bupandwamhela - Kanyala	2.2	77.00
	Rehab of Nyambiti Jct - Malya	2.2	77.00
	Rehab of Nyehunge - Kahunda	2.2	77.00
	Rehab of Sengerema - Nyamazugo	2.2	77.00
	Rehab of Mabuki - Luhala	2.1	75.83
	Sub-total: Mwanza	50.6	2,205.83
18	Njombe		
	Upgrading to DSD Ndulamo - Nkenja - Kitulo - Mfumbi	0.9	280.00
	Opening up Lupembe - Madeke - Taweta road along Kibena - Lupembe	3.4	120.00
	Rehab. Mkiu - Madaba	3.4	120.00
	Rehab. Mlevela - Mhaji - Ibumila	3.4	120.00
	Upgrading to DSD Makambako Township roads	0.3	200.00
	Upgrading to DSD of Mlangali Bypass (5km)	0.6	200.00
	Upgrading to DSD of Ludewa - Lupingu Road Ludewa Town Section	0.6	200.00
	Upgrading to DSD of Njombe Township Roads	0.4	120.00
	Upgrading to DSD of Makete Township Roads	0.4	120.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Opening up of Lupembe - Madeke - Taweta/Mfuji (Lupembe - Mfuji section Njombe/Morogoro Border) 53km).	3.1	110.00
	Upgrading to Bitumen Standard of Mkiu - Mavanga - Madaba Road	0.4	120.00
	Upgrading to Bitumen Standard of Nkomang'ombe - Mchuchuma Road (7Km)	0.4	120.00
	Opening of Ipelele-Luteba (Njombe/Mbeya Bdr)	4	117.56
	Sub-total: Njombe	17.7	1,947.56
19	Rukwa		
	Rehab. Kasansa - Mamba - Muze (Kizunguescarpment)	5.7	200.00
	Rehab. Laela - Mwimbi - Kizombwe Road	3.4	119.79
	Rehab. Kalepula Jctn - Mambwenkoswe	3.8	133.10
	Rehab. Nkundi - Kate - Namanyere Road	4.4	143.00
	Rehab. Kaengesa - Mwimbi Road	3.1	100.00
	Rehab. Mtowisa - Ilemba Road	4.4	140.00
	Upgrading to Bitumen Standard of Access Road to Kaegesha Seminary School	3.3	410.00
	Rehab. Katongoro - Kipili (Kipili New Port) Road	3.1	100.00
	Rehab. Msishindwe - Mambwekenya Road	3.1	110.99
	Rehab. Kitosi - Wampembe	3.1	110.99
	Kasansa - Kilyamatundu Bridge Rehabilitation (replacement of 10 vented drifts by Box culverts)	100%	170.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Ilemba - Kaoze - Kilyamatundu (Kaoze - Kilyamatundu)	2.3	70.86
	Rehabilitation of Ilemba - Kaoze	2.3	70.86
	Rehab. Kale - Luse - Kantalemwa Road	3.1	100.00
	Rehab. To DSD of Laela - Mwimbi - Kizombwe Road	3.3	100.00
	Sub-total: Rukwa	49.0	2,079.56
20	Ruvuma		
	Upgrading to DSD Unyoni Kipapa - Chamani - Mkoha (Mawono Escarpment)	0.4	133.10
	Rehab. Lumecha - Kitanda - Londo road (Kitanda - Londo Section) Ruvuma/ Morogoro Border	2.3	79.86
	Upgrading Hanga - Kitanda (Mhangazi sect.) Road	0.3	79.86
	Upgrading to DSD Mbinga Mbuji - Litembo - Mkili road (Myangayanga escarpment)	0.4	133.10
	Rehab. Nangombo - Chiwindi road (Ng'ombo - Chiwindi Sect.)	2.3	79.86
	Upgrading of Lumecha - Kitanda - Londo Road (Hanga Section)	0.4	133.10
	Opening up of Kigonsera - Kilindi - Hinga (Kilindi - Hinga sect) Road	1.7	60.50
	Construction of a Box culvert at Mbesa along Tunduru - Nalasi road	100%	96.80
	Rehab. Mbambabay - Liuli Road	2.7	96.80
	Construction of Box culvert and approach roads at Mnywamaji river along Kitai - Lituhi Road	100%	96.80

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Namtumbo - Likuyu Road	2.1	72.60
	Opening up of Mbinga - Mbuji -Litembo - Mkili road (Litembo - Mzuzu - Mkili section)	2.1	72.60
	Rehab. Namabengo - Mbimbi - Luega road	2.1	72.60
	Rehab. Mletele - Matimila - Mkongo Road	2.1	72.60
	Construction of Box culvert and approach roads along Mbambabay - Lituhi	100%	96.80
	Construction of Mitomoni Bridge at Ruvuma River along Unyoni - Liparamba - Mkenda (Mitomoni)	100%	60.50
	Rehabilitation works along Unyoni - Maguu - Kipapa	1.7	90.40
	Opening of Kigonsera - Kilindi - Hinga (Kilindi - Hinga sect)	1.7	60.50
	Rehabilitation of Unyoni - Liparamba	1.7	60.50
	Rehabilitation of Naikesi - Mtonya road	1.7	60.50
	Rehabilitation of Mpitimbi - Ndongosi - Nambendo	1.7	60.50
	Upgrading of Tunduru - Nalasi Road, Tunduru Town Section to DSSD	1.0	500.00
	Sub-total: Ruvuma	32.56	2,269.88
21	Simiyu		
	Rehab. Sola - Bushashi-Sakasaka road	4.1	145.20
	Rehab. Bariadi - Kasoli - Salama	4.1	145.20
	Rehab. Ngulyati - Miswaki - Ngasamo	3.4	121.00
	Rehab. Mwandete - Mwamanoni road	4.1	145.20

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Malya – Malampaka – Ikungu road	5.1	181.50
	Re hab. Maswa – Lalago Road	5.1	181.50
	Upgrading to DSD Ikungu - Malampaka Road	1.7	544.50
	Rehab. Nyashimo - Dutwa unpaved	5.3	188.76
	Upgrading to DSD Lamadi - Wigelekelo Trunk Road (Asses road to Simiyu referal Hospita at Maperani area) (Design and Build approach)	0.4	237.00
	Sub-total: Simiyu	33.5	1,889.86
22	Singida		
	Rehab. Manyoni – Ikasi – Chaligongo Road	4.0	139.70
	Re hab. Sekenke – Shelui Road	4.0	139.70
	Re hab. Ikungi – Kilima tinde Road	1.9	67.10
	Rehab. Iguguno – Nduguti – Gumanga Road	4.0	139.70
	Re hab. Mkalama – Mwangaza – Kidara fa Road	4.0	139.70
	Re hab. Kisaga – Sepuka – Mlandala Road (Sepuka – Mlandala Sect.)	4.0	139.70
	FS&DD: Sanza Bridge (100m Span) along Manyoni East Heka – Sanza – Chali gongo (Dom/Sgd Border)	100%	67.10
	Rehab. Sibiti - Matala Road and 4 Box culverts	100%	67.10
	Rehab. Kinyamshindo - Kititimo	1.9	67.10
	Construction of Reinforced concrete drift, Box Culverts and approaches along Kiomboi - Kiriri - Chemchem	100%	115.50
	Heka - Sasilo - Iluma (Sasilo - Iluma section)	2.9	103.40

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Iyumbu - Mgungira - Mtunduru - Magereza (Singida)	2.9	103.40
	Rehab. of Njuki - Ilongero - Ngamu Road	4.0	139.70
	Widening of Kilondahatar Bridge	100%	165.50
	Widening of Misigiri - Kiomboi road to bitumen standard	0.4	166.60
	Construction of Itigi Township roads to Bitumen Standard	0.5	148.50
	Sub-total: Singida	34.2	1,909.50
23	Shinyanga		
	Rehab. Kahama - Chambo Road	3.5	125.29
	Upgrading to DSD of Regional Roads along Kahama township	0.5	165.22
	Rehab. Old Shinyanga - Salawe Road	5.3	187.00
	Rehab. Nyandekwa - Uyogo - Sunga Road	7.0	246.29
	Upgrading of Mwanangwa - Misasi - Salawe - Solwa Kahama	0.8	247.50
	Rehab. Muhulidede - Tulole	2.4	85.36
	Upgrading to DSD of Ushetu District Roads	1.1	344.30
	Upgrading DSD of Buyange - Busoka (Kahama) section of Geita - Kahama Regional Road and Bulyanhulu Jct - Bulyanhulu Mine (Kakola)	0.9	271.70
	Rehabilitation of Ntobo - Busangi - Ngaya - Nduku - Mwakuhenga - Mwankuba - Buluma - Jana - Didia	5.3	187.00
	Sub-total: Shinyanga	26.8	1,859.66

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
24	Songwe		
	Constr. of Mpona Bridge along Galula - Namkukwe Road	100%	172.70
	Rehab. Saza - Kapalala Road	2.8	100.10
	Rehab. Mlowo - Kamsamba Road (Itumbula - Kamsamba Section)	3.9	136.40
	Upgrading of Shigamba - Isongole Road (Itumba Town)	0.7	233.20
	Rehab. Shigamba - Itumba - Isongole road	3.2	112.20
	Rehab. Isansa - Itumpi road	2.8	100.10
	Upgrading to bitumen standard at Vwawa/Mbozi (7km) and Mlowo Kamsamba regional roads (3km)	0.9	293.70
	Upgrading to bitumen standard at Mkwajuni town along Chang'ombe - Mkwajuni - Patamera regional road	0.7	233.20
	Rehabilitation of Shigamba - Ibaba Road	3.9	136.40
	Rehabilitation of Mahenje - Hasamba - Vwawa	3.9	136.40
	Upgrading of Mahenje - Hasamba - Vwawa to Bitumen Standard	0.6	231.50
	Sub-total: Songwe	23.4	1,885.90
25	Tabora		
	Rehab. Puge - Ziba Road	4.5	157.30
	Rehab. Kaliua - Uyowa - Makazi Road	5.1	180.00
	Rehab. Mambali - Bukene Road	5.5	193.60
	Rehab. Sikonge - Usoke Road (Tutuo - Usoke)	4.5	157.30
	Opening up of Tura - Iyumbu Road	4.5	157.30
	Rehab. Tabora - Mambali - Itobo - Kahama	4.2	150.00
	Rehab. Sikonge - Mibono - Kipli	4.8	169.40

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (Km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Mambali - Itobo - Kahama Road	4.8	169.40
	Opening up of Ulyankulu - Urambo	2.6	90.75
	Opening of Bukumbi - Muhulidede	2.6	90.75
	Opening of Kisheho - Kitunda road	4.2	150.00
	Rehab of Ng'hwande - Ulyankulu - Kaliua - Ugala	3.2	112.90
	Sub-total: Tabora	50.4	1,778.70
26	Tanga		
	Rehab of Songe - Vya digwa - Mzaha Road	4.5	159.72
	Rehab. Kwekivu - Kwalugalu Road (Kwekivu - Iyogwe)	4.5	159.72
	Rehab. Mlalo - Mng'aro Road	4.5	159.72
	Construction of new concrete " T " beam bridge (Single span 10m) along Kwaluguru - Kiberashi Road (Kigwangulo Bridge)	100%	159.72
	Upgrading to DSD of Kiberashi - Songe Road (Songe Township)	0.9	266.20
	Upgrading to DSD of Mkinga Township Road	0.9	266.20
	Rehab. Tanga - Pangani - Buyuni to gravel standard	4.5	159.72
	Rehab. Lushoto - Magamba - Mlola	3.8	133.10
	Construction of New Box culvert along Bombomtoni - Mabokweni Road	100%	176.66
	Upgrading of Utofu - Majani Mapana - Duga Mwembeni (4 km) Road to Bitumen Standard	0.6	180.39
	Sub-total: Tanga	24.1	1,821.15
	ERB SEAP Programme		726.00
	Monitoring (MoWT-WORKS)		532.18
	TOTAL REGIONAL ROADS (CONSOLIDATED)	734.59	61,585.00

KIAMBATISHO Na. 3

MIRADI INAYOTEKELEZWA KWA KUTUMIA FEDHAZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA 2022/23 (KASMA 2326)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		A: BARABARA KUU		
1.	2326	Review and Preparations of Standards & Specifications		750,800,000.00
2.	2326	Enhancement of Testing of construction materials through introduction of modern technology performance based appropriate asphalt mix design guideline and improvement of infrastructure and other facilities for Central Materials Laboratory (CML)		750,000,000.00
3.	2326	Monitoring of Road and Bridge projects, maintenance of supervision vehicles, fuel and other road related administrative costs (MOWTC)		1,400,000,000.00
4.	2326	Software for Highway/Transport Planning and Design including training of TANROADS staff		90,000,000.00
5.	2326	Capacity Building in construction Industry (including harmonisation of activities being carried out by ICoT		741,640,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
6.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Mpanda - Ugalla - Kaliua - Ulyankulu - Kahama	457	5,000,000.00
7.	2326	Facilitation and Supervision of road projects (TANROADS)		650,000,000.00
8.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Improvement of the Kitonga Escarpment road section	10	220,000,000.00
9.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for Upgrading of Kibaoni - Majimoto - Inyonga road	152	57,000,000.00
10.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for upgrading of Singida Urban - Ilongero - Haydom Road	93	175,000,000.00
11.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Mkuyuni - Nyakato Road to Bitumen Standard	10	5,000,000.00
12.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Rehabilitation of Morogoro (Tumbaku Jct) - Mangae/Melela - Mikumi - Lyovi including Doma Bridge.	156	460,000,000.00
13.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering	10	5,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		Design for Morogoro (Msamvu Roundabout) - Morogoro Centre - Bigwa Junction		
14.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Omurushaka - Murongo road.	125	180,000,000.00
15.	2326	Feasibility study and Detailed design of the road linking the Simanjiro (Orkesumet) - KIA - Mererani (Part of Kongwa Ranch - Kiteto - Simanjiro - KIA)	119	500,000.00
16.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction of the Singida Bypass.	46	500,000.00
17.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Nyakato - VETA - Buswelu Road	3	120,000,000.00
18.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Rehabilitation of Kibaha - Mlandizi - Chalinze road section	75	90,000,000.00
19.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction of Mpwapwa - Gulwe - Rudi - Chipogoro Road (Kibakwe - Chipogoro Road Section)	76	500,000.00
20.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction	200	228,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		of Ntendo - Muze - Kilyamatundu Road		
21.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction of Mbamba Bay - Lituhi Road	113	90,000,000.00
22.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction of Nangurukuru - Liwale Road	230	90,000,000.00
23.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction of Ushirombo - Nyikonga - Geita (Katoro) Road	59	275,000,000.00
24.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Construction of Makete - Ndulamo - Nkenja - Kitulo Road	42	5,000,000.00
25.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Makabe jct/Mbezi Mwisho - Goba Jct - Msakuzi and Kimara Bonyokwa - Kinyerezi roads,	15	90,000,000.00
26.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design of Magu - Bukwimba - Ngudu - Hungumalwa Road	64	305,000,000.00
27.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Mbalizi - Mkwajuni (Galula - Mkwajuni - Makongolosi section)	61	5,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		Road		
28.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading Utete - Nyamwage Road	34	90,000,000.00
29.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Decogestion to Dual Carriageway of Mwanza Urban along Mwanza - Nyanguge Road Section	25	50,000,000.00
30.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Widening of Arusha - Kisongo to Dual Carriageway - Four Lanes Road	9	280,000,000.00
31.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Airport - Igombe - Nyanguge.	46	500,000.00
32.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Namanyere - Katongoro - New Kipili Port Road	65	230,000,000.00
33.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Kagwira - Ikola - Karema Road	112	350,000,000.00
34.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Mkalama - Gumanga - Nduguti - Iguguno Shamba Road	89	400,000,000.00
35.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of	76	140,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		Bariadi - Salama - Ng'haya - Magu Road		
36.	2326	Feasibility Study and detailed design of Upgrading of Ulemo - Kinampanda - Gumanga (Singida) - Mkalama	46	180,000,000.00
37.	2326	Feasibility Study and detailed design of Kyabakoba and Kamashango bridges along Muhutwe - Kamachumu - Muleba road	2 Nos	500,000.00
38.	2326	Feasibility Study and detailed design of Bujonde Bridge (Mbeya)	1 Nos	90,000,000.00
39.	2326	Feasibility Study and detailed design of Old Korogwe - Kwamdolwa - Magoma - Mabokweni.	127.54	300,000,000.00
40.	2326	Feasibility Study and detailed design of Longido - Sha	38	185,000,000.00
41.	2326	Feasibility Study and detailed design of Tengeru - Mererani	28	140,000,000.00
42.	2326	Feasibility Study and detailed design of Geita - Nzera - Nkome Port	58.30	280,000,000.00
43.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for Chalinze - Manga along Chalinze - Segera road	93	360,000,000.00
44.	2326	Feasibility Study and detailed design of Mjonga (60m), Chakwale (100m) and Nguyami (75m) Bridges (Morogoro)	3 Nos	280,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
45.	2326	Feasibility Study and detailed design of Bungu - Nyamisati	40.2	230,000,000.00
46.	2326	Feasibility Study and detailed design of Babati (Dareda) - Dongobesh	60	150,000,000.00
47.	2326	Feasibility Study and detailed design of Mbulu - Magugu (Mbuyu wa Mjerumani)	63	120,133,000.00
48.	2326	Feasibility Study and detailed design of Katesh - Haydom	68	280,000,000.00
49.	2326	Feasibility Study and detailed design of Kimotorok - Sukuro - Terati/Rotiana	128	400,000,000.00
50.	2326	Feasibility Study and detailed design of Ngopito - Kimotorok - Singe (Babati)	255	270,000,000.00
51.	2326	Detailed design of Kuruya - Kinesi jct road	18.42	185,000,000.00
52.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for Upgrading of Ikungi (Singida) - Londoni - Kilimatinde (Solya) (R431)	117.9	400,000,000.00
53.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for Upgrading of Nanenane - Miyuji - Mnadani Sekondari - Ntyuka Jct -Nanenane	47.2	415,000,000.00
54.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for Mika - Utegi - Shirati - Ruari port and Masonga - Kirogwe roads	48.73	340,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
55.	2326	Feasibility Study and Detailed Design for Nyankanga - Rung'abure Road	91	280,000,000.00
56.	2326	Feasibility Study and detailed Design for Nyankumbu - Kharumwa - Nyang'jolongo Kahama road	149	300,000,000.00
57.	2326	Detailed Design for Geita town section (Mtakuja - Buhalahala) along Nyamuhama - Bwanga - Ibanda Trunk Road (T003)	24	90,000,000.00
58.	2326	Detailed design of Mkuranga - Kisiju (Pwani)	39	140,000,000.00
59.	2326	Detailed Design of Kiluvya - Mpuyani (Pwani)	19.8	90,000,000.00
60.	2326	Road Master Plan		185,000,000.00
61.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Baradi - Kisesa - Mwandoya - Ngh'oboko Road	102	140,000,000.00
62.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Nyakahanga - Nyabiyonza - Nyakakika	96	140,000,000.00
63.	2326	Detailed Engineering Design for Upgrading of Mkongo 2 - Ikwiriri Road	24.74	90,000,000.00
64.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of		90,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		Katumba - Kafwafwa - Kyimo		
65.	2326	Feasibility Study and Detailed Engineering Design for Upgrading of Mbalizi - Shigamba	52	90,000,000.00
66.	2326	Detailed Design of Sanga Bridge	1 No	90,000,000.00
67.	2326	Detailed Engineering Design for Rehabilitation of Old Bagamoyo Road	43.17	310,000,000.00
68.	2326	Feasibility Study and Detailed Design Ihumwa - Hombolo - Mayamaya Road	55	200,000,000.00
69.	2326	Operational cost for Road Doctor Survey van System with Laser Scanner, Ground Penetrating Radar and Light Weight Deflector		150,000,000.00
70.	2326	Acquisition of Design Software, Training on the Use of Design Software and Costs for Annual Fees		500,000,000.00
		Jumla Ndogo - Barabara Kuu	5,605	15,820,073,000.00
	2326	B: BARABARA ZA MIKOA - (Kiambatisho Na.4)		30,731,221,000.00
		C: VIVUKO		
71.	2326	Construction of new ferry infrastructure (Ticket room, waiting lounge, office and toilet) at Itungi Port in Mbeya.		100,000,000.00
72.	2326	Expansion of waiting lounge of Kigamboni ferry terminal		150,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
73.	2326	Design, develop, supply, install, configure and commissioning of Electronic Ferry Management Information System (EFMIS) at TEMESA and MOWI		1,116,532,798.00
74.	2326	To construct Mlimba - Malinyi ferry ramps		522,542,708.00
75.	2326	Procurement of Heavy plant and spare parts for 33 ferries maintenance.		1,134,022,105.72
76.	2326	Procurement of one new ferry to ply between Buyangu - Mbalika		400,000,000.00
77.	2326	To strengthening ferry safety and trainings.		134,022,105.72
78.	2326	Rehabilitation of roadwork plants at TEMESA Morogoro Workshop and Institute of construction Technology (ICoT).		50,000,000.00
79.	2326	Rehabilitation of ferries; MV Misungwi		100,000,000.00
80.	2326	Rehabilitation of ferries; MV Ruhuhu Old, MV Ruvuvu, MV Magogoni and MV Kigamboni.		358,217,472.00
81.	2326	Facilitation, supervision, and related administration of ferry projects (TEMESA)		223,370,175.00
82.	2326	Ferry related administrative activities, monitoring and evaluation of ferry projects		312,718,245.28
		Jumla Ndogo - Vivuko		4,467,403,504.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Mradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shilingi)
		D:ROADS RELATED ACTIVITIES		
83.	2326	Road Related Administrative Activities.		3,152,984,546.00
84.	2326	Institutional support including M&E for road projects and capacity building.		1,314,418,958.00
		Jumla Ndogo- (Road Related Activities)		4,467,403,504.00
		E: MASUALA YA USALAMA BARABARANI NA MAZINGIRA		
85.	2326	Operationalization of an Electronic System for issuing Abnormal Load Permit (e-permit), Road Accident Information System, 24 hours weighbridge management system and speed control camera along the TANZAM Highway.		1,300,000,000.00
86.	2326	Review Design, Supply, Install and Commissioning of the Weighbridge Management System to the 42 Weighbridges CCTV Camera System		1,500,000,000.00
87.	2326	Conduct Road Safety Awareness Campaigns		80,000,000.00
88.	2326	Conduct a Study on Road Safety Assessment of Traffic Accidents and Establish a Collision Costing Model		70,000,000.00
89.	2326	Conduct Simulation of the Impact and Cost of Vehicle Overloading on Pavement Damage		70,000,000.00
90.	2326	Review and Printing of Road Safety Guidelines		50,000,000.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Kasma	Jina la Miradi	Urefu (km/Na)	Bajeti (Shiling)
91.	2326	Support to Environment Management Projects in the Road Sector		215,000,000.00
92.	2326	Improvement of Road Safety by Reducing Road Crashes at Signalized and Non-signalized Intersections by Carrying out Micro-simulation		100,000,000.00
93.	2326	Skill Development on Road Safety Profession		80,000,000.00
94.	2326	Improving Road Safety by Identifying Black Spot Areas along the Major Transport Corridors		200,000,000.00
95.	2326	Conduct Awareness Campaigns on adherence to the east africa vehicle load control Act, 2016		50,000,000.00
96.	2326	Monitoring and evaluation of roads, vehicles and ferries safety, maintenance of vehicles, fuel and other related road safety administrative cost.		205,860,484.00
		Jumla Ndogo – Usalama wa Barabarari na Mazingira		3,920,860,484.00
		JUMLA KUU (A+B+C+D+E)		59,406,961,492.00

NB: Mchanganuo wa miradi ya Barabarari za Mikoa umeoneshwa kwenye **Kiambatisho Na.4**

KIAMBATISHO NA. 4

MCHANGANUO WA MIRADI YA BARABARA ZA MIKOA INAYOTEKELEZWA KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
1	Arusha		
	Rehab. Longido – Kitumbeine – Lengai (Kitumbeine – Lengai)	2.8	95.000
	Rehab. KIA–Majengo Road	3.0	100.000
	Rehab. Tengeru jct – Cairo Road	3.3	110.000
	Construction of Box culvert along Nelson Mandela – AIST	100%	160.000
	Upgrading to DSD Kijenge – USA River	4.1	140.000
	Upgrading of Mianzini – Timbolo – Olingaringa Road to Bitumen Standard (18km)	4.8	160.000
	Sub – total: Arusha	18.1	765.000
2	Coast		
	Rehab. Pugu – Kisarawe – Masaki – Msanga – Chole – Vikumburu Road (Maneromango- Vikumburu section - km 36)	2.1	70.000
	Rehab. Makfia – Mlandizi – Maneromango (Mlandizi - Maneromango section- km 36)	1.7	55.000
	Upgrading of TAMCO – Vikawe – Mapinga	0.3	85.000
	Rehab. Utete – Nyamwage	1.4	45.000
	Upgrading to DSD Bagamoyo Township Roads	0.3	80.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Bungu – Nyamisati road	1.7	55.000
	Rehab. Vikumburu – Mloka Road	1.7	55.000
	Constuction of Makurunge Bridge and approaches along Kibaha – Mpuyani	100%	95.000
	Rehabilitation of Kiparang'anda Kibulu road	-2.4	80.000
	Upgrading of Utete – Nyamwage to bitumen standard	0.3	100.000
	Upgrading to paved road Mlandizi– Maneromango road	0.3	100.000
	Sub-Total: Coast	12.1	820.000
3	Dar es Salaam		
	Upgrading of Chanika – Mbande	0.4	130.000
	Rehab. Uhuru Road (1km)	0.3	90.000
	Upgrading Boko – Mbweni road to DSD (6.9km)	0.4	130.000
	Upgrading to DSD Feri – Tunji Kibada	-0.5	150.000
	Rehabilitation of United Nations roads	0.3	90.000
	Upgrading to DSD Kunguru TETEDO (5km)	-0.4	115.000
	Construction of Drainage System and Acess Roads along Baraka Street at Ununio – Mbweni Road	100%	560.000
	Rehabilitation of Ardhi Univesity Access Roads (1.65km)	0.6	185.000
	Upgrading of Kibamba – Kibwegere – Mpiji Magee road (20Km)		120.000
	Rehabilitation of Ardhi University Access Roads		140.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)	
	Improvement of Drainage System and second Access to Plot No. 711/3 Kawe Dar es salaam		110.000	
	Sub-Total: Dar es Salaam	3.91	1,820.000	
4	Dodoma			
	Upgrading of Mbande – Kongwa Junction - Mpwapwa to Paved standard	0.4	110.000	
	Construction of Baura Bridge and approaches	100%	100.000	
	Upgrading of Mpwapwa – Gulwe – Kibakwe – Chipogoro Road (Including Gulwe Bridge)	0.3	100.000	
	Rehab. Gubali – Haubi	2.2	75.000	
	Rehab. Hogoro Jct – Kibaya	2.3	80.000	
	Rehabilitation to gravel standard of Olbolot – Dalai – Kolo	2.3	80.000	
	Rehabilitation to gravel standard of Chenene – Itiso – Izava – Dosidosi road (Izava-Dosidosi section)	2.3	80.000	
	Rehabilitation to gravel standard of Mbande – Kongwa – Suguta (Ugogoni-Suguta section)	1.7	55.000	
	Upgrading to Bitumen standard of Ihumwa – Hombolo – Gawaye	0.2	55.000	
	Upgrading to Bitumen standard of Kikombo Jct – Chololo – Mapinduzi (Army HQ)	0.4	110.000	
	Rehabilitation to gravel standard of Kibaigwa – Manyata Jct. – Ngomai – Njoge – Dongo (Dodoma/Manyara Boarder)	2.2	75.000	
	Design and Start Construction of Kelema Maziwani Bridge along	100%	90.000	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Kondoa – Bicha – Dalai Road		
	Design and Construction of Munguri Bridge along Kondoa Mtriangwi /Gisalalag	100%	60.000
	Construction of Mpwapwa Bridge along Pandambili - Mpwapawa - Ng'ambi, R.470	100%	70.000
	Rehab of Chimwaga - Chinyoya - Kikuyu	2.1	70.000
	Rehab of Emausi – Mimwa – Wajenzi	2.2	75.000
	Rehab of Nanenane - Miyuji - Mkonze	1.8	60.000
	Sub-Total: Dodoma	20.4	1,345.000
5	Geita		
	Rehab. Chibingo – Bukondo road	2.2	75.000
	Rehab. of Geita – Nkome Mchangani	2.2	75.000
	Rehab. of Geita – Nyarugusu – Bukoli	2.3	80.000
	Upgrading to DSD Mkuyuni road	0.4	130.000
	Upgrading Muganza – Kasenda	0.3	85.000
	Rehab. Kibehe – Kikumba itale	2.3	80.000
	Upgrading to DSD of Geita township roads	0.4	130.000
	Rehab. Itare – Katende road	1.5	50.000
	Rehab. Ipalamasa – Mbogwe – Masumbwe	2.2	75.000
	Rehab. Chato - Rubambagwe	2.8	95.000
	Rehab. Majengo – Kalema – Gatini (Majengo – Gatini Section)	1.5	50.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Milion)	(Shilingi)
	Rehab. Mipogoloni – Nakasagala	1.5	50.000	
	Upgrading to DSD Masumbwe roads	0.4	130.000	
	Upgrading to DSD Ushirombo township	0.4	130.000	
	Rehabilitation of Masumbwe – Mbogwe – Kashelo	1.6	55.000	
	Rehabilitation of Senga – Kakubilo – Nyabalasana – Sungusila – Senga	1.6	55.000	
	Rehab. Bwelwa – Kharumwa road	1.7	55.000	
	Sub – total: Geita	25.5	1,400.000	
6	Iringa			
	Rehab. Nyololo – Igowole – Kibao – Mtwango – Mgololo	3.9	135.000	
	DSD Iringa – Msembe (Kalenga jct – Ipamba Hospital)	0.5	150.000	
	Rehab. Nyololo – Kibao	2.8	95.000	
	Rehab. Ilula – Kilolo	3.3	115.000	
	Rehabilitation of Kleruu Teachers College Access Roads (3.8km) to gravel standard	3.3	115.000	
	Upgrading to DSD of Iringa – Msembe – Mapogoro (Kalenga Jct) – Ipamba Hospital (0.7km)	0.5	150.000	
	Sub – total: Iringa	14.3	760.000	
7	Kagera			
	Rehab. Kajai Swamp(1.5km) along Katoma – Bukwali road	5.5	190.000	
	Rehab. Muhutwe – Kamachumu Muleba	5.5	190.000	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Mlioni)
	Rehab. Bugene - Kaisho - Murongo (Rwabununka Escarpment).	5.0	170.000
	Upgrading to DSD of Muleba Kanyambogo - Rubya Road.	-0.8	255.000
	Reha. Nyakahanga - Nyabionza Nyakakika	-4.28	140.000
	Upgrading to DSD of Kyakailabwa - Nyakato	0.6	170.000
	Upgrading to DSD of Katoma Kanyigo	-0.5	140.000
	Upgrading to DSD of Magoti Makonge - Kanyangereko.	-0.4	120.000
	Sub - total: Kagera	22.6	1,375.000
8	Katavi		
	Rehab. Mamba - Kasansa	2.4	85.000
	Rehab. Mpanda - Ugalla	0.0	-
	Rehab. Mnyamasi - Ugalla	1.5	50.000
	Rehab. Kibo - Mwese	1.3	45.000
	Rehab. Inyonga - Ilunde	3.0	105.000
	Rehab. Kagwira - Karema	1.5	50.000
	Rehab. Kibaoni - Majimoto	1.5	50.000
	Rehab. Mpanda - Mnyamasi Jct	1.5	50.000
	Rehab. Mnyamasi - Mnyamasi Jct	1.5	50.000
	Rehab. Inyonga - Kavuu - Majimoto	1.5	50.000
	Rehab. Uzega - Kamsisi	2.8	95.000
	Upgrading to bitumen standard Inyonga Township road	0.4	112.000
	Upgrading to bitumen standard Usevya Township road	0.3	105.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Millioni)
	Upgrading to Bitumen standard along Majimoto town center Road 1km	0.3	100.000
	Sub-Total: Katavi	19.7	947.000
9	Kigoma		
	Construction of Lwegele Bridge along Simbo - Ilagala - Kalya road	100%	50.000
	Rehabilitation of Kalya - Sibwesa Harbor Port	1.5	50.000
	Upgrading to Bitumen standard Katonga - Ujji (construction of road embankment)	0.3	90.000
	Rehabilitation of Mwandiga Chankere - Mwangongo - Kagunga	-2.6	90.000
	Rehabilitation of Buhigwe - Bulimanyi - Kumsenga road	2.6	90.000
	Rehabilitation of Bulimba - Lubalisi Section along Simbo - Kalya road	1.7	55.000
	Construction of Buhagara Bridge along Mwandiga - Chankere - Mwangongo	-100%	55.000
	Construction of sub structure at upper most Malagarasi river along Buhigwe - Kitanga - Kumsenga	100%	85.000
	Widening of Mwandiga - Mwanga Junction to dual carriageway	0.3	85.000
	Construction of Kamelavaha I and II Box Culverts along Kalya - Sibwesa Harbor Port	100%	55.000
	Construction of Ikubulu I Box Culvert along Bulimba - Lubalisi road	100%	55.000
	Rehabilitation of Makere - Herushingo road	5.0	30.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Construction of Kabogo Box Culvert along Kalya – Sibwesa Harbor Port	100%	45.000
	Sub-Total: Kigoma	9.0	835.000
10	Kilimanjaro		
	Upgrading to DSD Mwanga – Kikweni Vuchama/Lomwe	0.9	280.000
	Rehab. Mwembe – Myamba – Ndungu	8.3	280.000
	Upgrading to DSD of Makanya – Suji	0.6	190.000
	Upgrading of Masama – Machame Jct	0.3	95.000
	Rehab. Mandaka – Kilema Hospital	7.0	390.000
	Rehab. Kifaru – Handeni – Lang'ata	4.1	140.000
	Rau - Uru – Shimbwe Road	3.0	105.000
	Rehab. to paved Standard of Entrance Road and Roads within Tanzania Police College Moshi	0.6	30.000
	Sub-Total: Kilimanjaro	24.9	1,510.000
11	Lindi		
	Rehab. Nanjilini – Kiranjeranje Namichiga	2.7	95.000
	Rehab. Nangurukuru – Liwale	3.0	105.000
	Rehab. Nachingwea – Lukuledi	2.7	95.000
	Upgrading to DSD Ruangwa township roads	0.4	130.000
	Construction of Lukuledi bridge along Luchelengwa – Ndanda Road	100%	110.000
	Rehab. Ngongo – Ruangwa Jct Road (Milola Mountains)	2.7	90.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Milioni)	(Shilingi)
	Rehabilitation of Tingi - Kipatimu (Upgrading of Ngoge Mountains 5km to DSD)	0.3	90.000	
	Rehab of Ngongo - Ruangwa road	3.0	100.000	
	Sub-Total: Lindi	14.9	815.000	
12	Manyara			
	Construction of Babati - Orkesumet/Kibaya (new access road)	6.9	235.000	
	Rehab. Kibaya - Kibereshi road	3.3	112.000	
	Rehab. Nangwa - Gisambang - Kondo Border	3.3	112.000	
	Rehab. Mogitu - Haydom	3.3	112.000	
	Rehab. Magara Escarpment (concrete pavement) along Mbuyu wa Mjerumani - Mbulu	0.3	86.000	
	Babati - Kiru - Mbulu 2 (Rigid Pavement Construction on Steep Grade)	0.3	86.000	
	Rehab Kutish Flood Plain along Singe - Kitomorok to raising embankment and Culvert	1.5	51.000	
	Sub-Total: Manyara	18.9	794.000	
13	Mara			
	Rehab. Musoma - Makojo Road	2.7	95.000	
	Rehab. Balili - Mgeta - Manchimweli - Rimwani Road	2.3	77.000	
	Upgrading to DSD Nyamuswa - Bunda - Kisorya - Nansio Road (Nansio - Kisorya)	0.3	98.000	
	Upgrading to DSD Mika - Utegi Shirati Road	0.5	98.000	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Upgrading to DSD Tarime Nyamwaga road (Tarime Nyamwigura Sect.)	-0.5	103.000
	Rehab. Makutano ya Kinesi - Kinesi	1.7	57.000
	Rehab. Nyamwigura - Gwitiryo	1.7	57.000
	Upgrading of Makoko Urban Road	0.3	94.000
	Upgrading to DSD Nyankanga Rung'abure	-0.3	93.000
	Rehab. Nyankanga - Rung'abure	1.2	42.000
	Rehabilitation of Mugumu - Fort Ilkoma road including improvement of Mugumu urban drainage system	2.8	94.000
	Rehab of Muriba - Kegonga	2.8	96.000
	Upgrading to DSD of Kuruya - Kinesi	0.3	90.000
	Sub - total: Mara	17.4	1,094.000
14	Mbeya		
	Rehab. Mbalizi - Shigamba - Isongole	3.0	102.000
	Upgrading to DSD Igawa - Rujewa - Ubaruku	0.2	60.000
	Rehab. Ilongo - Usangu Road	3.5	117.000
	Upgrading of Access Road to MUST	0.8	234.000
	Rehab. Igurusi - Utengule - Luhanga road	3.2	108.000
	Rehab. Kiwira - Isangati road	1.6	54.000
	Upgrading to bitumen standard (Mbalizi- Galula) Mbalizi - Mkwajuni - Makongolosi	0.6	187.000
	Upgrading to DSD of Ushirika Mpuguso	-0.4	108.000
	Sub - total: Mbeya	13.2	970.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
15	Morogoro		
	Rehab. Mahenge - Mwaya - Ilonga Road	2.8	95.000
	Upgrading to DSD Standard of Mlima Nyani and Mlima Simba Escarpment	0.5	140.000
	Rehab. Gairo - Nongwe Road	3.6	121.000
	Rehab. Ifakara - Taweta - Madeke Road (Taweta - Madeke Section) including Kidete Bridge	3.6	121.000
	Upgrading of Mahenge Township Road	0.3	90.000
	Rehab. Mchombe/Lukolongo - Ijia (Ijia Bridge)	0.8	30.000
	Rehab. Ifakara - Taweta - Madeke including crossing of Mgeta River for Mchombe/Lukolongo - Ijia	0.8	30.000
	Rehabilitation of Iyogwe - Chakwale - Ngiloli Road (6km)	2.8	95.000
	Construction of two relief box culverts along Dakawa/Wami Mbiki Game reserve - Lukenge/Songambebe road	100%	115.000
	Rehabilitation of Sokoine Agricultural Univesity Access Roads	3.9	130.000
	Rehabilitation of Mzumbe University Access Roads	3.9	130.000
	Upgrading to DSD of Gairo Primary School - Malimbika District Hospital Jct	0.8	103.000
	Sub - total: Morogoro	23.7	1,200.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
16	Mtwara		
	Upgrading to DSD Newala Township Roads	2.8	138.000
	Rehab. Tandahimba - Litehu - Mkwiti Road	0.5	98.000
	Construction of Likwamba Bridge and approaches	3.6	95.000
	Upgrading to DSD Kinorombedo Escarpment along Mkwiti (Kinorombedo) - Kitangali - Newala	3.6	92.000
	Rehab. Namikupa - Mitemaupinde (border road)	0.3	67.000
	Construction of Miesi, Nakalola and Shauri Moyo Bridges	0.8	51.000
	Rehabilitation of Nangomba Nanyumbu road to gravel standard	-0.8	64.000
	Upgrading to DSD of Msijute Nanyamba	-2.8	93.000
	Construction of Miesi, Chingwe, Makanya, Mwiti, Mchauru and Mbangala Bridges	100%	84.000
	Sub - total: Mtwara	23.7	782.000
17	Mwanza		
	Rehab. Kayenze - Nyanguge	1.8	60.000
	Rehab. Kabanga Ferry - Mugogo Nyakabanga	-2.4	82.000
	Rehab. Magu - Bukwimba - Ngudu - Hungumalwa Road	2.5	84.000
	Rehab. Lumeji - Nyashana Road	2.4	82.000
	Construction of Sukuma (Simiyu II) bridge along Magu - Mahaha	100%	84.000
	Rehab. Inonelwa - Kawekamo	2.1	72.000
	Rehab. Ng'hwamhaya - Itongoitale	2.0	67.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Milioni)	(Shilingi)
	Road			
	Rehab. Nyambiti - Sumve JCT - Fulo	2.1	72.000	
	Rehab. Sengerema - Kahunda (Nyhunge - Kahunda) Road	2.5	84.000	
	Rehab. Mwanagwa - Misasi - Buhingo - Ihelele	2.4	82.000	
	Widening of Mwanza - Airport	0.1	22.000	
	Nyakato - Mhcnze	0.3	84.000	
	Decongestion of urban roads in Mwanza (Nyakato Veta - Buswelu road section)	0.3	84.000	
	Rehab. of Bukongo - Murutunguru	2.5	84.000	
	Rehab of Ikoni - Sima Road	2.4	82.000	
	Rehab of Sengerema - Katunguru	1.5	51.000	
	Rehab of Mwanangwa - Salawe	2.5	84.000	
	Rehab of Isandula - Magu - Jojiro	1.4	47.000	
	Rahab of Nyangh'wale - Wingi 3	1.4	47.000	
	Upgrading to DSD of Mwanangwa - Misasi - Salawe	2.2	75.000	
	Upgrading to DSD of Sengerema - Nyamazugo - Nyehunge - Nzera - Nkome	2.8	95.000	
	Sub - total: Mwanza	31.2	1,524.000	
18	Njombe			
	Rehab. Ndulamo - Nkenja - Kitulo - Mfumbi	1.4	47.000	
	Rehab. Njombe - Ndulamo - Makete	0.0	-	
	Rehab. Kibena - Lupembe - Lufuji	1.7	55.000	
	Rehab. Njombe - Iyayi Road	2.2	75.000	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Mlioni) (Shilingi)
	Rehab of Ikonda - Lupila - Mangali (Lupila- Mangali)	2.8	90.000
	Upgrading to DSD Ludewa Townships	0.2	55.000
	Upgrading to DSD Igwachanya township roads	0.3	90.000
	Rehab. Igwachanya (Cholowe - Usuka - Kanamalenga - Ikingula (Mang'elenge)	1.7	55.000
	Rehab. Kikondo - Makete Road	2.0	66.000
	Upgrading to DSD of Ikonda Hospital Road	0.5	150.000
	Opening up of Lake Nyasa Off Shore Road along Lupingu Makonde - Lumbila Road	-2.5	85.000
	Upgrading to Bitumen Standard of Njombe Regional Hospital Road (1.7Km)	0.3	93.000
	Rehabilitation of Roads towards Tea Plantation Farms in Njombe (40 km)	2.8	93.000
	Rehabilitation of Ludewa - Lupingu road (28 km)	2.5	85.000
	Upgrading to DSD of Makambako JWIZ Access Road (4Km)	0.3	93.000
	Sub-Total: Njombe	21.0	1,132.000
19	Rukwa		
	Rehab. Ntendo - Muze (Kizungu hill) Section to DSD	0.8	250.000
	Rehab. Kasansa - Muze Road along Kasansa - Kamsamba	1.9	65.000
	Rehab. Miangalua - Kipeta	0.8	30.000
	Rehab. Lyazumbi - Kabwe	2.5	85.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Kalambanzite – Ilemba	0.8	30.000
	Rehab. Katongoro – Kipili (Kipili – Kipili New Port section – 4.5km)	1.8	60.000
	Upgrading to DSD Kizwite – Mkina	0.2	55.000
	Rehab. La ela - Mwimbi – Kizombwe	3.0	102.000
	Construction of Culvert along Kale – Luse – Kantalewa	100%	46.000
	Rehab. Kalepula Junction Mambwenkoswe	-2.5	85.000
	Rehabilitation of Kaengesa – Mwimbi – Mosi (Mwimbi – Mosi Section)	3.7	125.000
	Rehabilitation of Nkundi – Kate Mkangale	-3.0	100.000
	Rehab. Mtowisa – Ilemba – Kaoze Kilyamatundu	-5.5	190.000
	Sub-Total: Rukwa	27.7	1,223.000
20	Ruvuma		
	Rehab. Azimio – Lukumbule – Tulingane (Lukumbule – Tulingane)	1.7	56.000
	Opening up of Londo – Kilosa – Kwa Mpepo	0.8	30.000
	Rehab. Chamani – Matuta – Mango – Kihagara Road	2.2	74.000
	Upgrading to DSD Kilimo Mseto Makambi Road	-0.2	74.000
	Upgrading to Otta seal Hilly section along Mtwara Pachani – Mkongo Sasawala – Nalasi Road	-0.2	75.000
	Design and Start Construction of Fundi Mbanga Bridge along Tabora – Fundi Mbanga Road	100%	20.000
	Rehab Kitahi – Lituhi	1.0	32.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehab. Ma timila – Mkongo Road	2.2	76.000
	Rehab. Mpitimbi – Ndongosi Nambendo Road	-2.2	75.000
	Rehab. Mjimwema – Ngapa Tunduru/Nachingwea Border	-1.7	56.000
	Upgrading to DSD Unyoni – Kipapa – Chamani – Mkoha (Mawono Escarpment)	0.3	90.000
	Construction of Ruhuhu Bridge along Kitai – Kipingu (Ruvuma/Njombe Brd)	100%	55.000
	Construction of Mitomoni Bridge at Ruvuma River along Unyoni – Liparamba – Mkenda (Mitomoni)	100%	56.000
	Construction of Ngapa bridge along Mindu – Ngapa (Nachingwea Border)	100%	56.000
	Rehabilitation of Unyoni – Liparamba	1.7	56.000
	Opening up of Songea Town bypass road (11.0km section)	1.9	65.000
	Upgrading to DSD of Naikesi Mtonya road (1.0km hilly section)	-0.2	60.000
	Sub – Total: Ruvuma	16.3	1,006.000
21	Shinyanga		
	Rehab Shinyanga – Old Shinyanga Road	0.8	28.000
	Construction of Vented Drift along Isagenye – Budekwa – Mwabalatu	100%	28.000
	Rehab. Kahama – Bulige Mwakitolyo – Solwa	-1.7	56.000
	Rehab Nyandekwa – Uyogo Ng'hwande	-1.5	50.000
	Rehab. Nyandekwa Jct – Butibu	0.8	30.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rehabilitation of Mwabomba Ushetu	-3.0	100.000
	Rehabilitation of Bugomba A Ulowa - Uyowa	-2.5	85.000
	Rehabilitation of Ntobo - Busangi - Ngaya - Nduku - Mwakuhenga - Mwankuba - Buluma - Jana - Didia and 2 Bridges	2.8	93.000
	Upgrading to Bitumen Standard of Kahama - Chambo	0.3	85.000
	Upgrading to Bitumen Standard of Kolandoto - Mhunze - Mwangongo	0.3	84.000
	Rehabilitation of Bulungwa - Ushetu	1.6	55.000
	Rehabilitation of Uyogo - Ulowa	1.6	53.000
	Upgrading to Bitumen Standard of Shinyanga - Old Shinyanga - Bubiki	0.3	84.000
	Sub - Total: Shinyanga	17.1	831.000
22	Songwe		
	Rehab. Gagula - Namkukwe	2.2	75.000
	Rehab. Igamba - Msangano Utambulila	-2.2	75.000
	Rehab. Isongole II - Isoko	2.2	75.000
	Rehab. Zelezeta - Isansa - Itaka	2.2	75.000
	Rehab. Hasamba - Nyimbili - Izylila - Itumba	2.0	67.000
	Rehab Ibungu (Rungwe) - Ibungu (Ileje)	3.3	110.000
	Raising Embakment Msangano - Tindingoma (6km) section along Igamba - Utambalila	2.5	85.000
	Rehabilitation of Kafwafwa - Ibungu (Ileje)	2.8	94.000
	Sub-Total: Songwe	19.4	656.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
23	Simiyu		
	Rehab Lugulu – Kadoto – Mallya	0.8	28.000
	Rehab. Maswa – Kadoto – Shishiyu – Jija – Maligisu Road	2.8	93.000
	Rehab. Mkoma – Makao road	4.1	140.000
	Rehab. Ngulyati – Miswaki – Ngasamo road	2.8	93.000
	Bridge major repair (Box culvert 3Cells) along Mwandoya – Ng'hoboko	100%	140.000
	Construction of new box culvert at access road to new Simiyu referral Hospital at Maperani area (Bariadi – Lamadi access road).	100%	85.000
	Nkoma – Makao District Road (Box Culvert Construction)	100%	70.000
	Sub – total: Simiyu	10.5	649.000
24	Singida		
	Rehab. Soweto (Kiomboi) – Kisiriri – Chemchem Road & Construction of Reinforced Concrete Drift, Box Culvert and approaches	100%	75.000
	Rehab Mkalama – Mwangeza – Kidarafa Road	0.8	32.000
	Construction of Msosa Box Culvert and Approach Roads along Iyumbu (Tabora border) – Mgungira – Mtunduru – Magereza Road	100%	75.000
	Rehab. Kizaga – Sepuka – Mlandala section	2.2	75.000
	Upgrading of Access Road to Kiomboi Hospital	0.2	45.000
	Construction of 2 Box Culverts along Sepuka – Mlandala – Mgungira	100%	85.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Construction of 2 Box Culverts along Sekenke – Tulya – Tygelo	100%	85.000
	Construction of Reinforcement Concrete Drift, Box Culverts and Approaches along Kisiriri – Chemchem Road	100%	30.000
	Rehab. Shelui – Sekenke – Tulya – Tygelo (Sekenke – Tygelo Road Section)	2.5	80.000
	Rehab. Heka – Sasilo – Iluma (Sasilo – Iluma section)	2.5	80.000
	Rehab. Sibiti – Matala and Construction of 2 Box Culverts	100%	110.000
	Rehab. of Ikungi – Londoni Kilimatinde	1.0	37.000
	Sub – total: Singida	9.2	809.000
25	Tabora		
	Rehab. Tutuo – Izimbili – Usoke	3.3	112.238
	Rehab Nzega - Ito bo - Bukooba	1.7	56.119
	Rehab. Sikonge – Mibono – Kipili	5.0	168.357
	Rehab. Mambali – Bukene – Itobo	3.9	130.945
	Opening up of Kishelo – Kitunda	3.3	112.238
	Rehab. Kaliua – Lumbe road section	3.3	112.238
	Upgrading to DSD Urambo Township	0.5	140.298
	Opening of Igunga – Mbutu – Igurubi road	1.2	39.180
	Sub – total:Tabora	22.1	871.613

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
26	Tanga		
	Rehab. Mlalo – Mng'aro	3.0	102.000
	Rehab. Muheza – Maramba	2.7	92.000
	Rehab. Mbaramo – Misozwe – Maramba – Kaseru	-2.7	92.000
	Upgrading to DSD Magamba Mlola	-0.4	107.000
	Upgrading of Amani – Muheza to DSST	0.4	107.000
	Rehab Bumbuli – Dindira – Korogwe	1.8	62.000
	Construction of 2 New Box Culverts along kwa Luguru – Kwekivu Jct	100%	25.000
	Construction of New Concrete T Beam Bridge (Multispan of 10m) along Songe – Kibereshi Road (Songe Bridge)	100%	20.000
	Upgrading to DSD of Muheza 1 Boza jct	-0.4	116.000
	Rehabilitation of Bobomtoni Mabokweni road	-0.9	30.000
	Rehabilitation of Handeni – Kiberashi – Songe Road	1.3	45.000
	Rehabilitation of Kiomoni Mjesani – Mlingano Road	-4.1	140.000
	Rehab of Songe – Vyadigwa Mziha road	-2.2	75.000
	Sub – Total – Tanga	15.9	1,013.000
27	Monitoring of roads and bridges projects, Maintenance of supervision vehicles, fuel and other road related activities (MoWT – Works)		1,000.000
	Road Classification activities		256.608
	Sub – Total		1,256.608

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Na.	Jina la Mradi	Urefu (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	SPECIFIC ROAD RELATED PROJECTS		
	Institute of Construction Technology (ICoT) - Mbeya Campus		875.000
	Institute of Construction Technology (ICoT) - Morogoro Campus		975.000
	Women Participation Unit (WPU)		250.000
	Tanzania Transportation Technology Transfer Centre (TanT2 - Centre)		428.000
	Sub - total		2,528.00
	TOTAL REGIONAL ROADS	410.85	30,731,221,000.00

KIAMBATISHO NA. 5

MUHTASARI WA MPANGO WA MATENGENEZO YA BARABARA KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA MWAKA WA FEDHA 2022/23

BARABARA KUU

S/N	Maintenance Activity	ANNUAL PLAN		
		Physical Unit	Qty	Financial Estimates (Tshs. Mio.)
1.0	Routine Recurrent - Paved	& km	8,496.34	53,213.788
2.0	Routine Recurrent - Unpaved	& km	2,478.60	11,807.217
3.0	Periodic Maintenance - Paved	km	224.41	67,098.924
4.0	Periodic Maintenance - Unpaved	km	440.28	10,093.848
5.0	Spot Improvement - Paved	km	17.70	8,860.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

6.0	Spot Improvement - Unpaved	km	39.10	1,736.019
7.0	Bridges Preventive Mtce	Nos.	1,288	3,704.451
8.0	Bridges Major Repairs	Nos.	50	13,333.418
	SUB-TOTAL Routine & Recurrent	km	10,974.94	65,021.005
	SUB-TOTAL Periodic & Spot Maintenance	km	721.49	87,788.791
	SUB-TOTAL Bridges	Nos.	1,338	17,037.869
	JUMLA YA MAKADIRIO BARABARA KUU			169,847.665

BARABARA ZA MIKOA

S/N	Maintenance Activity	ANNUAL PLAN		
		Physical		Financial
		Unit	Qty	Estimates (Tshs. Mio.)
1.0	Routine Recurrent - Paved	& km	1,953.08	12,367.619
2.0	Routine Recurrent - Unpaved	& km	20,687.66	87,168.075
3.0	Periodic Maintenance Paved	km	53.8	15,425.886
4.0	Periodic Maintenance Unpaved	km	3,346.62	60,598.531
5.0	Spot Improvement - Paved	km	43.27	24,934.794
6.0	Spot Improvement - Unpaved	km	335.00	10,722.941

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

7.0	Bridges Preventive Mtce	Nos.	1,843	5,132.561
8.0	Bridges Major Repairs	Nos.	169	30,419.981
	SUB-TOTAL Routine & Recurrent	km	22,640.74	99,535.694
	SUBTOTAL Periodic & Spot Maintenance	km	3,778.78	111,682.152
	SUBTOTAL Bridges	Nos.	2,012	35,552.542
	Jumla ya Makadirio ya Barabara za Mikoa			246,270.389
	Jumla Barabara Kuu na za Mikoa (Mfuko wa Barabara)	Routine (km)	33,615.68	416,618.054
		Periodic & Spot Improvement (km)	4,500.28	
		Bridges (Nos)	3,350	
EMERGENCY WORKS				
1.0	Emergency in FY 2022/23			21,648.708
	Sub Total			21,648.708
PMVMR PROJECT PHASE TWO				
1.0	Works Implementation (BRT)			1,942.767
2.0	Works Implementation (2 Regions)			1,851.535
	Sub Total			3,794.302
WEIGHBRIDGE IMPROVEMENTS & MAJOR REPAIRS				
1.0	Improvements & Major Repairs			2,730.000
2.0	Improvement of			600.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

S/N	Maintenance Activity	ANNUAL PLAN		
		Physical		Financial
		Unit	Qty	Estimates (Tshs. Mio.)
	Weighbridge ICT and Network Equipment			
	Sub Total			3,330.000
HQ BASED MAINTENANCE ACTIVITIES				
1.0	Road Mtcce Manag. Systems			890.000
2.0	Road Data Collection			880.000
3.0	Bridge Mtcce Management System			500.000
4.0	Maintenance Cost for Crane Lorry			45.000
5.0	Road Safety, Social and Environmental Activities			1,800.000
6.0	Road Act Enforcement			980.000
7.0	Corrugated Metal Pipe Culverts, Gabion Boxes and Matresses			1,000.000
8.0	Important Signs for People with Disabilities			750.000
9.0	Pavement Monitoring & Evaluation (CML)			741.153
	Sub Total			7,586.153
ADMINISTRATION AND SUPERVISION (Non Works)				
1.0	Administration Cost			24,522.664
2.0	Supervision Cost			25,218.312
	Sub Total			49,740.976
WEIGHBRIDGE OPERATIONS (Non Works)				
1.0	Weighbridge Operations			31,944.460
	Sub Total			31,944.460
	JUMLA KUU YA MAKADIRIO YA FEDHA ZA MATENGENEZO (Mfuko wa Barabara)			534,662.653

KIAMBATISHO NA. 5(A - 1)

MATENGENEZO YA KAWAIDA KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA MWAKA WA FEDHA 2022/23 - BARABARA KUU

(a) Barabara Kuu za Lami

Mkoa	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Arusha	315.860	1,617.635
Coast	513.66	3,688.000
Dar es Salaam	122.27	3,115.190
Dodoma	552.19	3,812.696
Geita	236.18	970.570
Iringa	393.89	3,030.910
Kagera	611.92	2,547.258
Katavi	74.90	255.797
Kigoma	299.39	1,179.421
Kilimanjaro	292.84	2,371.148
Lindi	347.97	3,194.806
Manyara	206.41	771.693
Mara	220.25	1,667.512
Mbeya	353.20	3,158.490
Morogoro	464.90	3,621.580
Mtwara	279.17	1,599.798
Mwanza	258.02	1,679.999
Njombe	201.21	899.997
Rukwa	136.33	1,635.823
Ruvuma	704.85	1,958.010
Shinyanga	225.11	1,299.991
Simiyu	212.26	1,287.300
Singida	386.30	3,317.000
Songwe	231.34	1,163.674
Tabora	528.67	1,549.999
Tanga	327.25	1,819.491
Jumla ya Barabara Kuu za Lami	8,496.34	53,213.788

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

(b) Barabara Kuu za Changarawe/Udongo

Mkoa	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Arusha	128.52	128.737
Dar es Salaam	26.50	153.000
Iringa	68.01	501.342
Kagera	222.00	1,021.200
Katavi	247.75	1,439.505
Kigoma	106.02	632.310
Mara	86.00	585.000
Mbeya	187.00	1,026.755
Morogoro	398.10	1,615.015
Njombe	155.295	610.500
Rukwa	120.60	820.000
Ruvuma	213.77	1,069.323
Shinyanga	51.85	197.631
Simiyu	120.78	578.200
Singida	169.90	848.699
Tabora	176.50	580.000
Jumla ya Barabara za Kuu za Changarawe/Udongo	2,478.60	11,807.217
JUMLA KUU - Fedha za matengenezo ya Barabara kuu (Lami na Changarawe/ Udongo)	10,974.94	65,021.005

KIAMBATISHO NA. 5(A - 2)

MATENGENEZO YA KAWAIDA KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 – BARABARA ZA MIKOA

(a) Barabara za Mikoa za Lami

M k o a	L e n g o (k m)	B a j e t i (S h i l i n g i M i l i o n i)
Arusha	52.61	465.369
Coast	39.04	262.978
Dar es Salaam	272.21	2,407.360
Dodoma	47.86	211.754
Geita	161.22	623.048
Iringa	42.31	237.896
Kagera	122.63	506.591
Katavi	34.39	137.660
Kilimanjaro	176.34	1,293.865
Lindi	46.79	352.550
Manyara	42.46	228.447
Mara	101.70	698.123
Mbeya	74.60	184.565
Morogoro	70.38	634.269
Mtwara	147.29	714.160
Mwanza	29.46	183.998

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Njombe	39.53	162.36
Rukwa	72.88	396.130
Ruvuma	32.00	178.758
Shinyanga	29.34	204.952
Simiyu	15.11	66.660
Singida	58.50	495.732
Songwe	13.50	150.744
Tabora	45.21	218.113
Tanga	185.72	1,351.535
Jumla ya Barabara za Mikoa za Lami	1,953.08	12,367.619

(b) Barabara za Mikoa za Changarawe/Udongo

Mkoa	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Arusha	665.13	3,267.643
Coast	836.71	2,030.680
Dar es Salaam		1,040.130
Dodoma	981.85	3,919.851
Geita	530.95	3,115.000
Iringa	712.71	4,228.018
Kagera	909.14	4,227.591
Katavi	642.83	2,066.086
Kigoma	668.14	2,621.477
Arusha	52.6	465.369
Coast	39.0	262.978
Dar es Salaam	27.2	2,407.360
Dodoma	47.8	211.754
Geita	161	623.048
Iringa	42.3	237.896
Kagera	122	506.591
Katavi	34.3	137.660
Kilimanjaro	176	1,293.865
Lindi	46.7	352.550
Manyara	42.4	228.447
Mara	101	698.123
Mbeya	74.6	184.565
Morogoro	70.3	634.269
Mtwara	147	714.160
Mwanza	29.7	183.998
Njombe	1,129.17	2,597.332
Tanga	1,296.33	4,067.369
Jumla ya Barabara za Mikoa za Changarawe/Udongo	20,687.66	87,168.075
Jumla Kuu ya Fedha za Matengenezo Barabara za Mikoa (Lamina Changarawe/Udongo)	22,640.74	99,535.694
JUM LA KUU - Fedha Za Matengenezo Ya Barabara Kuu Na Mikoa (Lamina Changarawe/Udongo)	33,615.68	164,556.699

KIAMBATISHO NA. 5 (B - 1)

MATENGENEZO YA MUDA MAALUMU (PERIODIC MAINTENANCE) KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 - BARABARA KUU

(a) Barabara Kuu za Lami

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	(Shilingi Milioni)
Arusha	Makuyuni - Ngorongoro Gate	6.32	2,127.055
	Sub total	6.32	2,127.055
Coast	Kibaha - Mlandizi	1.66	968.052
	Mlandizi - Chalinze	3.32	1,843.909
	Kongowe - Kimanzichana	8.30	1,843.909
	Kimanzichana - Kibiti	0.55	645.368
	Kibiti - Ikwiriri - Nyamwage	1.84	1,121.613
	Bagamoyo - Msata	0.46	507.075
	Sub total	16.13	6,929.925
Dar es Salaam	Nyerere Road	0.92	2,536.785
	Sub total	0.92	2,536.785
Dodoma	Mtera (Dodoma/Iringa Boarder) - Dodoma)	6.45	2,425.450
	Sub total	6.45	2,425.450
Geita	Bwanga - Katoro - Ibanda (Geita/Mza Brd)	4.61	1,646.869
	Sub total	4.61	1,646.869
Iringa	TANZAM Highway	2.77	1,015.680
	Mafinga - Mgololo	0.92	338.560
	Sub total	3.69	1,354.240
Kagera	Mutukula - Bukoba -	5.07	585.472

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	(Shilingi Milioni)
	Kagoma-Kalebezo		
	Bukoba - Bukoba Port	1.84	388.182
	Rusumo - Lusahunga	0.92	560.952
	Kobero - Ngara - Nyakasanza	2.77	145.959
	Kyaka 1 - Bugene	4.61	151.182
	Sub total	15.21	1,831.748
Katavi	Mpanda - Msobwe (Katavi/Kigoma Bdr)	0.46	189.001
	Sub total	0.46	189.001
Kigoma	Kanyani - Kasulu	0.92	27.659
	Kigoma - Kidahwe - Kanyani	18.16	1,216.980
	Mwandiga - Manyovu	3.50	196.883
	Kigoma - Mwanga - Ujiji	2.30	1,129.394
	Tabora Brd - Uvinza - Kidahwe	18.44	1,175.492
	Sub total	43.33	3,746.407
Kilimanjaro	Same - Himo Jct - KIA Jct	5.53	1,610.627
	Himo Jct - Holili Customs	0.92	322.131
	Sub Total	6.45	1,932.757
Lindi	Mtegu (Mtwara/Lindi Bdr) - Mingoyo - Mkungu	4.61	1,371.628
	Malendegu - Lindi - Mingoyo	8.30	871.459
	Sub total	12.91	2,243.087
Manyara	Bereko - Babati - Minjingu	2.03	1,843.909
	Gehandu - Babati	0.92	1,040.633
	Subtotal	2.95	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	(Shilingi Milioni)
			2,884.541
Mara	Mara/Simiyu border-Sirari	0.92	414.879
	Musoma - Makutano chini	0.92	414.879
	Sub total	1.84	829.76
Mbeya	TANZAM Highway	4.61	2,302.827
	Mbeya - Rungwa	1.84	1,087.082
	Sub total	6.45	3,389.909
Morogoro	TANZAM Highway	3.69	1,198.541
	Morogoro - Dodoma	9.22	2,858.058
	Mikumi - Mahenge/Londo	0.92	460.977
	Msamvu - Bigwa Jct.	1.84	1,290.736
	Sub total	15.67	5,808.312
Mtwara	Mtwara - Mtegu	9.22	1,524.424
	Mkungu - Masasi	3.69	1,060.247
	Masasi - Mangaka	7.38	1,170.578
	Sub total	20.28	3,755.249
Mwanza	Ibanda(Geita Bdr) - Usagara - Mwanza - Simiyu Bdr	5.53	1,616.684
	Shinyanga border - Kisesa	3.69	1,447.247
	Sub total	9.22	3,063.931
Njombe	Lukumburu - Makambako	8.30	1,235.491
	Sub total	8.30	1,235.491
Ruvuma	Lumesule - Lukumbulu	8.30	2,829.039
	Songea - Mbinga - Mbamba Bay	3.69	1,221.336
	Sub total	11.99	4,050.375

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	(Shilingi Milioni)
Shinyanga	Tinde - Kahama-Wendele	0.92	331.987
	Sub total	0.92	331.987
Simiyu	Ditiwa (Mza/Simiyu Brd) - Simiyu/Mara Brd	2.12	430.921
	Lamadi - Sapiwi - Bariaadi - Wigelekelo	0.88	826.246
	Sub total	3.00	1,257.168
Singida	Kintinku (Dod/Singida Border) - Singida/Tabora Border (Paved)	5.07	2,824.407
	Singida - Gehandu (Sgd/M'ra Border)	0.92	815.008
	Sub total	5.99	3,639.415
Songwe	TANZAM Highway	2.58	1,727.677
	Tunduma-Mkutano (Songwe/Rukwa)	0.28	184.307
	Sub total	2.86	1,911.984
Tabora	SGD/TBR Border - Nzega	13.83	5,534.303
	Nzega - Manonga (Shy Brd)	0.92	276.586
	Tabora R/abt-Puge- Tazengwa R/about-Kitangili-Nzega	1.84	921.954
	Kizengi - Tabora R/About - Miemba R/About	0.92	691.466
	Kaliua - Kaliua (Kasungu)	0.92	553.173
	Sub total	18.44	7,977.482
	TOTAL	224.41	67,098.924

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

(b) Barabara Kuu za Changarawe/Udongo

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	(Shilingi Milioni)
Arusha	Matala - Njia Panda	30.28	804.465
	Sub total	30.28	804.465
Dar es Salaam	Nyerere Road (Unpaved Shoulders)	6.00	60.000
	New Bagamoyo Road (Unpaved shoulders)	3.00	160.000
	Sub total	9.00	220.000
Iringa	Mafinga - Mgololo (SPM)	4.00	97.650
	Sub total	4.00	97.650
Kagera	Bugene - Kasulo	5.00	129.760
	Omugakorongo - Murungo2 -Murungo	3.00	100.000
	Sub total	8.00	229.760
Katavi	Lyambalyamfipa - Mpanda - Uvinza	86.00	2,026.850
	Sub total	86.00	2,026.850
Kigoma	Katavi/Kigoma Brd - Kasulu	45.00	1,071.760
	Kibondo Police - Mabamba jct - Burundi Brd	19.00	460.020
	Sub total	64.00	1,531.780
Mara	Makutano Juu - Ikoma Gate	15.00	362.600
	Sub total	15.00	362.600
Mbeya	Mbeya - Rungwa (Mbeya/Singida Border)	21.00	509.770
	Ibanda - Kiwira Port	2.00	48.560
	Sub total	23.00	558.330
Morogoro	Kidatu - Ifakara - Mahenge	9.00	210.150
	Lupiro - K/K/Mpepo - Londo	22.00	510.760
	Subtotal	31.00	720.910
Njombe	Itoni - Ludewa - Manda	33.00	789.820
	Sub total	33.00	789.820

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	(Shilingi Milioni)
Ruvuma	Londo - Lumecha	12.00	272.850
	Likuyufusi - Mkenda (TZ/MOZ Brd)	18.00	409.280
	Sub total	30.00	682.130
Shinyanga	Kolandoto - Mwangongo	17.00	410.950
	Sub total	17.00	410.950
Simiyu	Mwangongo (Shy/Simiyu Brd) - Sibiti (Simiyu/Singida Brd)	10.00	239.340
	Subtotal	10.00	239.340
	Singida	Rungwa - Itigi - Mkiwa	50.00
Sibiti (Shy/Sgd Brd) - Matala/Sibiti (Ars/Sgd Brd)		5.00	95.933
Sub total		55.00	919.263
Tabora	Rungwa (MBY/TBR Brd.) - Ipole	25.00	500.000
	Sub total	25.00	500.000
	TOTAL	440.28	10,093.848

KIAMBATISHO NA. 5(B - 2)

MATENGENEZO YA MUDA MAALUMU (PERIODIC MAINTENANCE) KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 - BARABARA ZA MIKOA

(a) Barabara za Mikoa za Lami

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Arusha	Kijenge - Usa river	1.00	297.220
	Sub total	1.00	297.220
Coast	Makofia-Mlandizi	1.00	21.813
	Sub total	1.00	21.813
Dar es Salaam	Designated Roads		
	Kibamba-Kwembe-Makondeko	5.00	220.000
	Kigogo Round about - Jangwani	1.77	354.084
	Taifa Road (DUCE - Mandela Jctn)	0.44	354.084
	Sub total	7.21	928.17

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Dodoma	Chimwaga Jct - Chimwaga - Ihumwa	1.00	265.590
	Sub total	1.00	265.590
Geita	Msega (Geita/Kagera Bdr) - Bwanga	4.50	1,064.023
	Sub total	4.50	1,064.023
Kagera	Bukoba CRDB - Kabangobay	2.00	470.180
	Kyamyworwa - Geita/Kagera brd	1.50	250.000
	Sub total	3.50	720.180
Katavi	Kawajense - Mnyamasi	2.80	250.000
	Kibaoni- Usevya-Majmoto	4.20	339.243
	Sub total	7.00	589.243
Kilimanjaro	Moshi(Fonga Gate) - Kikuletwa	1.00	284.330
	Sub total	1.00	284.33
Manyara	Dareda - Dongobesh	2.00	1,000.000
Mara	Sub total	2.00	1,000.000
	Nyankanga - Rung'abure (3.0 km Upgrading to DSD trouble spot)	2.80	2,204.627
	Mika - Utegi (Upgrading)	0.65	693.306
	Musoma - Makoko (Musoma Town roads)	0.30	234.067
	Subtotal	3.75	3,132.000
Morogoro	Mahenge - Ilonga	2.00	556.273
	Gairo - Nongwe	1.48	486.620
	Sub total	3.48	1,042.893
Mwanza	Mwanza -Kayenze Jct -Airport	7.00	1,200.00
	Nyakato - Buswelu - Mhonze	2.00	2,731.660
	Sub total	9.00	2,731.660

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Rukwa	Kizwite - Mkima	1.00	1,252.320
	Sub total	1.00	1,252.320
Simiyu	Nyashimo - Ngasamo-Dutwa	0.20	43.890
	Bariadi- Salama	0.20	66.000
	Bariadi - Kisesa	0.20	66.000
	Mkula 1 - Mkula 2	0.10	28.875
	Sub total	0.70	204.765
Ruvuma	Mbinga - Litembo - Mkiri	1.00	243.290
	Sub total	1.00	243.290
Singida	Misigiri - Kiomboi DBST	4.00	400.000
	Ikungi - Kilimatinde	1.00	900.000
	Iyumbu - Magereza	1.20	700.000
	Sub total	6.20	2,000.000
Tabora	Miamba - Ulyankulu	1.00	558.390
	Sukonge - Kipili	1.30	1,000.000
	Ulyankulu - Urambo School	2.00	1,222.000
	Sub total	4.30	2,780.39
	TOTAL	53.89	15,425.886

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

(b) Barabara za Mikoa za Changarawe/Udongo

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)	
Arusha	Mto wa Mbu - Loliondo	11.36	224.226	
	Kijenge - Usa River	2.00	39.457	
	Usa River - Oldonyosambu	13.07	257.920	
	T/Packers - Losinyai	16.36	322.879	
	Karatu - Kilimapunda	28.03	552.992	
	Mbauda - Losinyai	2.00	39.458	
	Longido - Oldonyolengai JCT	11.29	222.793	
	Tengeru -Mererani	24.36	480.712	
	Longido - Siha	7.53	148.528	
	Wasso - Klens Gate	3.76	74.264	
	Kimba - Makao	5.65	111.396	
	Sub total	125.41	2,474.625	
	Coast	Mbuyuni - Saadani	8.00	259.925
		Saadani(Kisauke)- Makurunge	3.00	349.042
Mbwewe - Lukigura Bridge		4.00	133.676	
Mandera - Saadani		5.00	166.153	
Chalinze - Magindu		4.00	148.528	
Makofia - Mlandizi		5.00	235.418	
Mlandizi - Maneromango		4.50	149.844	
		Kiluvya - Mpuyani	10.00	317.453
	Pugu-Maneromango	10.00	466.538	
	Maneromango- Vikumburu	7.20	229.224	
	Vikumburu Mloka	7.00	296.163	
	Mkongo 2 - Ikwiriri	6.50	259.925	
	Mkuranga - Kisiju	4.20	289.012	
	Bungu - Nyamisati	6.40	358.245	
	Ute - Nyamwage	6.70	172.293	
	Kilindoni - Rasmkumbi	7.00	410.848	
	Tamco - Vikawe - Mapinga	2.00	109.168	
	Ubena Jct. - Lugoba	2.00	92.454	
	Sub total	102.50	4,443.908	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Dar es Salaam	Kimara - Mwisho Bonyokwa- Kinyerezi	5.00	297.057
	Sub total	5.00	297.057
Dodoma	Mtiriangwi/Gisambalag Kondoa	5.00	114.690
	Chaili Igongo (Dodoma/Singida Boarder) - Chidilo Jct. - Bihawana Jct.	9.00	206.441
	Olbolot - Dalai - Kolo	15.00	344.069
	Zama hero - Kwamtoro - Kinyamshindo	10.00	229.379
	Chenene - Izava	5.00	114.690
	Hogoro Jct. - Dosidossi	10.00	229.379
	Ntyuka Jct. - Mvumi -Kikombo Jct	5.00	114.690
	Chamwino - Ikulu Jct - Chamwino Ikulu - Dabalo - Itiso	10.00	229.379
	Pandambii - Mlali - Suguta Mpwapwa - Ng'ambi	15.00	344.069
	Mpwapwa - Gulwe - Kibakwe - Rudi - Chipogoro	15.00	344.069
	Chunyu - Msagai	2.50	61.114
	Kibaigwa - Manyata Jct. Ngomai - Njoge Dongo(Dodoma/Man yara Boarder)	8.00	183.503
	Mpwapwa - Makutano Jct. - Pwaga Jct - Lumuma (Dodoma Morogoro Boader	8.00	183.503
	Ihumwa - Hombolo - Mayamaya	8.00	183.503
	Sub total	125.50	2,882.48
Geita	Nyankanga (Kagera/Geita Bdr) Nyamirembe Port	14.00	184.250
	Mkungo - Kasozibakaya (Kagera/Geita Bdr)	1.00	33.496
	Nyamadoke (Geita/Mwz Bdr) - Nzera	6.00	136.002
	Mtakuja - Bukoli - Buyange (Geita/Shy Bdr)	20.00	323.768
	Wingi 3 (Mwz/Geita Bdr) - Nyang'hobongo (Geita/Shy Bdr)	26.00	417.678
	Nyankumbu - Nyang'hwale	20.00	253.979

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)	
	Chibingo - Bukondo Port	14.00	167.494	
	Busarara - Rubambangwe	10.00	267.997	
	Mugusu - Port Nungwe	12.00	229.985	
	Nzera Jct (Geita) - Nzera - Nkome	28.00	410.968	
	Katoro - Ushirombo	30.00	502.490	
	Ushirombo - Nanda-Bwelwa	10.00	100.495	
	Muganza - Nyabugera - Mwelani	2.00	71.327	
	Kibehe - Kikum baitale	2.00	61.645	
	Senga - Sungusila - Ibisabageni-Ikoni	10.00	256.769	
	Butengolumasa - Iparamasa - Mbogwe - Masumbwe	15.10	292.347	
	Sub total	222.17	3,710.692	
	Iringa	Igomaa (Iringa/Mbeya Border) - Kinyanambo 'A'	20.00	362.588
		Samora R/A - Msembe	54.00	978.988
Ihawaga - Igowole		18.00	326.332	
Pawaga Jct - Itunundu		5.00	90.647	
Subtotal		97.00	1,758.555	
Kagera	Bukoba Crdb - Kabangobay	3.09	129.304	
	Kyaka-2 - Kanazi - Kyetema.	3.09	161.535	
	Muhutwe - Kamachumu	4.83	83.469	
	Muleba	-		

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Rusumo custom - Ngara	4.83	85.567
	Murugarama Rulenge - Nyakahura	5.42	94.075
	Magoti - Makonge - Kanyangereko	1.93	87.131
	Bugene - Nkwenda Kaisho - Murongo 2	4.83	118.674
	Amushenye Ruzinga	1.55	64.652
	Katoma - Bukwali	1.55	64.652
	Kamachumu Ndolage	1.55	28.758
	Kasharunga - Ngote - Kasindaga	1.55	55.873
	Mwogo - Makonge - Ruhija	2.90	48.169
	Kigusha - Ntoma - Katembe	0.97	21.536
	Kamukubwa Nagetageta	1.93	35.894
	Izigo - Binego	1.45	33.820
	kigarama - Mabira - Kyerwa	3.88	64.243
	Sub total	45.36	1,177.350
	Katavi	Sitalike - Kibaoni - Kasansa	17.00
Ifukutwa - Lugonesi		14.50	244.376
Kagwira - Karema		14.50	402.312
Majimoto - Inyonga		17.40	304.565
Inyonga Jct - Ilunde - Kishelo		17.40	304.565
Bulamata - Ifumbula - Ilango		11.60	240.156
Sub total		92.40	1,800.539
Kigoma	Ngara Brd - Nyaronga - Kakonko	18.00	297.057
	B'Mulo Brd	5.00	82.433

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Nyaronga		
	Mabamba Jct - Mabamba - Kifura	13.00	215.366
	Mugunzu - Bukililo-Kinonko	9.00	148.528
	Kisili - Mahembe - Buhigwe	21.00	347.557
	Kalenze - Munzeze Janda	14.00	222.793
	Simbo - Ilagala - Kalya	71.00	1,153.324
	Rusesa - Nyanganga - Kazuramimba	4.50	74.264
	Manyovu - Janda	15.00	259.925
	Buhigwe - Herushingo - Kumsenga	23.00	371.321
	Sub total	193.500	3,172.568
Kilimanjaro	Kawawa - Nduoni	3.00	53.856
	Kwa Sadala - Kware - Lemira	15.00	269.290
	Mshiri - Kokirie	1.00	17.950
	Mamsera - Mahida	5.00	89.763
	Tarakea Jct-Tarakea Nayemi	48.00	861.725
	Kifarua - Butu - Kichwa - cha Ng'ombe	25.00	448.816
	Same-Kisiwani-Mkomazi	49.00	879.705
	Sub total	146.00	2,621.104
Lindi	Kilwa Masoko - Liwale (Naiwanga Jct - Njinjo)	25.00	420.150
	Liwale - Nachungwea - Lukuledi	30.00	504.180
	Ngongo - Ruangwa Jct)	5.00	84.030

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Matangini - Chiola - Likunja	5.00	84.030
	Nachingwea - Nanganga (Lindi/Mtwara Bdr)	10.00	168.060
	Nachingwea - Kilimarondo	15.00	251.615
	Kiranjera - Namichiga	5.00	84.030
	Mikao (Lindi/Mtwara Bdr) - Mtaama	10.00	168.060
	Chekeleni - Likwachu (Lindi/Mtwara Bdr)	10.00	168.060
	Chiola - Ruponda	20.00	336.120
	Sub total	135.00	2,268.334
	Manyara	Losinyai East - Losinyai	3.51
Kilimapunda - Kidarafa		21.04	362.857
Losinyai - Njoro		21.04	362.857
Mbuyu wa Mjerumani - Mbulu 1		7.21	124.314
Lolkisale - Emboreti Jct		3.51	60.466
Dareda - Dongobesh		11.92	205.587
Mogitu - Haydom		14.30	241.905
Ngarenaro (Babati) - Mbulu 2		6.31	108.836
Singe - Sukuro Jct		17.06	294.160
Kimotorok - Ngopito		12.17	209.796
Orkesumet - Gunge		5.88	101.404
Mererani - Landanai - Orkesumet		5.31	91.597

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Nangwa - Gisambalang	3.51	60.466
	Kibaya - Olboloti	3.51	60.466
	Kibaya - Dosidosi	11.62	200.314
	Dongo - Sunya - Kijungu	10.51	181.292
	Kibaya - Kiberashi	9.31	160.502
	Sub total	167.71	2,887.28
	Mara	Shirati - Kubiterere	12.00
Mika - Ruari port		15.00	264.396
Tarime - Natta		25.00	439.429
Sirorisimba - Majimoto-Mto Mara		18.00	290.651
Nyankanga - Rung'abure		19.00	290.651
Musoma - Makojo		29.00	523.831
Manyamanyama - Nyambui		5.00	97.070
Muriba Jct - Kegonga		13.00	227.823
Nyamwaga - Muriba		4.00	64.589
Kuruya - Utegi		10.00	175.249
Masonga - Kirongwe		4.00	71.806
Balili - Mugeta chini.		16.00	258.356
Mugeta - Manchimwelu (Gusuhi)- Rig'wani		6.00	96.884
Mugumu - Fort Ikoma		9.00	177.620
Nyamwigura - Gwitiryo		3.00	48.442
Kinesi Jnc- Kinesi		4.00	64.589
Murito - Gebaso-Mangucha		6.00	96.884
Kitaramanka - Manguga- Busegwe		5.00	80.736
Mugumu (Bomani) - Tabora B-Kleins gate		19.00	306.798
Sub total		222.00	3,786.726

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Mbeya	Ushirika - Lutengano	1.90	34.860
	Mbalizi Chang'ombe	-2.90	52.290
	Mbalizi - Shigamba	2.90	52.290
	Kiwira - Isangati	2.90	52.290
	Ilongo - Usangu	2.90	52.290
	Igurusi - Utengule - Luhanga	2.90	52.290
	Rujewa - Madibira - Mbarali/Mfindi Brd	5.80	86.548
	Kikondo I - Mwela	1.90	34.860
	Vensi - Masеше - Mswiswi	-1.90	34.860
	Kyimo - Kafwafwa	1.90	34.860
	Katumba - Lwangwa - Mbambo	5.80	86.548
	Muongano - Lubele (Kasumulu)	1.00	34.861
	Katumba - Lutengano - Kyimbila	-1.90	34.860
	Isyonje - Kikondo (Iringa/Mbeya Border)	3.90	52.290
	Sub total	40.50	695.996
Morogoro	Dumila - Kilosa - Mikumi	20.18	299.745
	Sangasanga Langali	-19.19	285.160
	Bigwa - Kisasi	20.54	305.048
	Msovini - Mikese	12.86	190.993
	Ifakara - Taweta	42.41	629.976
	Mahenge - Ilonga	11.61	172.412
	Madamu - Kinole	1.16	17.244
	Ngilori - Chakwale- lyongwe	5.48	81.446
	Ubena - Kiganila - Mvuha	1.16	17.244
	Gairo - Nongwe	21.70	322.285
Sub total	156.29	2,321.552	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Mtwara	Lukuledi - Masasi - Newala	18.00	169.642
	Nangomba - Nanyumbu	9.67	150.009
	Mbuyuni - Newala	8.00	148.595
	Mkwiti -Kitangari - Amkeni	10.00	154.793
	Matipa - Litehu - Kitama	11.60	161.404
	Mpapura - Mikao - Kinolombedo (Linoha - Matipa)	10.00	154.793
	Msijute - Nanyamba	23.00	191.973
	Mahuta Jct - Malamba - Namikupa	26.10	230.902
	Madimba - Tangazo - Kitaya- Mnongodi - Namikupa	22.00	303.600
	Tangazo - Kilambo	9.67	150.009
	Madimba - Mkaha Jct - Mitemaupinde	28.00	315.291
	Sub total	176.04	2,131.009
	Mwanza	Bupandwamhela - Kanyala	4.00
Rugezi - Nansio - Bukongo - Masonga		10.00	191.973
Bukonyo - M/tunguru - Bulamba -Bukongo		5.00	95.987
Bukokwa - Nyakaliro		8.00	153.578
Sengerema - Ngoma		4.00	76.789
Nyakato - Buswelu - Mhonze		8.00	153.578
Nyehunge - Kahunda		20.00	326.354
Kamanga - Nyamadoke		24.00	441.538

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	(Geita/Mwanza Bdr)		
	Sengerema - Katunguru	13.00	249.565
	Nyamazugo JCT (Sengerema) - Nyamazugo	15.00	287.960
	Kayenze jct - Kayenze	19.00	353.871
	Nyanguge		
	Mabuki - Jojiro - Luhala (Mwanza/Simiyu Bdr)	8.00	153.578
	Ngudu 2 - Nyamilama	4.00	76.789
	Hungumalwa		
	Ng'hwamhaya - kawekamo - Itongoitale (Mz/Shy Bdr)	14.00	268.762
	Magu - Kabila - Mahaha (Mwanza/Simiyu Bdr)	18.00	345.552
	Isandula (Magu) - Bukwimba - Ngudu 1 - Jojiro	9.00	153.578
	Fulo - Sumve JCT - Nyambiti	12.00	268.762
	Nyang'hwale JCT - Ngoma - Wingi 3 (Mza/Geita Bdr)	5.00	95.987
	Mwanangwa - Misasi - Inonelwa - Salawe (Mza/Shy)	13.00	249.565
	Salama - Ng'hwaya	8.00	153.578
	Sub total	221.00	4,174.135

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Njombe	Kitulo - Matamba - Mfumbi	10.00	180.767
	Mkiu - Ruhuhu Bridge (Njombe/Ruvuma border)	15.00	246.788
	Kikondo - Makete - Njombe	20.00	280.088
	Ibumila - Mlevela	2.50	47.232
	Ilanda - Igongolo	2.00	31.228
	Chalowe - Igwachanya - Mn'gelenge	6.50	98.853
	Iconda - Lupila - Mlangali	15.00	316.931
	Ndulamo - Nkenja - Kitulo I	10.00	135.099
	Njombe (Ramadhan) - Iyayi	9.00	159.965
	Ludewa - Lupingu	5.50	83.733
	Halali - Ilembula - Iltulahumba	8.00	122.989
	Madeke - Kibena	20.00	300.943
	Kandamija - Kipingu	2.00	31.228
	Sub total	125.50	2,035.84
Rukwa	Mtimbwa - Ntalamila	4.50	113.624
	Mtowisa - Ilemba	10.00	252.498
	Kanazi - Namanyere - Kirando	4.20	106.049
	Ntendo - Muze	4.20	106.049
	Kaengesa - Mwimbi	4.50	113.624
	Muze - Mtowisa	4.50	113.624
	Laela - Mwimbi - Kizombwe	4.20	106.049
	Kizwite - Mkima	4.50	113.624
	Kasansa - Muze	4.50	113.624
	Kalepula Jct	4.20	106.049

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Mambwenkoswe		
	Ilemba - Kalambazite	3.95	99.640
	Sub total	53.25	1,344.458
Ruvuma	Ruhuhu Bridge - Madaba Jct	13.00	219.518
	Peramiho - Kingole	6.19	104.596
	Mtwara Pachani - Nalasi	48.00	810.535
	Unyoni - Kipapa	15.00	253.291
	Mbinga - Litembo - Mkiri	5.00	84.430
	Mbambabay - Lituhi	20.00	337.711
	Kigonsera - Mbaha	5.00	84.428
	Kitai - Kipingu (Mbinga/Ludewa Brdr)	20.00	337.717
	Namtumbo - Likuyu	5.00	84.431
	Tunduru - Nalasi - Chamba	13.00	219.512
	Nangombo - Chiwindi	5.00	84.428
	Tanga (Pachani) - Lugari	5.00	84.430
	Unyoni Mpapa - Mkenda (Tz/Moz. Bdr)	30.00	506.584
	Mindu JCT - Nachingwea	10.00	168.861
	Mililayoyo - Hanga	4.83	84.444
	Sub total	205.02	3,464.92
Shinyanga	Itongoitale - Bunambiyu - Mwapalalu	5.00	89.763
	Buyange - Bulyanhulu Jct - Busoka	19.00	341.096
	Nyang'holongo (Gta/Shy Brd)	6.00	107.713

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Nyambula		
	Ilogi - Bulyanhulu mine	10.00	179.526
	Kahama - Bulige - Mwakitolyo - Solwa	5.00	89.763
	Kanawa Jct - Kalitu - Manonga River (Tbr/Shy Bdr)	11.00	197.476
	Kishapu - Buzinza	19.00	341.096
	Kanawa - Mihama	10.00	179.526
	Kalitu - Mwamashela	15.00	199.823
	Shinyanga - Bubiki	6.00	107.713
	Salawe (Shy/Mz Brd) - Old Shinyanga	21.20	375.285
	Ukenyenge JCT - Ukenyenge	2.80	53.856
	Nyandekwa Jct - Nyandekwa - Butibu	8.00	143.620
	Nyandekwa - Uyogo - Ng'hwande (Shy/Tbr Brd)	30.00	537.291
	Bukooba - Kagongwa	6.00	107.713
	Sub total	174.00	3,051.260
Simiyu	Luguru - Kadoto - Malya	4.00	72.779
	Bariadi - Kisesa - Mwandoya HC	4.00	71.294
	Nkoma - Makao	4.00	71.294
	Sub total	12.00	215.37
Singida	Kidarafa (Mny/Sgd Brd) - Nkungi	5.00	71.244
	Shelui - Sekenke - Tulya - Tygelo	5.00	71.244
	Sepuka - Mlandala - Mgungira	20.00	248.336
	Iquguno Shamba	5.00	71.244

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)	
	Nduguti - Gumanga			
	Ilongero -Mtinko - Ndunguti	5.00	71.244	
	Njuki - Ilongero - Ngamu	5.00	71.244	
	Sabasaba - Sepuka - Ndago - Kizaga	5.00	71.244	
	Ikungi - Londoni - Kilimatinde (Solya)	5.00	71.244	
	Manyoni East - Heka - Sanza - Chali Igongo	10.00	142.488	
	Soweto (Kiomboi) - Kisiriri - Chemchem	5.00	71.244	
	Iyumbu (Tbr/Sgd Brd) - Mgungira - Mtunduru - Magereza (Sgd)	15.00	212.346	
	Kinyamshindo - Kititimo	5.00	71.244	
	Sub total	90.00	1,244.365	
	Songwe	Mlowo - Kamsamba (Songwe/Rukwa Border)	10.21	142.697
		Chang'ombe - Patamela	7.98	108.450
		Kafwafwa - Ibungu	7.42	99.317
Saza - Kapalala		5.57	79.910	
Isongole II - Isoko		11.13	159.821	
Zelezeta - Isansa - Itaka		4.64	62.787	
Igamba - Msangano - Utambalila		5.57	79.910	
Isansa - Itumpi		3.70	48.517	
Shigamba - Ibaba		9.28	125.973	
Mahenje - Hasamba - Vwawa		4.64	62.785	
Galula - Namkukwe		4.64	79.910	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Ihanda - Ipunga - Niumba	42.69	455.692
	Sub total	117.47	1,505.769
Tabora	Miamba R/about - Ulyankulu	12.00	185.661
	Mambali jct - Mambali	8.00	146.097
	Ulyankulu - Kaliua	8.00	111.396
	Kaliua - Limbe - Ugalla	8.00	111.396
	Manonga - Igurubi	10.00	148.528
	Puge - Nkinga Jct	10.00	148.528
	Bukooba - Nzega	8.00	110.070
	Singonge - Kipili	10.00	148.937
	Ulyankulu - Urambo	12.00	185.921
	Kishelo- Kitunda	15.00	383.025
	Tura - Iyumbu	10.00	163.961
	Designated Roads	-	-
	Mbutu - Igurubi	10.00	185.661
	Sub total	121.00	2,029.18
Tanga	Nyasa - Magamba	5.00	86.206
	Lushoto - Umba Jct	5.00	86.206
	Nkelei - Lukozi	4.00	68.962
	Malindi - Mtae	6.00	103.458
	Magamba - Mlola	2.00	34.488
	Vuga - Vuga Mission	5.00	86.206
	Bombomtoni - Umba Jct	5.00	86.206
	Old Korogwe - Bombomtoni	10.00	172.412
	Bombomtoni - Mabokweni	10.00	172.412
	Boza Jct - Muheza 1	10.00	172.412
	Mlingano Jct - Kiomoni Jct	8.00	137.937
	Tanga-M/Papa -Boza - Buyuni	5.00	86.206
	Mkalamo Jct - Mkata	5.00	86.206

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	1		
	Bombani - Kimbe	2.00	34.482
	Maguzoni - Old Korogwe	5.00	86.206
	Manyara Brd - Handeni - Kilole Jct	8.00	137.953
	Umba Jct - Mkomazi Jct	5.00	86.206
	Muheza - Bombani - Kwamkoro	10.00	172.412
	Silabu - Dindira	20.00	344.824
	Kwalugulu - Kibirashi	5.00	86.206
	Soni - Dindira - Kwameta	20.00	344.824
	Mbaramo Maramba 1	-4.00	68.962
	Tunguli Msamvu - Kibati jct	4.00	68.962
	Maramba 2 - Kwasongoro	2.00	34.488
	Vibaoni 2 - Mziha	10.00	172.412
	Kwekivu Jct - Iyogwe	5.00	86.206
	Sub total	180.00	3,103.46
	TOTAL	3,346.62	60,598.531

KIAMBATISHO NA.5 (C- 1)

MATENGENEZO YA SEHEMU KOROFI (SPOT IMPROVEMENT) KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 - BARABARA KUU

(a) Barabara Kuu za Lami

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Coast	Mandera - Manga	1.00	600.000
	Kimanzichana - Kibiti	0.10	280.000
	Bunju - Bagamoyo	0.70	310.000
	Sub total	1.80	1,190.000
Dar es Salaam	Kilwa Road	0.50	80.000
	New Bagamoyo	1.00	700.000
	Mandela Road	1.00	500.000
	Nyerere Road (Shoulders, service roads, walk way, cyclists path)	6.00	100.000
	Installation of Marker posts, Bush Clearance & Preservation of Road reserve	1.00	900.000
	New Bagamoyo Road (Concrete Shoulder repair).	0.50	300.000
	Morogoro Road (Shoulder service roads, Access	0.40	500.000
	Sub total	10.40	4,180.000
Njombe	Itoni - Ludewa - Manda Bay	2.00	1,490.000
	Sub total	2.00	1,490.000
Singida	Kintinku (Dod/Singida Border) - Singida/Tabora Border (Paved)	0.70	300.000
	Sub total	0.70	300.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Tabora	Malendi (SGD/ TBR BDR) - Nzega	1.30	1,000.000
	Pangale - Miemba R/about	1.00	200.000
	Kizengi - Miemba	0.50	500.000
	Sub total	2.80	1,700.000
	TOTAL	17.70	8,860.00

(b) Barabara Kuu za Changarawe/Udongo

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Dar es salaam	Morogoro Road (Construction Unpaved	2.00	1,000.000
	Sub total	2.00	1,000.000
Iringa	Mafinga - Mgololo (SPM)	3.00	12.000
	Sub total	3.00	12.000
Katavi	Mpanda - Uvinza	1.80	27.000
	Sub total	1.80	27.000
Mara	Makutano Juu - Ikoma Gate	6.00	120.000
	Sub total	6.00	120.000
Mbeya	Mbeya - Rungwa (Mbeya/Singida Border)	1.00	24.870
	Sub total	1.00	24.870
Njombe	Itoni - Ludewa - Manda	7.50	92.330
	Sub total	7.50	92.330
Rukwa	Sumbawanga - Lyamba Lya Mfipa (Chala - Paramawe & Kizi - Lyamba Lya Mfipa sections)	1.00	20.829
	Sumbawanga - Kasesya (Matai - Kasesya section)	1.00	20.829
	Sub total	2.00	41.659

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Ruvuma	Londo - Lumecha	0.10	1.500
	Likiyufusi - Mkenda (Tz/Moz Brdr)	0.30	3.500
	Sub total	0.40	5.000
Simiyu	Mwangongo (Shy/Simiyu Brd) - Sibiti	5.00	120.410
	Sub total	5.00	120.410
Tabora	Rungwa (Mbeya Brd) - Ipole	10.00	293.000
	Sub total	10.00	293.000
	TOTAL	39.10	1,736.02

KIAMBATISHO NA.5 (C - 2)

MATENGENEZO YA SEHEMU KOROFI (SPOT IMPROVEMENT) KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 - BARABARA ZA MIKOA

(a) Barabara za Mkoa za Lami

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Dar es Salaam	Kigamboni - Kibada - Dsm C/Brd	1.00	940.000
	Goba-Wazo Hill- Tegeta Kibaoni	3.00	10.000
	Ukonga Jct. - Chanika	0.50	700.000
	Chanika -Mbande Mbagala Rangi Tatu	1.00	1,500.000
	Sub Total	5.50	3,279.000
Coast	TAMCO-Vikawe-Mapinga	0.80	850.000
	Pugu-Maneromango	0.40	850.804
	Mkuranga -Kisiju	0.80	850.000
	Utete-Nyamwage	0.80	850.000
	Sub Total	2.80	3,400.804
Katavi	Kibaoni - Usevya	3.00	1,600.000
	Inyonga Jct - Ilunde	3.00	1,500.000
	Sub Total	6.00	3,100.00

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Lindi	Tingi - Kipatimo (Ngoge hills)	1.00	407.310
	Ngongo - Ruangwa Jct (Milola Hills)	1.00	407.310
	Sub Total	2.00	814.620
Manyara	Dareda - Dongobesh	1.50	850.000
	Sub Total	1.50	850.000
Mara	Nyankanga - Rung'abure	3.00	2,700.000
	Musoma - Makoko (Musoma Town roads)	0.30	300.000
	Sub Total	3.30	3,000.000
Mtwara	Mbuyuni - Newala	1.40	500.700
	Mkwiti - Kitangari - Amkeni	1.40	500.700
	Madimba - Tangazo - Namikupa	1.40	500.700
	Msijute - Nanyamba	2.20	650.500
	Newala Urban (Upgrading)	1.40	500.700
	Sub Total	10.20	3,172.200
Njombe	Ndulamo - Nkenja - Kitulo I	1.50	1,267.500
	Njombe (Ramadhan) - Iyayi	1.50	1,080.000
	Sub Total	3.00	2,347.500
Shinyanga	Shinyanga - Bubiki	1.50	902.280
	Sub Total	1.50	902.280
Simiyu	Nyashimo - Ngasamo Dutwa	-0.30	92.000
	Sola Jct - Sakasaka	1.00	643.000
	Bariadi - Salama	1.20	665.500
	Bariadi - Kisesa (Urban Section)	1.20	681.000
	Maswa - Kadoto	1.50	909.100
	Mkula1 - Mkula 2	0.25	68.800
	Sub Total	5.45	3,059.400
Songwe	Mahenje - Hasamba - Vwawa	0.80	400.000
	Sub Total	0.80	400.000
Tanga	Lushoto - Umba Jct	0.60	601.270
	Sub Total	0.60	601.270
Kigoma	Kasili - Mahembe -Buhigwe	0.40	4.500
	Simbo - Ilagala - Kalya	0.20	3.000
	Mugunzu - Bukililo- Kinonko	0.02	0.200
	Buhingwe- Herushingo- Kumsenga	-	0.020
	Sub Total	0.62	7.720
	TOTAL	43.27	24,934.794

(b) Barabara za Mkoa za Changarawe/Udongo

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Coast	Mbuyuni-Saadani	0.55	6.500
	Saadani - Makurunge	3.40	35.500
	Chalinze - Magindu	3.25	34.500
	Mbwewe - Lukigura Bridge	6.92	69.200
	Mandera - Saadani	4.40	45.000
	Makofia - Mlandizi	1.35	15.000
	Mlandizi - Maneromango	5.25	52.500
	Kiluvya - Mpuyani	1.45	16.750
	Pugu-Maneromango	1.72	18.950
	Maneromango - Vikumburu	3.40	34.000
	Sub total	31.69	327.900
Dar es Salaam	Kibamba Shule - Magoje Mpiji	1.00	1,500.000
	Makabe Jct - Mbezi Msakuzi	0.40	270.000
	Temboni - Matosa - Goba	1.81	200.000
	Chanika-Mbande	1.00	1,690.572
	Mjimwema- Pemba mnazi	1.00	350.000
	Buyuni II -Tundwisongani	0.60	90.000
	Sub Total	5.81	4,100.572
	Designated Roads		
	Ununio - Mpigi Bridge	0.70	700.000
	Shaurimoyo Road (Karume)	0.70	129.000
Sub Total	1.40	829.000	
Dodoma	Chali Igongo (Dodoma/Singida Boarder)	1.00	25.600
	- Chidilo Jct. - Bihawana Jct.		
	Olbolot - Dalai - Kolo	1.00	25.600
	Kondoa - Bicha - Dalai	1.00	25.600
	Zamahero - Kwamtoro - Kinyamshindo	1.00	25.600

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Chenene - Izava	1.00	25.600
	Hongoro - Dosidosi	1.00	25.000
	Chamwino - Ikulu Jct- Chamwino Ikulu- Dabalo- Itiso	1.00	25.600
	Pandambili - Mlali - Suguta - Mpwapwa - Suguta	1.50	38.400
	Mpwapwa - Gulwe - Kibakwe - Rudi - Chipogoro	1.00	25.600
	Mpwapwa - Makutano Jct - Pwaga Jct - Lumuma(Dodoma Morogoro Brd)	1.00	25.600
	Subtotal	10.50	268.200
	Geita	Mtakuja-Bukoli -Buyange	4.40
Wingi3(Mwz/GeitaBrd-		6.00	110.000
Katoro - Ushirombo		5.60	104.000
Subtotal		16.00	300.000
Iringa	Samora R/A - Msembe	1.00	2.000
	Pawaga Jct - Itunundu (Pawaga)	2.00	9.000
	Ilula - Kilolo	5.00	19.500
	Subtotal	8.00	30.500
Katavi	Ugalla - Mnyamasi	0.35	5.250
	Sitalike - Kasansa	0.90	12.500
	Ifikutwa - Lugonesi	0.75	12.500
	Kagwira - Karema	0.40	6.000
	Majimoto - Inyonga	1.15	17.250
	Inyonga Jct - Ilunde - Kishelo	1.35	20.750
	Subtotal	4.90	74.250

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
Lindi	Tingi (Njia nne) Kipatimo	0.10	1.500
	Kilwa masoko - Nangurukuru - Liwale Road	0.70	10.500
	Sub total	0.80	12.000
Manyara	Kilimapunda - Kidarafa	1.35	31.248
	Losinyai - Njoro	3.51	81.518
	Mbuyu wa Mjerumani Mbulu 1	-0.32	7.487
	Lolkisale - Emboreti Jct	0.56	13.030
	Dareda - Dongobesh	1.10	25.550
	Mogitu - Haydom	0.96	22.400
	Ngarenaro(Babati) Mbulu 2	-0.54	12.626
	Singe - Sukuro Jct	4.04	93.909
	Kimotorok - Ngopito	2.28	52.926
	Orkesumet - Gunge	0.71	16.586
	Mererani - Landanai - Orkesumet	0.90	20.963
	Kibaya - Olboloti	0.61	14.064
	Kibaya - Dosidosi	1.54	35.681
	Dongo - Sunya - Kijungu	1.66	38.449
	Kibaya - Kiberashi	1.45	33.564
	Sub total	21.53	500.001
Mara	Shirati - Kubiterere	5.00	97.500
	Tarime - Natta	6.00	117.000
	Sirorisimba - Majimoto-Mto Mara	4.00	78.000
	Nyankanga - Rung'abure	5.00	97.500
	Musoma - Makojo	4.00	78.000
	Muriba Jct - Kegonga	7.00	136.500
	Nyamwaga - Muriba	1.00	19.500
	Kuruya - Utegi	4.00	78.000
	Balili - Mugeta chini.	3.00	58.500
	Mugumu - Fort Ikoma	3.00	58.500
Nyamwigura - Gwitiryo	2.00	39.000	

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Kinesi Jnc - Kinesi	4.00	78.000
	Mugumu (Bomani) Tabora B-Kleins gate	8.00	156.000
	Sub total	56.00	1,092.000
Mbeya	Bujesi - Itete	0.40	6.000
	Ushrika - Lutengano	0.10	1.500
	Ipyana - Katumba Songwe	0.30	4.500
	Mbalizi - Chang'ombe	0.20	2.250
	Mbalizi - Shigamba	0.30	4.500
	Kiwira - Isangati	0.80	11.250
	Igurusi - Utengule - Luhanga	0.10	1.000
	Rujewa - Madibira - Mbarali/Mfindi Brd	3.20	61.500
	Kyimo - Kafwafwa	0.30	3.750
	Muungano - Lubele (Kasumulu)	1.00	18.750
	Katumba - Lwangwa - Mbambo	1.00	22.000
	Katumba - Lutengano- Kymbila	0.40	5.750
	Masebe - Kyejo	0.20	2.250
	Ngana - Lubele (Kasumulu)	0.70	9.750
	Isyonje - Kikondo (Iringa/Mbeya Border)	0.60	9.750
	Sub total	9.60	164.500
Morogoro	Mvomero - Ndole - Kibati - Lusanga	0.01	0.090
	Kiswira - Tawa	0.10	1.500
	Miyombo - Lumuma - Kidete	0.26	2.600
	Gairo - Nongwe	0.19	2.350
	Sub total	0.56	6.540
Mtwara	Dumila - Kilosa - Mikumi	0.15	2.250
	Bigwa - Kisaki	0.03	0.380

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Ifakara - Taweta	0.25	2.800
	Gairo - Nongwe	0.08	0.800
	Sub total	0.51	6.230
Mwanza	Ngudu 1 - Ngudu 2 - Malya(Mza/Simiyu Brd)	0.90	14.000
	Sub total	0.90	14.000
Njombe	Kitulo II - Matamba - Mfumbi	3.50	15.000
	Mkiu - Ruhuhu Bridge(Njombe/Ruvuma Border)	1.15	17.250
	Kikondo II - Njombe	2.90	43.500
	Ilunda - Igongolo	0.30	4.500
	Ikonca - Lupila - Mangai	0.20	3.000
	Ndulamo - Nkenja - Kitulo	0.50	6.000
	Ramadhani - Iyayi	0.45	6.750
	Halali - Ilembula - Itulahumba	0.50	6.000
	Kibena - Lupembe - Madeke(Njombe/Morogoro border)	4.50	75.000
	Sub total	14.00	177.000
Rukwa	Nkundi -Kate - Namanyere	2.00	41.556
	Mtimbwa - Ntalamila	1.00	20.778
	Kizwite - Mkima	1.00	20.778
	Kaengesa - Mwimbi	1.00	20.778
	Kasansa - Muze	1.00	20.778
	Muze - Mtowisa	1.00	20.778
	Mtowisa - Ilemba	1.10	22.856
	Ilemba - Kaoze	1.20	24.934
	Kaoze - Kilyamatundu	1.00	20.778
	Kalepula Jct - Mambwenkoswe	1.00	20.778
	Laela - Mwimbi - Kizombwe	2.00	41.556

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Msishindwe - Mambwekenya	2.00	41.556
	Kanazi - Namanyere- Kirando	1.00	20.778
	Ntendo - Muze	1.00	20.778
	Sub total	17.30	359.459
	Ruvuma	Peramiho - Kingole	1.35
	Mtwara Pachani - Nalasi	0.30	4.500
	Unyoni - Kipapa	0.10	1.500
	Mbambay - Lituhi	0.50	0.750
	Kigonsera - Mbaha	0.05	0.750
	Kitai - Kipingu	0.20	3.000
	Tunduru - Nalasi - Chamba	0.40	6.000
	Nangombo - Chiwindi	0.10	1.000
	Tanga(Pachani) - Lugari	0.15	2.250
	Unyoni Mpapa - Mkenda (Tz/Moz. Bdr)	0.15	2.250
	Mililayoyo - Hanga	0.10	2.000
	Naikesi - Mtonya	0.15	2.250
	Sub total	3.55	48.000
	Shinyanga	Muhulidede - Tulole	0.10
	Sub Total	0.10	1.500
Simiyu	Sola Jct - Mwandoya - Sakasaka	3.00	73.000
	Nkoma - Makao	3.00	73.000
	Sub total	6.00	146.000
Songwe	Mlowo - Kamsamba (Songwe/Rukwa Border)	10.00	220.000
	Chang'ombe - Patamela	10.00	232.320
	Kafwafwa - Ibungu	5.00	110.000
	Saza - Kapalala	5.00	110.000
	Ndembo - Ngana	5.00	110.000
	Hasamba - Izyila - Itumba	1.00	12.000
	Ruanda - Nyimbili	0.10	1.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Lengo (km)	Bajeti (Shilingi Milioni)
	Iseche - Ikonya	0.70	9.750
	NAFCO - Magamba	0.10	0.520
	Isansa - Itumpi	1.00	17.000
	Malenje - Lungwa	0.30	2.000
	Sub total	38.20	824.590
Tabora	Miembra R/about - Usagali - Ulyankulu	5.00	83.590
	Mwambali - Bukumbi	1.00	20.000
	Mambali Jct - Mambali	4.50	75.000
	Mambali - Itobo	2.50	50.000
	Ng'wande - Ulyankulu	4.00	50.000
	Ulyankulu - Kaliua	5.00	80.000
	Kaliua - Lumbe - Ugala	4.00	70.000
	Manonga - Iborogero	1.00	15.000
	Ziba - Choma	1.00	15.000
	Puge - Nkinga	1.00	15.000
	Bukooba - Nzega	1.00	15.000
	Sikonge - Mibono - Kipili	10.00	110.320
	Ulyankulu - Urambo School	5.00	80.000
	Kishelo - Kitunda	5.00	46.280
	Tura - Iyumbu	6.00	90.000
	Designated Roads		
	Mbutu - Igurubi	5.00	70.000
Bukumbi - Muhuludede	5.00	70.000	
Sub total	66.00	955.19	
Tanga	Malindi - Mtae	0.30	4.500
	Magamba - Mlola	0.10	1.500
	Sub total	0.40	6.000
	TOTAL	335.00	10,722.941

KIAMBATISHO NA. 5 (D-1):

MATENGENEZO YA KAWAIDA YA MADARAJA (PREVENTIVE MAINTENANCE) KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

(a) Barabara Kuu

Na.	Mkoa	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
1	Arusha	68	25.747
2	Coast	91	101.400
3	Dar es Salaam	10	21.000
4	Dodoma	130	305.637
5	Geita	18	56.428
6	Iringa	122	399.973
7	Kagera	129	83.723
8	Katavi	28	84.000
9	Kigoma	54	155.500
10	Kilimanjaro	25	169.630
11	Lindi	30	317.997
12	Manyara	60	120.000
13	Mara	25	323.525
14	Mbeya	169	179.840
15	Morogoro	70	331.385
16	Mtwara	93	84.000
17	Mwanza	1	84.516
18	Njombe	32	96.000
19	Rukwa	15	27.000
20	Ruvuma	14	80.000
21	Shinyanga	34	199.990
22	Simiyu	15	140.500
23	Singida	20	200.000
24	Songwe	20	14.652
25	Tabora	9	30.000
26	Tanga	6	72.008
Jumla		1,288	3,704.451

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

(b) Barabara za Mikoa

Na.	Mkoa	Idadi ya Madaraja	Gharama (Milioni)
1	Arusha	30	56.644
2	Coast	39	42.374
3	Dar es Salaam	29	87.050
4	Dodoma	178	415.546
5	Geita	63	100.360
6	Iringa	66	250.028
7	Kagera	122	69.032
8	Katavi	97	263.000
9	Kigoma	140	111.600
10	Kilimanjaro	35	266.590
11	Lindi	25	120.000
12	Manyara	63	138.000
13	Mara	60	450.000
14	Mbeya	144	114.080
15	Morogoro	287	1,034.133
16	Mtwara	11	36.000
17	Mwanza	1	56.000
18	Njombe	62	31.000
19	Rukwa	45	75.600
20	Ruvuma	81	409.500
21	Shinyanga	54	317.314
22	Simiyu	21	166.760
23	Singida	23	230.000
24	Songwe	133	80.750
25	Tabora	25	153.000
26	Tanga	9	58.200
Jumla		1,843	5,132.561

KIAMBATISHO NA.5 (D - 2)

MATENGENEZO MAKUBWA YA MADARAJA (BRIDGE MAJOR REPAIR) KWA KUTUMIA FEDHA ZA MFUKO WA BARABARA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

(a) Barabara Kuu

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
Arusha	Matala - Njiapanda	2	542.890
	Sub total	2	542.890
Dar es Salaam	Along New Bagamoyo road	3	120.000
	Along Mbezi Shule and Tegeta	2	2,200.000
	Sub total	5	2,320.000
Dodoma	Along Mtera(Dodoma/Iringa)	1	1,200.000
	Sub total	1	1,200.000
Iringa	Along TANZAM Highway	3	400.000
	Along Iringa - Mtera (Iringa/Dodoma Brd) road	1	80.000
	Bridge along Mafinga Mgololo (SPM) road	1	50.000
	Sub total	10	530.000
Kagera	Rugazi Bridge along Mutukula - Bukoba Kalebezo	1	166.830
	Sub total	1	166.830
Lindi	Bridge along Marendegu - Mingoyo road	1	144.930
	Sub total	1	144.930
Manyara	Bridges along Bereko - Minjingu	2	500.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
	Sub total	2	500.000
Mara	Bridge along Mara/Simiyu border - Sirari road	2	3,868.807
	Sub total	2	3,868.807
Mbeya	Bridges along TANZAM Highway	3	133.954
	Sub total	3	133.954
Morogoro	Bridges along TANZAM Highway	4	116.000
	Bridges along Morogoro - Dodoma	4	750.000
	Bridge along Mikumi-Mahenge	1	60.000
	Sub total	9	926.000
Mwanza	Simiyu Bridge along Ibanda(Geita Bdr) - Usagara - Mwanza - Simiyu Bdr	2	1,100.000
	Sub total	2	1,100.000
Njombe	Lukumburu - Makambako	2	25.000
	Itoni - Ludewa - Manda (Ibani, Mkondachi &Nsungu)	3	60.000
	Sub total	5	85.000
Rukwa	Bridge along Sumbawanga - Lyamba Lya Mfipa (Chala - Paramawe Section)	1	420.000
	Sub total	1	420.000
Ruvuma	Mkayukayu Bridge along Likuyufusi - Mkenda (Tz/Moz Brdr)	3	400.000
	Along Londo - Lumecha	2	65.000
	Sub total	5	465.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
Simiyu	Along Lamadi - Wigelekelo	1	135.007
	Sub total	1	135.007
Singida	Kintinku - Singida - Malendi	1	100.000
	Rungwa - Itigi - Mkiwa	2	250.000
	Sibiti - Matala	1	200.000
	Sub total	4	550.000
Tabora	SGD/TBR Brd - Nzega	6	125.000
	Sub total	6	125.000
Songwe	Mkutano Bridge along TANZAM Highway	1	120.000
	Sub total	1	120.000
	TOTAL	50	13,333.418

(b) Barabara za Mikoa

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
Arusha	Usa river - Oldonyosambu	1	814.432
	Tengeru - Mererani	1	236.000
	Sub total	2	1,050.432
Coast	Kisauke Barley Bridge along Saadan (Kisauke) - Makurunge	1	100.000
	Along Makofia - Mlandizi	1	550.000
	Along Kiluvya - Mpuyani	1	250.000
	Mbambe Bridge (Timber) along Mkongo 2 - Ikwiriri	1	40.000
	Sub total	4	940.000
	Kifuru - Pugu Station	1	30.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
Dar es Salaam	Sangatini along Kivukoni - Kibada - Tundwi Songani	1	700.000
	Bonyokwa Bridge along Kimara Mwisho - Bonyokwa - Kinyerezi	3	50.000
	Sub total	5	780.000
	Dodoma	Along Mtiriangwi/Gisambalag - Kondo	1
	Chaligongo Drift along Chali gongo - Chidilo Jct. - Bihawana Jct., R.433	3	105.000
	Busi Drift along Olbolot - Dalai - Kolo, R.461	4	330.000
	Chenene - Izava	1	150.000
	Ntyuka Jct - Mvumi-Kikombo	1	180.000
	Along Chamwino Ikulu	1	55.000
	Mbande - Kongwa - Suguta	1	150.000
	Pandambili - Mlali-Suguta-Mpwapwa - Ng'ambi	2	475.000
	Mpwapwa-Gulwe-Kibakwe	5	270.000
	Along Kibwaigwa-Manyata Jct-Ngomai	1	180.000
	Along Mpwapwa - Makutano	1	80.000
	Sub total	21	2,125.000
Geita	Swakala Bridge along Ushirombo - Nanda - Bwelwa	1	70.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
	Ikulwa Bridge along	1	80.000
	Nyankumbu - Nyangh'wale Road	-	
	Sub total	2	150.000
Iringa	A bridge along Samora R/A - Msembe road	1	118.000
	Bridge along Igoma-Kinyanambo road	1	95.875
	Bridge along Samora R/A - Msembe road	1	120.000
	Bridge along Ihawaga-Igowole road	1	220.000
	Nyalengu bridge along Ilula - Kilolo road	1	88.000
	Mgega bridge along Mbalamaziwa - Kwatwanga road	1	95.000
	Sub total	6	736.875
Kagera	Bridge along Nyabihanga-Kasambya- Minziro	1	58.000
	Bridge along Rutenge - Rubale-Kishoju	2	116.000
	Sub total	3	174.000
Katavi	Bridge along Katete - Kibaoni	3	200.510
	Bridge along Sitalike - Kasansa	1	98.000
	Bridges along Kagwira - Karema	2	196.000
	Bridges along Inyonga - Ilunde	2	196.000
	Sub total	8	690.510
Kigoma	Bridges along Simbo - Ilagala - Kalya	6	950.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
	Bridge along Buhigwe - Herushingo - Kumsenga	1	270.000
	Sub total	7	1,220.000
Kilimanjaro	Bridges along Tarakea Jct-Tarakea Nayemi	2	465.750
	Bridges along Kifaru-Butu-Kichwa cha Ng'ombe	2	222.000
	Bridge along Same-Kisiwani-Mkomazi	1	302.950
	Bridge along Same kwa Mgonja-Bangalala-Mkanya	1	317.900
	Bridge along Mwembe-Ndungu	4	585.800
	Mwanga - Lang'ata	1	481.200
	Sub total	11	2,375.600
Lindi	Bridges along Liwale - Nachingwea	1	90.000
	Bridges along Kilwa Masoko - Nangurukuru	3	190.000
	Bridges along Tingi - Kipatimu road	2	100.000
	Bridges along Kiranjeranje - Nanjirinji	2	160.000
	Bridges along Matangini - Chiola - Likunja	1	90.000
	Sub total	9	630.000
Manyara	Bridges along Mbuyu wa Mjerumani	2	200.000
	Bridge along Dareda - Dongobesh	1	300.000
	Bridge along Dongo - Sunya - Kijungu	1	200.000
	Sub total	4	700.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
Mara	Serengeti A bridge along Mugumu - Tabora B - Kleins gate	2	500.000
	Bridge along Tarime - Natta	1	250.000
	Bridge along Nyank'anga - Rung'abure	1	200.000
	Sub total	4	950.000
Mbeya	Bridge along Mbalinzi - Chang'ombe	1	150.000
	Bridge along Madibira - Mbalali	1	635.000
	Bridge along Kiwira - Isangati	1	350.000
	Sub total	3	1,135.000
Morogoro	Bridge along Mvomero - Lusanga	1	60.000
	Bridge along Dumila - Kilosa - Mikumi	1	150.000
	Bridge along Msovini - Mikese	1	110.000
	Bridge along Ngilori - Chakwale- Iyogwe	1	120.000
	Sub total	4	440.000
Mtwara	Bridge (Mkaha Jct - Mapili - Mitemaupinde)	4	1,929.870
	Sub total	4	1,929.870
Mwanza	Bridge along Nyakato - Buswelu - Mhonze	1	510.000
	Sub total	1	510.000
Njombe	Mkiu - Ruhuhu(Njombe/Ruvuma Border)	1	350.000
	Mlangali - Ikonda	1	130.000
	Chalowe - Igwachanya	1	215.000

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Millions)
	Usuka - Kanamalenga (Mtemela Bridge)		
	Sub total	3	695.000
Rukwa	Bridge along Kasansa - Muze Road	1	460.000
	Bridge along Kaengesa - Mwimbi Road	1	230.000
	Along Muze- Mtowisa Road	1	230.000
	Ilemba - Kaoze Regional Road	1	230.000
	Along Mtowisa - Ilemba Regional Road	3	629.916
	Bridge along Kalepula - Mambwenkoswe Road	1	230.000
	Bridge along Laela - Mwimbi - kizombwe Regional	1	230.000
	Kanazi - Namanyere - Kirando Regional Road	2	460.000
	Ntendo - Muze Regional Road	1	230.000
	Ilemba - Kalambazite Regional Road	1	230.000
	Sub total	13	3,159.916
Ruvuma	Bridge along Peramiho - Kingole	1	65.000
	Bridges along Mtwara Pachani - Nalasi	4	210.000
	Bridge along Unyoni - Kipapa	1	65.000
	Bridge along Mbinga - Litembo - Mkiri	1	65.000
	Bridges along	3	414.347

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
	Mbambabay - Lituhi		
	Bridge along Kigonsera - Mbaha	1	75.000
	Liwinda, Ndiva & Mnywamaji Bridges along Kitai - Kipingu (Mbinga/Ludewa Brdr)	3	100.000
	Lihutika Bridge along Namtumbo - Likuyu	1	85.000
	Nasanga Bridge along Azimio - Tulingane	1	65.000
	Ndongochi Bridge along Nangombo - Chiwindi	1	65.000
	Pisi & Lumeme Bridges along Unyoni Mpapa - Mkenda (Tz/Moz. Bdr)	2	65.000
	Naikesi - Mtonya	1	75.000
	Lumesule Bridge along Mindu Jct - Nachingwea Bdr	1	85.000
	Sub total	21	1,434.347
Shinyanga	Along Buyange - Busoka	1	145.000
	Along Nyang'holongo - Nyambula	1	320.000
	Along Kishapu - Buzinza	1	150.000
	Kanawa - Mihama	1	450.000
	Salawe - Oldshinyanga	1	150.000
	Bukooba - Kagongwa	1	150.000
	Nyandekwa Jct - Butibu	2	450.000
	Wishiteleja Bridge along Ngundangali - Wishiteleja	2	700.000
	Sub total	10	2,515.00
Simiyu	Bridges along Bariadi - Salama	1	401.400
	Mwandoya - Ng'oboko	1	274.860
	Bridges along Sola Jct -	2	425.360

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mkoa	Jina la Barabara	Idadi ya Madaraja	Bajeti (Shilingi Million)
	Sakasaka Regional Road.		
	Sub total	4	1,101.620
Singida	Shelui - Tygelo	1	300.000
	Kidarafa (Mny/Sgd Brd) - Nkungi	1	100.000
	Iguguno - Shamba	1	100.000
	Njuki - Ilongero - Ngamu	1	100.000
	Sub total	5	600.000
Songwe	Saza 1 Bridge along Saza - Kapalala	3	1,336.000
	Sub total	3	1,336.000
Tabora	Bridge Major Repair along Ng'wande - Ulyankulu	1	112.967
	*Bridges along Mibono - Kipili	2	291.700
	*Bridges along Tura - Iyumbu	2	195.494
	*Bridges along Tutuo - Usoke	1	800.000
	Sub total	6	1,400.161
Tanga	Old Korogwe - Bombomtoni Road	1	293.250
	Mkalamo- Mkata	1	320.500
	Bombani - Kimbe	2	324.100
	Mbaramo - Maramba	1	271.200
	Kwaluguru - Kiberashi Road	1	381.600
	Sub total	6	1,590.650
	TOTAL	169	30,419.981
	GRAND TOTAL (TRUNK & REGIONAL ROADS BRIDGES)	219	43,753.399

KIAMBATISHO NA. 6

MGAWANYO WA FEDHA ZA MAENDELEO KWA SEKTA YA UCHUKUZI NA TAASISI ZAKE KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

NA. YA MRADI	JINA LA MRADI	MAKADIRIO KWA MWAKA 2022/2023 (Sh. Milioni)			CHANZO CHA FEDHA
		FEDHA ZANDANI	FEDHA ZANJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	6
KIFUNGU 1003: SERA NA MIPANGO					
6267	Institutional Support				
	Operationalization of TB III JNIA	17,300.00	-	17,300.00	GoT
	Dar Es Salaam Maritime Institute (DMI)	1,000.00	-	1,000.00	
4201	Lake Victoria Maritime and Transport Project	-	4,157.24	4,157.24	AfDB
4227	Dar es Salaam Maritime Gateway (DMGP) Gate Project	-	100,112.82	100,112.82	WB
	JUMLA NDOGO	18,300.00	104,270.06	122,570.06	
KIFUNGU 2005: MIUNDOMBINU YA UCHUKUZI					
4213	Rail Infrastructure Fund	294,801.62	-	294,801.62	GoT
4216	Tanzania Intermodal Railway Project (TIRP II)	-	9,193.25	9,193.25	WB
4281	Construction of New Standard Gauge Rail	1,263,000.00	-	1,263,000.00	GoT
	JUMLA NDOGO	1,557,801.62	9,193.25	1,566,994.87	
KIFUNGU 2006: HUDUMA ZA UCHUKUZI					
4290	TMA radar, Equipment and Infrastructure	20,000.00	-	20,000.00	GoT
4294	Acquisition of New Aircrafts (ATCL)	468,000.00	-	468,000.00	GoT

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

NA YA MRADI	JINA LA MRADI	MAKADIRIO KWA MWAKA 2022/2023 (Sh. Milioni)			CHANZO CHA FEDHA
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	6
4295	Procurement and Rehabilitation of Marine Vessels (MSCL)	113,706.82	-	113,706.82	GoT
6377	Infrastructure Development and Procurement of Training Equipment (NIT)	1,770.00	-	1,770.00	GoT
4211	Rail Rehabilitation and SBU Improvement for TAZARA	13,193.17	-	13,193.17	GoT
	JUMLA MDOGO	616,669.99	-	616,669.99	
	JUMLA	2,192,771.62	113,463.31	2,306,234.93	

(Hoja ilitolewa lamuliwe)

WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YANCHI: Mheshimiwa Spika, naafiki.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, hoja imeungwa mkono, ahsanteni sana, tutaendelea na utaratibu wetu.

Mheshimiwa Waziri hayo mabadiliko unayoyasema mimi sinayo hapa mbele. Mabadiliko yanayosemwa ambayo yamesomwa humu mimi sina hapa mbele, kwa hiyo, naomba niletewe ili Bunge liongozwe vizuri kuelekea kwenye kuamua hoja hii.

Waheshimiwa Wabunge, nimuite sasa Mwenyekiti wa Kamati yetu ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, Mheshimiwa Moshi Selemani Kakoso aje awasilishe maoni yetu sisi Wabunge. *(Makofi)*

MHE. MOSHI S. KAKOSO - MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOMBINU: Mheshimiwa Spika,

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Taarifa kuhusu utekelezaji wa bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2021/2022 pamoja na maoni na ushauri kuhusu makadirio ya mapato na matumizi ya wizara hiyo kwa mwaka wa fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza jukumu hili Kamati ilikagua baadhi ya miradi iliyotengewa fedha katika mwaka wa fedha 2021/2022 na pia ilichambua taarifa ya utekelezaji wa bajeti ya Wizara kwa mwaka huo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya ziara ya ukaguzi wa miradi ya maendeleo iliyotekelezwa chini ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi. Ziara hizo zilifanyika kati ya tarehe 13 hadi 21 Machi, 2022 Kanda ya Ziwa katika Mkoa wa Mwanza na Kagera.

Mheshimiwa Spika, jumla ya miradi iliyotembelewa na kukaguliwa na Kamati katika Sekta ya Ujenzi ni mitatu; nayo ni mradi wa ujenzi na ukarabati wa vivuko, maegesho na karakana, mradi wa ujenzi wa miundombinu ya viwanja vya ndege na mradi wa ujenzi wa barabara na madaraja.

Mheshimiwa Spika, aidha, Kamati ilitembelea miradi mingine ya Sekta ya Uchukuzi kama ifuatavyo; mradi wa ujenzi wa reli ya kisasa ya *SGR* kipande cha Mwanza – Isaka; mradi wa ununuzi wa rada, vifaa na ujenzi wa miundombinu ya hali ya hewa, Mwanza na mradi wa ujenzi wa ukarabati wa meli kwenye Ziwa Victoria.

Mheshimiwa Spika, tarehe 13 hadi 14 Machi, 2022 Kamati ilitembelea mradi wa ujenzi, ukarabati wa vivuko, maegesho, karakana unaotekelezwa na *TEMESA*; jumla mradi huu ulitengewa shilingi bilioni 84.91 kwa mwaka 2021/2022 kwa mchanganuo ufuatao; Wizara kupitia Wakala wa Ufundi wa Umeme Tanzania ilitengewa shilingi bilioni 3.04 kwa ajili ya ukarabati na upanuzi wa eneo la maegesho na vivuko vya Kigamboni na Magogoni, kivuko cha Kisorya na vivuko vingine kama ilivyoanisha kwenye taarifa ya Wizara.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi, 2022 Wakala umekamilisha ujenzi wa upanuzi wa Jengo la Abiria katika maegesho ya Magogoni, Kigamboni, maegesho ya kipande cha Nyamisati, kivuko cha Mafanikio.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara ilitengewa shilingi bilioni 69.6 kwa ajili ya ujenzi wa nyumba 20 za viongozi, watumishi wa umma, ukarabati wa nyumba za Serikali, ujenzi wa nyumba za Waheshimiwa Majaji katika mikoa mitano. Ujenzi wa nyumba makazi Ikuu Dodoma, ujenzi nyumba za makazi 150 za watumishi wa umma katika Jiji la Dodoma, miradi mingine kama ilivyooneshwa kwenye randama.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Januari, 2022 utekelezaji wa miradi uko katika hatua mbalimbali kama ifuatavyo; ujenzi wa nyumba 20 za viongozi asilimia 90, ukarabati wa nyumba za viongozi Jijini Dodoma asilimia 35 na ujenzi wa nyumba tano za Majaji Tanzania bado uko katika hatua mbalimbali za utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, lengo la miradi ya barabara na madaraja katika mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara ilitengewa shilingi trilioni 1.4 kati ya fedha hizo fedha za ndani ni shilingi trilioni 1.137 na shilingi bilioni 268.85 ni fedha za nje. Lengo ni kujenga kilometa 467.11 kwa kiwango cha lami. Ukarabati wa kilometa 32.47; kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa miradi 63 ya barabara kuu; ujenzi wa barabara za miundombinu na mabasi yaendayo kasi awamu ya pili, na ya tatu, na ya nne, na barabara za michepuo kati ya Mikoa ya Mbeya, Mwanza, Iringa na Dodoma.

Mheshimiwa Spika, kwa barabara za mikoa ilipanga kujenga na kukarabati kwa kiwango cha lami kilometa 103; kilometa 72.20 zilipangwa kujengwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na kilometa 30.8 zilipangwa kwa kukarabati kutumia fedha za Mfuko wa Barabara. Aidha, kilometa 1124.3 kiwango cha changarawe; ujenzi wa madaraja makubwa 14 unaendelea kama vile Kigongo Busisi, Daraja la Kitengule na Daraja la Gerezani.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Januari, 2022 ujenzi wa kilometa 193.99 kwa kiwango cha lami umekamilika sawa na asilimia 41.53 na kilometa 2.5 sawa na asilimia 77 zimekarabatiwa. Upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa miradi 20 umekamilika.

Kwa upande wa barabara za mikoa kilometa 6.55 kati ya kilometa 103 sawa na asilimia 6.36 zimejengwa kiwango cha lami; kilometa 84.08 kati ya kilometa 1124.20 sawa na asilimia 7.5 ya lengo ya mwaka zilifanyiwa ukarabati kwa kiwango cha changarawe; ujenzi wa madaraja makubwa manne umekamilika na madaraja makubwa 10 yapo kwenye hatua mbalimbali za utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa madaraja, ujenzi wa Daraja la Wami umefikia asilimia 73, Daraja la Kigongo Busisi asilimia 36.94, Daraja la *Tanzanite* kilometa 1.03 ambapo ujenzi umekamilika.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini mambo yafuatayo katika miradi hii; moja utekelezaji wa miradi wa barabara kuu, barabara za mikoa na ujenzi wa madaraja uko chini ya malengo. Kamati hairidhishwi na mwenendo huu na ucheleweshaji kwa kutoa msamaha wa Kodi ya Ongezeko la Thamani (*VAT*) unachangia kuchelewesha utekelezaji wa miradi. Kamati inaishauri Serikali kuongeza fedha kwenye miradi ya barabara na kuzitoa kwa wakati. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mradi wa ujenzi wa reli ya kisasa (*SGR*); mradi ulitengewa bajeti ya shilingi bilioni 897 hadi kufikia Februari, 2022 shilingi trilioni 1.173 utekelezaji wake wa mradi huu umefikia hatua zifuatazo, Dar es Salaam - Morogoro kilometa 300 umefikia asilimia 95, Morogoro - Makutupora kilometa 422 asilimia 83 na Mwanza - Isaka kilometa 341 asilimia tano ya lengo. Aidha, ujenzi wa kipande cha Makutupora - Tabora kilometa 368 mkandarasi yupo hatua ya maandalizi ya kuanza ujenzi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kwa taarifa hiyo Kamati imebaini yafuatayo; kasi ya utekelezaji wa mradi na upatikanaji wa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

fedha ni ya kuridhisha. Kiasi cha fedha kilichotolewa ni asilimia 131 ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa kipindi cha robo tatu ya muda wa utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kuchelewa kufika kwa mabehewa ya treni kutokana na changamoto ya UVIKO-19, Kamati imejulishwa mabehewa yatafika ifikapo Septemba, 2022.

Kuhusu kuchelewa kukamilika kwa kipande cha kutoka Dar es Salaam - Morogoro, Kamati ilijulishwa kwamba kipande hiki kingekamilika na kuanza kufanyiwa majaribio mwezi Mei, 2022. Kamati inaipongeza Serikali kwa kutoa fedha kwa wakati kwa mradi huu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pia kuhusu mradi wa ununuzi wa rada; matokeo ya ukaguzi wa mradi huu umebaini kwamba upatikanaji wa fedha si wa kuridhisha kwani hadi mwezi Februari, 2022 mradi ulipata fedha asilimia 21 ya lengo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa ukarabati wa meli kwenye Maziwa Makuu; mradi huu ulilenga kuboresha usafiri wa abiria na mizigo katika Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Aidha, Kamati ilibaini kuwa upatikanaji wa fedha kwa ajili ya mradi umekuwa hauridhishi kwani hadi kufikia mwezi Februari, 2022 mradi ulipata fedha asilimia 9.8 ya lengo. Utekelezaji mradi huu upo katika hatua zifuatazo; ujenzi wa MV Mwanza Hapa kazi Tu asilimia 60, MV Umoja asilimia 23.30 na MV Sangara asilimia 18.14. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ununuzi wa ndege; kusudio la mradi huu ni ufufuaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania *(ATCL)* ili iweze kutoa huduma za usafiri wa anga ndani na nje ya nchi. Hadi Februari, 2022 kampuni imeweza kurejesha safari katika Kituo cha Mtwara na kuanza safari kutoka Dar es Salaam kwenda Mwanza kupitia Dodoma. Hivyo basi *ATCL* inatoa huduma katika vituo 15 ndani ya nchi, hali hii inaonesha kuendelea kukua kwa kampuni. Kamati

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

inaiopongeza Serikali kwa jitihada ya kufufua Kampuni hii kwa kuiongezea ndege tano za abiria na mizigo.

Kuhusu mradi wa ujenzi wa viwanja vya ndege; ujenzi wa uzio wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza umekamilika na uboreshaji wa kiwanja cha Arusha umefikia asilimia 10 ya lengo.

Mheshimiwa Spika, maoni ya jumla kuhusu utekelezaji wa miradi ya maendeleo iliyotembelewa na Kamati; miradi ya barabara na madaraja; fedha za bajeti iliyoidhinishwa mwaka 2021/2022 zilitumika kulipa madeni badala ya kutekeleza miradi iliyokusudiwa. Kutokuwepo kwa mpango unaoruhusu ujenzi wa barabara kwa ubia (*PPP*), uharibifu wa barabara na madaraja kipindi cha mvua, kutokuwepo kwa bajeti ya ukarabati wa barabara zinazopandishwa hadhi, athari za kimkataba kwa wakandarasi kwa kuchelewa kulipwa madeni, changamoto ya vitendea kazi na maslahi ya watumishi katika miradi, wakandarasi kushindwa kutoa fedha za *CSR* kwa jamii zilizopo karibu na mradi. Kuna changamoto ya ulinzi na utunzaji wa mazingira katika madaraja; na wadau wanaochangia miradi watambuliwe.

Mhshimiwa Spika, ujenzi na ukarabati wa vivuko, maegesho na karakana; ujenzi na ukarabati wa karakana na vivuko hauridhishi; uchakavu mkubwa wa vivuko vilivyotumika kwa zaidi ya miaka 50; kukosekana kwa msimamizi na mkaguzi katika miradi ya *TEMESA* ni changamoto kubwa. Aidha kuna uhaba wa *garage* na vipuri vya magari; kushindwa kuacha kiasi cha fedha za makusanyo kwa ajili ya uendeshaji na ukarabati wa vivuko; kuna changamoto ya kutegemea mkandarasi mmoja katika kutengeneza vivuko; na kutokushirikishwa kwa kampuni binafsi katika kutoa huduma ya vivuko nchini. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, ujenzi na ukarabati wa meli za *MSCL*; kutokamilika kwa wakati kwa ujenzi wa meli na kukosa usimamizi; kukosekana kwa fedha za mishahara; kutoshirikishwa kwa ukaribu kwa wazawa katika ulinzi na utekelezaji wa miradi; uchakavu wa miundombinu ya

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

bandari; kutotekelezwa kwa ahadi za Serikali; upungufu wa meli Ziwa Nyasa; kushirikiana kwa TPA na TRC katika kusafirisha mizigo; na uchakavu wa meli zinazotoa huduma kwa zaidi ya miaka 50. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kampuni za ATCL, TAA na TCAA; mzigo wa madeni kwa mashirika ya ATCL, TAA na TCAA ni tatizo; gharama kubwa za usafiri wa ndege ndani ya nchi; changamoto ya ujenzi wa vya viwanja vya ndege kutokutekelezwa na TAA; na kukosekana kwa ndege kubwa kwenda Dar es Salaam – Dodoma na uwepo wa mawakala wanaohujumu ATCL. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, LATRA; madereva kuendesha mwendokasi zaidi ya kilometa 80 kwa saa ambako kunachangia kuleta ajali. Kwa upande wa TAZARA mashine ya kuponda kokoto TAZARA Mbeya kushindwa kutoonesha ufanisi na uchakavu wa mabehewa ya TAZARA. TMA; kutoboreshwa kwa maslahi ya watumishi ni tatizo kubwa na linalochangia kukimbiza watumishi. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa utekelezaji wa bajeti pamoja na maoni, ushauri na mapendekezo ya Kamati kwa mwaka wa fedha 2021/2022; uchambuzi wa utekelezaji wa vipaumbele vya Wizara; katika kufanya uchambuzi katika Wizara hii Kamati imezingatia mambo mbalimbali kama vile Mpango wa Taifa wa Tatu wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2021/2022 - 2025/2026, Ilani ya Uchaguzi Mkuu ya CCM ya mwaka 2020 – 2025 na Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDG). (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, makusanyo na maduhuli ya Sekta ya Ujenzi; mwaka 2021/2022 Sekta ya Ujenzi ilipaswa kukusanya jumla ya shilingi 70,000,000 kutoka Idara ya Utawala na Rasilimali Watu na Huduma za Ufundi, hadi kufikia mwezi Januari, 2022 kiasi kilichokusanywa ni shilingi milioni 49.17 sawa na asilimia 70.24 ya lengo. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, makusanyo Sekta ya Uchukuzi; kwa mwaka wa fedha 2021/2022 Sekta ya Uchukuzi kupitia

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Taasisi zake zilipaswa kukusanya jumla ya shilingi trilioni 1.887. Hadi kufikia mwezi Februari, 2022 kiasi kilichokusanywa ni shilingi trilioni 1.109 sawa na asilimia 58.77 ya lengo. Aidha, makusanyo ya mapato kwa taasisi yanaridhisha isipokuwa Chuo cha *DMI*, Chuo cha *NIT*, *TMA* na *TCAA*. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa upatikanaji wa fedha kufikia Februari, 2022 Sekta ya Ujenzi; kwa mwaka 2021/2022 Sekta hii pamoja na taasisi zake kwa pamoja walitengewa jumla ya shilingi bilioni 38.54 kwa ajili ya matumizi ya kawaida.

Mheshimiwa Spika, katika Sekta ya Uchukuzi kwa mwaka 2021/2022 sekta hii pamoja na taasisi zake walitengewa jumla ya shilingi bilioni 91.95 kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Fedha zilizopokelewa kwa ajili ya matumizi ya uendeshaji (*OC*) ya sekta na taasisi zake ni shilingi bilioni 27.07 sawa na asilimia 48 kwa kiasi hicho cha fedha inaonesha kuwa kuna fedha nyingi hazijapatikana kwa ajili ya uendeshaji. Hali hiyo isipofanyiwakazi itaathiri utekelezaji wa malengo na shughuli katika sekta hii.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa utekelezaji wa maoni na ushauri uliotolewa na Kamati kwa mwaka 2021/2022; Kamati ilitoa maoni kwa maeneo ambayo bado hayajatekelezwa kikamilifu au utekelezaji wake unaendelea. Kamati itayasisitiza katika taarifa hii likiwemo suala la kufanya marekebisho kwa sheria ya reli ya *TAZARA* ili nchi yetu iweze kunufaika na reli hiyo na jamii iliyopo eneo la mradi ikumbukwe kwa kujengewa huduma za kijamii (*CSR*). (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa makadirio ya makusanyo ya maduhuli kwa baadhi ya taasisi kwa mwaka 2022/2023 - Sekta ya Ujenzi; katika mwaka wa 2022/2023, sekta hii inatarajia kukusanya jumla ya shilingi 70,000,000 kutoka idara zenye vyanzo vya mapato.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sekta ya Uchukuzi; katika mwaka wa fedha 2022/2023, kwa upande wa *TRC*, *TMA*, *KADCO*, *NIT* na *DMI*, Kamati inaona malengo waliyojiwekea

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

yanaweza yasitimie kwani lazima yaendane na uhalisia uliopo sasa, kwani hadi Februari, 2022 makusanyo yao yalikuwa chini ya asilimia 50 ya lengo kwa mwaka 2021/2022; *TRC* asilimia 49.09; *NIT* asilimia 46.07; *DMI* asilimia 46.66; na *TMA* asilimia 28.46.

Kwa mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara iliweka lengo ambalo hadi kufikia mwezi Februari, 2022, lilifikwa kwa asilimia 59. Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa lengo la makusanyo kwa *MSCL*, *ATCL*, na *TAA* yameongezeka kwa asilimia 73, 21 na 25 mtawalia. Hali hiyo inaweza kutafsiriwa kuwa vyanzo vya mapato kwa *MSCL*, *ATCL* na *TAA* vimeongezeka au kuna matarajio ya kuimarisha ukusanyaji wa mapato. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa *TAZARA*, *LATRA*, *TASAC*, *TPA*, na *SINOTASHIP*, Kamati imebaini kuwa mwaka 2021/2022 taasisi hizi zilifanya vizuri katika makusanyo na malengo yaliyowekwa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa makadirio ya matumizi kwa mwaka wa fedha 2022/2023, matumizi ya jumla Sekta ya Ujenzi; katika mwaka wa fedha wa 2022/2023 Bunge lako tukufu linaombwa kuidhinisha matumizi ya kawaida kwa Sekta ya Ujenzi na taasisi zake jumla ya shilingi bilioni 44.29 sawa ongezeko la asilimia 14.93 ya mwaka 2021/2022. kati ya fedha hizo shilingi bilioni 40.63 ni matumizi ya mishahara ni sawa na asilimia 15.50 na shilingi bilioni 3.65 ni matumizi mengineyo ni sawa na asilimia 8.94 ikilinganishwa na mwaka 2021/2022.

Aidha, Wizara inaomba kuidhinishwa shilingi 1,421,000,000,000 kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo sawa na pungufu ya asilimia 10.52 ukilinganisha na mwaka wa fedha wa 2021/2022. Kati ya fedha hizo, shilingi trilioni 1.168 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 252.96 ni fedha za nje. Aidha, shilingi bilioni 599.75 kati ya fedha za ndani ni fedha za Mfuko wa Barabara. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kwenye Sekta ya Ujenzi uchanganuzi uliofanyika Kamati inabainisha yafuatayo; kuna

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

upungufu wa fedha za maendeleo kwa shilingi bilioni 167.16 sawa na asilimia 10.52 ukilinganisha na mwaka 2021/2022. Upungufu umeonekana kwenye mradi wa usalama barabarani na mazingira umepungua kwa asilimia 14, ujenzi wa miundombinu ya viwanja vya ndege kwa asilimia 9.48, miradi ya barabara imepungua kwa asilimia 10.37, ujenzi na ukarabati wa vivuko, maegesho, karakana, nyumba na majengo ya Serikali imepungua kwa asilimia 14, miradi ya kujengewa uwezo imepungua kwa asilimia 14 na kuna ongezeko la matumizi ya kawaida kwa asilimia 14.93 kwa mwaka 2022/2023 ukilinganisha na mwaka 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, makadirio ya matumizi mengineyo (OC) kwa taasisi zilizo chini ya Sekta ya Ujenzi kwa mwaka 2022/2023 yameongezeka kwa asilimia 8.94 ukilinganisha na mwaka 2021/2022; makadirio ya fedha za matumizi ya mishahara kwa watumishi yameongezeka kwa asilimia 15.50.

Mheshimiwa Spika, uwezo wa Mfuko wa Barabara kugharamia matengenezo ya barabara za Kitaifa na Wilaya utapungua kwa shilingi bilioni 35 wastani wa asilimia 46. Hadi kufikia Januari, 2022 fedha za matumizi ya kawaida zilipokelewa ni shilingi bilioni 19.475 sawa na asilimia 51 ya kilichoidhinishwa kwa mwaka 2021/2022. Kamati inaendelea kusisitiza kuwa upungufu huo unaweza kukwamisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo hususan ujenzi wa barabara.

Mheshimiwa Spika, matumizi ya jumla ya Sekta ya Uchukuzi; katika mwaka wa 2022/2023 Bunge lako tukufu linaombwa kuidhinisha makadirio ya matumizi ya kawaida kwa Sekta ya Uchukuzi na taasisi zake jumla ya shilingi bilioni 94.54 sawa na ongezeko la asilimia 3.06; kati ya fedha hizo shilingi bilioni 65.38 ni matumizi ya mishahara kwa watumishi wa Wizara na taasisi zake na shilingi bilioni 28.55 ni matumizi mengineyo.

Aidha, inaomba kuidhinishwa shilingi trilioni 2.306 kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo sawa na ongezeko la asilimia 13.7. (Makofi)

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wa Kamati imebaini yafuatayo; kuna ongezeko la fedha za bajeti kwa mwaka 2022/2023 kwa asilimia 13.24; kuna ongezeko la fedha za maendeleo kwa asilimia 13.7 na matumizi ya kawaida kwa asilimia 3.06. Makadirio ya matumizi mengineyo (*OC*) kwa taasisi zilizo chini ya Sekta ya Uchukuzi kwa mwaka 2022/2023 yameongezeka kutoka shilingi bilioni 3.35 hadi shilingi bilioni 28.55 kwa mwaka 2022/2023. Kamati inaipongeza Serikali kwa kuongeza fedha za miradi katika Sekta ya Uchukuzi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, sehemu ya tatu, maoni na ushauri wa Kamati; kwa msingi wa maoni yaliyobainishwa awali, Kamati inatoa ushauri kama ifuatavyo; maoni ya jumla ya Sekta ya Ujenzi - Fungu Namba 98; miradi mipya ya barabara kushindwa kuanza utekelezaji wake kwa mwaka 2021/2022 kutokana na sababu mbalimbali ikiwemo fedha zake kutotumika badala yake kulipa madeni ya miradi ya nyuma; kukosekana kwa mpango wa kushirikisha sekta binafsi katika ujenzi wa barabara.

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Uchukuzi - Fungu 62; kutokuwepo kwa mkakati wa kuwadhibiti wakandarasi wanaoshindwa kutekeleza miradi; na Sheria iliyoanzisha *TAZARA* inachangia kuzorotesha utendaji kazi.

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Ujenzi - Fungu 98; kuhusu miradi ya ujenzi na ukarabati wa karakana, vivuko na maegesho; Kamati inashauri kwamba; Serikali kupitia *TEMESA* ihakikishe ukarabati wa vivuko na maegesho unafanyika kwa wakati ili visilete maafa kwa wananchi; Serikali ifanye tathimini ya kina juu ya ununuzi wa meli na vivuko vipya na hatimaye waache kutumia vivuko vilivyotumika zaidi ya miaka 50; *TEMESA* ijiendeshe kibiashara na izingatie thamani ya fedha, uwazi na uhalisia katika miradi wanayotekeleza; Serikali iisimamie *TEMESA* kwa kuweka msimamizi na mkaguzi katika utekelezaji wa miradi yake inayoendelea; Serikali iweke ushindani kwenye miradi ya kutengeneza vivuko na maegesho; fedha zinazopatikana kutoka kwenye vivuko zitumike kufanya matengenezo madogo madogo ya vivuko ili viwe katika hali nzuri muda wote; na Serikali iruhusu vivuko

vya watu binafsi kufanya kazi katika vivuko nchini ili kupunguza ya adha ya usafiri kwa wananchi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa daraja la Kigongo - Busisi Kamati inashauri kwamba Serikali imsimamie mkandarasi amalize ujenzi wa daraja hilo kwa muda uliopangwa; *TANROADS*ihakikishe mkandarasi analipwa kwa wakati ili kuzuia athari za kimkataba zinazoweza kutokea; malipo kwa wafanyakazi na vitendea kazi viboreshwe kama matakwa ya *OSHA* yanavyoelekeza; na jamii iliyopo eneo la mradi ikumbukwe kwa kujengewa huduma za kijamii kama hospitali na huduma za maji. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu Daraja la Kitengule; Kamati inashauri kwamba *TANROADS* wahakikishe utunzaji wa mazingira eneo la mradi unazingatiwa kwa kupanda miti na nyasi ili kudhibiti mmomonyoko unaoweza kuathiri daraja; Serikali ihakikishe daraja linakamilika ndani ya muda uliopangwa na Mhandisi Mshauri alipwe madai yake kwa wakati; Serikali na *TANROADS* watambue mchango uliotolewa na Kiwanda cha Sukari cha Kagera, kwa kuwapa cheti cha kuthamini mchango wao wa shilingi bilioni tano walioutoa; na *TANROADS* kwa kushirikiana na Kiwanda cha Sukari cha Kagera kihakikishe kinaweka ulinzi kwenye daraja muda ili kudhibiti uharibifu wa miundombinu ya daraja. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi na ukarabati wa barabara Kamati inashauri kwamba Serikali ihakikishe inakamilisha ujenzi wa barabara za lami za kuunganisha mikoa na nchi jirani. Ni vyema Serikali ikaja na mpango wa kutenga fedha za kujengea barabara chache kuliko kuweka barabara nyingi ambazo utekelezaji wake ni mgumu. Ili kurahisisha barabara nyingi kujengwa nchini kwa haraka, Kamati inashauri kuwa Serikali ije na mpango wa kushirikisha sekta binafsi katika kujenga barabara kwa mfumo wa ubia (*PPP*); Serikali ioneshe kiasi cha fedha kinachokwenda kulipa madeni ya miradi ambayo bado haijakamilika wanapoleta taarifa za Wizara kwenye uchambuzi wa bajeti; Serikali iweke tozo kwenye daraja jipya la *Tanzanite* ili kuondoa sintofaham

hasa kwenye maeneo ya mradi ule wa daraja la Kigamboni; na barabara zilizopandishwa hadhi na kuwa chini ya *TANROADS* ziongezwe upana na zifanyiwe ukarabati. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Uchukuzi - Fungu 62; kuhusu ujenzi na ukarabati wa meli za *MSCL* Kamati inashauri kwamba Serikali ihakikishe mkataba wa kutengeneza meli mpya ya MV Mwanza (Hapa Kazi Tu) na MV Umoja unasimamiwa na kuhakikisha kuwa ujenzi unakamilika kwa wakati; *MSCL* wasimamie ujenzi wa miradi ya Meli iliyopo ili itekelezwe kwa ufanisi kwani Serikali imewekeza fedha nyingi; Kuhakikisha fedha inalipwa kulingana na kazi iliyofanyika ili kuepusha matatizo yanayoweza kujitokeza kwa wakandarasi kukimbia kabla ya mradi kukamilika; Serikali iendelee kutenga fedha za mishahara kwa wafanyakazi wa *MSCL* ili iboreshe maslahi kwa watumishi; na Serikali ihakikishe watumishi wazawa wanashirikishwa kikamilifu katika ujenzi wa miradi na ulinzi wa miundombinu; *MSCL* ihakikishe ukarabati wa meli uende sambamba na ukarabati wa majengo na miundombinu ya bandari; Serikali ilitekeleze ahadi ya kujenga meli mpya Ziwa Tanganyika ili kutoa huduma kwa wananchi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mchakato wa *TPA* kuzikabidhi meli zilizopo Ziwa Nyasa kwa *MSCL* ukamilike haraka; baada ya ukarabati wa Meli kukamilika *TRC* na *TPA* washirikiane ili kushika soko la usafirishaji wa mizigo; Serikali ikarabati barabara ya kutoka na kuingia Bandari ya Mwanza Kaskazini kwani wateja wameikimbia bandari hiyo kutokana na kutopitika; Serikali ikarabati meli ya MV Liemba ili kunusuru maisha ya watu, katika ziwa Tanganyika; na MV Mwongozo ifanyiwe uhakiki kikamilifu na wataalamu ili kujiridhisha kama inafaa kuendelea kutumika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu *ATCL*, *TAA* na *TCAA* Kamati inashauri kwamba Serikali isimamie *ATCL* ilipwe madeni yake ili yaweze kuweka sawa mizania ya shirika; Serikali ishirikiane na *ATCL*, *TAA* na *TCAA* kupunguza gharama za usafiri wa ndani wa ndege kwani gharama hizo ni kubwa; Serikali ihakikishe miradi yote ya ujenzi wa viwanja vya ndege

inakuwa chini ya TAA; ATCL ione uwezekano wa kuongeza idadi ya safari za ndege kubwa kwa siku zenye mahitaji makubwa ya abiria kati ya Dar es Salaam na Dodoma; na ATCL iondoe mawakala ambao wamebainika kuwa wanahujumu shirika kwa kutoa taarifa kwa wateja kuwa ndege imejaa wakati hali halisi ndege iko tupu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu LATRA Kamati inashauri kwamba LATRA ichukue hatua kwa baadhi ya mabasi ambayo yamebainika kwenda mwendo wa zaidi ya ule unaoruhusiwa wa kilometa 80 kwa saa wachukuliwe hatua. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu TMA Kamati inashauri kwamba Serikali iboreshe maslahi ya wataalamu wa mamlaka hii kwani wapo ambao wanahamia taasisi nyingine za ndani na nje ya nchi kutafuta maslahi bora; na Serikali isaidie TMA ili iweze kulipwa madeni yake wanayodai Taasisi za Serikali.

Mheshimiwa Spika, kuhusu TAZARA Kamati inashauri kwamba Serikali ihakikishe mashine ya kuponda kokoto iliyopo TAZARA Mbeya inafanya kazi ipasavyo; TAZARA ihakikishe mabehewa yanayohitaji ukarabati yanakarabatiwa ili yaendeleo kutumika; na Serikali iharakishe marekebisho ya Sheria ya TAZARA ili kuongeza ufanisi.

Mheshimiwa Spika, hitimisho; shukrani na wasilisho; kwa niaba ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, naomba kumshukuru kwa dhati Mheshimiwa Profesa Makame Mnyaa Mbarawa (Mb), na Naibu Mawaziri Mheshimiwa *Engineer* Gedfrey Kasekenya anayeshughulikia Ujenzi na Mheshimiwa Atupele Fredy Mwakibete, Uchukuzi kwa ushirikiano mzuri waliotoa. Nawashukuru pia Makatibu Wakuu, Naibu Makatibu Wakuu, watendaji wote wa Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru Katibu wa Bunge Nenelwa Mwiambi kwa kuiwezesha Kamati wakati wote ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake. Aidha,

shukurani maalum ziende kwa Sekretarieti ya Kamati ikiongozwa na Mkurugenzi wa Kamati ya Bunge Ndugu Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Bwana Magili pamoja na Makatibu wa Kamati Janeth Malangu, Ndugu Victory Mrema na Msaidizi Ndugu Grace Samwel, pamoja na wafanyakazi wote wa Ofisi ya Bunge kwa ushirikiano walioiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, aidha, napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati kwa ushirikiano waliutoa wakati wa kupitia na kuchambua bajeti, pamoja na kuandaa taarifa hii kutokana na muda sitaweza kuwataja majina hayo.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya naliomba Bunge lako lipokee, lijadili na na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka 2022 kama ilivyowasilishwa na mtoa hoja muda mfupi uliopita.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja. *(Makofi)*

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA
MIUNDOMBINU KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA
YA UJENZI NA UCHUKUZI KWA MWAKA WA FEDHA WA 2021/
2022; PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO
YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA MWAKA
WA FEDHA WA 2022/2023 – KAMA ILIVYOWASILISHWA
MEZANI**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa **Kanuni ya 118 (9)** ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni 2020, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu Kuhusu Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Sekta ya Ujenzi **fungu 98**) Sekta ya Uchukuzi **fungu 62**) kwa Mwaka wa Fedha

2021/2022 pamoja na Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, majukumu ya Kamati kuhusiana na Uchambuzi wa Bajeti ya kila mwaka ya Wizara inazozisimamia yameelekezwa katika Fasili ya 7(1)(a) ya nyongeza ya Nane ya Kanuni za kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020.

Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza jukumu hili, Kamati ilikagua baadhi ya miradi iliyotengewa fedha katika Mwaka wa Fedha 2021/2022 na pia ilichambua taarifa za utekelezaji wa bajeti ya Wizara kwa mwaka huo.

1.1 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo Iliyotengewa Fedha

Mheshimiwa Spika, kamati ilifanya ziara ya ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo inayotekelezwa chini ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi. Ziara hizo zilifanyika kati ya tarehe 13 hadi 21 Machi 2022 Kanda ya Ziwa katika Mkoa wa Mwanza na Kagera. Jumla ya miradi iliyotembelewa na kukaguliwa na Kamati katika Sekta ya Ujenzi ni mitatu nayo ni:-

- a) Mradi wa ujenzi na ukarabati wa vivuko, Maegesho na karakana unaotekelezwa na TEMESA;
- b) Mradi wa ujenzi wa Miundombinu ya Viwanja vya Ndege; na
- c) Mradi wa Ujenzi wa Barabara na Madaraja;

Mheshimiwa Spika, aidha, Kamati ilitembelea miradi mingine mitatu (3) katika sekta ya Uchukuzi kama ifuatavyo:-

- a) Mradi wa ujenzi wa reli ya kisasa (SGR) kipande cha Mwanza – Isaka (Mradi Na. 4282);
- b) Mradi wa ununuzi wa Rada, vifaa na ujenzi wa miundombinu ya hali ya hewa – Mwanza (Mradi Na. 4290); na

c) Mradi wa ujenzi na ukarabati wa Meli kwenye Maziwa Makuu – Ziwa Victoria (Mradi Na. 4295).

1.2 Matokeo ya Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo

a) Miradi ya Sekta ya Ujenzi

1.2.1 Mradi wa ujenzi na Ukarabati wa Vivuko, Maegesho na Karakana unaotekelezwa na TEMESA;

Mheshimiwa Spika, tarehe 13 -14 Machi, 2022, Kamati ilitembelea mradi wa ujenzi na ukarabati wa vivuko, maegesho na karakana unaotekelezwa na TEMESA;

Mheshimiwa Spika, mradi huu jumla ulitengewa **Sh. 84,913,214,000** kwa mwaka 2021/2022, kwa mchangano ufuatao:-

Ø Ujenzi na Ukarabati wa Vivuko na Maegesho

Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania (TEMESA) ilitengewa jumla ya **Sh. 3,046,830,000** kutekeleza mradi huu. Ilipanga kukamilisha upanuzi wa eneo la maegesho ya Kigamboni katika kivuko cha Magogoni na ujenzi wa vivuko vya miundombinu ya vituo kumi na kivuko cha Kisorya. Aidha, Wizara ilipanga kufanya ukarabati wa vivuko vya MV Musoma, MV Mara, MV Ujenzi, MV Kome II, MV Misungwi, MV Nyerere, MV Mafanikio, MV Kyanyabasa, MV Tanga na Vivuko vingine kama ilivyoainishwa kwenye taarifa ya Wizara.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi, 2022 Wakala umesimamia na kuendesha vivuko 33 na boti saba katika vituo 22 nchini. Ujenzi wa upanuzi wa jengo la abiria katika maegesho ya Magogoni- Kigamboni, maegesho ya kipande cha Nyamisati, kivuko cha MV Mafanikio umekamilika. Pia inaendelea kutekeleza ujenzi wa vivuko vya miundombinu ya vituo kumi, ujenzi wa kivuko kipya cha Kisorya – Rugezi, vivuko vingine vya Ijinga – Kahangala, Bwiro – Bukondo, Nyakarilo – Kome na kivuko cha pili cha Nyamisati – Mafia.

Ø Miradi ya Nyumba na Majengo ya Serikali

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara ilitengewa **Sh. 69,601,084,000** kwa ajili ya ujenzi wa nyumba (20) za viongozi, watumishi wa umma, ukarabati wa nyumba za Serikali, ujenzi wa nyumba za Waheshimiwa Majaji katika mkoa 5, ujenzi wa nyumba za makazi Ikulu Dodoma, ujenzi wa nyumba za makazi 150 za watumishi wa Umma katika Jiji la Dodoma na miradi mingine kama ilivyoonesha kwenye randama.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Januari, 2022, utekelezaji wa miradi uko katika hatua mbalimbali kama ifuatazo;

- i) Ujenzi wa nyumba 20 za viongozi asilimia **90**;
- ii) Ukarabati wa nyumba za viongozi jijini Dodoma asilimia **35**;
- iii) Ujenzi wa nyumba 5 za Majaji Tanzania Bara upo katika hatua mbalimbali za utekelezaji; na
- iv) Ujenzi wa nyumba za makazi 150 za watumishi wa umma katika Jiji la Dodoma, asilimia **70**.

Ø Ujenzi na Ukarabati wa Karakana

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara ilipanga kufanya ukarabati wa Karakana kumi na moja (11) zilizopo Mwanza, Arusha, Mtwara, Mbeya, M.T Depot Dar es Salaam, Tabora, Kigoma, Mara, Ruvuma, Pwani na Vingunguti, ujenzi wa Karakana mpya ya Kisasa Jijini Dodoma, ununuzi wa karakana zinazotembea sita (6), uanzishaji wa karakana za Wilaya ya Same, Simanjiro, Masasi, Ukerewe, Chato na Kyela na ujenzi wa karakana za TEMESA katika mkoa mipya mitano (5) na miradi mingine kama iliyowasilishwa na mtoa hoja

Mheshimiwa Spika, hadi Januari, 2022, ukarabati wa karakana ya TEMESA Wilaya ya Same, TBA Dodoma, Mbeya,

M.T Depot – Dar es salaam, Pwani, Vingunguti na Simiyu awamu ya kwanza umekamilika.

1.2.2 Miradi ya Ujenzi wa Barabara na Madaraja

Mheshimiwa Spika, lengo la mradi huu ni kujenga, kukarabati na kufanyia matengenezo barabara kuu na za mikoa zenye jumla ya kilometa **36,258**. Katika mwaka wa fedha wa 2021/2022, Wizara ilitengewa **Sh. 1,406,271,340,000** kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya barabara na madaraja. Kati ya fedha hizo fedha za ndani ni **Sh. 1,137,418,670,000** na **Sh. 268,852,680,000** ni fedha za nje. Fedha za ndani zilijumlisha fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali **Sh. 501,569,540,000**, na fedha za Mfuko wa Barabara **Sh. 635,849,130,000**.

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2021/2022 TANROADS ilipanga kujenga barabara kuu zenye urefu wa kilometa **467.11** kwa kiwango cha lami ikiwa ni pamoja na ukarabati wa kilometa **32.47**, kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa miradi 63 ya barabara kuu, ujenzi wa barabara na miundombinu ya Mabasi yaendayo Haraka awamu ya pili, tatu na nne na barabara za mchepuo katika mikoa ya Mbeya, Mwanza, Iringa na Dodoma.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa barabara za mikoa, ilipanga kujenga na kukarabati kwa kiwango cha lami barabara zenye urefu wa kilometa **103** ambapo kilometa **72.20** zilipangwa kujengwa kwa kutumia fedha za Mfuko Mkuu wa Serikali na kilometa **30.80** zilipangwa kukarabatiwa kwa kutumia fedha za Mfuko wa Barabara. Aidha, kilometa **1124.3** zilipangwa kukarabatiwa kwa kiwango cha changarawe. Ujenzi wa madaraja makubwa 14 unaendelea kama vile Kigongo – Busisi, daraja la Kitengule, daraja la Gerezani na mengine kama yalivyoainishwa katika taarifa ya Wizara.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Januari, 2022 kwa upande wa barabara kuu, ujenzi kwa kiwango cha lami umefikia asilimia **41.53** ya lengo la mwaka 2021/2022 ambapo jumla ya kilometa **193.99** zimekamilika na jumla ya kilometa **2.5** kwa kiwango cha lami zimekarabatiwa, sawa na asilimia **7.7**.

Aidha, upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa miradi 20 umekamilika na miradi mingine 43 ipo katika hatua mbalimbali ya utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa utekelezaji wa barabara za Mikoa, jumla ya kilometa **6.55** kati ya kilometa **103**. sawa na asilimia **6.36** zimejengwa kwa kiwango cha lami. Aidha, kilometa 84.08 kati ya kilometa **1,124.20** sawa na asilimia **7.5** ya lengo la mwaka zilifanyiwa ukarabati kwa kiwango cha changarawe. Vilevile ujenzi wa madaraja makubwa manne (4) ulikuwa umekamilika na madaraja makubwa 10 yapo kwenye hatua mbalimbali za utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Januari, 2022 Wizara kupitia TANROADS imetekeleza miradi mikubwa ya madaraja kama vile daraja jipya la Wami (Pwani) utekelezaji umefikia **asilimia 72.88**, ujenzi wa barabara ya mzunguko wa nje Dodoma km **112.3**. Ujenzi wa barabara ya mzunguko wa ndani Dodoma km 15.0, ujenzi wa barabara ya mzunguko wa kati Dodoma **km 47**, Daraja la Kigongo – Busisi (Mwanza) umefikia asilimia **36.94**, Daraja jipya la Tanzanite km **1.0300**, ujenzi wa barabara ya Tabora – Ipole – Koga – Mpanda km **365.98** barabara ya Kidahwe-Kasulu-Kibondo-Nyakanazi (**km 341.25**) umekamilika.

Miundombinu ya mabasi yaendayo kasi awamu ya pili (km 20.3) umefikia asilimia **47.30**; awamu ya tatu (23.6) na nne (km 25.9) na upanuzi wa barabara ya Kimara - Kibaha kuwa njia nane km **19.2** umefikia asilimia **80.50**.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini mambo yafuatayo katika miradi hii:-

- i) Utekelezaji wa miradi ya barabara kuu, barabara za mikoa na ujenzi wa madaraja uko chini ya malengo. Kamati inaona kuwa hali hii hairidhishi; na
- ii) Ucheleweshaji wa kutoa msamaha wa kodi ya ongezeko la thaman (VAT) unachangia kuchelewesha utekelezaji wa miradi.

Kamati inashauri Serikali kuongeza fedha kwenye miradi ya barabara.

1.2.3 Miradi ya Kujengewa Uwezo

Mheshimiwa Spika, lengo la mradi huu ni kujenga uwezo wa Watumishi wa Sekta ya Ujenzi kwa kuwapatia mafunzo kwa lengo la kuwaimarisha kitaaluma na kuwajengea uzoefu wa kazi. Kwa mwaka 2021/2022 mradi huu ulitengewa **Sh.318,680,000.00**, Wizara ilipanga kuwapatia mafunzo watumishi na ununuzi wa vifaa na magari.

Mheshimiwa Spika, Kamati imejulishwa kuwa matokeo ya ufuatiliaji huo yameonyesha kupungua kwa idadi ya magari yanayozidisha uzito, mfano, kiwango cha uzidishaji uzito katika magari kimepungua kutoka asilimia **0.77** kwa mwaka wa fedha 2019/2020 hadi kufikia asilimia **0.61** kwa mwaka wa fedha 2021/2022. Aidha, Watumishi 600 wa Wizara (Ujenzi) na Taasisi zake wamehudhuria mafunzo

b) Miradi ya Sekta ya Uchukuzi

1.2.4 Mradi wa Ujenzi wa Reli ya Kisasa (SGR) – Mradi Na. 4282

Mheshimiwa Spika, mradi ulitengewa bajeti ya **Sh. Bilioni 897.00** hadi kufikia februari 2022 sh. **Trilioni 1.173** utekelezaji wa mradi huu umefikia hatua zifuatavyo:- taarifa za Wizara zimeonesha kuwa hadi Kamati ilipokagua na kuchambua taarifa za utekelezaji mradi huu umefikia hatua mbalimbali kwa mfano, ujenzi wa reli ya SGR kutoka Dar Es Salaam – Morogoro (Km 300) umefikia **asilimia 95**, kipande cha kutoka Morogoro – Makutupora (Km 422) kimefikia **asilimia 82.68**, kipande cha Mwanza – Isaka (Km 341) umefikia **asilimia 4.98** ya lengo. Aidha, ujenzi wa kipande cha Makutupora – Tabora (Km 368) Mkandarasi yupo kwenye hatua za mwisho za maandalizi kabla ya kuanza ujenzi. Kwa taarifa hiyo kamati imebaini yafuatayo:-

i) Kasi ya utekelezaji wa mradi huu ni ya kuridhisha kwani upatikanaji wa fedha za utekelezaji wa mradi hadi mwezi

Februari, 2022 ni wa kuridhisha. Kiasi cha fedha kilichopatikana ni sawa na **asilimia 131** ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa kipindi cha robo tatu ya muda wa utekelezaji;

ii) Kuchelewa kufika kwa mabehewa ya treni ikilinganishwa na lengo lililowekwa kwa mwaka wa fedha 2021/2022 ambapo ulitarajiwa kukamilika Februari, 2022. Mkandarasi amechelewa kutokana na changamoto ya *Uviko 19*. Hata hivyo, Kamati imejulishwa kuwa, Mkandarasi ataleta vifaa hivyo kwa awamu tatu na atakamilisha ifikapo Septemba, 2022; na

iii) Kuchelewa kukamilika kwa kipande cha kutoka Dar Es Salaam – Morogoro ikilinganishwa na lengo lililowekwa kwa mwaka wa fedha 2021/2022 ambapo ulitarajiwa kukamilika Agosti, 2021. Hata hivyo Kamati ilijulishwa kuwa reli ya kisasa kipande cha Dar Es Salaam- Morogoro ilitarajia kuanza kufanyiwa majaribio mwezi Mei, 2022.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa kuna mahitaji makubwa ya fedha kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu. Aidha, kiasi kilichotumika mpaka sasa ni zaidi ya fedha zilizotengewa kwa mwaka 2021/2022. Kamati inaipongeza Serikali kwa jitihada za kutafuta fedha zaidi kwa lengo la kukamilisha ujenzi wa reli hii muhimu kwa maendeleo ya nchi na wananchi.

1.2.5 Mradi wa Ununuzi wa Rada, Vifaa na Ujenzi wa Miundombinu ya Hali ya Hewa – Mradi Na. 4290

Mheshimiwa Spika, mradi huu ulilenga kuboresha utabiri wa hali ya hewa nchini kwa kununua Rada saba (7) na vifaa vya hali ya hewa pamoja na ujenzi wa miundombinu.

Mheshimiwa Spika, matokeo ya ukaguzi na uchambuzi wa taarifa yanabainisha kuwa, hadi kufikia mwezi Februari, 2022, mradi ulipata fedha kiasi cha **asilimia 20.9** ya lengo. Hali hii inaonesha kuwa upatikanaji wa fedha kwa mradi huu sio wa kuridhisha. Aidha, kuna uhitaji mkubwa wa fedha katika

kutekeleza mradi huu ambapo pindi utakapokamilika utaimarisha Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania.

1.2.6 Mradi wa Ujenzi na Ukarabati wa Meli kwenye Maziwa Makuu - Mradi Na. 4295

Mheshimiwa Spika, mradi huu ulilenga kuboresha usafiri wa abiria na mizigo katika Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Aidha, Kamati ilibaini kuwa upatikanaji wa fedha kwa ajili ya mradi umekuwa hauridhishi kama ilivyopangwa kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Februari, 2022, mradi ulipata fedha kiasi cha asilimia **9.8** ya lengo. Hali hii inaonesha kuwa upatikanaji wa fedha kwa mradi huu sio wa kuridhisha.

Mheshimiwa Spika, meli zinazoendelea na ujenzi na ukarabati ni MV Mwanza Hapa Kazi Tu, MV Umoja na MV Sangara imefikia hatua ya asilimia **60**, asilimia **23.30** na asilimia **18.14** mtawalia.

1.2.7 Mradi wa Ununuzi wa Ndege

Mheshimiwa Spika, kusudio la mradi huu ni ufufuaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) ili iweze kutoa huduma za usafiri wa anga ndani na nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, hadi Februari, 2022, kampuni imeweza kurejesha safari katika kituo cha Mtwara na kuanza safari kutoka Dar es Salaam kwenda Mwanza kupitia Dodoma. Hivyo basi, ATCL inatoa huduma katika vituo 15 ndani ya nchi. Hali hii inaonesha kuendelea kukua kwa kampuni. Kamati inaipongeza Serikali kwa jitihada za dhali inazofanya katika kufufua kampuni hii na imeonesha dhamira njema kwani, imefanya ununuzi wa ndege tano (5) za abiria na mizigo.

Mheshimiwa Spika, kusudio la mradi huu ni ufufuaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) ili iweze kutoa huduma za usafiri wa anga ndani na nje ya nchi hadi Februari, 2022, kampuni imeweza kurejesha safari katika kituo cha Mtwara

na kuanza safari kutoka Dar es Salaam kwenda Mwanza kupitia Dodoma. Hivyo basi, ATCL inatoa huduma katika vituo 15 ndani ya nchi. Hali hii inaonesha kuendelea kukua kwa kampuni.

Kamati inaipongeza Serikali kwa jitihada ya kufufua kampuni hii kwa kuongeza ununuzi wa ndege tano (5) za abiria na mizigo.

1.2.8 Mradi waUjenzi wa Viwanja vya Ndege

Ujenzi wa Uzio wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza

Mheshimiwa Spika, Ujenzi wa uzio wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza umekamilika na uboreshaji wa Kiwanja cha Arusha umefikia asilimia 10.

1.3 Maoni ya Jumla kuhusu Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo iliyotembelewa na Kamati

a) Miradi ya barabara na madaraja

i) Fedha za bajeti iliyoidhinishwa mwaka 2021/2022 zilitumika kulipa madeni badala ya kutekeleza miradi iliyokusudiwa;

ii) Kutokuwepo kwa mpango unaoruhusu ujenzi wa barabara kwa ubia (PPP);

iii) Uharibifu wa barabara na madaraja kipindi cha mvua;

iv) Kutokuwepo kwa bajeti ya ukarabati wa barabara zilizopandishwa hadhi;

v) Athari za mikataba kwa Wakandarasi kwa kuchelewa kulipwa madeni;

vi) Changamoto ya vitendea kazi na maslahi ya watumishi katika miradi;

vii) Wakandarasi kushindwa kutoa fedha za (CSR) kwa jamii zilizopo karibu na mradi.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

viii) Kuna Changamoto ya ulinzi na utunzaji wa mazingira katika madaraja; na

ix) Wadau wanaochangia miradi watambuliwe.

b) Ujenzi na Ukarabati wa Vivuko, Maegesho na Karakana

i) Ujenzi na ukarabati wa Kararakana na Vivuko hauridhishi;

ii) Uchakavu mkubwa wa vivuko vilivyotumika kwa zaidi ya miaka 50;

iii) Kukosekana kwa Msimamizi na Mkaguzi katika miradi ya TEMESA ni changamoto kubwa. Aidha kuna uhaba wa gereji na vipuri vya magari;

iv) Kushindwa kuacha kiasi cha fedha za makusanyo kwa ajili ya uendeshaji na ukarabati wa vivuko;

v) Kuna Changamoto ya kutegemea mkandarasi mmoja katika kutengeneza vivuko; na

vi) Kutokushirikishwa kwa Kampuni binafsi katika kutoa huduma ya vivuko nchini.

c) Ujenzi na Ukarabati wa Meli za MSCL

i) Kutokamilika kwa wakati kwa ujenzi wa meli na kukosa usimamizi;

ii) Kukosekana kwa fedha za mishahara;

iii) Kutoshirikishwa kwa ukaribu kwa wazawa katika ulinzi na utekelezaji wa miradi;

iv) Uchakavu wa miundombinu ya Bandari;

v) Kutotekelezwa kwa ahadi za Serikali;

vi) Upungufu wa meli ziwa nyasa;

vii) Kushirikiana kwa TPA na TRC katika kusafirisha mizigo; na

viii) Uchakavu wa meli zinazotoa huduma kwa zaidi ya miaka 50.

d) ATCL, TAA na TCAA

i) Mzigo wa madeni kwa mashirika ya ATCL, TAA na TCAA;

ii) Gharama kubwa za usafiri wa ndege ndani ya nchi;

iii) Changamoto ya ujenzi wa vya Viwanja vya Ndege kutokutekelezwa na TAA; na

iv) Kukosekana kwa ndege kubwa kwenda Dar es Salaam – Dodoma na uwepo wa Mawakala wanaohujumu ATCL.

e) Mamlaka ya udhibiti , Usafiri Ardhini (LATRA)

i) Madereva kuendesha mwendokasi zaidi ya km 80 kwa saa.

f) Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)

i) Mashine ya kuponda kokoto TAZARA Mbeya kushindwa kuonesha ufanisi; na

ii) Uchakavu wa Mabehewa ya TAZARA.

g) Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania – TMA

i) Kutoboreshwa kwa maslahi ya Watumishi; na

ii) Kuna changamoto ya Mamlaka kutolipwa madeni yake kwa wakati.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA BAJETI

2.1 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI PAMOJA NA MAONI, USHAURI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2021/2022

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati kuhusu utekelezaji wa Bajeti na Majukumu ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi Sekta

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

ya Ujenzi (Fungu 98) na Sekta ya Uchukuzi (Fungu 62) kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 ulijikita katika maeneo makuu manne (4) ambayo ni:-

a) Utekelezaji wa Vipaumbele vya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022;

b) Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 kuhusu ukusanyaji wa Maduhuli;

c) Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 kuhusu upatikanaji wa fedha; na

d) Utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo yaliyotolewa na Kamati kwa Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022.

2.1.1 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Vipaumbele vya Wizara

Mheshimiwa Spika, katika kufanya uchambuzi katika Wizara hii, Kamati imezingatia mambo mbalimbali kama vile Mpango wa Taifa wa Tatu wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2021/2022 - 2025/2026, Ilani ya Uchaguzi Mkuu ya CCM ya Mwaka 2020 – 2025 na Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs Lengo na. 9) inasisitiza masuala ya viwanda ubunifu na miundombinu. Wizara ina vipaumbele vilivyozingatiwa katika mgawanyo wa fedha za kutekeleza Miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2022/23 ni kukamilisha miradi inayoendelea pamoja na kutekelea miradi mipya kama ifuatavyo: -

i) Miradi iliyoanishwa kwenye Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020;

ii) Miradi iliyoanishwa kwenye Mpango wa Tatu wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2021/22 – 2025/26);

iii) Miradi iliyo kwenye ahadi mbalimbali za Viongozi wa Serikali;

iv) Miradi ambayo Washirika wa Maendeleo wameonesha nia ya kutoa fedha za utekelezaji ambapo Serikali inawajibika kutoa mchango wake (Counterpart Fund);

v) Miradi ya Kimkakati inayohusu barabara, madaraja, viwanja vya ndege na vivuko (kama vile ulinzi wa mipakani pamoja na barabara zinazolingia na kutoka kwenye maeneo ya kimkakati);

vi) Miradi ya barabara zinazokwenda kwenye vituo vya Reli ya Kisasa (Standard Gauge Railway – SGR); na

vii) Miradi ya barabara ambayo imekuwa ikipendekezwa na Bodi za Barabara za Mikoa.

2.1.2 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka 2021/2022 kuhusu ukusanyaji wa Maduhuli

Mheshimiwa Spika, wakati wa Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi, Kamati ilichambua Makadirio ya Maduhuli kwa mwaka wa fedha 2022/2023, ikilinganisha na 2021/2022.

Jedwali Na. 01 linalohusu makusanyo ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi

Sekta	Makadirio ya Makusanyo kwa mwaka 2021/2022	Makusanyo hadi kufikia Februari 2022	Asilimia	Makadirio Makusanyo mwaka 2022/23	% Ongezeko
Ujenzi	70,000,000	49,170,000	70.24	70,000,000	0
Uchukuzi	1,887,072,747,303.	1,109,005,289,	58.77	2,087,927,769,199	10.64

Chanzo: Randama ya Wizara

i) Makusanyo ya Maduhuli Sekta ya Ujenzi

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2021/2022, Sekta ya Ujenzi (Fungu 98) ilipaswa kukusanya jumla ya **Sh.**

70,000,000 kutoka Idara ya Utawala na Rasilimali Watu na Huduma za Ufundi. Taarifa zilionyesha kuwa hadi kufikia Mwezi Januari, 2022 kiasi kilichokusanywa ni **Sh. 49,170,000** sawa na **asilimia 70.24** ya lengo la jumla la makusanyo kwa Sekta ya Ujenzi. Makusanyo hayo yamepatikana ndani ya robo tatu (yaani asilimia 75) za kipindi cha utekelezaji wa majukumu. Hali hiyo ni ishara nzuri ya kufikia lengo lililowekwa kwani bado **asilimia 29.76** kufika lengo.

ii) Makusanyo Sekta ya Uchukuzi

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2021/2022, Sekta ya Uchukuzi (fungu 62) kupitia taasisi zake, zilipaswa kukusanya jumla ya **Sh. 1,887,072,747,303**.

Taarifa zilionyesha kuwa hadi kufikia mwezi Februari, 2022, kiasi kilichokusanywa ni **Sh. 1,109,005,289,621** sawa na **asilimia 58.77** ya lengo la jumla la makusanyo. Makusanyo hayo yamepatikana ndani ya robo tatu. Hali hiyo ni ishara ya kutofikiwa lengo lililowekwa katika muda uliobaki wa kumaliza mwaka wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kiujumla makusanyo ya mapato kwa taasisi ni wakuridhisha isipokuwa Chuo cha DMI, Chuo cha NIT, TMA na TCAA.

Mheshimiwa Spika, Kamati ina maoni kuwa malengo yaliyowekwa yazingatiwe katika ukusanyaji wa mapato.

2.1.3 Uchambuzi wa Upatikanaji wa Fedha kufikia Februari, 2022

a) Sekta ya Ujenzi

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2021/2022 Sekta hii pamoja na Taasisi zake kwa pamoja walitengewa jumla ya **Sh. 38,540,786,999.96** kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Kati ya fedha hizo **Sh. 35,186,389,000** ni mishahara ya watumishi na **Sh. 3,354,398,000** kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Mheshimiwa Spika, hadi mwezi Februari, 2022 jumla ya **Sh. 19,475,506,891** sawa na **asilimia 51** zilipatikana. **Sh 17,310,203,948** ni mishahara na **Sh.2,165,302,943** za matumizi mengineyo.

b) Sekta ya Uchukuzi

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2021/2022 Sekta hii pamoja na taasisi zake kwa pamoja walitengewa jumla ya ya **Sh.91,957,583,468** kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Hadi mwezi Februari, 2022 jumla ya **Sh. 56,563,730,422.86** sawa na asilimia **61.51** zilipatikana.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi umeonesha kwamba, fedha zilizopokewa kwa ajili ya matumizi ya uendeshaji (OC) ya Sekta na taasisi zake ni **Bilioni 27.07** sawa na **asilimia 47.86** kwa kiasi hicho cha fedha inaonyesha kuwa kuna upungufu wa fedha za uendeshaji.

2.1.4 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Maoni na Ushauri uliotolewa na Kamati kwa mwaka 2021/2022

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitoa maoni kwa maeneo ambayo bado hayajatekelezwa kikamilifu au utekelezaji wake unaendelea.

Kamati itayasisitiza katika taarifa hii likiwemo suala la kufanya marekebisho kwa sheria ya reli ya TAZARA ili nchi yetu iweze kunufaika na reli hiyo, na Jamii iliyopo eneo la mradi ikumbukwe kwa kujengewa huduma za kijamii (CSR);

2.2 Uchambuzi wa Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Fungu 98 & Fungu 62) kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa sekta ya Ujenzi **Fungu 98** na sekta ya Uchukuzi **Fungu 62** kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa Mwaka (2021/2022) . Mambo yafuatayo yalizingatiwa:-

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

- a) Malengo ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- b) Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- c) Makadirio ya Matumizi Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- d) Bajeti ya Wizara dhidi ya Bajeti ya Taifa; na
- e) Mambo ya Ujumla katika Sekta ya Ujenzi na Uchukuzi.

2.2.1 Uchambuzi wa malengo ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Kamati ilichambua na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha (2021/2022). Maeneo yaliyofanyiwa Uchambuzi ni kama ifuatavyo:-

- i) Malengo ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- ii) Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023; na
- iii) Makadirio ya Matumizi Mwaka wa Fedha 2022/2023.

2.2.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa baadhi ya Taasisi kwa mwaka 2022/2023

Jedwali Na. 02: Mchanganuo wa Lengo la Mapato

SEKTA	LENGOKWA MWAKA 2021/2022	UKUSANYAJI HADI FEBRUARI, 2022	% LENGO	Bajeti kwa mwaka 2022/2023	%(+/-) kwa 2022/23
UJENZI NATAASISI	1,627,244,274,199.96	1,113,135,342,451.16	68.41	1,465,835,235,800	-10
UCHUKUZI NA TAASIS	1,877,841,464,245	1,109,005,289,621	59	2,087,927,769,199	+11

Chanzo:- Randama ya Wizara

a) Sekta ya Ujenzi

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2022/23, Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi (Fungu 98-Ujenzi) inatarajia kukusanya jumla ya **Sh. 70,000,000.00** kutoka Idara zenye vyanzo vya mapato.

b) Sekta ya Uchukuzi

i) Katika mwaka wa fedha 2022/2023, kwa upande wa TRC, TMA, KADCO, NIT na DMI, Kamati inaona malengo waliyojiwekea yanaweza yasitimie kwani lazima yaendane na uhalisia uliopo sasa kwani hadi Februari, 2022 makusanyo yao yalikuwa chini ya asilimia **50** ya lengo kwa mwaka 2021/2022, TRC asilimia **49.09**, NIT asilimia **46.07**, DMI asilimia **46.66**, TMA asilimia **28.46**.

ii) Kwa mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara iliweka lengo ambalo hadi kufikia mwezi Februari, 2022, lilifikiwa kwa **asilimia 59**. Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa, lengo la makusanyo kwa MSCL, ATCL, na TAA yameongezeka kwa asilimia **73, 21** na **25** mtawalia. Hali hiyo inaweza kutafsiriwa kuwa, vyanzo vya mapato kwa MSCL, ATCL na TAA vimeongezeka au kuna matarajio ya kuimarisha ukusanyaji wa mapato; na

iii) **Mheshimiwa Spika**, Kwa upande wa TAZARA, LATRA, TASAC, TPA, na SINOTASHIP, Kamati imebaini kuwa mwaka 2021/2022 taasisi hizi zilifanya vizuri katika makusanyo na malengo yaliyowekwa yanaakisi uzingatiwaji wa uzoefu wa makusanyo kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

2.2.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi kwa mwaka wa fedha 2022/2023-

i) Matumizi ya Jumla Sekta ya Ujenzi (Fungu 98)

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha wa 2022/2023, Bunge lako tukufu linaombwa kuidhinisha Matumizi ya Kawaida kwa sekta ya Ujenzi na taasisi zake jumla ya **Sh. 44,293,050,000.00** sawa ongezeko la **asilimia 14.93**

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

ukilinganisha na mwaka **2021/2022**. Kati ya fedha Matumizi ya Mishahara kwa watumishi wa Wizara na taasisi zake ni **Sh. 40,638,652,000.00** sawa na **asilimia 15.50** na Matumizi Mengineyo **Sh. 3,654,398,000.00** sawa na ongezeko la **asilimia 8.94** ikilinganishwa na mwaka 2021/2022.

Aidha, inaomba kuidhinishwa **Sh.1,421,542,185,800.00** kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Bajeti hii imepunjwa kwa **asilimia 10.52** ukilinganisha na mwaka 2021/2022. Kati ya fedha hizo, **Sh. 1,168,576,368,800.00** ni fedha za ndani na **Sh. 252,965,817,000.00** ni fedha za nje. Aidha, **Sh. 599,756,467,800.00** kati ya fedha za ndani ni fedha za Mfuko wa Barabara.

Mheshimiwa Spika, kwenye Sekta ya Ujenzi uchanganuzi uliofanyika, Kamati inabainisha yafuatayo:-

a) Kuna upungufu wa fedha za maendeleo kwa **Sh. 167,161,301,400.00** sawa na **asilimia 10.52** ukilinganisha na mwaka 2021/2022;

b) Upungufu umeonekana kwenye mradi wa usalama barabarani na mazingira umepungua kwa **asilimia 14**, ujenzi wa miundombinu ya Viwanja vya Ndege kwa **asilimia 9.48**, miradi ya barabara imepungua kwa **asilimia 10.37**, ujenzi na ukarabati wa Vivuko, maegesho, karakana, nyumba na majengo ya Serikali imepungua kwa **asilimia 14** miradi ya kujengewa uwezo imepungua kwa **asilimia 14**. Kuna ongeko la Matumizi ya Kawaida kwa **asilimia 14.93** kwa mwaka 2022/2023 ukilinganisha na mwaka 2021/2022;

c) Makadirio ya matumizi mengineyo (OC) kwa Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Ujenzi kwa mwaka 2022/2023 yameongezeka kwa **asilimia 8.94** ukilinganisha na mwaka 2021/2022;

d) Makadirio ya fedha za Matumizi ya Mishahara kwa watumishi wa Sekta ya Ujenzi kwa mwaka 2022/2023 yameongezeka kwa **asilimia 15.50** ukilinganisha na mwaka 2021/2022, sababu zilizopelekea mishahara kupanda ni

pamoja na Serikali kuendelea kuboresha maslahi ya watumishi; na

e) Uwezo wa Mfuko wa Barabara kugharamia matengenezo ya barabara za Kitaifa na Wilaya utapungua kwa **Sh. 35,000,000,000.00** wastani wa **asilimia 46**.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kusisitiza kuwa upungufu huo unaweza kukwamisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

ii) Matumizi ya Jumla ya Sekta ya Uchukuzi (Fungu 62)

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha wa 2022/2023, Bunge lako tukufu linaombwa kuidhinisha makadirio ya Matumizi ya Kawaida kwa Sekta ya Uchukuzi na taasisi zake jumla ya **Sh. 94,546,502,000.00** sawa ongezeko la **asilimia 3.06** ya mwaka 2021/2022. Kati ya fedha hizo Matumizi ya Mishahara kwa watumishi wa Wizara na taasisi zake ni **Sh. 65,388,693,913.00**

Kati ya fedha hizo, **Sh. 3,192,623,000** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi walioko Makao Makuu na **Sh. 62,196,071,000** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Taasisi na Matumizi Mengineyo ni **Sh. 28,558,510,681** Kati ya fedha za matumizi mengineyo kiasi cha **Sh. 9,364,111,802** ni kwa ajili ya Makao Makuu na **Sh. 19,194,398,966** ni kwa ajili ya Taasisi zilizo chini yake.

Aidha, kwa mwaka 2022/2023 Sekta hii inaomba kuidhinishiwa **Sh. 2,306,234,938,000.00** kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo sawa na ongezeko la **asilimia 13.7** ukilinganisha na mwaka 2021/2022. Kati ya fedha hizo **Sh. 2,192,771,622,000** ni fedha za ndani na **Sh 113,463,316,000.00** ni fedha za nje. Katika uchambuzi kamati imebaini yafuatayo:-

a) Kuna ongezeko la fedha za bajeti kwa mwaka 2022/2023 kwa **asilimia 13.24**;

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

b) Kuna ongezeko la fedha za maendeleo kwa **asilimia 13.7** ukilinganisha na mwaka 2021/2022 na Matumizi ya Kawaida, kwa **asilimia 3.06**; na

c) Makadirio ya matumizi mengineyo (OC) kwa Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Uchukuzi kwa mwaka 2022/2023 yameongezeka kutoka **Sh 3,354,397,999.96** hadi **Sh. 28,558,510,681**.

Jedwali Na 3. Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo Sekta ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka 2021/2022 na mwaka 2022/2023

Na ya Mradi	Mradi	Bajeti kwa mwaka 2021/22	Bajeti kwa mwaka 2022/2023	%
A: Sekta ya Ujenzi				
1003	Kujengewa Uwezo	318,680,000	273,746,000	-14
2002	Technical Services Division	84,913,214,000	72,940,450,000	-14
2005	barabara	1,406,271,346,200	1,260,441,205,800	-10.37
6001	Vivwanya vya Ndege	95,123,113,000	86,102,526,000	-9.48
5002	Usalama Barabarani/Mazingira	2,077,134,000	1,784,258,000	-14
JUMLA		1,588,703,487,200	1,421,542,185,800	-10.52
B: Sekta ya Uchukuzi				
4281	Reli ya Kisasa - SGR	897,000,000,000	1,263,000,000,000	40.80
	Jengo la tatu la Abiria - JNIA	20,000,000,000	17,300,000,000	-12.86
	DMI	1,000,000,000	1,000,000,000	
	Uhunzi wa Rada na Mوندombinu - TMA	30,000,000,000	20,000,000,000	-33
4294	Uhunzi wa Ndege	450,000,000,000	468,000,000,000	4
4295	Ujenzi na ukarabati wa Meli kwenye maziwa Makuu - MSCL	135,000,000,000	113,706,820,000	-15.77
4201	Lake Victoria Maritime and Transport Project	4,240,310,000	4,157,240,000	-1.96
4213	Fedha za miundombinu ya Reli	294,801,620,000	294,801,620,000	-
4216	TIRP II - Tanzania Intermodal Railway Project	9,193,250,000	-	-
4309	East Africa skills for Transformation and Regional Integration Project (EASTIRIP)	4,776,680,000	-	-
6377	Infrastructure Development and Procurement of Training Equipment (NIT)	500,000,000,000	1,770,000,000	-99.6
4227	Dares Salaam Maritime Gateway Project (DMGP)	190,983,000,000	100,112,820,000	47.58
4211	Improvement for TAZARA	-	13,193,170,000	-
JUMLA		2,028,306,410,000	2,306,234,938,000	13.7

Chanzo: Randama ya Wizara

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika, kwa msingi wa maoni yaliyobainishwa awali, Kamati inatoa ushauri kama ifuatavyo:-

3.1 Maoni ya Jumla

1. Sekta ya ujenzi Fungu 98

- a) Miradi mipya ya barabara kushindwa kuanza utekelezaji wake kwa mwaka 2021/2022 kutokana na sababu mbalimbali ikiwemo fedha zake kutumika kulipa miradi ya nyuma; na
- b) Kukosekana kwa mpango wa kushirikisha sekta binafsi katika ujenzi wa barabara.

3.2 Maoni ya Jumla Sekta ya Uchukuzi (fungu 62)

Na ya Mradi	Uwazi	2021/22	2022/23	%
a) Kukuwepo kwa mkakati wa kuandhibiti Wakandarasi wanaoshindwa kutekeleza miradi, na				
A: Sekta ya Ujenzi				
1003	Kujengewa Uwezo	318,690,000	273,746,000	-14.4
2002	Technical Services Division	84,449,214,000	72,901,430,000	-12.4
2005	utekelezi kazi	1,406,271,346,200	1,260,441,205,800	-10.37
6001	Vivanda vya Ndege	95,123,113,000	86,102,526,000	-9.48
5002	Usalama	2,077,134,000	1,784,258,000	-14
3.3 Sekta ya Ujenzi (Fungu 98)				
JUMLA		1,588,703,487,200	1,421,542,185,800	-10.52
B: Sekta ya Uchukuzi				
4281	3.3.1 Mheshimiwa Spika kuhusu miradi ya Ujenzi wa Jarakana, na Mafanano kamati inashauri kwa mba:-	29,000,000,000	17,300,000,000	-40.00
	Ununuzi wa Rada na Mundombinu - TMA	30,000,000,000	20,000,000,000	-33
4294	a) Serikali kupitia TEMESA inakisishe ukarabati wa vivuko na magegeni unafanyika kwa wakati ili visilote maafa kwa wananchi;	4,500,000,000	4,500,000,000	0.00
4295	Ujenzi wa usafirishaji wa Meli kwenye maziwa Makuu-wananchi;	135,000,000,000	133,706,880,000	-0.97
4201	Lake Victoria Maritime and Transport Project	4,240,310,000	4,157,240,000	-1.96
4213	Fedha za miundombinu ya	294,801,620,000	294,801,620,000	-
4216	b) Serikali ifanye tathmini ya kina juu ya ununuzi wa Meli na Vivuko vipya na hatimaye waache kutumia vivuko	4,900,000,000	-	-
4309	East Africa skills for Transnational and Regional Integration Project (EASIRIP)	4,776,680,000	-	-
6377	Infrastructure Development and Procurement of Training Equipment (NIT)	500,000,000,000	415,170,000,000	-99.6
4227	Dar es Salaam Maritime Gateway Project (DMGP)	190,983,000,000	100,112,820,000	47.58

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

- c) TEMESA ijiendeshe kibiashara na izingatie thamani ya fedha, uwazi na uhalisia katika miradi wanayotekeleza;
- d) Serikali iisimamie TEMESA kwa kuweka msimamizi na mkaguzi katika utekelezaji wa miradi yake inayoendelea;
- e) Serikali iweke ushindani kwenye miradi ya kutengeneza vivuko na maegesho;
- f) Fedha zinazopatikana kutoka kwenye vivuko zitumike kufanya matengenezo madogo madogo ya vivuko ili viwe katika hali nzuri muda wote; na
- g) Serikali iruhusu vivuko vya watu binafsi kufanya kazi katika vivuko nchini ili kupunguza ya adha ya usafiri kwa wananchi.

3.3.2 Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa daraja la Kigongo -Busisi Kamati inashauri kwamba:-

- a) Serikali imsimamie Mkandarasi amalize ujenzi wa daraja hilo kwa muda uliopangwa;
- b) TANROADS ihakikishe Mkandarasi analipwa kwa wakati ili kuzuia athari za mkataba zinazoweza kutokea;
- c) Malipo kwa wafanyakazi na vitendea kazi viboreshwe kama matakwa ya OSHA yanavyoelekeza; na
- d) Jamii iliyopo eneo la mradi ikumbukwe kwa kujengewa huduma za kijamii (CSR);

3.3.3 Mheshimiwa Spika, Kuhusu Daraja la Kitengule Kamati inashauri kwamba:-

- a) TANROADS wahakikishe utunzaji wa mazingira eneo la mradi unazingatiwa kwa kupanda miti na majani ili kudhibiti mmomonyoko unaoweza kuathiri daraja;

b) Serikali ihakikishe daraja linakamilika ndani ya muda uliopangwa na Mhandisi Mshauri alipwe madai yake kwa wakati;

c) Serikali na TANROADS watambue mchango uliotolewa na Kiwanda cha Sukari cha Kagera, kwa kuwapa cheti cha kuthamini mchango wao; na

d) TANROADS kwa kushirikiana na Kiwanda cha Sukari cha Kagera kihakikishe kinaweka ulinzi kwenye daraja muda wote ili kudhibiti uharibifu wa miundombinu ya daraja.

3.3.4 Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi na ukarabati wa barabara Kamati inashauri kwamba:-

a) Serikali ihakikishe inakamilisha ujenzi wa barabara za lami za kuunganisha mikoa na nchi jirani;

b) Ni vyema Serikali ikaja na mpango wa kutenga fedha za kujenga barabara chache kuliko kuweka barabara nyingi ambazo utekelezaji wake ni mgumu;

c) ili kurahisisha barabara nyingi kujengwa nchini kwa haraka, Kamati inashauri kuwa, Serikali ije na mpango wa kushirikisha sekta binafsi katika kujenga barabara kwa mfumo wa ubia (PPP);

d) Serikali ioneshe ioneshe kiasi cha fdha kinachokwenda kulipa madeni ya madeni ya miradi ambayo bado haijakamilika wanapoleta taarifa za Wizara kwenye uchambuzi wa bajeti;

e) Serikali iweke tozo kwenye daraja jipya la Tanzanite; na

f) Barabara zilizopandishwa hadhi na kuwa chini ya TANROADS ziongezwe upana na zifanyiwe ukarabati.

3.4 Sekta ya Uchukuzi (fungu 62)

3.4.1 Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi na ukarabati wa Meli za MSCL Kamati inashauri kwamba:-

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

- a) Serikali ihakikishe mkataba wa kutengeneza meli mpya ya MV Mwanza (Hapa Kazi Tu) na MV Umoja unasimamiwa na kuhakikisha kuwa ujenzi unakamilika kwa wakati;
- b) MSCL wasimamie ujenzi wa miradi ya Meli iliyopo ili itekelezwe kwa ufanisi kwani Serikali imewekeza fedha nyingi;
- c) Kuhakikisha fedha inalipwa kulingana na kazi iliyofanyika ili kuepusha matatizo yanayoweza kujitokeza kwa wakandarasi kukimbia kabla ya mradi kukamilika
- d) Serikali iendelee kutenga fedha za mishahara kwa wafanyakazi wa MSCL na iboreshe maslahi kwa watumishi;na
- e) Serikali ihakikishe watumishi wazawa wanashirikishwa kikamilifu katika ujenzi wa miradi na ulinzi wa miundombinu;
- f) MSCL ihakikishe ukarabati wa meli uende sambamba na ukarabati wa majengo na miundombinu ya Bandari;
- g) Serikali ilitekeleze ahadi ya kujenga Meli mpya ziwa Tanganyika ili kutoa huduma kwa wananchi;
- h) Mchakato wa TPA kuzikabidhi Meli zilizopo Ziwa Nyasa kwa MSCL ukamilike haraka;
- i) Baada ya ukarabati wa Meli kukamilika TRC na TPA washirikiane ili kushika soko la usafirishaji wa mizigo;
- j) Serikali ikarabati Barabara ya kutoka na kuingia Bandari ya Mwanza Kaskazini kwani wateja wameikimbia bandari hiyo kutokana na kutopitika;
- k) Serikali ikarabati meli ya MV Liemba ili kunusuru maisha ya watu, katika ziwa Tanganyika; na
- l) MV Mwongozo ifanyiwe uhakiki kikamilifu na wataalamu ili kujiridhisha kama inafaa kuendelea kutumika.

3.4.2 Mheshimiwa Spika, Kuhusu ATCL, TAA na TCAA Kamati inashauri kwamba;

a) Serikali isimamie ATCL ilipwe madeni yake ili yaweze kuweka sawa mizania ya shirika;

b) Serikali ishirikiane na ATCL, TAA na TCAA kupunguza gharama za usafiri wa ndani wa Ndege kwani gharama hizo ni kubwa;

c) Serikali ihakikishe miradi yote ya ujenzi wa viwanja vya ndege inakuwa chini ya TAA;

d) ATCL ione uwezekano wa kuongeza idadi ya safari za Ndege kubwa kwa siku zenye mahitaji makubwa ya abiria kati ya Dar es Salaam na Dodoma; na

e) ATCL iondoe mawakala ambao wamebainika kuwa wanahujumu Shirika kwa kutoa taarifa kwa wateja kuwa ndege imejaa wakati hali halisi ndege iko tupu.

3.4.3 Mheshimiwa Spika, kuhusu LATRA Kamati inashauri kwamba, LATRA ichukue hatua kwa baadhi ya mabasi ambayo yamebainika kwenda mwendo zaidi ya ule unaoruhusiwa wa kilomita 80 kwa saa.

3.4.4 Mheshimiwa Spika, kuhusu TMA Kamati inashauri kwamba:-

a) Serikali iboreshe maslahi ya wataalamu wa Mamlaka hii kwani wapo ambao wanahamia taasisi nyingine za ndani na nje ya nchi kutafuta maslahi bora; na

b) Serikali iisaidie TMA ili iweze kulipwa madeni yake wanayodai Taasisi za Serikali.

3.4.5 Mheshimiwa Spika, kuhusu TAZARA Kamati inashauri kwamba:-

a) Serikali ihakikishe mashine ya kuponda kokoto iliyopo TAZARA Mbeya inafanya kazi ipasavyo;

b) TAZARA ihakikishe mabehewa yanayohitaji ukarabati yanakarabatiwa ili yaendelee kutumika; na

c) Serikali iharakishe marekebisho ya Sheria ya TAZARA ili kuongeza ufanisi.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 Maelezo ya Kuhitimisha

Mheshimiwa Spika, sekta ya Ujenzi na Uchukuzi ni muhimu katika ukuaji wa uchumi wa nchi kwani sekta hizi huwezesha sekta nyingine zote kuweza kufikia malengo. Uwekezaji wake ni chachu ya maendeleo ya uchumi na kijamii katika kufanikisha Malengo ya Maendeleo Endelevu (*SDGs*) katika uimarishaji wa viwanda, ubunifu na miundombinu (kama inavyoeleza katika lengo Na. 9).

4.2 Shukrani na Wasilisho

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, naomba kumshukuru kwa dhati Mhe. Prof. Makame Mnyaa Mbarawa (Mb), Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi akishirikiana na Manaibu Mawaziri Mhe. Eng. Msongwe Geoffrey Kasekenya (Mb) (Ujenzi), na Mhe. Atupele Fredy Mwakibete (Mb) (Uchukuzi) kwa ushirikiano mzuri wanaoutoa kwa Kamati.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru pia Makatibu Wakuu, Naibu Makatibu Wakuu na Watendaji wote wa Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi, kwa kuwawezesha Mawaziri na Naibu Mawaziri kutoa ushirikiano kwa Kamati.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru Katibu wa Bunge Ndugu Nanelwa Joyce Mwiambi kwa kuiwezesha Kamati wakati wote ilipokuwa inatekeleza majukumu yake. Aidha, shukrani maalumu ziende kwa Sekretarieti ya Kamati ikiongozwa na Mkurugenzi wa Kamati za Bunge ndugu Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Gerald Singano Magili

pamoja na Makatibu wa Kamati ndugu Janeth Julian Malangu, ndugu Victory Eliekimu Mrema na Msaidizi wa Kamati ndugu Grace Samwel Gwivaha pamoja na wafanyakazi wote wa Ofisi ya Bunge kwa ushirikiano wao ulioiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, aidha, napenda kuwashukuru wajumbe wa Kamati kwa ushirikiano na michango waliyoitoa wakati wa kupitia na kuchambua Bajeti pamoja na kuandaa taarifa hii. Naomba kuwatambua Wajumbe wa Kamati hii kwa kuwataja majina kama ifuatavyo: -

- | | |
|---|--------------|
| 1. Mhe. Moshi Seleman Kakoso, Mb | - Mwenyekiti |
| 2. Mhe. Anne Kilango Malecela, Mb - | M/Mwenyekiti |
| 3. Mhe. Ahmed Mabkhut Shabiby, Mb - | Mjumbe |
| 4. Mhe. Zuberi Mohamed Kuchauka, Mb | " |
| 5. Mhe. Capt. Abbas Ali Hassan Mwinyi, Mb | " |
| 6. Mhe. Miraji Jumanne Mtaturu, Mb | " |
| 7. Mhe. Fredrick Edward Lowassa, Mb | " |
| 8. Mhe. Eng. Mwanaisha Ng'anzi Ulenge, Mb | " |
| 9. Mhe. Mohamed Maulid Ali, Mb | " |
| 10. Mhe. Innocent Edward Kalogeris, Mb | " |
| 11. Mhe. Mbarouk Juma Khatibu, Mb | " |
| 12. Mhe. Masache Njelu Kasaka, Mb | " |
| 13. Mhe. Ahmed Ally Salum, Mb | " |
| 14. Mhe. Amina Ally Mzee, Mb | " |
| 15. Mhe. Rose Vicent Busiga, Mb | " |
| 16. Mhe. Ally Anyigulile Jumbe Mlaghila, Mb | " |
| 17. Mhe. Sophia Hebron Mwakagenda, Mb | " |
| 18. Mhe. Stella Simon Fiyao, Mb | " |
| 19. Mhe. Aeshi Khalfan Hilaly, Mb | " |
| 20. Mhe. Abdulaziz M. Abood, Mb | " |
| 21. Mhe. Innocent Sebba Bilakwate, Mb | " |
| 22. Mhe. Ghati Zephania Chomete, Mb | " |
| 23. Mhe. Ahmed Yahya Abdulwakil, Mb | " |
| 24. Mhe. Bahati Khamis Kombo, Mb | " |
| 25. Mhe. Angelina Malembeka, Mb | " |

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo naliomba Bunge lako lipokee, lijadili na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na

Matumizi ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2022/2023 kama ilivyowasilishwa na mtoa hoja muda mfupi uliopita.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Moshi Seleman Kakoso, Mb
**MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU
YA BUNGE YA MIUNDOMBINU**
23 Mei, 2022

Kiambatisho Na.1

Makusanyo ya Taasisi ya uchukuzi

SPIKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, tunakushukuru sana kwa mawasilisho hayo.

Waheshimiwa Wabunge tunaendelea sasa na michango ya Waheshimiwa Wabunge ambao wameisikiliza na kuisoma hoja ya Mheshimiwa Waziri, lakini pia wamesikiliza maoni na mapendekezo ya Kamati yetu ya Kudumu ya Bunge ili kuweza kuishauri Serikali na maeneo mengine; kuangalia wapi ambapo Serikali haikufanya pengine kulingana na matarajio/ahadi zilizotolewa kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

Tutaanza na Mheshimiwa Jerry William Silaa atafuatiwa na Mheshimiwa Bonnah Kamoli, Mheshimiwa Timotheo Mnzava ajiandae. *(Makofi)*

MHE. JERRY W. SILAA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi na mimi niweze kuchangia kwenye hoja mezani ya bajeti ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote naomba niipongeze sana Wizara kwa kazi nzuri wanayoifanya Mheshimiwa Waziri, Naibu Mawaziri na watendaji wa Wizara. Lakini kipekee nimpongeze sana Katibu Mkuu wa Wizara hii Mhandisi Balozi Aisha Amour, mama huyu ni msikivu na anafikika na nimpe pole kwa mitihani aliyopata, Mwenyezi Mungu ampe nguvu aendeleo na utendaji wake wa kazi. Wizara hii inafanya kazi nzuri, kazi nzuri, hongereni sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba nichukue fursa hii kumpongeza kidhati Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan kwa kazi kubwa anayoifanya kwa miradi ya miundombinu. Miradi yote mikubwa haijawahi kusimama hata siku moja anatenga fedha za ndani na kwenye safari zake anatafuta fedha za nje, nampongeza sana na tumeambiwa hapa maana wakati mwingine ukipongeza wako watu wanapenda kuhoji. *(Makofi)*

Tumeambiwa tarehe 25 Mei kule Accra, Ghana Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan anakwenda kupata tuzo ya Benki ya Maendeleo ya Afrika *(African Development Bank)* ya ujenzi wa miundombinu ya barabara na reli, tunampongeza sana wanaotaka kujibu wajiandae kujibu kwa kiingereza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini kwenye hotuba ya Waziri ameeleza kazi kubwa Serikali inayoifanya kwenye upanuzi wa bandari zetu nchini na kule bandari kazi kubwa inafanyika. Tunaipongeza Serikali, tunampongeza Mkurugenzi wa Bandari Ndugu Eric Hamisi, niwaombe tuendeleo kuiunga Serikali mkono.

Mheshimiwa Spika, tarehe 30 Machi wakati Mheshimiwa Rais anapokea ripoti ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha unaoishia

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Juni, 2021 alitoa agizo muhimu sana ambalo Kamati zako ya *Public Accounts Committee* na *Public Investment Committee* imekuwa ikiishauri Serikali kuomba kuisaidia *Air Tanzania Corporation Limited*. Mheshimiwa Rais aliagiza zile ndege zote zinazomilikiwa na *Tanzania Government Flight Agency (TGFA)* umiliki wake urejeshwe kwenye Shirika la Ndege la *ATC*. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, agizo hili linakwenda kuwa na mchango chanya kwenye mizania ya Shirika hili, mizania ambayo kwa vipindi vichache vya miaka ya fedha imekuwa ikipata *negative equity* ambapo ukienda kwenye *notes* zake kule kwenye *plan tern equipment's* walikuwa na *plans and equipment's* zenye thamani yenye shilingi bilioni 119 tu. Ndege hizi 11 zina thamani ya shilingi trilioni 1,473.2 na ndege hizi zikihamishiwa *ATC* mizania yake sasa inakwenda kuwa chanya. Tunampongeza sana Mheshimiwa Rais tunaamini sasa Serikali itakwenda kusaidia yale madeni hasa ya kurithi ya *Aerovista* na mengine, madeni yale ya kukodi ndege toka *TGFA* ambayo ni kampuni dada ama kampuni kaka zote zinamilikiwa na Watanzania na tunategemea, kuanzia mwaka wa fedha unaofuata ambao *Audit* yake itakuja mwaka 2024 vitabu hivi vitakaa vizuri sana; *Engineer* Matindi, Mwenyekiti wa Bodi Profesa Morick tunawatakia kila la kheri tutaendelea kuwasaidia. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kazi kubwa imekuwa ikifanyika kwenye Shirika la Reli Tanzania, tumekwenda juzi kuzindua *Lot III* ya awamu ya kwanza kutoka Makutupora kwenda Tabora, tunaomba tuendeleo kuwaunga mkono na Masanja Kadogosa ama almaarufu *Engineer* Masanja Kadogosa aendeleo kufanya kazi hii na sisi kazi yetu kubwa ni kuunga mkono. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, hili sitoacha kulisema nililisema na ninasema tena nitaendelea kulisema, niwaombe sana Waheshimiwa Wabunge, Watanzania hata viongozi wa Serikali, haya mashirika yanayofanya biashara yakipata faida yanatoa gawio kwa Serikali na gawio hili linakwenda kufanya maendeleo kwa wananchi wetu. Kama yana mapungufu

unazo Kamati zako, ni uwanda mzuri zaidi wa kuyakosoa, tukiyakosoa kwenye uwanda wa wazi *clip* hizi tunazosisema hapa zinatumiwa na *competitor* wa mashirika haya kwenda kuwachafua kibiashara halafu tunaanza kujiuliza kwa nini Mashirika hayafanyi vizuri.

Mheshimiwa Spika, pale Dar es Salaam tuipongeze Serikali inatekeleza mradi wa mabasi yaendayo haraka (*BRT*) awamu ya pili ambayo ina kilometa 19.3 kutoka Mbagala kwa Mheshimiwa Chaurembo inakuja mpaka Kariakoo kwa Mheshimiwa Zungu kutoka pale Kurasini kwa Mheshimiwa Kilave inakwenda mpaka Magomeni kwa Mheshimiwa Tarimba. Mradi ule una mkandarasi wa *Lot I* na *Lot II* mwezi Disemba wakati Mheshimiwa Rais amealikwa kuzindua *Lot II* kuna maneno aliyasema naomba kuyanukuu na ulishatuelekeza jinsi ya kunukuu kauli za viongozi na nimezingatia. (*Makofi*)

Mheshimiwa Rais alisema: "Mwezi Juni nadhani nilifanya ziara ndani ya Wilaya ya Temeke, lakini nikapita pia barabara ya *BRT* na nikakuta ubovu ambao Waziri umeutaja na nikaeleza hatua zichukuliwe na ubovu ule kama viongozi wasingesimama na kusema hapa ni pabovu mkandarasi angeendelea na kutujengea ubovu ule ule. Kwa hiyo, niombe sana viongozi wa Wilaya, Halmashauri mlioko huko muwe macho lakini wakati mwingine nao labda na sisi Serikali tuna tatizo kwa sababu unaweza kukuta mkandarasi mmoja ana kazi nne, tano kwa wakati mmoja. Sinohydro utaikuta kwenye *hydropower* kule Nyerere, Sinohydro utaikuta kwenye *BRT*, Sinohydro iko Msalato, Sinohydro iko Maji, Sinohydro iko kule kwenye umeme sasa mkandarasi mmoja maeneo yote hayo lazima atavuruga. Kwa hiyo, mnaotoa *tender* hizi nanyi muwe makini kuangalia nani yuko tayari kujenga miradi tunayowapa." (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Waziri alikuwepo, *TANROADS* walikuwepo na Sinohydro walikuwepo. Wakati Mheshimiwa Rais anasema nadhani wenzetu mioyoni walikuwa wanasema mama sema haraka umalize kwa sababu sio kazi nne, tano tunakwenda kumpa kazi ya sita.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Spika, Sinohydro amepewa mradi wa mabasi yaendayo haraka awamu ya tatu toka Gongolamboto mpaka Kariakoo. Mkandarasi huyu ambaye tayari kilometa 2.5 zimetinduka zimeweka ufa kule Mbagala ,mkandarasi huyu asiyelipa wafanyakazi, mkandarasi huyu asiyelipa wazabuni amekwenda kuongezewa kazi nyingine. Kazi hii ya kilometa 23.6 inapatikana ukurasa wa 69 wa Ilani hii ya Uchaguzi, wala haikusema tutajenga mradi wa mabasi yaendayo haraka awamu ya tatu na tutampa Sinohydro; ilisema tutakwenda kutatua kero kwa wananchi wetu wa Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Rais ndio Mwenyekiti wa Chama cha Mapinduzi, amesema hadharani, ameonya, mmekwenda kutoa kazi ile. Mheshimiwa Rais kule Mbagala alisema alikwenda mwezi Juni, akaenda Disemba, hii Nyerere ndio anapita kila siku kwenda kwenye safari zake kwenda kutafuta fedha kwa ajili ya miradi kama hii. Mnakwenda kufanya vitendo vya namna hii.

Mheshimiwa Spika, Bunge lako hili na wewe ukiwa Spika ndio litakuwa Bunge ambalo limesimamia bajeti hii ambayo inakwenda kututengenezea kero ambayo leo iko Mbagala, iko Temeke inakwenda kurejeshwa tena kwa Gongolamboto na maeneo mengine tutakuwa ni Bunge la namna gani? Mkuu wa Wilaya pale Temeke Jokate Mwegelo alikwenda kusimamia haki za wale wananchi wanaonyanyaswa na wale Wachina, *TANROADS* wakamuandikia barua usiingilie mikataba hii ya ujenzi inayosimamiwa na *TANROADS*. Kuna mkataba unaosema mtu asilipe watu? Ndio *TANROADS* hii, halafu ukisema unaonekana una jambo lako binafsi, jambo gani binafsi? Hatuwezi kuacha watu hawa wakaendelea kufanya kazi hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kuna jambo nilisema hapa na kuna watu walinifikiria vibaya haya mambo ya *single source*. *Single source* sio mbaya *competitive tenders* sio mbaya ubaya ni uadilifu wa wale wanaosimamia kazi hizi. Mradi wa mwendokasi awamu ya kwanza kutoka Kimara mpaka Posta

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

umejengwa na STRABAG leo mwaka wa sita, wa saba hata shimo moja halijatokea. Hivi wangempa DRT Phase III Single Source STRABAG kuna mtu angelalamika?

Mheshimiwa Spika, kwa nini wanafanya hivi? Leo nenda pale Arusha mradi wa shilingi bilioni 520 una Lot 13; Lot 12 zimekamilika, Lot moja ya Sinohydro mpaka leo haujakamilika wananchi hawapati maji kwa sababu ya Sinohydro. Vyanzo vya maji vimekamilika matenki yamekamilika ila mtu mmoja anafanyakazi kwa utaratibu anaona yeye unafaa. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, na nimuombe Waziri akija hapa kujibu mimi nitashika shilingi ya mshahara wake, nitashika shilingi ya Fungu la TANROADS ukiwauliza, wanakujibu eti World Bank walitoa letter of no objection, msituletee habari za namna hiyo. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, Sheria ya Manunuzi Sura ya 410 ya mwaka 2011 TANROADS ndio procurement entity ndio anaandaa nyaraka za zabuni, ndio anaandaa sifa za mwombaji. Mmetunga mtihani wenyewe, mmempa majibu wenyewe, mmehakikisha ameshinda, Rais ametoa kauli bado mnakwenda kumpa kazi mnataka nchi iende namna gani? Sisi tunakwenda kwenye uchaguzi 2025... (Makofi)

(Hapa Mhe. Jerry W. Silaa alilia)

SPIKA: Haya ahsante sana Mheshimiwa muda wako umekwisha.

MHE. AGNES M. MARWA: Mheshimiwa Spika, Jerry oyeee.

SPIKA: Ahsante sana.

Waheshimiwa Wabunge nilikuwa nimeshamtaja Mheshimiwa Bonnah Kamoli atafuatiwa na Mheshimiwa Timotheo Mnzava, Mheshimiwa Tauhida Gallos Nyimbo ajiandae.

MHE. BONNAH L. KAMOLI: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipatia nafasi hii na mimi niweze kuchangia katika Wizara hii muhimu kabisa, Wizara ya Uchukuzi na Miundombinu na mambo yote ambayo yanahusu maendeleo na maisha ya binadamu.

Mheshimiwa Spika, napenda nichukue nafasi hii kumpongeza Mheshimiwa Rais wetu mama Samia Suluhu Hassan, lakini pia niwapongeze Mawaziri wote kwa kufanya kazi nzuri pamoja na Naibu Mawaziri, Makatibu Wakuu, watendaji wa Serikali nawapongeza sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kabla sijaanza kuchangia mchango wangu katika Wizara hii nilipenda niongelee jambo moja kuhusiana na fedha ambazo zilipelekwa kwenye bajeti ya *TARURA* ya mwaka 2021/2022. Kama unavyojua kwamba hizi fedha tuliziomba mwaka 2021 na Mheshimiwa Rais akatusikiliza Wabunge akaongeza bajeti ili tuweze kutengeneza barabara zetu, kwa sababu Mheshimiwa Rais alivyokuwa anafanya ziara aligundua kwamba sehemu nyingi/mikoa mingi/majimbo mengi barabara ni mbovu ndio maana akaongeza ile bajeti kwa watu wa *TARURA*. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini mimi nilipata taarifa kutoka kwa watendaji wangu wa *TARURA* kwamba fedha ambazo tulikuwa tunazitegemea kwenye Jimbo letu shilingi milioni 800 sasa zinaelekezwa kwenye Postikodi. Namshukuru Mheshimiwa Nape Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia alilisemea juzi kwamba hizo fedha zirudishwe kwenye miradi ya *TARURA*. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini nilikuwa ninaomba Mheshimiwa Waziri husika wa TAMISEMI alisemea hili jambo kwa sababu kuna majimbo mengine hizi fedha zimeshachukuliwa na kuna majimbo mengine tayari zimeshawekewa mipango ya kwenda kwenye hizo Positikodi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunaomba sana sana hili jambo lisifanyike, wananchi wetu tumewaahidi, tumeshafanya

mipango mingi na tumeshakaa mikutano mingi na wananchi kwa ajili ya hizi fedha. Mfano kwenye Jimbo langu nimeshakaa kwa ajili ya hizi fedha ambazo ninazisubiri shilingi milioni 800 na Kata ya Segerea Machimbo zinakwenda kufanya kazi hii. Kwa hiyo, zikitolewa itaonekana kama mimi Mbunge nimezungumza mambo ya uongo. *(Makofi)*

Lakini jambo lingine ambalo nilikuwa nataka kushauri mambo ambayo tumeyapanga hapa na tukayapangia bajeti, wataalam wanapata wapi nguvu ya kutoa bajeti ambayo sisi tumepanga na tumepitisha Bungeni na kuelekeza kwenye miradi mingine? Hii inakuwa sio sawa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa sababu sisi tunaongea na wananchi *direct* ndio wametupa vipaumbele vyake na tukishaongea hapa tukipitisha tunategemea wenyewe wananchi wafanye kazi kwa ushirikiano na sisi. Sasa wenyewe wanapokaa huko na kupanga mipango yao bila kutuhusisha sisi inakuwa sio sawa. Naomba hilo lifanyiwe kazi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini jambo la pili sasa naanza mchango wangu kwenye Wizara hii. Katika Jimbo langu la Segerea, eneo la *Airport* kuna wakazi wangu 1,800 tangu mwaka 1997 hawa watu wamehamishwa, wameambiwa kwamba wanatakiwa wahame hilo eneo. Wengine wamefanyiwa tathmini, wengine hawajafanyiwa tathmini mpaka hii leo, nimekuwa nikiongea hapa kwa kipindi chote nikisimama hapa kuwaongelea hawa wakazi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo hilo sasa Kipawa, Mtaa wa Kipunguni hakuna maendeleo yoyote. Kwanza tunavyopanga mipango yetu ya kupeleka barabara au kupeleka maji lile eneo wanaliruka wanasema hili eneo hawa wananchi wake watahama, kwa hiyo, hakuna haja ya kupeleka hii mipango ya maendeleo.

Kwa hiyo, kwa kipindi hicho chote nilichokielezea hakuna mwananchi pale anayefanya maendeleo yoyote na kama unavyojua mtu anaweza akawa ana leseni yake ya makazi, anataka aende kuchukua mkopo hawa wananchi

hawawezi kwenda kuchukua mkopo kwa sababu *airport* wamekwenda kuweka jiwe lao la msingi pale kuonesha kwamba hicho ni kiwanja chao na wakati hawajawalipa hawa wananchi. Kwa masikitiko kabisa hili jambo nimeliongea na mwaka jana nimeliongea, lakini Serikali halilifanyii kazi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mpaka sasa hivi hiyo sehemu imekuwa watu wanaishi hawaelewi na kibaya zaidi wamekwenda wamewalipa watu nusu, wameacha nusu. Kwa hiyo, wale nusu waliobaki pale wanaendelea kupata shida hawawezi kufuga kuku, hawawezi kupata mkopo wowote, hawawezi kufanya kitu chochote kwa sababu hilo eneo linajulikana ni eneo la *airport* na wameshaweka hilo jiwe lao. Kwa hiyo wanawafanya hawa wananchi waendeleo kuwa masikini sio sawa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ambalo nilitaka kuongelea ni kuhusiana na watendaji wetu wa *TANROADS*, nawapongeza wanafanya kazi nzuri, lakini kuna mahali inabidi warekebishe, yaani *TANROADS* wanapokuwa wanataka kuweka viraka wanatoboa barabara kuanzia mwanzo mpaka mwisho halafu wanaondoka wanakwenda wanakaa miezi mitatu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, ukizingatia barabara zetu ni mbovu, halafu sisi watu wa Segerea tunatumia barabara moja, barabara ya Tabata ambayo inatoka inakwenda mpaka sehemu zingine. Sasa unapokwenda unaitoboa ile barabara halafu unaondoka, unawatafutia watu matatizo kwa sababu watembea kwa miguu wanapitia hiyo barabara, magari wanapitia hiyo barabara, lakini bodaboda pia wanapita hiyo barabara.

Kwa hiyo, tunaomba watendaji wa *TANROADS* waongeze *speed*, wanapokuwa wanaparua hizi barabara au wanazichimba wazifunike haraka.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine nilitaka niongelee hao hao *TANROADS*, kuna barabara nyingi ambazo

wenyewe ndio wanaziangalia, kwa mfano barabara ya Tabata nilikuwa ninashauri ile barabara ijengwe upya kwa sababu hii kila siku kuifanyia marekebisho ni kupoteza gharama kubwa, ile barabara imeshakuwa mbovu tunaomba ijengwe upya. *(Makofi)*

Lakini pia barabara yetu ya Kinyerezi – Bonyokwa – Kimara; hii barabara tangu *TANROADS* wameanza kuifanyia upembuzi yakinifu sasa hivi ni miaka mitatu na tulikuwa tunategemea kwamba hii barabara itaanza kujengwa sasa hivi, lakini mpaka sasa hivi na mimi nilishawahi kukuambia Waziri kwamba hii barabara ni muhimu sana. Kwa sababu ndio inayotoa watu mjini wanapitia Bonyokwa wanakwenda Kimara, kwa hiyo mkitujengea hii barabara mtakuwa mmetusaidia sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kama unavyojua Mheshimiwa Waziri na Wabunge wenyewe Dar es Salaam ndio inayoingizia mapato hili Taifa asilimia 70 kwa hiyo, Dar es Salaam ikiwa ina barabara nzuri ina maana hayo mapato yataongezeka. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini pia kitu kingine sisi watu Dar es Salaam hatuna kitu kingine tunachoomba zaidi ya barabara na maji. Nimpongeze Mheshimiwa Waziri wa Maji, tulikuwa tunalalamika maji Mkoa wa Dar es Salaam, lakini amefanya, nampongeza sana yeye pamoja na Naibu wake pamoja na Mkurugenzi, lakini kwenye masuala ya barabara yaani bado sana Mheshimiwa Waziri. Tunaomba mtuungalizie hizo barabara zetu ambazo tunazisema kila siku.

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Kengele ya pili Mheshimiwa, dakika kumi zimekwisha. Ahsante sana.

MHE. BONNAH L. KAMOLI: Mheshimiwa Spika, naunga mkono. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Timotheo Mnzava atafuatiwa na Mheshimiwa Tauhida Gallos Nyimbo, Mheshimiwa Flatey Masey ajiandae.

MHE. TIMOTHEO P. MNZAVA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi na mimi niweze kutoa mchango wangu kwenye bajeti hii muhimu sana kwa maisha ya Watanzania na maendeleo ya nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote nimshukuru sana Mwenyezi Mungu mwingi wa rehema ambaye ametupa uzima, lakini na mimi kipekee nitumie nafasi hii kumpongeza Mheshimiwa Waziri kwa hotuba yake nzuri, lakini kipekee sana niipongeze sana Serikali yetu ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Serikali ya Chama cha Mapinduzi inayoongozwa na Rais wetu Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan kwa kazi kubwa na nzuri ambayo inaifanya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwenye bajeti ambayo imewasilishwa kuna ongezeko la fedha kwenye upande wa fedha za maendeleo kwa asilimia 13.7. Jambo hili ni jambo kubwa, ni jambo zuri, tunaipongeza Serikali kwa kuwa tunajua tunaongeza nguvu ya kwenda kutatua changamoto tulizokuwanazo kwenye sekta mbalimbali zinazosimamiwa na Wizara hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba nitoe mchango kwenye maeneo matatu. Eneo la kwanza ni reli, eneo la pili barabara nae neo la tatu ni bandari.

Mheshimiwa Spika, kwenye upande wa reli niipongeze Wizara, lakini nilipongeze Shirika la Reli kwa kazi kubwa na kazi nzuri inayofanyika kwa upande wa reli. Tumeshuhudia ukarabati mkubwa kwenye reli yetu ya zamani; reli ya Dar es Salaam mpaka Moshi, reli ya Moshi – Arusha, lakini pia na ile ya kutoka Mwanza inayokwenda mpaka kwa wenzetu wa Uganda. Kazi hii ni kubwa, kazi hii ni nzuri, tunawapongeza sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, na tunapopongeza sio kwamba tunapongeza tu, tunapongeza kwa sababu kazi tumeiona na kuna sababu za kupongeza. Sio tu kwenye kukarabati hii reli ya zamani, lakini hata ukusanyaji wa mapato kwa shughuli zinazosimamiwa na Shirika la Reli umeongezeka kutoka bilioni 30 mpaka bilioni 50 sio jambo dogo tunawapongeza sana, lakini kubwa kwa upande wa reli tunaendelea kuipongeza Serikali na Wizara kwa kazi kubwa ya ujenzi wa reli ya kisasa ya *Standard Gauge*. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, *Standard Gauge* alipoingia Mheshimiwa Rais kulikuw na hofu, kulikuwa na maneno, wengine walikuwa na hisia kwamba pengine miradi mikubwa ya kimaendeleo ambayo ameikuta kasi ya utekelezaji wake itapungua. Mheshimiwa Rais amechukua nchi akakuta kuna vipande vile viwili, *lot* zile mbili ya kwanza na ya pili, lakini leo tunapozungumza kazi inakwenda vizuri kuna mikataba imesainiwa, tumeona kazi imeanza kufanyika. Tunapongeza sana Mheshimiwa Rais kwa kuendelea kuhangaika na miradi hii mikubwa ambayo aliikuta. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, mambo machache ya kushauri kwa upande wa reli. Niwashauri sana wenzetu wa reli, Mheshimiwa Rais ametoa maelekezo juu ya reli ya kutoka Tabora kwenda Kigoma inayokwenda mpaka DRC. Ni reli muhimu sana kwa uchumi ukiangalia kwamba DRC ni eneo muhimu sana kiuchumi na kwenye soko. Tuwaombe sana maagizo yale ya Mheshimiwa Rais myafanyie kazi kwa haraka ili kazi ya reli kwa kipande hiki ianze tuweze kuliwahi soko hilo la DRC. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini eneo la pili, tumefufua reli ya zamani, tumefanya ukarabati mkubwa, yapo maeneo mengine ambayo bado, ikiwemo reli ya kutoka Kilosa – Malinyi ambayo muda mrefu iliachwa. Ni reli muhimu kuongeza thamani na kazi ya reli ya *SGR*, lakini pia ukumbuke reli hii ndio kuna makutano kati ya reli ya kati na reli ya *TAZARA*. Tungeomba sana Wizara muweke kwenye mipango yenu jambo hili liweze kufanyika vizuri. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, eneo la mwisho la kushauri kwenye upande wa reli, hii kazi nzuri mnayofanya ya kufufua reli hii ya zamani, yako maeneo ya reli yaliachwa, yako maeneo ya reli yalikuwa hayafanyiwi kazi wananchi wetu waliingia wakafanya shughuli mbalimbali za kimaendeleo ikiwemo shughuli za biashara. Natoa mfano wa eneo la Mombo kule Korogwe Vijijini, niwaombe sana wenzetu wa reli yale maeneo ni muhimu. Kwa yale maeneo ambayo hakuna madhara kwa wananchi wetu kuendelea kufanya shughuli za kujipatia kipato ruhusuni wananchi wetu wafanye shughuli za kujipatia kipato tuweke utaratibu mzuri wa namna gani watu wetu watumia maeneo haya kujipatia kipato na sio kuwaondoa kabisa ili tuendeleo kuwapa Watanzania mazingira mazuri ya kufanya shughuli zao za kibiashara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo la pili ninalotaka kuchangia ni eneo la upande wa barabara; wiki mbili zilizopita niliuliza swali Bungeni kuhusu barabara ya kutoka Korogwe – Dindira – Bumbuli mpaka Soli; na yale majibu niliyopewa nilisema kama majibu ni haya tukifika kwenye bajeti hatutaelewana hapa ndani. Kipekee kabisa nikushukuru sana Mheshimiwa Waziri, nimesoma hotuba yako kwenye ukurasa wa 162 nimekuta umetenga fedha shilingi bilioni moja ya kuanza maandalizi ya kuanza ujenzi wa lami wa barabara ya kutoka Korogwe – Dindira – Bumbuli mpaka Soli, nikupongeze sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nisingeiona hii hali ingekuwa tofauti hapa leo, lakini nikupongeze niseme tu kwamba, jambo hili tumelisubiri muda mrefu. Ni ahadi ya Chama cha Mapinduzi kwa zaidi ya chaguzi mbili. Umefika wakati sasa wa kukiheshimisha chama chetu kwa kutekeleza ahadi hii kwa Watanzania ili wananchi wa Korogwe na Lushoto waendeleo kuwa na imani na Serikali ya Chama cha Mapinduzi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo lingine ni barabara hii muhimu sana ya kutoka Korogwe – Mashewa – Bombo Mtoni – Mabokweni na kwenda mpaka Tanga. Barabara hii ni barabara muhimu sana kwa uchumi wa nchi yetu, lakini kwa

ulinzi na usalama wa nchi yetu. Hii ni barabara mbadala ambayo mtu aliyetoka Kenya akipita Horohoro sio lazima aende Tanga, aje Muheza kuja Korogwe kwenda Mikoa ya Kilimanjaro na Arusha. Kupitia barabara hii mtu anayetoka Kenya akitoka Horohoro anaweza kupita barabara hii ni barabara mbadala. Ni muhimu sana kwa ulinzi na uchumi wa nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, Wizara mlituahidi kwamba, mtatenga shilingi bilioni mbili kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara hii, mpaka sasa kuna ukimya mkubwa. Wakati wa kuhitimisha bajeti yako Mheshimiwa Waziri ningefurahi kusikia nini kinachoendelea kwenye barabara hii kulingana na umuhimu wake mkubwa iliokuwanao kwa ajili ya uchumi wa watu wa Tanga, Kilimanjaro, Arusha, lakini na uchumi na ulinzi na usalama wa nchi yetu ya Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo la mwisho napenda kuchangia ni eneo la bandari, kipekee niipongeze sana Serikali. niipongeze Mamlaka ya Bandari na watendaji wake kwa kazi nzuri mnayoifanya, kwa miaka zaidi ya sita bandari imekuwa ikijiwekea lengo la makusanyo ya shilingi trilioni moja kwa mwaka mmoja wa fedha, lakini kwa miaka zaidi ya sita hatujawahi kufika wala kukaribia, tumejitahidi sana bandari imeishia kwenye shilingi bilioni 800. Nimesoma hotuba yako Mheshimiwa Waziri, nimeona tuna bilioni mia tisa kasoro kidogo mpaka mwezi Aprili. Nina uhakika kazi ikifanyika vizuri kwa mwezi huu wa tano na mwezi wa sita inawezekana kwa mara ya kwanza tukafikia mipango na malengo tuliyojiwekea ya kufika angalau shilingi trilioni moja kwenye mwaka mmoja wa fedha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, niwaongeze sana bandari kwa kazi hii nzuri ambayo mmeifanya. Tunajua kazi hii ni kubwa, lakini endeleeni kuifanya tunawategemea bandari ni eneo muhimu katika mapato na uchumi wan chi yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini pia niipongeze Mamlaka ya Bandari. Mmefanya kazi nzuri kwenye bandari ya Tanga

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

kwenye kuongeza kina na kupanua eneo lile la kufanyia shughuli za bandari, mmefanya kazi nzuri sana na sisi tunawapongeza watu wa Tanga kwa kazi mliyoifanya. (Makofi)

Ombi langu kwenu watu wa bandari, baada ya kazi hii nzuri mliyoifanya na mnayoendelea kuifanya ya kuboresha Bandari ya Tanga, sasa ni wakati muhimu mje na mpango mahususi wa masoko namna gani ya kuongeza mizigo inayopita kupitia Bandari ya Tanga, inayoingia na inayotoka kupitia Bandari ya Tanga. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, hatuoni sababu kwa nini mkonge wa Korogwe usafirishwe kwa gari mpaka Dar es Salaam upelekwe bandarini, upelekwe kwenda kutafuta masoko nje, hatuoni sababu. Ni wakati sahihi sasa mjitahidi kuongeza kuitangaza na kutengeneza mpango wa masoko kwa ajili ya bandari ya Tanga ili bandari ya Tanga iendelee kufanya kazi vizuri. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini jambo lingine la pili kwa upande wa bandari. Tuna mfumo wetu wa *Single Window System*, unafanya kazi, unatusaidia kuondoa na kuingiza shehena kwenye maeneo yetu ya bandari na maeneo yetu ya mipakani, lakini kumekuwa na changamoto. Ni wakati sasa Serikali iangalie namna ya kuboresha mfumo huu ili tusihangaikie na *network* inatupotezea muda mrefu inatucheleweshwa kuweza kuongeza muda wa kusafirisha bidhaa zetu. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, mara nyingi *system* inasumbua na *system* ikiwa chini maana yake uondoaji wa shehena unachelewa. Ni wakati sasa wa kuangalia namna nzuri na mkakati mahususi wa kuboresha *system* hii ili mambo yaweze kwenda vizuri. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini pia kwenye *system* hii sehemu kubwa ya uchakataji wa taarifa zote iko *centralized* makao makuu. Ni wakati pia wa kuangalia kwenye bandari kama ya Tanga, bandari kama ya Mtwara, sio lazima taarifa

zichakatwe makao makuu, tufanye *decentralization* ya huu mfumo ili na kwenye bandari husika Mtwara, Tanga, taarifa zichakatwe mambo ..., sio wachakate Dar es Salaam wamalize watume, watu wa Tanga wakati mwingine inachelewesha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo nashukuru sana. Naunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Haya, ahsante sana. Mheshimiwa Tauhida Gallos Nyimbo, atafuatiwa na Mheshimiwa Fletei Massey. Mheshimiwa David Mwakiposa Kihenzile ajiandae.

Waheshimiwa Wabunge, kabla hajaanza kuzungumza Mheshimiwa Tauhid na mimi hapa mbele huwa nawakumbusha siku zote niwakumbushe tena.

Orodha inayoletwa hapa mbele ni kwa ajili ya kuongoza Kiti kijue nani kitamuita na sio kwa namba yako kwa sababu majina yaliyoletwa hapa mbele kuna watu hawajawahi kuchangia hata mara moja, kuna watu wamechangia mara moja, kuna watu wamechangia mara mbili. Kwa hiyo, kipaumbele wanapewa wale wenye nafasi chache walizochangia na ndio maana wanachangia dakika kumi. *(Makofi)*

Kwa hivyo, jina lako linaweza kuwa hapa mbele limeletwa, lakini usitwe leo kwa sababu umeshachangia mara tano, mwingine umeshachangia mara nne na wenzako hawajachangia kabisa. Kwa hiyo, ndio wanaopewa kipaumbele hapa mbele. *(Makofi)*

Mheshimiwa Tauhida Gallos Nyimbo, atafuatiwa na Mheshimiwa Fletei Massey. Mheshimiwa David Mwakiposa Kihenzile ajiandae.

MHE. TAUHIDA CASSIAN GALLOS: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipatia fursa hii kuweza kuchangia Wizara hii.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kwanza kabisa nianze kwa kumshukuru Rais wetu kwa kazi kubwa anayoifanya ndani ya Taifa letu, jinsi anavyotuongoza, namna anavyolipeleka Taifa letu mbele. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini kwa namna hiyo hiyo niendeleo kumpongeza Mheshimiwa Waziri kwa kazi kubwa anayoifanya na Naibu Waziri na timu yake yote kwa ujumla. Kazi wanazozifanya ni kubwa, kazi wanazozifanya ni za kupigiwa mfano. Jitihada zao zitatupeleka pale ambapo Rais wetu ana malengo ya kuifikisha Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, uongozi siku zote ni dhamira, uongozi ni maono, uongozi ni wito. Niwapongeze na niwaambie kwamba tunaona kazi kubwa wanayoifanya na kwetu sisi umekuwa ni ufahari mkubwa hasa pale alipokuwa Katibu Mkuu wa Wizara hii ni mwanamke. Wizara inafanya vizuri, Waziri na timu yako mnasimamia vizuri, lakini sisi wanawake kwetu ni ufahari kumuona mwanamke mwenzetu yuko pale na anafanya vizuri, tunaamini na imani yetu kwake ni kwamba, yeye ni miongoni mwa wanaosababisha wewe ukafanya vizuri pia kazi zako kwa sababu mara nyingi mwanamke ana namna ya kipekee katika kuongoza. Tunashukuru na tunampongeza Katibu Mkuu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nianze kwa kulipongeza Shirika letu la *TRC* kwa kufanya vizuri, kwa kufanya kazi nzuri. Kwanza kabisa nianze pale kwenye makusanyo yao, wamekusanya kwa mwaka wa fedha 2020/21 shilingi bilioni 50 kutoka shilingi bilioni 30, ni kazi nzuri ya kupigiwa mfano. Kwetu sisi tunasema ni pongezi tunampongeza. Sisi viongozi tuna namna, kuna muda hatuna jinsi hatuwezi kujizuia hisia zetu, kama watu mnafanya kazi vizuri lazima Waziri tuwapongeze, mnafanya kazi vizuri, tunawaona mkifanya kazi vizuri. Kama mnavyotuvumilia pale mnapoharibu tukiwaambieni mnaharibu na mpokee pongezi zetu mnapofanya vizuri hatutasita kusema mnafanya vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nilitegemea kwenye shirika letu kipindi hiki tulichoingia kwenye misukosuko ya *covid*, kwenye

misukosuko ya mfumuko wa bei ya mafuta ambayo imetawala takribani dunia nzima ambapo pia tumpungeze Rais wetu, kwa upande wa Serikali yetu ya Tanzania Rais amechukua fursa ya kipekee akitupunguzia bei ya mafuta na kubana maeneo mengine. Mheshimiwa Waziri tulitegemea shirika hili kwenye mradi wa *SGR* ungekuja na mambo ya ajabu, tulitegemea tukaona fedha zote na upigaji kipindi hiki ndio ungeingia; kwenu imekuwa tofauti, mambo yanakwenda, yanaserereka kama nyoka yuko kwenye majani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, bado mmekuwa wazalendo, mmekuwa waungwana, mnamsaidia Rais, mnafanya kazi nzuri. Bado mikataba yenu imesimama palepale kwa fedha zilezile ambazo mmekubaliana na ujenzi huu. Mnamsaidia Rais, mnastahili pongezi, mnastahili sifa. Endeeleni kuwa wazalendo, Tanzania haitajengwa na kila mtu, Tanzania itajengwa na wenye uchungu wa Tanzania na wenye uzalendo wa Tanzania. Mheshimiwa Waziri kwenye eneo hili niendeleo kukupongeza na timu yako, lakini usisahau mwisho wa pongezi mwanamke mwenzetu tunampongeza zaidi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nije kwenye suala la bandari; tunawashukuru watendaji wanaendelea kufanya vizuri, wanasimamia bandari vizuri. Tunawaona wanatafuta, Mtendaji Mkuu wa Bandari anatafuta kila namna ya kuona bandari yetu itafanyaje ili iweze kufanya vizuri. Tunawaona wakishiriki maeneo tofauti, wanashiriki katika maeneo ya matangazo, wanaitangaza bandari yetu ipasavyo, kwa sababu bandari yetu pia, imepakana na nchi jirani nazo pia kuna nchi zina bandari, wachukue fursa hiyo kuangalia bandari za wenzetu wapi wamefanikiwa, nini kwetu kinakwama, lakini Mheshimiwa Waziri tushauri. Sisi hapa tuko Wabunge tunakushauri, lakini usisite chukua pia na ushauri wa watu wa chini. Kuna watu tunaweza tukawadharau, lakini wanaweza wakakupa ushauri mzuri na mkubwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, chukulia watu ambao wanaendesha ma-*container* wanaopeleka ndani ya mipaka

yetu, kuna muda pata muda kaa nao kikao, wasikilize, changamoto, maeneo gani, kuna tatizo gani? Utakapowasikiliza kuna watu wako nje hawajapata fursa ya kuwepo hapa kwa sababu, kuna wachache wanaoweza kuingia, lakini wana michango mizuri ya kuweza kuisaidia nchi hii, wana michango yenye afya. Ukitumia fursa hiyo ukitaka kuwasikiliza, Mkurugenzi wa Bandari mkitumia fursa hiyo kaka yangu ukawasikiliza utavuna kitu, utapata mabadiliko. Jitihada zako tunazona na haziendi bure, tunazona na tunazithamini unafanya kazi nzuri, ili iendelee kuwa nzuri zaidi shuka na chini sikiliza maoni, wasikilize wale ambao wanatumia zile bandari, utapata mambo mazuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini miradi maeneo makubwa ya bandari yanayosimamiwa ni kwenye changamoto kubwa. Na tunaona kwa asilimia kubwa changamoto zimepungua na zinatatuka kwa jitihada ya wasimamizi waliokuwepo pale. kuna changamoto nyingine ni ndogo ndogo, sisi tukisimama hapa tunaowakilisha wanawake lazima tuziseme. Bandari yetu pamoja na changamoto kubwa zinazoendelea kutatuliwa kuna changamoto ya wanawake kwenye utumiaji wa bandari yetu, matumizi ya ndani ya kawaida.

Mheshimiwa Spika, boti imekwenda kule imerudi kule; kuna watu nitawazungumzia kwa wakati huu, kuna watu pale wenye mahitaji maalum; kuna wanawake wajawazito, kuna wanawake watu wazima/wazee, lakini tuboreshe. Mkurugenzi wa Bandari boresha lile eneo, ona wanawake wale wanahudumiwa vipi? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ninatamani tukitoka hapa tukimaliza Bunge la Bajeti mwezi wa sita nifuatane kwenda Zanzibar tutumie bandari, Waziri, Naibu Waziri, Mkurugenzi na watendaji wako wote tuone mifumo ambayo inatumika bandarini. Mwanamke mjamzito anafika kushuka boti anasema anakwenda Dar es Salaam lazima asukumwe, apitishwe msukosuko ndio aweze kupita. Kabeba Rais wetu, kabeba Waziri kama ninyi, kabeba Wakurugenzi kama ninyi, mnafanya vizuri na ninaamini mmejielekeza zaidi kutatua matatizo makubwa, lakini watizameni watendaji wenu wa

chini wanaowafuatia, waambieni haya matatizo madogo madogo ambayo hatupaswi kusimama hapa kuyaelezea wayatatue nayo, kwa sababu kwetu sisi ni kero.

Mheshimiwa Spika, sisi tunawakilisha wanawake. Mimi mtumiaji wa bandari ninaona utofauti mkubwa wa bandari ya kipindi cha nyuma na sasa. Zamani tulikuwa tukishuka boti kutoka Zanzibar mpaka tsubiri ma-*container* yatoke, sasa hivi hayapo hayo, kila kitu kinakwenda kwa wakati. Mheshimiwa Waziri na watendaji wako tuboresheeni sisi tunaotumia bandari ili tuweze kutumia bandari yetu vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini kwa namna ya kipekee naomba nimpongeze Mkurugenzi wa Shirika la *ATC* kwa kazi kubwa anayoifanya, shirika lilipokuwa sipo sasa lilipo, unajitahidi, mnafanya kazi nzuri. Si kazi ndogo kufanya shirika lipande juu.

Mheshimiwa Spika, na kwa namna ya kipekee kwetu shirika limekuwa la ufahari maana kwa sasa tunaitangaza Tanzania ipasavyo, kati ya ndege zake basi kuna ndege nayo imeandikwa Zanzibar, tunaamini siku moja kama kuna ndege zina twiga zina nani iko siku tutauona na mkarafuu wa Zanzibar nao upo kwenye ndege zile. *(Makofi/Vigelegele)*

Mheshimiwa Spika, kwetu imekuwa ni ufahari tunaamini tunatangaza utalii, lakini pia kwenye ndege zile tunatangaza nchi yetu kwa ufahari mkubwa. Nichukue fursa hii kuendelea kuwapongeza...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Ahsante sana, muda wako umeisha.

MHE. TAUHIDA CASSIAN GALLOS: Mheshimiwa Spika, ahsante naomba kuunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Flatei Massay atafatiwa na Mheshimiwa David Mwakiposa Kihenzile, Mheshimiwa Ally Mlaghila Jumbe ajiandae.

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kupata nafasi hii ya kuchangia leo, kwanza nianze kwa kumshukuru Mungu kwa kupata nafasi hii mchana huu wa leo,

Mheshimiwa Spika, nimesoma vizuri sana kitabu hiki cha bajeti ya Wizara ya Ujenzi; mwaka jana 2021 barabara ya kwetu hii inayoanzia Karatu- Mbulu - Hydrom - Sibiti ilishakuwepo kwenye mpango huu wa kujengwa. Nataka nirejee kumbukumbu hizi ili ukafahamu vizuri.

Mheshimiwa Spika, mwaka 2000 kuja 2005 barabara hii ilikuwepo kwenye Ilani ya Chama cha Mapinduzi; lakini 2005 kuja tena 2010; mwaka 2010 kuja 2015; mwaka 2015 kuja 2025. Nataka kuwaonesha nini, nataka kuelezea tu Mheshimiwa Waziri ajue kwamba hii barabara ambayo imekuwa katika ilani kwa muda wa miongo hii minne mpaka leo haikujengwa kabisa kwa kiwango hicho cha lami. Lakini ukiangalia nimekuja na ilani hizi mbili kabisa hapa ili walau iwe ushahidi na ajue Mheshimiwa Waziri kwamba kwa kweli sasa mimi nimetumwa huku kuiomba barabara hii na nimeombwa sana na wananchi wanapata shida kwa sababu tu barabara ile inakwenda kwenye Hospitali kubwa ya Rufaa ya Hydrom.

Mheshimiwa Spika, hii hospitali inategemewa na majimbo saba, lakini pia hospitali hii pia pamoja na majimbo haya mvua ikinyesha barabara hii haipitiki kabisa, nimeona kwenye bajeti hii ipo imetengewa fedha. Ukiangalia sasa hivi mwaka jana kama itaruhusiwa hapa naweza kukumbusha kidogo kwenye kishkwambi changu ninayo sauti ya Mheshimiwa Waziri aliyetangulia, wakati anahitimisha bajeti yake hapa akatangaza kabisa hapa barabara hii inajengwa kwa kiwango cha lami kutoka Mbulu kuja Hydrom na mwaka jana kwa bahati nzuri ulikuwa hapo na kama itaruhusiwa nifungue hapa ili aone kabisa;

Hapa Mheshimiwa Flatei G. Massay aliweka rekodi ya sauti ikisema:-

"...ambayo tumeanza kuitangaza wiki hii ni kama ifuatavyo barabara ya Mbulu - Hydrom kilometa 25, barabara ya ..." (Makofi)

Mheshimiwa Spika, nataka tu uone kwamba mambo yalivyo hapa, siyo hiyo tu katika majibu ya Wizara hii mimi nawapenda sana Mheshimiwa Mnyaa rafiki yangu kabisa, Mheshimiwa Godfrey rafiki zangu kabisa, lakini majibu wanayojipa kwa watu wangu kule ni hatari sikiliza na hii:

Hapa Mheshimiwa Flatei G. Massay aliweka rekodi ya sauti ikisema:- "...ya Mbulu na hasa Mbulu - Hydrom yenye kilometa 50, kwa hiyo nimuhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba barabara hii ambayo pia Mheshimiwa aliombea kupiga sarakasi itatangazwa kabla ya mwisho wa mwaka huu ili ianze kujengwa kwa kiwango cha lami." (Makofi)

Mheshimiwa Spika, mimi sina shida leo nimekuja kwa amani kabisa ndugu zangu hawa nimekuja kwa amani kabisa leo na napenda niseme kwa amani ya Mungu na Mungu awatembelee na hawa. Sikiliza mwaka jana wamesema kwenye bajeti hapa kabisa kwamba kwa kweli watatangaza na nikaomba kushika shilingi hapa, wakaahidi vizuri kabisa na mimi nimechukua sauti hizi kwenye *local* yetu ya *media* hapo na ninayo kitu kinachoitwa maneno yote na hotuba yao na mwisho wa kumalizia.

Mheshimiwa Spika, niwaombe ndugu zangu hawa kwa sababu walisema watatangaza muda umepita mwaka mzima, sasa hawatangazi hii barabara na kama wametangaza wananchi wetu kule hawajui, kutangazwa huko kwa barabara ni mwaka mmoja tangu wakati wa mwaka jana ule.

Mheshimiwa Spika, sasa naona kabisa leo kwenye ukurasa huu wa bajeti wa kitabu chake Mheshimiwa Mnyaa ameandika hapa ukurasa wa tisa kifungu cha 17 anaonesha

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

kabisa barabara itajengwa kwa kiwango cha lami kilometa 387.

Sasa mimi hoja yangu tu ya msingi nimeona hapa hoja ya Kamati, kamati wameandika kabisa kwamba kwa bajeti ya mwaka jana fedha wamepeleka kulipia madeni. Sasa niambie kama fedha zimepelekwa kulipa madeni na wao wameniahidi mwaka jana hapa barabara hii inajengwa, leo mwaka mzima umeshapita hilo tangazo linachukua muda gani? (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mimi leo hapa siyo shilingi tu mimi shilingi hiyo wananchi wameniambia niichukue, nirudi nayo Mbulu Vijijini maana hapa hamna namna tena unajua kabisa hapa nikipiga sarakasi utanitoa nje na kama hunitoi nje nianze sasa hizi, halafu moja kwa moja najua kabisa huyu ndugu rafiki yangu hapa nafanyaje sasa, lakini wananchi wanataka barabara.

Mheshimiwa Spika, leo hii angalia tunakwenda bajeti ya mwaka 2022/2023 barabara wananiambia itatangazwa tu kilometa 25; sasa hivi nimekwenda nimeongea naye vizuri kabisa nina marafiki kweli kweli wako kwenye Serikali hii, mimi naona wananitengenezea ajali, ajali yenyewe ni ipi wameahidi tumeahidi kama chama chetu hapa. Chama changu kwa nini kitengenezewe ajali? Sasa kuliko kitengenezewe ajali chama changu si bora uniruhusu niruke *manyati* hapa ili wastuke! (*Makofi*)

Sasa nafanyaje! Hebu angalia nikwambie tumepeleka kwenye ilani hii iko kwenye ilani, ilani zote zipo nimeeleza sauti zao unazisikia ninazo hapa, *Hansard* kule maneno yao yako, ninayo hapa ukitaka nakuletea *Hansard* wamezungumza hawa wakubwa zangu maswali nimeuliza kwa mwaka jana mara saba mwaka huu mara nne. Nafanyaje hapa nisaidie nifanyaje? (*Makofi*)

Mimi nakuomba wewe wao nimezungumza nao sana inatosha na kwa sababu inatosha mimi sitakuruka hapa mimi

ni mtiifu sana mtiifu kwa baba Mungu wangu, na mtiifu kwa Bunge hili na watiifu kwa watu wangu.

Mheshimiwa Spika, sasa mipango yote nimefuata, utaratibu wote nimefuata, inatia uchungu utaratibu wa Kibunge nimefuata, utaratibu wa Serikali nimefuata waulize Makatibu Wakuu nawashukuru sana hata yule mama mgeni nimekwenda ofisini kwake nimeenda; tumekwenda Wabunge saba Mheshimiwa Hhayuma, Mheshimiwa Zacharia, hata Mwigulu pia tumeenda naye, tukaomba bwana wekeni basi mambo yaende hayaendi sasa!

Mheshimiwa Spika, kwangu mimi sasa hivi wanasema wameweka fedha kwenye madeni, wamelipa madeni. Sasa kwa nini hiyo fedha ambayo wamelipa madeni msiingie hiyo fedha kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali tukawa na madeni yote kama Serikali nzima hii ya Mbulu tu kuja Hydrom kwa nini mnaweka kwenye madeni?

Mheshimiwa Spika, nifanyaje sasa ndugu yangu? Baada ya hapa yaani baada ya kuzungumza, kuleta hoja wananchi barabara hawaoni, mimi kila siku naambiwa upembuzi yakinifu, *details design*, sasa tunajenga, tumetangaza *tender*, *tender* yenyewe haionekani, saa hizi tena naambiwa wametangaza *tender* kilometa 25.

Mimi ni mtaaalmu wa sarakasi hakika nasema maana yake sasa nilichofanya kwa elimu yangu nimepita vyuo vyote nimekuja hapa nimezungumza zaidi ya hapa unafanya nini mwanaume wa watu? Nimetumwa na wananchi hapa wanasema wanaleta barabara hawaioni. (*Makofi/Kicheko*)

Mheshimiwa Spika, umefika Jimbo la Mbulu Vijijini hakuna barabara mwanafunzi wa shule hawezi kujua barabara kwa sababu lazima nimsafirisha nimpeleke Babati, wanakuja hapa ndiyo wanakuja kuona hata namna ya barabara hawajui kilometa moja nzima hamna. Karatu wakati wa masika wananchi wanaomba Mungu mimi nikwame ili gari langu likikwama labda nitaelewa. Siku moja

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

nimekwama wakasema safi sana labda hasemagi sasa baada ya haya Flatei Massay nafanya nini?

WABUNGE FULANI: Ruka sarakasi.

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, niruhusu leo niwaoneshe mambo yaani leo ngoja nipige. *(Makofi)*

(Hapa Mhe. Flatei G. Massay alibinuka sarakasi)

SPIKA: Mheshimiwa Flatei, Mheshimiwa Flatei. *(Kicheko)*

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, niongeze? Haiwezekani hapa mimi naelewa nimechukua. *(Makofi/Kicheko)*

Mheshimiwa Mnyaa elewa nimechukua mzee, leo ama zangu ama zako. Mheshimiwa nimechukua leo nataka uniambie barabara hii usipoleta siku ya mwisho hapo mzee mimi naanza mambo maana haiwezekani Mheshimiwa.

SPIKA: Mheshimiwa...

MHE. FLATEI G. MASSAY: Sasa wananchi hawaelewi kabisa kwa sababu wewe umepeleka hii barabara pabaya, mimi kulia siwezi mwanaume haliagi, mwanaume anasema na kusema kwangu ndiyo huku angalia hapa saa hizi wameweka vizuri kabisa hapa wameandika tena wameongeza kilometa 25 tena wameongeza sasa wanasemaje; kutoka Labai hadi Hydrom. Mwaka jana wanasema kutoka Mbulu mpaka Garbab; mwaka huu wanasema kutoka Labai mpaka Hydrom. Sasa hii nini?

SPIKA: Mheshimiwa Flatei sasa muda wako umekwisha.

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, nakuheshimu sana unielewe naheshimu hata hili Bunge, naheshimu chama change, naheshimu kila kitu.

SPIKA: Ahsante sana.

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, naomba mwishoni kwa kweli nikamate hii shilingi aniambie

SPIKA: Umeshaeleweka hoja yako. muda wako umekwisha ahsante sana

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mungu akubariki. *(Makofi)*

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge hairuhusiwi kupiga sarakasi humu ndani na mmeona alivyopiga sarakasi wale watunza amani humu ndani waliingia nusura waje wambebe Mheshimiwa Flatei lakini sasa nimekulinda leo ila hairuhusiwi kupiga sarakasi humu ndani kwa ajili ya usalama wako maana unaweza ukadondoka halafu watu wa Mbulu kule watatetewa na nani humu ndani.

Kwa hiyo Waheshimiwa Wabunge hairuhusiwi asije mwingine akasema napanda juu ya meza na mambokama hayo. *(Kicheko)*

Mheshimiwa David Mwakiposa Kihenzile, atafatiwa na Mheshimiwa Ally Mlagila Jumbe, Mheshimiwa Anne Kilango Malecela ajiandae.

MHE. DAVID M. KIHENZILE: Mheshimiwa Spika, kwanza nianze kwa kushukuru Serikali kipekee kiongozi Mkuu wa Serikali ambaye ni Rais wetu Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan. Ninamshukuru kwa sababu mbili; sababu ya kwanza ni kwa sababu ya wataalam ambao amewapa kazi ambao ni Waziri wetu wa Ujenzi, Naibu Mawaziri, pamoja na watendaji wake.

Mheshimiwa Spika, lakini namshukuru kwa sababu ni kiongozi ambaye anaamini kwenye maono pamoja na matokeo. Nimetumwa na watu wa Mufindi Kusini leo kama barabara za Nyololo - Mtwango na Mafinga - Mgololo hazipo kwenye bajeti nigomee kupitisha bajeti hii leo. Kwa sababu wameahidiwa kwenye Ilani ya CCM, msururu wa viongozi

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wamefika huko, lakini pia unyeti wa maeneo hayo, lakini nafikiri msimamo wangu nilioingia nao utakuwa mlegevu kidogo. Kwa mara ya kwanza watu wa Mufindi Kusini tumeona kwenye bajeti ukurasa 173 ujenzi wa barabara ya kutoka Mafinga - Mgololo kilometa 78, na ujenzi wa barabara Nyololo - Mtwango kilometa 40.

Mheshimiwa Spika, ukiacha kwamba kwenye Ilani ya CCM yamesemwa nikikueleza orodha ya viongozi waliotembelea Mufindi Kusini, nikikueleza unyeti wa maeneo hayo, kwa maana ya viwanda unaweza ukasikitika sana. Wote tunafahamu kwamba Mufindi Kusini makampuni makubwa ya chai yote nchini Tanzania yako Mkoa wa Iringa, yako Mufindi, yako Mufindi Kusini. Kiwanda kikubwa cha karatasi Barani Afrika na ukanda wa Afrika Mashariki cha Mgololo kiko Tanzania, kipo Mkoani Iringa, kipo Mufindi Kusini.

Mheshimiwa Spika, viwanda vya nguzo kwa wingi katika nchi yetu viko Iringa, viko Mufindi Kusini. Siyo hilo tu hata shamba kubwa la miti katika nchi yetu la *Sao Hill* liko Mufindi Kusini pamoja na Mafinga. Lakini pia hata viwanda vya *fiberboard* viko pale Mufindi Kusini nikianza kuvitaja kwa uchache hapa pamoja na faida zake nitataja kimoja tu cha Mgololo.

Mheshimiwa Spika, Kiwanda cha Mgololo kimeanza miaka ya 1980, kina *supply* karatasi ukanda wote huu, chenyewe peke yake kina magari zaidi ya 70 ma-*heavy trucks*, lakini yako magari mengine yanayoingiza mizigo pale ndani zaidi ya 90, yako yanayokuja kwa ajili ya kufanya *boiler* (kuchemsha maji) kwenye kiwanda yako 90, viko viwanda vya Wachina pembezoni. Kwa hiyo kiwanda hiki kinaajira zaidi ya 7,000, magari zaidi ya 200 na kodi yake peke yake ni zaidi ya bilioni pengine 25 mpaka 30. Ukivichanganya viwanda hivi vinaiingizia Serikalini kodi ya zaidi ya bilioni 50 kwa mwaka mmoja. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, ukichukua kwa miaka 10 ni bilioni 500; barabara tunazozitaji kuzijenga hazihitaji hata bilioni 120

watu wa Mufindi wanauliza wamemkosea Mungu nini?
(*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, nikikupa orodha ya ziara ya viongozi kuanzia mwaka 1980 nimechukua *sample* tu; tarehe 10 Oktoba Mwalimu Nyerere alifika pale Mufindi Kusini; tarehe 10 Aprili, 1987 aliyekuwa Waziri wa Ulinzi Salim Ahmed Salim alifika Mufindi Kusini akaahidi; tarehe 30 Aprili Rais wa Awamu ya Pili Ali Hassan Mwinyi alifika kwenye kiwanda hiki. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Kanali Kinana - Waziri wa Ulinzi alifika pia tarehe 12 Juni; lakini Mwalimu Nyerere tena tarehe 4 Agosti, 1988 asubuhi saa tatu alifika tena akitoa ahadi hizo hizo. Wana Mufindi wakiahidiwa hayo hayo. Haikuishia hapo Makamu wa Rais Dkt. Omar Ali Juma yeye alichelewa kidogo alifika saa tano alifika tarehe 9 Machi, 2002. Aidha, Rais wetu wa sasa akiwa Makamu wa Rais alifika Mufindi Kusini katika Kiwanda cha Mgololo tarehe 11 Februari, 2018 akaahidi, haikuishia hapo tarehe 1 Oktoba, 2021 Mheshimiwa Mizengo Pinda alifika; orodha ni ndefu Kasekenya ametumwa na Waziri Mbarawa amefika, Mheshimiwa Waziri Mkuu bahati mbaya hayupo hapa leo alifika Iringa alizungumzia. Dkt. John Pombe Joseph Magufuli tarehe 29 Septemba, 2020 akiomba kura alifika Mufindi Kusini; Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete akiwa Rais mwaka 2005 alifika pale na akazungumza. Wote hawa walikuja na wakaahidi ujenzi wa barabara hizo.

Mheshimiwa Spika, ukienda kwenye mpango wa tatu na mpango wa pili wa miaka mitano *theme* yake kuu ilisema *naturing industrialization for economic transformation and human development*. Ukiangalia anazungumzia viwanda, anazungumzia kuongeza *manpower* ya watu.

Mheshimiwa Spika, ukienda kwenye Ilani ya CCM, ilani yetu ya CCM ambayo sehemu kubwa tuko hapa ukiangalia kifungu cha pili anasema moja ya majukumu yetu itakuwa ni kukuza uchumi wa kisasa fungamanishi, jumuishi na shindanishi unaojengwa kwenye misingi ya viwanda huduma za kiuchumi na miundombinu wezeshi.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kwa nini tunapiga kelele kuhusu kujenga barabara ya Mufindi Kusini? Sitaki kusema nchi hii maeneo mengine siyo muhimu sana, lakini tutakuwa ni watu wa ajabu sana dunia itatushangaa unakimbilia kujenga maeneo ambayo hata *production* iko chini unaacha sehemu ambapo ukiongeza barabara, ukijenga barabara, utasafirisha bidhaa, utaongeza uzalishaji hata dunia itakushangaa. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, ombi langu moja nimepongeza viongozi kwa hatua kubwa ya kuingiza kwenye mpango leo na watu wa Mufindi Kusini leo wanashangilia. Lakini tunaomba barabara hizi zianze kujengwa sasa nimezungumza na Mheshimiwa Waziri wa Ujenzi, tumekutana zaidi ya mara 11, zaidi ya mara tisa tumekutana na Naibu Waziri, lakini tumezungumza na Waziri wa Fedha nimefurahi kuona leo wamekubali kwamba barabara ya Mafinga - Mgololo itaanza kujengwa katika utaratibu wa kawaida. Lakini Nyololo - Mtwango itajengwa kwa mfumo wa *EPC + unfinanced* kwa maana *engineering, procurement, construction* na *finance* na amenihakikishia Waziri mwaka huu wa 2022 inaanza kujengwa.

Mheshimiwa Spika, nikuombe wewe kwa nafasi yako pia pamoja na Serikali kwa ujumla ahadi hii ya Serikali na ili tuendeleo kuonekana watu *serious* mbele ya Watanzania ujenzi huu uanze mara moja. Tumepiga danadana kwa miaka 60 sasa hatimaye tukatekeleze na wananchi wetu waone umuhimu wa wao kuelekeza eneo lao kwa ajili ya uchumi wa viwanda na tuzidi kuongeza ajira zetu. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo naomba kuunga mkono hoja. (Makofi)

SPIKA: Ahsante sana.

Nilikuwa nimeshamtaja Mheshimiwa Ally Mlaghila Jumbe atafuatiwa na Mheshimiwa Anne Kilango Malecela muda wetu kama utaruhusu kuendelea ataendelea Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle.

MHE. ALLY A.J. M. JUMBE: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kunipa nafasi hii, lakini naomba sana nimshukuru Mwenyezi Mungu kwamba ametufikisha leo siku ambayo tunaenda kuijenga nchi yetu kwa kuitengenezea uchumi thabiti. Uchumi thabiti wa nchi hii unategemea sana miundombinu ambayo leo ndio tunaijadili kwa ajili ya mwaka ujao wa fedha.

Mheshimiwa Spika, ili Tanzania iendelee na ili uchumi wa Kyela ukue kuna vitu ambavyo tunavihitaji; kitu cha kwanza ni kuhakikisha barabara yetu ya kutoka Ibanda kuelekea *Itungi ports* inakamilika kikamilifu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, barabara hii najua imetangazwa lakini naomba sana Serikali ihakikishe inafanya haraka kwasababu tayari bandari yetu na meli zetu zimekamili na zipo tayari kwa ajili ya kufanya kazi pale *Itungi port*. Hii barabara isipokamilika zile meli hazitafanya kazi.

Mheshimiwa Spika, uchumi wa Kyela pia unategemea sana Bandari ya Dar es Salaam. Bandari ya Dar es Salaam ndio inayopeleka mizigo yote inayokwenda Malawi na pia kuelekea hadi Zimbabwe. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, bandari yetu vyovyote vile ninajua sisi hapa tulipo tulikuwa tunajitahidi kuona ni jinsi gani ambavyo nchi yetu inajikwamua kiuchumi kupita bandari, tunajua nchi nyingi Malaysia wamekuwa matajiri wanaenda kwa sababu ya bandari, sasa nataka tu niwahakikishie Watanzania na niseme mimi ni Mjumbe wa Kamati ya Kudumu ya Miundombinu nataka nilihakikishie Bunge; katika kipindi ambacho watanzania na Bunge hili linatakiwa kujivunia ni kipindi hiki, bandari yetu inakoelekea ndugu zangu tunakwenda mahali pazuri. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, takwimu ndiye msema kweli, leo mzigo wa pale bandarini umeongezeka kwa asilimia 21 sio kitu cha mchezo, na katika hili tusipoipongeza Serikali na katika hili tusipompongeza Rais kwa kumuona Erick na

kumfanya awe ni *DG* pale tutakuwa tunafanya makosa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuna wakati tunafanya vikao kwenye Kamati unaambiwa *DG* wa bandari hayupo, ukiuliza yupo wapi wanakwambia yupo Rwanda, yupo Congo, *DG* anajibeba kwenda ku-*negotiated*, kutafuta masoko hiki kitu hakikuwahi kutokea huko nyuma, leo hii tusipompa nguvu huyu Erick, tusipomsifia, tusipompa nguvu na kumpa ari, nafikiri tutakuwa tunafanya makosa makubwa sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, nimesema bandari hii ndio kioo chetu na ndio sehemu yetu ya uchumi magari yote yanayotoka bandarini yanapita barabara ya *TANZAM* kuelekea Malawi. Nataka tu nisisitize ninaomba sana pale Inyara nafikiri ni Mbeya, lakini nataka niseme pale Inyara ni lazima tujenge bandari ya nchi kavu, Wamalawi, Wazambia na nchi zote za *SADC* ni lazima zije zichukue pale mzigo ndipo tutakapokuwa tumerahisisha kazi na tutakuwa tumejenga uchumi wetu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, niongelee *TRC* kuhusu ujenzi wa reli ya kisasa; ni kweli wananchi nataka niseme ndugu zangu sisi Bunge hili tulikuwa tunategewa sana mwaka 2025 tuchekwe, watu walijiandaa watucheke, lakini nataka nishukuru kwamba safari hii vicheko vinarudi kwetu, kilio kinarudi kwao, kwa sababu mambo yanayoendelea kwenye reli yetu, kwenye *SGR* ni mambo ambayo wengi hawakuyategemea, walidhani yatasimama, lakini sasa yanasonga mbele na katika hili nataka nimpongeze sana Mtendaji Mkuu wa *TCR* na nafikiri kupongeza ni sahihi, lakini tumpongeze pale ambapo amefanya kazi nzuri. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuna jambo ambalo huwa wakati mwingine tunaliangalia kijuu juu, leo hii ujenzi wa reli Tanzania ni ujenzi ambao ni *the cheapest* duniani, tunajenga kilometa moja kwa wastani yaani ukichanganya zote halafu ukapata wastani kwa dola milioni 3.8 hii ni kiwango ambacho kipo chini ukilinganisha mpaka na nchi zetu jirani ambao wamejenga *SGR* lakini siyo ya umeme. Wenzetu wengi

wamefika kwenye sita wanaenda mpaka nane. Mimi nataka niseme Tanzania ni lazima tutembeke kifua mbele kujivunia kwamba tuna watendaji wazuri ambao wapo wa kizalendo kwa ajili ya kuisaidia nchi yao. Yanaweza yakazungumzwa maneno mengi kwamba mara wanafanya hivi wanafanya hivi. Ndugu zangu palipo na mambo mema ni lazima pawe na maneno mabaya ili kutukatisha tamaa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa ninawaomba tusikatishwe tamaa na maneno, tukianza kukatishwa tamaa na maneno hatutafika mbali. Mimi nawaomba watendaji waendeleo na kazi wafanye kazi na tupo na Mheshimiwa Kakoso Mwenyekiti wa Kamati yetu anajua kutupanga na kutuambia mambo yote ambayo yanafanyika, tunataka tukushukuru sana Mheshimiwa Kakoso kwa kuhakikisha unawalinda hata hawa ndugu zetu wanaofanya kazi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba tu nishauri kwenye *SGR*, kuna kipande pale cha Kilosa kwenda Mikumi kile kipande naomba kiunganishwe, lakini kwa nini naomba kiunganishwe? Kwa sababu pale ndipo ambapo *SGR* ina uwezo wa kuungana na *TAZARA* na *TAZARA* ikiungana na *SGR* mizigo ni rahisi kupelekwa kila sehemu mzigo unaotoka *TAZARA* ukaja *SGR* na unaotoka *SGR* ukaingia *TAZARA* sasa nataka niseme pamoja na hayo niombe tu barabara yetu ya kutoka pale lringa ilivyojengwa imeshaanza kuharibika na kama inaharibika najua tatizo liko wapi.

Mheshimiwa Spika, tatizo lipo kwa wasimamizi wetu, sasa naomba tunapojenga kuanzia Igawa kuelekea Mbeya hadi Songwe isiwe hivyo tena, tujenge barabara ya maana ambayo itakuwa imestahimili na inaweza pia kupitisha mzigo mkubwa.

Mheshimiwa Spika, mimi naomba tu niseme tumefika hatua ambayo tunahitaji kujenga nchi yetu kizalendo na kuipigania, tukiacha kuipigania nchi yetu hakuna mtu mwingine ambaye atasimama kuipigania nchi hii, nchi hii ni yetu sisi sote na Tanzania ni yetu wote na Rais ni wetu wote. Tumuunge mkono Mheshimiwa Rais, tumefikia hatua pia ya

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

kuhakikisha kwamba Mbeya yetu inakwenda kuwa ya kisasa. Tunaenda kujenga barabara ya njia mbili pale mjini sasa nikuhakikishie tu kama tulikuwa tuna wasiwasi tayari imeshawekwa kwenye bajeti ya mwaka kuu na inakwenda kujengwa na tayari Waziri ameshathibitisha hawezi kutuangusha, ninakuombea Waziri wetu na ninataka niseme mimi nitalinda shilingi yako mpaka tuhakikishe barabara zile zinajengwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa nafasi hii Mungu akubariki sana na naunga nkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana, ahsante sana.

Mheshimiwa Anne Kilango Malecela atafuatiwa na Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle.

MHE. ANNE K. MALECELA: Mheshimiwa Spika, kwanza nianze kusema kwamba naunga mkono hoja.

Mheshimiwa Spika, naipongeza sana Serikali ya Chama cha Mapinduzi tangu tumepata uhuru Serikali ya Chama cha Mapinduzi imekuwa inafanya jitihada kubwa sana kujenga barabara, lakini leo naomba hotuba yangu niongee barabara kwa Tanzania, nije niongee barabara kwa Afrika Mashariki, mwishoni nitamalizia kwa Jiji la Dar es Salaam. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nienze kwa kutoa pongezi nyingi sana kwa Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan, Rais ambaye ni Rais wa Serikali ya Chama cha Mapinduzi kwamba tarehe 25 Mei, 2022 atapata tuzo ambayo niseme ukweli tuzo hiyo Mheshimiwa Rais anaistahili. I(Makofi)

Mheshimiwa Spika, kwa nini naona kwamba tuzo anaistahili Mheshimiwa Rais; basi nianze kwa barabara mtandao wa Tanzania. Tanzania ina mtandao wa barabara wenye urefu wa takribani kilometa 180,792 kati ya kilometa hizo kilometa 144,429 zipo chini ya TAMISEMI ambazo zinajengwa na *TARURA* kilometa 36,361.95 zipo chini ya Wizara

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

ya Ujenzi zikijengwa na *TANROADS*. Kilometa 11,512.9 ni barabara za lami hii ni sawa na asilimia 32 na zilizobaki ni barabara za changarawe.

Mheshimiwa Spika, sasa nije kwenye Afrika Mashariki ambapo Waheshimiwa Wabunge naomba mnisikilize vizuri. Tanzania ina mtandao wa barabara wa kilometa 36,362; za lami ni kilometa 11,513 za changarawe ni kilometa 24,549; asilimia 32 ya barabara zetu ndio zina lami, hiyo Tanzania.

Mheshimiwa Spika, twende Kenya, Kenya ina kilometa 21,583 kwa ujumla; za lami 12,220 zilizobaki kilometa 9,363 lakini Kenya ina asilimia 56 ya barabara zenye lami, lakini mtandao wake ni kilometa 21,583; Tanzania ni kilometa 36,362. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, twende Uganda, Uganda ina mtandao wa kilometa nchi nzima 21,000; kilometa 5,300 ndio zenye lami; kilometa 15,600 ni za changarawe.

Mheshimiwa Spika, twende Rwanda, Rwanda ina mtandao wa barabara kilometa 14,000; kilometa 2,662 ndio za lami. Twende Burundi, Burundi ina mtandao wa barabara kilometa 12,000 zenye lami ni kilometa 1,647.

Mheshimiwa Spika, Watanzania tunajiona kama sisi tupo nyuma, sivyo, sio hata kidogo, Tanzania inakwenda vizuri sana kwenye ujenzi wa barabara na niwaambie ukweli kama Kenya ingekuwa na mtandao mkubwa kama wa kwetu ingekuwa imetuzidi kwa asilimia 3.1; lakini Watanzania tunajiona kama nchi yetu haipo vizuri kibarabara, hapana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Tanzania katika Afrika Mashariki tunafanya kazi nzuri sana naomba Mheshimiwa Waziri pamoja na *TANROADS* kwa ujumla pamoja na *TARURA* nitoe pongezi kubwa sana katika ujenzi wa barabara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa turudi Dar es Salaam, mimi nitaongea kwa muda mfupi, katika kipindi cha miaka sita Wizara ya Ujenzi kupitia *TANROADS* wamelijenga Jiji la Dar es

Salaam vizuri sana, naomba nitoe pongezi kubwa sana miaka sita iliyopita ulikuwa unaona Nairobi ndio jiji katika Afrika Mashariki, hapana, sasa hivi jiji la Dar es Salaam ni jiji la kimataifa kwa sababu ya ujenzi wa barabara unaofanywa na Serikali ya Chama cha Mapinduzi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kweli Mheshimiwa Rais anakwenda kupata tuzo aliyoistahili, kaangalieni Dar es Salaam sasa hivi, nirudi kwenye takwimu Dar es Salaam ina ukubwa wa kilometa 655.6 zenye lami na gharama za barabara za Dar es Salaam ni trilioni 2.055. Naomba niipongeze sana Serikali ya Chama cha Mapinduzi, naomba nimpongeze sana Mheshimiwa Waziri Mbarawa, naomba niwapongeze *TANROADS* na *TARURA* kuifanya nchi yetu iwe na barabara bora. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba Watanzania muwe mnaangalia takwimu, wale mnaoweza ku-*google m-google* vizuri bado Tanzania katika Afrika Mashariki tupo vizuri sana upande wa barabara. Situtaka kuongea kwa dakika nyingi nilitaka kuitoa hiyo picha kamili ya nchi yetu upande wa barabara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja, nakupongeza sana Mheshimiwa Mbarawa. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana.

Waheshimiwa Wabunge, nilikuwa nimemtaja Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle, lakini kwasababu ana dakika 10 za kuchangia na zimebaki dakika tano atachangia Mbunge ambaye ana dakika tano za kuchangia Mheshimiwa Aida Khenani.

MHE. AIDA J. KHENANI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru na kwasababu ya dakika tano nitajielekeza moja kwa moja.

Mheshimiwa Spika, naomba nianze na usafiri wa Ziwa Tanganyika, Mkoa wa Kigoma, Mkoa wa Rukwa, Mkoa wa

Katavi tunaishukuru Serikali imewekeza kwenye bandari, lakini tunajiuliza sana Serikali kuwekeza kwenye bandari ilikuwa inataka ku-*achieve* nini, tunategemea soko la Congo, Burundi pamoja na Rwanda lakini hatuna usafiri wa uhakika kupitia Ziwa Tanganyika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kumekuwa na kitendawili ambacho hakina majibu, tunaomba Mheshimiwa Waziri ukija hapa utupe majibu kwenye Mikoa hiyo MV Liemba imefikia wapi ukarabati wake? Lakini ni lini sisi Ziwa Tanganyika tutapata meli mpya kama ile ya zamani imeshindikana tunaomba utakapokuwa una *windup* utupatie majibu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, lakini leo tupo kwenye ushindani, tunapozungumzia wafanyabiashara wanaopeleka mazao yao Congo na Burundi kama wanapitia kwenye hizi bandari tukiwa na meli kwa maana nyingine pia tutawafanya wao wasitumie kwenda kupita Zambia, tutawafanya wao wapite kwenye hizi bandari watatokea Kalema na kupeleka mizigo yao Congo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, sasa kama Serikali imewekeza kuna shida gani kujenga ile barabara kuja kufika hadi kwenye bandari ya Kalema. Tunaiomba Serikali kwa nia njema hiyo hiyo ambayo imewekeza fedha kwenye bandari hizo basi iweze kutengeneza hizo barabara ili kuwasaidia hao wananchi ambao wanapeleka bidhaa zao Congo, Burundi pamoja na Rwanda.

Mheshimiwa Spika, bado kuna kero kidogo kwenye hizi bandari, ni vizuri tukaziangalia kwasababu tupo kwenye ushindani wa kibiashara zile kero ambazo tunafikiri tunawafanya wafanyabiashara wengine wasitumie bandari hili tuziondoe ili tuweze kupata matokeo chanya kama ilivyokuwa malengo la Serikali ya kuwekeza kwenye hizi bandari. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, lingine Rukwa mpaka leo hatuna uwanja wa ndege, inatufanya sisi tunapokwenda kwenye

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

mikutano tunaulizwa hivi Serikali Rukwa inatuonaje na mimi leo ninakuuliza Mheshimiwa Waziri kila wakati mnaiandika, mnakuja mnasoma hapa, kwenye utekelezaji hakuna, mara upembuzi umefikia hatua gani tunataka majibu leo, Mkoa wa Rukwa ni lini uwanja wa ndege wa Sumbawanga utakamilika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, jambo lingine pamoja na kujenga bandari ya Kabwe lakini kuna changamoto ya ile barabara ya kutoka Lyazumbi mpaka Kabwe na Lyazumbi - Kabwe ni kilometa 60 na hii ni ahadi ya Mheshimiwa Waziri Mkuu na viongozi wengi.

Mheshimiwa Spika, kuwe na utaratibu mzuri tunapoandaa mpango mnapopeleka kwenye Ilani wawe wanaangalia pia ahadi za viongozi wa Kitaifa, ziwekwe kwenye *record* ili kwenye utekelezaji inakuwa inaendana na zile ahadi ambazo viongozi wa kitaifa wanazitoa. Kwa hiyo tunaomba tupate majibu juu ya barabara hii ya Kabwe - Lyazumbi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, barabara nyingine ni ya Namanyere – Kirando - Kipili ambapo kuna bandari na ile bandari mtuambie mna mpango wa kuiendeleza au mnataka ife? Watu wa Kipili wanataka kujua. Ie bandari kipindi meli ipo ilikuwa inawasaidia wakulima wa Mkoa wa Rukwa na mikoa mingine ya jirani, leo hatupati majibu na maana ya hizi bandari kwa sababu moja, imezama kulingana na mabadiliko ya hali ya hewa, lakini mpango wa Serikali ni upi mpaka sasa hivi? Mnataka kuiendeleza au mmeamua kuiacha tu.

Mheshimiwa Spika, leo wananchi wa Mkoa wa Rukwa wanapokuwa wanapata changamoto ya masoko si kwamba nchi za jirani soko halipo lakini changamoto kubwa ni usafiri na wakati bandari zipo ni suala la *commitment* na ninyi Serikali mmeminiwa ni lazima tupate usafiri ambao utawasaidia wananchi wetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa tulikuwa tuna MV Liemba na MV Mwongozo ni bora mkaanza na meli moja ya uhakika ikatusaidia Mikoa mitatu kama ilivyo kwenye mikoa mingine na sisi tuweze kuinua uchumi wa Mikoa yetu kupitia usafiri na hizo bandari tulizonazo. Kwa sababu ya huo muda nashukuru kwa muda huo, ahsante. *(Makofi)*

MBUNGE FULANI: Mwongozo.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tumefika mwisho wa kipindi chetu kwa kwanza kwa siku ya leo.

Kwanza nisisitize jambo ambalo nimezungumza kuhusu Wabunge ambao wataanza sasa kupewa kupaumbele ni wale ambao hawajachangia kabisa na watapewa muda wao wote wanaostahili, wanaofuata baada ya hao ambao hawajachangia kabisa ni wale ambao wamechangia mara chache zaidi mara moja, mara mbili, mara tatu watafuatiwa na hao wa mara nne.

Wale ambao wameshachangia mara tano, Wabunge ambao wameshachangia mara tano na ninyi mliambiwa tangu mwanzo kwamba uoneshe vipaumbele vyako vitano, kama umeshachangia mara tano maana yake vipaumbele vyako vitano umeshamaliza, ndio maana ya kusema uchague vipaumbele vitano, sasa kama uliomba kwenye Wizara nyingine ambazo hakikuwa kipaumbele chako muda wako wa kuzungumza utakuwa umeukamilisha. *(Makofi)*

Maana yake ni nini Wizara nyingine zilizosalia ni mpaka wachangiaji walioomba uchangiaji kwenye hizo Wizara wakamilike kwa muda unaostahili utapewa wewe muda ukiwa umebaki na Bunge bado lina nafasi. Kwa hiyo hilo ni vizuri sana lieleweke Waheshimiwa Wabunge kwa sababu tunaishia kuwagawia wale ambao awajachangia kabisa dakika pungufu ya kumi kwa ajili yako wewe ambaye umeshazungumza mara nyingi tayari humu ndani. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Kwa hiyo, kwa ajili ya kuweka uwiano na usawa Wabunge waliochangia mara tano watasubiri wenzao ili na wao wachangie Wizara walizoweka kipaumbele. *(Makofi)*

Nadhani hilo limeeleweka, kwa hiyo naamini hakutakuwa na malalamiko kwamba jina langu limeletwa hapo mbele hapa ninayo orodha ya Wabunge waliyochangia na idadi ya Wizara walizochangia. Kwa hivyo hapa mbele ni kazi yangu kuhakikisha kila mwakilishi wa wananchi anasema mambo ya wananchi wake. *(Makofi)*

Kwa hiyo msiwe na wasiwasi hakuna Mbunge atakayeonewa, lakini yule aliyechangia mara nyingi zaidi hatopewa kupaumbele hata kama jina lake limeandikwa namba moja na waleta majina ya vyama vyenu. Hata kama jina ni namba moja limeletwa na mleta majina wa chama chako, hapa mbele tunaangalie Wabunge ili tuweke huo uwiano na usawa ambao hawajapata hiyo fursa au waliopata fursa chache.

Waheshimiwa Wabunge ninalo tangazo hapa kabla sijawatangaza wageni wetu waliopo hapa ndani, Wabunge wa Chama cha Mapinduzi mnatangaziwa kwamba kutakuwa na *caucus* mara baada ya kusitisha shughuli za Bunge saa saba mchana leo katika Ukumbi wa Msekwa. Kwa hiyo mkitoka hapa Wabunge wa Chama cha Mapinduzi muelekee Msekwa.

Waheshimiwa Wabunge, ninalo tangazo la wageni ambao hawakupata fursa ya kutangazwa ile asubuhi lakini hawa ni kundi la wageni wale ambao watakuwa wanapewa vipaumbele vya kutangazwa humu ndani hawa ni wageni wangu kutoka Bunge la Zambia na hii ni Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya, Maendeleo na Huduma za Jamii kutoka Zambia, na wapo na mwenyeji wao pale ambaye ni Makamu Mwenyekiti ndio amekaa nao kule juu Makamu Mwenyekiti wa Kamati ya Huduma na Maendeleo ya Jamii Mheshimiwa Aloyce Kamamba. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Waheshimiwa Wabunge, niwatangaze wageni hao Makamu Mwenyekiti mmemuona anawakirimu wageni. *(Makofi)*

Tunaye Dkt. Christopher Kalila ambaye ni Mwenyekiti wa Kamati, karibu sana. *(Makofi)*

Tunaye Mheshimiwa Majori Nakaponda ambaye ni Makamu Mwenyekiti wa Kamati, karibu sana. *(Makofi)*

Yupo Mheshimiwa Iivan Chibombwe ambaye ni Mjumbe wa Kamati, yupo Mheshimiwa Luhamba Mwene ambaye ni Mjumbe wa Kamati, Mheshimiwa Peter Phiri ni Mjumbe wa Kamati, Mheshimiwa Monti Chinkuli ambaye ni Mjumbe wa Kamati Mheshimiwa Joseph Musanje ni Mjumbe wa Kamati. Lakini yupo pia Mheshimiwa Menyani Zulu ni Mjumbe wa Kamati, yupo pia Mheshimiwa Dkt. Alon Mwanza ni Mjumbe wa Kamati na wameongozana na Ndugu Christabell Malowa ambaye ni Katibu wa Kamati, karibuni sana sana wageni wetu kwa haya ambayo mmekuja kwa ajili ya kujifunza hapa. *(Makofi)*

Haya naambia kuna mwingine alikuwa hajawekwa kwenye hii orodha katika hawa hawa wageni wetu kutosha Zambia yeye ni Mheshimiwa Paul Chala, karibu sana wageni wetu na tunashukuru mwenyeji yupo pale. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge nitaje Wabunge ambao wataanza kuchangia tutakapokutana tena jioni, tutaanza na Mheshimiwa Juliana Masaburi atafuatiwa na Mheshimiwa Joseph Michael Mkundi, Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle atakuwa na yeye anafuatia na wengine wataendelea kutajwa kadri muda utakavyokuwa unaenda na kama nilivyosema msiwe na wasiwasi majina yamepangwa kwa mujibu wa utaratibu huo wa vipaumbele vya Waheshimiwa Wabunge kwa hiyo msiwe na wasiwasi.

Waheshimiwa Wabunge baada ya kusema hayo nasitisha shughuli za Bunge mpaka saa 11:00 jioni leo.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

(Saa 7:05 mchana Bunge Lilisitishwa hadi Saa 11:00 jioni)

(Saa 11:00 Jioni Bunge Lilirejea)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge tukae.

Katibu tuendeleee na ratiba.

NDG. BAKARI KISHOMA – KATIBU MEZANI

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

(Majadiliano Yanaendelea)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea na majadiliano yetu tutaanza na Mheshimiwa Jerry William, samahani.

Tutaanza na Mheshimiwa Juliana Masaburi, Mheshimiwa Ally Mlaghila, Mheshimiwa Joseph Michael Mkundi, Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle na Mheshimiwa George Mwenisongole wajiandae. *(Makofi)*

MHE. JULIANA D. MASABURI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi hii nami niweze kuchangia bajeti hii ya Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza ningependa kumpongeza Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mama yetu Samia Suluhu Hassan kwa kuendelea kufanyakazi njema kwa Taifa letu, lakini pili ningependa kupongeza Chama changu cha Mapinduzi kwa kuendelea kusimamia Ilani ya Chama cha Mapinduzi kwa viwango vya hali ya juu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa niende moja kwa moja kwenye mchango, nitaanza kuchangia kuhusu barabara.

Pale Musoma tuna barabara ambayo inaanzia Musoma Mjini kupitia Makojo mpaka Busekera ambayo ina urefu wa kilometa 92. Lakini nimesoma hotuba ya Mheshimiwa Waziri wameanza kujenga kilometa tano tu kwa kiwango cha lami, kilometa takribani 87 hawajazieleza zitajengwa lini. Sasa Mheshimiwa Waziri akija ku-*windup* hoja yake ningependa kujua *commitment* ya Serikali ni lini watamalizia kujenga hizi kilometa zilizobaki kwa kiwango cha lami, kwani barabara hii ni muhimu sana kwa wananchi wa Musoma Mjini mpaka Musoma Vijijini. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili; ningependa kuongelea kuhusu *airport* yetu ya pale Musoma, kwanza naishukuru Serikali kwa kufanya ukarabati wa ile *airport*, lakini Mheshimiwa Waziri utakubaliana na mimi ile *runway* ambayo ndiyo uwanja wa ndege wenyewe ni ndogo sana. Kwa hiyo, itasababisha ndege kubwa kutoweza kutua. Ningependa kuishauri Serikali iweze kwenda pale kuongea na wananchi ambao wanakaa karibu na maeneo yale na kuyanunua yale maeneo ili kupanua ile *airport* ili ndege kubwa ziweze kutua. (*Makofi*)

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Taarifa.

T A A R I F A

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nampa taarifa mdogo wangu kwa mchango wake mzuri, uwanja wa ndege wa Musoma ni muhimu sana kwa wananchi wa Mkoa wa Mara na Serikali imekuwa ikiahidi mara nyingi lakini hawaujengi huo uwanja wa ndege na hasa ukizingatia Mkoa wa Mara unahistoria ya kumtoa mpiganaji wa uhuru wa nchi hii, lakini uwanja wa Musoma haupo kwenye hadhi yake. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Juliana Masaburi unaipokea taarifa hiyo.

MHE. JULIANA D. MASABURI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naipokea taarifa hiyo kutoka kwa dada yangu *senior* Mheshimiwa Ester Bulaya.

Kwa hiyo, Mheshimiwa Waziri tungependa sana huu uwanja uwe ni uwanja wa viwango vya hali ya juu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la tatu; ningependa kuongolea bandari kuu ya pale Musoma Mjini; Mkoa wa Mara ni moja ya mkoa mkongwe sana lakini maendeleo yake ni maendeleo hafifu na duni, yote hii inasababishwa kwasababu hakuna mzunguko mkubwa wa kibiashara. Mheshimiwa Waziri kwenye hotuba yako hapa sijaona umeongelea kuhusu ile bandari, ningependa ukija kuhitimisha hoja yako pia uniambie mkakati wako wakuifufua ile bandari kwani bandari ile ni muhimu hasa kwa vijana italeta ajira, lakini ita-*stimulate...* (*Makofi*)

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Taarifa.

T A A R I F A

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na mchango mzuri sana wa mdogo wangu wa Mheshimiwa Juliana Masaburi, ni kweli kabisa hii bandari ile kipindi cha miaka ya nyuma Wakenya, Waganda walikuwa wanakuja kuchukua samaki zinazovuliwa na maeneo ya wavuvi wote wa Mkoa wa Mara, lakini si hivyo tu, tulikuwa tunamali ambayo ilikuwa ikitoka Mwanza, Bukoba inapita pale Musoma inatua kwenye bandari ile kwenda Kenya. (*Makofi*)

Kwa hiyo, anachochangia Mheshimiwa Juliana ni kwamba bandari ile ni muhimu sana katika ukuaji wa uchumi wa Mkoa mzima wa Mara. Kwa hiyo nafikiri nataka nimuongozee kwenye hilo ili Mheshimiwa Waziri naye ali-*consider* hili kama mchango wa Mheshimiwa Mbunge.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Juliana Masabauri unaipokea taarifa hiyo?

MHE. JULIANA D. MASABURI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kakaangu Mheshimiwa Chege napokea taarifa yako. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, najua Mheshimiwa Waziri anajua umuhimu wa hii bandari nanaomba ukija kuhitimisha hoja yako utuambie mkakati wako watu wa Mara ni nini unategemea kufanya kufufua bandari hii? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, la mwisho, nianzie alipoishia kaka yangu Mheshimiwa Jerry kuhusu Kampuni ya Sinohydro. Mheshimiwa Waziri Mbarawa hii kampuni ni *thuma amanu, thuma kafaru*, haitufai Watanzania, hii kampuni ni danganyifu, haimalizi miradi, hailipi madeni yaani sijui hata ipo akhera, sijui wapi mimi hata sielewi, lakini hawa Wachina hawatufai na kwa ufupi hii kampuni inahujumu nchi yetu na bado tunaendelea kuipa kazi nyingi.

Kwa hiyo, Mheshimiwa Waziri mimi ningependa ulichukulie hili suala *serious* na una vyombo vya kuchunguza, mchunguze hii kampuni kwa nini mnaing'ang'ania? Kwa hiyo, Mheshimiwa Mbarawa kwa kipekee kabisa ningependa pia ukija kuhitimisha hoja yako nadhani utakuwa umeshachunguza na umeshaambiwa. Utuambie nini mpango na hii kampuni? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante na naunga mkono hoja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Juliana Masaburi. Tunaendelea na Mheshimiwa Joseph Michael Mkundi, Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle na Mheshimiwa George Mwenisongole na Mheshimiwa Jafari Chege wajiandae.

MHE. JOSEPH M. MKUNDI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana kwa kunipa fursa ili na mimi niweze kutoa

mchango wangu kwenye Wizara hii. Kwanza kabisa nimshukuru sana Mwenyezi Mungu aliyenipa fursa ya kuwepo hai na kutoa mchango wangu leo hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, uimara, uhakika na usalama wa miundombinu ni muhimu sana kwenye jamii yetu, na tafiti mbalimbali zimeonesha mahusiano ya moja kwa moja kati ya uimara, ubora na uhakika wa miundombinu na maendeleo ya jamii inayohusika.

Ninatambua suala la miundombinu ni mchakato ili iweze kuwa imara nakwenye nchi yetu kwa ujumla tumejitahidi kwa kiasi kikubwa na ndiyo maana nitumie fursa hii kumpongeza sana Mheshimiwa Rais mama yetu Mama Samia Suluhu Hassan kwa kazi kubwa anayoifanya kuhakikisha kwamba miundombinu yetu inakuwa imara, lakini nimpongeze Mheshimiwa Waziri, Naibu Mawaziri na Katibu Mkuu pamoja na watendaji wote wa Wizara hii kwa kweli kazi kubwa wanaendelea kuifanya pamoja na changamoto kadhaa ambazo bado zipo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mchango wangu utakuwa kwenye maeneo mawili; eneo la kwanza ni suala la vivuko; Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi Ibara ya 57 inatoa maelekezo kwa Serikali kuimarisha miundombinu hasa barabara na vivuko na ukisoma ukurasa wa 84 Ilani inaelekeza si kwa bahati mbaya, kwa makusudi kwamba Serikali ihakikishe pamoja na maeneo mengine yote lakini eneo la Ukerewe, Kivuko cha Bukondo kwenda Bwiro kitengenezwe, kivuko cha kutoka Murutanga kwenda Irugwa kitengenezwe, kivuko cha kutoka Ghana kwenda Kakukuru kitengenezwe pamoja na vingine kikiwemo cha Kisorya kwenda Lugezi.

Niipongeze Serikali, nimpongeze Mheshimiwa Waziri angalau kwenye bajeti hii nilisikiliza hotuba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu, lakini nimepitia hotuba ya Mheshimiwa Waziri ameonesha dhamira ya Serikali kukamilisha matengenezo ya kivuko cha kutoka Bukondo kwenda Bwiro, lakini vilevile kivuko cha kutoka Kisorya kwenda Lugezi, ni jambo jema sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na jitihada hizi bado kuna umuhimu mkubwa wa kuhakikisha kwamba hivi vivuko vingine hasa cha kutoka Kakukuru kwenda Ghana na kutoka Murutanga kwenda Irungwa vina kamilika ili viweze kutoa huduma kwa wananchi wetu. Ukiongolea mazingira na maisha ya visiwa inawezekana watu wengine wasiweze kuelewa, lakini yanachangamoto nyingi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niliwahi kusema hapa mwaka 2017 nikataadharisha bahati mbaya mwaka 2018 tukio likatokea, lakini bado niendeleo kutaadharisha ni muhimu sana mazingira ya visiwani yachukuliwe kwa uzito mkubwa na suala la vivuko lipewe umuhimu mkubwa. Juzi hapa kulikuwa na matatizo ya usafiri baada ya mafuta kupanda, boti hii ya kutumia *engine* yenye uwezo wa kuchukua abiria 50 mpaka 40 wanachukua abiria mpaka 80 kitu ambacho kinaatarisha maisha yao.

Kwa hiyo ni muhimu sana Serikali ika-*intervene* ikahakikisha kwamba vivuko hivi vinakuwepo ili kuweza kusafirisha wananchi wakaweza kusafirisha katika mazingira yaliyosalama, lakini nimeona kwenye hotuba ya Mheshimiwa Waziri ameongelea dhamira ya Serikali kukamilisha majengo ya abiria ya kusubiria. Ni jambo jema sana lakini niombe sana abiria wanataabika sana kwenye maeneo yale, kasi iongezeke ili majengo haya ya abiria kusubiria yaweze kukamilika haraka. Jengo kwa mfano la Bugolola, Jengo la Ukara, Bukimwi pale lakini hata Kisorya ni muhimu sana wakati wa mvua wakati wa jua wananchi wanataabika sana. *(Makoff)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, eneo lingine ambalo nilitaka nizungumzie ni juu ya ujenzi wa barabara. Barabara inayojengwa sasa ya kutoka Bunda kuja Bulamba mpaka Kisorya na kimsingi inatakiwa kwenda mpaka Nansio inajengwa kwa *lots* tatu, *lots* mbili zile sasa moja imekwishakamilika kilometa 51 lakini inayojengwa sasa ni kutoka Bulamba kwenda Bunda sawa imekamilika kwa asilimia takribani 30 ni jambo jema, lakini barabara hii ili

kukamilika inatakiwa ijumuishe vilevile *lot* ya tatu inayotoka Kisorya kwenda Nansio.

Mheshimiwa Waziri kwenye hotuba yako sijaona unaongelea chochote juu ya eneo hili ambalo linajumuisha barabara na kilometa 14 za kutoka Lugezi kwenda Nansio. Kilometa hizi utakumbuka Hayati Dkt. Magufuli wakati ule akiwa Rais alivyokuja Nansio alitoa maelekezo eneo hili lijingwe kwa haraka kutokana na umuhimu wake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini vilevile Mheshimiwa Waziri Mkuu alivyokuja pale Nansio vilevile akatoa maelekezo kwamba kama ilivyoahidiwa mwanzo itekelezwe kwa haraka, lakini sijaona unaongelea chochote juu ya eneo hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tuna barabara nyingine vilevile ambayo Mheshimiwa Waziri nimeteta na wewe mara kadhaa, Mheshimiwa Naibu nimeteta na wewe, lakini mama yangu Katibu Mkuu tumezungumza wote vilevile, nikawaambieni kuna barabara hii ya kutoka Bukongu kwenda Bukonyo mpaka Masonga, lakini vilevile kuna barabara ya Bukongu kwenda Rubya ambayo kuna msitu mkubwa sana mpaka Bukonyo ni barabara muhimu sana kwa uchumi wa wananchi wa Ukerewe. Nikawaomba kwamba sawa tunatenga nimeona hata katika bajeti hii imetengwa shilingi milioni 100 kwa ajili ya matengenezo ya kawaida hayatusaidii sana haya kwa sababu barabara ile kwa *nature* yake inamatatizo makubwa na kwa *nature* ya udongo wa Ukerewe hatuwezi kupata kifusi cha uhakika cha kuweza kutengeneza barabara ile kwa uhakika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikaomba basi tutengeneze barabara hii hata kama ni kwa awamu, lakini angalau tuwe na uhakika wa ubora wa barabara ile na kwa sababu inapitisha magari mengi sana kwenda kwenye lango la uchumi wa wananchi wa Ukerewe mtusaidie angalau tuweze kujenga kwa awamu iweze kukamilika kusaidia kuimarisha uchumi wa waanchi wa Ukerewe. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, bado niwaombe sana Mheshimiwa Waziri zingatieni ushauri wangu, lichukueni hili mtusaidie na bahati njema sana kuna kilometa takribani 10 zishafanyiwa upembuzi na usanifu wa kina mtusaidie muweze kujenga barabara hii iweze kusaidia kuimarisha uchumi wa wananchi wa Ukerewe. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, uchumi wetu pale Ukerewe lango lake ni kutoka kwenye eneo la Kakukuru ambako barabara hii inaenda, niwaombe sana Mheshimiwa Waziri mtusaidie barabara hii iweze kujengwa na mtakuwa mmeimarisha uchumi wa wananchi wa Ukerewe ambao sehemu kubwa inategemea mazao ya ziwa, kwa hiyo niombe sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini la mwisho, nimeona kwenye hotuba yako kupitia *TEMESA* mna mpango wa kujenga karakana pale Nansio, ni jambo jema sana natumia nafasi hii kuwapongeza kwa sababu tumekuwa tunapata mazingira magumu sana wakati mgumu sana kusafirisha vyombo vyetu kwenda mpaka Mwanza Mjini kwa ajili ya matengenezo. Kwa hiyo, iwapo itatengenezwa karakana hii itakuwa ni msaada mkubwa sana kwetu kama wananchi wa Ukerewe kuondoa usumbufu ambao tumekuwa tunaupata.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwisho ya yote niwashukuru sana kwa hotuba yenu, lakini yale ambayo mmeyaweka kwenye mipango hasa kujenga vivuko mtusaidie kazi hii iweze kufanyika kwa haraka, lakini ombi langu juu ya barabara yetu ile kujengwa kwa awamu ni jambo muhimu sana lipeni uzito mkubwa sana ili muweze kutusaidia. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema hayo nashukuru na ninaunga mkono hoja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Joseph Mkundi tunaendelea na Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle, Mheshimiwa George Mwenisongole, Mheshimiwa Jafari Chenge, Mheshimiwa Issa Mtemvu na Mheshimiwa Florent Kyombo wajiandae.

MHE. EDWIN E. SWALLE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipa nafasi na mimi niweze kuchangia hotuba hii muhimu sana ya Ujenzi na Uchukuzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa niaba ya wananchi wa Jimbo la Lupembe kwanza nitumie nafasi hii kumshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa kazi kubwa ambayo anafanya kwa ajili ya nchi yetu na kupeleka maendeleo sehemu mbalimbali za nchi yetu ya Tanzania. Kwa sababu ni wazi kwamba sekta nyingi Mheshimiwa Rais anaendelea kuzifungua na hata Jimbo la Lupembe ambalo mimi ndiye Mbunge wake Mheshimiwa Rais amefanya kazi kubwa sana kwenye maeneo ya *TARURA* na maeneo ya afya na kadhalika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu eneo hili la barabara, naomba niseme wazi pamoja na Mheshimiwa Waziri kuwasilisha bajeti yake vizuri sana hapa Bungeni leo, nimesoma hotuba nzima ya bajeti ya Mheshimiwa Waziri kwa wananchi wa Jimbo la Lupembe kuhusu barabara ya Kibena - *Stop Lupembe* - Lupembe - Madeke. Naomba niseme wazi kwamba sitaunga mkono bajeti hii kwa siku ya leo na kama nitaunga mkono wananchi wangu wa Lupembe hawawezi kunielewa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nasema haya kwa sababu gani? Sababu ya kwanza nimesoma kwenye hotuba hii ya bajeti ukurasa wa 27 wa hotuba hii unasema kwamba barabara ya kutoka Kibena - *Stop Lupembe* - Madeke - Ifakara kilometa 270 Serikali inasubiri fedha kutoka Benki ya Maendeleo ya Afrika kwa ajili ya kufanya usanifu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukienda kwenye Ilani yetu ya Chama cha Mapinduzi katika ukurasa wa 73 – 74 barabara hii ya Kibena – Lupembe - Madeke ilishaahidiwa ipo namba 22 pale inasubiri kuanza ujenzi wa kiwango cha lami. Maana yake ni kwamba wenzetu Wizarani hata Ilani ya Chama cha Mapinduzi hawajasoma wanapoandaa bajeti hii.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini sababu ya pili ambayo napenda kusema hapa nimesoma kwenye vitabu vya bajeti mwaka jana Bajeti ya mwaka 2021/2022 Serikali ilitenga shilingi bilioni mbili na niliongea ndani ya Bunge hili kwa ajili ya barabara hii kwamba hii bajeti ilikuwa ni kidogo sana. Mwaka huu wameongeza mpaka shilingi bilioni tano, lakini siyo ya kuanza ujenzi wanazungumza kuendelea ku-*moblize* na kutafuta mkandarasi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara hii ya Lupembe imeahidiwa tangu Serikali ya Awamu ya Tatu ya Mheshimiwa Mkapu, imeahidiwa Awamu ya Nne Mheshimiwa Jakaya Kikwete, Awamu ya Tano na bahati nzuri hata Rais wetu akiwa Makamu wa Rais amekuja Lupembe eneo la ujenzi mara mbili amewaahidi wananchi wetu kwamba barabara hii usanifu umeshakamilika inaanza ujenzi. Sasa leo kwenye bajeti hii mwaka wa sita sasa tunazungumza kuendelea kuwa na ahadi ya kutafuta fedha kwa ajili ya mkandarasi na kadhalika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, namuomba Mheshimiwa Waziri atakapokuja kufunga bajeti yake hii, ili mimi niweze kubadili msimamo wangu wa kuunga mkono hii bajeti au laa, atoe ufafanuzi kwa wananchi wa Lupembe ni lini barabara hii ya Kibena – Lupembe – Madeke inaanza ujenzi? Kwa sababu usanifu ulikamilika tangu mwaka 2014. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini jambo la pili, namuomba sana Mheshimiwa Waziri kwa sababu hii barabara ina ahadi kubwa za Serikali na viongozi wakubwa wa Serikali, namuomba Mheshimiwa Waziri baada ya bajeti yake hii tuondoke mimi na yeye mgugu kwa mguu mpaka Lupembe akawaambie wananchi barabara hii inaanza ujenzi lini. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la tatu, hii barabara kama ambavyo nimesema imefanyiwa usanifu tangu mwaka 2014 na wananchi wa maeneo ya Nyombo, maeneo ya Kidegembye, Matembwe, Lupembe Barazani, Igombora, Mfilige mpaka Madeke nyumba zao zimewekwa alama za "X" mpaka leo wanasubiri uamuzi wa Serikari. Hawaendelezi

wanasubiri Serikali ichukue uamuzi wa kuanza ujenzi wa hii barabara.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa inapochukua muda mrefu wananchi hao hawajui sasa wafanye lipi, nyumba zao zina alama ya "X", hawawezi kuziendeleza. Sasa mimi naiomba Serikali ni vizuri tukajua kwamba tunapokuwa tumewaahidi wananchi wetu kutekeleza baadhi ya masuala yanakuwa na athari kwa wananchi wetu pia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba pia kauli ya Mheshimiwa Waziri aseme wananchi hawa ambao nyumba zao zina alama ya "X" tangu mwaka 2014 wanapewa matumaini gani leo zaidi ya miaka 10 sasa? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimeongea mara nyingi ndani ya Bunge lako tukufu. Barabara hii ya Kibena – Madeke ni barabara inayounganisha kati ya Mkoa wa Njombe na Mkoa wa Morogoro na kwenye sera yetu ya ujenzi wa barabara na Waziri anajua vizuri sana, kama nchi tulikubaliana kwamba barabara za mkoa mmoja na mkoa mwingine ni kipaumbele namba moja. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini barabara hii inaunganisha Mkoa wa Njombe na Mkoa wa Morogoro. Mkoa wa Morogoro unazalisha mpunga mzuri sana katika nchi hii; Mkoa wa Njombe na eneo la Lupembe mathalani kuna viwanda vikubwa vya chai maeneo haya vinaingizia Serikali fedha za kigeni, lakini barabara hii wakati wa masika mvua ikinyesha siku mbili magari hayatembei, abiria hawatembei. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tupo karne ya 21 wananchi wangu wa Jimbo la Lupembe wakitoka kwenye vijiji mbalimbali kwenye hili Jimbo kufika Njombe Mjini kama wanasafari ya kwenda nje ya Mkoa wa Njombe lazima wabadilisha nguo kwa sababu zinakuwa zimechafuka sana. Katika karne ya 21 hatuwezi kuwa na sehemu ya nchi ambayo ina hali kama hii. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naiomba sana Serikali na Mheshimiwa Waziri, tumeshauri mara nyingi hapa badala ya kuendelea kupanua maeneo mengine kwa sababu nimesoma kwenye hotuba ya Mheshimiwa Waziri ipo mipango ya Serikali baadhi ya maeneo tunapanua upana wa barabara, yapo baadhi ya maeneo tunaunganisha barabara za Wilaya na Wilaya lakini barabara za Mikoa na Mikoa hatujamaliza kwa mujibu wa sera ya Serikali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaiomba Serikali sana barabara hii ya Kibena – Madeke mpaka Morogoro ipewe kipaumbele ili na wananchi wangu wa Lupembe wajisikie kwamba na wao ni sehemu ya Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la pili ambalo napenda kuchangia ni kuhusu ujenzi wa uwanja wa ndege Mkoani Njombe. Kwenye Ilani yetu ya Chama cha Mapinduzi pia chama changu kimeahidi vizuri kwamba Mkoa wa Njombe kutokana na hali ya uchumi wake kuwa mkubwa na kuwa na mazao mengi ya biashara ikiwemo parachichi na mazao mengine ya kilimo, lakini pia kutokana na kuwa na hazina kubwa ya Mgodhi wa Mchuchuma Naliganga kule Ludewa, Mkoa wa Njombe ni kati ya Mikoa muhimu sana katika nchi hii. Ikiwekewa vipaumbele vya Kiserikali inaweza kuwa ni sehemu ya kuinua uchumi wa Taifa letu. Na kwa maana hiyo Serikali iliona umuhimu mkubwa wa kuahidi kwenye Ilani kwamba uwanja wa Njombe utafanyiwa usanifu ili ujenzi wa uwanja wa ndege uweze kufanyika pale. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesoma kwenye hotuba sijaona mahali popote ambako jambo hili limeahidiwa na huu ni mwaka wa pili tunazidi kwenda mbele.

Namuomba Mheshimiwa Waziri pamoja na kazi nzuri ambazo mnafanya kwenye Wizara hii, tumeshauri kwenye mpango wa Serikali, tunapopanga vipaumbele vya Serikali ni lazima tufungamanishe sekta mbalimbali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sekta hii ya uchukuzi na usafirishaji ni lazima ifungamanishwe na sekta ya kilimo. Sasa

kama kwenye mikoa ambayo kuna kilimo kikubwa miundombinu haipewi kipaumbele, hatuwezi kukuza uchumi wa nchi yetu.

(Hapa kengele illia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa.

MHE. EDWIN E. SWALLE: Mheshimiwa Mwenyekiti, basi ndugu naomba niseme kwamba siungi mkono hoja, nitaunga baada ya kupata ufafanuzi ambao nimetoa pale mwanzoni, ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa. Sawa tunaendelea Mheshimiwa George Mwenisongole, Mheshimiwa Jafari Chege na Mheshimiwa Issa Mtemvu wajjandae.

MHE. GEORGE R. MWENISONGOLE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa hii nafasi na mimi kuchangia kwenye hii Wizara muhimu sana katika maendeleo na ustawi wa nchi yetu. Nianze kwanza kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwanza kwa anavyotujalia uhai na anavyoendelea kuibariki nchi yetu ya Tanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kipekee nimshukuru Rais wetu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa jinsi anavyohangaika kutafuta fedha kwa ajili ya maendeleo ya nchi yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nataka nimuulize Mheshimiwa Waziri kwamba anafahamu katika Tanzania kuna Mkoa unaitwa Mkoa wa Songwe? Labda nafikiri hajui katika huu mkoa kwa sababu nimesoma hotuba nzima ya Wizara hii ambayo Naibu wako naye anatoka kwenye huo huo mkoa. Tulichopewa sisi kule ni ahadi tu, lakini hakuna hata mradi mmoja wa barabara wa lami ambao utafanyika ndani ya huu mkoa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa mimi nataka nimuulize Mheshimiwa Waziri hivi mnavyokuwa mnapanga hizi barabara kujenga lami mnatumia kigezo gani kati ya Mikoa na Mikoa? Na kwanini Mkoa wa Songwe kila mwaka unarukwa? Kila wakati kila mwaka, mwaka jana wakati naingia hapa Bungeni niliuliza swali hili na mara nyingi nimeuliza sana barabara zetu, lakini ukiangalia Mkoa wa Mbeya na Mkoa wa Songwe inaachwa nyuma sana kwenye hizi bajeti.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa mimi nataka Mheshimiwa Waziri utakapokuja ku-*windup* hii hotuba yako utuambie vigezo gani vinatumika katika kuchagua barabara za kuwekewa lami. Maana yake sisi hatuelewi, sasa tusije tukaanza kuwa na fikra zingine ambazo ni za ajabu na siyo sahihi. Lakini mimi nataka nikufahamishe kule katika mkoa wetu wa Songwe ambao tunakukaribisha kwa hamu sana ambao ndio mkoa pekee bado haujautembelea, kuna barabara ya kutoka Mlooo kwenda Makao Makuu ya Wilaya ya Momba, Chitete na kwenda mpaka Kamsamvu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ndani ya Mkoa wa Songwe hii ni barabara ya pili kwa ukubwa ukiacha hii barabara inayotoka Mbeya mpaka Tunduma. Barabara hii kilometa 145 upembuzi yakinifu umekwishakamilika, usanifu wa kina umekwishakamilika, ipo ndani ya Ilani ya Uchaguzi ya Chama chetu cha Mapinduzi. Lakini ni ahadi ya Marais wote wa Awamu ya Tano na Awamu hii ya Sita kuhusu hiyo barabara. Lakini sasa hata kutengewa kiasi cha fedha hakuna, taratibu zote za *tender* zishakamilika. Kinachotakiwa ni kutengewa tu fedha, sasa shida nini Mheshimiwa Waziri? (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mpunga wote unaolimwa kule Kamsamba hii ndiyo njia yake, na ile barabara ikifunguliwa ikijengwa kwa lami kutoka Mbozi mpaka Tabora itakuwa ni kilometa chini ya 700 tu, maana yake inakwenda mpaka Kiliamatundu kutoka pale unaenda Muze, Majiyamoto ushaingia Tabora, lakini sasa nashindwa kuelewa shida ni nini ambayo tunashindwa kutengewa hii barabara. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini tukiacha hiyo barabara Mheshimiwa Waziri kuna barabara inayotoka Uyole inaanzia Igawa inakuja Uyole mpaka Tunduma, mwaka jana niliongea hapa na nilimwambia Naibu Spika kabla hajawa kuwa Spika; nikwamwambia hii wameweka kwenye bajeti ya mwaka huu lakini fedha haitatoka na kweli mwaka jana fedha haikutoka, mwaka huu mmeingiza tena kwenye bajeti ya mwaka huu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naamini mwaka huu vilevile fedha itatoka. Sasa Mheshimiwa Waziri shida nini? Sasa hivi ukitaka kutoka Tunduma kwenda mpaka Mbeya unatumia zaidi ya saa tatu; kwa sababu ukifika mahali unaambiwa simama, subiri nusu saa kwanza malori yapite. Unaenda tena unatembea kilometa kadhaa unaambiwa simama subiri kwanza nusu saa malori yapite. Sasa uchumi wa kwetu wa mikoa yetu hii miwili ya Mbeya na Songwe unadumaa kwa sababu ya hizi foleni ambazo hazina maana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nikuombe Mheshimiwa Waziri, wananchi wa Mbeya na Songwe wamesubiri vya kutosha hizi barabara ziwekewe lami zifanyiwe matengenezo na sielewi shida ni nini? Lakini tukiangalia vilevile ndani ya Mkoa wa Songwe katika bajeti ya *TANROADS* katika Mikoa yote Tanzania, Mkoa wetu wa Songwe ndiyo unaoongoza kupata bajeti ndogo ya *TANROADS* na sijui shida ni nini Mheshimiwa Waziri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, na ndio maana nimeuliza vigezo gani vinatumika kugawa hii keki ya Taifa kwa hii mikoa? Na hata ukiangalia bajeti inayotoka kwenye hizi fedha kwa Hazina mwaka huu tumetengewa shilingi milioni 100 tu. Sasa shilingi milioni 100 utakarabati nini kwenye barabara yenye urefu wa kilometa 145? *(Makofi)*

Mimi nikuombe Mheshimiwa Waziri tunajua sisi Wabunge wa Chama cha Mapinduzi tunaowajibu kwa chama chetu na tunawajibu kwa Serikali kupitisha bajeti, lakini hiki kinachoendelea siyo sawa na kuna kipindi itafika mpaka uvumilivu sisi utatushinda. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, narudia tena itafika mahali uvumilivu sisi utatushinda kwa sababu hata kule sisi tunahitaji lami. Inanitia uchungu sana hii barabara ya kutoka kila siku ninaporudi Jimboni kwangu napita hii barabara ya Mtera hii, imewekewa lami sasa hivi inakwanguliwa tena, basi tupeni hata hiyo lami iliyokwanguliwa kwenye hiyo barabara mtupe sisi tuwekewe kule, kuna shida gani? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, wenzetu wanawekewa lami baadae zinatolewa lami, zinakwanguliwa sisi hata hiyo lami iliyokwanguliwa hatuna. Mimi nikuombe Mheshimiwa Waziri tunaomba sana wananchi wa Mkoa wa Songwe na Mkoa wa Mbeya barabara zetu nazo zina thamani sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kusema hayo, naunga mkono hoja, ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa George Mwenisongole. Tunaendelea na Mheshimiwa Jafari Chege, Mheshimiwa Issa Mtemvu, Mheshimiwa Florent Kyombo na Mheshimiwa Hussein Amar wajiandae.

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nikushukuru kwa kunipa nafasi na mimi awali ya yote kwanza nianze kumshukuru Mwenyezi Mungu *Subhanahu Wataallah* kwa kunipa afya njema na kunijaalia leo angalau na mimi nimesimama kuweza kuchangia bajeti hii ya Wizara ambayo kimsingi ndiyo kichocheo cha uchumi wa maeneo mengi nchini kwetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kabla sijaanza mchango wangu nichukue nafasi hii pia kumshukuru Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mama yetu Samia Suluhu Hassan kwa namna masikini ya Mungu ambavyo kila kukicha anahangaika kutafuta pesa mahali pole ndani na nje ya nchi ili kuweza kunusuru shughuli za kimaendeleo na shughuli kubwa ambazo zinachochea uchumi wa nchi yetu kwa ujumla wake. *Hopeful* na sisi tutaendelea kumuomba Mwenyezi Mungu aendelee kumpa afya njema, aendelee kumfanya awe mvumilivu na

aendelee kuchapa kazi tukiamini kabisa lengo lake na nia yake ni njema kabisa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi leo nitachangia maeneo matatu; la kwanza nitachangia umuhimu wa Wizara hii katika uchocheo wa uchumi wa nchini kwetu. Mimi ninavyojua Wizara hii ni kama *catalyst* ndio maana ukiona vipaumbele vingi ambavyo vinachochea ukuaji wa uchumi kwa maana ya bandari, barabara, vivuko na maeneo mengine yapo ndani ya Wizara hii. Kwa maana ya kwamba bila Wizara hii kufanya kazi inavyotakiwa basi ninaamini kabisa uchumi endelevu wa nchi na maeneo mengi hautafikiwa kwa wakati wake. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, na hili ndilo ambalo linanifanya leo nielekee kwenye mchango wangu na natambua kabisa nje ya *human resource*, nje ya *natural resource* pamoja na *political stability* lazima *infrastructure* za nchi ili uchumi wake uweze kukua kwa haraka lazima *infrastructure* ziwe *stable*, ziwe nzuri, kuwe kuna *connection* kati ya Mkoa mmoja na Mkoa mwingine, kuwe kuna *connection* kati ya Wilaya watu waweze kuwasiliana, lakini ikibidi kuwe kuna *connection* kati ya nchi na nchi. Sasa hili la nchi na nchi ndiyo linanipelekea mimi kuchangia barabara yangu ya Utegi - Shirati na Kirongwe. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hapa Kirongwe ni mpakani mwa Kenya na Tanzania na nimekuwa nikisema sana. Kwa bahati mbaya sana Mheshimiwa Waziri wewe ukiwa Waziri wa Maji ulipita barabara hii unaifahamu. Mwaka 2020 Mheshimiwa Waziri Mkuu akiwa kwenye kampeni na mimi nimshukuru sana kwa namna ambavyo alikuwa amejitoa, aliahidi barabara hii kwa maana ya kutoka Mika - Shirati mpaka Kirongwe zaidi ya kilometa 44 na kilometa 12 jumla ni kilometa 56.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ilani ya Chama toka mwaka 2005, 2010, 2015, 2020 inataja barabara hii. Mheshimiwa Rais tarehe 5 Februari, 2022 alivyotembelea ndani ya mkoa nilivyopata ridhaa mimi na Mwenyekiti wa CCM Mkoa na

viongozi wengine tulizungumzia barabara hii, unaifahamu kinaga ubaga. Sasa cha kushangaza ni kwamba na hata humu Waheshimiwa Wabunge mimi nilivyoingia mwaka 2020 nilikuwa ni mtu wa kwanza kuulizia utengenezaji wa hii barabara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Waheshimiwa Wabunge wa Viti Maalum mbalimbali wamekuwa wakisimama ndani ya Bunge wanauliza barabara hii. Cha kushangaza na kinachoniumiza zaidi ni kwamba pamoja na maulizo yote hayo humu ndani bado unaendelea kutenga fedha ya ujenzi wa mita 500 peke yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ile ina urefu wa kilometa 56 mpaka Kirongwe mpakani kwa umuhimu wake, umuhimu wa Tanzania na Kenya kila mwaka mnatenga mita 500, mita 700 maana yake mpaka tufike mpakani tunahitaji zaidi ya miaka 50 ili kutimia kule maana yake hata mimi Mheshimiwa Mbunge sitakuwepo na wengine hawatakuwepo ndiyo tunafika mpakani.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nadhani watu ambao wanaandaa hizi barabara za kimkakati wawe wanaangalia umuhimu wa barabara kwenye uchumi na ukuaji wa uchumi ili wapeleke fedha badala ya kila mwaka tunarudi tunatenga fedha kwenye kurekebisha na kutindua barabara kama Mheshimiwa Mbunge aliyepita alivyotangulia kusema. Tunashindwa kuweka vipaumbele kwenye barabara mpya zinazotuunganisha kati ya nchi na nchi, mkoa na mkoa ambazo tunazijua kabisa hizi barabara zikitengenezwa zinakuza uchumi wa nchi ile lakini pia zinakuza uchumi wa wananchi hawa ambao wanazunguka maeneo hayo mawili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi naomba sana Mheshimiwa Waziri utakapokuja hapo kesho kufanya majumuisho, kwa sababu unaifahamu barabara hii waambie wananchi wa Rorya ni lini barabara hii itajengwa. Cha ajabu zaidi ambazo mimi nimekuwa nikiumia, mwaka jana wametenga mita 700 hivi ninavyozungumza kwa bajeti ya mwaka jana 2021/2022 hakuna mkandarasi yeyote ambaye

yuko *site*. Hata hizi mita 500, mita 700 mnazoweka hakuna mkandarasi *site*. Sasa leo tena umetutengea mita 500, mimi najiuliza hii *accumulation* ya mwaka jana na ya mwaka huu itajengwa lini?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama bado tunaomba kilometa 56 hazijawezekana, leo tunatengewa mita 500 na hakuna mkandarasi *site*, inaumiza sana. Nikuombe Mheshimiwa Waziri utakapokuja kwa sababu barabara hii unaifahamu, wananchi wasikie barabara ya Mika-Shirati kwenda Kirongwe ambayo ndiyo msingi wa kuunganisha kati ya hizi nchi mbili inajengwa lini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini la pili siyo barabara hii peke yake, kKilichoniuma ni kwamba sisi ndiyo tunaopakana na Kenya. Ukitoka Sota ukipita zile Kata za Roche, Golibe mpaka Ikoma inapakana na Tarime Vijijini ni mpakani. Hapo ulipokaa Mheshimiwa Waziri na hapa nilipokaa, hapo ulipokaa ni Kenya hapa ni Tanzania katikati ndiyo kuna barabara. Barabara ile sikuiona ikiwekwa kwenye bajeti wala sikuiona inatengewa fedha yoyote wala sikuona inazungumzwa na ndiyo barabara inayotuunganisha sisi Wakenya na Watanzania. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, wenzetu ukienda upande wa pili Mheshimiwa Waziri wewe ni shahidi, kule wameanza kujenga barabara zao zinazowaunganisha kutoka Kenya kuja Tanzania, sisi hata fedha tu ya *feasibility study* kwenye hizi barabara hamna.

Sasa mimi nikuombe Mheshimiwa Waziri vipaumbele vingi kwenye barabara hizi ziende kwenye barabara ambazo zinaweza kukuza uchumi kati ya nchi na nchi, lakini zinakuza uchumi kati ya mkoa na mkoa kwa sababu sisi bidhaa yetu watu ambao wananunua bidhaa wengi wanatoka Kenya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunategemea kwamba kuwe kuna miundombinu imara maana yake sisi uvuvi ambao tunavua na kwa asilimia kubwa tunachofanya shughuli yetu ya kiuchumi, tunafanya shughuli ya kilimo pamoja na mifugo,

watakuja Tanzania wakiwa wanaamini kabisa miundombinu iko imara. Nikuombe sana vipaumbele hivi kama ambavyo nimeona Mkurugenzi wa Bandari anahangaika kutafuta watu wengine waweze kuvusha biashara bandari. Ningetamani watu wanaohusika na barabara pia wanapotenga bajeti zao waweze kuainisha barabara za kimkakati ambazo zinaweza kukuza uchumi wa nchi kwenye maeneo yote nchini. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini la pili Mheshimiwa Waziri nichangie kwenye kivuko; hiki kivuko kinachoitwa cha Musoma – Kinesi asilimia 70 ya wananchi wanaokuja Musoma wanatoka jimboni kwangu, Tarafa ya Suba, Tarafa ya Loimbo, Tarafa ya Nyanje; yaani kile kivuko kwa namna moja ama nyingine kinawahudumia sana wananchi wa Wilaya ya Rorya. Hakuna sehemu unapata mahitaji kwa sababu mji uliokuwa kwenye Wilaya ya Rorya ni Musoma na ili tuje Musoma ni lazima tuvuke kupitia kivuko hiki.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa unaweza ukaona *population* ya watu zaidi ya 50,000 wanategemea kivuko hiki ili kupata mahitaji yao Musoma Mjini. Leo ninavyozungumza na wewe kivuko kilichopo ambacho kilikuwa kinatoa huduma hii mmekitoa kimepelekwa kwenye matengenezo. Kilichobaki ambacho mmekileta ni kidogo sana, inafika mahali Mheshimiwa Waziri kile kivuko kama hawajakwambia huwa kinabebwa na upepo wakati wa mvua, kinapotea *direction*. Wananchi mle wamejaa, watoto wadogo, wakina mama, magari, kinapotea *direction*, kinakaa ndani ya maji zaidi ya lisaa lizima mvua inanyesha, mvua ya kwao, jua linawaka la kwao mpaka hali ya hewa itakapotengemaa ndiyo wanarudi kutafuta njia ya kwenda *kugoha* (kuegesha) sehemu moja. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nikuombe badala ya kusubiri mpaka yowe lilie, tupate maafa kwenye maeneo yale. Kile kivuko amacho tulikichukua zaidi ya miezi sita sasa kimekwenda kutengenezwa kirudi kwenda kutoa huduma eneo ile. Lakini kivuko hicho kikija kije tayari kikiwa kina kivuli kwa sababu kile cha mwanzo kilichokuwepo mvua ilikuwa ni ya kwao, jua lilikuwa ni la kwao. Wakati wa mvua wale

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wananchi masikini ya Mungu wanavuka huku wameshika roho zao. Ukiwaona wewe mwenyewe Mheshimiwa Waziri huwezi kuamini. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nikuombe tusiwe tunasubiri mpaka matukio yanatokea tukirudi tunapeana pole. Hili ninalokwambia ni kama tahadhari, ninaiona kabisa kwa mazingira yale ya namna watu wanavovuka kwa shida eneo lile hebu ichukulie *serious*. Nimesema zaidi ya watu 50,000 wanategemea huduma kuja Musoma Mjini na wanategemea kuvuka na kivuko hiki. Wakinamama wajawazito wakati mwingine masikini ya Mungu ili waweze kuvuka *complication* ya kituo cha afya wanatakiwa waje Hospitali ya Mkao Musoma Mjini, wanatumia kivuko hiki, lakini hakiko *stable*. Nikuombe sana Mheshimiwa Waziri ili ulione hili kwa jimbo lingine. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini la tatu nataka nichangie kuhusiana na bandari. Mheshimiwa Juliana amezungumza vizuri sana bandari ya Musoma. Tunayo bandari pale Wilaya ya Rorya, bandari ya Sota ni bandari ambayo kipindi cha nyuma ikisaidiana na bandari ya Musoma ilikuwa inakuza sana shughuli za kiuchumi kwa watu kutokea Kenya kupitia pale bandari ya Sota kuja mpaka Musoma. Leo bandari zote hizi hazifanyi kazi Mheshimiwa Waziri na bahati mbaya sana bandari ya Sota niliuliza hapa mkasema kwamba kuna fedha mtaingiza kwenye mchakato angalau iweze kufanyiwa marekebisho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimeona kwenye bajeti humo haimo, bandari ya Musoma Mjini haimo. Zile bandari ndiyo ukuaji na ukuzaji wa uchumi wa Mkoa wa Mara. Leo sisi tunafanya shughuli ya uvuvi hatuna watu wa nje kuja kununua samaki, badala yake wavuvi wanatoa samaki Musoma kupeleka Kenya kitu ambacho ni hatari sana kwa maisha yao. Tunataka mtuambie ili ukuaji wa uchumi wa Mkoa na Wilaya ya Rorya nini mnafanya katika ukuzaji wa hizi bandari ili Mkoa wa Mara uweze ku-*stimulate*. (*Makofi*)

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, wafanyabiashara wengi leo Mheshimiwa Waziri wanakimbia kutoka Musoma wanahamia Mwanza. Wavuvi waliokuwa wanafanya shughuli za kiuvuvi ambao walikuwa wanategemea wanunuzi kutoka Kenya, Uganda hawapo tena ni kwa sababu ya hizi bandari zimekufa.

Nikuombe Mheshimiwa Waziri kwa sababu sijaziona humu ndani, niombe utakapokuja kusimama useme ni nini mpango mkakati wa hizi bandari kwenye maeneo ya Mkoa mzima wa Mara, bandari ya Mkoa wa Mara ya pale Musoma Mjini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini utuambie nini mkakati mlionao wa Bandari ya Sota ambao iko mpakani mwa Kenya, Uganda na Tanzania. Hayo ndio mambo tunayotaka tuyaone sisi kwenye bajeti yako, lazima fedha iende kwenye maeneo ambayo yanakuza, fedha inajirudia yanakuza uchumi wa eneo husika, hutakuwa unaangaika badala ya kupeleka barabara ambayo hayana uchumi inakwenda inafika mwisho inagota imekwishia hapo, sisi tunakuambia peleka barabara maeneo ambayo wale wananchi wa maeneo yale ukuaji wa uchumi utakuwa Wakenya watakuja wengi watapitia pale badala ya kuzunguka maeneo mengine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Waganda wale wanaohangika kupitia majini watapitia pale, yaone haya Mheshimiwa Waziri kama vipaumbele vyako kwenye Wizara hii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niombe mimi nitasema kwamba nitaunga mkono bajeti baada ya haya yote niliyoyazungumza Mheshimiwa Waziri nitakapopata majibu sahihi kuhusiana na barabara ya Mika - Utegi, kuhusiana na bandari zile, kuhusiana na hiki kivuko ambacho kila siku ninavyoongea na wewe juzi mwananchi ananipigia Mheshimiwa Mbunge kivuko kimepotea njia, tuna saa nzima tumekaa kwenye maji tumeshika roho zetu, hatujui mvua iishe muda gani tuendeleo na safari, halafu leo niangalie humu

nione hakuna fedha iliyotengwa, kivuko mnasema kiko matengenezo yale asilimia 73 kinakamilika lini?

Mheshimiwa Mwenyekiti, lazima nipate haya majibu ili wananchi wajue nusra zake, kama nilivyosema tuisubiri majanga ili uniambie Mheshimiwa Mbunge pole kwa yaliyotokea wakati tuna uwezo wa kuchukuwa tahadhari mapema kunusuru wale wananchi wetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Jafari Chege tunaendelea na Mheshimiwa Issa Mtemvu, Mheshimiwa Florent Kyombo, Mheshimiwa Hussein Amar na Mheshimiwa Suma Fyandomo wajiandae.

MHE. ISSA J. MTEMVU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi na mimi nichangie katika Wizara yetu hii Fungu 98.

Awali ya yote na mimi nitumie nafasi hii kumpongeza sana Mheshimiwa Rais kwa kazi anayoendelea kufanya nchini, lakini pia nimshukuru sana nakumpongeza Mheshimiwa Waziri na timu yake nzima lakini pia na watendaji wakiongozwa na Balozi Mhandisi Aisha Amour; Mheshimiwa Aisha Amour Katibu Mkuu wa Wizara hii ya ujenzi hasa sekta ya ujenzi, kwa kweli ni mchapakazi mkubwa, mimi binafsi namtambua amekuwa *RAS* wangu nikuwa Mhasibu Mkuu wake Mkoa wa Kilimanjaro, kwa hiyo lazima niseme ukweli kwa jinsi ambavyo umeaminika ninajua sasa utakwenda kutusaidia katika Wizara hii kutuvusha kwa changamoto ambazo wengi wameendelea kusema.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya shukrani hizo na hasa nimempongeza Mheshimiwa Rais mahususi sana na lazima niseme kwa nini kwa sababu ya barabara yetu ya njia nane upanuzi wa barabara ya njia nane inayotoka Kimara mpaka Kibaha kilimeta 19.2 ambayo imeenda sambamba na madaraja ya Kibamba pale Kiluvya na daraja la Mpiji, tunamshukuru sana na Watanzania wengi, Wabunge

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wengi hiyo barabara ni ya kitaifa na wameiyona. Mheshimiwa Rais ana sababu za kushukuliwa katika hili. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, Dar es Salaam tumezungumza sana mambo ya Dar es Salaam, Waheshimiwa Wabunge wengi katika barabara hizi, wanatamani ziende kule zikaunganishe Wilaya, Mikoa na kadhalika zibebe mazao na mambo mengine ili yaende kwa wale walaji. Lakini leo nataka niwaambie kwa nini Dar es Salaam.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa nini Dar es Salaam? Kwa sababu sensa ya mwisho ya mwaka 2012 ilituambia tuna takribani ya watu milioni 4.2 lakini sasa hivi kuna maoteo ya makadirio ya watu au kadirio la watu la zaidi ya milioni sita kama Dar es Salaam na hii ni zaidi hata ya Afrika Mashariki katika majiji mengi pia zaidi sio tu Tanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kwa nini Dar es Salaam? Ni kwa sababu ndio Jiji linalokuwa kwa kasi sana, miongoni mwa majiji yanayokuwa kwa kasi duniani, lakini kwa nini Dar es Salaam, Dar es Salaam ndio lango linaloongoza kwa kuingiza na kuondoa watalii yaani kazi kubwa aliyoifanya Mheshimiwa Rais juu ya jambo hili ambalo amelifanya Dar es Salaam ndio lango la hawa watalii sasa. Kuingia na kutoka, kwa hiyo wananchi hawa na Waheshimiwa Wabunge mjue Dar es Salaam katika umuhimu wake huo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini hata kodi ni zaidi ya asilimia 85 kama kodi ndio inapatikana ndani ya Mkoa wa Dar es Salaam, lakini zaidi *contribution* ya Dar es Salaam kwenye *GDP* tunaambiwa kwa *research* ya mwaka 2020 iliyofanyika zaidi ya shilingi trilioni 25.3 zinapatikana Dar es Salaam.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa kutokana na hilo sasa niende kwenye hoja zangu mahususi, utanielewa sasa kwa nini nalilia Dar es Salaam. Utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2021/2022 Dar es Salaam ukiondoa barabara kubwa hiyo ambayo nimeitamka ya kitaifa ziko barabara za kimikoa na

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

sio nyingi, nikizitamka katika bajeti ya 2021/2022 ilitamka barabara ya Kibamba - Kisopwa - Kwembe - Makondeko kilometa 14 tu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hakuna kilichofanyika hivyo barabara kilometa 14 tu ndani ya Kibamba, lakini kuna barabara ya njia panda Matosa - Goba kwenda Matosa mpaka njia ya *highway* barabara kubwa kilometa sita. Katika kipindi cha miaka mitano mpaka leo tunamtafuta mkandarasi amepewa kilometa moja; miaka mitano na barabara hii ni muhimu kwa wananchi wa pale na wengi hapa wanapita na Wabunge wengi wanaishi pale kwenye ile barabara.

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ya Goba - Njia Nne kuelekea Matosa mpaka inatoka kwenye barabara ya njia nane hakuna kinachofanyika miaka mitano. Tuombe sana jicho la huruma liendelee kwenda pale kilometa tano; wenzetu wanaongea kilometa 100, 78, 304 ni kilometa sita hakuna kinachofanyika Dar es Salaam kweli ndani ya umuhimu wote nilioueleza huu mambo yote haya ndani ya Jiji la Dar es Salaam, kwa kweli tunawaombeni sana mtuangalie.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna jambo hapa la utekelezaji wa ahadi za Rais na viongozi wakuu, walisema mwaka jana kwenye bajeti ya mwaka jana Waheshimiwa Wabunge walisema kama nchi lazima tuone tunapoalika viongozi wetu wakubwa wanakuja kwenye mikoa yetu, kwenye majimbo yetu tunatamani kuwaomba vitu, na tukiwaomba wananchi wanajua leo amekuja mfalme na yapo maneno mengi ya kiswahili ambayo yanatumika juu kuenzi na kuheshimu wa ujio wa viongozi wa kitaifa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kiongozi wa kitaifa anafika anaahidi hakuna kinachotekelezwa, lakini hata taarifa ya Waziri haituambii utekelezaji wa maelekezo na maagizo ya viongozi wa nchi imetekelezeka kwa asilimia ngapi. Kwa upande wa TAMISEMI, *TARURA* na sasa hivi ninatoka kwenye Kamati ndani, wameeleza hata utekelezaji wao umefikia

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

asilimia 85 ya maelekezo au maagizo ya viongozi wa kitaifa, huku ni ngapi, hamjasema, tunataka kujua.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi najua ninayoisema ya pale ndogo tu ya tarehe 25 Februari, 2019 nimepata bahati ya kusema na watu wanajua niliomba barabara ya kwanza, *junction* ya Makabe kwenda Msakuzi kutokea Mpiji Magohe kilometa tisa tu, lakini barabara ikaunganishwa na barabara inaitwa Kwa Yusufu kwenda Mpiji Magohe hadi Mabwepande.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na barabara ya tatu inatoka Njia Nane kwenda Njia Panda ya Shule kuelekea Kibwegere mpaka Mpiji Magohe, jumla ni kilometa 37. Wakati fulani niliuliza swali la msingi hapa nikaambiwa sasa ipo na imewekea hela na inaendelea kutengenezwa. Leo bajeti ya 2022/2023 lugha inayozungumzwa hapa upembuzi yakinifu, upembuzi wa kina sijui na mambo haya ya kitaalam taalam, mimi mhasibu hata sijui hayo maneno yenu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini tunaenda mbele tunarudi nyuma hoja ambayo itatoka leo hapa kwamba wananchi wataniuliza tuliambiwa na Hayati barabara hizi angetamani hela zitolewe kwingine zijengwe kwa haraka na azione zikiisha, ndani ya siku saba akafariki. Leo ujanja ujanja mtupu kama vile aliyetoa ahadi ni Rais sio taasisi. Ahadi ilitolewa na taasisi ya Uraisi tunaombeni sana msisababishe viongozi wakashindwa kuja tena, tunaombeni mtusaidie. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hili niliona niliseme vizuri Mheshimiwa Waziri ukija kuhitimisha utuambie ndani ya Jimbo la Kibamba barabara chache hizi za kilometa 37 unaziachia kilometa ngapi na sio maneno ya kiahandisi ambayo unaendelea kutujazia. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukweli mimi leo nilisema sitaki kusema maneno mengi dakika tano zinanitosha, ziada niombe tena naomba kwa heshima Wizara hii ituonee huruma sio leo kila siku niseme maji niseme watu wa Kibamba,

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

nizingumze ardhi kesho kutwa nitasema Kibamba ya shida, nizingumze uchumi wa watu wa shida Kibamba tunaombeni msaada ili tuheshimishe, tuhemishe Chama chetu cha Mapinduzi chenye nia njema na Watanzania na Watanzania wanavyokipenda na kukipa kura nyingi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi kusema haya yaliyo machache, ahsante sana na naunga mkono hoja. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Issa Mtemvu, tunaendelea na Mheshimiwa Florent Kyombo, Mheshimiwa Hussein Amar, Mheshimiwa Godwin Kunambi na Mheshimiwa Suma wajiandae.

MHE. FLORENT L. KYOMBO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa nafasi kuchangia katika Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi na niungane na wenzangu kumpongeza Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan kwa kazi kubwa anayoifanya na hasa katika uendeleza sekta hii ya ujenzi na uchukuzi na kuhakikisha kwamba miradi yetu yote inaendelea kutekelezwa kwa *speed* kubwa na kuhakikisha kwamba hakuna mradi unaosimama.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nijikite katika maeneo kama manne; nitaongelea barabara katika Jimbo langu la Nkenge, Wilaya ya Misenyi, nitaongelea uwanja wa ndege wa Kajunguti, lakini nitaongelea maboresho ya *TPA* na mwisho nitamalizia na *TRC*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza kabisa nimpongeze Mheshimiwa Waziri Profesa Makame Mbarawa kwa ziara za mara kwa mara katika Jimbo la Nkenge, Wilaya ya Misenyi. Si muda mrefu ulikuwa kule kukagua ujenzi au maendeleo ya ujenzi wa Daraja la Kitengule, lakini si wewe peke yako umetuma wasaidizi wako *Engineer* Kasekenya amekuja na ninafikiri na Mheshimiwa Mwakibete yuko safarini kuja tena. Lakini Mheshimiwa Waziri nikushukuru pia ulipotembelea pale ulituahidi kilometa 25 kutoka pale Kibaoni Bunazi kwenda

mpaka pale *Kagera Sugar*. Mimi nakupongeza sana na wana Misenyi wanakushukuru. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, Wilaya ya Misenyi inazo barabara sita ambazo zinahudumiwa na Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi na zenyewe barabara ya kwanza ni Katoma - Bukwali ambayo inatuunganisha na nchi ya Uganda, lakini barabara ya pili ni Mutukura kwenda Minziro ambayo ilikuwa ni ahadi ya Mheshimiwa Rais, lakini barabara ya tatu ni Kasambia - Nyabihanga kwenda mpaka Minziro tena, lakini barabara ya nne ni Kibaoni kwenda *Kagera Sugar* mpaka Kakunyu, lakini tunayo barabara ya tano ambayo ni Kyaka kupitia Katoro kwenda Ibwera kwenda mpaka Kanazi hiyo ni barabara ambayo inaunganisha Jimbo la Nkenge na Jimbo la Bukoba Mjini kwa wajomba wangu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara hizi nishukuru kwamba zimekuwa zikitengenezwa katika kipindi cha mwaka kwa utaratibu wa *periodic maintenance* ambazo zimekuwa zikipitika, lakini niombe kusema katika eneo la barabara ya Kyaka - Katoro kwenda Ibwera mpaka Kihetema imekuwa ikifanyiwa usanifu na nimeambiwa kwamba usanifu umekamilika, lakini nimwombe Mheshimiwa Waziri na wasaidizi wake hii barabara sasa imefikia wakati kuanza kutengenezwa kama ahadi inavyosema ndani ya Ilani ya Chama cha Mapinduzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini tunayo barabara ambayo aliahidi Mheshimiwa Rais ya Mutukura kwenda mpaka Minziro, nisikitike kusema kwamba kila siku tulikuwa tukiahidiwa kwamba barabara itaanza kutengenezwa na Mheshimiwa Waziri umetuma msaidizi wako *Engineer* Kasekenya amefika pale na nafikiri alifungashiwa na senene akaja nazo, lakini mpaka leo hatuoni matokeo yanayoendelea pale. Wananchi kule hawaelewi, wanasema viongozi wetu ni kweli wanatupenda wanakuja kwenye ziara lakini mbona hatuoni matokeo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa msisitizo mkubwa niongelee barabara ya Katoma kwenda Bukwaya, barabara

hiyo ilianza kujengwa kwa kiwango cha lami mwaka 2011. Mpaka leo ni kilometa saba tu ambazo zimejengwa barabara hiyo ina urefu wa kilometa 39.8 kila mwaka tunapata mita 500, mita 800 nikangalia hesabu za mita 500, mita 800 maana yake tunachukua miaka 50 kukamilisha hiyo barabara.

Mheshimiwa Waziri na wasaidizi wako tunaomba Wanamisenyi muwaangalie kwa jicho la pekee, barabara ziko nyingi ambazo tungeomba ziendeleo kujengwa kwa kiwango cha lami lakini hata moja ambayo imeanza mwaka 2011 miaka karibu 12 kilometa saba. Mimi naomba kwa kweli Serikali sikivu ya Mheshimiwa Mama Samia ione kwamba Wanamisenyi wanahitaji hiyo barabara, imalizike sasa ili tuweze kwenda katika barabara nyingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na juhudi kubwa wanazozifanya wataalam wetu wa mkoa tunaye Meneja wetu wa Mkoa *Engineer* Sanga Msangi, lakini na msaidizi wake *Engineer* Ntuli, wanafanya kazi nzuri, wanawasiliana na mimi vizuri, lakini shida ni uwezesaji. Leo katika mwaka huu katika bajeti tunazo mita 800, na nimeona katika ukurasa wa 352 umeniwekea kilometa 1.5; Mheshimiwa Waziri wewe unatengeneza mabarabara makubwa kilometa nyingi sana kwa nini hiyo kilometa 1.5 mita 800 mpaka miaka 50 wote hatutakwepo mimi na wewe ndio barabara itakamilika. Nikuombe sasa leo katika bajeti hii angalau tenga nusu kilometa 17 mwaka ule unaokuja kilometa 17 tunamaliza tunahamia barabara nyingine. Mimi nakuamia Profesa na haujawahi kushindwa kwa hiyo naamini utalitekeleza. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini niongelee ujenzi wa uwanja wa Omukajunguti; kwa nia njema Serikali iliona kuna haja ya kujenga *Kajunguti International Airport* na uwanja huu mahususi ulikuwa ni kwa ajili ya kuhudumia nchi za Maziwa Makuu ya Afrika nchi kumi, tunayo Malawi, Zambia Msumbiji, Uganda, Rwanda, Burundi na Tanzania lakini katika eneo hili ilikuja likaaainishwa eneo, wananchi wakazuia kuendeleza na wananchi wakatulia kwa upendo mkubwa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wakijua kwamba tunaletewa uwanja wa ndege, uwanja wa ndege huu ukainue uchumi wa Mkoa wa Kagera.

Mheshimiwa Mwenyekiti, leo Mkoa wa Kagera tukiangalia *GDP* yetu tuko wa mwisho katika mikoa yote 26 ni kwa sababu hatuna miundombinu na mawasiliano ya kuweza kusafirisha bidhaa zetu, kuuza ndani ya nchi na nje ya nchi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini Mkoa wa Kagera Mheshimiwa Waziri hata jirani yako Mheshimiwa Waziri Ndaki hapa anajua kwamba Mkoa wa Kagera ndio una ranchi kubwa za mifugo. Kwa hiyo tunao ng'ombe, lakini ng'ombe hao hawana thamani leo kwa sababu hatuwezi kufanya *export*, hatuwezi kuanzisha viwanda, hata mwekezaji wetu wa kiwanda aliyepo pale Karagwe kwa ndugu yangu Bashungwa ameshindwa kuendelea kwa sababu hana jinsi ya kusafirisha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo niombe sana uwanja huu ni wa muhimu sana kwa ajili ya kuhakikisha unainua uchumi wa Mkoa wa Kagera; tuuze, tuanzishe viwanda vya kusindika mazao mbalimbali, tunalima vanilla, tunalima maparachichi, lakini wananchi wanakata tamaa kwa sababu hawana jinsi ya kusafirisha maeneo hayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika eneo hilo niombe kusema kwamba tunao uwanja kweli wa Bukoba ambao unaendelea sasa hivi, lakini uwanja huo ukiangalia *runway* ile ni kilometa moja na nusu, na ninyi ni mashahidi mnajua *specification* za ndege; *Bombadier Q400 minimum runway* ni kilometa 2.2 watu wote shuhudia na Mheshimiwa Waziri ukitua Bukoba rubani wako anavyoshika *break* ni tofauti anaposhika kwenye sehemu nyingine ila tunaendelea kuvumilia tukiwa na tumaini sasa Omukajunguti inakuja kujengwa ili sasa iwe ni suluhisho kwa wananchi wa Misenyi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, niendeleo kuponge juhudi kubwa zinazofanywa na Serikali hasa upande wa uboreshaji

wa bandari yetu, tumeona kwa kweli gati zimejengwa sana meli zinaendelea kuja kushusha mizigo, ni maendeleo makubwa na lazima tusifie Serikali yetu kwa sababu yanayofanyika tunayaona.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini sio hayo tu niipongeze Serikali ya Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, kuna eneo ambalo lilikuwa pale karibu na bandari yetu la *EPZA* ambalo lilikuwa linasababisha magari yanayoingia bandarini na kuzuia wananchi wanaoenda Kigamboni, huwa inaleta foleni kubwa na kudololesha huduma zinazotolewa pale bandarini, lakini Serikali ya Mama Samia imetoa eneo hilo kwenda katika uongozi wa bandari yetu na hivyo limetengwa katika umahususi kuweza kutunza baadhi ya makontena na shughuli zingine. Kwa hiyo niendeleo kumpongeza Mheshimiwa Rais, lakini pia nimpongeze Mkurugenzi Erick kwa kazi nzuri pamoja na timu yake. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa ufupi niongelee pia *TRC* nimpongeze Mheshimiwa Rais, wakati anaingia katika Awamu yake ya Sita alikuta kuna *lots* mbili ambazo zimeanza kutengenezwa, lakini leo tunaongelea *lots* tano zimeongezeka *lots* nyingine tatu, tumeongezeka Makutupola – Tabora; Tabora – Isaka; na Isaka - Mwanza, na Tabora - Kigoma iko katika hatua mbalimbali za manunuzi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni suala la kumpongeza sana Mheshimiwa Rais, kwa hiyo na hii nimpongeze Mheshimiwa Waziri na wasaidizi wake kazi nzuri mnaifanya. Kwa hiyo niwaombe sana muunganiko wa hizi *lots* zote zikikamilika tukienda Tabora - Kigoma maana yake tuna uwezo wa kufanya biashara na DRC Congo na Burundi na hivyo uchumi wa nchi utaendelea kuongezeka. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini niseme kwamba tumeona maboresho ya reli ya zamani, Mheshimiwa Waziri lazima tukupongeze na hilo, kuna reli ambazo zililala muda mrefu lakini zilifufuliwa kuanzia Serikali ya awamu ya tano mpaka leo tunaona Dar - Moshi, Moshi - Kilimanjaro na sehemu zingine na hizo zimeweza kuongeza pia na mapato

ndani ya taasisi yetu ya TRC. Kwa hiyo nimpongeze na ndugu yetu Bwana Kadogosa kwa kazi nzuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, niendeleo kuipongeza Serikali katika maeneo ya mikataba na hasa Serikali katika kuingia katika mkataba wa *Fixed Lump Sum Contract*, huu ni mkataba wa jumla usiabadilika katika mabadiliko ya corona, katika bei za mafuta, kama tusingekuwa na mikataba ya namna hii maana yake tungetengeneza hasara kubwa zaidi ya matrilioni ya pesa, lakini Serikali yenye maono na wataalam na wazalendo wameweza kuliona hili kwa mbali na kuweza kuzuia hasara ambayo ingeweza kutokea.

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa kengele yako ya pili ilikuwa imelia.

MHE. FLORENT L. KYOMBO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nimalizie kwa kuunga mkono hoja naomba sana Mheshimiwa Waziri hasa kwa Wilaya ya Misenyi paangalie, ahsante sana na nakushukuru. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Kyombo. Tunaendelea na Mheshimiwa Hussein Amar, Mheshimiwa Suma Fyandomo, Mheshimiwa Godwin Kunambi, Mheshimiwa Dkt. Oscar Ishengoma wajiandae.

MHE. HUSSEIN N. AMAR: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi na mimi niweze kuchangia kwenye Wizara hii ya Ujenzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nianze kumshukuru Mwenyezi Mungu ambaye ameniwezesha mimi kunipa afya njema na uhai kwa siku ya leo na kuweza kusimama kwenye Bunge lako tukufu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nami pia nizidi kumpongeza Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mama yetu Samia Suluhu Hassan kwa kazi nzuri ambazo anaendelea kuzifanya hususani pia kwenye miundombinu ya barabara na usafirishaji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nipende kumpongeza Waziri wa Ujenzi Mheshimiwa Profesa Mbarawa pamoja na Naibu wake Mheshimiwa Kasekenya, Katibu Mkuu wa Wizara pamoja na timu yote. Pia nichukue nafasi hii ya kuwapongeza wafuatao kabla ya mchango wangu; nimpongeze Meneja wa *TANROADS* Mkoa wa Geita, lakini pia Meneja wa *TARURA* Mkoa wa Geita na Meneja wangu wa Wilaya ya Nyang'hwale wa *TARURA*. Meneji wa *TARURA* Wilaya ya Nyang'hwale anafanya kazi vizuri sana kwa kushirikiana na Mameneja wa Mkoa wa Geita kwa sababu watu hawa wako karibu sana na Ofisi za Wabunge hususani Mbunge wa Mkoa wa Nyang'hwale kwa kweli wananipa ushirikiano mkubwa sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nianze kuipongeza Serikali kwa kuweza kututengea bajeti kwa barabara ambayo niliuliza swali asubuhi na sasa hivi nizidi kuipongeza Serikali kwa kutenga pesa kwa ajili ya upembuzi yakinifu barabara yetu ya kutokea Nyamkumbu - Nyang'hwale – Bukwimba – Karumwa – Nyangorongo; naipongeza sana Serikali. Lakini pia Serikali imeweza kutenga bajeti kwa ajili ya upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujenzi wa kilometa mbili katikati ya Mji wa Karumwa ili kuweza kupunguza vumbi na adha ya wananchi ambao wanaweza kupata madhara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kujua ni lini ahadi za viongozi ambao waliofanya ziara katika Jimbo la Nyang'hwale tangu mwaka 2010 wameweza kuahidi ahadi ya ujenzi wa barabara ya lami kutokea Kahama Jimbo la Msalala, Nyang'olongo – Bukwimba – Karumwa – Ijundu – Busolwa - Ngoma hadi Busisi. Viongozi hawa wakuu wa nchi wameanza kutoa ahadi hizi tangu mwaka 2010 viongozi hawa nitapenda niwataje.

Mheshimiwa Mwenyekiti, viongozi hawa kwanza alianza ziara yake Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete - Rais

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wa Awamu ya Nne alikuja mwaka 2010 akatoa ahadi hiyo, lakini alikuja pia mwaka 2012 akatoa ahadi hiyo, lakini Mama yetu Samia Suluhu Hassan wakati anazunguka katika kuomba kura akiwa kama Makamu wa Rais na yeye aliahidi, lakini pia Rais wa Awamu ya Tano naye aliahidi ujenzi wa barabara wa kiwango cha lami. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini siyo hivyo tu wamekuja viongozi mbalimbali wa chama akiwemo Katibu Mkuu wa Chama cha Mapinduzi kipindi kile Abdulrahman Kinana naye aliahidi barabara hiyo itajengwa kwa kiwango cha lami.

Sasa napenda kujua ni lini utekelezaji huu wa ahadi za viongozi utaanza kwa sababu imekuwa ni hadithi leo miaka 12 nazungumzia jambo hili, viongozi hawa walituhidi sisi kama wananchi wa Nyang'hwale tunamakosa gani? Kwa sababu tumekuwa tukiahidiwa fedha zikipatikana, leo hii miaka 12 hata kwenye upembuzi yakinifu hatujaingizwa; je, ni lini tutaingizwa kwenye upembuzi yakinifu? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwaka 2012 Mheshimiwa Rais Awamu ya Tano wakati ule alikuwa Waziri wa Ujenzi aliahidi pia, lakini siyo hivyo tu viongozi wengi wamepita na kuahidi, sasa leo mimi sitakubaliana mpaka hapo utakapokuwa umenipa majibu yaliyo sahihi, nitashika shilingi yako leo, sijawahi kushika shilingi, lakini Mheshimiwa Mbarawa leo nataka nishike shilingi ili utoe majibu yaliyo sahihi ili wananchi wangu waweze kuelewa umeahidi kitu gani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini ukizingatia barabara hii ambayo mimi naipigia kelele miaka 12 imeunganisha mikoa mitatu, imeunganisha Shinyanga, imeunganisha Geita na imeunganisha Mwanza, lakini pia imeunganisha Wilaya tatu. Hii barabara ina umuhimu sana kwa kuchangia ama kuchochea maendeleo katika Wilaya ya Nyang'hwale. Leo hii wananchi wanaotoka ama wanaotumia barabara ya kutoka Kahama kwenda Mwanza kwa kupita njia ya Shinyanga wanatumia kilometa 280 lakini ukitoka Kahama, ukapita Jimbo la Msalala, ukapita Kalumwa Wilaya Shinyanga

ukaenda Mwanza ni kilometa 160 tu kilometa zaidi ya mia moja na kitu wanakuwa wame-save. Kwa hiyo, ninaomba barabara hii muiangalie kwa umuhimu wake ili iweze kutengewa fedha kwa ajili ya kujengewa lami ili kuokoa gharama ambazo zinaweza kuepukika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna barabara ambalo inaitwa Mamang'ombe; barabara ile inaitwa Mamang'ombe ilikuwa ni barabara kuu ambayo ilikuwa ikiunganisha Kagera, Geita na Shinyanga. Barabara hii sasa hivi tuliambiwa itafunguliwa kuanzia Mbogwe itapita Bukoli, itapita Bujura, itapita Nyamigogo, itapita Nyashilanga, itapita Bumanda, itapita Kalumwa, itapita Nyungwa na kuunganisha Wilaya ya Vijijini Shinyanga, Salawi. Barabara hii tulishaambiwa na tayari kwamba ipo ndani ya mpango. Ninaomba kukuuliza Mheshimiwa Waziri mpango huo ulishafutwa au umewekwa kando kwanza?

Mheshimiwa Mwenyekiti, nitapenda nijue ni lini sasa mpango huo wa kufungua barabara hiyo inaitwa Mamang'ombe ili iweze kufunguka wananchi niliowataja wa maeneo haya na vijiji vile waweze kupata maendeleo kwa sababu barabara ile imefungika. Mimi nikiwa mdogo kipindi kile kuna mabasi na malori yalikuwa yakipita kutoka Salawi kwenda Uganda kwa kupitia njia hiyo barabara hiyo imefungika tunaomba barabara hiyo iweze kufunguliwa. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, yangu ni hayo machache sitaunga mkono hoja mpaka hapo Mheshimiwa Waziri atakaponiambia barabara yangu ya kutoka Kahama - Nyangolongo - Kalumwa kwenda Busisi itaingizwa lini kwenye mpango wa kujengwa kwa kiwango cha lami? Ahsante sana. (Makofi)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Hussein Amar. Tunaendelea na Mheshimiwa Suma Ikenda Fyandomo, Mheshimiwa Godwin Kunambi, Mheshimiwa Dkt. Oscar Ishengoma, Mheshimiwa Dkt. Christine Ishengoma na Mheshimiwa Aloyce Kwezi wajiandae.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipa nafasi nami niweze kuchangia Wizara hii ya Ujenzi. Ninamshukuru sana Mwenyezi Mungu kwa kunipa kibali cha kuweza kusimama kwenye Bunge lako tukufu ili nami niweze kuchangia kwenye Wizara hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, awali ya yote ninampongeza sana Mheshimiwa Waziri wa Ujenzi lakini pia ninampongeza sana Naibu Waziri kaka yangu Kasekenya kwa namna ambavyo amekuwa akijibu maswali hapa Bungeni, pia ninampongeza sana Mheshimiwa Mwakibete namna anavyojibu maswali hapa Bungeni. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kuishukuru Serikali hii ya Mheshimiwa Rais ya Mama Samia Suluhu Hassan kwa namna ambavyo imeenda kuuona uwanja wa ndege wa Mbeya. Tunaishukuru sana Serikali hii kwa sababu wameweza kuweka taa ambapo sasa ndege zinaweza kutua usiku kwenye Mkoa wetu wa Mbeya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba sana nieleweke vizuri, ninaombi moja uwanja ule wa Mkoa wa Mbeya uwanja wa ndege unaitwa *Songwe International Airport* nilikuwa ninaomba sana ule uwanja ubadilishwe...

MHE. NEEMA G. MWANDABILA: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MHE. SUMA I. FYANDOMBO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ule uwanja jina libadilike na uitwe *Mbeya International Airport* kwa sababu mara nyingi...

MHE. NEEMA G. MWANDABILA: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma kuna taarifa, taarifa Mheshimiwa Neema.

T A A R I F A

MHE. NEEMA G. MWANDABILA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nilitaka nimpe taarifa dada yangu Mheshimiwa Suma Fyandomo Ikenda kwamba suala la uwanja wa Songwe siyo uwanja wa Mkoa wa Mbeya, na ni uwanja wa kanda ya Nyanda za Juu Kusini. Kwa hiyo, wanapotafakari na kusemea uwanja ule wakumbuke kwamba siyo wa kwao Mbeya, ni wa kwetu wote, ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma Fyandomo unapokea hiyo taarifa?

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, hiyo taarifa siipokei, ule uwanja ni uwanja wa Mkoa wa Mbeya uko ndani ya Mkoa wa Mbeya na hauko Mkoa wa Songwe, sasa hivi Songwe ni Mkoa.

MHE. STELLA S. FIYAO: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ni vile ambavyo mimi...

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma subiri kidogo.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: ...naweza nikajidanganya kwamba mabasi ya Shabiby ni yangu mimi, badala ya kuanza kutafuta mabasi ya kwangu ambayo...

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma kuna Taarifa kidogo.

T A A R I F A

MHE. STELLA S. FIYAO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa kunipa nafasi naomba tu kumpa taarifa mzungumzaji kwamba ule uwanja siyo wa Mkoa wa Songwe, siyo wa Mkoa wa Mbeya ni uwanja wa kanda, kwa hiyo kuuita ule uwanja kwamba jina liwe Mkoa wa Mbeya ni ubinafsi. Nakushukuru. *(Kicheko)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ninachosikitika hapa hawa ndugu zangu wa Mkoa wa Songwe wanajichelewesha kwa sababu wanajidanganya, ule uwanja ninaomba uitwe *Mbeya International*.

MHE. CONDESTER M. SICHWALE: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Taratibu, kama ni suala la uwanja naomba tumuachie Waziri atakapokuja atajibu kwa sababu limeshakuwa kubwa.

Mheshimiwa Suma endelea. (*Makofi*)

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ninakushukuru sana, taarifa zao nazidi kutokuzipokea na hata ukiangalia hapa wanaelezea kwamba uwanja ule ni wa Kanda, lakini wanaokanusha hili ni Wabunge wa Mkoa wa Songwe. Hivyo, ninasisitiza ninaomba Serikali ule uwanja uandikwe *Mbeya International Airport*. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mara nyingi tumekuwa na wageni...

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma kuna Taarifa kutoka kwa Mheshimiwa Esther Matiko.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba unilindie muda wangu tafadhali maana nina mengi ya kuchangia, ahsante. (*Makofi*)

TAARIFA

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, natoa tu taarifa maana yake ulizuia lakini nikaona

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

anaendelea kuchakata kwamba uwe wa Mkoa wa Mbeya. Sasa kuondoa hii mikanganyiko na mgawanyiko na kuleta utofauti kwenye hii mikoa nilikuwa napendekeza huu uwanja ufikiriwe hata kupewa jina la kiongozi ili usiwe na majina ya mkoa ili kuleta umoja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma taarifa hiyo unaipokea?

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, taarifa inaweza ikanikuna kidogo ya Mheshimiwa Esther Matiko. Uwanja ule ninaomba kama mtafikiria kwamba muupatie jina la kiongozi maalum ninaomba basi uitwe *Tulia International Airport*. *(Makofi/Kicheko)*

MHE. CONDESTER M. SICHALWE: Mheshimiwa Mwenyekiti, taarifa.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, hivi wewe mbona unaongea sana?

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma subiri kidogo.

T A A R I F A

MHE. CONDESTER M. SICHALWE: Mheshimiwa Mwenyekiti, sipingani na hoja ya dada yangu Mheshimiwa Suma, lakini *concept* iliyopo kwenye uwanja wa Songwe ni umetolewa kama ambavyo Mkoa wa Kilimanjaro unaitwa kwa jina la Mlima Kilimanjaro, Mkoa wa Rukwa unaitwa kwa sababu ya Ziwa la Rukwa, Mkoa Ruvuma unaitwa kwa sababu ya Mto wa Ruvuma. Kwa hiyo, hata ule uwanja uliitwa kwa sababu kuna mto ambao unaitwa Songwe kama sehemu ya kutangaza kivutio. Kwa hiyo, hatumaanishi sisi Wabunge ambao tunatoka Mkoa wa Songwe tunataka uendelee uitwe kwa mkoa wetu. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Umeelewewa, nimesema kwenye suala la jina la uwanja wa ndege hakuna tena taarifa. Tuendeleo Mheshimiwa Suma.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ninakushukuru sana, ninaomba niseme hivi ninaongea haya kwa msisitizo, mimi binafsi nina wageni wangu walikuwa wanatoka Ulaya kuja kunitembelea, walibaki wanahangaika angani maana walikuwa hawaoni jina la *Mbeya International Airport* wanaona Songwe hawajui ... (*Makofi/Kicheko*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba...

MHE. AHMED M. SHABIBY: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma kuna taarifa kutoka kwa Mheshimiwa Ahmed Shabiby.

T A A R I F A

MHE. AHMED M. SHABIBY: Mheshimiwa Mwenyekiti, watu wa huko wanang'ang'ani uwanja uitwe Songwe na Songwe nao watakapopata uwanja wao utaitwa nani? (*Makofi/Kicheko*)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma unaipokea taarifa hiyo?

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaipokea taarifa ya Mheshimiwa Shabiby kwa kukupiga magoti, ahsante sana. Nadhani nimeeleweka namna ambavyo wageni wetu wanakuwa wanasumbuka wanavyotaka kutua. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nitashukuru sana endapo Serikali italichukua hili kwa maana ya kuandika ule uwanja jina stahili *Mbeya International Airport* kama mnaona kwamba inafaa kuandikwa jina kwa sababu Mheshimiwa Tulia Ackson ni mwenyeji wa Mkoa wa Mbeya basi uitwe *Tulia International Airport*. (*Makofi/Kicheko*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba sana pale Mbeya sisi tuna tatizo kidogo. Tuna tatizo la usafiri...

MBUNGE FULANI: Toa hoja kuhusu jina la uwanja.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, natoa hoja, naomba uwanja uitwe *Tulia International Airport*, nimetoa hoja. (*Makofi/Kicheko*)

MWENYEKITI: Waheshimiwa naomba mkae. Mheshimiwa Suma endelea. (*Kicheko*)

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, kule kwetu Mbeya namna ya kusafiri kufika Dodoma tunazunguka sana, nilikuwa naomba nishauri Serikali watupatie ndege ambayo itatoka Mbeya kuja moja kwa moja Dodoma, maana sasa hivi tunazunguka ukitaka kupanda ndege upande ndege utue Dar es Salaam halafu Dar es Salaam ufike Dodoma. Nilikuwa naomba sana mlíchukue hili ili mtuone na sisi wananchi wa Mkoa wa Mbeya. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa upande wa suala la *airport* nilikuwa naomba jambo moja ambalo hili jambo halihusu ndege za *local* kwa maana ndege za ndani ya nchi yetu sisi. Nilikuwa ninaomba sana uwanja wa ndege kwa maana ya ndege zinazotoka nje ya nchi ambazo zinashushia abiria *terminal three* nilikuwa naomba sana kule tuweke tozo la *trolley* kwa maana kwamba sisi tunaposafiri kwenda nchi za nje hasa Marekani ukitua pale kwa maana kwamba yaani ndiyo upo *immigration* huwezi kuruhusiwa kuchukua *trolley* bila kulipia na *trolley* lile ukilivuta halitoki mpaka uweke fedha. Kwa hiyo, sisi hii itatusaidia kama chanzo cha mapato ya ndani ya nchi yetu. Narudia kwamba naomba nieleweke ndege zetu za ndani hizi zisiingizwe kwenye hizo tozo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninachangia barabara ya Wilaya ya Rungwe ambayo hii ni ya ahadi ya tangu kipindi cha Awamu ya Nne. Ile barabara ni barabara ya *Masoko Road* kwa maana inaanzia pale Tukuyu Mjini kwenda Luhangwa kupita Mwakareli kupitia Suma kuja kutokea Katumba; ile barabara niyamuda mrefu sana, ile barabara alipatikana mkandarasi, lakini mkandarasi yule anasuasua

sana, anakwenda taratibu sana, sijajua tatizo lipo wapi! Sijajua tatizo ni fedha ama tatizo limekaa upande gani?

Mheshimiwa Mwenyekiti, wananchi wa Wilaya ya Rungwe wanahamu sana kuhakikisha ile barabara imekamilika ili waweze kujikwamua na kukwama kwama kwa magari, maana mvua ikinyesha ni tatizo kubwa sana. Nitashukuru sana endapo Serikali italichukua hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba kwa dhati nilliongea kwa uchungu sana kuhusu barabara ya kutoka Igawa mpaka Tunduma. Sasa basi ninaingia kwenye ombi maalum, nilielezwa hapa na Naibu Waziri kwamba tatizo ni mkandarasi hajapatikana, kwa maana hiyo fedha zipo. Nilisisitiza kumuomba mkandarasi apatikane mara moja. Ninaomba mnapokuja kuwasilisha hapa naomba sana nipate majibu kwamba mmeshampata mkandarasi wa kujenga ile barabara ya kutoka Igawa mpaka Tunduma na kazi itaanza lini ya kujenga ile barabara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninashukuru sana namna ambavyo Serikali inaendelea kufanyakazi yake, lakini watu wa *TANROADS* hawa wanafanyakazi nzuri, lakini wanakuwa wanajisahau wakati fulani. Madaraja haya zile kingo za pembezeni mwa barabara kukiwa na daraja zinakuwa zimebomoka, zinakuwa hazipo, wanajisahau sana kurudishia kiasi ambacho kule kwetu kwenye barabara ya uwanja wa ndege ukitokea Ntokela unakuja uwanja wa ndege ule uwanja wa ndege umeitwa uwanja wa ndege kwa sababu gari zinashindwa kukata kona zinapaa, zinapitiliza, zinadodondoka, lakini mbele yake kuna daraja lile daraja kingo ya upande mmoja imevunjika siku nyingi na juzi kati gari ilitumbukia

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Suma nakuongeza dakika moja kwasababu ya taarifa zile nakuongezea dakika moja malizia.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu ile kingo haipo tena, gari ilitumbukia matokeo yake ikalipuka ikawaka moto na watu waliteketea pale. Ninaomba sana hawa watu wa *TANROADS* wanapooona kwamba kwenye barabara ambako kuna madaraja kama kingo za daraja lile zimebomoka naomba wawe wepesi wakurudishia ili tuweze kuponya maisha ya Watanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninakushukuru sana na naunga mkono hoja. Ahsante sana. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Suma. Kabla hatujaendelea na mchangiaji ambaye nimemtaja naomba nitambue uwepo wa wageni wa Mheshimiwa Judith Kapinga ambao ni Kelvin Robert - Mratibu wa Sekta ya Sayansi Asilia *UNESCO*, karibu sana na mwingine ni Jane Gonzales - Mshauri Mwelekezi *UNESCO* pamoja na Victoria Minja ni Afisa wa Programu pia *UNESCO*, karibuni sana wageni wetu kutoka *UNESCO*. (*Makofi*)

Tunaendelea na mchangiaji ambaye nilikuwa nimeshamtaja Mheshimiwa Godwin Kunambi, Mheshimiwa Dkt. Oscar Ishengoma, Mheshimiwa Christine Ishengoma na Mheshimiwa Aloyce Kwezi wajandae.

MHE. GODWIN E. KUNAMBI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante na kwa dhati kabisa nianze kumshukuru Mheshimiwa Rais kwa kazi kubwa anayoifanya kwenye Taifa letu kutuletea maendelea Watanzania. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili nipongeze Wizara kwa maana ya kwanza Waziri lakini na watendaji wote wa Wizara mpaka Wakala wa Barabara kwa maana ya *TANROADS*, ndugu yangu Mativila, *CEO* wa *TANROADS*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nijielekeze kwenye hoja yangu ya msingi na nianze kueleza kupanga ni kuchagua,

rasilimali fedha ni chache lakini tunazitumiaje hizo rasilimali fedha kwenye mambo ya muhimu, wachumi wanasema *opportunity cost you foregone for the best alternative*. Sasa kuhusu Wakala wa Barabara yaani *TANROADS* ilianzishwa kwa kusudi kubwa moja, kuunganisha mikoa yote nchini kwa kiwango cha lami. Hiyo ndiyo ilikuwa jambo la msingi kwa Wakala wa Barabara yaani *TANROADS*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa nizungumze kwa habari ya Mkoa wa Morogoro. Mkoa wa Morogoro, ipo mikoa ambayo haijaunganishwa kwa kiwango cha lami kwa mkoa mmoja, miwili, lakini kwa Morogoro ni mkoa pekee nchini ambao mpaka leo tunazungumza haujaunganishwa na mikoa mitatu. Ukizungumza upande wa Kusini unazungumzia wenzetu wa Lindi, leo hii Mkoa wa Morogoro haujaunganishwa na Lindi kwa kiwango cha lami; ukienda Ruvuma bado Mkoa wa Morogoro haujaunganishwa kwa kiwango cha lami, lakini ukienda Njombe kwa kupitia Ifakara – Mlimba – Madeke - Lupembe pale *Kibena Junction* kwa maana upande wa Njombe bado Mkoa wa Morogoro na Njombe haujaunganishwa kwa kiwango cha lami. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ndiyo maana nimeshukuru hapa, ninashukuru tena kwa mara nyingine, Mheshimiwa Rais ametoa kibali kwa ajili ya kuanza ujenzi walau kwa kiwango cha lami kilometa 50 kuunganisha Mkoa wa Morogoro na Mkoa wa Njombe. Mnyonge mnyongeni, haki yake mpeni, katika hili Mheshimiwa Rais wanasema ameupiga mwingi, tunamshukuru sana Mheshimiwa Rais. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo ambalo kimsingi ningependa kulisisitiza hapa ambalo Waziri anisadie wakati anakuja kwenye majumuisho hizi kilometa 50 ambazo tayari tuna kibali za kuanza ujenzi, mwaka ule wa fedha uliyopita zilielezwa kwa habari za kilometa 50 kuanza ujenzi, lakini halikadhalika mwaka huu imejirudia ilikuwa shilingi bilioni saba mwaka huu kuna shilingi bilioni nane.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja yangu kwa Mheshimiwa Waziri Profesa kaka yangu nisaidie wakati

unakuja kwenye majumuisho wananchi wa Mlimba wangependa kusikia ni lini mkandarasi atakabidhiwa *site* kwenye barabara hii. Maana ahadi ya mwaka wa fedha uliopita ilikuwa ni hivyo hivyo haikutekelezwa, mwaka huu pia tumeongezewa kutoka shilingi bilioni saba imekuja shilingi bilioni nane. Sasa hofu yao inaweza ikawa ahadi tu wakati wote. *(Makofi)*

Kwa hiyo, wanatamani kusikia unapokwenda kwenye majumuisho lini mkandarasi atakabidhiwa *site* kuanza ujenzi wa barabara hii walau kilometa 50 na zile kilometa 220 ambazo *ADB* imeonesha nia ya kutusaidia na nimeona imetengwa fedha shilingi bilioni 1.7 kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa mradi. Kwa hiyo, ninaendelea kusema naishukuru sana Serikali na Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan katika hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, niipongeze Serikali eneo lingine na Mheshimiwa Waziri hili jambo tumechelewa sana. Nimesikia hapa pamoja na barabara zingine kuna barabara inayokwenda kuunganisha Mkoa wa Morogoro na Ruvuma, mfumo sasa wa barabara huu itaenda kujengwa kwa njia ya ubia. Jambo hili tumechelewa sana, wenzetu nchi nyingine huko duniani walishafanya haya mambo. Mimi nadhani sasa umefika wakati tusimame kidete, tusimamie mambo, kwa sababu katika hali ya kawaida nchi yetu ni kubwa, hatuwezi kujenga barabara zetu kwa kiwango cha lami sisi wenyewe kama Serikali. Lakini kwa kutumia ubia ni mfumo mzuri sana ambao ukienda nchi zote duniani wanafanya haya. Sasa naomba jambo hili litekelezeke ili Mkoa wa Morogoro uungane na Mkoa wa Ruvuma kupitia ubia. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, niende eneo la mwisho mchango wangu utaishia hapo; nafahamu lakini kwa sababu Serikali ipo hapa na Mheshimiwa Waziri mwenye dhamana ya Uratibu wa Shughuli za Bunge yupo, hata kama Waziri wa Fedha hayupo hili ni muhimu nikalisema.

Mheshimiwa Mwenyekiti, changamoto nyingi za miradi yetu ya barabara inachelewa sana pamoja na

mambo mengine, upatikanaji wa rasilimali fedham lakini pia uwajibikaji wa watendaji wa Serikali na wakandarasi. Changamoto kubwa nyingine ni changamoto ya kisheria, changamoto ya kisera. Leo hii kuna suala la *GN* yaani *Government Notice*, sasa *GN* inatolewa makao makuu tu pale *TRA*, sasa nchi hii ina miradi mingapi ya maji, ya barabara yote inatoa Idara moja tu pale *TRA*. Sasa jambo hili linawezekana kwa nini Mheshimiwa Waziri wa Fedha kwa mujibu lakini mkashauriana na Waziri wa Ujenzi kuona namna bora zaidi ya *GN* ipatikane kwa wakati, inatucheleweshana sana *GN*, imekuwa kikwazo kikubwa sana *GN*. Na kuna wakati niliwahi uliza hapa hii *GN* niliuliza ni raia anapatikana nchi gani. Lakini ni kitu cha kuamua tu, cha kuamua tu tubadilishe sheria, lakini pia kwenye Sheria ya Kodi Waziri wa Fedha ana mamlaka ya kutengeneza kanuni sasa kama *GN* sawa wangeweza ku-*decentralize* kwa maana sasa *GN* wale Mameneja wa Mikoa wa *TRA* wakasimiwe majukumu haya ya kutoa *GN* katika *level* za mikoa ili *fast track* miradi. Ni jambo la kuamua tu. (*makofi*)

Sasa leo mkandarasi *GN*, mwezi mmoja amesaini mkataba *GN*, miezi miwili *GN*, hapana tunamkwamisha Mheshimiwa Rais. Jambo hili ni la kuamua tu. Nadhani Serikali imesikia katika hili na kwa leo niseme tu kwa dhati sina mengi ya kusema nimehemewa na wananchi wa Mlimba wamefurahi sana.

Mwishoni Mheshimiwa Waziri tukimaliza Bunge wangependa kukusikia ni lini unakwenda pale kuzungumza na mkandarasi aanze kazi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema haya naipongeza sana Wizara hii, Mungu awabariki sana, ahsanteni sana. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Godwin Kunambi. Tunaendelea na Mheshimiwa Dkt. Oscar Ishengoma, Mheshimiwa Dkt. Christine Ishengoma, Mheshimiwa Aloyce Kwezi na Mheshimiwa Stella Fiyao wajiandae.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

MHE. DKT. OSCAR I. KIKOYO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nami nashukuru sana kupewa fursa ya kuchangia bajeti hii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niwapongeze viongozi wa Wizara hii ya Ujenzi na Uchukuzi; Mheshimiwa Waziri, Naibu Mawaziri mnafanya kazi kubwa na kusema kweli mnapeleka kicheko kwenye mikoa na wilaya zetu na Majimbo yetu. Niwapongeze watendaji wakuu na taasisi zote zilizoko chini ya Wizara hii, kusema kweli bila wao hata Waziri hii kazi ambayo inaonekana haiwezi kuonekana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, binafsi nazipongeza Wizara zote ambazo ziko chini ya Serikali ya Mama yetu Samia Suluhu Hassan, zinafanya kazi nzuri. Katika Jimbo langu na Wilaya yangu ya Muleba Wizara zote zinafanya kazi nzuri isipokuwa Wizara moja tu ambayo badala ya kutuletea kicheko wanatuletea kilio na hiyo si wengine ni watu wa *NARCO*, hawa wanatuletea kilio kwenye Jimbo langu la Muleba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa upande wa barabara; Mheshimiwa Waziri tumeongea sana hii barabara ya Muleba – Muhutwe – Nshamba - Muleba ni barabara yenye kilometa 54 tangu awamu ya nne tumekuwa tukijenga hii barabara kipande kwa kipande. Mheshimiwa Waziri uliniahidi kwamba mwaka huu, mwaka jana nilikuona lakini mwaka huu ukasema barabara hii tutaipatia kipaumbele.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesoma bajeti yako Mheshimiwa Waziri nimekuta umetupatia kilometa sita tu, Mheshimiwa Waziri kwa kilometa sita tutaimaliza barabara labda tutachukua miaka 50. Chonde chonde Mheshimiwa Waziri hebu angalia kwenye bajeti yako Mheshimiwa, hii barabara imejengwa kwa muda mrefu, tunaomba katika awamu hii tumalize hii barabara huu wimbo tufunge ukurasa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara hii nimesoma mmetutengea pesa kwa ajili ya madaraja mawili Kyabakoba na Kamashango na haya ni madaraja makubwa ambayo

katika Bonde la Mto Ngono. Lakini kilichowekwa pale tumeweka *feasibility study*, upembuzi yakinifu sijui na usanifu nini. Lakini na hii mwaka jana ilikuwa imetengewa pesa kwa ajili ya usanifu na upembuzi yakinifu, lakini hakuna kilichofanyika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaimani kubwa na Waziri ninaimani kubwa watendaji wa Wizara hii, ni watu makini, Mtendaji wa *TANROADS Engineer* Aisha Amour ninamuamini na utendaji wa kazi unaonekana, Ndugu yangu Migire nawaamini sana. Nawaomba barabara hii na madaraja haya mawili tukayamalize mwaka huu. *(Makofi)*

Lakini kuna daraja lingine mmelisahau Mheshimiwa Waziri kuna daraja la Marahara na lenyewe linahitaji kufanyiwa kazi kwa sababu ni sehemu ya hiyo barabara. Ninatumaini kwa kazi na mwendo wenu hii kazi mtaifanya na itakamilika kwa wakati.

MHE. MIRAJI J. MTATURU: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Taarifa Mheshimiwa.

T A A R I F A

MHE. MIRAJI J. MTATURU: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nimpe taarifa mzungumzaji kwamba Mtendaji wa *TANROADS Engineer* Mativila na Katibu Mkuu ndiyo *Engineer* Aisha, ahsante sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Dkt. Ishengoma.

MHE. DKT. OSCAR I. KIKOYO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa kunikumbusha na naipokea taarifa yake kumbukumbu zikae salama.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mkoa wa Kagera na hususan Wilaya ya Muleba tuna visiwa 39 na katikati ya Ziwa Victoria tuna kata tano ambazo zinaundwa Halmashauri ya

Wilaya ya Muleba na hizo kata mpaka tunaongea hazina usafiri wa uhakika. Lakini niishukuru Wizara inayo mpango wa kutuletea meli ya Clarias kuanzia Mwanza kwenda kutembelea visiwa vya Ziwa Victoria, niwashukuru. Lakini huo mpango wa kutuletea hiyo meli ulianza kuasisiwa tangu mwaka jana, lakini mpaka sasa tunavyoongea tunasubiria hiyo meli ianze kufanya kazi. Na taarifa nilizonazo ni kwamba tunaisubiri *TASAC* itoe *okay* ili meli hiyo ianze kufanya kazi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nimweleze Mheshimiwa Waziri kuwa wananchi wanaisubiria hiyo meli kwa hamu kubwa, tunaomba hao *TASAC* ambao wako chini ya Wizara yako kawahimimizehimize najua watachangamka na najua ni vijana wazuri sana, wakatoe kibali hiyo meli ianze kufanya kazi kama ilivyokusudiwa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini katika kupanga utaratibu wa hiyo meli, awali ilikuwa itoke Mwanza iende Godziba, iende Kerebe, iende Bumbile iishie Kyamkwiki. Lakini tuna bandari yetu ndogo ya Katembe Magarini ambako tumepata kibali cha kuanzisha soko la kimataifa la kuuza dagaa. Kwa kuwa pale kuna mzigo mkubwa na hiyo bandari ndogo iko chini ya *TPA* na hapa tunavyoongea nawashukuru *TPA* wanaendelea kuijenga na kuikarabati hiyo bandari yao kwa sababu gati ilikuwa imezama. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, pale tutatengeneza pesa kwa sababu kuna mzigo mkubwa wa dagaa lakini itatusaidia ku-*promote* hata bandari yetu na soko letu la kimataifa ambalo limeanza kufanya kazi kwa sasa. Kwa hiyo naomba katika mpango wa awali tukaingize na hiyo kituo cha Katembe Magharini ili hiyo meli yetu tutapoanza na kuchakata na kufanya kazi itoke Katembe Magarini na mzigo wa dagaa ikawalishe watu wa Mwanza. Tutakuwa tumefanya biashara, lakini tutakuwa tumeongeza kwa ajili ya Wilaya yangu ya Muleba.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pale Katemba Magarini watu wa *TEMESA* tangia mwaka jana wamekuwa wanasema wanajenga gati kwa ajili ya kuegesha vivuko kwa ajili ya

Katembe Magarini hadi lkuza. Lakini na huu umekuwa wimbo wa Taifa Mheshimiwa Waziri na hakika kwenye bajeti hii na hapo kwenye bajeti yako umeitaja na umeitengea pesa. Naomba sasa hii kazi ifanyike na ikamilike kwa wakati ili wananchi wetu waendeleo kufaidi matunda ya uhuru wetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo langu la mwisho. Ndugu yangu Kyombo ameongelea uwanja wa ndege wa Omukajunguti. Nimeona kwenye bajeti ya Mheshimiwa Waziri ametenga pesa kwa ajili ya kujenga jengo la *VIP* uwanja wa ndege wa Bukoba, kukarabati mita 200 kuongezea njia ya kuruka na kutua ndege na kuongeza kujenga taa za kuongozea ndege.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunaishukuru Serikali kwa kutupatia hivyo vyote, lakini kwa wakati tulionao ukichukua mazingira ya Mkoa wa Kagera, mahitaji ya sasa ya Mkoa wa Kagera tunahitaji uwanja wa ndege wa Kimataifa wa Omukajunguti, huu uwanja tuendeleo kufanya haya tuliyoafanya lakini kule kutokana na jiografia ya Mkoa wa Kagera, Kagera sasa baada ya DRC kuingia Afrika Mashariki tutakuja kuleta hoja hapa Kagera ndiyo ipo katikati ya Afrika Mashariki kwa sasa. *(Makofi)*

Kwa hiyo tutahitaji uwanjwa wetu wa Omukajunguti na tutaendelea kuisemea na tunaomba Mheshimiwa Waziri na leo wakati tuko mapumziko nimeongea na Mtendaji wako kijana machachari Wakili Mbura. Tukaliongelea hili akasema watakwenda kuliangalia, nakuomba Mheshimiwa Waziri mliangalie uwanja wa ndege wa Omukajunguti ni wa siku nyingi na wakazi wa Mkoa wa Kagera tunahitaji uwanja huo. Naendelea kuwashukuru kwa utendaji mzuri wa Wizara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, la mwisho ni la utawala bora; Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi ina taasisi zake ambazo zinafanya kazi vizuri, lakini na taasisi nyingine ndogo ambazo ziko chini ya Wizara ya Uchukuzi; moja iko chini ya *LATRA* na nyingine iko chini ya *TCAA*. Tuna mabaraza ya ushauri wa

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

watumiaji wa huduma zinazodhibitiwa na mamlaka hizo. Lakini kwa bahati mbaya nilikuwa naangalia bajeti na huu umekuwa uzoefu wa muda mrefu sana hayo mabaraza hayatengewi bajeti, yanabaki kwa utashi wa Wakurugenzi ambao wanaongoza hizi mamlaka, na matokeo yake imekuwa kwamba Mkurugenzi akikuangalia vibaya asubuhi ataamua akutengee kiasi gani cha pesa.

Nashukuru Wizara ya Mawasiliano huwa wanawatengea pesa, Mheshimiwa Waziri unajua mchakato tuliyokuwa nao na ugumu tunaopitia na hizi taasisi ndogo ndogo naomba kuanzia labda bajeti ijayo nashauri tu haya mabaraza yatengewe bajeti na tuone kwenye bajeti ya Serikali inayoletwa hapa Bungeni kwa sababu na zenyewe ni taasisi za umma. Hatuwezi kuziacha mtu mmoja apange bajeti kwa ajili ya hizi taasisi ni makosa makubwa Mheshimiwa Waziri.

Kwa hiyo nashauri na kupendekeza haya mabaraza yanafanya kazi kubwa, yanafanya kazi nzuri ya kuelimisha umma na zenyewe tuone bajeti yake katika haya, kwa sababu na zenyewe yanakuwa *audited* na CAG, kwa hiyo, wana wajibu na wana haki ya bajeti yao kuonekana hapa. Yameanzishwa kwa sheria na yanafanya kazi yana bodi zake lakini nashangaa kwa nini yabaki huku yakilelewa na mtu mmoja ambaye wakati mwingine anaamua tu kuya-*suffocate* na kufanya anavyotaka.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema hayo kwa kazi nzuri wanayoifanya nawaunga mkono hoja na naomba Wabunge wenzangu tuunge mkono hii bajeti ipite waende wakafanye kazi, nashukuru sana. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Dkt. Oscar Ishengoma. Nilimtaja Mheshimiwa Dkt. Christine Ishengoma, Mheshimiwa Aloyce Kwezi, Mheshimiwa Stella Fiyao na Mheshimiwa Assa Mekanika wajiandae.

MHE. DKT. CHRISTINE G. ISHENGOMA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipatia nafasi ya kuchangia.

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ujenzi wa *SGR*, nichukue nafasi hii kuipongeza Serikali, Wizara na viongozi wote na watendaji wa Wizara kwa ujenzi wa *SGR*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda sana kumpongeza sana Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan kwa kusimamia ujenzi huu wa *SGR*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kipande cha kutoka Dar es Salaam kuja Morogoro kilometa 300 tumeambiwa tumefikia asilimia 99.54; tunaipongeza sana Serikali kwa ujenzi huu na hii ilikuwa mwezi Aprili. Pia tumeambiwa majaribisho ya umeme tayari yameshafanywa.

Sasa kiu cha wananchi wa Morogoro wanauliza Mheshimiwa Waziri usafiri wa reli hii hasa kwa wasafiri wa wananchi ni lini utaanza kuanzia Dar es Salaam kuja mpaka Morogoro ili uweze kurahisisha usafiri. Naomba Waziri wakati anamalizia aweze kutueleza wananchi wa Morogoro tuweze kujua kwa sababu hii inasaidia katika mambo mengi ya uchumi, ya biashara pamoja na usafiri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikiongelea hapo kuna kipande cha kutoka Kihonda mpaka kwenye kituo kikubwa hicho cha *SGR*. Katika hotuba ya Waziri amesema kitajengwa kwa upande wa lami, nashukuru sana.

Ombi langu, naomba kuwa mara kwa mara huwa naongelea barabara ya mzunguko ili kurahisisha na kupunguza foleni hapo ya Msamvu pale Manispaa. Kwa hiyo, nilikuwa naomba badala ya kurudia hapo kwenye kituo iendelee mbele mpaka kwenye ofisi ya *TAFORI* kwa lami kusudi iweze kupunguza foleni ya hapo Msamvu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kuongezea tena kuna baadhi ya wananchi wa Kihonda pale Manispaa na wananchi wa Kilosa ambao bado wanadai fidia zao ambao walihamishwa na walichukuliwa ardhi yao kutokana na ujenzi wa reli ya mwendokasi. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Waheshimiwa naomba mpunguze sauti ili tumsikilize mchangiaji, naomba mpunguze sauti.

MHE. DKT. CHRISTINE G. ISHENGOMA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ninayo furaha sana hasa mimi mwenyewe na wananchi wa Mkoa wa Morogoro kuona sasa hivi Mkoa wa Morogoro umefikiwa kwenye uwanja wa ndege, hiyo ni furaha sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, wananchi wa Morogoro wanaushirikiana kwa hamu ujenzi wa kiwanja cha ndege kusudi kurahisisha usafiri wa kusafiria kwani tulikuwa hatuna uwanja wa ndege kwenye Mkoa wetu wa Morogoro ambao utarahisisha usafiri pamoja na ajira na uchumi. Kwa hiyo, tunashukuru sana kwa kuliangalia hilo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine ujenzi wa barabara wa kutoka Bigwa kuelekea mpaka Mvuha, tumetengewa fedha nashukuru sana kwa sababu hii barabara ni muhimu inaelekea kwenye Bwawa la Julius Nyerere ambalo ni muhimu sana kwa kufua umeme. Kwa hiyo, kuanzia pale Mvuha kuelekea mpaka Kisaki mpaka kwenye *Junction* naomba na yenyewe ifikiriwe, tuweze kuona itafanyaje. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pongezi ni kubwa kwa Serikali kuona pia barabara ya Ubena mpaka Ngerengere Jeshini na yenyewe imetengewa fedha, itajengwa kwa kiwango cha lami. Hapo hapo naomba kuwa kuanzia hapo kipande cha Ngerengere kuelekea mpaka Mvuha nacho kiangaliwe ili kusudi kiweze kujengwa kwa lami kufuatana na umuhimu wake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ya Magore kwenda mpaka Turiani ilitengewa fedha lakini tumeambiwa kuwa hizo fedha za kulipa makandarasi na ni madeni. Kwa hiyo, barabara ya kuanzia kipande cha Turiani mpaka Mziha pale kipo palepale wanasema wanafanya maandalizi. Namuuliza Mheshimiwa Waziri, hiki kipande cha Turiani mpaka

Mziha ni lini kitajengwa na ni lini fedha zitapatikana, kwani kinaunganisha Handeni.

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ya Dumila – Ludewa – Kilosa nashukuru inaendelea vizuri, lakini na yenyewe ilitengewa fedha lakini na zenyewe ni za kulipa madeni ya wakandarasi. Kipande cha Kilosa mpaka Mikumi wanasema maandalizi yanafanyika; je, hayo maandalizi yatafanyika mpaka lini Mheshimiwa Waziri? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana kwa barabara ya Kidatu – Ifakara - Lupilo mpaka kuelekea Malinyi mpaka kuelekea Songea ambayo inaendelea na ujenzi. Ni kweli barabara kuanzia Kidatu mpaka Ifakara inaonekana hata ukipita inaonekana kuwa ujenzi unaendelea. Kwa hiyo, kwa kweli tunaipongeza Serikali na tunaishukuru Serikali kuona ujenzi unaanza kuendelea. Ni barabara muda mrefu, ni barabara ambayo tumeiongelea humu Bungeni mara kwa mara, kwa hiyo naomba hata Ifakara kuendelea mpaka Malinyi mpaka Songea iweze kuonekana kuwa inajengwa kwa sababu upande wa Ruvuma ni kama walishamaliza upande wa Morogoro ndiyo bado. Kwa hiyo, naomba na yenyewe iweze kuonekana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara ya Chalinze – Magindu - Lukonge pamoja na Serengeti B mpaka Mziha kwa kweli nimeshukuru na nimefurahi sana kwa sababu barabara ya Mziha huwa ni mbaya sana kiasi kufika kwenda mpaka Mziha huwa ni kazi sana, lakini sasa hivi wamesema wanaiangalia. Nakuomba Mheshimiwa Waziri usiiangalie tu, naomba itengenezwe kwa kiwango cha lami kusudi wananchi waweze kupita kwa sababu inaanzia Mkoa wa Pwani mpaka inakuja kwenye Mkoa wa Morogoro. Kwa hiyo, nilikuwa naomba iendelee kujengwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikija kwenye madaraja; madaraja ya Chakwale pamoja na Nguyani sijayaona vizuri Mheshimiwa Waziri, haya madaraja ni muhimu sana kwa sababu wanafunzi wanapata shida, watu wanakufa humo kwenye maji wakati wa mafuriko inabidi usubiri kwa muda

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

mrefu mpaka mafuriko yapite. Kwa hiyo, Mheshimiwa Waziri unayajua hayo madaraja, naomba hayo madaraja yaweze kujengwa kwa uimara yaache kujengwa mwaka kwa mwaka. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwisho kabisa nilikuwa naona barabara ya Ifakara – Kihansi - Madeke mpaka Njombe na yenyewe imetengewa fedha lakini imetengewa fedha kidogo. Kwa hiyo, Mheshimiwa Waziri naomba kwa sababu na hii inaunganisha Morogoro pamoja Njombe ni mikoa miwili totauti muiangalie vizuri kwa sababu ya uchumi wetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara nyingine ambayo haikutajwa kabisa ambayo sikuiona labda ni macho yangu ni barabara ya Newala kuja mpaka Ulanga, Mkoa wa Morogoro. Inanzia Mkoa wa Mtwara inaunganisha Mkoa wa Morogoro. Mheshimiwa Waziri naomba hiyo barabara iangaliwe na baada ya hapo kwa kweli mimi napongeza na ninashukuru na mawazo niliyoyatoa naomba yachukuliwe. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipa nafasi na naunga mkono hoja kwa asilimia mia moja. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Dkt. Christine Ishengoma. Tunaendelea na Mheshimiwa Aloyce Kwezi, Mheshimiwa Stella Fiyao na Mheshimiwa Assa Mekanika wajiandae.

MHE. ALOYCE A. KWEZI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante naomba nichukue nafasi hii nikushukuru kunipatia nafasi kwa ajili ya uchangiaji; lakini nianze kwa kuwapongeza sana Wizara yetu ya Ujenzi na Uchukuzi, hususan Mheshimiwa Waziri, watendaji wake wote akiwemo Katibu Mkuu bila ya kuwasahau watendaji waliopo chini yake kwa maana ya wale Wakurugenzi wa Mashirika yetu ya Reli, TBA na mambo ya anga. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nimesimama hapa kutoa pongezi na shukrani; hivi juzi tu mliweza kuona Mheshimiwa Rais akiwa katika Mkoa wetu wa Tabora na mambo aliyoyafanya katika Mkoa wa Tabora ni mambo makubwa sana, ndiyo maana nimewiwa nakuona kwamba ni vizuri nikisimama na kutoa pongezi kwenye Wizara hii ambayo inafanya mambo mazuri na mambo ya kufurahisha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nilikuwa napenda nikumbushe Wizara kwenye barabara baadhi ambazo zinapita katika mikoa minne. Katika Jimbo la Kaliua, tuna barabara ambayo inatokea Mpanda; barabara hii inaingia Wilaya yetu ya Kaliua, inapita Jimbo la Ulyankulu, Ushetu inaingia Kahama, inapita Msalala mpaka Geita. Barabara hii kwetu sisi ni barabara ya kiuchumi. Barabara ya Mpanda – Kaliua - Kahama mpaka Geita ni barabara ya kiuchumi kwa sababu kwanza mazao mengi sana yanategemewa kiuchumi yanatokea Mpanda na Kaliua. Lakini gari nyingi sana kwa mfano Kaliua tu kwa siku tunalaza mabasi karibu 28 ambayo yanakwenda Kahama. *(Makofi)*

Mheshimiwa mwenyekiti, lakini tunazo hifadhi zetu kule Katavi, tunahifadhi ya Ugala, lakini bado tuna hifadhi ya Kigosi zote hizi ni *National Parks*. Uwepo wa barabara hii kiuchumi kwetu sisi bado itatusaidia kuinua uchumi wetu na mpaka sasa ninavyokwambia kwa mfano, Wilaya ya Kaliua ni Wilaya ambayo inafanya vizuri sana kwenye mapato ya ndani. sisi mpaka Disemba tumekusanya kwa asilimia 91; sasa haya mazao yote ambayo tumekusanya tulitegemea kabisa tungekuwa na usafiri bora na imara ingetusaidia sisi kuendelea kuinua uchumi wa wananchi wa Kaliua, Mpanda, Kahama na Geita. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ushauri wangu, mwaka jana katika bajeti wakiangalia pale waliweka ujenzi wa daraja la Ugala shilingi bilioni 3.5 na mimi kama Mbunge nikasimama nikasema bajeti imepitishwa na Bunge kuna shilingi bilioni 3.5 ya kujenga daraja la Ugala. Lakini mwaka huu wakasema, sasa tulifanya upembuzi wa awali, sasa tunakwenda kwenye

upembuzi wa kina, sasa huku mliweka bajeti ya kujenga daraja leo mnatuambia mmekwenda kwenye upembuzi wa kina inamaana hili daraja mlikuwa mmeliweka kwenye bajeti na mkaweka ile fedha bila kuangalia hayo yote? Lakini hiyo fedha imekwenda wapi hiyo shilingi bilioni 3.5?

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi naomba tushauriane kiuchumi na tushauriane ili kujenga nchi yetu hii, tunaposhauri barabara ambayo ina *cut across* mkoa minne ni barabara ya kiuchumi, ni barabara ya msingi sana. Lakini kule sisi tumepakana na nchi mbalimbali kama Burundi Rwanda, Congo tumepakana nazo kule, sasa huoni kama hii ni *corridor* nzuri sana na ukuangalia ndiyo maana Mheshimiwa Rais amefanya jambo la maana, unasikia kuna *lot* inakwenda kujengwa reli ile ya kutokea Tabora kwenda Kigoma lakini njia panda ni Kaliua. Kuna reli nyingine inatoka Kaliua inakwenda Mpanda kwa maana *joint* ya Kalema kule ili tuweze kusafirisha mizigo kwenda Congo. Kwa hiyo, mimi nilikuwa naomba ushauri wa kiuchumi, ushauri wa kitaalam huu ndiyo ushauri ambao tunatakiwa kuuzingatia kwa faida ya nchi yetu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini mimi ninalo jambo pia ningependa kushauri. Jambo hili linahusiana sana na barabara ambayo inajengwa, nawashukuru sana kwenye barabara ambayo inajengwa ya kwenda Kigoma. Barabara hiyo kile kipande cha Kazilambwa alikuja Naibu Waziri pale na nadhani ni kilometa 36 ambayo ni karibu shilingi bilioni 38 tunawashukuru sana. Lakini kwenye ile barabara tulikuwa tunaushauri, kuna kijiji kinaitwa Ugansa ambako inajengwa hapo kuingia katika mji mkubwa sana wa Usinge, ile Usinge peke yake ni kata ina watu karibu 80,000 na nina Imani kwa sensa ambayo tunakwenda kuitekeleza sasa hivi sisi kule tunajua kuzaa, idadi ni kubwa sana ya watu kule. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, pale tumeweka kilometa tisa ambazo zinaingia mpaka katika Kituo cha Afya, lakini sasa nilikuwa nawashauri, hebu fanyeni ushirikiano kati yenu na watoto ambao ni *TARURA*, barabara ile ni ya *TARURA* msipowashirikisha *TARURA* mkija kuondoka ulinzi na uhifadhi

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

wa ile barabara utakuwa kwa nani. Kwa hiyo, ninaloliomba jambo kubwa sana hapa ni ushirikiano. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nilikuwa nawaomba *TANROADS*, *TARURA* hajasimama kama alivyo *TANROADS*. Nilikuwa nawaomba pale Kaliua kuna majengo mlipomaliza barabara ya kilometa 28 kutoka Urambo – Kaliua, yale majengo yote yaliyobaki Kaliua Mkurugenzi wangu Bwana Jerry Mwaga aliwaandikia barua akawaomba yale majengo yasiendeleo kuchakaa Halmashauri tuyatumie, lakini mpaka sasa barua hiyo haijajibiwa. Amekuja Mkuu wangu wa Wilaya mpya Bwana Chacha Matiko, akakumbushia kwa barua. Sasa tulikuwa tunaomba majengo yale yamekaa kwetu, sisi tuna shida mbalimbali, tunahitaji vyuo, vituo vya afya, tunahitaji mambo mbalimbali, lakini majengo yamekaa pale jengo lisipokaliwa nadhani mnaelewa linashuka thamani. Sasa pale majengo yanaharibika kwa nini msitupatie, shinda ni nini mpaka msitupatie. Lakini hapo hapo kuna vifaa ambavyo vimeachwa na nyie *TANROADS*, mkandarasi amemaliza kazi yake, anapomaliza awa *TARURA* hawana uwezo wa vifaa kwa maana ya kupima barabara zetu, maabara hawana. Vile vifaa mngekuwa mnawakabidhi watu wa *TARURA* ili na wenyewe zile barabara zao waweze kufanya, kinyume cha kukaa wanamkodi mkandarasi, wanamkodi Mchina kwa ajili ya kuja kurekebisha barabara zetu; ule ubora wa barabara za *TARURA* unashuka kwa sababu ninyi hamjawaachia vifaa hivi ambavyo vinabaki. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini jambo lingine ambalo ningependa kushauri, na hili napenda nilishauri vizuri sana kwenye barabara zetu hizi; naomba nawaomba tuangalie kusisitiza uzito wa magari, maana yake kuna barabara zinaanza siku mbili unaiona kabisa hii sijui inazidiwa, sijui ni chini ya kiwango mimi sijaelewa hapo. Kwa hiyo, nilipenda mlifanyie utafiti muangalie tutasimamaje sisi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini ushauri mwingine unakwenda kwenye Shirika la Reli sasa. Nafahamu Mheshimiwa Rais ana dhamira njema sana ya zile reli zile *lots*

mbili ambazo zitakuja Ukanda wetu, lakini kwenye reli sasa hivi reli sisi inatumika Tabora – Kigoma treni inakwenda, lakini Tabora – Mpanda treni inakwenda.

Sasa treni inayokwenda Mpanda mmetuma mabehewa mawili tu, watu wanajaa kuliko kiwango mle. Lakini jambo lingine na Mtendaji Mkuu nikuombe kaka yangu Kadogosa pale *engineer*, yaani pale kuna wizi umeibuka sijui ni mfumuko wa bei hata sielewi shida ni nini? Yaani hizo hizo behewa mbili mnao polisi ambao wanatembea na zile behewa, lakini wananchi wangu wa Kaliua wanaibiwa kuliko kiwango.

Kwa hiyo, nilikuwa naomba wale polisi ambao wanafanya kazi pale wahakikishe wanalinda mali za wale wananchi ambao wanasafiri kwa kutumia treni. Lakini kwenye reli hiyo hiyo kwenye vituo, angalieni vile vituo ambavyo vina idadi kubwa ya watu ili mtupe muda mwingi wa kutosha kwa ajili ya kusimama, kinyume cha kuwa inafika dakika moja tu paa imeshaondoka mnaleta ajali. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pia ikisimama kwa muda tayari mnatuinulia uchumi wetu sisi kwa sababu zipo bidhaa wajasiriamali wanafanya. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nilikuwa naomba walichukue hili la kuimarisha reli yetu na kuimarisha usalama wa abiria ambao wanasafiri. Kwanza idadi ya mabehewa iongezwe kwa maana ya Tabora – Kigoma lakini Tabora – Mpanda ambayo ni mawili tulikuwa tunashauri hata mkitupa manne shida iko wapi, kinyume cha behewa moja linakweta unakuta hadi watu 300, siyo sawa. Kwa hiyo, mimi ushauri wangu mkubwa nilikuwa naomba niishauri Serikalini kwenye jambo hilo mtupe kipaumbele sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nilikuwa na ombi, juzi mlivyokuja mmeona Meneja wetu wa Mkoa wa Tabora anafanyakazi vizuri sana. Kijana anayejituma kabisa anakwenda na kazi yenu, lakini ninachokiona pale sisi kikao cha mwisho cha *Road Board*, yule bwana anajitambulisha

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

bado ana kaimu tu, sasa nikawa napiga mahesabu yule marehemu ambaye ametufanyia kazi nzuri Mzee Ndabalinze amekuja kijana mwenye kasi tena hajathibitishwa kazini, hebu naomba mumthibitisha ninyi wenyewe mmefungua barabara nzuri mnaona. *(Makofi)*

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

MHE. ALOYCE A. KWEZI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana na naunga mkono hoja, ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Aloyce Andrew Kwezi tunaendelea na Mheshimiwa Stella Fiyao, Mheshimiwa Assa Mekanika na Mheshimiwa Joseph Musukuma wajandae.

MHE. STELLA S. FIYAO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana kwa kunipa nafasi ili na mimi niweze kuchangia katika Wizara hii muhimu. Naendelea kusema na nitatizidi kusema Wizara hii ni muhimu sana na ukiangalia michango mingi ya Wabunge utaona kuwa suala la barabara ni janga. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara limekuwa ni janga na ndiyo maana unaona kila Mbunge anayesimama hapa anazungumzia kwa habari ya barabara kwenye eneo lake kwa sababu hali ya barabara kwenye maeneo tunayotoka kiuhalisia hairidhishi, hali ni mbaya sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nitaanza kwa kuzungumzia barabara ya kutoka Mlooo kwenda Chitete mpaka Kamsamba na niombe Wizara iangalie barabara hii kwa jicho la pili, kwa sababu barabara hii kwanza ina mchango mkubwa kwa uchumi wa Mkoa wa Songwe, lakini ina mchango mkubwa katika kukuza uchumi wa taifa letu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara hii ya Mlooo - Chitete kwenda Kamsamba inatumiwa na wakulima wengi

sana na wavuvi ambao wanatoka huko Kamsamba na maeneo mengine. Sasa hatuwezi kusema barabara hii haina mchango katika pato la Taifa letu. Hebu tuona Wizara iangalie barabara hii kwa umuhimu wake kwa sababu barabara hii imekuwa na changamoto kubwa, wananchi wanapata shida kweli kweli lakini wakati huo wanachangia kwa asilimia kubwa katika pato la Taifa letu. Tuombe Wizara iangalie barabara hii kwa umuhimu wake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini naomba kuzungumzia kwa suala la Mji wa Tunduma. Sisi sote tunajua kwamba Mji wa Tunduma ni lango kuu, ni mji ambao upo mpakani kwanza, lakini ni lango kuu la *SADC*. Nchi nyingi zinatimia mpaka huu wa Tunduma na ukiangalia asilimia 70 mizigo inayoshushwa katika bandari yetu inakwenda kupitia katika Mji wa Tunduma. Lakini kumekuwa kuna changamoto kubwa sana ya barabara kutokana na ule mrundikano wa magari makubwa wananchi wetu wamekuwa wakikutana na adha kubwa sana, jambo ambalo kwanza linawacheleweshea katika masuala ya uchumi wao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa umuhimu wa barabara hii hebu tuombe, wizara ione umuhimu na ilichukulie jambo hili kwa dharura kuhakikisha inafanya upanuzi wa haraka wa barabara ili kuweza kuwanusuru wananchi wa Mji wa Tunduma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwezi mmoja uliopita kulikuwa kuna maandamano na mgomo wa madereva wa magari makubwa ambao wanavuka katika huu mpaka wa Tunduma, jambo ambalo liliwapelekea wananchi wa Mji wa Tunduma kupata adha kubwa sana. Hebu fikiria mwananchi anatoka Tunduma kwenda kupata huduma ya kiafya kwenye Hospitali ya Mkoa anachukua siku tatu kufika Vwawa, hili ni jambo la ajabu sana. Hebu tuombe Wizara ichukulie jambo hili kwa dharura na barabara hii iweze kupanuliwa kwa udharura wake kwa sababu tunajua sisi sote mpaka huu namna gani ambavyo unachangia katika pato la Taifa letu. Hebu tuombe jambo hili wizara ilichukulie jambo hili kwa udharura. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini jambo la pili ambalo nataka kuishauri Wizara, niombe Wizara ione umuhimu wa kujenga bandari kavu ndani ya Mji wa Tunduma. Kwa sababu sisi sote tunajua ili kurahisisha huduma kwa nchi jirani ambazo zinapata huduma katika mpaka wa Tunduma, Wizara ione umuhimu wa kujenga bandari kavu ndani ya Mji wa Tunduma ili tuweze kuepuka changamoto zingine ambazo hazina ulazima. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nizingumzie suala la kibajeti katika Wizara hii ya Ujenzi hasa katika bajeti ya barabara. Kwa mwaka huu wa fedha katika miradi ya maendeleo ya barabara kiasi ambacho kilikuwa kimetengwa kwa ajili ya miradi ya maendeleo ya barabara ni shilingi trilioni 1.588. Lakini kiasi ambacho kilikuwa kimetolewa ni shilingi trilioni 1.093; fedha hizi hakuna fedha yoyote iliyoelekezwa katika miradi ambayo tulipangia ndani ya Bunge hili. Hakuna fedha yoyote iliyokwenda kutekeleza mradi hata mmoja, badala yake fedha hizi zimekwenda kulipa madeni ya nyuma na kilio cha barabara kimebaki palepale. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ndio maana leo hii ukiona kila Mbunge anainuka na kulia kwa habari ya barabara kwenye eneo lake kwa sababu katika bajeti tuliyokuwa tumepitisha hakuna mradi wowote uliotekelezwa hili ni ajabu sana. Leo hii msione Wabunge wanataka kuruka sarakasi mezani wana uchungu ni namna ya kuhakikisha ujumbe wao unafika na Wizara hii iweze kuwaelewa. Tunafanya mambo gani, ikiwa tunapoteza muda tunakaa ndani ya Bunge hili, tunachangia tunashauri kwa habari ya barabara katika maeneo yetu, tunaelezea changamoto zilizopo huko kwenye maeneo yetu na barabara nyingi zinagusa uchumi wa Taifa letu, halafu tunatenga bajeti, bajeti inakwenda kulipa madeni yote, ni jambo la ajabu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hatuwezi kukaa kupoteza muda kwenye Bunge hili tukiwa tunajadili bajeti ya kulipa madeni ya nyuma, haiwezekani. Hebu tuombe Wizara inavyotuletea bajeti zake humu wawe wanatuambia katika kiasi cha maendeleo tunachotenga ni kiasi gani kitakwenda

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

kulipa madeni na kiasi gani kitakwenda kutekeleza miradi ya maendeleo ili tutoke tukiwa wamoja. Nje na hapo hatuwezi kueleweka kwa wananchi wetu kwa sababu mwisho wa siku wananchi wetu hawawezi kutuelewa kabisa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini naomba nizungumzie suala la wakandarasi; kuna hasara kubwa ambayo tunaipata Serikali imekuwa ikiingia hasara ya shilingi 2,900,000,000 kila mwaka na hasara hii inatokana na wazabuni kucheleweshewa kulipwa fedha zao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hii fedha tunayoisema leo hii kama naweza kuzungumzia barabara ya Mlool – Chitete kwenda Kamsamba hivi hii fedha si ingeweza kutusaidia hata watu wa Mkoa wa Songwe jamani. Fedha hii ingeweza kutusaidia, lakini wewe fikiria kila mwaka Serikali inaingia hasara ya shilingi bilioni 2.9; hii haikai sawa. Hebu tuombe Wizara hii ijitahidi ikae na iangalie ni namna gani inayakwepa haya hatuwezi kila siku tukawa tunapiga kelele tunapiga haya haya.

Mwaka jana nimesema hapa hasara ambazo tunazipata kutokana na kuchelewesha malipo ya wakandarasi, lakini leo hii bado tunaingia kwenye Bunge hili tunajadili haya haya mambo hii haikai sawa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tuna uhitaji mkubwa sana kwenye maeneo yetu wananchi huko hawatuelewi kwa sababu hali ni mbaya na kodi wanatoa hii haikai sawa. Hebu tuombe Wizara iangalie namna bora ya kutatua hizi changamoto ili tutoke tukiwa wamoja. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana na ahsante. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Stella Fiyao. Tunaendelea na Mheshimiwa Assa Mekanika, Mheshimiwa Joseph Musukuma na Mheshimiwa Tumaini Magessa ajiandae.

MHE. ASSA N. MAKANIKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi hii niweze kuchangia katika Wizara hii muhimu sana Wizara hii ambayo hakika ni Wizara yenye kuchochea uchumi kwa Taifa lolote lile ambalo lina mpango wa kujiendeleza. Awali ya yote kabisa nimshukuru Mwenyezi Mungu, lakini pili nimshukuru Mheshimiwa Rais, nimshukuru na Mheshimiwa Waziri kwa jitihada kubwa sana anazozifanya na ndipo niweze kutoa mchango wangu katika Wizara hii muhimu sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mchango wangu utakuwa umejikita katika maeneo matatu; eneo la kwanza ni miundombinu yenyewe kwa ujumla wake ambao imebeba bandari, miundombinu ya barabara, reli na hatimaye usafiri wa anga. Hivi leo tunajadili Wizara hii na Mheshimiwa Waziri unisikilize vizuri. Wizara yako ndio iliyotufikisha mahali hapa tulipo na kama Wizara yako ingeweza kutazama na kuwa na fungamanisho na Wizara zingine hivi sasa uchumi wetu ungekuwa umekwisha ku-*take off* kutoka hapa tulipo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sisi ni kweli Kigoma na tunaishukuru Wizara yako Mheshimiwa Waziri, Kigoma kwa upande wa barabara tunachokiomba kwenye Wizara yako, ni kutia mkazo na kuharakisha barabara hizi za kuunganisha Mkoa wa Kigoma ziweze kukamilika kwa wakati. Lakini tuna barabara ambayo ni changamoto sana, barabara hii nimekufikisha barabara ya kuanzia Mwandiga inakwenda mpaka Kata ya Kagunga. Barabara hii inapita katika kata tatu ambazo kata hizo zinajumuisha wananchi karibu 70,000 Kata ya Kagunga, Kata ya Ziwani na Kata ya Mwangongo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, umesikia watu wanaomba barabara kwamba iwekewe lami, pale hatuombi barabara kwamba iwekewe lami tu, ni kwamba hakuna barabara kabisa. Hivi sasa sijui unaweza ukawaambia nini wananchi wa kata hizo, wananchi wa kata hizo wanakwenda kupata matibabu nchi jirani ya Burundi, wananchi wa kata hizo wanakwenda kutafuta huduma zote ambazo ni stahiki katika

nchi jirani ya Burundi. Lakini wananchi hao wanatoa kodi katika nchi yetu ya Tanzania, kesh/kesho kutwa utawaambia nini kwamba waone fahari ya wewe kukupa kodi ikiwa kodi wanakupa wewe lakini miundombinu kama hii ya msingi wewe hauwapatii? Upande wa Burundi wameweka mpaka lami, wakitaka kufika sehemu ya Tanzania wanapita nchi ya Burundi ndipo waweze kuingia Tanzania, kwa hili tunahatarisha halli ya usalama wa nchi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara hii ni ya kiusalama huko tuna Kambi ya Jeshi ukienda Kagunga, lakini hata ukiachilia usalama barabara hii ni barabara ya kiuchumi. Huko tuna Hifadhi ya Gombe, mtalii kufika Gombe ni lazima apite njia ya maji, asipopita njia ya maji hawezi kufika Gombe. Kwa nini tusipeleke miundombinu hii ili iweze kuchochea uchumi wa kitalii? Mheshimiwa Waziri litazame hilo sana ili uweze kuwasaidia wananchi wa Kigoma Kaskazini kwa kata hizo tatu. Lakini kutoka bajeti iliyopita mpaka hii ya sasa tumepoteza zaidi ya wananchi 102 mpaka dakika ya sasa kwa sababu ya kukosekana barabara hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, wamama wajawazito wanahitaji kujifungua ili wafike Maweni, Kigoma Mjini wanapita njia ya maji wengi wanafia ziwani. Mheshimiwa Waziri uweze kutazama hivi vifo mimi ninaamini Wizara yako haiungi mkono tuweze kupoteza Watanzania wenzetu. Uweze kukaa chini, utazame, ufikirie na hawa ni Watanzania wenzetu, uweze kuokoa maisha yao na wao ili waweze kuona fahari hata hata hao wanaobaki ya kwamba waache kupoteza mama zetu ambao wanaiaga dunia kila kukicha. Natambua ya kwamba kumekuwa na jitihada nyingi sana kuhusu hii barabara naomba sana Mheshimiwa Waziri uweze kuongeza nguvu sana ili hii barabara iweze kutoboka haraka iwezekanavyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la pili ni jambo la bandari; bandari ni mojawapo ya kitu ambacho kinaingiza mapato katika nchi hii, lakini katika nchi hii tuna bandari mjumuisho, bandari ambazo zimerasimishwa na ambazo zisizo rasmi zaidi ya 600 na kitu. Lakini ndani ya hizo bandari 600 na

kitu bandari mbili tu katika nchi nzima ndizo zinazojiongoza kwa faida. Moja ni bandari ya Dar es Salaam; mbili ni bandari ya Kigoma, bandari zingine zote ambazo mnapeleka miundombinu zinajiongoza kwa hasara. Leo hii shilingi 100 inayozalishwa katika bandari ya Dar es Salaam na shilingi 100 inayozalishwa katika bandari ya Kigoma inaweza ikatumika shilingi 80, shilingi 20 ikaenda kwenye Mfuko wa Hazina. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini shilingi 100 inayopatikana katika bandari ya Mwanza inatumika yote na tunakopa shilingi 20 tunakwenda kuwalipa wafanyakazi katika bandari zingine. *(Makofi)*

MHE. TABASAM H. MWAGAO: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa.

MWENYEKITI: Taarifa Mheshimiwa.

T A A R I F A

MHE. TABASAM H. MWAGAO: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kumueleza mchangiaji kwamba Mwanza kwa sababu ya kukosa miundombinu ya treni ndio imeonekana haizalishi bandari yake, lakini bandari ya Mwanza ni bandari ya pili kwa ukubwa na ni bandari ya pili kwa uchumi katika nchi hii, asilete hadithi. Ahsante sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Assa unaipokea taarifa hiyo?

MHE. ASSA N. MAKANIKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza siipokei, nina *data* kamili hapa ninaweza nikamsaidia kaka yangu hapa aweze kuelewa nina chanzo cha hali ya uchumi wa Taifa mwaka 2020, kimetoa hii takwimu, nitakupa nikusaidie tu kidogo maarifa madogo haya, ya kwamba nchi ya DRC Congo ndio soko ambalo tunaelekea mpaka dakika ya sasa. Asilimia 34 ya mizigo ambayo inaingia katika bandari ya Dar es Salaam inaelekea Congo na ikielelekea Congo maana yake ni Kigoma njia pekee. Asilimia 23 ya mizigo

ambayo inapitia bandari ya Dar es Salaam inaelekea Rwanda, asilimia tisa inakwenda Zambia jumla ya asilimia 63 ya mizigo yote inayoingia nchini inaelekea ukanda wa Kigoma haiwezekani Mwanza ikawa ndio bandari ambayo inaingiza uchumi mkubwa, hiyo haiwezekani hata kidogo. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, niendeleo na mchango wangu na itoshe tu kukuambia ya kwamba hali ya takwimu hizi zinazoonesha, hali ya uchumi wenyewe inatuambia miaka mitatu mfuatano inaonesha hali ya uchumi ya kwamba bandari ya Kigoma na ya Dar es Salaam ndizo zinajiongoza kwa faida na sio bandari nyingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, natarajia kwamba Wizara iweze kutazama mambo haya nadhani jambo ambalo linakosa katika uchumi wetu ni *linkage* pekee, uchumi wetu hauna linkage leo hii tunaweza tukaona *the growing market* ya bandari ambayo inaelekea mpaka sasa ni Congo, lakini sisi tunaweza tukatoa reli tukapeleka kwingine wakati tunaliacha soko linakwenda. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, Congo imeingia sasa hivi *East Africa*, Congo sasa hivi imeingia kwenye soko la *East Africa*, imekuja kuwa sehemu ya Jumuiya tumejipangaje kuliteka hili soko la Congo? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, na kuliteka soko hili ukiitenga Kigoma unaumiza Taifa, ukiitenga Kigoma katika kuteka soko hili unalumiza Taifa zima, hauiumizi Kigoma pekee. Hivyo mimi ninashangaa reli mpaka dakika ya sasa mara tu baada ya Congo kusema kwamba anaingia kwenye Jumuiya hii tungeelekeza nguvu kubwa kuelekea Kigoma ili tuweze ku-save hii mizigo, asilimia 63 ya mizigo yote tunayotoa na kuingiza inapita hapa. Kwa nini tusielekeze Congo ili tuweze kuteka huu uchumi? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kadhalika hivyo hivyo nashangaa sana hata meli, hakuna hata meli moja mpaka sasa hivi ambayo ina-*operate* katika *Lake Tanganyika* haipo.

Leo hii Kigoma haina hata meli moja, MV Liemba chali haifanyi kazi, Mwongozo chali haifanyi kazi, mnataka uchumi gani wa Congo muuteke? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, taarifa tu nilizonazo ambazo ni za uhakika hata meli ambayo imejengwa ya Mwanza haifai na wanasema hakuna bandari ya kuweza kuipokea ile meli ni kubwa, unaelekeza kule kwa nini tusielekee Kigoma. Hii sio kwamba nachukia sehemu zingine, ninajaribu kuonesha ya kwamba soko pekee tupende tusipende kama tunahitaji mapato mengi sharti tuelekee Kigoma. Hivi sasa juzi Mheshimiwa Bashe ametuambia kwamba anakwenda kusaidia hii *crisis* ya mafuta, *I can tell you two years or three years we are going to fail, crisis* ya mafuta itarejea. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, duniani kote nina mifano ya kutosha na Kigoma msichukulie hata mchikichi, nilitaka nimuambie Mheshimiwa Bashe mchikichi sio *long plan* ya kufanya sasa hivi, kwa sababu michikichi inalimwa Kigoma miaka na miaka pelekeni teknolojia kuna mafuta mengi yanapotea kule Kigoma. *(Makofi)*

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha muda wa Mzungumzaji)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Assa muda wako umemalizika.

MHE. ASSA N. MAKANIKA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana nitachangia kwenye Wizara zingine mbele. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Assa tunaendelea na Mheshimiwa Joseph Musukuma, Mheshimiwa Tumaini Magessa na Mheshimiwa Abubakari Asenga wajiandae. Mheshimiwa Tumaini Magessa.

MHE. TUMAINI B. MAGESSA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa kunipatia nafasi ya kuchangia kwenye Wizara hii ya Ujenzi, lakini namshukuru sana Mwenyezi Mungu

kwa nafasi hii ambayo ametupa nafasi ya kuweza kujadili Wizara hii ya Ujenzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, binafsi nijielekeze kuipongeza Serikali kwa mpango mkubwa wa reli ya SGR ambao unatoka Dar es Salaam kuelekea Mwanza, nimeona kuna *lot* kama tano ambazo zinaendelea kufanyiwa kazi. Kila *lot* iko kwenye hatua fulani hatua za mwisho, ziko kwenye manunuzi, lakini naomba tu niseme wazi kwamba pamoja na *lot* hizi inatakiwa tunapotengeneza SGR hii tuone namna Wizara zingine zinavyofanya kazi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa mfano Wizara yetu ya Kilimo imeongezwa fedha, kwa hiyo, tunaamini kabisa kwamba kuna mazao mengi yanakwenda kuzalishwa kwenye umwagiliaji yatahitaji kupata hii miundombinu ya reli ili yaweze kufanya biashara. Kwa hiyo, tunampongeza sana Mheshimiwa Rais kwa hili kwa sababu ninaamini kabisa uzalishaji huu utahitaji kuitumia reli hiyo. Lakini nipongeze tena meli ambazo nimeona meli moja inasemwa iko asilimia 60 ya Ziwa Victoria, MV Mwanza ambayo mkataba ulikuwa unaonesha kwamba ingekamilika mwaka huu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, niombe tu Mheshimiwa Waziri utakaposimama pamoja na nia njema ya kutengeneza meli hii utuoneshe kwa sababu mwaka huu hatuna uhakika kama asilimia 60 itaweza kumalizika kwa mwaka huu wa fedha. Niombe sana uweze kuonesha hilo ili tuweze kujua kwamba watu wetu wataanza kuhudumiwa na meli hii ya MV Mwanza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nimpongeze Mheshimiwa Rais na Mheshimiwa Waziri na timu yake yote kwa ujenzi wa Daraja la Busisi Kigongo daraja hili limeendelea kujengwa, lakini naiona kama kasi yake ni ndogo, sasa ni ombi langu na niombe kuishauri Serikali iweke usimamizi wa kutosha kuhakikisha kwamba daraja hili linakamilika kwa muda wake ili wananchi wa Kanda ya Ziwa waweze kupata nafasi ya kuvuka sehemu ile ya maji kwenda Geita, kwenda Bukoba

na maeneo mengine ambayo yanaweza kuwa na nchi za jirani. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nimpongeze Mheshimiwa Rais japokuwa kwenye hatua za kwanza mradi wetu wa Rais wa barabara ya kutoka Katoro kuelekea Ushirombo tunategemea unaanza sasa kwamba *Bilateral Agreement* imeshafanyika na sasa tunatarajia tu kwamba ile *technical aspect* ya wataalam wetu kutoka kwenye Wizara wataendelea kushughulikia kuhakikisha kwamba barabara hii inajengwa kwa wakati na wananchi wanapata huduma.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nimpongeze sana Mhandisi Nnko ambaye amekuwa pamoja nasi Mkoani Geita barabara nyingi ambazo anasimamia sasa zinapitika. Niombe tu fedha hizi ambazo zinaonekana zinapitishwa kwenye bajeti hii ziendeleo kwenda kule kwa ajili ya kuhakikisha kwamba wananchi wetu barabara hizi za *TANROADS* zinaendelea kufanya kazi. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini liko moja ambalo sio la barabara, niwapongeze sana *ATCL* kwamba tulikuwa na shida kama Wabunge unaweza ukaitwa kwenye Kikao cha Halmashauri hapa kutoka Bungeni ikawa changamoto lakini wameanzisha *route* nzuri ya kutoka hapa kwenda Kanda ya Ziwa ya ndege ambayo inatuchukua hapa kutoka Dodoma kwenda Mwanza na baadaye unaweza kwenda kwenye vikao na baadaye ukaweza kurudi niwapongeze sana kwenye hili. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pamoja na pongezi zote nilizozitoa sisi kwa maana ya Jimbo la Busanda tumekuwa na changamoto ya barabara ambayo kama wenzangu wanavyosema imeingia kwenye Ilani kila mwaka, kila miaka mitano inakuja lakini haitengenezwi; barabara hii tumekuwa tunaiuliza hapa kila siku barabara hii inatoka Geita - Nyankumbu kwa Mheshimiwa Kanyasu inatakiwa ipite Nyarugusu, ipite Bukoli iende Bulyanhulu pale Kakola halafu iende Kahama. (Makofi)

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, barabara hii inashughuli nyingi sana za uchumi kwa watu wa Geita watu zaidi ya milioni mbili wanatakiwa kupita kwenye barabara hiyo, lakini barabara hiyo inapita kwenye migodi midogo midogo mingi maana yake tukijenga barabara hii watu wetu watapata urahisi wa kufanya shughuli za kiuchumi. Lakini itakuwa ni barabara inayoturahishia sisi kwenda Dar es Salaam na nchi za jirani kwa maana ya Burundi na Rwanda.

Mheshimiwa Mwenyekiti, bahati mbaya sana mwaka jana niliona ilikuwa imetengewa bilioni karibu tatu, mwaka huu sasa bahati mbaya imetengewa bilioni mbili, maana yake yenyewe kila mwaka pesa yake inazidi kupungua. Kwa hiyo, nikiambiwa ni-*predict* mwakani itatengewa bilioni moja na mwaka kesho kutwa itakuwa imetengewa sifuri. Kwa hiyo, niombe sana Mheshimiwa Waziri badala ya pesa hii kuonekana inapungua iende inaongezeka na kila tunapoweza kufanya tuisaidie barabara hiyo iweze kujengwa kwa lami kwa ajili ya uzalishaji wa watu wa barabara ile. Ni barabara inayokuja Dar es Salaam na watu wa Geita ni barabara inapitisha makinikia, ni barabara inapitisha mazao mengi ya kutoka Geita kwenda maeneo mengine. Niombe sana Mheshimiwa Waziri utusaidie barabara hii iweze kujengwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini mwisho kabisa ni barabara hii ya kutoka Mwanza kwenda Bukoba kwenda Chato. Ilipokuwa inajengwa inapita kwenye eneo langu la Katoro, maana yake Jimboni Busanda walisahau kuweka taa, nafikiri wakati huo *lot* zilikuwa hazitembei na taa kwa hiyo, ukifika eneo lile kuna giza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niombe sana Mheshimiwa Waziri kwenye bajeti hii, japokuwa sikuona mahali popote, eneo hilo liwekewe taa ili barabara ile kwenye eneo hilo ambalo ninalisema la kuanzia Kibingo kwenda mpaka Buseresere liwekewe taa ili wananchi waweze kuona, waweze kufanya shughuli zao sio ikifika saa 12:00 jioni biashara imekwisha, iendeleo kwa muda kwa sababu kuna taa za barabarani zinaonekana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninayo mengi ya kuzungumza, lakini Mheshimiwa Waziri naomba haya machache kwa leo yatoshe kufanya bajeti hii niunge hoja. Ahsante sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Tumaini Magessa. Tunaendelea na Mheshimiwa Abubakari Asenga, Mheshimiwa Leah Komanya ajiandae.

Mheshimiwa Leah Komanya. Baadae Mheshimiwa *Engineer* Samweli Hhayuma ajiandae.

MHE. LEAH J. KOMANYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipatia nafasi na mimi niweze kuchangia katika hoja iliyopo mbele yetu. Nianze kwa kuunga hoja bajeti ya Wizara ya Ujenzi na nikiipongeza Serikali yetu ya Chama cha Mapinduzi kwa kazi nzuri zilizofanywa. Ni ukweli usiopingika katika majimbo yetu barabara nyingi sana zimefunguliwa na nyingine zinaendelea kufunguliwa kupitia Mfuko wa *TARURA* katika fedha za tozo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kiupekee nimpongeze Mheshimiwa Rais kwa kuidhinisha kazi hii ifanyike kwa sababu tungeweza kutegemea tu bajeti ile asilimia 30 kutoka Mfuko Mkuu wa Barabara kazi hii kubwa isingeweza kufunguka. Kufunguka kwa barabara hizi kunasadia kupungua kwa gharama ya usafiri katika maeneo yetu ambayo walikuwa wanatumia fedha nyingi kufika katika sehemu za huduma za jamii kwa sababu ya kutokuwa na barabara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kufunguka kwa barabara hizi kunaenda kuongeza mtandao mkubwa katika barabara za *TARURA*, kunaenda kuhitaji fedha nyingi kwa ajili ya ukarabati na kuziendeleza hizi barabara na huku tukiangalia fedha za ukarabati wa barabara za *TARURA* ni asilimia 30 ya Mfuko wa Barabara; huku ni asilimia 20 tu ya mtandao katika mtandao wote ukitekelezwa. Mathalani katika Jimbo la Meatu, Wilaya ya Meatu katika mtandao wote ni asilimia 20 tu ndio inatekelezwa kwa kila mwaka kutokana na ile asilimia 30. *(Makofi)*

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa ni wakati muafaka, tunajua yapo maombi mengi kutoka katika Halmashauri mbalimbali ambazo wanaomba barabara zao zipandishwe hadhi kutoka *TARURA* kwenda *TANROADS*. Mimi naomba sasa Wizara ya Ujenzi ipitie maombi haya iweze kuzipandisha hadhi ili tuupunguzie mzigo mkubwa ilionao *TARURA*. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati wanafanya hayo wasiisahau Wilaya ya Meatu, barabara ya kutoka Mwanhuzi – Mwamanongu mpaka Mwabuzo ni kilometa 40 ambayo tumeiombea kuipandisha hadhi kutokana na umuhimu wa barabara hii ambayo inaunganisha Meatu na Wilaya ya Igunga. Ni barabara muhimu kiuchumi ambayo wakati wa masika imekuwa ikijifunga na wananchi kushindwa kupita hiyo barabara na wananchi kushindwa kufika Igunga. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunafahamu umuhimu wa hiyo barabara kutokana na uchumi wa Meatu ambao unategemea pamba. Magari ya pamba yamekuwa yakikwama kutokana na ubovu wa barabara hiyo. Barabara hii inahitaji fedha nyingi kwa ajili ya kufanyiwa matengenezo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini niombe Wizara ya Ujenzi watuunganishie sasa barabara kutoka Mwabuzo kwenda Igunga kwa sababu barabara ya *TANROADS* inayotoka Kabondo mpaka Mwabuzo imeshia hapo halafu ikakosa mwelekeo. Watumishi kutoka Wizara ya Ujenzi walifika wakaikagua ile barabara na waliona wingi wa magari yanayopita kutoka Igunga mpaka Mwabuzo. Niombe sasa watufungulie ile barabara ili wananchi waweze kupita mwaka wote mzima wa fedha. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwaka jana tulipitisha Mpango wa Maendeleo wa Taifa na katika mpango huo kwa mara ya kwanza barabara ya Kolandoto – Lalago – Nghoboko – Mwanuzi mpaka Sibiti iliingizwa katika mpango wa maendeleo na sisi Wanasimiyu tulifurahi. Isitoshe katika mwaka wa kwanza wa utekelezaji wa mpango barabara hiyo

iliingizwa katika kutekelezwa baada ya miaka takribani 20 kuwepo tu katika ilani ya uchaguzi bila kuingizwa katika mpango wa maendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini ilipoingizwa kiasi cha shilingi milioni 5,000 kilitengwa kwa ajili ya barabara hiyo na walianza kwa kutengeneza daraja la Mto Itende, lakini ni mwaka mzima kuanzia Julai mpaka leo ninapoongelea ni mchakato wa manunuzi unafanyika. Mimi najiuliza kama ni kipande hicho tu kidogo mwaka mzima tunafanya mchakato wa manunuzi, je, tutakapopokea yale mafedha tunayoyategemea kutoka wahisani tutafanyaje? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi niombe Wizara iangalie hii changamoto kwa nini miradi mingi changamoto iliyopo ni mchakato wa manunuzi? Mara *tender* imerudiwa, mara mchakato mwaka mzima na kuendelea. Hii inakwamisha utekelezaji wa maendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika ile barabara kuna Daraja la Sibiti ambalo liligharimu takribani shilingi bilioni 34.4 kujengwa. Barabara hiyo imechukua muda mrefu na imetekelezwa, lakini imekosa tija kwa sababu zifuatazo; kwanza kuna kilometa 25 ambazo ilinyanyuliwa mbuga, magari mengi kwa sasa hivi hata kiangazi hayapiti kwa sababu changarawe ile inapasua madaraja, kwa hiyo, inawalazimu kuzungukia Shinyanga. Mwaka jana ilitengwa fedha, lakini mwaka huu sijaona hata nini kinaenda kufanywa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niombe hizo kilometa 25 za maingilio ya Daraja la Sibiti zitengenezwe kwa kiwango cha lami kwa sababu magari makubwa yanayoleta mizigo inabidi yazunguke kwa sababu inachana matairi, lakini sababu ya pili, daraja lile lilitengenezwa kwa gharama kubwa, lakini sasa hivi linaanza kumalizwa na mvua, kwa hiyo, itaigharimu tena Serikali kuanza kulinyanyua tena ili liweze kutengenezwa kwa kiwango cha lami. Daraja hili linakosa manufaa kwa ajili ya ile mito iliyopo upande wa Meatu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, changamoto ni kubwa. Mito hiyo imekuwa ikipoteza maisha ya wananchi, mito hiyo imekuwa ikizifunga kata zilizopo ng' ambo ya pili kuja Wilayani, lakini wananchi wamekuwa wakipoteza mali zao kutokana na mito ile inapojaa maji, wanafunzi wamekuwa wakishindwa kwenda shuleni kwa sababu ya mito ile kujaa maji. Niiombe sasa Serikali kama imekusudia kutekeleza ifanye basi ili lile daraja liweze kupata thamani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naunga mkono hoja. Nashukuru sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Leah Komanya. Tunaendelea na Mheshimiwa *Engineer* Samweli Hhayuma.

MHE. SAMWELI X. HHAYUMA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipa nafasi. Mimi nianze kutambua kazi nzuri inayofanywa na Wizara ya Ujenzi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimekuwa nikipiga kelele sana Daraja la Munguri B, leo kwenye bajeti nimeona imetengwa shilingi milioni 600 na mwaka jana ilitengewa fedha za kufanya usanifu wa kina. Ninachoomba tu kwenye eneo hilo kwa sababu daraja hilo linategemewa na wananchi wetu wengi kabla mvua hazijanyesha daraja hilo lijengwe ili wananchi wetu sasa waanze kufanya biashara bila usumbufu, kwani wananchi wa Kondoa na wananchi wa Hanang tuna muingiliano mkubwa sana wa kibiashara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, imekuwa kawaida wananchi wetu wakienda kwenye mnada wa Mbicha, mnada wa Mitiyangi, wanalala kulekule mvua zikinyesha. Ninachoomba sana kabla mvua hazijanyesha daraja hilo liwe limejengwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nishukuru kwamba kwenye barabara ya Katesh – Hydrom ambayo iko kwenye Ilani, barabara hii iliahidiwa toka mwaka 2010, leo nimeona

shilingi milioni 280 imewekwa hapo, ila ni ya muda mrefu, shilingi milioni 280 imewekwa kwa ajili ya kufanya usanifu wa kina. Tumezoea hapa kwamba, usanifu wa kina unaweza ukafanyika wakati huo huo unajenga. Barabara hiyo inategemewa na wananchi wa Hanang katika usafirishaji wa mazao mbalimbali kama ngano; Hanang imechaguliwa kuwa kitovu cha uzalishaji wa ngano, mashamba mengi yako ukanda wa juu yanategemea barabara hii, wananchi wa Basutu, wanaozunguka Ziwa Basutu, wanalima sana vitunguu. Vitunguu hivi vinasafirishwa maeneo mbalimbali mpaka nje ya nchi, wanaitegemea hii barabara. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tuna Mlima Chavda, kila siku mizigo inamwagwa pale, nguvu ya mwananchi amehangaika shambani kwa shida, sehemu kubwa inaangukia pale Chavda. Wakati mnafanya usanifu wa kina ninaomba eneo lile litengenezwe kwa dharura. Tumeshaoonea na Naibu Waziri, Waziri nimekudokeza, Makatibu Wakuu mara tatu nimeonea nao kuangalia hili eneo kwa sababu linatukwamisha. Mara zote napambana na *Engineer* wa Mkoa angalia kokote kule hili eneo ulitengeneze. Ninachoomba wakati mnafanya usanifu wa kina eneo la Mlima Chavda muanze kulijenga kwenye bajeti ya mwaka huu. Muongezeeni Meneja wa Mkoa fedha kwenye eneo la matengenezo ili aweze kutengeneza eneo hilo. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninampongeza sana Meneja wetu wa Mkoa *Engineer* Bashiru anafanya kazi nzuri. Wakati wa mvua barabara zote zilifunga tukampigia kelele, baada ya muda mvua ilivyokatika barabara zote akazinyosha. Anafanya kazi nzuri naomba muwezeseni. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini niombe; tunayo barabara inayotoka Hirbado – Basodesh – Seche mpaka Bashnet, barabara hii tui pandishe hadhi iwe chini ya *TARURA* ili itengenezwe vizuri hali yake ni mbaya sana. Wananchi wakiangalia barabara hii upande wa Singida, ukitoka pale Hirbado kuna Kijiji cha Singa, kuanzia Singa ukienda Mtinku -

Ilongero – Singida barabara iko *TANROADS* na inatengenezwa vizuri, lakini ukija upande huu wa Manyara kuanzia Bashnet – Dareda barabara iko chini ya *TANROADS* inapitika vizuri, wananchi hapa katikati wanasema sisi wa nchi gani? Kama upande wa Singida iko *TANROADS*, upande wa Bashnet – Dareda iko *TANROADS*, kwa nini kipande hiki kisiunganishwe barabara yote ikawa chini ya *TANROADS* ili itengenezwe vizuri? (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hakuna muujiza, Wilaya ya Hanang yenye kata 33, vijiji 96 tunatenga fedha ndogo tunayopewa upande wa *TARURA* ika-cover barabara hizo zote. Hiyo barabara ipandishwe ili itengenezeke vizuri iweze kuwasaidia wananchi kwenye shughuli zao za kiuchumi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini uwanja wetu wa ndege wa Mkoa wa Manyara. Mkoa wa Manyara ni kitovu cha utalii, mama amepiga *Royal Tour* kutangaza utalii wetu, ili sisi tunufaike na utalii lazima uwanja ule utengenezwe ili wananchi waweze kufanya shughuli mbalimbali zinazounganika na utalii ambao tumeutangaza sana kupitia Mama Samia Suluhu Hassan. Mama ameupiga mwingi basi na ninyi upande wa uwanja muupige mwingi ili tuendane. Tarangire pale tunakosa wageni kwa sababu usafiri ni mgumu, *Lake Manyara* tunakosa wageni kwa sababu usafiri changamoto, mtu mpaka atue *KIA* ndio anakuja mpaka *Lake Manyara*, safari ni ndefu. Tufungue ile *corridorya* utalii, Mlima Hanang, vivutio kibao, lakini namna ya kufika. Tukifungua ule uwanja utatusadia sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nigusie kidogo upande wa bei ya usafiri wa anga nchini kwetu. Watu wanajitetea sana kwamba *base* yetu ya wasafiri ni chache, watu wanaotumia usafiri wa ndege ni wachache, lazima tuje na mkakati wa kuwahamasisha ili watu watumie usafiri wa ndege ili kurahisisha usafirishaji nchini. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukienda nchi mbalimbali umbali uleule ambao unalipa shilingi laki nne kwa wenzetu

laki moja. Fanyeni tathmini ya kina kama ni kodi zimezidi angalieni namna ya kurahisisha upande wa kodi tuangalie sehemu gani gharama zetu zinakuwa kubwa ili hatimaye tuweze kusaidia usafirishaji kwa sabahu kusafiri kwa basi unatumia saa nyingi unapoteza muda mwingi, ukichukua ndege saa chache umefika unafanya shughuli zako, unafanya shughuli nyingi kwa wakati, ndani ya siku moja unaweza kufanya shughuli nyingi. Bila kuboresha sehemu ya usafiri hatutaweza kufanya kitu cha maana. Hilo eneo tuliangalie, tusitafute *excuses* za kwamba, *base* ya wasafiri ni ndogo, hiyo haitoshelezi. Tutumie vichwa vyetu tuweze kutanzua eneo hilo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nitambue kazi kubwa sana inayofanyika na Serikali yetu. Miundombinu mbalimbali inayotengenezwa ni kazi kubwa, lakini kama wenzangu walivyochangia lazima twende kimkakati, maeneo yale ambayo yanatufungua kiuchumi tuyatazame kwa kina. Nimeongelea barabara ya Katesh – Hydrom, tumesema kilimo cha ngano, ile iwe ndio *centerya* kuzalisha ngano. Tuna nakisi ya ngano zaidi ya tani milioni moja, tujielekeze huko. Maeneo ambako vitunguu vingi vinalimwa tunasafirisha maeneo mbalimbali tujielekeze huko ili tufungamanishe sekta hizi za miundombinu na sekta ya uzalishaji. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati wa kampeni tuliwaambia wananchi kwamba, miundombinu ya barabara ni sawasawa na mishipa ya damu. Mshipa wa damu ukiziba hautakuwa na amani, utatafuta daktari popote ili uweze kupata matibabu uweze kurudi kwenye hali ya uzalishaji kawaida.

Mheshimiwa Mwenyekiti, miundombinu ndio hivyo hivyo, ukiangalia maeneo ambayo barabara imefunguliwa, imewekwa lami maendeleo yanaenda kwa kasi, lakini miundombinu hakuna, hakuna maendeleo. Huwezi kumvutia mwekezaji yoyote ili akawekeze kwenye eneo hilo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema haya mimi niseme naunga mkono hoja, ahsante sana. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, kwa muda uliobaki bado tuna mchangiaji mmoja Mheshimiwa Deus Sangu.

MHE. DEUS C. SANGU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi hii ili niweze na mimi kuchangia hotuba hii ya bajeti muhimu sana hii, bajeti ya Wizara ya Ujenzi.

Kwanza nikupongeze Mheshimiwa Waziri na Naibu wako kwa kazi mnazofanya, lakini kipekee niombe kushukuru kwa jambo moja kubwa ambalo limefanyika kuanza ujenzi wa barabara ya Laela – Mnokola kwa kiwango cha lami ambapo tayari pesa shilingi bilioni tatu zimefika na shughuli imeanza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini nataka niongelee kwa umuhimu wa pekee juu ya barabara hii; barabara hii *target* ni kujenga kilometa 66 ambazo zinaunganisha Jimbo la Kwela na nchi jirani ya Zambia kwa maana ya pale Mozi katika *Province* ya Mbala. Barabara hii ina umuhimu mkubwa, hiki kipande tulichoanza ni kidogo sana, maana yake hapo tunapofika pale Mnokola ni kilometa chache, sasa ili tuweze kuwa na *impact* na tukaona hii barabara itasaidia uchumi wa Jimbo la Kwela na Mkoa wa Rukwa kwa ujumla, kuna haja sasa Serikali mje na mkakati wa kuendeleza hii barabara ili ikafike pale mpakani Zambia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nasema hivyo kwa sababu gani, sababu yangu ni kubwa na ni ya muhimu kwamba tuna *border* yetu ya Tunduma ameiongelea dada yangu hapa Mheshimiwa Fiyao, ni *border* ambayo inapokea mizigo mingi na imefikia mahali imekuwa imezidiwa. Sasa kitendo cha kutengeneza barabara hii tutaweza kuongeza ile *speed* ya mizigo ile iliyo Tunduma tukaipitisha Laela, kupitia Jimbo la Kalambo na baadaye kupitia Zambia ikafika kwa urahisi. Kwa hiyo, nikuombe sana Mheshimiwa Waziri, barabara hii ni ya kimkakati kabisa na barabara hii ni ahadi ya Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan, namshukuru ameanza kuitekeleza kwa vitendo na hivi ninavyoongea wakandarasi wako *site*.

Cha msingi *focus* yetu juu ya barabara hii tuhakikishe inafika kwenye nchi jirani ya Zambia, tutakuwa hapo tumefanya ufanisi mkubwa ambao utakuwa na tija kwenye uchumi wa Mkoa wa Rukwa. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini jambo la pili, nataka niongelee Barabara ya Muze – Ntendo. Tayari ilitangazwa *tender* tangu mwezi wa saba, ninavyoongea hivi ni mwaka mzima na katika swali langu la nyongeza juzi, nilikuuliza Waziri kwamba kwa nini huyu mkandarasi mwaka mzima hajaripoti *site*? Na tayari mkataba kuanzia mwezi wa tisa mwaka jana alikuwa ameshasaini mkataba wa kuanza hiyo barabara? Maana yake mwaka mzima mtu ana mkataba mezani, lakini kazi hajaanza kufanya, madhara yake ni yapi Mheshimiwa Waziri? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, itasababisha huyu mkandarasi siku anafika *site* mkataba umesha-*expire* na baadae tunaanza kupigwa *interest* ambazo hazikukusudiwa kwenye mradi huu. Nikuombe sana barabara hii ni muhimu sana na ndio inachagiza mapato kwenye Halmashauri yetu ya *Sumbawanga DC*. Nikuombe sana Mheshimiwa Waziri mkandarasi aende kuripoti *site*, lakini kwenye barabara hiyo hicho ni kipande tu cha kufika Muze kilometa 37. Hii ni jumuisho la barabara ya jumla ya kilometa 200 mpaka Kilyamatundu, barabara hii ndio barabara inayobeba uchumi wa Bonde lote la Ziwa Rukwa na Jimbo lote la Kwela. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa hii barabara kuna kipande kimekuwa na huyu *consultant* aliyepewa kufanya upembuzi yakinifu mwaka wa tatu sasa *no plan*. Hiyo *report* hajjakamilika na barabara hiyo ya Kilyamatundu – Muze – Ntendo mpaka Majimoto inaunganisha mikoa mitatu kwa pamoja, Mkoa wa Rukwa, Mkoa wa Songwe na Katavi n akule tayari kuna shughuli nyingi za uchumi zinaendelea pale. Tuna hawa watu wa gesi ya *helium* wako kule *site*, lakini barabara ni mbovu na ubovu wa barabara hii *Engineer* Kasekenya tulienda na wewe mwaka jana, ina madaraja ambayo kila mwaka lazima yabebwe na mvua na yale

madaraja yanagharimu takribani shilingi bilioni tisa mpaka shilingi bilioni 10 kila mwaka na huwa hakuna *option*, lazima yatengenezwe kwa sababu, yakishaondoka hakuna mawasiliano popote. Kwa hiyo, *solution* ni barabara hiyo ya lami iweze kujengwa kwa wakati, kama alivyosema ndugu yangu Mheshimiwa Mwenisongole, barabara yake yenyewe inaishia Kamsamba ambako ni Kilyamatundu, unatoka hapo unaunganisha na Jimbo la ndugu yangu Mheshimiwa Geoffrey Pinda, kule Kavuu. Tayari mtakuwa mmefanya *connection* ya mikoa mitatu *at per*kwa maana ya Songwe, Katavi na Rukwa na *impact* ya uchumi kwa sababu bonde lile unajua jinsi lilivyokuwa na ardhi yenye rutuba, kilimo kizuri cha mpunga, lakini Ziwa Rukwa linazalisha samaki wengi, mtakuwa mmeinua uchumi wetu kwa namna ya pekee kabisa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini jambo lingine la tatu ambalo nataka niongelee na limeongelewa na Wabunge karibu wote waliosimama wa Mkoa wa Kigoma, Rukwa na wa Songwe wanaongelea habari ya uwepo wa hizo meli katika *Lake Tanganyika*. Ameongea ndugu yangu Mheshimiwa Assa kwa *data* ambazo zimetoa picha halisi juu ya umuhimu wa kuwa na meli ndani ya Ziwa Tanganyika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, meli ya Liemba iliondoka kwenda kwenye matengenezo, lakini Mwongozo, mpaka leo hii hatujui zitarudi lini, basi tuombe meli mpya, sisi tunafanya shughuli za kilimo, soko kubwa kama alivyosema ni DRC. Hata mapato ya bandari tunayojinasibu kwamba bandari kwa mwaka huu itaweza kuandika faida ya kuingiza trilioni moja kwa mara ya kwanza ni kwa sababu ya DRC peke yake kama nchi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, DRC ina sehemu kuu kubwa ambazo ukienda *eastern part*kuna sehemu ambayo unapitia bandari ya Kigoma, lakini kwenye upande mwingine wa Katanga lazima upite kupitia Mkoa wa Rukwa kwa maana ya Kasanga, upite Kabwe na Kalema kwa upande wa Katavi. Kwa hiyo, hii sio *option*, tumejenga zile bandari, lakini

tuhakikishe kwamba sasa meli inakuja ili bandari zile tulizoweka mabilioni ya fedha ziweze kuwa na tija ya kuinua uchumi wa mikoa hii mitatu kwa wakati mmoja. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pia, niongelee jambo ambalo lilifanyika wakati wa zamani sana miaka zaidi ya 20 iliyopita. Kulikuwa na mpango wa kuunganisha reli ya *TAZARA* na Mkoa wa Rukwa kwa maana ya mpaka kufika kwenye bandari ya Kasanga na bandari ya Kabwe kwa maana ya kujenga reli inayounganisha reli ya *TAZARA*. Itapita katika Jimbo langu la Kwela, Laela, itapita Kaengesa itaenda Matai kule Kalambo kwa ndugu yangu Mheshimiwa Kandege na baadaye tutaunganisha bandari ya Kasanga, hii reli ni muhimu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba ile *document* iliyofanyiwa kazi na *NDC* mkaifufue upya muanze kufikiria kwa sababu tusipofanya hivyo tutawafukuza watumiaji wa bandari yetu ya Kasanga ambao ni wa *DRC* wataenda kwenye bandari nyingine za Namibia, wataenda bandari za *Msumbiji* na *South Africa* kwa sababu *speed* yetu inacheleweshwa kwa sababu miundombinu yetu bado sio rafiki sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikuombe pia ndugu yangu Mheshimiwa *Engineer* Kasekenya utakuwa na kumbukumbu ulipofanya ziara ndani ya Jimbo langu la Kwela, kuna ahadi za kujenga barabara kiwango cha lami kwenda Seminari ya Kaengesa, kilometa tatu mmezichukua ninyi *TANROADS*. Nikuombe sana hii ahadi mkaitimize kwa sababu ile ahadi ni ya Mheshimiwa Rais mwenyewe Mama Samia Suluhu Hassan, lakini pia wewe mwenyewe ulivyokuja jimboni kwangu ulijionea umuhimu wa barabara hii. Nikuombe sasa katika bajeti hii tunayoenda kutekeleza muone namna ambayo mnaweza mkakamilisha barabara hii ya Kaengesa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, la mwisho, sio mwisho kwa umuhimu, naomba niwaombe Mheshimiwa Waziri na Naibu tunahangaika sana na Mheshimiwa Rais anahangaika sana kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara. Pengine

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

unaweza kupata *financing* kutoka kwenye *Britain Institutions* kama *World Bank* na taasisi nyingine *African Development Bank*, naomba kwenye usimamizi wa fedha hii inapofika mkandarasi amefanya ile kazi tumlipe malipo yake kwa wakati. Kuweka hizi pesa na ninajua sio jambo la kawaida, haiwezekani karibia kila miradi mingi lazima kuwe na ucheleweshaji ambao tunasababisha kulipa *interest* kubwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kawaangalieni wanaofanya *approval* kwenye *level* ya Wizara au Wizara ya Fedha, yawezekana kuna ujanja fulani unafanyika ili malipo yacheleweshwe kwa makusudi baadae itokee *interest*, jambo hili halikubaliki. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Rais anapambana kwa namna ya pekee kutafuta fedha. Nimekupa mfano, leo hii nilikuwa naangalia kuna fedha hapa *interest* tulipigwa kwa ajili ya kuchelewesha malipo nina *figure* nyingi hapa sitaki kuzitaja sana Mheshimiwa Waziri kwa sababu ya muda nitakuletea uone *impact* ya tatizo hili. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tutakuwa tunapata mkopo wa kujenga, lakini tunacheleweshwa makusudi, aidha iwe katika Wizara yenu hiyo ya Ujenzi au Wizara ya Fedha. Kaeni mjitathmini kati ya Wizara hizo mbili ni namna gani mnaigharimu Serikali kwa kulipa *interest* kwa wakandarasi ambazo hazina sababu yoyote ile kwa sababu tuna *room*, mkataba unatupa, *section* ina-*provide* siku 56 anapo-*submit invoice* mkandarasi tuwe tunafanya tathmini. Sasa mpaka zinapita siku 56, zinafika siku 100 mpaka 160 *interest* ina-*accrue*, badae tunalipa fedha nyingi. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hili nimuombe Waziri, nilikuwa nataka nije kushika shilingi kwa sababu ya jambo hili, niombe tu kalifanyie *analysis* ya kutosha uone ni hasara ngapi Serikali imepata, kama kulikuwa watu wamefanya uzembe, kachukue hatua ya haraka. (Makofi)

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Mheshimiwa Mwenyekiti, na hii *system* ya *defund system* ina *approval* nyingi. Lengo la *approval* ni kufanya *control* kwa maana mmeweka *level 16*, lakini kama hiyo *control* inaenda kutasababishia hasara ya nini? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nendeni mkatafute *level* chache tu ambazo watakuwepo watu makini, wanafanya *scrutiny* ya *documents* zetu wana-*approve* malipo yanafanyika, ili tuepukane na *interest* hizi tunazolipa pasipokuwa na sababu yoyote ile, nikuombe sana. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, la mwisho sasa, sio mwisho kwa umuhimu, watu wameongea sana Mkoa wa Rukwa sisi pekee ndio hatuna uwanja wa ndege. Tuna vivutio vikubwa vya utalii kama *Kalambo Falls* na Uwanja wa Ziwa Rukwa kule tuna Nyanda za Lyamba Lyamfipa nzuri kabisa, lakini uwanja wa ndege ambao unaweza uka-*promote* utalii katika eneo hili hatuna, mwaka wa tatu uwanja wa Sumbawanga unaongelewa katika bajeti hii. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikuombe Waziri, tumechoka na tumekubaliana, niko na wenzangu, kwenye hili sasa tutashika shilingi tujue uwanja wa ndege wa Sumbawanga mnajenga lini ili na Mkoa wetu wa Rukwa uweze kuinuka sasa? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunahangaika mpaka tuende Songwe uwanja ambao walikuwa wanagombaniana jina. Sisi hata wa kugombania jina haupo. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema hayo ninakushukuru sana na naomba kuunga mkono hoja. (Makofi)

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Deus Sangu ambaye ndio mchangiaji wetu wa mwisho kwa siku ya leo kutokana na muda wetu.

Nawashukuru Waheshimiwa wote kwa michango yenu na namna ambavyo mnajitahidi kila mmoja kuvutia upande wake na kutetea watu wake, lakini naamini kwamba

NAKALA MTANDAO (ONLINE DOCUMENT)

Serikali inaona umuhimu na thamani ya kila eneo katika nchi hii. Kwa hiyo, leo kama kuna uwanja Mbeya, kesho Songwe, kesho kutwa Rukwa, mtapata wote nafikiri. *(Makofi)*

Na pia, lakini bandari nafikiri Mheshimiwa Profesa Mbarawa ameshasikia yote mnayoyasema hata bandari. Kila moja lina umuhimu wake katika nchi hii na Serikali inatambua hivyo, lakini mwenyewe Profesa ana majibu mazuri, nafikiri atakapokuja ku-*wind up* ataweza kutupa uhalisia wa mambo ili tusivutane zaidi. *(Makofi)*

Baada ya kusema hayo niwatakie jioni njema na ninaahirisha shughuli za Bunge hadi kesho saa tatu kamili asubuhi.

(Saa 01:45 Usiku, Bunge Liliahirishwa Hadi Siku ya Jumanne, Tarehe 24 Mei, 2022 Saa Tatu Asubuhi)